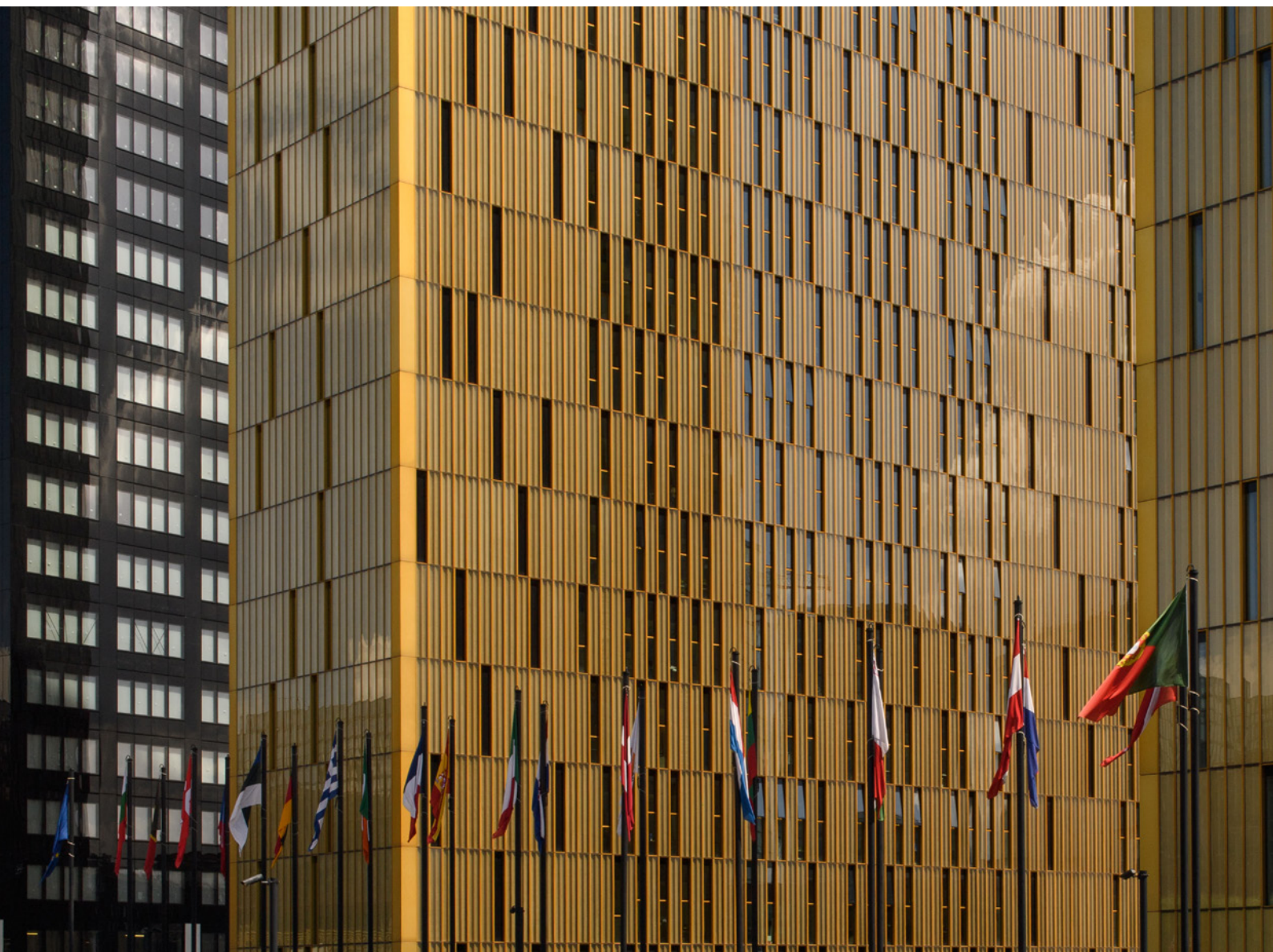

EIROPAS SAVIENĪBAS
TIESA

GADA ZIŅOJUMS 2018

TIESAS DARBĪBA

EIROPAS SAVIENĪBAS
TIESA

GADA ZIŅOJUMS 2018

TIESAS DARBĪBA

Tiesas un Vispārējās tiesas ar tiesas spriešanu saistīto darbību pārskats

Luksemburga, 2019

curia.europa.eu

TIESA
L-2925 LUXEMBOURG
LUXEMBOURG
TĀLR. +352 4303-1

VISPĀRĒJĀ TIESA
L-2925 LUXEMBOURG
LUXEMBOURG
TĀLR. +352 4303-1

Tiesa tīmeklī: curia.europa.eu

Printed by Court of Justice of the European Union in Luxembourg

Manuskripts pabeigts 2019. gada 1. februārī.

Ne iestāde, ne personas, kas rīkojas iestādes vārdā, neatbild par to, kā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

Luksemburga: Eiropas Savienības Tiesa / Saziņas direkcija /
Publikāciju un elektronisko plašsaziņas līdzekļu nodaļa, 2019

© Eiropas Savienība, 2019

Atļauts reproducēt, norādot avotu.

Lai varētu izmantot vai reproducēt fotoattēlus vai citus materiālus, uz ko Eiropas Savienībai nav autortiesību, atļauja jāprasa tieši autortiesību īpašniekam.

Print	QD-AP-19-001-LV-C	ISBN 978-92-829-3121-9	ISSN 2467-0901	doi:10.2862/725426
PDF	QD-AP-19-001-LV-N	ISBN 978-92-829-3081-6	ISSN 2467-1134	doi:10.2862/485303

SATURA RĀDĪTĀJS

<i>Tiesas priekšsēdētāja Koen Lenaerts priekšvārds</i>	8
--	---

I NODAĻA | TIESA

A TIESAS ATTĪSTĪBA UN DARBĪBA 2018. GADĀ	11
B TIESAS JUDIKATŪRA 2018. GADĀ	12
I. Dalībvalsts izstāšanās no Eiropas Savienības	12
II. Pamattiesības	14
1. Atsaukšanās uz Savienības Pamattiesību hartu strīdos starp privātpersonām	14
2. Tiesvedība saistībā ar Hartā ietvertu pamattiesību iespējamu pārkāpumu	17
3. Hartā ietvertie principi un pamattiesības	18
3.1. Tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību	18
3.2. Reliģijas brīvība	19
3.3. Tiesības uz taisnīgu tiesu	20
3.4. <i>Ne bis in idem</i> princips	22
III. Savienības pilsonība	24
1. Savienības pilsoņa un viņa ģimenes locekļu uzturēšanās tiesību ierobežošana	24
2. Trešās valsts valstspiederīgo – Savienības pilsoņa ģimenes locekļu – atvasinātās uzturēšanās tiesības	27
3. Savienības pilsoņa izdošana trešajai valstij	30
IV. Noteikumi par iestādēm	32
V. Savienības tiesības un valsts tiesības	33
VI. Eiropas Savienības tiesvedības	35
1. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu	35
2. Prasība atcelt tiesību aktu	38
VII. Pārvietošanās brīvības	41
1. Brīvība veikt uzņēmējdarbību	41
2. Pakalpojumu piegādes brīvība	42
3. Kapitāla brīva aprīte	46
VIII. Robežkontrole, patvērums un imigrācija	47

1. Robežkontrole	47
2. Patvēruma politika	48
2.1. Bēgļa statuss	49
2.2. Starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšana	49
2.3. Atgriešanas lēmumi	53
3. Attiecības ar Turciju	54
IX. Tiesu iestāžu sadarbība civillietās	55
1. Regula Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās	55
2. Regula Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību	56
3. Regula Nr. 650/2012 par Eiropas mantošanas apliecības izveidi	59
X. Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās	60
1. Eiropas apcietināšanas orderis	60
2. Kopīgie noteikumi kriminālprocesa jomā	63
XI. Transports	65
XII. Konkurence	67
1. LESD 101. pants	67
2. Koncentrācijas	68
3. Valsts atbalsts	69
XIII. Noteikumi par nodokļiem	72
XIV. Tiesību aktu tuvināšana	73
1. Autortiesības	73
2. Rūpnieciskais īpašums	74
3. Personas datu aizsardzība	77
4. Publiskais iepirkums	80
5. Savstarpēja palīdzība nodokļu prasījumu piedziņā	81
6. Transportlīdzekļu apdrošināšana	82
XV. Ekonomikas un monetārā politika	83
XVI. Sociālā politika	85

1. Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un sociālā nodrošinājuma jomā	85
2. Strādājošu grūtnieču, sieviešu, kas strādā pēcdzemdību laikposmā vai baro bērnus ar krūti, aizsardzība	88
3. Uz noteiktu laiku darbā pieņemtu darba ņēmēju aizsardzība	90
4. Darba laika organizēšana	91
5. Tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu	92
6. Sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšana	94
XVII. Patērētāju tiesību aizsardzība	96
XVIII. Vide	98
1. Jūras vides aizsardzība	98
2. Aizsargātās teritorijas	99
3. Ģenētiski modificētu organismu (ĢMO) izplatīšana vidē	99
4. Orhūsas konvencija	101
XIX. Starptautiski nolīgumi	102
1. Starptautiska nolīguma interpretācija	102
2. Šķīrējtiesas izveide ar starptautisku nolīgumu	104
3. Savienības ārējā kompetence	105
C TIESAS KANCELEJAS DARBĪBA 2018. GADĀ	108
D TIESAS DARBĪBAS STATISTIKA	112
E TIESAS SASTĀVS	142

II NODAĻA | VISPĀRĒJĀ TIESA

A VISPĀRĒJĀS TIESAS DARBĪBA 2018. GADĀ	151
B VISPĀRĒJĀS TIESAS JUDIKATŪRA 2018. GADĀ	153
Vispārējās tiesas judikatūras tendences	153
I. Institucionālās tiesības	155

II.	Uzņēmumiem piemērojamie konkurences noteikumi	158
1.	Jauninājumi LESD 101. panta jomā	158
2.	Jauninājumi LESD 102. panta jomā	161
3.	Jauninājumi koncentrāciju jomā	163
4.	Pilnvaras veikt pārbaudi	164
III.	Valsts atbalsts	165
1.	Valsts atbalsta jēdziens	165
a.	Atbalsta apmēra noteikšana – Saimnieciskās darbības jēdziens	165
b.	Selektivitāte nodokļu jomā	166
c.	Attiecināmība – Informēta privātā ieguldītāja princips	167
2.	Saderība	168
3.	Iepriekšējās izskatīšanas stadija – Izmeklēšanas pienākums	169
4.	Atgūšana	171
IV.	Intelektuālais īpašums – Eiropas Savienības preču zīme	172
1.	Grozīšanas pilnvaras	172
2.	Absolūti atteikuma pamati	173
3.	Relatīvi atteikuma pamati	175
4.	Atcelšanas process	177
a.	Faktiska izmantošana	177
b.	Preču zīme, kas kļuvusi par sugas vārdu tirdzniecībā	177
V.	Kopējā ārpolitika un drošības politika – Ierobežojoši pasākumi	178
1.	Ukraina	178
2.	Ēģipte	181
3.	Terorisma apkarošana	183
VI.	Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	184
VII.	Veselības aizsardzība	185
VIII.	Dempings	189
IX.	Finanšu nozares uzraudzība	191
X.	Savienības iestāžu publiskie iepirkumi	192

XI.	Pieļauve iestāžu dokumentiem	193
1.	EMA rīcībā esoši dokumenti saistībā ar zāļu tirdzniecības atļaujas pieteikumu	193
2.	Iestādes juridiskā dienesta izdotie dokumenti	194
3.	Dokumenti saistībā ar <i>Euratom</i> aizdevuma piešķiršanu	195
4.	Ar notiekošu likumdošanas procesu saistīti dokumenti	195
5.	Dalībvalsts izdoti dokumenti, ar kuriem notiek apmaiņa atbilstoši kopējās zivsaimniecības politikas noteikumiem	196
6.	Dokumenti par Parlamenta deputātu piemaksām	197
XII.	Civildienests	198
1.	Psiholoģiska vardarbība	198
2.	Arodslimība	201
3.	Imunitātes pret tiesvedību atcelšana	202
4.	Pieņemšana darbā	202
XIII.	Strīdi par zaudējumu atlīdzību	203
XIV.	Pieteikumi par pagaidu noregulējumu	206
C 	VISPĀRĒJĀS TIESAS KANCELEJAS DARBĪBA 2018. GADĀ	211
I.	Līdzdalība Vispārējās tiesas darbībā	212
II.	Atbalsts saskaņotības nodrošināšanai	213
III.	Vērienīga reforma – <i>e-Curia</i> obligātais raksturs Vispārējās tiesas procedūrās	214
IV.	Cita veida sniegtais atbalsts Vispārējai tiesai	215
V.	Administratīvā palīdzība	215
D 	VISPĀRĒJĀS TIESAS DARBĪBAS STATISTIKA	218
E 	VISPĀRĒJĀS TIESAS SASTĀVS	244

KOEN LENAERTS

Eiropas Savienības Tiesas priekšsēdētājs

Pirms 100 gadiem Eiropu bija izpostījis sevišķi asiņains konflikts. Šodien vairāk nekā 500 miljoni visu paaudžu pilsoņu ir liecinieki bezprecedenta vēstures posmam, kas ir radījis Eiropas Kopienu, pēc tam Savienību, kura iemieto savu dalībvalstu kopīgās pamatvērtības un ar savu iestāžu starpniecību nodrošina mieru, brīvību, demokrātiju, tiesiskumu un cilvēktiesību ievērošanu.

Šim milzīgajam mantojumam, kas pacietīgi būvēts vairākus desmitus gadu, ir jāpaliek ierakstītam mūsu kolektīvajā atmiņā šajā sarežģītajā Eiropas vēstures laikposmā.

Laikā, kad rakstu šo priekšvārdu, nākotne ir pilna neskaidrību par politiskā procesa, kurš sākās pēc 2016. gada 23. jūnija referenduma par Apvienotās Karalistes piederību Eiropas Savienībai, iznākumu. Migrācijas krīze, kas skar mūsu kontinentu, ne vien ir dramatisks no humānā viedokļa, bet arī dažkārt rada visai spēcīgu saspīlējumu starp dalībvalstīm, un sabiedriskā doma bieži vien rada augsni vēlmei turēties savrup. Dažās dalībvalstīs ir radušās arī bažas attiecībā uz tiesiskumam raksturīgo vērtību ievērošanu.

Šīs krīzes situācijas jeb saspīlējumi tieši skar arī mūsu iestādes darbību. Tā pagājušajā gadā Tiesai nācās saskarties ar pirmajiem jautājumiem saistībā ar *Brexit*, tostarp jautājumu, vai pēc tam, kad dalībvalsts ir paziņojusi Eiropadomei par savu nodomu izstāties no Savienības, tā minēto paziņojumu var atsaukt. Straumēm turpina plūst patvēruma lietas, kurās tehniski ļoti sarežģīti slēptā veidā iezīmējas būtiskas cilvēciskās un sociālās problēmas. Tiesā ir ierosinātas arī vairākas lietas par tiesiskuma ievērošanu.

Šajā nemierīgajā gaisotnē Eiropas Savienības Tiesai ir jāpaliek kā stabilam un pamatīgam Eiropas plāna pīlāram. Tiesai, visiem tās locekļiem un personālam ļoti apņēmīgi iesaistoties, ir jāstrādā, lai nostiprinātu minētā plāna pamatā esošās vērtības. Tai, kvalitatīvi, efektīvi un pārskatāmi īstenojot taisnīgumu, ir jāveicina tas, ka atjaunojas visu – pilsoņu, darba ņēmēju, patērētāju, uzņēmumu, politisko lēmēju vai valsts iestāžu – pašlūgums uz Eiropas veidošanas procesu. Tai ir nenogurstoši jābūt par tiesiskai Savienībai raksturīgo pamatvērtību – vērtību, kurās nav pieļaujamas nekādas piekāpšanās vai kompromisi – garantu.

No institucionālā viedokļa 2018. gads bija zīmīgs ar Tiesas locekļu sastāva daļēju atjaunošanu, pagājušā gada oktobrī uzņemot sešus jaunus talantīgus un entuziasma pilnus tiesas locekļus. Šajā priekšvārdā vēlos arī sešiem tiesas locekļiem, kuri pameta mūsu iestādi, sirsnīgi pateikties par viņu pilnīgo uzticību tās darbībai un tādējādi – Eiropas mērķim.

No statistikas viedokļa 2018. gads bija īpašs divos aspektos. Vispirms produktivitātes ziņā, abās tiesās sasniedzot pabeigto lietu rekordskaitu (760 Tiesā un 1009 Vispārējā tiesā), proti, vēsturisku skaitli – 1769 iestādes pabeigtas lietas gadā. Tāpat tas ir bijis īpašs ierosināto lietu skaita ziņā. Proti, abās tiesās ierosināto lietu kopējam skaitam joprojām ir tendence pieaugt (1683 jaunas lietas salīdzinājumā ar 1656 jaunām lietām 2017. gadā), tostarp ar rekordskaitu – 849 jaunas lietas Tiesā (salīdzinājumā ar 739 jaunām lietām 2017. gadā), kas saistīts gan ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu skaita pieaugumu, gan tiešo prasību skaita pieaugumu un apelācijas sūdzību par Vispārējās tiesas nolēmumiem skaita pieaugumu (kas bija attiecīgi 63 un 199 jaunas lietas salīdzinājumā ar 46 un 147 jaunām lietām 2017. gadā).

Pēdējās minētās statistikas izmaiņas liecina, ka nepieciešami pasākumi Tiesas atslogošanai. Šajā ziņā es priecājos par Savienības likumdevēju iestāžu panākumiem debatēs par vienu no būtiskajām jomām, kas minētas lūgumā, kuru Tiesa tiem iesniedza 2018. gada martā, proti, iepriekšēja pieļaujamības vērtējuma mehānisma ieviešanu attiecībā uz atsevišķām apelācijas sūdzību kategorijām. Šie panākumi ļauj cerēt, ka šis mehānisms stāsies spēkā 2019. gada otrajā ceturksnī.

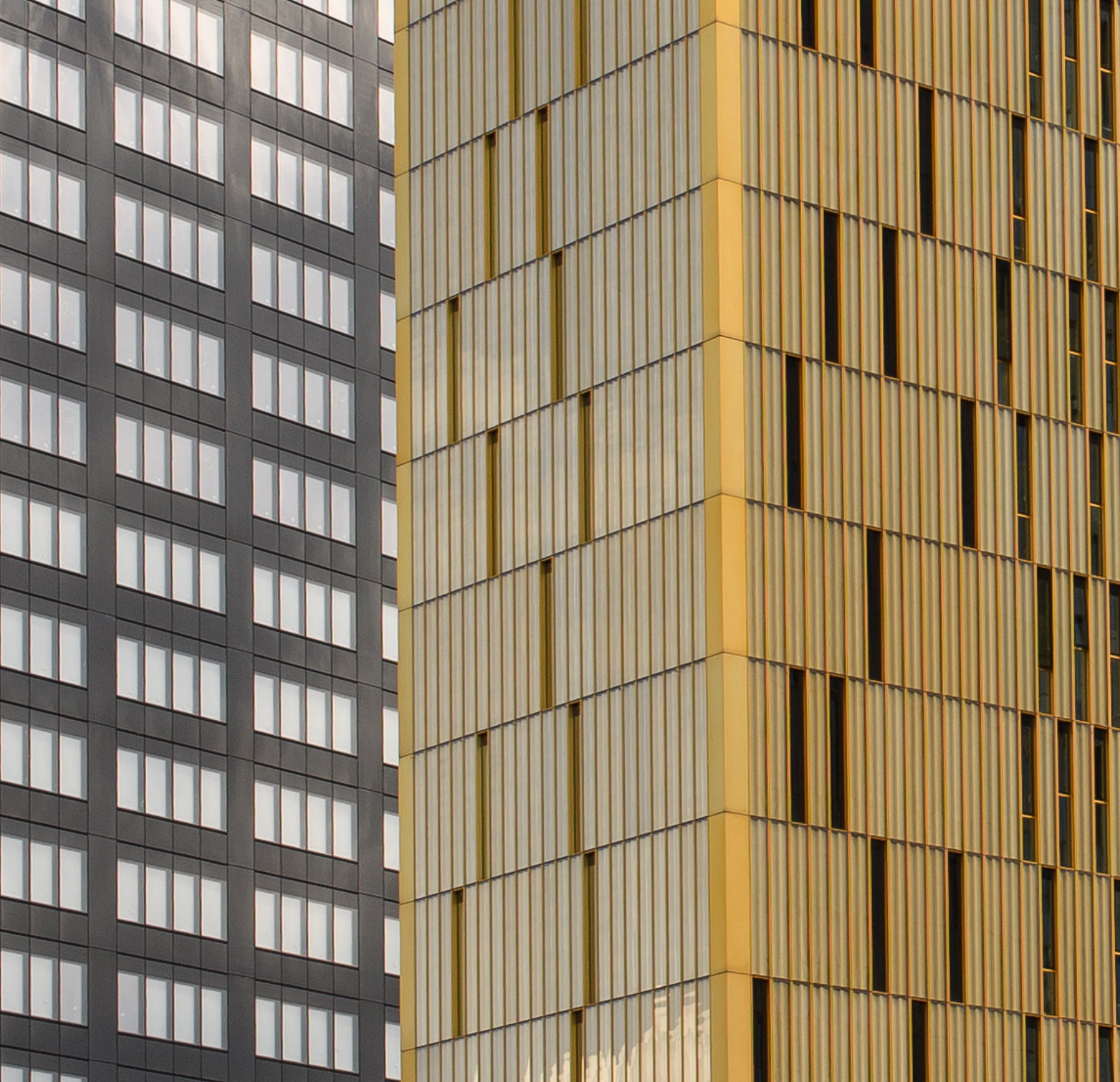
No notikumiem, kuri iezīmēja 2018. gadu, es vēlos minēt arī Eiropas Savienības Tiesiskās sadarbības tīkla atvēršanu, kurš ir īsta saziņas platforma starp Eiropas Savienības Tiesu un dalībvalstu konstitucionālajām un augstākajām tiesām.

Visbeidzot, lietojumprogramma *e-Curia* 2018. gada 1. decembrī kļuva par vienīgo tiesvedības dokumentu apmaiņas veidu starp Vispārējo tiesu un lietas dalībnieku pārstāvjiem. Kopš tā brīža šī lietojumprogramma ļauj abām iestādē ietilpstošajām tiesām optimizēt lietu pārvaldību, iegūstot lielu labumu no nemateriālās saziņas ātruma, un ietaupīt ievērojamu papīra daudzumu, tādējādi samazinot iestādes oglekļa emisiju, kā iestāde ir apņēmusies saistībā ar vides pārvaldības sistēmu *EMAS* (*Eco Management and Audit Scheme*).

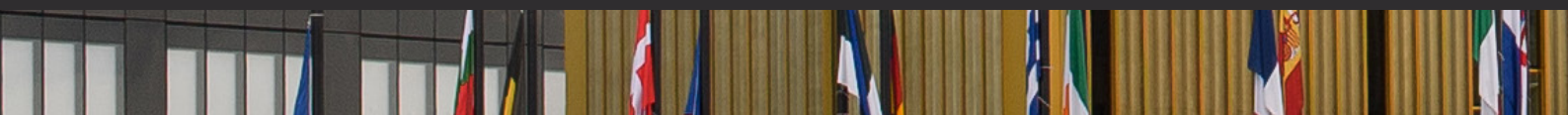
Šajā ziņojumā lasītājam ir sniegts visaptverošs izklāsts par iestādes attīstību un darbību 2018. gadā. Tāpat kā iepriekšējos gados ievērojamā tā daļā ir atgādinātas Tiesas un Vispārējās tiesas galvenās judikatūras tendences. Pēc īsa ievada šī analīze ir papildināta un ilustrēta ar statistikas datiem par katru no tiesām.

Izmantojot iespēju, vēlos sirsnīgi pateikties kolēģiem, kā arī visam iestādes personālam par izcilo darbu, ko viņi ir paveikuši šajā gadā.

I NODAĻA TIESA

A | TIESAS ATTĪSTĪBA UN DARBĪBA 2018. GADĀ

Priekšsēdētājs **Koen Lenaerts**

Šajā pirmajā nodaļā kopsavilkuma veidā ir aprakstīta Tiesas darbība 2018. gadā. Pirmkārt, šajā daļā (A) ir sniegts pārskats par tiesas attīstību pagājušajā gadā un par tās tiesas spriešanas darbību. Otrkārt, tajā kā katru gadu ir atainoti galvenie judikatūras attīstības virzieni, kas sagrupēti pēc jomām. Trešajā un ceturtajā daļā ir sīki izklāstīta kancelejas darbība šajā laikposmā (C), kā arī sniegta statistika par pagājušo tiesvedības gadu (D), un piektajā daļā ir norādīts Tiesas sastāvs šajā pašā gadā (E).

1.1. 2018. gads bija zīmīgs ar Tiesas locekļu sastāva daļēju atjaunošanu. Svinīgajā tiesas sēdē, kas par godu šim notikumam tika rīkota 2018. gada 8. oktobrī, bija iespēja apliecināt cieņu *Antonio Tizzano* (ģenerālvokāts no 2000. līdz 2006. gadam; Tiesas tiesnesis kopš 2006. gada; piecu tiesnešu palātas priekšsēdētājs no 2009. līdz 2015. gadam un Tiesas priekšsēdētāja vietnieks no 2015. gada oktobra līdz 2018. gada oktobrim), *José Luís da Cruz Vilaça* (ģenerālvokāts no 1986. līdz 1988. gadam; Vispārējās tiesas tiesnesis un priekšsēdētājs no 1989. līdz 1995. gadam; Tiesas tiesnesis no 2012. līdz 2018. gadam un piecu tiesnešu palātas priekšsēdētājs no 2015. gada oktobra līdz 2018. gada oktobrim), *Melchior Wathelet* (Tiesas tiesnesis no 1995. līdz 2003. gadam un ģenerālvokāts no 2012. līdz 2018. gadam, kas uzņēmās pirmā ģenerālvokāta pienākumus no 2014. gada oktobra līdz 2018. gada oktobrim), kā arī *Anthony Borg Barthet* (Tiesas tiesnesis no 2004. līdz 2018. gadam), *Paolo Mengozzi* (Vispārējās tiesas tiesnesis no 1998. līdz 2006. gadam un Tiesas ģenerālvokāts no 2006. līdz 2018. gadam) un *Egidijus Jarašiūnas* (Tiesas tiesnesis no 2010. līdz 2018. gadam).

Tajā pašā tiesas sēdē amatā stājās seši jaunie tiesas locekļi, proti, tiesneši *Peter George Xuereb* (Malta), *Nuno José Cardoso da Silva Piçarra* (Portugāle), *Lucia Serena Rossi* (Itālija) un *Irmantas Jarukaitis* (Lietuva), kā arī ģenerālvokāti *Gerard Hogan* (Īrija) un *Giovanni Pitruzzella* (Itālija).

1.2. No institucionālās darbības viedokļa Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES, Euratom) 2015/2422 (2015. gada 16. decembris), ar ko groza 3. protokolu par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem (OV 2015, L 341, 14. lpp.), paredzētās Savienības tiesu sistēmas struktūras reformas īstenošanā, kuras rezultātā līdz 2019. gada septembrim ir jādivkāršo Vispārējās tiesas tiesnešu skaits, 2018. gadā izmaiņas nenotika.

2. No statistikas viedokļa – un neatkarīgi no sīkajiem komentāriem, kas ietverti šī gada ziņojuma C daļā –, iepazīstoties ar statistikas datiem par pagājušo gadu, var ieraudzīt trīs lielas tendences.

Pirmā tendence attiecas uz Tiesā ierosināto lietu skaitu, kura līkne joprojām ir augšupejoša. Ar 849 jaunām lietām Tiesa patiesībā ir nonākusi pie lielākā lietu skaita savā pastāvēšanas vēsturē. Tāpat kā 2017. gadā, lielākā daļa no šīm lietām ir lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu (568 jauni lūgumi, proti, vairāk nekā divas trešdaļas no visām lietām, kas Tiesā ierosinātas 2018. gadā), bet arī prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi un apelācijas sūdzību skaits ir ievērojami pieaudzis, jo tās bija attiecīgi 57 un 199 jaunas lietas.

Otra būtiska informācija, kas izriet no šīs statistikas, ir saistīta ar lielo Tiesā pabeigto lietu skaitu pagājušajā gadā – 760 lietas, proti, līdz šim nebijis skaits – un, vēl jo vairāk, Tiesas virspalātā pabeigto lietu skaitu (80 lietu). Šie skaitļi liecina gan par Tiesas veiktā darba apjomu, gan par tajā iesniegto lietu svarīgumu.

Visbeidzot, jānorāda, ka, neraugoties uz lietu skaita pieaugumu, vidējais lietu izskatīšanas ilgums 2018. gadā saglabājās ļoti apmierinošs. Proti, vidējais prejudiciālo lietu izskatīšanas ilgums bija 16 mēneši, bet tiešo prasību un apelācijas sūdzību izskatīšanas ilgums bija attiecīgi 18,8 mēneši un 13,4 mēneši. Neraugoties uz to lielo skaitu (12), pagājušajā gadā arī lietas, kurām tika piemērota prejudiciālā nolēmuma tiesvedība steidzamības kārtībā, bija iespējams izskatīt vidēji 3,1 mēneša termiņā, kas atbilst mērķim, ko Tiesa bija sev izvirzījusi, kad 2008. gadā ieviesa šo atkāpes tiesvedību.

B | TIESAS JUDIKATŪRA 2018. GADĀ

I. Dalībvalsts izstāšanās no Eiropas Savienības

Pēc Apvienotās Karalistes lēmuma izstāties no Eiropas Savienības Tiesa ir lēmusi par diviem lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu saistībā ar šīs dalībvalsts paziņojumu par nolūku izstāties.

Pirmkārt, 2018. gada 10. decembra spriedumā **Wightman u.c.** (C-621/18, [EU:C:2018:999](#)) Tiesas plēnums paātrinātajā tiesvedībā¹ nosprieda, ka LES 50. pants ļauj dalībvalstij vienaspusēji atsaukt paziņojumu par savu nodomu izstāties no Savienības. Lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedza Augstās tiesas (Skotija) pirmā palāta, izskatot lietu apelācijas tiesvedībā, saistībā ar tiesas kontroles ("judicial review") prasību, ko cēla vairāki Apvienotās Karalistes Parlamenta, Skotijas Parlamenta un Eiropas Parlamenta deputāti, lai noskaidrotu, vai un kā LES 50. pantā paredzētais paziņojums var tikt vienaspusēji atsaukts pirms divu gadu termiņa beigām, kas paredzēts šīs tiesību normas 3. punktā, tādējādi, ka atsaukšanas gadījumā Apvienotā Karaliste paliktu Savienībā.

Atbildot uz Apvienotās Karalistes valdības un Komisijas argumentiem par nepieņemamību, Tiesa norādīja, ka jautājums par interpretāciju, ko tai uzdevusi iesniedzējtiesa, ir atbilstošs un nav hipotētisks, jo tas tieši attiecas uz šajā tiesā izskatāmā strīda priekšmetu. Tas, ka pieteikumam pamatlietā ir deklaratīvs raksturs, turklāt nav šķērslis tam, ka Tiesa atbild uz prejudiciālo jautājumu, jo šāds pieteikums ir atļauts saskaņā ar valsts tiesību aktiem un šis jautājums atbilst objektīvai nepieciešamībai saistībā ar iesniedzējtiesā likumīgi izskatāmā strīda atrisināšanu.

Attiecībā uz LES 50. panta interpretāciju Tiesa vispirms konstatēja, ka šajā pantā nav skaidri aplūkota nolūka izstāties atsaukšana. Tālāk tā norādīja, ka minētajam pantam ir divkāršs mērķis. No vienas puses, ar to tiek paredzētas dalībvalsts suverēnās tiesības izstāties no Savienības, un šāds lēmums nepieprasa nedz apspriešanos ar citām dalībvalstīm, nedz iestādēm. No otras puses, ar LES 50. pantu tiek noteikta procedūra, lai nodrošinātu, ka šāda izstāšanās notiek sakārtotā veidā. Šis izstāšanās tiesību suverēnais raksturs runā par labu tam, ka attiecīgajai dalībvalstij līdz brīdim, kamēr nav stājies spēkā starp Savienību un šo dalībvalsti noslēgtais līgums vai, ja tāda nav, kamēr nav beidzies LES 50. panta 3. punktā paredzētais divu gadu termiņš, kas ir eventuāli pagarināts, ir tiesības atsaukt paziņojumu par savu nodomu izstāties no Savienības. Par atsaukšanu tādējādi vienaspusēji var tikt nolemts atbilstoši attiecīgās dalībvalsts konstitucionālajām prasībām. Tas atspoguļo suverēno lēmumu saglabāt Savienības dalībvalsts statusu, kurš ar minēto paziņojumu nav ticis pārtraukts vai grozīts. Visbeidzot, attiecībā uz LES 50. panta kontekstu Tiesa uzsvēra, ka piespiest izstāties dalībvalsti, kas, paziņojusi par savu nodomu izstāties no Savienības saskaņā ar savām konstitucionālajām prasībām un demokrātiska procesa rezultātā, nolemj atsaukt paziņojumu par šo nodomu šādā procesā, būtu pretēji Līgumu mērķim, proti, veidot vēl ciešāku Eiropas tautu savienību. Pakļaujot tiesības atsaukt paziņojumu vienbalsīgai Eiropadomes piekrišanai, vienaspusējas suverēnas tiesības tiktu pārvērstas par nosacījuma tiesībām, un tas nebūtu saderīgi ar principu, saskaņā ar kuru dalībvalsti nevar piespiest atstāt Eiropas Savienību pret savu gribu.

1| Tiesas priekšsēdētāja rīkojums, 2018. gada 19. oktobris, **Wightman u.c.** (C-621/18, [EU:C:2018:851](#)).

Tiesa arī precizēja, ka paziņojuma par nodomu izstāties atsaukšana ir rakstveidā jāadresē Eiropadomei un tai ir jābūt nepārprotamai un bez nosacījumiem tādā ziņā, ka tās mērķim ir jābūt apstiprināt attiecīgās dalībvalsts piederību Savienībai bez izmaiņām attiecībā uz tās kā dalībvalsts statusu, ar minēto atsaukšanu izbeidzot izstāšanās procesu.

Otrkārt, ir jāpiemin spriedums lietā **RO** (C-327/18 PPU, [EU:C:2018:733](#)), kuru pirmā palāta steidzamības prejudiciāla nolēmuma tiesvedībā pasludināja 2018. gada 19. septembrī. Šajā spriedumā Tiesa nosprieda, ka *dalībvalsts paziņojums par nodomu izstāties no Savienības pats par sevi nav uzskatāms par izņēmuma apstākli, ar ko varētu pamatot atteikumu izpildīt šīs dalībvalsts izsniegto Eiropas apcietināšanas orderi saskaņā ar Pamatlēmumu 2002/584*². Strīds pamatlietā attiecās uz procesu Īrijas iestādēs saistībā ar divu Apvienotās Karalistes tiesu izsniegtu apcietināšanas orderu izpildi. *RO* iebilda pret viņa nodošanu šīs dalībvalsts iestādēm, pamatojoties tostarp uz to, ka pēc pēdējās minētās izstāšanās no Eiropas Savienības (turpmāk tekstā – “*Brexit*”) šī persona vairs nevarētu atsaukties uz tiesībām, kuras tai izriet no Pamatlēmuma 2002/584, nedz lūgt Tiesas kontroli par Apvienotās Karalistes šo tiesību īstenošanu atbilstoši Savienības tiesībām. Iesniedzējtiesas šaubu, kas tai radās šajā saistībā, pamatā bija konstatējums, ka Lielbritānijas iestādes *RO* varētu aizturēt pēc *Brexit* datuma, kā arī neskaidrības par vienošanos, kas varētu būt spēkā starp Eiropas Savienību un Apvienoto Karalisti pēc šīs izstāšanās.

Atgādinājusi, ka Eiropas apcietināšanas ordera izpilde ir princips un izpildes atteikums ir izņēmums, kas ir jāinterpretē šauri, Tiesa norādīja, ka dalībvalsts paziņojuma par tās nodomu izstāties no Savienības saskaņā ar LES 50. pantu sekas nav Savienības tiesību piemērošanas pārtraukšana šajā dalībvalstī. Līdz ar to Pamatlēmuma noteikumi, kā arī savstarpējās uzticēšanās un atzīšanas principi, kas ir tā neatņemama sastāvdaļa, pilnībā paliek spēkā šajā dalībvalstī, līdz tā faktiski izstājas no Savienības. Tā kā Eiropadome ir tā, kurai ir jākonstatē, ka izsniegšanas dalībvalstī ir pārkāpti LES 2. pantā izklāstītie principi, lai apturētu Eiropas apcietināšanas ordera piemērošanu, Tiesa uzskata, ka šāds izpildes atteikums būtu pielīdzināms dalībvalsts veiktai Pamatlēmuma tiesību normu vienpusējai piemērošanas apturēšanai.

Tomēr Tiesa norāda, ka izpildes tiesu iestādei ir jāpārbauda, izvērtējot konkrēti un precīzi attiecīgās lietas apstākļus, vai pastāv nopietni un pierādīti iemesli uzskatīt, ka pastāv risks, ka pēc izsniegšanas dalībvalsts izstāšanās no Savienības personai, attiecībā uz kuru ir izsniegts šis apcietināšanas orderis, varētu tikt liegtas pamattiesības un citas tiesības, kas tai būtībā izriet no Pamatlēmuma. Tomēr šai iestādei jāspēj sagaidīt, ka izsniegšanas dalībvalsts attiecībā uz personu, kas tiek nodota, piemēros Pamatlēmuma materiāltiesisko saturu, kas piemērojams laikposmam pēc nodošanas, pēc tam, kad tā ir izstājusies no Savienības. Šāda prezumpcija ir pieļaujama, ja izsniegšanas dalībvalsts tiesībās ir būtībā ieviests šo tiesību saturs, jo īpaši saglabājot minētās dalībvalsts dalību starptautiskajos nolīgumos arī pēc izstāšanās no Savienības. Šajā gadījumā Tiesa norādīja, ka Apvienotā Karaliste ir pievienojusies 1957. gada 13. decembra Eiropas konvencijai par izdošanu un tādējādi tā savās valsts tiesībās ir ieviesusi tiesības un pienākumus, kas atspoguļo tos, kas izriet no minētā Pamatlēmuma 27. un 28. panta. Turklāt Apvienotā Karaliste ir Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – “ECPAK”) līgumslēdzēja puse, un *Brexit* tādējādi nekādā veidā neietekmēs tās pienākumu ievērot 3. pantu par spīdzināšanas vai cietsirdīgas vai pazemojošas apiešanās vai soda aizliegšanu, kas atbilst Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 4. pantam. Tādējādi Apvienotās Karalistes lēmums par izstāšanos no Savienības nevar pamatot atteikumu izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, ko izdevusi šīs dalībvalsts tiesu iestāde, tā iemesla dēļ, ka nodotajai personai varētu rasties necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās risks šo noteikumu izpratnē.

2| Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.).

II. Pamattiesības

2018. gada laikā Tiesa vairākkārt ir lēmusi par pamattiesībām Savienības tiesību sistēmā. Vairāki šajā jomā pieņemtie spriedumi ir izklāstīti šajā ziņojumā³. Šajā nodaļā tiek aplūkoti atsevišķi nolēmumi, ar kuriem tiek sniegti būtiski precizējumi par atsaukšanos uz Hartu strīdos starp privātpersonām, par tiesvedībām saistībā ar Hartā ietverto pamattiesību iespējamu pārkāpumu, kā arī par atsevišķu tajā ietvertu tiesību un principu piemērošanas jomu.

1. Atsaukšanās uz Savienības Pamattiesību hartu strīdos starp privātpersonām

2018. gada 17. aprīļa spriedumā **Egenberger** (C-414/16, [EU:C:2018:257](#)) un 2018. gada 11. septembra spriedumā **IR** (C-68/17, [EU:C:2018:696](#)) Tiesas virspalāta tostarp lēma par *tiesisko aizsardzību, kas personām izriet no Hartas 21. un 47. panta, baznīcai vai ar baznīcu saistītiem uzņēmumiem piemērojot reliģiska rakstura nosacījumus darba tiesisko attiecību jomā*.

Pamatlieta, kurā tika pasludināts spriedums lietā **Egenberger** (C-414/16), attiecās uz personas bez konfesionālās piederības kandidatūras noraidīšanu darbam Evaņģēliskās diakonijas un attīstības darbā – ar Vācijas evaņģēlisko baznīcu saistītā privāttiesiska rakstura asociācijā. Saskaņā ar darba piedāvājumu kandidātiem bija jābūt evaņģēliskās baznīcas vai Vācijas Kristiešu baznīcu darba grupā ietilpstošas baznīcas locekļiem. Uzskatot, ka viņa ir cietusi no diskriminācijas reliģijas dēļ, jo viņa netika uzaicināta uz darba interviju, prasītāja vērsās pret Evaņģēlisko darbu Vācijas tiesās, vēloties panākt kaitējuma atlīdzināšanu.

Sniegusi Direktīvas 2000/78⁴ interpretācijas norādes, kas ir lietderīgas strīda pamatlietā atrisināšanai⁵, Tiesa precizēja, ka gadījumā, ja nav iespējama ar šo direktīvu saderīga valsts tiesību interpretācija, iesniedzējtiesai tās kompetences ietvaros ir jānodrošina no Hartas 21. un 47. panta izrietošo personu tiesiskā aizsardzība un šo pantu pilnīga iedarbība, vajadzības gadījumā atstājot nepiemērotas jebkādas tiem pretrunā esošas valsts tiesību normas, neraugoties uz to, ka strīds pamatlietā ir starp divām privātpersonām. Šajā ziņā Tiesa norādīja, ka gan Hartas 21. pants, kurā ir ietverts diskriminācijas aizliegums reliģijas vai pārliecības dēļ, gan tās 47. pants attiecībā uz tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā pats par sevi ir pietiekams, lai indivīdiem rastos neatsaucamas tiesības tiesvedībā jomā, uz kuru attiecas Savienības tiesības, un tās nav jāprecizē

3] Izklāstītie spriedumi ir šādi: spriedums, 2018. gada 19. septembris, **RO** (C-327/18 PPU, [EU:C:2018:733](#)), iekļauts I nodaļā “Dalībvalsts izstāšanās no Eiropas Savienības”; spriedums, 2018. gada 13. novembris, **Raugevicius** (C-247/17, [EU:C:2018:898](#)), iekļauts III nodaļā “Savienības pilsonība”; spriedumi, 2018. gada 24. aprīlis, **MP (Alternatīvā aizsardzība personai, kas tikusi spīdzināta)** (C-353/16, [EU:C:2018:276](#)); 2018. gada 25. janvāris, **F** (C-473/16, [EU:C:2018:36](#)), un 2018. gada 4. oktobris, **Ahmedbekova** (C-652/16, [EU:C:2018:801](#)), iekļauti VIII nodaļā “Robežkontrole, patvērums un imigrācija”; spriedumi, 2018. gada 19. septembris, **C.E. un N.E.** (C-325/18 PPU un C-375/18 PPU, [EU:C:2018:739](#)), un 2018. gada 17. oktobris, **UD** (C-393/18 PPU, [EU:C:2018:835](#)), iekļauti nodaļā “Tiesu iestāžu sadarbība civillietās”; spriedumi, 2018. gada 25. jūlijs, **Minister for Justice and Equality (Tiesu sistēmas nepilnības)** (C-216/18 PPU, [EU:C:2018:586](#)), **Generalstaatsanwaltschaft (Apcietinājuma apstākļi Ungārijā)** (C-220/18 PPU, [EU:C:2018:589](#)), un 2018. gada 5. jūnijs, **Kolev u.c.** (C-612/15, [EU:C:2018:392](#)), iekļauti X nodaļā “Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās”; spriedumi, 2018. gada 26. aprīlis, **Donnellan** (C-34/17, [EU:C:2018:282](#)), un 2018. gada 2. oktobris, **Ministerio Fiscal** (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)), iekļauti XIV nodaļā “Tiesību aktu tuvināšana”; spriedumi, 2018. gada 4. oktobris, **Hein** (C-385/17, [EU:C:2018:1018](#)), un 2018. gada 13. decembris, **Dicu** (C-12/17, [EU:C:2018:799](#)), iekļauti XVI nodaļā “Sociālā politika”, un spriedums, 2018. gada 31. maijs, **Sziber** (C-483/16, [EU:C:2018:367](#)), iekļauts XVII nodaļā “Patērētāju tiesību aizsardzība”.

4] Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.).

5] Šajā ziņā skat. šī sprieduma izklāstu šī ziņojuma XVI.1. nodaļā “Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un sociālā nodrošinājuma jomā”.

nedz ar Savienības tiesību, nedz valsts tiesību normām. Tiesa uzskata, ka šo secinājumu neliek apšaubīt apstākļi, ka tiesai strīdā starp privātpersonām var nākties līdzsvarot konfliktējošas pamattiesības, kādas šī strīda pusēm izriet no Līguma par Eiropas Savienības darbību vai Hartas tiesību normām, un ka šai tiesai tās veicamās pārbaudes ietvaros var arī būt pienākums nodrošināt samērīguma principa ievērošanu. Šāds pienākums atrast līdzsvaru starp dažādajām iesaistītajām interesēm nekādā veidā neietekmē iespēju šādā strīdā atsaukties uz attiecīgajām tiesībām. Turklāt tad, kad valsts tiesai ir jāuzrauga Hartas 21. un 47. panta ievērošana, vienlaicīgi veicot iespējamu vairāku iesaistīto interešu, piemēram, LESD 17. pantā ietverto baznīcu statusa respektēšanu, līdzsvarošanu, tai, kā uzskata Tiesa, ir jāņem vērā līdzsvars, ko Savienības likumdevējs starp šīm interesēm ir noteicis Direktīvā 2000/78, lai paredzētu pienākumus, kas konkrētajos apstākļos izriet no Hartas.

Lietā, kurā tika pasludināts spriedums **IR** (C-68/17), tika aplūkotas organizācijas, kuras ētoss ir balstīts uz reliģiju vai pārliecību, tiesības pieprasīt no saviem darbiniekiem godprātīgi un lojāli izturēties pret šo ētoss. Pamatlieta, konkrētāk, attiecās uz Vācijas katoļu slimnīcas veiktu vadošā amatā strādājoša ārsta, kurš ir piederīgs katoļu konfesijai, atlaišanu no darba, jo viņš pēc šķiršanās no pirmās sievas, ar kuru viņš bija salaulāts, ievērojot katoļu tradīcijas, noslēdza jaunu, civiltiesisku laulību. Šajā ziņā darba līgumam, kas bija noslēgts starp vadošā amatā strādājošo ārstu un katoļu slimnīcu, bija piemērojamas kanoniskās tiesības, saskaņā ar kurām šāda atkārtotas laulības noslēgšana ir uzskatāma par smagu vadošā amatā strādājoša ārsta lojalitātes pienākumu pret slimnīcas, kurā viņš strādāja, ētosa pārkāpumu, kas pamatoja viņa atlaišanu no amata.

Atbilstoši judikatūrai lietā *Egenberger* Tiesa vispirms sniedza visas Direktīvas 2000/78 interpretācijas norādes, kas var būt lietderīgas strīda pamatlietā izskatīšanai⁶. Tad tā atgādināja, ka strīdu starp divām privātpersonām izskatošajai valsts tiesai – gadījumā, ja piemērojamās valsts tiesības tai nav iespējams interpretēt atbilstīgi Direktīvai 2000/78, – ir pienākums savas kompetences ietvaros nodrošināt juridisko aizsardzību, kas personām izriet no Savienības tiesību vispārējiem principiem, piemēram, Hartas 21. pantā nostiprinātā principa par nediskrimināciju reliģijas vai pārliecības dēļ, un garantēt no tiem izrietošo tiesību pilnīgu iedarbību, vajadzības gadījumā atstājot bez piemērošanas jebkuru tiem pretrunā esošu valsts tiesību normu.

Tiesas virspalāta izmantoja līdzīgu pieeju spriedumos **Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften** (C-684/16, [EU:C:2018:874](#)) un **Kreuziger** (C-619/16, [EU:C:2018:872](#)), kas tika pasludināti 2018. gada 6. novembrī. Šajos abos spriedumos Tiesa atzina, ka Direktīvas 2003/88⁷ 7. pantam un Hartas 31. panta 2. punktam pretrunā ir tādi valsts tiesiskie regulējumi, atbilstoši kuriem darba ņēmējs automātiski un bez finansiālas kompensācijas zaudē ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma dienas, ko viņš nav izmantojis attiecīgajā atsaucē laikposmā (C-619/16), vai gadījumā, ja darba attiecības tiek izbeigtas (C-684/16), ja viņš savlaicīgi nav pieprasījis izmantot savas tiesības uz atvaļinājumu. Pamatlietās darba ņēmējiem, piemērojot minētos valsts tiesiskos regulējumus, tika noraidīti viņu lūgumi par finansiālas kompensācijas saņemšanu par atmaksātā atvaļinājuma dienām, kas netika izmantotas pirms viņu darba tiesisko attiecību izbeigšanās⁸.

Attiecībā uz darba ņēmēju tiesību saņemt finansiālu kompensāciju par ikgadējo atvaļinājumu, kas nav izmantots pirms darba tiesisko attiecību izbeigšanās, kas izriet no Direktīvas 2003/88 7. panta 2. punkta, īstenošanu pamatlietās Tiesa nosprieda, ka šī tiesību norma atbilst kritērijiem par beznosacījuma raksturu un pietiekamu precizitāti un tālād atbilst nosacījumiem, kas vajadzīgi tiešas iedarbības radīšanai. Tā kā

6] Šajā ziņā skat. šī sprieduma izklāstu šī ziņojuma XVI nodaļā “Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un sociālā nodrošinājuma” jomā.

7] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV 2003, L 299, 9. lpp.).

8] Šajā ziņā skat. šo spriedumu, kā arī spriedumu **Dicu** (C-12/17, [EU:C:2018:799](#)) un **Hein** (C-385/17, [EU:C:2018:1018](#)) izklāstu šī ziņojuma XVI.5. nodaļā “Tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu”.

lietā *Kreuziger* strīds bija starp darba ņēmēju un viņa agrāko darba devēju, kuram ir valsts iestādes statuss, iesniedzējtiesa šajā lietā tādējādi varēja atstāt bez piemērošanas valsts tiesisko regulējumu vai praksi, kas var liegt saņemt minētajā tiesību normā paredzēto finansiālo kompensāciju, ciktāl ir pierādīts, ka darba ņēmējs atbilst tajā noteiktajām prasībām ⁹.

Tā kā lietā *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften* turpretī strīds bija starp darba ņēmēju un viņa agrāko darba devēju, kuram ir privātpersonas statuss, Tiesa atgādināja, ka pat skaidra, precīza un beznosacījuma direktīvas norma, kuras mērķis ir privātpersonām piešķirt tiesības vai noteikt pienākumus, nav pati par sevi piemērojama strīdā, kas ir tikai starp privātpersonām. Tomēr, tā kā tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, kas ikvienam darba ņēmējam ir iedibinātas Hartas 31. panta 2. punktā, tādējādi savas esamības kontekstā iegūst obligātu un beznosacījuma raksturu, kas nav jākonkretizē Savienības tiesībās vai valsts tiesībās, bet kurās ir vienīgi jāprecizē ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma ilgums un, vajadzības gadījumā, noteikti tā izmantošanas nosacījumi, Tiesa noteica, ka ar minēto Hartas 31. panta 2. punktu pilnīgi pietiek, lai darba ņēmējam tiktu piešķirtas neatsaucamas tiesības strīdā ar savu darba devēju situācijā, uz kuru attiecas Savienības tiesības un kas līdz ar to ietilpst Hartas piemērošanas jomā. Tā kā šāds ir pamatlietā aplūkots gadījums, Tiesa secināja, ka gadījumā, ja iesniedzējtiesa aplūkoto valsts tiesisko regulējumu nevarētu interpretēt tādējādi, lai tiktu nodrošināta tā saderība ar Direktīvas 2003/88 7. pantu un Hartas 31. panta 2. punktu, tai savas kompetences ietvaros jānodrošina no šīs tiesību normas izrietošā tiesiskā aizsardzība un jāgarantē tās pilna iedarbība, vajadzības gadījumā nepiemērojot minēto valsts tiesisko regulējumu.

Tiesa virspalātas sastāvā nonāca pie identiska secinājuma 2018. gada 6. novembra spriedumā **Bauer un Willmeroth** (C-569/16 un C-570/16, [EU:C:2018:871](#)), kas atkārtoti attiecās uz *Direktīvas 2003/88 7. pantā un Hartas 31. panta 2. punktā garantētajām darba ņēmēju tiesībām uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, bet, konkrētāk, uz miruša darba ņēmēja tiesību uz finansiālu kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu nodošanu viņa mantiniekiem*. Šajā gadījumā divi Vācijas darba devēji, pirmais no tiem valsts iestādes statusā un otrais – privātpersonas statusā, atteicās to mirušo darba ņēmēju laulātajām izmaksāt finansiālu kompensāciju par ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, kuru viņu laulātie pirms savas nāves nebija izmantojuši. Šādā kontekstā iesniedzējtiesai tika vaicāts, vai, ņemot vērā Tiesas judikatūru ¹⁰, saskaņā ar kuru darba ņēmēja nāve neizbeidz viņa tiesības uz ikgadēju atmaksātu atvaļinājumu, tāpat tas ir arī gadījumā, ja saskaņā ar valsts tiesībām šāda finansiāla kompensācija nevar būt daļa no mantojuma masas.

Tiesa vispirms apstiprināja, ka ne tikai no Direktīvas 2003/88 7. panta 2. punkta, bet arī no Hartas 31. panta 2. punkta izriet, ka, lai novērstu, ka šā darba ņēmēja iegūtās pamattiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu tiktu zaudētas ar atpakaļejošu spēku, tostarp to mantiskajā aspektā, attiecīgās personas tiesības uz finansiālu kompensāciju par neizmantoto ikgadējo atvaļinājumu ir mantošanas ceļā nododamas tās tiesību pārņēmējiem.

Tad Tiesa nosprieda, ka gadījumā, ja valsts tiesībās šāda iespēja tiek izslēgta un tādējādi tās neatbilst Savienības tiesībām, mantinieki var tieši atsaukties uz Savienības tiesībām gan attiecībā uz darba devēju, kas ir publiska iestāde, gan privātu darba devēju. Šajā pēdējā minētajā gadījumā Tiesa atgādināja, ka gadījumā, ja piemērojamo valsts tiesisko regulējumu nav iespējams interpretēt veidā, kas nodrošinātu tā atbilstību Direktīvas 2003/88 7. pantam un Hartas 31. panta 2. punktam, valsts tiesai, kas izskata strīdu starp miruša darba ņēmēja tiesību pārņēmēju un šī darba ņēmēja bijušo darba devēju, savas kompetences ietvaros ir jānodrošina juridiskā aizsardzība, kas izriet no Hartas 31. panta 2. punkta, un jānodrošina tās pilna iedarbība, vajadzības gadījumā nepiemērojot šo valsts tiesisko regulējumu.

9| Attiecībā uz judikatūru par privātpersonu iespēju atsaukties uz netransponētas vai nepareizi transponētas direktīvas noteikumiem, no vienas puses, un par valsts tiesu, kurām ir jāpiemēro Savienības tiesību normas, pienākuma garantēt šo normu pilnu iedarbību, vajadzības gadījumā nepiemērojot ar tām nesaderīgas valsts tiesību normas, apjomu, no otras puses, skat. V nodaļu "Savienības tiesības un valsts tiesības".

10| Tiesas spriedums, 2014. gada 12. jūnijs, **Bollacke** (C-118/13, [EU:C:2014:1755](#)).

Tādējādi Tiesa secināja, ka valsts tiesai ir pienākums nodrošināt, ka mirušā darba ņēmēja tiesību pārņēmējam uz pēdējā minētā darba devēja rēķina tiek piešķirta pieprasītā finansiālā kompensācija par iegūto ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, kuru minētais darba ņēmējs nav izmantojis līdz savai nāvei, gadījumā, ja strīds ir starp šādu tiesību pārņēmēju un publiskas iestādes statusā esošu darba devēju, saskaņā ar Direktīvas 2003/88 7. pantu un Hartas 31. panta 2. punktu, un gadījumā, ja strīds ir starp šādu tiesību pārņēmēju un privātpersonas statusā esošu darba devēju – saskaņā ar Hartas 31. panta 2. punktu.

2. Tiesvedība saistībā ar Hartā ietverto pamattiesību iespējamu pārkāpumu

Spriedumā **XC u.c.** (C-234/17, [EU:C:2018:853](#)), kas pasludināts 2018. gada 24. oktobrī virspalātas sastāvā, Tiesai bija jālemj par valsts procesuālo tiesību normu, kas pieņemtas ECPAK ietverto pamattiesību pārkāpuma jomā, piemērojamību gadījumā, ja ir pārkāptas Hartā ietvertās tiesības. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tika iesniegts saistībā ar tiesvedību par savstarpējo tiesisko palīdzību krimināllietās, ko uzsāka Austrijas tiesu iestādes pēc Šveices Sanktgallenes kantona prokuratūras lūguma, lai nopratinātu trīs personas, kas Šveicē tika turētas aizdomās par krāpšanu nodokļu jomā Šveices Likuma par pievienotās vērtības nodokli izpratnē, kā arī par citiem noziedzīgiem nodarījumiem. Prasītāji apstrīdēja nopratināšanas organizēšanu, apgalvojot, ka pastāv vairāki kriminālprocesi par vieniem un tiem pašiem pārkāpumiem, kas ir izbeigti Vācijā un Lihtenšteinā. Austrijas tiesa, kas izskatīja prasību pēdējā instancē, uzskatīja, ka nav apstākļu, kas pierādītu, ka būtu pārkāpts *non bis in idem* princips, kas ir atzīts Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu (CISA) ¹¹, 50. pantā. Tādējādi prasītāji vērsās Augstākajā lietā ar lūgumu par kriminālprocesa atjaunošanu, norādot uz to, ka, apmierinot aplūkotos savstarpējās tiesiskās palīdzības lūgumus, esot pārkāptas vairākas viņu pamattiesības, kas ir ietvertas ne tikai ECPAK, bet arī CISA un Hartā. Tā kā saskaņā ar Austrijas tiesībām kriminālprocesa atjaunošana ir iespējama tikai tad, ja ir pārkāptas ECPAK garantētās tiesības, ko ir konstatējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT) vai Augstākā tiesa, iesniedzējtiesa vaicāja, vai kriminālprocesa atjaunošana būtu jānosaka arī gadījumā, kad ir pārkāptas Savienības tiesībās ietvertās pamattiesības.

Vispirms Tiesa atgādināja, ka, nepastāvot Savienības tiesiskajam regulējumam attiecīgajā jautājumā, *res judicata* spēka principa īstenošanas kārtība ir jānosaka dalībvalstu tiesību sistēmā saskaņā ar šo valstu procesuālās autonomijas principu, tomēr ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus.

Attiecībā uz līdzvērtības principu Tiesa uzskatīja, ka atšķirības starp Austrijas tiesību aktos paredzēto atjaunošanas procedūru un prasībām, kas paredzētas, lai aizsargātu tiesības, kuras attiecīgajām personām ir noteiktas Savienības tiesībās, ir tādas, ka šie tiesību aizsardzības līdzekļi nevar tikt uzskatīti par līdzīgiem. Šajā ziņā Tiesa minēja, ka Austrijas tiesību aktos paredzēto kriminālprocesa atjaunošanu pamato pats ECPAK raksturs un ka minētā atjaunošanas procedūra tika ieviesta tieši tādēļ, lai tiktu ņemts vērā fakts, ka saskaņā ar ECPAK 35. panta 1. punktu ECT var vērsties tikai pēc valsts tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšanas un tādējādi pēc pēdējās instances valsts tiesas pieņemta lēmuma, kas stāties likumīgā spēkā. Turpretī Savienības tiesībās gan Tiesai, gan valsts tiesām ir jānodrošina Savienības tiesību pilnīga piemērošana, kā arī to tiesību aizsardzība tiesā, kuras attiecīgajām personām izriet no šīm tiesībām, jo tiesām ir pienākums nodrošināt to pilnīgu iedarbību. Šādas tiesu sistēmas stūrakmeni turklāt veido LESD 267. pantā paredzētā prejudiciālā nolēmuma tiesvedība, ar kuru valsts tiesām, kas izskata lietu pēdējā instancē, ir noteikts pienākums vērsties

11| Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu (1985. gada 14. jūnijs) starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, kas parakstīta Šengēnā 1990. gada 19. jūnijā (OV 2000, L 239, 19. lpp.).

Tiesā, ja tai ir jāizskata jautājums par Savienības tiesību interpretāciju. Šis konstitucionālais ietvars garantē ikvienai personai iespēju īstenot tai Savienības tiesību sistēmā piešķirtās tiesības, pat pirms attiecībā uz to ir pieņemts valsts nolēmums, kas stāties likumīgā spēkā.

Attiecībā uz efektivitātes principu Tiesa, ņemot vērā tajā iesniegtos lietas materiālus, norādīja, ka prasītājiem saskaņā ar Austrijas tiesībām bija iespēja valsts tiesās atsaukties uz viņu Hartas 50. pantā un CISA 54. punktā ietvertu tiesību normu pārkāpumiem un ka šīs tiesas šos iebildumus izskatīja. Šādos apstākļos, šķiet, ir nodrošināta Savienības tiesību efektivitāte un nav nepieciešams šīm tiesībām piemērot Austrijas tiesībās paredzēto atjaunošanas procedūru.

Noslēgumā, ņemot vērā, it īpaši, atšķirības starp aplūkotajām valsts krimināltiesību normām un prasībām par Savienības tiesību sistēmā, īpaši Hartā, garantēto tiesību aizsargāšanu, Tiesa nosprieda, ka Savienības tiesības neuzliek par pienākumu valsts tiesai attiecībā uz Savienības tiesību pārkāpumiem – it īpaši saistībā ar Hartas 50. pantā un CISA 54. pantā garantēto pamattiesību apdraudējumiem – piemērot valsts tiesībās paredzētu tiesību aizsardzības līdzekli, kurš tikai ECPAK vai kāda no tās protokolu pārkāpuma gadījumā ļauj panākt tāda kriminālprocesa atjaunošanu, kas pabeigts ar valsts nolēmumu, kurš ir stāties likumīgā spēkā.

3. Hartā ietvertie principi un pamattiesības

Turpmāk minētajos astoņos spriedumos Tiesai bija jālemj par dažādu Hartā ietvertu principu un pamattiesību, piemēram, tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, reliģijas brīvības, tiesību uz taisnīgu tiesu un *ne bis in idem* principa saturu un apmēru ¹².

3.1. Tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību

Ar spriedumu **Coman u.c.** (C-673/16, [EU:C:2018:385](#)), kas pasludināts 2018. gada 5. jūnijā, Tiesa virspalātas sastāvā precizēja Hartā atzītās tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību un atvasinātās uzturēšanās tiesības, uz kurām var atsaukties trešās valsts valstspiederīgais kā Savienības pilsoņa laulātais, pamatojoties uz LESD 21. pantu, gadījumā, ja laulātajiem ir viens un tas pats dzimums. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecās uz Rumānijas un Amerikas Savienoto Valstu pilsoņiem, kuri 2010. gadā salaulājās Briselē. 2012. gadā viņi lūdza Rumānijas valsts iestādēm, lai Amerikas Savienoto Valstu pilsonis kā Rumānijas pilsoņa ģimenes loceklis varētu likumīgi uzturēties Rumānijā ilgāk nekā trīs mēnešus. Šis lūgums tika pamatots ar Direktīvu 2004/38 ¹³, kas ļauj Savienības pilsoņa, kurš ir izmantojis savu pārvietošanās brīvību, laulātajam pievienoties savam laulātajam dalībvalstī, kurā pēdējais minētais uzturas. Rumānijas iestādes viņus informēja par to, ka Amerikas Savienoto Valstu pilsoņiem ir tiesības uzturēties tikai trīs mēnešus, jo viņu Rumānijā nevar kvalificēt kā Savienības pilsoņa "laulāto", ņemot vērā, ka šajā dalībvalstī laulības starp viena dzimuma personām netiek atzītas. Pēc tam, kad homoseksuālais pāris Rumānijas Konstitucionālajā tiesā cēla iebildi par neatbilstību konstitūcijai, šī tiesa vaicāja Tiesai, vai uz aplūkoto Amerikas Savienoto Valstu pilsoni attiecas Savienības pilsoņa, kurš ir īstenojis savu pārvietošanās brīvību, "laulātā" jēdziens un vai tādējādi viņam būtu jāpiešķir pastāvīgās uzturēšanās tiesības Rumānijā.

12] Tiesa turklāt vairākkārt ir lēmusi par Direktīvā 2000/78 un Direktīvā 79/7 precizēto nediskriminācijas principu. Šī judikatūra ir izklāstīta XVI.1. nodaļā "Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un sociālā nodrošinājuma jomā".

13] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp.).

Šajā ziņā Tiesa vispirms norādīja, ka šis jēdziens Direktīvas 2004/38 izpratnē ir neitrāls no dzimuma viedokļa un tādējādi var aptvert attiecīgā Savienības pilsoņa tā paša dzimuma laulāto.

Tad tā uzsvēra, ka pienākums dalībvalstij atzīt laulību starp viena dzimuma personām, kas noslēgta citā dalībvalstī atbilstoši tās tiesībām, vienīgi atvasināto uzturēšanās tiesību piešķiršanas trešās valsts valstspiederīgajam nolūkā neaizskar laulības institūtu šajā pirmajā dalībvalstī, kas ir definēts valsts tiesībās un kas ietilpst dalībvalstu kompetencē. Šis pienākums minētajai dalībvalstij nenozīmē pienākumu savās valsts tiesībās paredzēt laulības institūtu starp viena dzimuma personām, bet tas ir ierobežots ar pienākumu atzīt šādas laulības, kas ir noslēgtas citā dalībvalstī atbilstoši tās tiesībām, un vienīgi tiesību, kas šīm personām izriet no Savienības tiesībām, īstenošanas nolūkā. Pienākums vienīgi atvasināto uzturēšanās tiesību piešķiršanas trešās valsts valstspiederīgajam nolūkā atzīt šīs laulības tādējādi neaizskar nacionālo identitāti un neapdraud attiecīgās dalībvalsts sabiedrisko kārtību.

Visbeidzot, Tiesa uzsvēra, ka attiecībā uz "laulātā" jēdzienu Direktīvas 2004/38 izpratnē Hartas 7. pantā garantētās tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību ir pamattiesības. Šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā ECPAK 8. pantā garantētajām tiesībām. Saskaņā ar ECT judikatūru uz homoseksuāla pāra attiecībām "privātās dzīves" un "ģimenes dzīves" jēdziens var attiekties tāpat kā uz tādā pašā situācijā esoša dažāda dzimuma pāra attiecībām ¹⁴.

Tādējādi situācijā, kad Savienības pilsonis ir izmantojis savu pārvietošanās brīvību, saskaņā ar Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punktā paredzētajiem nosacījumiem ieceļojot un faktiski uzturoties dalībvalstī, kas nav viņa pilsonības dalībvalsts, un tur ir izveidojis vai nostiprinājis ģimenes dzīvi ar tā paša dzimuma trešās valsts valstspiederīgo, ar kuru viņš ir saistīts ar uzmemošajā dalībvalstī likumīgi noslēgtu laulību, LESD 21. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj to, ka tās dalībvalsts, kuras pilsonība ir Savienības pilsonim, kompetentās iestādes atsakās šim valstspiederīgajam piešķirt uzturēšanās tiesības šīs dalībvalsts teritorijā ar pamatojumu, ka šīs dalībvalsts tiesībās nav paredzēta laulība starp tā paša dzimuma personām.

3.2. Reliģijas brīvība

Spriedumā **Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen u.c.** (C-426/16, [EU:C:2018:335](#)), kas pasludināts 2018. gada 29. maijā, Tiesa virspalātas sastāvā lēma par *Regulas Nr. 1099/2009* ¹⁵ spēkā esamību, atzīstot, ka noteikums, kas paredz, ka rituālā kaušana bez apdullināšanas var notikt tikai apstiprinātās kautuvēs, neapdraud Hartas 10. pantā ietverto reliģijas brīvību. Pamatlietā tika apstrīdēts Flandrijas reģiona dzīvnieku labturības lietu ministra 2014. gada lēmums, kurā tas paziņoja, ka viņš vairs neapstiprinās pagaidu kaušanas vietas, pamatojoties uz to, ka šādi apstiprinājumi esot pretrunā Regulai Nr. 1099/2009, saskaņā ar kuru rituālā kaušana bez iepriekšējas apdullināšanas var notikt tikai apstiprinātās kautuvēs, kas atbilst no Savienības tiesībām izrietošu tiesiskā regulējuma prasību kopumam. Dažādas musulmaņu un mošeju organizāciju apvienības 2016. gadā vērsās tiesā pret Flandrijas reģionu, tostarp apstrīdot minētās regulas spēkā esamību, it īpaši attiecībā uz Hartas 10. pantā ietverto reliģijas brīvību.

Šajā ziņā Tiesa vispirms atgādināja, ka Hartas 10. panta 1. punktā aizsargātā domu, pārliecības un ticības brīvība tostarp ietver jebkuras personas tiesības individuāli vai kolektīvi paust savu ticību vai savu pārliecību publiski vai privāti ar kultu, izglītošanu, praksi vai īstenojot dažādus tajā ietvertos rituālus un ka Hartā minētais jēdziens "reliģija" ietver plašu nozīmi, kas var aptvert gan *forum internum*, proti, uzskatu pastāvēšanu, gan

14| ECT, 2013. gada 7. novembris, **Vallianatos u.c. pret Grieķiju**, CE:ECHR:2013:1107JUD002938109, 73. punkts; ECT, 2017. gada 14. decembris, **Orlandi un citi pret Itāliju**, CE:ECHR:2017:1214JUD002643112, 143. punkts.

15| Padomes Regula (EK) Nr. 1099/2009 (2009. gada 24. septembris) par dzīvnieku aizsardzību nonāvēšanas laikā (OV 2009, L 303, 1. lpp.).

forum externum, proti, reliģiskas ticības publisku paušanu ¹⁶. No tā izriet, ka īpašās reliģisko rituālu noteiktās kaušanas metodes Regulas Nr. 1099/2009 4. panta 4. punkta izpratnē ietilpst Hartas 10. panta 1. punkta piemērošanas jomā un iespējamu teoloģisku atšķirību esamība šajā jautājumā kā tāda nevar apšaubīt šo kvalifikāciju.

Attiecībā uz Regulas Nr. 1099/2009 spēkā esamību Tiesa norādīja, ka ar šo regulu rituālā kaušana bez apdullināšanas tiek pakļauta tiem pašiem tehniskajiem nosacījumiem, kas principā tiek piemēroti jebkurai dzīvnieku kaušanai Savienībā neatkarīgi no izmantotās metodes. Tā uzskata, ka pienākuma veikt rituālo kaušanu apstiprinātā kautuvē mērķis ir vienīgi tehniskā ziņā organizēt un uzraudzīt reliģiskos nolūkos veiktas kaušanas, iepriekš neapdullinot, brīvu īstenošanu. Šāda tehniskā uzraudzīšana pati par sevi neietver ierobežojumu praktizējošo musulmaņu tiesībām uz ticības brīvību Upurēšanas svētku laikā. Pienākums izmantot apstiprinātu kautuvi vispārīgi un nešķirojot attiecas uz katru dzīvnieku kaušanas organizatoru neatkarīgi no jebkādas konkrētas saiknes ar reliģiju, un nediskriminējoši tas skar visus dzīvnieku gaļas ražotājus Savienībā. Tiesa arī norādīja, ka Savienības likumdevējs ir saskaņojis kaušanas īpašās metodes, ko nosaka reliģiskie rituāli, ar galvenajām normām, ko nosaka Regula Nr. 1099/2009 un Regula Nr. 853/2004 ¹⁷ attiecībā uz dzīvnieku labturības aizsardzību, tos nonāvējot, un dzīvnieku gaļas patērētāju veselību.

3.3. Tiesības uz taisnīgu tiesu

2018. gada 27. februāra spriedumā *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, [EU:C:2018:117](#)) Tiesas virspalāta lēma par *Portugāles Revīzijas palātas tiesnešiem piemērotā darba samaksas samazinājuma spēkā esamību, ņemot vērā tiesnešu neatkarības principu*. Saistībā ar Portugāles valsts pārmērīga budžeta deficīta novēršanas prasībām un Savienības programmas par finansiālo palīdzību šai dalībvalstij kontekstā Portugāles likumdevējs uz laiku samazināja atalgojumu lielai Portugāles civildienesta ierēdņu daļai. Portugāles tiesnešu arodbiedrība apstrīdēja šos budžeta pasākumus, uzskatot, ka ar tiem tiek pārkāpts tiesnešu neatkarības princips. Šādā kontekstā iesniedzējtiesa uzdeva Tiesai jautājumu par minēto pasākumu atbilstību LES 19. pantam un Hartas 47. pantam.

Tiesa vispirms norādīja, ka ar LES 19. pantu, kurā ir konkretizēta LES 2. pantā apstiprinātā tiesiskuma vērtība, ir uzticēts pienākums nodrošināt tiesas kontroli Savienības tiesību sistēmā ne tikai Tiesai, bet arī valstu tiesām. Tā šajā ziņā atgādināja, ka tas, ka vispār pastāv efektīva tiesas kontrole, kas ir paredzēta, lai nodrošinātu Savienības tiesību ievērošanu, ir nedalāmi saistīts ar pašu tiesiskuma būtību. Tādējādi ikkatrai dalībvalstij ir jānodrošina, ka attiecīgās instances, kas kā "tiesa" Savienības tiesību izpratnē ietilpst tās tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmā jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības, atbilst efektīvas tiesību aizsardzības tiesā prasībām. Tādēļ, tā kā Revīzijas palāta kā tiesa var spriest par Savienības tiesību piemērošanas vai interpretācijas jautājumiem, Portugālei ir jānodrošina, lai šī instance atbilst efektīvas tiesību aizsardzības tiesā pamatprasībām.

Tiesa šajā saistībā norādīja, ka, lai šādu aizsardzību nodrošinātu, īpaši svarīga ir šīs instances neatkarības saglabāšana, kā tas apstiprināts Hartas 47. panta otrajā daļā, kurā starp prasībām saistībā ar pamattiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību ir norāde uz piekļuvi "neatkarīgai" tiesai. Neatkarība ir jānodrošina ne tikai Savienības līmenī, bet arī dalībvalstu līmenī – ar valstu tiesām. Šis neatkarības jēdziens nozīmē tostarp, ka attiecīgā instance pilda savas tiesas spriešanas funkcijas absolūtā autonomijā, ne ar vienu nebūdama nedz

16| Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2017. gada 14. marts, *G4S Secure Solutions*, C-157/15, [EU:C:2017:203](#), 27. un 28. punkts, un *Boungaoui un ADDH*, C-188/15, [EU:C:2017:204](#), 29. un 30. punkts.

17| Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 853/2004 (2004. gada 29. aprīlis), ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku (OV 2004, L 139, 55. lpp. un labojums – OV 2013, L 160, 15. lpp.).

hierarhiskās, nedz padotības attiecībās un nesaņemot jebkādas izcelsmes norādījumus vai instrukcijas, un tādējādi ir pasargāta no ārējas iejaukšanās vai spiediena, kas varētu apdraudēt tās locekļu spriešanas neatkarību un ietekmēt to lēmumus. Tiesa uzskata, ka darba samaksas saņemšana atbilstoši viņu veikto funkciju nozīmei ir ar tiesnešu neatkarību nedalāmi saistīta garantija.

Tiesa tomēr konstatēja, ka aplūkotie algas samazināšanas pasākumi netika veikti tikai attiecībā uz Revīzijas palātas locekļiem un tādējādi tie šķiet esam vispārīgi pasākumi ar mērķi, lai visi valsts civildienesta ierēdņi kopīgi piedalītos taupības centienos. Turklāt šie pasākumi bija paredzēti uz noteiktu laiku un tie tika galīgi atcelti 2016. gada 1. oktobrī. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai nav pretrunā piemērot vispārējus algas samazinājuma pasākumus, kādi ir aplūkoti pamatlietā un kuri ir saistīti ar obligātu nepieciešamību novērst pārmērīgu budžeta deficītu, kā arī Savienības finansiālās palīdzības programmu.

Tāpat, pamatojoties uz apvienotajiem LES 19. panta 1. punkta otrās daļas un Hartas 47. panta noteikumiem, Tiesa virspalātā ar rīkojumu par pagaidu noregulējumu, kas tika pieņemts 2018. gada 17. decembrī lietā **Komisija/Polija** (C-619/18 R, [EU:C:2018:1021](#)), *piesprieda Polijas Republikai nekavējoties apturēt valsts noteikumu par Polijas Augstākās tiesas tiesnešu pensionēšanās vecuma samazināšanu piemērošanu*. Pieteikums par pagaidu noregulējumu tika iesniegts saistībā ar prasību sakarā ar pienākumu neizpildi ¹⁸, ko cēla Eiropas Komisija, lūdzot konstatēt, ka, pirmkārt, samazinot pensionēšanās vecumu Augstākās tiesas tiesnešiem un piemērojot šo pasākumu tiesnešiem, kas šajā tiesā iecelti pirms 2018. gada 3. aprīļa, un, otrkārt, piešķirot Polijas Republikas prezidentam diskrecionāras pilnvaras pagarināt šīs pašas tiesas tiesnešu aktīvās darbības pilnvaras pēc no jauna noteiktā pensionēšanās vecuma, Polijas Republika nav izpildījusi šajās tiesību normās paredzētos pienākumus ¹⁹.

Tā kā pagaidu pasākumu pagaidu noregulējuma tiesnesis var noteikt tikai tad, ja tiek pierādīts, ka tā noteikšanu sākotnēji šķietami pamato faktiskie un tiesību pamati (*fumus boni juris*), un ja tas ir steidzams, Tiesa vispirms atgādināja, ka nosacījums par *fumus boni juris* ir izpildīts, ja vismaz viens no pamatiem, kas ir izvirzīts pamatprasības pamatojumam, sākotnēji nešķiet tāds, kuram nebūtu nopietna pamatojuma. Neņemot par visu prasībā sakarā ar pienākumu neizpildi iekļauto pamatu pamatotību, Tiesa šajā gadījumā uzskatīja, ka sākotnēji nevar tikt izslēgts, ka ar valsts tiesību aktiem, kurus apstrīd Komisija, ir pārkāpts Polijas Republikai apvienotajos LES 19. panta 1. punkta otrās daļas un Hartas 47. panta noteikumos paredzētais pienākums nodrošināt, ka attiecīgās instances – kā Augstākā tiesa, kuras ietilpst tās tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmas jomās, uz kuru attiecas Savienības tiesības, atbilst efektīvas tiesību aizsardzības tiesā prasībām, kurās ietilpst tiesības uz "neatkarīgu" iesu.

Attiecībā uz steidzamības nosacījumu Tiesa, otrkārt, konstatēja, ka šī nosacījuma izvērtēšanai ir jānosaka, vai strīdīgo valsts tiesību normu piemērošana līdz galīgā Tiesas sprieduma pasludināšanai prasībā sakarā ar pienākumu neizpildi var radīt būtisku un neatgriezenisku kaitējumu Savienības tiesību sistēmai. Šajā ziņā Tiesa norādīja, ka valsts tiesu neatkarība ir nozīmīga gan tiesu sadarbības sistēmas, kas iemieto LESD 267. pantā paredzēto lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu mehānismu, pienācīgai darbībai, gan saistībā ar pasākumiem, kurus Savienība veic tiesu sadarbības civilīlētās un kriminālīlētās jomā, kas balstās uz īpašu savstarpēju dalībvalstu uzticību iepretim attiecīgajām tiesu sistēmām. Tas, ka līdz galīgā sprieduma pasludināšanai nevar tikt garantēta Polijas Augstākās tiesas neatkarība, tādējādi var radīt būtisku kaitējumu Savienības tiesību sistēmai un, attiecīgi, tiesībām, kas privātpersonām izriet no Savienības tiesībām, kā arī LES 2. pantā minētajām vērtībām, kas ir šīs Savienības pamatā, it īpaši, tiesiskumam. Turklāt šāds būtisks

18| Lieta C-619/18, **Komisija/Polija**, 2018. gada 31. decembrī vēl tiek izskatīta.

19| Ar šo rīkojumu par pagaidu noregulējumu tika apstiprināts rīkojums par pagaidu noregulējumu, ko iepriekš bija pieņēmusi Tiesas priekšsēdētāja vietniece *inaudita altera parte*, ar kuru tā provizoriski apstiprināja Komisijas iesniegto pieteikumu par pagaidu pasākumu noteikšanu (rīkojums, 2018. gada 19. oktobris, **Komisija/Polija** (C-619/18 R, nav publicēts, [EU:C:2018:852](#))).

kaitējums var būt neatgriezenisks, ciktāl Polijas Augstākā tiesa, pirmkārt, kā pēdējās instances tiesa pieņem nolēmumus, tostarp lietās, kurās tiek piemērotas Savienības tiesības, kuriem ir *res judicata* spēks un kas šī iemesla dēļ var radīt neatgriezenisku ietekmi Savienības tiesību sistēmai. Otrkārt, strīdīgo valsts tiesību normu piemērošana līdz galīgā sprieduma pasludināšanai varētu apdraudēt dalībvalstu un to tiesu uzticību Polijas Republikas tiesu sistēmai, kas varētu tām likt atteikties atzīt un izpildīt tiesu nolēmumus, ko pieņēmušas Polijas Republikas tiesas.

Visbeidzot, Tiesa izsvēra Savienības vispārējās intereses, uz kurām norādīja Komisija sava pieteikuma par pagaidu pasākumu noteikšanu pamatojumam, un Polijas Republikas intereses nekavējoties piemērot strīdīgās valsts tiesību normas. Šajā saistībā Tiesa, pirmkārt, norādīja, ka pieprasītie pagaidu pasākumi ir tādi, kas nodrošina, lai tās galīgais spriedums tiktu izpildīts gadījumā, ja prasība sakarā ar pienākumu neizpildi galu galā tiktu apmierināta. Savukārt, ja minētie pagaidu pasākumi netiktu noteikti, lai gan prasība sakarā ar pienākumu neizpildi tiktu apmierināta, pastāvētu risks, ka, gaidot galīgā sprieduma pieņemšanu, būtiskā un neatgriezeniskā veidā tiktu apdraudētas Savienības vispārējās intereses saistībā ar tās tiesību sistēmas pienācīgu darbību. Otrkārt, Tiesa uzskatīja, ka gadījumā, ja pieprasītie pagaidu pasākumi tiktu noteikti, Polijas Republikas intereses saistībā ar Augstākās tiesas pienācīgu darbību nevarētu tikt šādi apdraudētas gadījumā, ja prasība sakarā ar pienākumu neizpildi tomēr tiktu noraidīta, ņemot vērā, ka ar šādu noteikšanu tikai uz laiku tiktu saglabāta tiesiskā režīma, kas pastāvēja pirms likuma par Augstāko tiesu pieņemšanas, piemērošana. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka iesaistīto interešu izsvēršana liecina par labu Komisijas pieprasīto pagaidu pasākumu noteikšanai.

3.4. *Ne bis in idem* princips

Trīs 2018. gada 20. marta spriedumos (spriedumi **Menci**, C-524/15, [EU:C:2018:197](#), **Garlsson Real Estate u.c.**, C-537/16, [EU:C:2018:193](#), un **Di Puma un Zecca**, C-596/16 un C-597/16, [EU:C:2018:192](#)) Tiesas virspalāta lēma par krimināltiesiska rakstura administratīva procesa vai soda pārklāšanās ar kriminālprocesu vai sodu saderību ar *ne bis in idem* principu. *Ne bis in idem* princips ir noteikts Hartas 50. pantā, un tas ir arī ECPAK 7. protokola 4. panta priekšmets. Tas aizliedz divreiz tiesāt vai sodīt vienu un to pašu personu par to pašu noziedzīgo nodarījumu. Turklāt, kā norāda Tiesa, ar to privātpersonām tiek piešķirtas tiesvedībā tieši piemērojamas tiesības.

Aplūkotajās lietās prasītājiem tika noteikti administratīvi sodi par pievienotās vērtības nodokļa (PVN) nesamaksāšanu (lieta *Menci*), par tirgus manipulāciju darbību veikšanu (lieta *Garlsson Real Estate u.c.*) vai par iekšējās informācijas izmantošanu (lieta *Di Puma un Zecca*). Par šīm dažāda veida darbībām tika ierosināti arī kriminālprocesi. Lai arī šis process lietā *Menci* joprojām norisinājās, lietā *Garlsson Real Estate u.c.* tā rezultātā tika piespriests brīvības atņemšanas sods, kas pēc tam tika dzēsts, piemērojot amnestiju, un lietā *Di Puma un Zecca* tas beidzās ar attaisnojumu nepierādītu noziedzīga nodarījuma veidojošo faktu *dēļ*.

Pirmkārt, Tiesa norādīja, ka aplūkotie administratīvie un kriminālprocesi un sodi ir uzskatāmi par Savienības tiesību īstenošanu Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē. To nolūks īpaši ir īstenot LESD 325. pantu, kā arī Direktīvas 2006/112²⁰ (lieta *Menci*) un Direktīvas 2003/6²¹ (lietas *Garlsson Real Estate u.c.* un *Di Puma un Zecca*) noteikumus. Tādējādi ar tiem ir jāievēro ar Hartas 50. pantu garantētās pamattiesības.

20| Padomes Direktīva 2006/112/EK (2006. gada 28. novembris) par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV 2006, L 347, 1. lpp.).

21| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/6/EK (2003. gada 28. janvāris) par iekšējās informācijas jaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus jaunprātīgu izmantošanu) (OV 2003, L 96, 16. lpp.).

Otrkārt, spriedumos *Menci* un *Garlsson Real Estate* u.c. Tiesa atgādināja kritērijus, kas ir svarīgi, izvērtējot saukšanas pie atbildības un sodu krimināltiesisko raksturu, no vienas puses, un paša noziedzīgā nodarījuma esamību, no otras puses. Vispirms Tiesa atsaucās uz spriedumiem lietās *Bonda* ²² un *Åkerberg Fransson* ²³, saskaņā ar kuriem šī krimināltiesiskā rakstura izvērtēšana ir jāveic, ievērojot trīs kritērijus, proti, attiecīgā nodarījuma juridisko kvalifikāciju valsts tiesībās, paša nodarījuma raksturu un attiecīgajai personai iespējami piemērojamā soda bardzības pakāpi. Attiecībā uz izvērtēšanu, vai ir noticis tas pats nodarījums, Tiesa norādīja, ka būtiskais kritērijs ir identisku faktisko apstākļu konstatēšana, ar to saprotot savstarpēji nešķiramu konkrētu apstākļu kopumu, uz kā pamata attiecīgā persona ar spēkā stājušos spriedumu ir attaisnota vai notiesāta.

Treškārt, Tiesa apstiprināja, ka kumulatīva iespēja piemērot gan kriminālatbildību/kriminālsodu, gan krimināltiesiska rakstura administratīvo atbildību/sodus var tikt uzskatīta par *ne bis in idem* principa ierobežojumu. Šāds ierobežojums tomēr var tikt attaisnots, balstoties uz Hartas 52. panta 1. punktu, ja atbilstoši šim pantam tas ir noteikts tiesību aktos, ar to tiek respektēta *ne bis in idem* principa būtība un ja, ievērojot samērīguma principu, tie ir nepieciešami un patiešām atbilst Savienībā atzītiem vispārējas nozīmes mērķiem.

Tādējādi valsts tiesiskajam regulējumam, kas atļauj šādu kumulatīvu iespēju, ir jābūt vispārējas nozīmes mērķim, kas var pamatot šādu kumulatīvu iespēju, saukšanai pie atbildības un sodam ir jābūt arī papildu mērķiem, kuru priekšmets attiecīgajā gadījumā attiecas uz nodarījuma pamatā esošās tās pašas rīcības dažādiem aspektiem. Šai prasībai patiešām atbilst mērķis garantēt pilnīgu ieņēmumu no PVN gūšanu (lieta *Menci*), mērķis aizsargāt Savienības finanšu tirgu integritāti vai arī mērķis aizsargāt sabiedrības uzticību finanšu instrumentiem (lietas *Garlsson Real Estate* u.c. un *Di Puma* un *Zecca*).

Krimināltiesiska rakstura procesu un sodu kumulatīva piemērošana, ievērojot samērīguma principu, nevar pārsniegt to, kas ir nepieciešams, un atbilst sasniedzamo mērķu īstenošanai. Attiecībā uz pasākuma atbilstību tas nozīmē, ka, pastāvot izvēlei starp vairākiem pasākumiem, ir jāizvēlas vismazāk apgrūtinošākais pasākums un tā izraisītās nelabvēlīgās sekas nedrīkst būt nesamērīgas ar izvirzītajiem mērķiem. Saistībā ar pasākuma nepieciešamību valsts tiesiskajā regulējumā ir jāparedz skaidri un precīzi noteikumi, lai ikviens varētu paredzēt, par kādām darbībām vai bezdarbību var kumulatīvi saukt pie atbildības un sodīt. Turklāt tajā ir jānodrošina, lai attiecīgajām personām uzliktais slogs, kas izriet no minētās kumulācijas, ietvertu vienīgi to, kas ir absolūti nepieciešams paredzētā mērķa īstenošanā. Šī prasība nozīmē, pirmkārt, ka valsts tiesiskajā regulējumā ir jābūt noteikumiem, ar kuriem tiek nodrošināta procesu koordinācija, papildu slogu samazinot līdz absolūti nepieciešamajam, un, otrkārt, ka tajā ir paredzēti noteikumi, kas ļauj nodrošināt, ka visu piemēroto sodu bardzība ir atbilstoša attiecīgā nodarījuma smagumam. Valsts tiesai ir jāpārbauda, vai šie nosacījumi ir izpildīti, un ir jānovērtē valsts tiesiskā regulējuma konkrētās piemērošanas samērīgums.

Tiesa arī uzskatīja, ka prasības, kādas ar Hartas 50. pantu un 52. panta 1. punktu ir izvirzītas kriminālprocesu un kriminālsodu, kā arī administratīvo procesu un sodu, kam piemīt krimināltiesisks raksturs, iespējamai kumulēšanai, nodrošina tādu *ne bis in idem* principa aizsardzības līmeni, kas nav zemāks par ECPAK 7. protokola 4. pantā paredzēto līmeni – kā to ir interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, kura nesenajā judikatūrā ²⁴ precizēja, ka šādai kumulācijai ir nepieciešama pietiekami cieša saikne faktu un laika ziņā starp aplūkotajiem procesiem.

22| Tiesas spriedums, 2012. gada 5. jūnijs, *Bonda* (C-489/10, [EU:C:2012:319](#)).

23| Tiesas spriedums, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, [EU:C:2013:105](#)).

24| Skat. ECT spriedumu, 2016. gada 15. novembris, *A un B pret Norvēģiju* (CE:ECHR:2016:1115JUD 002413011, 132. punkts).

Pamatojoties uz šiem apsvērumiem, Tiesa spriedumā lietā *Menci* norādīja, ka aplūkotais valsts tiesiskais regulējums, ar kuru kriminālprocesu par PVN nesamaksāšanu var uzsākt pēc krimināltiesiska rakstura administratīvā soda piemērošanas, nodrošina, ka šāda kumulācija nepārsniedz strikti nepieciešamo, it īpaši, ciktāl šķiet, ka ar šo regulējumu kriminālprocesa uzsākšanas iespēja ir ierobežota vienīgi ar noteikta smaguma pakāpes pārkāpumiem, kas attiecas uz ievērojama apmēra nesamaksātām PVN summām.

Turpretī spriedumā lietā *Garlsson Real Estate* u.c. Tiesa nosprieda, ka aplūkotajā valsts tiesiskajā regulējumā, ar kuru ir atļauts piemērot krimināltiesiska rakstura administratīvā naudas soda procedūru par tirgus manipulācijām, lai gan jau ir pasludināts galīgs notiesājošs spriedums, samērīguma princips nav ievērots. Ar notiesājošu spriedumu par izdarīto pārkāpumu jau ir paredzēts sods efektīvā, samērīgā un preventīvā veidā. Turklāt Tiesa uzsver, ka šo secinājumu neliek apšaubīt apstāklis, ka sods vēlāk var tikt dzēsts, piemērojot amnestiju.

Lietā *Di Puma* un *Zecca* bija jānoskaidro, vai Direktīvai 2003/6, to interpretējot Hartas 50. panta gaismā, ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, ar kuru kriminālprocesa ietvaros konstatēto faktu *res judicata* spēku attiecina arī uz administratīvā naudas soda uzlikšanas procedūru. Tādējādi ar šo tiesisko regulējumu tika aizliegts turpināt administratīvu procesu pēc attaisnojoša sprieduma krimināllietā, lai gan Direktīvā 2003/6 dalībvalstīm ir noteikts pienākums paredzēt efektīvus, samērīgus un preventīvus administratīvos sodus par iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas aizlieguma pārkāpumu. Ņemot vērā, cik svarīga nozīme *res judicata* principam ir gan Savienības tiesību sistēmā, gan valstu tiesību sistēmās, Tiesa nosprieda, ka šāds tiesiskais regulējums nav pretrunā Savienības tiesībām. Turklāt, ja krimināllietā ir pieņemts galīgs attaisnojošs spriedums, kurā ir konstatēts, ka nepastāv noziedzīgo nodarījumu veidojošie fakti, krimināltiesiska rakstura administratīvā naudas soda uzlikšanas procedūra nebūtu saderīga ar *ne bis in idem* principu. Šāda procedūra acīmredzami pārsniegtu to, kas ir nepieciešams paredzētā mērķa īstenošanai. Šajā ziņā Tiesa atgādināja, ka ar *ne bis in idem* principu noteiktā aizsardzība attiecas arī uz situāciju, kurā persona ar galīgu spriedumu ir attaisnota.

III. Savienības pilsonība

Saistībā ar Savienības pilsonību ir vērts pieminēt vairākus spriedumus. Septiņi spriedumi attiecas uz Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā saskaņā ar LESD 20. un 21. pantu, kā arī Direktīvu 2004/38²⁵. Divi citi spriedumi attiecas uz Savienības pilsoņu izdošanas noteikumiem.

1. Savienības pilsoņa un viņa ģimenes locekļu uzturēšanās tiesību ierobežošana

Apvienotajās lietās, kurās tika pasludināts spriedums *B un Vomero* (C-316/16 un C-424/16, [EU:C:2018:256](#)), kas tika pasludināti 2018. gada 17. aprīlī, Tiesas virspalāta lēma par *pastiprinātās aizsardzības pret izraidīšanu no dalībvalsts teritorijas saņemšanu*, kas paredzēta Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā.

25| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp.).

Pirmā lieta attiecās uz Grieķijas pilsoni, dzimušu 1989. gadā, kurš pēc vecāku šķiršanās kopā ar māti, kurai ir Grieķijas un Vācijas pilsonība, 1993. gadā pārcēlās uz Vāciju – viņam šajā dalībvalstī bija pastāvīgas uzturēšanās atļauja Direktīvas 2004/38 16. panta izpratnē. Pēc tam, kad 2013. gadā viņam tika piespriests brīvības atņemšanas sods uz pieciem gadiem un astoņiem mēnešiem, viņš, sākot no 2013. gada 12. aprīļa, tika turēts ieslodzījumā. 2014. gadā kompetentā Vācijas valsts iestāde konstatēja, ka attiecīgā persona ir zaudējusi tiesības ieceļot un uzturēties Vācijā, un attiecībā uz viņu tika izdots rīkojums atstāt teritoriju viena mēneša laikā. Otrā lieta attiecās uz Itālijas pilsoni, kurš kopš 1985. gada ir apmeties uz dzīvi Apvienotajā Karalistē. No 1987. līdz 1999. gadam viņam gan Itālijā, gan Apvienotajā Karalistē tika piespriesti vairāki kriminālsodi, no kuriem neviens nebija brīvības atņemšana. 2002. gadā viņam tika piespriesti astoņi gadi cietumsoda par nonāvēšanu. Viņš tika atbrīvots 2006. gada jūlijā. 2007. gadā kompetentā Lielbritānijas iestāde izdeva rīkojumu par viņa izraidīšanu.

Savā spriedumā Tiesa vispirms nosprieda, ka Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šajā tiesību normā paredzētā aizsardzības pret izraidīšanu no teritorijas saņemšana ir pakļauta nosacījumam, ka ieinteresētajai personai ir pastāvīgās uzturēšanās tiesības šīs direktīvas 16. panta un 28. panta 2. punkta izpratnē. Tiesa šajā ziņā atgādināja, ka Direktīvā 2004/38 ir paredzēta pakāpeniski pastiprināta aizsardzība pret izraidīšanu, kas ir saistīta ar integrācijas pakāpi, kādu attiecīgais Savienības pilsonis ir sasniedzis uzņemtajā dalībvalstī. Tādējādi, lai gan pilsonis, kuram ir pastāvīgās uzturēšanās tiesības, var tikt izraidīts “nopietnu sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ”, pilsonis, kurš var pamatot uzturēšanos iepriekšējo desmit gadu laikā, savukārt var tikt izraidīts tikai “nopietnu valsts drošības apsvērumu dēļ”. Tādēļ Savienības pilsonis saņem šādu pastiprinātas aizsardzības līmeni saistībā ar desmit gadu ilgu uzturēšanos uzņemtajā dalībvalstī tikai tad, ja viņš vispirms atbilst nosacījumam par zemāka līmeņa aizsardzības saņemšanu, proti, ja viņam ir pastāvīgas uzturēšanās tiesības saskaņā ar likumīgu un nepārtrauktu piecu gadu ilgu uzturēšanos šajā dalībvalstī.

Turklāt Tiesa precizēja, ka desmit gadu uzturēšanās laikposms, kas tiek pieprasīts Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā paredzētās pastiprinātās aizsardzības saņemšanai, ir jāaprēķina, skaitot atpakaļ no lēmuma par šīs personas izraidīšanu pieņemšanas dienas, un tam principā ir jābūt nepārtrauktam. Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka brīvības atņemšanas laikposmi kā tādi un neatkarīgi no prombūtnes no uzņemošās dalībvalsts teritorijas laikposmiem attiecīgā gadījumā var pārtraukt saikni ar šo valsti un var izraisīt uzturēšanās šajā valstī pārrāvumu. Tomēr fakts, ka minētās valsts iestādes attiecīgajai personai ir piemērojušas ieslodzījumu, nevar tikt uzskatīts par tādu, kas var automātiski pārtraukt integrācijas saiknes, ko minētā persona iepriekš ir izveidojusi ar šo valsti, un radīt viņa uzturēšanās tās teritorijā pārtraukumu. Tādējādi gadījumā, kad Savienības pilsonis izcieš brīvības atņemšanas sodu un attiecībā uz viņu tiek pieņemts lēmums par izraidīšanu, nosacījums, ka viņš ir “uzturējies uzņemtajā dalībvalstī iepriekšējos desmit gadus”, kurš paredzēts šajā tiesību normā, var būt izpildīts, ja vispārējais novērtējums par ieinteresētās personas situāciju, ņemot vērā visus atbilstīgos aspektus, liek uzskatīt, ka, neraugoties uz minēto brīvības atņemšanu, integrācijas saiknes, kas ieinteresēto personu vieno ar uzņemšo dalībvalsti, nav tikušas pārrautas. Šo aspektu vidū ir tas, cik spēcīgas ir integrācijas saiknes, kas izveidotas ar uzņemšo dalībvalsti, pirms ieinteresētajai personai ir piemērota brīvības atņemšana, tā noziedzīgā nodarījuma raksturs, kas ir pamatā attiecīgajam brīvības atņemšanas laikposmam, un apstākļi, kādos šis noziedzīgais nodarījums ir izdarīts, kā arī ieinteresētās personas uzvedība brīvības atņemšanas laikposmā.

Apvienotajās lietās, kurās 2018. gada 2. maijā tika pasludināts spriedums **K. un H. F. (Uzturēšanās tiesības un apsūdzība kara noziegumos)** (C-331/16 un C-366/16, [EU:C:2018:296](#)), Tiesas virspalāta turklāt lēma par *Savienības pilsoņa vai viņa ģimenes locekļa, kuri tiek turēti aizdomās par kara noziegumu pastrādāšanu pagātnē, uzturēšanās tiesību ierobežošanas atbilstību Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktam.*

Pirmā lieta attiecās uz personu, kurai ir gan Horvātijas, gan Bosnijas-Hercegovinas pilsonība, kura kopš 2001. gada uzturas Nīderlandē un kura 2015. gadā tika atzīta par nevēlamu Nīderlandē, balstoties uz to, ka tika atzīta par vainīgu darbībās, kas ietilpst Ženēvas konvencijas ²⁶ 1. panta F nodaļas a) punktā, jo šī persona esot zinājusi par kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci, ko veica Bosnijas armijas speciālās vienības, un pati personīgi ir piedalījusies šo noziegumu izdarīšanā. Otrā lieta attiecās uz Afganistānas pilsoni, kurš ieradās Nīderlandē 2000. gadā un pārvācās uz dzīvi Beļģijā 2011. gadā, kura pieteikumi uzturēšanās atļaujas saņemšanai Nīderlandē un Beļģijā tika noraidīti, pamatojoties uz to, ka viņš esot izdarījis noziegumus, kas ietilpst Ženēvas konvencijas 1. panta F nodaļas a) punktā. Šīs abas personas minētos lēmumus apstrīdēja.

Savā spriedumā Tiesa vispirms norādīja, ka no Direktīvas 2004/38 27. panta 1. punkta izriet, ka dalībvalstis var veikt pasākumus, ar kuriem tiek ierobežota Savienības pilsoņu vai viņu ģimenes locekļu – neatkarīgi no pilsonības – pārvietošanās un uzturēšanās brīvība, tostarp sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ. Tā uzskata, ka šāds ierobežojums pārvietošanās un uzturēšanās brīvībai attiecībā uz Savienības pilsoni vai trešās valsts valstspiederīgo – šāda pilsoņa ģimenes locekli –, attiecībā uz kuru pagātnē ir pieņemts lēmums liegt viņam bēgļa statusu atbilstoši Ženēvas konvencijas 1. panta F nodaļai vai Direktīvas 2011/95 ²⁷ 12. panta 2. punktam, var ietilpt jēdzienā “pasākumi, ko veic sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ” Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta pirmās daļas izpratnē. Tomēr tā atgādināja, ka ar sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem pamatotie pasākumi var tikt veikti tikai tad, ja valsts kompetentās iestādes, atsevišķi izvērtējot katru konkrēto gadījumu, konstatē, ka attiecīgās personas personiskā rīcība rada attiecīgajā brīdī faktiskus un pietiekami nopietnus draudus kādai no sabiedrības pamatinteresēm. Tādējādi tas, ka attiecībā uz šādu personu, kas lūdz uzturēšanās tiesības dalībvalstī, pagātnē ir pieņemts lēmums liegt viņam bēgļa statusu atbilstoši iepriekš minētajam Konvencijas par bēgļa statusu pantam vai Direktīvas 2011/95 12. panta 2. punktam, neļauj šīs dalībvalsts kompetentajām iestādēm automātiski secināt, ka vienkārša viņa klātbūtne šajā teritorijā – neatkarīgi no tā, vai pastāv recidīva risks, – rada faktiskus, attiecīgajā brīdī esošus un pietiekami nopietnus draudus kādai no sabiedrības pamatinteresēm, kas varētu attaisnot uz sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem balstītu pasākumu veikšanu.

Tiesa uzsver, ka šādu draudu esamības konstatējumam ir jābalstās uz uzņemošās dalībvalsts kompetento iestāžu veiktu vērtējumu par attiecīgā indivīda personisko rīcību, ņemot vērā lēmumā par bēgļa statusa liegšanu izdarītos konstatējumus un apstākļus, ar kuriem šis lēmums ir pamatots, it īpaši šim indivīdam pārmesto noziegumu vai darbību būtību un smagumu, to, cik lielā mērā viņš personiski bijis iesaistīts šajos noziegumos vai darbībās, iespējamo tādu pamatu esamību, kas viņu atbrīvo no kriminālatbildības, kā arī to, vai viņš ir vai nav ticis notiesāts kriminālprocesā. Šajā visaptverošajā vērtējumā ir jāņem vērā arī laiks, kāds ir pagājis kopš brīža, kad – kā tiek pieņemts – tikuši izdarīti šie noziegumi vai darbības, kā arī minētā indivīda turpmākā uzvedība, it īpaši tādā ziņā, vai šī uzvedība liecina par to, ka viņam saglabājas naidīga attieksme pret LES 2. un 3. pantā minētajām pamatvērtībām veidā, kas varētu traucēt iedzīvotāju mieram un fiziskajai drošībai. Apstākļi, ka šī indivīda rīcība pagātnē iekļaujas specifiskā viņa izcelsmes valsts vēsturiskajā un sociālajā kontekstā, kas nevar atkārtoties uzņemošajā dalībvalstī, vien nerada šķērslī šādam konstatējumam.

26| Konvencija par bēgļa statusu, kas parakstīta Ženēvā 1951. gada 28. jūlijā (*Recueil des traités des Nations unies*, 189. sējums, 137. lpp., Nr. 2545 (1954)). Šīs konvencijas F nodaļas 1. pantā ir noteikts: “Šīs Konvencijas noteikumi neattiecas uz personu, par kuru ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tā: a) ir izdarījusi noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā definēts starptautiskajos dokumentos, kas ir sastādīti, lai veidotu noteikumus attiecībā uz šādiem noziegumiem [..]”.

27| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.).

Tiesa arī precizē, ka atbilstoši samērīguma principam uzņemošās dalībvalsts kompetentajām iestādēm turklāt ir jāizsver draudi, ko attiecīgā indivīda personiska rīcība rada uzņemošās valsts sabiedrības pamatinteresēm, no vienas puses, un to tiesību aizsardzība, kas Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem ir paredzēta direktīvā.

2. Trešās valsts valstspiederīgo – Savienības pilsoņa ģimenes locekļu – atvasinātās uzturēšanās tiesības

Šajā jomā ir jānorāda uz pieciem spriedumiem. Šo spriedumu vidū ir spriedums lietā **Coman u.c.** (C-673/16, [EU:C:2018:385](#)), kas detalizētāk ir aplūkots šī ziņojuma II nodaļā “Pamattiesības”.

2018. gada 8. maijā spriedumā lietā **K.A. u.c. (Ģimenes atkalapvienošanās Beļģijā)** (C-82/16, [EU:C:2018:308](#)) Tiesa virspalātas sastāvā precizēja tiesības uz atvasinātajām uzturēšanās tiesībām, uz kurām, pamatojoties uz LESD 20. pantu, var atsaukties trešās valsts valstspiederīgie, kuri ir tāda Savienības pilsoņa ģimenes locekļi, kurš nekad nav izmantojis savu pārvietošanās brīvību. Pamatlieta attiecās uz vairākiem trešās valsts valstspiederīgajiem, kuri bija iesnieguši pieteikumus par uzturēšanos ģimenes atkalapvienošanās nolūkos kā Beļģijas pilsoņa, nepilngadīga beļģu bērna tēva, vai kā likumīga kopdzīves partnera, kam ar Beļģijas pilsoni ir stabilas attiecības, apgādībā esoši lejupējie radnieki. Šie pieteikumi netika izskatīti, pamatojoties uz to, ka uz attiecīgajām personām attiecas vēl spēkā esošs lēmums par aizliegumu ieceļot teritorijā; vairāku šo lēmumu pamatā bija pamatojumi saistībā ar draudiem sabiedriskajai kārtībai.

Pirmkārt, Tiesa nosprieda, ka LESD 20. pants nepieļauj dalībvalsts praksi, saskaņā ar kuru šādi pieteikumi netiek izskatīti tikai tādēļ vien, ka uz attiecīgo trešās valsts valstspiederīgo attiecas aizliegums ieceļot minētajā teritorijā, neizvērtējot, vai starp šo Savienības pilsoni un minēto trešās valsts valstspiederīgo pastāv tāda veida atkarības attiecības, ka, atsakoties piešķirt pēdējam minētam atvasinātās uzturēšanās tiesības, minētais Savienības pilsonis faktiski būtu spiests atstāt Savienības teritoriju, lai pievienotos savam ģimenes loceklim viņa izcelsmes valstī, un tādējādi viņam tiktu liegta iespēja efektīvi izmantot būtiskās tiesības, ko sniedz viņa statuss.

Otrkārt, Tiesa precizēja apstākļus, kādos šādas atkarības attiecības var materializēties. Tiesa uzsver, ka atšķirībā no nepilngadīgajiem (it īpaši, ja tie ir mazgadīgi bērni) pieaugušais principā spēj dzīvot no saviem ģimenes locekļiem neatkarīgu dzīvi. Ja Savienības pilsonis ir pilngadīgs, tādu atkarības attiecību atzīšana, kas rada atvasinātās uzturēšanās tiesības attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam, ir iedomājama tikai izņēmuma gadījumos, kad, ņemot vērā visus atbilstošos apstākļus, attiecīgā persona nekādi nevarētu tikt nošķirta no sava ģimenes locekļa, no kura tā ir atkarīga. Turpretī, ja Savienības pilsonis ir nepilngadīgs, atkarības attiecību esamības novērtēšanai saskaņā ar attiecīgā bērna interešu prioritāti ir jābūt balstītai uz visu lietas apstākļu ņemšanu vērā, īpaši bērna vecumu, viņa fizisko un emocionālo attīstību, viņa emocionālo attiecību līmeni ar abiem vecākiem, kā arī risku, ka viņa nošķiršana no trešās valsts valstspiederīgā varētu ietekmēt viņa emocionālo līdzsvaru.

Treškārt, Tiesa uzsvēra, ka pamatlietas kontekstā nepastāv norādes uz atsevišķiem apstākļiem attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā atvasināto uzturēšanās tiesību piešķiršanas nolūkā. Tādējādi nav nozīmes tam, vai atkarības attiecības, uz kurām norāda trešās valsts valstspiederīgais, ir radušās pēc tam, kad attiecībā uz viņu ir pieņemts lēmums par aizliegumu ieceļot teritorijā. Nav nozīmes arī tam, ka šis lēmums ir kļuvis galīgs brīdī, kad trešās valsts valstspiederīgais iesniedz uzturēšanās pieteikumu ģimenes atkalapvienošanās nolūkā, vai arī tam, ka šis lēmums ir pamatots ar atgriešanās pienākuma neievērošanu. Turklāt, ja šāds lēmums ir pamatots ar sabiedriskās kārtības apsvērumiem, tie nevar izraisīt automātisku atvasināto uzturēšanās

tiesību piešķiršanas atteikumu. Šāds atteikums var izrietēt attiecīgā gadījumā tikai no konkrēta visu lietas apstākļu vērtējuma, ievērojot samērīguma principu, bērna interešu prioritāti un pamattiesības, pierādot, ka ieinteresētā persona rada reālu, pašreizēju un pietiekami nopietnu apdraudējumu sabiedriskajai kārtībai.

Ceturtkārt, Tiesa apstiprināja, ka saskaņā ar Direktīvu 2008/115²⁸ atgriešanas lēmumu nevar pieņemt attiecībā uz trešās valsts valstspiederīgo, uz kuru jau attiecas atgriešanas lēmums, kas papildināts ar lēmumu par ieceļošanas aizliegumu, kurš joprojām ir spēkā, neņemot vērā viņa ģimenes dzīves apstākļus un īpaši viņa nepilngadīgā bērna intereses, kas ir minētas uzturēšanās pieteikumā ģimenes atkalapvienošanās nolūkā, kurš ir iesniegts pēc šāda aizlieguma ieceļot teritorijā noteikšanas, izņemot gadījumu, ja ieinteresētā persona šos faktus būtu varējusi norādīt agrāk.

Tiesa no jauna lēma par atvasinātajām uzturēšanās tiesībām, uz kurām var atsaukties trešās valsts valstspiederīgie kā Savienības pilsoņa, kurš pastāvīgi uzturas dalībvalstī, kuras pilsonība viņam ir, ģimenes loceklis, divās citās lietās. Lieta **Altiner un Ravn** (C-230/17, [EU:C:2018:497](#)), kurā tika pasludināts 2018. gada 27. jūnija spriedums, attiecās uz uzturēšanās atļaujas pieteikumu, ko Dānijā iesniedza nepilngadīgs turku izcelsmes bērns kā sava tēva, kuram ir dāņu laulātā draudzene, ģimenes loceklis pēc tam, kad pāris bija atgriezies Dānijā pēc gandrīz divu gadu ilgas uzturēšanās Zviedrijā. 2018. gada 12. jūlija spriedumā lietā **Banger** (C-89/17, [EU:C:2018:570](#)) Apvienotās Karalistes pilsoņa Dienvidāfrikas izcelsmes partneris pieprasīja uzturēšanās atļauju Apvienotajā Karalistē, atgriežoties šajā dalībvalstī pēc tam, kad viņi vairākus gadus bija uzturējušies Nīderlandē.

Abās lietās Direktīva 2004/38 nebija piemērojama, jo tajā ir reglamentēti vienīgi Savienības pilsoņa ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumi dalībvalstīs, kas nav viņa pilsonības dalībvalstis, un tā neļauj pamatot trešo valstu valstspiederīgo, kas ir Savienības pilsoņa ģimenes loceklis, atvasinātās uzturēšanās tiesības šī pilsoņa pilsonības dalībvalstī. Tomēr šādas atvasinātās uzturēšanās tiesības šādā gadījumā var tikt pamatotas ar LESD 21. panta 1. punktu. Tādējādi Tiesa atgādināja, ka, pat ja Direktīva 2004/38 neattiecas uz Savienības pilsoņa atgriešanās gadījumu savas pilsonības dalībvalstī, tā ir jāpiemēro pēc analogijas līdzīgā gadījumā.

Tādējādi, balstoties tostarp uz Direktīvu 2004/38, Tiesa spriedumā lietā **Altiner un Ravn** izvērtēja Dānijas tiesībās paredzēto īpašo nosacījumu, saskaņā ar kuru trešās valsts valstspiederīgā, kas ir tāda Dānijas pilsoņa ģimenes loceklis, kurš Dānijā atgriežas pēc savas pārvietošanās brīvības izmantošanas, ieceļošanai Dānijas teritorijā vai viņa uzturēšanās atļaujas pieteikuma iesniegšanai ir jānotiek aplūkotā pilsoņa atgriešanās minētajā dalībvalstī “dabiskajā turpinājumā”. Dānijas iestādes faktiski noraidīja Dānijas pilsones laulātā turku izcelsmes dēla iesniegto uzturēšanās atļaujas pieteikumu, pamatojoties uz to, ka tas tika iesniegts gandrīz deviņus mēnešus pēc pāra atgriešanās Dānijā.

Tiesa vispirms uzskatīja, ka, tā kā Savienības pilsonim, faktiski uzturoties dalībvalstī, kas nav viņa pilsonības dalībvalsts, ir izveidojusies vai nostiprinājusies ģimenes dzīve, to tiesību lietderīgā iedarbība, kas Savienības pilsonim izriet no LESD 21. panta 1. punkta, prasa, lai šī pilsoņa ģimenes dzīve varētu turpināties viņa atgriešanās savas pilsonības dalībvalstī brīdī, piešķirot attiecīgajam ģimenes loceklim atvasinātās uzturēšanās tiesības. Turklāt saskaņā ar Direktīvu 2004/38 atvasinātās uzturēšanās tiesības, kas ir atzītas Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem, nav pakārtotas nosacījumam, ka tie šīs dalībvalsts teritorijā ieceļo noteiktā termiņā pēc šī Savienības pilsoņa ieceļošanas.

Tomēr, piešķirot šādas atvasinātās uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz LESD 21. panta 1. punktu, dalībvalsts kompetentās iestādes, kuras pilsonība ir Savienības pilsonim, ir tiesīgas pārbaudīt, ka tāda ģimenes dzīve nav tikusi pārtraukta pirms trešās valsts valstspiederīgā ieceļošanas valsts teritorijā. Šajā ziņā attiecīgā dalībvalsts

28| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.).

kā vienkārši netiešu pierādījumu var ņemt vērā faktu, ka ģimenes loceklis tās teritorijā ir ieceļojis ievērojami vēlāk pēc Savienības pilsoņa atgriešanās. Kompetentajām iestādēm tomēr, veicot vispārēju novērtējumu, ir jāņem vērā arī citi atbilstoši elementi, īpaši tādi, kas var pierādīt, ka, lai gan ir aizritējis laiks no Savienības pilsoņa atgriešanās līdz viņa ģimenes locekļa ieceļošanai šī pilsoņa izcelsmes dalībvalstī, uzņēmējā dalībvalstī izveidotā un nostiprinātā ģimenes dzīve nav beigusies.

2018. gada 12. jūlija spriedumā lietā *Banger* Tiesa nosprieda, ka, lai arī dalībvalstij, kuras valstspiederīgais ir Savienības pilsonis, nav pienākuma atzīt ieceļošanas un uzturēšanās tiesības neregistrētam partnerim, trešās valsts valstspiederīgajam, ar ko Savienības pilsonim ir ilgstošas attiecības, šai dalībvalstij tomēr ir pienākums veicināt šādas uzturēšanās atļaujas izsniegšanu.

Tiesa norādīja, ka pret trešās valsts valstspiederīgo, kam ir ilgstošas attiecības, tās pienācīgi apliecinot, kopā ar Savienības pilsoni, kurš izmanto savu pārvietošanās brīvību un atgriežas savas pilsonības dalībvalstī, lai tur uzturētos, šim pilsonim atgriežoties pēdējā minētajā dalībvalstī, nedrīkst attiekties mazāk labvēlīgi, kā ir paredzēts Direktīvā 2004/38 attiecībā uz trešās valsts valstspiederīgo, kam ir ilgstošas attiecības, tās pienācīgi apliecinot, ar Savienības pilsoni, kurš īsteno pārvietošanās brīvību dalībvalstī, kas nav viņa pilsonības dalībvalsts. Šīs direktīvas 3. panta 2. punkta pirmās daļas b) punktā attiecībā uz partneri, ar kuru Savienības pilsonim ir šādas attiecības, ir paredzēts, ka uzņemošā dalībvalsts saskaņā ar savas valsts tiesību aktiem "veicina" šā partnera ieceļošanu un uzturēšanos. Tādējādi, ja minētā direktīva netiktu piemērota pēc analogijas, Savienības pilsonis tiktu atturēts no savas pilsonības dalībvalsts atstāšanas, lai izmantotu savas uzturēšanās tiesības citā dalībvalstī atbilstoši LESD 21. panta 1. punktam, tādēļ, ka nebūtu pārliecināts, ka varēs turpināt savas izcelsmes dalībvalstī savu ģimenes dzīvi, ko viņš ar minēto trešās valsts valstspiederīgo ir izveidojis vai nostiprinājis uzņemšajā dalībvalstī saistībā ar faktiski uzturēšanos tajā.

Tiesa piebilda, ka dalībvalstīm ir jāparedz iespēja Savienības pilsoņa partnerim panākt, ka lēmums par viņa pieteikumu ir balstīts uz personisko apstākļu sīku pārbaudi un, ja pieteikums tiek noraidīts, lai atteikums būtu pamatots. Saistībā ar minēto pārbaudi kompetentajai iestādei ir jāņem vērā dažādi faktori, kam var būt nozīme attiecīgajā lietā. Lai gan dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz vērā ņemamo apstākļu izvēli, tām tomēr ir jānodrošina, lai tās tiesību akti ietvertu kritērijus, kas būtu atbilstoši ierastajai vārda "veicina" nozīmei, kas izmantota Direktīvas 2004/38 3. panta 2. punkta pirmās daļas b) punktā un kas šai tiesību normai nelieltu tās lietderīgo iedarbību. Turklāt attiecīgajiem trešo valstu valstspiederīgajiem ir jābūt pieejamiem pārsūdzības līdzekļiem, lai apstrīdētu lēmumu, ar kuru tiem tiek atteikta uzturēšanās atļaujas piešķiršana, jo Direktīvas 2004/38 noteikumi ir jāinterpretē atbilstīgi prasībām, kas izriet no Hartas 47. panta. Šajā saistībā valsts tiesai ir jāpārbauda, vai valsts tiesību akti un to piemērošana ir iekļāvusies minētajā direktīvā paredzētās rīcības brīvības robežās un, it īpaši, vai lēmumam ir pietiekami pārliecinošs faktiskais pamats, un vai ir ievērotas procesuālās garantijas ²⁹.

Visbeidzot, spriedumā lietā *Diallo* (C-246/17, [EU:C:2018:499](#)), kas pasludināts 2018. gada 27. jūnijā, Tiesai bija jāsniedz precizējumi attiecībā uz *termiņu, kādā ir jāpieņem un jāpaziņo lēmums par Savienības pilsoņa ģimenes locekļa uzturēšanās atļaujas piešķiršanu un paziņošanu saskaņā ar Direktīvas 2004/38 10. panta 1. punktu, kā arī attiecībā uz noteiktā termiņa neievērošanas sekām*. Šajā gadījumā Gvinejas pilsonis kā augšupejošais radnieks bērnam, kuram ir Nīderlandes pilsonība un kura dzīvesvieta ir Beļģijā, iesniedza pieteikumu Savienības pilsoņa ģimenes locekļa uzturēšanās atļaujas saņemšanai. Beļģijas iestādes atteicās apmierināt šo pieteikumu, viņam savu lēmumu paziņojot sešus mēnešus un deviņas dienas pēc pieteikuma iesniegšanas. Pēc tam, kad šis lēmums tiesas ceļā tika atcelts pamatojuma neesamības dēļ, Beļģijas iestādes gandrīz gadu pēc pieteikuma iesniegšanas pieņēma jaunu lēmumu par noraidījumu. Saskaņā ar valsts judikatūru, kas, kā norāda Beļģijas

29| Šajā ziņā ir jānorāda arī uz spriedumu lietā *Coman u.c.* (C-673/16, [EU:C:2018:385](#)), kas tika aplūkots II.3.1. nodaļā "Tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību", kur arī Tiesa lēma par atvasinātajām uzturēšanās tiesībām, uz kurām trešās valsts valstspiederīgais kā Savienības pilsoņa laulātais var atsaukties, pamatojoties uz LESD 21. pantu, gadījumā, ja laulātie ir viena dzimuma.

valsts, ir piemērojama šajā gadījumā, jo nav īpaša Savienības tiesību regulējuma šajā ziņā, iestādēm pēc tam, kad tiesa ir atcēlusi to sākotnējo lēmumu, ir jauns sešu mēnešu termiņš atbildes sniegšanai uz pieteikumu Direktīvas 2004/38 10. panta 1. punkta izpratnē. Attiecīgā persona tādējādi apstrīdēja šo lēmumu, pamatojoties tostarp uz to, ka jauna sešu mēnešu termiņa piešķiršana valsts kompetentajai iestādei pēc pirmā lēmuma atcelšanas atņemot Direktīvas 2004/38 10. panta 1. punktam tā lietderīgo iedarbību.

Tiesa precizēja, ka kompetentajām valsts iestādēm obligātajā sešu mēnešu termiņā pēc Direktīvas 2004/38 10. panta 1. punktā paredzētā uzturēšanās atļaujas pieteikuma ir jāizskata pieteikums, jāpieņem lēmums, šis – labvēlīgais vai nelabvēlīgais – lēmums jāpaziņo un, vajadzības gadījumā, jāizsniedz minētā uzturēšanās atļauja pieteikuma iesniedzējam. Attiecībā uz sekām, kas izriet no šī sešu mēnešu termiņa neievērošanas, Tiesa norādīja, ka attiecīgo uzturēšanās atļauju nevar izsniegt trešās valsts valstspiederīgajam, kurš neatbilst Direktīvā 2004/38 paredzētajiem nosacījumiem šīs atļaujas piešķiršanai. Šajos apstākļos, lai gan nekas neliedz valsts tiesiskajā regulējumā paredzēt, ka kompetentās iestādes klusēšana sešu mēnešu laikposmā no pieteikuma iesniegšanas dienas nozīmē noraidošu lēmumu, pats Direktīvas 2004/38 formulējums tomēr nepieļauj to, ka šī klusēšana nozīmētu apstiprinošu lēmumu. Tādējādi kompetentajām valsts iestādēm nevar noteikt pienākumu pēc savas iniciatīvas izsniegt Savienības pilsoņa ģimenes locekļa uzturēšanās atļauju, ja ir pārsniegts sešu mēnešu termiņš, iepriekš nekonstatējot, vai ieinteresētā persona faktiski atbilst nosacījumiem, lai saskaņā ar Savienības tiesībām uzturētos uzņemošajā dalībvalstī.

Visbeidzot, attiecībā uz to, kādas ir sekas tam, ka tiesa ir atcēlusi lēmumus, ar kuriem tiek atteikta uzturēšanās atļaujas izsniegšana, Tiesa nosprieda, ka šādā gadījumā iestādēm ir jāpieņem jauns lēmums saprātīgā termiņā, kurš nekādā ziņā nevar pārsniegt Direktīvas 2004/38 10. panta 1. punktā paredzēto termiņu. Efektivitātes princips, kā arī Direktīvā 2004/38 izvirzītais ātruma mērķis nepieļauj to, ka valsts iestādēm automātiski tiek piešķirts jauns sešu mēnešu termiņš pēc tam, kad tiesa ir atcēlusi pirmo lēmumu, ar kuru ir atteikts izsniegt uzturēšanās atļauju. Tiesa šajā ziņā uzsvēra, ka šāda automātiska jauna sešu mēnešu termiņa uzsākšana padarītu pārmērīgi apgrūtināšu Savienības pilsoņa ģimenes locekļa tiesību īstenošanu, lai saņemtu lēmumu par viņa pieteikumu uzturēšanās atļaujas saņemšanai.

3. Savienības pilsoņa izdošana trešajai valstij

Spriedumos lietās **Pisciotti** (C-191/16, [EU:C:2018:222](#)) un **Raugevicius** (C-247/17, [EU:C:2018:898](#)), kas pasludināti, attiecīgi, 2018. gada 10. aprīlī un 2018. gada 13. novembrī, Tiesas virspalātai bija jāizvērtē, vai, *ievērojot principu par nediskrimināciju pilsonības dēļ un principu par Savienības pilsoņu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību, citas dalībvalsts pilsoņiem ir jāpiemēro uzturēšanās valsts noteikums, ar kuru tiek aizliegta valsts pilsoņu izraidīšana*. Šis jautājums lietā **Pisciotti** radās nolīguma par izdošanu starp Savienību un Amerikas Savienotajām Valstīm ³⁰ (turpmāk tekstā – “ES un ASV nolīgums”) piemērošanas kontekstā un lietā **Raugevicius** – nepastāvēt nolīgumam ar trešo valsti, pieteikuma izdevēju, saistībā ar brīvības atņemšanas soda izpildi.

Lietā **Pisciotti** attiecīgā persona, Itālijas pilsonis, Amerikas Savienotajās Valstīs tika apsūdzēts par dalību pret konkurenci vērstā saskaņotā darbībā jūras cauruļvadu tirdzniecības jomā. Viņš tika aizturēts Vācijā, veicot pārsēšanos lidojumā no Nigērijas uz Itāliju. Pamatojoties uz ES un ASV nolīgumu izdošanas jomā, viņš tika izdots Amerikas Savienotajām Valstīm, kur viņš vēlāk tika notiesāts. **R. Pisciotti** bija uzsācis tiesvedību Vācijā, lai panāktu, ka tai tiek piespriests atlīdzināt nodarītos zaudējumus. Viņš uzskata, ka Vācija ir pārkāpusi Savienības tiesības, precīzāk, vispārējo nediskriminācijas principu, atsakoties viņam piemērot izraidīšanas aizliegumu, kas Vācijas Pamatlikumā ir paredzēts attiecībā uz visiem Vācijas pilsoņiem.

³⁰ | 2003. gada 25. jūnija Nolīgums par izdošanu starp Eiropas Savienību un Amerikas Savienotajām Valstīm (OV 2003, L 181, 27. lpp.).

Pamatojoties uz savu spriedumu lietā *Petruhhin*³¹, Tiesa vispirms atgādināja, ka, lai gan noteikumi par izdošanu nolīguma neesamības gadījumā ir dalībvalstu kompetencē, LESD 18. panta – kas tiek aplūkots kopsakarā ar LESD noteikumiem par Savienības pilsonību – piemērošanas jomā esošās situācijas ietver tās situācijas, kuras ir saistītas ar LESD 21. pantā piešķirtās brīvības pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā izmantošanu. Līdz ar to gadījumā, kad Savienības pilsonis, uz ko attiecās lūgums par izdošanu Amerikas Savienotajām Valstīm, šā lūguma iespējamās izpildes nolūkos ir ticis apcietināts dalībvalstī, kura nav viņa pilsonības dalībvalsts, šā pilsoņa situācija ietilpst šo tiesību piemērošanas jomā, ciktāl minētais pilsonis ir īstenojis savas tiesības brīvi pārvietoties Savienībā un minētais izdošanas lūgums ir ticis izsniegts ES un ASV nolīguma ietvaros.

Šajā ziņā norādot, ka ES un ASV nolīgumam nav pretrunā tas, ka Vācijas–Amerikas Savienoto Valstu izdošanas līgumā Vācijai tiek atļauts neizdot savus pilsoņus, Tiesa norādīja, ka šādas dalībvalsts pilnvaras ir jāsteno atbilstoši primārajām tiesībām, it īpaši LESD noteikumiem par vienlīdzīgu attieksmi pret Savienības pilsoņiem un viņu pārvietošanās brīvību. Šajā ziņā tā uzskatīja, ka nevienlīdzīga attieksme, ļaujot izdot Savienības pilsoni, kurš ir tādas dalībvalsts pilsonis, kas nav lūguma saņēmēja dalībvalsts, lai gan nav atļauta šīs pēdējās minētās valsts pašas pilsoņu izraidīšana, rada pārvietošanās brīvības ierobežojumu LESD 21. panta izpratnē. Šādam ierobežojumam ir jābūt pamatotam ar objektīviem apsvērumiem un ir jābūt samērīgam ar sasniedzamo leģitīmo mērķi. Šajā ziņā mērķis izvairīties no personu, kas izdarījušas noziedzīgu nodarījumu, nesodāmības riska tiek uzskatīts par tādu, kas Savienības tiesībās ir leģitīms.

Attiecībā uz samērīguma prasību Tiesa uzskatīja, ka risinājums, kas izriet no sprieduma *Petruhhin*, situācijā, kad nepastāvēja starptautisks nolīgums izdošanas jomā, ir piemērojams arī tādā situācijā, kurā ES un ASV nolīgumā lūguma saņēmējai dalībvalstij ir piešķirtas pilnvaras neizdot savus pilsoņus. Tādējādi šādai dalībvalstij, saņemot izdošanas lūgumu par citas dalībvalsts pilsoni, ir jāinformē dalībvalsts, kuras pilsonība ir minētajam pilsonim, un attiecīgā gadījumā pēc šīs pēdējās minētās dalībvalsts lūguma jānodod tai šis pilsonis atbilstoši Pamatlēmuma 2002/584³² noteikumiem, ar nosacījumu, ka šai dalībvalstij atbilstoši tās valsts tiesībām ir kompetence veikt kriminālvajāšanu attiecībā uz šo personu par ārpus tās valsts teritorijas izdarītajiem nodarījumiem. Tiesa tādējādi nosprieda, ņemot vērā šīs lietas apstākļus, ka LESD 18. un 21. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā tas, ka lūguma saņēmēja dalībvalsts uz konstitucionālo tiesību normas pamata nošķir savus pilsoņus un citu dalībvalstu pilsoņus un atļauj šo izdošanu, kaut arī tā neatļauj savu pilsoņu izdošanu, ja tā iepriekš tās dalībvalsts kompetentajām iestādēm, kuras pilsonis ir attiecīgā persona, ir sniegusi iespēju viņu pieprasīt uz Eiropas apcietināšanas ordera pamata un šī dalībvalsts šajā ziņā nav veikusi nekādus pasākumus.

Tiesa savu judikatūru lietā *Petruhhin* piemēroja arī spriedumā *Raugevicius*, kas pasludināts 2018. gada 13. novembrī, saistībā ar izdošanas lūgumu, lai izpildītu sodu, nepastāvot Savienības tiesību noteikumiem, kas reglamentē dalībvalstu pilsoņu izdošanu Krievijai. Šajā gadījumā runa bija par lūgumu izdot Lietuvas un Krievijas pilsoni, kuru Krievijas iestādes iesniedza Somijas iestādēm, lai izpildītu četru gadu brīvības atņemšanas sodu. Tā kā Somijas tiesībās ārpus Savienības ir aizliegts izdot tikai Somijas pilsoņus, attiecīgā persona iebilda pret izdošanu, pamatojoties uz to, ka viņš jau ilgstoši dzīvo Somijā un ka viņš ir divu šajā dalībvalstī dzīvojošu bērnu, kuriem ir Somijas pilsonība, tēvs. Somijas tiesa, kurā tika iesniegts lūgums sniegt atzinumu par to, vai pastāv juridiski šķēršļi izraidīšanai, tostarp vaicāja, vai principi, kurus Tiesa ir attīstījusi spriedumā *Petruhhin*, ir piemērojami arī attiecībā uz izdošanas lūgumu soda izpildei.

31| Tiesas spriedums, 2016. gada 6. septembris, *Petruhhin* (C-182/15, [EU:C:2016:630](#)).

32| Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.).

Tāpat kā spriedumā lietā *Pisciotti*, Tiesa nosprieda, ka nevienlīdzīga attieksme, ļaujot izdot tādu Savienības pilsoni, kurš ir citas dalībvalsts, nevis lūguma saņēmējas dalībvalsts pilsonis, lai gan pēdējā minētajā netiek atļauta tās pilsoņu izdošana, rada pārvietošanās brīvības ierobežojumu LESD 21. panta izpratnē, ko var attaisnot tikai tad, ja tas ir pamatots ar objektīviem apsvērumiem un ir samērīgs ar valsts tiesībās noteikto leģitīmo mērķi. Tā kā izdošanas leģitīmais mērķis ir novērst nesodāmības risku, Tiesa vēlāk norādīja, ka dalībvalsts īstenotu savu valsts pilsoņu neizdošanu soda izpildei parasti kompensē mehānismi, kas nodrošina, ka šie pilsoņi izcieš tiem piespriestos sodus savā valstī. Tā kā Somijas tiesībās šī pēdējā minētā iespēja ir paredzēta, Tiesa izvērtēja, vai pastāv citas dalībvalsts pilsoņa izraidīšanai alternatīvi pasākumi, kas mazāk aizskartu viņu pārvietošanās brīvību.

Šādā kontekstā Tiesa uzsvēra, ka, nepastāvot Savienības tiesību normām, kas reglamentē dalībvalstu pilsoņu izdošanu Krievijai, šādu tiesību normu pieņemšana joprojām ir dalībvalstu kompetencē, šīm dalībvalstīm šī kompetence ir jāīsteno, ievērojot Savienības tiesības, tostarp LESD 18. un 21. pantu. Tā kā lūguma saņēmējas dalībvalsts pilsoņi un citu dalībvalstu pilsoņi, kuri pastāvīgi dzīvo šajā dalībvalstī un tādējādi ir pierādījuši zināmu integrācijas šīs valsts sabiedrībā līmeni, ir salīdzināmā situācijā, lūguma saņēmējas dalībvalstij pēdējiem minētajiem ir jānodrošina tāda pati attieksme kā pret tās pašas pilsoņiem izdošanas jomā. Šādam Savienības pilsonim tādējādi var piemērot valsts pilsoņiem piemērojamu noteikumu par izdošanas aizliegumu, un viņš var izciest savu sodu lūguma saņēmējas dalībvalsts teritorijā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā valsts pilsoņi.

Visbeidzot, Tiesa atgādināja, ka gadījumā, ja lūguma saņēmēja dalībvalsts vēlētos izdot citas dalībvalsts pilsoni, kurš pastāvīgi neuzturas tās teritorijā, šai pirmajai dalībvalstij ir jāpārlicinās par to, ka izdošana neapdraud Hartā, īpaši tās 19. pantā, garantētās tiesības.

IV. Noteikumi par iestādēm

Spriedumā **Francija/Parlaments (*Budžeta pilnvaru īstenošana*)** (C-73/17, [EU:C:2018:787](#)), kas pasludināts 2018. gada 2. oktobrī, Tiesas virspalāta nosprieda, ka *Eiropas Parlaments var īstenot daļu no budžeta pilnvarām Briselē, nevis Strasbūrā, ja to pieprasa ar budžeta pieņemšanas procedūras efektīvu norisi saistītas prasības*. Šajā lietā Francijas Republika, kuru atbalsta Luksemburgas Lielhercogiste, lūdza Tiesu atcelt vairākus Parlamenta aktus saistībā ar vispārējā Savienības budžeta 2017. finanšu gadam pieņemšanu, jo tie tika pieņemti papildu plenārsesijas laikā Briselē. Francijas Republika uzskata, ka saskaņā ar Protokola par iestāžu atrašanās vietu ³³ vienīgā panta a) punktu Parlamentam budžeta pilnvaras, kas tam ir piešķirtas ar LESD 314. pantu, esot pilnībā jāīsteno parasto plenārsesiju laikā, kuras notiek Strasbūrā.

Savā spriedumā Tiesa atgādināja, ka Parlamentam piešķirtās budžeta pilnvaras ir jāīsteno, ievērojot Līgumus un saskaņā ar tiem pieņemtos tiesību aktus.

Tādējādi, pirmkārt, šai iestādei ir jāievēro Protokols par iestāžu atrašanās vietu, kas ir Līgumu neatņemama sastāvdaļa.

Otrkārt, Parlamentam ir jāievēro termiņi, kas tam Līgumā ir izvirzīti budžeta pilnvaru īstenošanai plenārsēdē, lai nodrošinātu Savienības ikgadējā budžeta pieņemšanu, pirms beidzas gads pirms attiecīgā finanšu gada. Tādējādi, ja Parlaments lēmumu par kopīgo dokumentu par ikgadējo budžetu otrajā lasījumā nepieņem četrpadsmit dienu termiņā, kas paredzēts LESD 314. panta 6. punktā, un ja Eiropas Savienības Padome šajā

³³ Protokols par Eiropas Savienības iestāžu, dažu struktūru, organizāciju un struktūrvienību atrašanās vietu, kas ir pievienots LES, LESD un EAEK līgumiem (OV 2008, C 115, 265. lpp.).

terminā minēto projektu noraida, tad budžeta procedūra ir pilnībā jāsāk no jauna un Parlaments šādā gadījumā arī zaudē prerogatīvu, kas izriet no LESD 314. panta 7. punkta d) apakšpunkta, kura ļauj tam gadījumā, ja Padome noraida kopīgo dokumentu par ikgadējo budžetu, papildu balsojumā ar kvalificētu balsu vairākumu vienam pašam lemt par budžeta pieņemšanu. Šāda Parlamenta lēmuma neesamība ļautu arī Padomei vienai pašai pieņemt kopīgo dokumentu par ikgadējo budžetu. Tomēr Savienības rīcības pārskatāmībai un demokrātiskajai legimitātei ir īpaši nozīmīgi, ka Parlaments plenārsēdē lemj par šo dokumentu.

Treškārt, Protokolam par iestāžu atrašanās vietu un Līguma noteikumiem, kas reglamentē budžeta pieņemšanas procedūru, ir tāds pats juridiskais spēks. Tādējādi prasības, kuras izriet no pirmā minētā, kā tādas nevar būt pārākas par prasībām, kuras izriet no otrā minētā, un otrādi. Tie katrā atsevišķā gadījumā ir jāpiemēro, nodrošinot šo prasību nepieciešamo saskaņošanu un to taisnīgu līdzsvaru. Tādējādi, ja Parlamentam ir jāīsteno savas budžeta pilnvaras parastās plenārsesijas laikā Strasbūrā, šis pienākums, kas izriet no Protokola par iestāžu atrašanās vietu, tomēr nerada šķēršļus tam, ka debates un balsošana par ikgadējo budžetu notiek papildu plenārsesijā Briselē, ja tas vajadzīgs saistībā ar prasībām par paredzētās budžeta procedūras efektīvu norisi. Parlamentam ir jāveic šī saskaņošana, kuras nolūkiem tam ir novērtējuma brīvība, kas izriet no prasībām saistībā ar budžeta procedūras efektīvu norisi.

Tādējādi pārbaude Tiesā attiecas tikai uz jautājumu, vai Parlaments, daļu no savām budžeta pilnvarām īstenojams papildu plenārsesijas laikā, šajā ziņā ir pieļāvis kļūdas vērtējumā. Šajā ziņā Tiesa uzskata, ka Parlaments nav pieļāvis kļūdu vērtējumā, noteikdams parasto plenārsesiju kalendāru un iekļaudams debates un balsošanu par kopīgo dokumentu par Savienības ikgadējo budžetu 2017. finanšu gadam papildu plenārsesijas, kura notika Briselē 2016. gada 30. novembrī un 1. decembrī, darba kārtībā. Šādā kontekstā Tiesa arī konstatēja, ka Parlamenta priekšsēdētājs to, ka Savienības ikgadējais budžets 2017. finanšu gadam ir pieņemts galīgajā variantā, minētās plenārsēdes laikā varēja konstatēt, nepieļaudams kļūdu vērtējumā.

V. Savienības tiesības un valsts tiesības

Spriedumā **Smith** (C-122/17, [EU:C:2018:631](#)), kas pasludināts 2018. gada 7. augustā, Tiesas virspalāta nosprieda, ka valsts tiesai, kura izskata lietu starp privātpersonām, nevarot interpretēt valsts tiesību aktus, kas ir pretrunā Direktīvas 90/232³⁴ noteikumiem un kas atbilst visiem vajadzīgajiem nosacījumiem, lai radītu tiešu iedarbību, nav pienākuma, balstoties tikai uz Savienības tiesībām, nepiemērot šīs valsts tiesību normas, kā arī līguma klauzulu, kas atbilstoši tām ir iekļauta apdrošināšanas līgumā.

Šajā lietā Tiesa tika lūgta precizēt sekas tās spriedumam *Farrell*³⁵, kurā tā valsts tiesību normas, kurās bija paredzēta obligātās transportlīdzekļa apdrošināšanas seguma izslēgšana attiecībā uz personām, kurām mehāniskajā transportlīdzeklī nebija paredzēti sēdekļi, atzina par neatbilstošām Direktīvas 90/232 1. pantam un konstatēja, ka minētais 1. pants atbilst visiem vajadzīgajiem nosacījumiem, lai radītu tiešu iedarbību. Iesniedzējtiesa šajā ziņā uzdeva jautājumu par pienākumiem, kas saskaņā ar Savienības tiesībām rodas valsts tiesai, izskatot lietu starp privātpersonām, ja piemērojamais valsts tiesiskais regulējums ir acīmredzami nesaderīgs ar minētās direktīvas minētajiem noteikumiem.

34| Padomes Trešā direktīva 90/232/EEK (1990. gada 14. maijs) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu (OV 1990, L 129, 33. lpp).

35| Tiesas spriedums, 2007. gada 19. aprīlis, *Farrell* (C-356/05, [EU:C:2007:229](#)).

Atgādinājusi savu pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru direktīva kā tāda nevar radīt pienākumus privātpersonām un tāpēc uz to nevar atsaukties, vēršoties pret šīm personām, Tiesa nosprieda, ka valsts tiesai ir jāatstāj bez ievērības direktīvai pretēja valsts tiesību norma tikai tad, ja tā tiek minēta, vēršoties pret dalībvalsti, tās pārvaldes iestādēm, tostarp decentralizētajām iestādēm vai organizācijām un struktūrām, kuras ir valsts pakļautībā vai kontrolē vai kurām dalībvalsts ir uzticējusi sniegt pakalpojumus sabiedrības interesēs un kurām tālab ir plašākas pilnvaras salīdzinājumā ar tām, kas izriet no tiesību normām, kas ir piemērojamas attiecībās starp privātpersonām. Iespējas atsaukties uz netransponētu vai nepareizi transponētu direktīvu arī uz privātpersonu starpā esošo attiecību jomu izvērsana ir pieņemama tikai tad, ja ar minēto direktīvas normu tiek konkretizēts Savienības tiesību vispārējais princips. Šādā gadījumā tieši vispārējais princips, nevis direktīva, kurā tas ir konkretizēts, privātpersonām piešķir tiesības, uz kurām kā tādām tās varētu atsaukties un kas valsts tiesām paredz pienākumu, pat strīdos starp privātpersonām, nepiemērot šim principam pretrunā esošās valsts tiesību normas, ja tās uzskata par neiespējamu šīs tiesību normas interpretēt atbilstīgi Savienības tiesībām.

Šajā gadījumā ar Direktīvu 90/232, tās 1. pantā paredzot, ka aplūkotajai ar mehāniskā transportlīdzekļa izmantošanu saistītās civiltiesiskās atbildības apdrošināšanai ir jāsedz visu pasažieru, izņemot vadītāju, miesas bojājumi, kas rodas šīs izmantošanas rezultātā, netiek konkretizēts Savienības tiesību vispārējais princips. Tādējādi uz šo tiesību normu, ja tā nav transponēta vai ir nepareizi transponēta, nevar tieši atsaukties lietā starp privātpersonām ³⁶.

2018. gada 4. decembrī ar spriedumu **Minister for Justice and Equality un Commissioner of An Garda Síochána** (C-378/17, [EU:C:2018:979](#)) Tiesa virspalātas sastāvā lēma par jautājumu, vai *valsts iestāde, kas ir nodibināta ar likumu, lai nodrošinātu Savienības tiesību piemērošanu konkrētā jomā, var nepiemērot Savienības tiesībām neatbilstošus valsts tiesību aktus*. Pamatlieta attiecās uz maksimālā vecuma noteikšanu pieņemšanai darbā Īrijas valsts policijas spēkos un to, vai šis ierobežojums ir uzskatāms par diskrimināciju, kas aizliegta gan ar Direktīvu 2000/78 ³⁷, gan ar Īrijas tiesību aktiem, ar kuriem šī direktīva ir transponēta. Saskaņā ar Īrijas tiesību aktiem, lai gan Darba tiesisko attiecību uzraudzības komisija (iepriekš saukta par "Vienlīdzības ievērošanas darba attiecībās uzraugu") ir iestāde, kurai ir jānodrošina no Direktīvas 2000/78 izrietošo pienākumu ievērošana, tikai Augstā tiesa ir kompetenta apmierināt prasību par Savienības tiesībām pretrunā esošas valsts tiesību normas atstāšanu bez piemērošanas vai atcelšanu.

Tiesa, kurai Īrijas Augstākā Tiesa būtībā uzdeva jautājumu par šāda ierobežojuma saderību, ņemot vērā Savienības tiesības, vispirms uzsvēra esošo nošķiršanu starp tiesībām konkrētā gadījumā nepiemērot Savienības tiesībām pretrunā esošu valsts tiesību normu un tiesībām šādu normu atcelt, kam ir plašākas sekas, proti, šī norma vairs nav spēkā esoša. Lai gan dalībvalstīm ir jānorāda tiesas, kam ir kompetence kontrolēt valsts tiesību normas spēkā esamību, Tiesa atgādināja, ka turpretī valsts tiesām, kam ir jāpiemēro Savienības tiesību normas, ir pienākums nodrošināt šo normu pilnīgu iedarbību, pēc savas iniciatīvas vajadzības gadījumā nepiemērojot jebkuru tām pretrunā esošu valsts tiesību normu, nelūdzot vai negaidot, lai tā vispirms tiktu atcelta likumdošanas kārtībā vai ar kādu citu konstitūciju paredzētu metodi. Savienības tiesību pārkuma princips liek ne tikai tiesām, bet visām dalībvalsts iestādēm pilnībā īstenot Savienības tiesības.

Tādējādi Tiesa nosprieda, ka, ja tāda iestāde, kāda ir Darba tiesisko attiecību uzraudzības komisija, kurai likumā ir piešķirts uzdevums nodrošināt no Direktīvas 2000/78 piemērošanas izrietošo pienākumu piemērošanu un ievērošanu, nevarētu konstatēt, ka valsts tiesību norma ir pretrunā minētajai direktīvai un līdz ar to nevarētu

36| Tāpat saistībā ar šo pašu direktīvu ir jānorāda uz lietu **Juliana** (C-80/17, [EU:C:2018:661](#)), kas aplūkota XIV.6. nodaļā "Transportlīdzekļu apdrošināšana".

37| Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.).

nolemt nepiemērot šo tiesību normu, būtu mazināta Savienības tiesību normu vienlīdzības nodarbinātības un profesijas jomā lietderīgā iedarbība. Apstāklis, ka šajā gadījumā valsts tiesībās privātpersonām ir atļauts celt Augstajā tiesā prasību, pamatojoties uz apgalvotu valsts tiesību normas nesaderību ar Direktīvu 2000/78, un šai pēdējai minētajai tiesai, ja tā apmierina šo prasību, nepiemērot attiecīgo valsts tiesību normu, nevar radīt šaubas par šo secinājumu.

Tiesa tādējādi nosprieda, ka Savienības tiesības un it īpaši to pārākuma princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru valsts iestādes, kas ir nodibināta ar likumu, lai nodrošinātu minēto tiesību piemērošanu konkrētā jomā, kompetencē nav lemt par Savienības tiesībām neatbilstoša valsts tiesību akta nepiemērošanu.

VI. Eiropas Savienības tiesvedības ³⁸

1. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Šajā nodaļā ir jāmin divi spriedumi saistībā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību, kā arī spriedums par pēdējās instances tiesu pienākumu vērsties Tiesā saskaņā ar LESD 267. panta trešo daļu.

Spriedumā **Georgsmarienhütte** (C-135/16, [EU:C:2018:582](#)), kas pasludināts 2018. gada 25. jūlijā, Tiesai virspalātas sastāvā bija jāprecizē tās tā sauktā "TWD" ³⁹ judikatūra (spriedums, 1994. gada 9. marts, **TWD Textilwerke Deggendorf**, C-188/92, [EU:C:1994:90](#)). Tādējādi tā lēma par *pieņemamību lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu saistībā ar Komisijas lēmuma par valsts atbalsta atzīšanu par prettiesisku spēkā esamību, ja lietas dalībnieks, kurš ir norādījis uz minētā lēmuma spēkā neesamību iesniedzējtiesā, nav cēlis prasību atcelt šo lēmumu Vispārējā tiesā, lai gan tas to varēja darīt saskaņā ar LESD 263. panta ceturto daļu, bet situācijā, kur sākotnēji nebija izslēgts, ka prasība iesniedzējtiesā ir celta LESD 263. panta sestajā daļā noteiktajā termiņā.*

Šī sprieduma izcelsme rodama 2012. gada Vācijas likumā par no atjaunojamiem energoresursiem iegūtās elektroenerģijas ražošanas veicināšanu. Šajā likumā tostarp bija paredzēts piemaksas (turpmāk tekstā – "EEG" "piemaksa") ierobežojums, ko saskaņā ar šo likumu piemēroja energoietilpīgiem uzņēmumiem (turpmāk tekstā – "EEI"). Tādējādi EEI, kuri ir lieli enerģijas lietotāji, varēja samazināt savas enerģijas izmaksas un saglabāt savu starptautisko konkurētspēju. Ar Lēmumu 2015/1585 ⁴⁰ Komisija šo EEG piemaksas ierobežojumu atzina par nesaderīgu ar iekšējo tirgu un piesprieda Vācijai to atgūt no EEI. Saistībā ar viņu prasībām iesniedzējtiesā par lēmumiem atcelt tiem piešķirto ierobežojumu četri EEI būtībā norādīja uz strīdīgā lēmuma spēkā neesamību. Šī tiesa tādējādi nolēma apturēt tiesvedību un uzdot jautājumu Tiesai par šī lēmuma spēkā esamību.

Tiesa atgādināja, ka it īpaši ar tiesisko drošību saistītu apsvērumu dēļ ir izslēgts, ka tāda valsts atbalsta saņēmējs, attiecībā uz kuru ir pieņemts Komisijas lēmums, kas ir adresēts tieši un vienīgi minētā saņēmēja dalībvalstij, kurš nešaubīgi būtu varējis apstrīdēt šo lēmumu, pamatojoties uz LESD 263. pantu, un kurš ir

38] Šajā jomā saistībā ar pagaidu neregulējuma tiesvedību ir jānorāda uz rīkojumu, kas pieņemts 2018. gada 17. decembrī lietā **Komisija/ Polija** (C-619/18 R, [EU:C:2018:1021](#)), kas aplūkota II.3.3. nodaļā "Tiesības uz taisnīgu tiesu".

39] Tiesas spriedums, 1994. gada 9. marts, **TWD** (C-188/92, [EU:C:1994:90](#)).

40] Komisijas Lēmums (ES) 2015/1585 (2014. gada 25. novembris) par atbalsta shēmu SA.33995 (2013/C) (ex 2013/NN) (ko Vācija īstenojusi atjaunojamo energoresursu elektroenerģijas un energoietilpīgu lietotāju atbalstam) (OV 2015, L 250, 122. lpp.; turpmāk tekstā – "strīdīgais lēmums").

lāvis izbeigties šī panta sestajā daļā paredzētajam imperatīvajam termiņam šādas prasības celšanai, varētu efektīvi apšaubīt minētā lēmuma tiesiskumu valsts tiesās, ceļot prasību par valsts pasākumiem šī paša lēmuma īstenošanai. Šāda izslēgšana ir pamatota arī gadījumā, kad atbalsta saņēmējs valsts tiesā atsaucas uz Komisijas lēmuma spēkā neesamību pirms prasības celšanai par šo lēmumu noteiktā termiņa beigām. Tādējādi, ja personai, kura vēlas apstrīdēt Savienības aktu, atbilstoši LESD 263. panta ceturtajai daļai neapšaubāmi ir *locus standi*, tai ir jāizmanto šajā tiesību normā paredzētais tiesiskās aizsardzības līdzeklis, ceļot prasību Vispārējā tiesā. Tiesa šajā ziņā uzsvēra, ka prasība atcelt tiesību aktu, kas ir saistīta ar iespēju pārsūdzēt Vispārējās tiesas nolēmumu, piedāvā procesuālo ietvaru, kas ir īpaši piemērots, lai veiktu padziļinātu un uz sacīkstes principu balstītu faktisko un juridisko jautājumu izvērtēšanu it īpaši tādās tehniskās un sarežģītās jomās kā valsts atbalsts.

Šo apsvērumu gaismā Tiesa konstatēja, ka prasītāji pamatlietā, kuriem neapšaubāmi bija tiesības lūgt strīdīgā lēmuma atcelšanu saskaņā ar LESD 263. panta ceturto daļu, nav cēlušī prasību Vispārējā tiesā. No tā izriet, ka tie nevarēja atsaukties uz minētā lēmuma spēkā neesamību, lai pamatotu prasības, ko tās cēlušas iesniedzējtiesā, par valsts pasākumiem, ar kuriem tiek īstenots šis lēmums. Tā kā strīdīgā lēmuma spēkā esamība tādējādi iesniedzējtiesā nav tikusi pamatoti apstrīdēta, Tiesa lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par šī paša lēmuma spēkā esamību atzina par nepieņemamu.

Lietā, kurā pasludināts 2018. gada 20. septembra spriedums **Fremoluc** (C-343/17, [EU:C:2018:754](#)), Tiesas ceturtajai palātai strīdā, kur visi fakti norisinājās dalībvalsts iekšienē, bija jālemj par *lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību absolūti iekšējā lietā*. Šis jautājums tika uzdots saistībā ar Beļģijas tiesisko regulējumu, ar kuru valsts aģentūrai tiek piešķirtas pirkuma tiesības attiecībā uz zemesgabaliem nolūkā būvēt sociālos mājokļus un paredzēts šos mājokļus prioritāri piedāvāt privātpersonām – tos pērkot vai īrējot –, kurām ir cieša sabiedriska, ekonomiska, sociāla vai kulturāla saikne ar attiecīgo teritoriju. Pamatlietā **Fremoluc NV**, Beļģijā reģistrēta sabiedrība, ar pārdevējiem, kas arī reģistrēti Beļģijā, noslēdza pirkuma līgumu par vairākiem Flāmu Brabantes provincē esošiem zemesgabaliem ar atceļošu nosacījumu likumā paredzētu pirkuma tiesību īstenošanas gadījumā. Provincas līmeņa aģentūra, kas īsteno zemesgabalu un mājokļu politiku, tomēr galu galā minētās tiesības izmantoja, iegādājoties zemes gabalus un tos pārdodot tālāk. Iesniedzējtiesa, kurā sabiedrība **Fremoluc NV** cēla prasību, vaicā Tiesai, vai aplūkotais valsts tiesiskais regulējums ir jāuzskata par tādu, kas ir pretrunā noteikumiem par pārvietošanās brīvībām.

Tiesa vispirms atgādināja savu judikatūru, saskaņā ar kuru situācijā, kad visi pamatlīstas apstākļi skar tikai vienas dalībvalsts teritoriju, LESD normas, kā arī to īstenošanai pieņemtie tiesību akti nav piemērojami. Tiesa tomēr atgādināja, ka pastāv gadījumi, kuros pat šādā situācijā pamatlīstas strīda atrisināšanai varētu būt nepieciešams interpretēt līgumu normas par pamatbrīvībām, un tādējādi šādi lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu būtu jāatzīst par pieņemamiem. Iesniedzējtiesai tomēr atbilstoši Tiesas Reglamenta 94. pantam ir jānorāda Tiesai, ka, neraugoties uz tā absolūti iekšējo raksturu, strīds ir saistīts ar Savienības tiesību normām par pamatbrīvībām, kas prasīto prejudiciālo interpretāciju padara vajadzīgu strīdus atrisināšanai. Šajā gadījumā Tiesa norādīja, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir minēts tikai tas, ka pamatlīstā aplūkojamais prioritātes noteikums, šķiet, ietekmē citu dalībvalstu valstspiederīgos un uzņēmumus. Šajā lūgumā nav neviena elementa, kas ļautu apstiprināt citu dalībvalstu valstspiederīgo, kā, piemēram, **Fremoluc NV** konkurentu, interesi izmantot pamatlīstā aplūkojamās pamatbrīvības. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka, tā kā nav pierādīta saikne starp priekšmetu vai apstākļiem pamatlīstā, kurā visi apstākļi skar tikai vienu dalībvalsti, un Savienības tiesību normu, kuras interpretācija tiek lūgta, lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu nav pieņemams.

Visbeidzot, spriedumā **Komisija/Francijs (Avansā ieturēts nodoklis par ienākumiem no kapitāla un kustamas mantas)** (C-416/17, [EU:C:2018:811](#)), kas pasludināts 2018. gada 4. oktobrī, Tiesas piektā palāta konstatēja tiesas, kuras spriedumi nav pārsūdzami, pienākuma uzdot prejudiciālu jautājumu pārkāpumu. Prasības sakarā ar pienākumu neizpildi, kas celta pret Franciju, pamatā bija lūgums konstatēt, pirmkārt, ka ir saglabāta diskriminējoša un nesamērīga attieksme pret Francijas mātesuzņēmumiem, kas saņem dividendes no

Francijas meitasuzņēmumiem, un tiem, kas saņem dividendes no ārvalsts meitasuzņēmumiem, pārkāpjot Savienības tiesības⁴¹, kā Tiesa to ir interpretējusi spriedumā *Accor*⁴², un, otrkārt, ka Francijas Valsts padome ir pārkāpusi pienākumu uzdot prejudiciālu jautājumu.

Komisija uzskata, ka šī tiesa ir norādījusi, ka Tiesas piedāvātais risinājums spriedumā *Accor* neļauj atrisināt jautājumu par avansā ieturēta nodokļa par ienākumiem no kapitāla un kustamas mantas, kura saņemšana ar minēto spriedumu tika atzīta par nesaderīgu ar LESD 49. un 63. pantu, atmaksāšanas noteikumiem un ka Tiesa šo jautājumu vēlāk apskatīja spriedumā *Test Claimants in the FII Group Litigation*⁴³. Tomēr Valsts padome vēlāk esot nolēmusi atkāpties no šīs pēdējās minētās judikatūras, pamatojoties uz to, ka šajā pēdējā minētajā spriedumā aplūkotais Lielbritānijas regulējums bija atšķirīgs no Francijas regulējuma attiecībā uz nodokļa kredītu un avansā ieturētu nodokli, lai arī nebija īsti skaidrs, ka Tiesai tās argumentācija būs tikpat acīmredzama. Tādēļ tā izlēma izskatīt tajā iesniegtās lietas saistībā ar šo jautājumu, neiesniedzot Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Vispirms Tiesa atgādināja, ka dalībvalstu pienākums ievērot LESD noteikumus attiecas uz visām to iestādēm, ieskaitot tiesas – savas kompetences ietvaros. Tādējādi dalībvalsts pienākumu neizpilde principā var tikt konstatēta atbilstoši LESD 258. pantam, lai arī kāda būtu šis valsts iestāde, kuras darbība vai bezdarbība ir šīs pienākumu neizpildes pamatā, pat ja runa ir par konstitucionāli neatkarīgu iestādi.

Tiesa turklāt uzsvēra, ka gadījumā, ja nav nekādas iespējas pārsūdzēt valsts tiesas nolēmumu, tai principā ir pienākums vērsties Tiesā LESD 267. panta trešās daļas izpratnē, ja tai ir jāizskata jautājums par LESD interpretāciju, un ka šajā tiesību normā paredzētā pienākuma vērsties Tiesā mērķis ir novērst, ka kādā dalībvalstī iedibinās valsts judikatūra, kas nav saderīga ar Savienības tiesību normām. Šai tiesai nav šāda pienākuma, ja tā konstatē, ka izvirzītais jautājums nav nozīmīgs, vai ja par attiecīgo Savienību tiesību normu Tiesa jau ir sniegusi interpretāciju, vai ja Savienības tiesību pareiza piemērošana ir tik acīmredzama, ka nerodas nekādas saprātīgas šaubas, un šādas iespējamības pastāvēšana ir jāizvērtē atkarībā no Savienības tiesību raksturīgajām iezīmēm, īpašajām grūtībām, ko rada to interpretācija, un no riska, ka judikatūra Savienībā atšķirsies. Šajā gadījumā Tiesa konstatēja, ka tā iemesla dēļ, ka Valsts padome nav vērsusies Tiesā atbilstoši LESD 267. panta trešajā daļā paredzētajai procedūrai, lai arī tās veiktā Savienības tiesību interpretācija nav tik acīmredzama, ka nerodas nekādas saprātīgas šaubas, Francijas Republika nav izpildījusi minētajā pantā paredzētos pienākumus.

41| Attiecībā uz šo iebildumu Tiesa norādīja, ka LESD 49. un 63. pants dalībvalstij, ja tajā pastāv sistēma nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanai gadījumos, kad sabiedrības, kas ir rezidentes, izmaksā dividendes rezidentiem, liek piemērot tādu pašu attieksmi arī attiecībā uz dividendēm, kuras rezidentiem izmaksā sabiedrības, kas nav rezidentes, ja vien atšķirīga attieksme nav attaisnota ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem. Tādējādi Tiesa konstatēja, ka Francijas Republikai, lai izbeigtu diskriminējošo attieksmi nodokļu mehānisma piemērošanā, kas paredzēts nodokļa dubultu uzlikšanu sadalītajai peļņai novēršanai bija jāņem vērā iepriekš uzliktais nodoklis sadalītajai peļņai, kas izriet no dividenžu izcelsmes dalībvalsts nodokļu kompetences īstenošanas, savas pašas nodokļu uzlikšanas kompetences ietvaros, neatkarīgi no dalības ķēdes posma, kurā šis nodoklis ir uzlikts, proti, meitasuzņēmumam vai mazmeitasuzņēmumam.

42| Spriedums, 2011. gada 15. septembris, *Accor* (C-310/09, [EU:C:2011:581](#)).

43| Spriedums, 2012. gada 13. novembris, *Test Claimants in the FII Group Litigation* (C-35/11, [EU:C:2012:707](#)).

2. Prasība atcelt tiesību aktu ⁴⁴

Prasības atcelt tiesību aktu jomā ir jānorāda uz trīs spriedumiem. Pirmie divi attiecas uz fiziskas vai juridiskas personas celtas prasības pieņemamību, savukārt pēdējais attiecas uz Savienības tiesas kompetenci izskatīt iestādes pasākumus, kas veikti tādas procedūras rezultātā, kas paredz valsts iestādes dalību.

Divos 2018. gada 13. marta spriedumos **Industrias Químicas del Vallés/Komisija** (C-244/16 P, [EU:C:2018:177](#)) un **European Union Copper Task Force/Komisija** (C-384/16 P, [EU:C:2018:176](#)) Tiesa virspalātas sastāvā, apstiprinot Vispārējās tiesas rīkojumus, kas bija pārsūdzības priekšmets ⁴⁵, lēma par *LESD 263. panta ceturtās daļas pēdējā teikuma daļā* lietotā vārdu savienojuma “būt saistītam ar” (īstenošanas pasākumiem) interpretāciju. Šajā tiesību normā ir paredzēta iespēja jebkurai fiziskai vai juridiskai personai celt prasību par tiesību aktu, kas viņu skar tieši, bet nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem. Ar apstrīdētajiem rīkojumiem Vispārējā tiesa noraidīja kā nepieņemamas prasības daļēji atcelt Regulu 2015/408 ⁴⁶, galvenokārt nospriežot, ka tā attiecībā uz apelācijas sūdzības iesniedzējām bija saistīta ar īstenošanas pasākumiem LESD 263. panta ceturtās daļas pēdējās teikuma daļas izpratnē. Apelācijas sūdzības iesniedzējas – sabiedrība, kas ražo augu aizsardzības līdzekļus, kuru sastāvā tostarp ir aktīva ķīmiska viela metalaksils, un vara savienojumu ražotāju apvienība – lūdza daļēji atcelt minēto regulu, ciktāl tajā šie produkti ir kvalificēti kā aizstājamas vielas, tādējādi tos pakļaujot regulējumam, kas šādām vielām ir piemērojams saskaņā ar Regulu 1107/2009 ⁴⁷.

Vispirms, attiecībā uz jautājumu, vai Regula 2015/408 ir saistīta ar īstenošanas pasākumiem attiecībā uz prasītājam, Tiesa nosprieda, ka ar Regulā Nr. 1107/2009 paredzētajiem pasākumiem, kas Komisijai vai dalībvalstīm jāpieņem, lai īstenotu īpašos metalaksilam un vara savienojumiem piemērojamus noteikumus, tika materializētas Regulas 2015/408 tiesiskās sekas attiecībā uz apelācijas sūdzības iesniedzējām un tādējādi tie ir uzskatāmi par šīs pēdējās minētās regulas īstenošanas pasākumiem. Šajā saistībā Tiesa uzskata, ka LESD 263. panta ceturtās daļas pēdējās teikuma daļas formulējums neparedz, ka, lai pasākumu varētu kvalificēt kā reglamentējoša akta īstenošanas pasākumu, šim aktam ir jābūt šī pasākuma juridiskajam pamatam. Šāds pats pasākums var būt gan tāda akta īstenošanas pasākums, kura noteikumi veido tā juridisko pamatu, gan atšķirīga akta īstenošanas pasākums, ja visas šī pēdējā minētā akta juridiskās sekas vai daļa no tām attiecībā uz prasītāju iestājas tikai ar šī pasākuma starpniecību.

Tālāk attiecībā uz to, vai apelācijas sūdzības iesniedzējas ir skartas individuāli ar Regulu 2015/408, Tiesa nosprieda, ka tas apstāklis vien, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja piedalījās procedūrā, kuras rezultātā metalaksils tika iekļauts Direktīvas 91/414 I pielikumā ⁴⁸, nevar to individualizēt. Šī regula minēto importētāju skar vienīgi tā objektīvā metalaksa importētāja un līdzekļu, kuros ir šī viela, pārdevēja statusa dēļ tāpat kā visus citus uzņēmējus, kas pašreiz atrodas vai varētu atrasties identiskā situācijā. Tāpat vara savienojumu

44| Tiesa arī izvērtēja tajā celtās prasības atcelt tiesību aktu pieņemamību spriedumā **Komisija/Padome (AMP Antartique)** (C-626/15 un C-659/16, [EU:C:2018:925](#)), kas pasludināts 2018. gada 20. novembrī. Šis spriedums ir aplūkots šī ziņojuma XIX.3. nodaļā “Savienības ārējā kompetence”.

45| Vispārējās tiesas rīkojumi, 2016. gada 16. februāris, **Industrias Químicas del Vallés/Komisija** (T-296/15, nav publicēts, [EU:T:2016:79](#)) un 2016. gada 27. aprīlis, **European Union Copper Task Force/Komisija** (T-310/15, nav publicēts, [EU:T:2016:265](#)).

46| Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2015/408 (2015. gada 11. marts) par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1107/2009 attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū 80. panta 7. punkta īstenošanu un aizstājamo vielu saraksta izveidošanu (OV 2015, L 67, 18. lpp.).

47| Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1107/2009 (2009. gada 21. oktobris) par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, ar ko atceļ Padomes Direktīvas 79/117/EEK un 91/414/EEK (OV 2009, L 309, 1. lpp.).

48| Padomes Direktīva 91/414/EEK (1991. gada 15. jūlijs) par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū (OV 1991, L 230, 1. lpp.).

ražotāju apvienības locekļus Regula 2015/408 skar vienīgi to objektīvā vara savienojumu ražotāju statusa dēļ tāpat kā visus citus uzņēmējus, kas pašreiz atrodas vai varētu atrasties identiskā situācijā, un tādējādi minētā regula tos neskar individuāli.

Tā kā nevienai no apelācijas sūdzības iesniedzējām tādējādi nebija tiesību celt prasību atcelt tiesību aktu Vispārējā tiesā, tā pamatoti atzina viņu prasības par nepieņemamām.

2018. gada 6. novembra spriedumā **Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija** (apvienotās lietas no C-622/16 P līdz C-624/16 P, [EU:C:2018:873](#)) Tiesas virspalāta izvērtēja valsts atbalsta saņēmēju konkurentu celto prasību atcelt Komisijas lēmumu, ar kuru tiek atzīts, ka aplūkots valsts regulējums nav uzskatāms par valsts atbalstu un ka saskaņā ar prettiesisko shēmu piešķirtie atbalsti nevar tikt atgūti, pieņemamību saskaņā ar LESD 263. panta ceturtais daļas trešo teikuma daļu.

Strīdīgajā lēmumā ⁴⁹ Komisija konstatēja, ka atbrīvojums no pašvaldības nekustamā īpašuma nodokļa piemērošanas nekustamajam īpašumam, ko Itālija piešķir nekomerciāliem subjektiem (piemēram, garīdzniecības vai reliģijas iestādēm), ar kuru tiem piederošās ēkās noteiktas darbības (piemēram, izglītības un izmīnāšanas darbības) ir atbrīvotas no nodokļa, ir uzskatāms par prettiesisku valsts atbalstu. Komisija tomēr nepiesprieda tā atgūšanu, to uzskatot par neiespējamu. Turklāt tā uzskatīja, ka jaunajā Itālijas vienotās pašvaldības nodevas regulējumā, kas Itālijā piemērojams, sākot no 2012. gada 1. janvāra, paredzētais atbrīvojums no nodokļa nav uzskatāms par valsts atbalstu. *La Scuola Elementare Maria Montessori* (turpmāk tekstā – “*Montessori*”), privāta mācību iestāde, un *P. Ferracci, Bed & Breakfast* īpašnieks, cēla prasības atcelt strīdīgo lēmumu Vispārējā tiesā, apgalvojot, ka ar minēto lēmumu viņiem ir radīta nelabvēlīga konkurences situācija, salīdzinot ar tiešā tuvumā esošām garīdzniecības un reliģiskām iestādēm, kas veic to veiktajai darbībai līdzīgu darbību. Vispārējā tiesa šīs prasības noraidīja kā pieņemamas, bet nepamatotas ⁵⁰, tādēļ gan prasītāji, gan Komisija cēla apelācijas sūdzības par šiem Vispārējās tiesas spriedumiem.

Šo apelācijas sūdzību pamatojumam Komisija būtībā apgalvoja, ka, atzīstot prasības atcelt tiesību aktu par pieņemamām saskaņā ar LESD 263. panta ceturtais daļas trešo teikuma daļu, Vispārējā tiesa kļūdaini interpretēja un piemēroja katru no šajā tiesību normā minētajiem kumulatīvajiem trīs nosacījumiem.

Tiesa šajā ziņā atgādināja, ka ar Lisabonas līgumu LESD 263. panta ceturtajā daļā tika pievienota teikuma trešā daļa, kas mīkstina fizisko un juridisko personu celto prasību atcelt tiesību aktu pieņemamības nosacījumus. Šajā teikuma daļā, uz fizisko un juridisko personu celto prasību atcelt tiesību aktus pieņemamību neattiecinot nosacījumu par individuālu skārumu, tika paredzēta šāda iespēja apstrīdēt “reglamentējošus aktus”, kas nav saistīti ar īstenošanas pasākumiem un kas tieši skar prasītāju. Tiesa uzskata, ka šis “reglamentējošu aktu” jēdziens attiecas uz vispārpiemērojamiem aktiem, kas nav leģislatīvi akti. Attiecībā uz valsts atbalsta nozari Tiesa atgādināja, ka Komisijas lēmumi, kuru mērķis ir atļaut vai aizliegt valsts shēmu, ir vispārpiemērojami. Tad tā norādīja, ka to, vai prasītāja valsts atbalsta jomā ir skarta tieši, nevar secināt tikai no iespējamām konkurences attiecībām ar uzņēmumu, kurš saņem valsts atbalstu. Šajā ziņā prasītājam ir atbilstoši jāizklāsta iemesli, kādēļ Komisijas lēmums var viņam radīt nelabvēlīgu konkurences situāciju un tārad radīt sekas tā tiesiskajam stāvoklim.

49| Komisijas Lēmums 2013/284/ES (2012. gada 19. decembris) par valsts atbalstu S.A. 20829 (C-26/2010, ex NN 43/2010 (ex CP 71/2006)) Itālijas īstenošanā shēma attiecībā uz atbrīvojuma no pašvaldības nekustamā īpašuma nodokļa piemērošanu nekustamajam īpašumam, ko noteiktiem mērķiem izmanto nekomerciāli subjekti (OV 2013, L 166, 24. lpp.).

50| Vispārējās tiesas spriedumi, 2016. gada 15. septembris, **Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija** (T-220/13, [EU:T:2016:484](#)) un **Ferracci/Komisija** (T-219/13, [EU:T:2016:485](#)).

Saistībā ar īstenošanas pasākumu neesamību Tiesa atgādināja, ka attiecībā uz atbalsta shēmu saņēmējiem valsts tiesību normas, ar ko tiek ieviesta šī shēma, un tiesību akti, ar ko tiek īstenoti šie noteikumi, neapšaubāmi ir īstenošanas pasākumi, ko ietver lēmums, ar ko minētā shēma tiek atzīta par nesaderīgu ar iekšējo tirgu, vai ar ko šī pati shēma tiek atzīta par saderīgu ar šo tirgu, ja vien ir ievērotas attiecīgās dalībvalsts saistības, ko tā uzņēmusies, un to izskaidro tas, ka atbalsta shēmas saņēmējs, ja tas atbilst valsts tiesībās šīs shēmas piemērošanai paredzētajiem nosacījumiem, var lūgt valsts iestādēm tam piešķirt tādu atbalstu, kas būtu ticis piešķirts beznosacījuma lēmuma gadījumā, kurā šāda shēma tiktu atzīta par saderīgu ar iekšējo tirgu. Atbalsta shēmas saņēmējs tādējādi var valsts tiesās apstrīdēt aktu, ar kuru tam liegta šīs tiesības, norādot uz to, ka nav spēkā Komisijas lēmums, ar kuru attiecīgā shēma ir atzīta par nesaderīgu ar iekšējo tirgu vai saderīgu ar šo tirgu ar nosacījumu, ka attiecīgā valsts izpilda savas saistības, ko tā uzņēmusies, lai šīs tiesas ar prejudiciālajiem jautājumiem Tiesai varētu vaicāt par tā spēkā esamību.

Tomēr savādāk ir attiecībā uz tādu prettiesiska atbalsta saņēmēju konkurentu situāciju, kas neatbilst valsts pasākumā paredzētiem atbilstības nosacījumiem. Tiesa uzskata, ka būtu mākslīgi likt šim konkurentam lūgt valsts iestādēm tam piešķirt šo labumu un apstrīdēt valsts tiesā tiesību aktu, ar kuru tiek noraidīts šis lūgums, lai šī tiesa jautātu Tiesai par Komisijas lēmuma par minēto pasākumu spēkā esamību. Tiesa tādējādi nosprieda, ka šādā gadījumā minētais lēmums ir jāuzskata par tādu, kurā nav ietverti īstenošanas pasākumi attiecībā uz šādu konkurentu. Ņemot vērā šos apsvērumus, Tiesa secināja, ka strīdīgais lēmums ir "reglamentējošs akts", kas tieši skar *Montessori* un *P. Ferracci* un kas attiecībā pret tiem nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem, un tādējādi Vispārējā tiesa to prasības atcelt tiesību aktu pamatoti atzina par pieņemamām. Attiecībā uz lietas būtību Tiesa precizēja vērtējumu, kas jāveic Komisijai, lai tā secinātu, ka ir pilnīgi neiespējami atgūt prettiesisko atbalstu ⁵¹.

2018. gada 19. decembrī spriedumā ***Berlusconi un Fininvest*** (C-219/17, [EU:C:2018:1023](#)) Tiesa virspalātas sastāvā tika lūgta precizēt sekas kompetenču sadalei starp Savienības tiesu un dalībvalstu tiesām, iesaistot valsts iestādes procedūrā, kuras rezultātā tiek pieņemts Savienības tiesību akts. Eiropas Centrālā banka (ECB) un valsts uzraudzības iestādes iesaistījās šajā lietā aplūkotajā procedūrā, lai atļautu būtiskas līdzdalības iegūšanu vai palielināšanu kredītiestādēs ⁵².

Pamatlietā iesniedzējtiesā tika celta prasība par Itālijas Bankas lēmuma priekšlikumu, kurā bija pausts nelabvēlīgs atzinums par prasītāju kā līdzdalības kredītiestādē pircēju reputāciju, aicinot ECB iebilst pret šo pēdējo minēto piedāvāto līdzdalības iegādi. Prasītāji iesniedzējtiesā apgalvoja, ka ar aplūkoto lēmuma priekšlikumu nav ievērots Itālijas Valsts padomes sprieduma *res judicata* spēks, saskaņā ar kuru uz minēto iegādi bija attiecināms iepriekšējais tiesiskais regulējums par reputācijas kritēriju pieņemšanu, kas joprojām ir piemērojams. Itālijas Banka savai aizstāvībai iebilda, ka valsts tiesu kompetencē neietilpst lemt par šo pieteikumu, kas tās skatījumā attiecas uz lēmumu sagatavojošiem aktiem, kuri pēc sava rakstura nav lēmumi, bet ir vērsti uz lēmuma, kas ietilpst ekskluzīvā Savienības iestādes (ECB) kompetencē, pieņemšanu un kuri tāpat kā galīgais lēmums ietilpstot Savienības tiesu kompetencē.

51| Šajā saistībā skat. XII nodaļu "Konkurence".

52| Skat. procedūru, kas paredzēta 22. un 23. pantā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK ("Direktīva CRD IV") (OV 2013, L 176, 338. lpp.), 4. panta 1. punkta c) apakšpunktā un 15. pantā Padomes Regulā (ES) Nr. 1024/2013 (2013. gada 15. oktobris), ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņām, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību ("VUM regula") (OV 2013, L 287, 63. lpp.) un 85.–87. pantā Eiropas Centrālās bankas Regulā (ES) Nr. 468/2014 (2014. gada 16. aprīlis), ar ko izveido vienotā uzraudzības mehānisma pamatstruktūru Eiropas Centrālās bankas sadarbībai ar nacionālajām kompetentajām un norīkotajām iestādēm ("VUM pamatregula") (OV 2014, L 141, 1. lpp. un labojums – OV 2018, L 65, 48. lpp.).

Šādā kontekstā iesniedzējtiesa vaicā Tiesai, vai procesa uzsākšanas aktu, norādījumu vai priekšlikuma aktu, ko pieņēmusi kompetentā valsts iestāde, šajā gadījumā – Itālijas Banka, saistībā ar atļaujas izsniegšanas procedūru attiecībā uz būtiskas līdzdalības iegūšanu kredītiestādē, likumā ir jāpārbauda valsts tiesām vai Savienības tiesai.

Tiesa vispirms konstatēja, ka ar LESD 263. pantu Savienības tiesai ir noteikta ekskluzīva kompetence kontrolēt Savienības iestāžu, kāda ir ECB, pieņemto tiesību aktu likumību. Turpinājumā tā nošķīra divas situācijas: tādu, kur Savienības iestādei ir vien ierobežota vai pat neesoša rīcības brīvība tādējādi, ka valsts iestādes akts ir saistošs Savienības iestādei, no vienas puses, un tādu, kurā vienīgi Savienības iestāde īsteno galīgā lēmuma pieņemšanas pilnvaras, kur tai nav saistoši valsts iestāžu izdoti akti, no otras puses. Pirmajā gadījumā valsts tiesu kompetencē ir lemt par pārkāpumiem, kuri, iespējams, varētu būt pieļauti saistībā ar šādu valsts iestāžu aktu, vajadzības gadījumā lūdzot Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu. Otrajā gadījumā savukārt Savienības tiesai ne tikai ir jālemj par Savienības iestādes pieņemta galīgā lēmuma tiesiskumu, bet šajā saistībā arī jāizvērtē iespējamie pārkāpumi, kas pieļauti valsts iestāžu sagatavojamos aktos vai priekšlikumos un kas var ietekmēt šī galīgā lēmuma spēkā esamību.

Šajā saistībā Tiesa uzsver, ka procesa, kas sev līdzi nes Savienības iestādes ekskluzīvo lēmumpieņemšanas kompetenci, efektivitāte noteikti pieprasa vienu vienīgu tiesas kontroli, lai izvairītos no riska, ka tiek veikti atšķirīgi vērtējumi par galīgā lēmuma tiesiskumu, it īpaši, ja tajā tiek ievērota valsts iestādes analīze un priekšlikums. Tad, ja Savienības likumdevējs izvēlas izmantot šādu administratīvo procesu, tas vēlas izveidot starp attiecīgo Eiropas iestādi un valsts iestādēm īpašu sadarbības mehānismu, kas balstīts uz ekskluzīvu minētās iestādes lēmumpieņemšanas kompetenci. Tādējādi no LESD 263. panta, to interpretējot LES 4. panta 3. punktā nostiprinātā lojālas sadarbības principa gaismā, izriet, ka valsts iestāžu izdotie akti šādā procesā nevar tikt pakļauti dalībvalstu tiesu kontrolei.

Šajā gadījumā Tiesa norādīja, ka tikai ECB kompetencē ir izlemt atļaut vai neatļaut paredzēto iegādi saskaņā ar banku savienības vienotajā uzraudzības mehānismā, par kura efektīvu un saskaņotu darbību atbild ECB, paredzēto procedūru. Tādējādi vienīgi Savienības tiesas kompetencē ir pakārtoti vērtēt, vai ECB galīgā lēmuma tiesiskumu ietekmē iespējamie pārkāpumi, kas pieļauti šo lēmumu sagatavojajos aktos, kurus pieņēmusi Itālijas Banka. Šī kompetence izslēdz jebkādu valsts tiesas kompetenci saistībā ar minētajiem aktiem.

VII. Pārvietošanās brīvības

1. Brīvība veikt uzņēmējdarbību

Spriedumā **Bevola un Jens W. Trock** (C-650/16, [EU:C:2018:424](#)), kas pasludināts 2018. gada 12. jūnijā, Tiesas virspalāta izvērtēja *Dānijas nodokļu regulējuma, ar kuru sabiedrībām rezidentēm netiek ļauts atskaitīt zaudējumus, kurus neatgriezeniski ir cietuši to citā dalībvalstī esoši pastāvīgie dibinājumi, ja vien tiek izmantots starptautiskās koaptaksācijas kārtības valsts regulējums, atbilstību brīvībai veikt uzņēmējdarbību.*

Tiesa vispirms atgādināja, ka, lai arī Savienības tiesību normu par brīvību veikt uzņēmējdarbību mērķis – atbilstoši tajās teiktajam – ir nodrošināt uzņēmēšajā dalībvalstī tādu pašu attieksmi kā pret šīs valsts pilsoņiem un uzņēmēj sabiedrībām, tajos arī ir aizliegts izcelsmes dalībvalstij radīt šķēršļus darbībām, ko sabiedrība rezidente veic citā dalībvalstī, izmantojot pastāvīgu dibinājumu. Turpinājumā Tiesa konstatēja, ka ar Dānijas nodokļu tiesību aktiem, no Dānijas sabiedrību ar nodokli apliekamajiem ienākumiem principā izslēdzot gan ieņēmumus, gan izdevumus, kas ir attiecināmi uz to pastāvīgajiem dibinājumiem citā valstī,

tiek radīta atšķirīga attieksme starp Dānijā reģistrētām sabiedrībām, kurām ir pastāvīgs dibinājums Dānijā, un sabiedrībām, kuru pastāvīgais dibinājums ir citā dalībvalstī. Tiesa uzskata, ka šādas atšķirības Dānijā reģistrētai sabiedrībai padara mazāk pievilcīgu iespēju izmantot savu brīvību veikt uzņēmējdarbību, izveidojot pastāvīgus dibinājumus citās dalībvalstīs.

Ņemot vērā šī valsts tiesību akta mērķi, proti, novērst, ka divkārši tiktu aplikta peļņa, un simetriski – ka divkārši tiktu atskaitīti zaudējumi sabiedrībām rezidentēm, kurām ir šādi pastāvīgi dibinājumi, Tiesa norādīja, ka aplūkotā atšķirīgā attieksme attiecas uz objektīvi salīdzināmām situācijām.

Tiesa tādējādi izvērtēja iespējamo attaisnojumu šādai atšķirīgai attieksmei. Šajā saistībā tā norādīja, ka Dānijas tiesību aktus var attaisnot ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem – ar nodokļu ieturēšanas kompetenču līdzsvarotu sadalījumu starp dalībvalstīm, Dānijas nodokļu sistēmas saskaņotību, kā arī vajadzību novērst zaudējumu divkāršas atskaitīšanas riskus, ar nosacījumu, ka tie nepārsniedz to, kas nepieciešams, lai sasniegtu šos mērķus. Attiecībā uz aplūkotās atšķirīgās attieksmes nepieciešamību īpašajā situācijā, kad pastāvīgā dibinājuma nerezidenta zaudējumi ir neatgriezeniski, Tiesa uzskatīja, ka zaudējumu divkāršas atskaitīšanas riska nav, ja vairs nav nekādu iespēju pastāvīgā dibinājuma nerezidenta zaudējumus atskaitīt tā mītnes dalībvalstī. Šādā gadījumā valsts tiesiskais regulējums pārsniedz to, kas ir nepieciešams iepriekš minēto primāro vispārējo interešu apsvērumu sasniegšanai. Tomēr, lai neapdraudētu Dānijas nodokļu sistēmas saskaņotību, Tiesa uzskata, ka šādu zaudējumu atskaitīšana ir atļaujama tikai ar vienu vienīgu nosacījumu, ka sabiedrība rezidente pierāda, ka zaudējumi ir neatgriezeniski ⁵³.

Tādējādi Tiesa nosprieda, ka LESD 49. pantam ir pretrunā tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, kas izslēdz iespēju sabiedrībai rezidentei, kura nav izvēlējusies starptautiskās koptaksācijas valsts tiesisko regulējumu, no savas ar nodokli apliekamās peļņas atskaitīt zaudējumus, ko cietis tās citā dalībvalstī esošs pastāvīgs dibinājums, lai arī, pirmkārt, šī sabiedrība ir izsmēlusi visas iespējas atskaitīt šos zaudējumus, kas tai ir pieejamas saskaņā ar šā dibinājuma mītnes dalībvalsts tiesību aktiem, un, otrkārt, tā vairs nesāņem nekādus ieņēmumus no šā dibinājuma, un līdz ar to vairs nepastāv iespēja, ka šie zaudējumi minētajā dalībvalstī varētu tikt ņemti vērā, bet to pārbaudīt ir valsts tiesas ziņā.

2. Pakalpojumu sniegšanas brīvība

Spriedumā **X un Visser** (C-360/15 un C-31/16, [EU:C:2018:44](#)), kas pasludināts 2018. gada 30. janvārī, Tiesas virspalāta *precizēja Direktīvas 2006/123* ⁵⁴ interpretāciju saistībā ar divām lietām, kas attiecas uz, pirmkārt, administratīvajām nodevām, kas saistītas ar elektronisko komunikāciju tīkla izveidi un, otrkārt, ar detalplānojumā ietvertiem noteikumiem, saskaņā ar kuriem noteiktas ģeogrāfiskas zonas ārpus pilsētas centra ir paredzētas vienīgi lielgabarīta preču mazumtirdzniecībai.

Pirmajā lietā sabiedrība, prasības iesniedzēja, kurai bija jāierīko optiskās šķiedras kabeļu tīkls Nīderlandes komūnā, apstrīdēja maksas, kuras pēdējā minētā pieprasīja par izsniegtajām atļaujām kabeļu ierīkošanas darbu veikšanai. Iesniedzējtiesai, kas izskatīja lietu kasācijas tiesvedībā, radās šaubas, vai attiecīgo nodevu iekasēšana patiešām ietilpst Direktīvas 2006/123 piemērošanas jomā.

53| Šajā ziņā skat. Tiesas spriedumus, 2005. gada 13. decembris, **Marks & Spencer** (C-446/03, [EU:C:2005:763](#), 55. punkts), un 2015. gada 3. februāris, **Komisija/Apvienotā Karaliste** (C-172/13, [EU:C:2015:50](#), 36. punkts).

54| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/123/EK (2006. gada 12. decembris) par pakalpojumiem iekšējā tirgū (OV 2006, L 376, 36. lpp.).

Šajā ziņā Tiesa nosprieda, ka Direktīva 2006/123 nav piemērojama tādām nodevām, kuru iekasējamības gadījums ir saistīts ar uzņēmumu, kas ir tiesīgi nodrošināt elektronisko komunikāciju tīklus un pakalpojumus, tiesībām ierīkot publiska elektronisko komunikāciju tīkla kabeļus. Tiesa uzskata, ka šādu nodevu iekasējamības gadījums ir saistīts ar uzņēmumu, kas ir tiesīgi nodrošināt elektronisko komunikāciju tīklus un pakalpojumus, tiesībām uzstādīt iekārtas Direktīvas 2002/20⁵⁵ 13. panta izpratnē, kas attiecas uz maksu par izmantošanas tiesībām un tiesībām uzstādīt iekārtas. Šādas maksas noteikšana tādējādi ir ar Direktīvu 2002/20 reglamentēta joma Direktīvas 2006/123 2. panta 2. punkta c) apakšpunkta izpratnē, ar kuru no šīs pēdējās minētās piemērošanas jomas ir izslēgti elektronisko komunikāciju pakalpojumi un tīkli, kā arī ar tiem saistītās iekārtas un pakalpojumi.

Otra lieta attiecas uz Nīderlandes komūnas pieņemtu detālplānojumu, kurā, lai nodrošinātu dzīves kvalitāti un novērstu neiznomātu telpu rašanos pilsētas centrā, tika paredzēta zona ārpus pilsētas centra kā tirdzniecības zona, kas paredzēta vienīgi lielgabarieta preču mazumtirdzniecībai. Tā kā sabiedrība prasītāja vēlējās iznomāt komercplatību šajā zonā citam uzņēmumam, kurš vēlējās tajā atvērt apavu un apģērbu mazumtirdzniecības veikalu, tā apstrīdēja lēmumu, ar kuru noteikts šis plāns, apgalvojot, ka tas nav saderīgs ar Direktīvu 2006/123.

Konstatējusi, ka preču mazumtirdzniecības darbība ir uzskatāma par “pakalpojumu” Direktīvas 2006/123 piemērošanas nolūkos, Tiesa nosprieda, ka šīs direktīvas III nodaļas noteikumi saistībā ar pakalpojumu sniedzēju brīvību veikt uzņēmējdarbību ir jāinterpretē tādējādi, ka tie ir piemērojami arī situācijā, kad visi atbilstošie apstākļi ir saistīti tikai ar vienas dalībvalsts teritoriju. Šajā saistībā tā norāda, ka nedz Direktīvas 2006/123 formulējumā, nedz uzbūvē nav paredzēts nosacījums saistībā ar ārēja elementa esamību un interpretācija, saskaņā ar kuru Direktīvas 2006/123 III nodaļas noteikumi ir piemērojami ne tikai pakalpojumu sniedzējam, kas vēlas veikt uzņēmējdarbību citā dalībvalstī, bet arī pakalpojumu sniedzējam, kas vēlas veikt uzņēmējdarbību savā dalībvalstī, atbilst šajā direktīvā izvirzītajiem mērķiem.

Tiesa uzskatīja, ka Direktīvai 2006/123 nav pretrunā tas, ka ar komūnas detālplānojumā paredzētajiem noteikumiem tiek aizliegta mazgabarieta preču mazumtirdzniecība ģeogrāfiskās zonās, kuras atrodas ārpus šīs komūnas pilsētas centra, ja vien ir izpildīti nediskriminācijas, nepieciešamības un samērīguma nosacījumi, un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai. Konkrētāk, attiecībā uz nepieciešamības nosacījumu Tiesa uzsvēra, ka pilsētvides aizsardzības mērķis var būt sevišķi svarīgs iemesls saistībā ar sabiedrības interesēm, kas var pamatot tādu teritoriālu ierobežojumu kā pamatlietu.

2018. gada 7. novembra spriedumā lietā **Komisija/Ungārija** (C-171/17, [EU:C:2018:881](#)) Tiesa konstatēja, ka, *izveidojot un atstājot spēkā mobilo maksājumu pakalpojumu valsts monopolu, Ungārija nav izpildījusi Direktīvas 2006/123 15. panta 2. punkta d) apakšpunktā un LESD 56. pantā paredzētos pienākumus.*

Šī lieta attiecas uz to, kā Ungārijas sabiedrība, kas pilnībā pieder Ungārijas valstij, izmanto mobilo maksājumu valsts sistēmu, kuras izmantošana Ungārijā ir obligāta, veicot mobilos maksājumus par publiskām stāvvietām, ceļu tīkla izmantošanu un pasažieru pārvadājumiem, kā arī par visiem citiem valsts uzņēmumu sniegtiem pakalpojumiem. Šo pakalpojumu sniedzējiem principā bija jānodrošina klientu piekļuve šiem pakalpojumiem, izmantojot šo mobilo maksājumu valsts sistēmu. Uzskatot, ka minētā sistēma ir prettiesisks valsts monopols, Komisija cēla prasību Tiesā sakarā ar pienākumu neizpildi atbilstoši LESD 258. pantam.

Tiesa vispirms konstatēja, ka Ungārija nav pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, savu mobilo maksājumu valsts sistēmu kvalificējot kā vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu (turpmāk tekstā – “VTNP”). Tomēr, ņemot vērā, ka no tās piemērošanas jomas ir izslēgti tikai tie VTNP, kas pastāvēja Direktīvas 2006/123

55| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/20/EK (2002. gada 7. marts) par elektronisko komunikāciju tīklu un pakalpojumu atļaušanu (atļauju izsniegšanas direktīva) (OV 2002, L 108, 21. lpp.).

spēkā stāšanās brīdī, savukārt apstrīdētais valsts monopols eksistēja tikai kopš 2014. gada, Tiesa turpinājumā izvērtēja minēto mobilo maksājumu valsts pakalpojumu saskaņā ar īpašajiem noteikumiem, kas šajā direktīvā ir paredzēti attiecībā uz VTNP.

Šajā saistībā Tiesa norādīja, ka, rezervējot pieeju mobilo maksājumu pakalpojumu sniegšanai tikai vienam valsts uzņēmumam, mobilo maksājumu valsts sistēma ir uzskatāma par "prasību" Direktīvas 2006/123 15. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē, kam ir jāatbilst minētā panta 3. punktā paredzētajiem nediskriminācijas, nepieciešamības un samērīguma nosacījumiem. Tā kā Ungārija pati ir atzinusi, ka pastāv pasākumi, kuri uzņēmējdarbības brīvību ierobežo mazāk, piemēram, koncesiju sistēma, kas balstīta uz konkurencei atvērtu procedūru, un tā kā Ungārija nav pierādījusi, ka šāds mazāk ierobežojošs pasākums varētu traucēt īstenot vēlamo sabiedriskā pakalpojuma uzdevumu, Tiesa konstatēja, ka ir pārkāpts Direktīvas 2006/123 15. panta 2. punkta d) apakšpunkts.

Visbeidzot, ņemot vērā, ka Direktīvas 2006/123 16. pants, kas attiecas uz pakalpojumu sniedzēju tiesībām sniegt pakalpojumus dalībvalstī, kas nav valsts, kurā tie veic uzņēmējdarbību, nav piemērojams VTNP, kas tiek sniegti citā dalībvalstī, Tiesa izvērtēja – kā to pakārtoti bija lūgusi Komisija – iespējamu LESD 56. panta pārkāpumu saistībā ar valsts monopola ieviešanu. Tādējādi, būtībā atsaucoties uz iemesliem, kas jau tika norādīti, pamatojot Direktīvas 2006/123 15. panta 2. punkta d) apakšpunkta pārkāpumu, Tiesa uzskatīja, ka Ungārijas mobilo maksājumu sistēma ir pretrunā arī pakalpojumu sniegšanas brīvībai, kas garantēta LESD 56. pantā.

Spriedumā **Čepelnik** (C-33/17, [EU:C:2018:896](#)), kas pasludināts 2018. gada 13. novembrī, Tiesas virspalāta nosprieda, ka LESD 56. pants *ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā dalībvalsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru kompetentās iestādes var uzlikt par pienākumu šajā dalībvalstī reģistrētam iekšzemes pasūtītājam apturēt maksājumus savam līgumpartnerim, kas ir reģistrēts citā dalībvalstī, vai pat iemaksāt drošības naudu apmērā, kas ir ekvivalenta atlikušajai maksājamajai būvniecības cenai, lai nodrošinātu iespējamā naudas soda samaksu, kurš varētu tikt uzlikts šim līgumpartnerim, ja tiktu pierādīts darba tiesību pārkāpums pirmajā dalībvalstī.*

Pamatlieta ir starp Slovēnijā reģistrētu sabiedrību kā pakalpojumu sniedzēju un Austrijas pasūtītāju par minētās sabiedrības veikto būvniecības darbu Austrijā samaksu. Lai gan sabiedrība prasīja pieprasīja samaksāt atlikušo summu par veiktajiem būvdarbiem, atbildētājs apgalvoja, ka viņam šī summa jau bija jāsamaksā kā drošības nauda kompetentajai Austrijas administratīvajai iestādei, lai nodrošinātu iespējamā naudas soda samaksu, kurš varētu tikt uzlikts sabiedrībai prasītajai pēc Finanšu policijas veiktas pārbaudes, par Austrijas darba tiesību pārkāpumu. Tā kā saskaņā ar Austrijas tiesībām šīs drošības naudas iemaksai ir no saistībām atbrīvojošas sekas, pasūtītājs atteicās samaksāt pieprasīto summu. Tādējādi pakalpojumu sniedzējs vērsās iesniedzējtiesā, kas savukārt vērsās Tiesā.

Tiesa vispirms nosprieda, ka tāds valsts tiesiskais regulējums, ar kuru pasūtītājam tiek uzlikts pienākums apturēt maksājumus savam līgumpartnerim un iemaksāt drošības naudu vēl atlikušās būvniecības cenas apmērā, ja ir pamatotas aizdomas par pakalpojumu sniedzēja pieļautu darba tiesību jomas valsts tiesību aktu administratīvu pārkāpumu, ir uzskatāms par pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumu, ciktāl tas var atturēt gan attiecīgās dalībvalsts pasūtītājus izmantot pakalpojumu sniedzējus, kas reģistrēti citā dalībvalstī, gan atturēt šos pēdējos minētos no pakalpojumu piedāvāšanas šiem pasūtītājiem. Šādi pasākumi ne tikai var tuvināt brīdi, kad attiecīgajam pakalpojumu saņēmējam ir jāsamaksā vēl maksājamā būvniecības summa, un tādējādi tam liegt iespēju saglabāt daļu no šīs summas kā kompensāciju, ja darbi ir izdarīti slikti vai ar nokavēšanos, bet tie var arī liegt pakalpojumu sniedzējiem, kuri ir reģistrēti citās dalībvalstīs, tiesības pieprasīt no saviem Austrijas klientiem samaksāt attiecīgās būvniecības summas atlikušo maksājamo daļu un tādējādi tos pakļaut maksājumu kavējumu riskam.

Tad Tiesa atgādināja, ka šādu ierobežojumu var attaisnot ar tādiem primārajiem vispārējo interešu apsvērumiem kā darba ņēmēju sociālās aizsardzības, cīņas pret krāpšanu, tostarp sociālā nodrošinājuma jomā, un ļaunprātīgas izmantošanas novēršanas mērķiem, ar nosacījumu, ka tie ir atbilstoši, lai nodrošinātu to mērķa sasniegšanu, un ka tie nepārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai to sasniegtu. Attiecībā uz aplūkotā Austrijas tiesiskā regulējuma samērīgumu ar tā mērķi Tiesa vispirms uzsvēra, ka tas ļaujot kompetentajām iestādēm pasūtītājam uzlikt pienākumu apturēt maksājumus pakalpojumu sniedzējam, kā arī iemaksāt drošības naudu vēl atlikušās būvniecības cenas apmērā, pamatojoties tikai uz to, ka pastāv pamatotas aizdomas par administratīvu pārkāpumu, pat pirms tam, kad ir konstatēta krāpšana, ļaunprātīga izmantošana vai rīcība, kas var nelabvēlīgi ietekmēt darba ņēmēju aizsardzību. Turpinājumā tā norādīja, ka valsts tiesiskajā regulējumā attiecīgajam pakalpojumu sniedzējam netiek paredzēta iespēja iesniegt apsvērumus par pārņemtajiem faktiem pirms minēto pasākumu veikšanas. Visbeidzot, Tiesa norādīja, ka šīs drošības naudas apmēru kompetentās iestādes var noteikt, neņemot vērā iespējamo pakalpojumu sniedzēja pienākumu neizpildi, un tādējādi tā varētu attiecīgajā gadījumā būtiski pārsniegt summu, kuru parasti maksātu pasūtītājs darbu nobeigumā. Tiesa secināja, ka visu šo trīs iemeslu dēļ šāds valsts tiesiskais regulējums ir jāuzskata par tādu, kas pārsniedz to, kas nepieciešams, lai īstenotu darba ņēmēju aizsardzības, kā arī cīņas pret krāpšanu, tostarp sociālā nodrošinājuma jomā, un ļaunprātīgas izmantošanas novēršanas mērķus. Tādējādi tas ir pretrunā LESD 56. pantam.

Spriedumā **Danieli & C. Officine Meccaniche u.c.** (C-18/17, [EU:C:2018:904](#)), kas pasludināts 2018. gada 14. novembrī, Tiesa sprieda *par noteiktu dalībvalsts veiktu pasākumu ar mērķi, pieprasot darba atļauju, ierobežot horvātu un trešo valstu valstspiederīgo norīkošanu darbā šajā dalībvalstī, atbilstību pakalpojumu sniegšanas brīvībai. Šajā prejudiciālā nolēmuma lietā, konkrētāk, Tiesai tika lūgts lemt par jautājumu, vai Austrijas Republika var pieprasīt darba ņēmējiem, kuri ir norīkoti darbā Itālijas uzņēmumā, kurš sniedz pakalpojumus Austrijā, lai tiem ir darba atļauja, ja i) šie darba ņēmēji ir Horvātijas pilsoņi, kurus nodarbina Horvātijā reģistrēts uzņēmums, vai ja ii) šie darba ņēmēji ir trešās valsts valstspiederīgie, kurus likumīgi nodarbina cits Itālijā reģistrēts uzņēmums.*

Attiecībā uz Horvātijas pilsoņu norīkošanu darbā Tiesa vispirms atgādināja, ka saskaņā ar Horvātijas pievienošanās akta ⁵⁶ V pielikuma 2. nodaļas 1. punktu attiecībā uz darba ņēmēju pārvietošanās brīvību un pakalpojumu sniegšanas brīvību, kas saistīta ar darba ņēmēju pagaidu pārvietošanos, kā tā definēta Direktīvas 96/71 ⁵⁷ 1. pantā, LESD 45. pantu un 56. panta pirmo daļu attiecībās starp Horvātiju, no vienas puses, un katru pašreizējo dalībvalsti, no otras puses, piemēro, vienīgi ievērojot no 2. līdz 13. punktā paredzētos pārejas posma noteikumus. Tālāk Tiesa norādīja, ka pamatlietā aplūkotā darbaspēka nodošana rīcībā ietilpst minētā V pielikuma 2. nodaļas 2. punkta, saskaņā ar kuru, atkāpjoties no Regulas Nr. 492/2011 ⁵⁸ 1.–6. panta un līdz divu gadu laikposmam pēc pievienošanās beigām, pašreizējās dalībvalstis piemēro valsts pasākumus vai pasākumus, kas izriet no divpusējiem nolīgumiem, ar kuriem tiek regulēta Horvātijas pilsoņu piekļuve to darba tirgum, piemērošanas jomā. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka LESD 56. un 57. pants, kā arī Horvātijas pievienošanās akta V pielikuma 2. nodaļas 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šajā pēdējā tiesību

56| Akts par Horvātijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumā par Eiropas Savienību, Līgumā par Eiropas Savienības darbību un Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgumā (OV 2012, L 112, 21. lpp.), kas pievienots Līgumam starp Beļģijas Karalisti, Bulgārijas Republiku, Čehijas Republiku, Dānijas Karalisti, Vācijas Federatīvo Republiku, Igaunijas Republiku, Īriju, Grieķijas Republiku, Spānijas Karalisti, Francijas Republiku, Itālijas Republiku, Kipras Republiku, Latvijas Republiku, Lietuvas Republiku, Luksemburgas Lielhercogisti, Ungārijas Republiku, Maltas Republiku, Nīderlandes Karalisti, Austrijas Republiku, Polijas Republiku, Portugāles Republiku, Rumāniju, Slovēnijas Republiku, Slovākijas Republiku, Somijas Republiku, Zviedrijas Karalisti un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti (Eiropas Savienības dalībvalstīm) un Horvātijas Republiku par Horvātijas Republikas pievienošanos Eiropas Savienībai (OV 2012, L 112, 10. lpp.).

57| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 96/71/EK (1996. gada 16. decembris) par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā (OV 1997, L 18, 1. lpp.).

58| Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 492/2011 (2011. gada 5. aprīlis) par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā (OV 2011, L 141, 1. lpp.).

normā minētajā pārejas laikposmā dalībvalstij ir tiesības ierobežot horvātu darba ņēmēju, kurus nodarbina Horvātijā reģistrēts uzņēmums, norīkošanu darbā, pieprasot darba atļauju, ja šo darba ņēmēju norīkošana darbā notiek, viņus Direktīvas 96/71 1. panta 3. punkta c) apakšpunkta nozīmē norīkojot uz citu dalībvalsti reģistrētu uzņēmumu, lai tas sniegtu pakalpojumus pirmajā no šīm dalībvalstīm.

Turpretī attiecībā uz darba ņēmēju, kuri ir trešās valsts valstspiederīgie, norīkošanu darbā Tiesa uzskatīja, ka, dalībvalstij pastāvīgi uzturot prasību par darba atļaujas saņemšanu trešo valstu valstspiederīgajiem, kurus šajā dalībvalstī strādājošam uzņēmumam ir nodrošinājis citā dalībvalstī dibināts uzņēmums, tiek ierobežota pakalpojumu sniegšanas brīvība, pārsniedzot vajadzīgo primārā vispārējo interešu mērķa sasniegšanā, kas ietver darba tirgus traucējumu novēršanu, ņemot vērā, ka trešo valstu valstspiederīgie nepretendē piekļūt šīs citas dalībvalsts darba tirgum, jo pēc sava uzdevuma izpildes tie atgriezīsies savā izcelsmes vai dzīvesvietas valstī. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka LESD 56. un 57. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstij nav tiesību pieprasīt, lai trešo valstu valstspiederīgajiem, kurus uz citā dalībvalstī reģistrētu uzņēmumu, lai tiktu sniegti pakalpojumi pirmajā no šīm dalībvalstīm, norīkojis uzņēmums, kas arī ir reģistrēts šajā citā dalībvalstī, būtu darba atļauja.

3. Kapitāla brīva aprīte

Spriedumā **SEGRO un Horváth** (C-52/16 un C-113/16, [EU:C:2018:157](#)), kas pasludināts 2018. gada 6. martā, Tiesa virspalāta nosprieda, ka LESD 63. pantā garantētajai kapitāla brīvai aprītei ir pretrunā *dalībvalsts tiesiskais regulējums, ar kuru bez kompensācijas tiek izbeigti visi uzufrukti lauksaimniecības zemei, kas nepieder personai, kam ir tuvas radniecības saites ar šo zemju īpašnieku. Šis regulējums tika piemērots kopā ar Ungārijas tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru ārvalstniekiem un juridiskām personām, kas vēlējas iegūt īpašumtiesības uz lauksaimniecības zemi Ungārijā, tika noteikti konkrēti ierobežojumi vai pat izslēgta iespēja iegūt šādas tiesības, pat ja vienīgā iespēja, kā tie varētu investēt lauksaimniecības zemēs, būtu, iegādājoties uzufrukta tiesības.*

Tiesa vispirms konstatēja, ka, liedzot uzufrukta tiesību īpašniekam gan iespēju izmantot attiecīgo lauksaimniecības zemi, gan iespēju atsavināt savas tiesības, aplūkoto tiesiskais regulējums ir uzskatāms par kapitāla brīvas aprītes ierobežojumu, neatkarīgi no tā, vai tajā ir vai nav paredzēta kompensācija šādu uzufruktu īpašniekiem. Tā kā prasība par tuvu radniecības saišu esamību ar zemes īpašnieku var būt nelabvēlīgāka citu dalībvalstu, nevis Ungārijas pilsoņiem, Tiesa piebilda, ka tā var arī radīt netiešu diskrimināciju uzufrukta tiesību īpašnieka valstspiederības dēļ vai kapitāla izcelsmes dēļ.

Attiecībā uz iespējamu šī ierobežojuma attaisnošanu Tiesa, pirmkārt, nosprieda, ka pieprasītā radniecības saišu esamība nevar nodrošināt izvīrītā mērķa sasniegšanu, proti, rezervēt lauksaimniecības zemes personām, kuras tās apsaimnieko, un neļaut iegādāties šīs zemes spekulatīviem mērķiem. Otrkārt, saistībā ar attaisnojumu attiecībā uz vēlmi sodīt par Ungārijas tiesiskā regulējuma valūtas maiņas kontroles jomā pārkāpumiem Tiesa norādīja, ka radniecības kritērijam nav nekādas saiknes ar minēto regulējumu. Katrā ziņā iespējamo pārkāpumu sodīšanai varēja tikt noteikti citi pasākumi, kuru sekas nebūtu tik ievērojamas, piemēram, administratīvi sodi. Visbeidzot, Tiesa, treškārt, nosprieda, ka aplūkoto ierobežojumu nevar attaisnot arī ar vēlmi cīnīties pret pilnībā fiktīviem mehānismiem, kuru mērķis ir izvairīties no valsts tiesību aktu lauksaimniecības zemes iegādes jomā piemērošanas. Uzskatot, ka katra persona, kurai nav tuvu radniecības saikņu ar lauksaimniecības zemes īpašnieku, ir ļaunprātīgi rīkojusies uzufrukta tiesību iegādes brīdī, Ungārijas tiesiskajā regulējumā tiek noteikta vispārējā prezumpcija par ļaunprātīgu praksi, ko nekādā gadījumā nevar uzskatīt par samērīgu ar mērķi apkarot šādu praksi ⁵⁹.

59| Attiecībā uz šo Ungārijas tiesisko regulējumu skat. arī lietu C-235/17, **Komisija/Ungārija (Uzufrukti par lauksaimniecības zemēm)**, šobrīd tiek izskatīta.

Spriedumā **Sofina u.c.** (C-575/17, [EU:C:2018:943](#)), kas pasludināts 2018. gada 22. novembrī, Tiesa nosprieda, ka *LESD noteikumiem kapitāla brīvas aprites jomā ir pretrunā atsevišķi Francijas Vispārējā nodokļu kodeksa noteikumi, ar kuriem ir paredzēts nodokļa ieturējums ienākumu gūšanas vietā no valsts izcelsmes dividendžu, kuras izmaksātas sabiedrībām nerezidentēm, bruto summas, savukārt dividendes, kas izmaksātas sabiedrībām rezidentēm, kuras darbojas ar zaudējumiem, tiek apliktas ar nodokli tikai vēlāk, kad tās atkal gūst peļņu.*

Tiesa vispirms konstatēja, ka šāds atšķirīgs nodokļu režīms rada nodokļu priekšrocības sabiedrībām rezidentēm, kas darbojas ar zaudējumiem, jo no tā izriet vismaz naudas plūsmas priekšrocības vai pat atbrīvojums no nodokļa darbības izbeigšanas gadījumā, savukārt sabiedrībām nerezidentēm nodoklis tiek uzlikts nekavējoties un galīgi, neatkarīgi no to finanšu rezultātiem. Šāds atšķirīgs nodokļu režīms attiecībā uz dividendēm atkarībā no sabiedrību, kuras tās saņem, rezidences vietas var atturēt, no vienas puses, sabiedrības nerezidentes veikt ieguldījumus Francijā reģistrētās sabiedrībās un, no otras puses, investorus, kas ir Francijas rezidenti, iegādāties kapitāldaļas sabiedrībās nerezidentēs.

Tā kā aplūkots valsts tiesiskais regulējums tādējādi rada ierobežojumu kapitāla brīvai aprītei, ko principā aizliedz LESD 63. panta 1. punkts, Tiesa turpinājumā pievērsās vērtējumam par to, vai šādu ierobežojumu var attaisnot saskaņā ar LESD 65. pantu, atbilstoši kuram atšķirīgu nodokļu režīmu var uzskatīt par saderīgu ar kapitāla brīvu apriti, ja tas attiecas uz situācijām, kas nav objektīvi salīdzināmas. Šajā ziņā Tiesa konstatēja, ka aplūkotā atšķirīgā attieksme neattiecas tikai uz nodokļu iekasēšanas kārtību un tādējādi to nevar attaisnot ar atšķirību objektīvā situācijā. Tiesa tādējādi izvērtēja, vai atšķirīgu nodokļu režīmu var attaisnot ar primāru vispārējo interešu iemeslu. Tā uzskatīja, ka tas tā nav. Pirmkārt, nevar piekrist nepieciešamībai saglabāt nodokļu uzlikšanas kompetenču līdzsvarotu sadalījumu starp dalībvalstīm, ciktāl sabiedrības nerezidentes, kas darbojas ar zaudējumiem, saņemto dividendžu aplikšanas ar nodokli atlikšana nenozīmētu, ka Francijas valstij būtu jāatsakās no savām tiesībām aplikāt ar nodokli ienākumus, kuri gūti tās teritorijā, un ka Francijas valsts pieļauj ienākumu no nodokļiem zaudēšanu gadījumā, kad sabiedrības rezidentes izbeidz savas darbības, vairs neatsākot darboties ar peļņu. Tiesa nepiekrīt arī attaisnojuma saistībā ar nodokļa iekasēšanas efektivitāti, šajā saistībā konstatējot, ka, ja priekšrocība, kas saistīta ar izmaksāto dividendžu aplikšanas ar nodokli atlikšanu, tiktu atzīta arī par labu sabiedrībām nerezidentēm, kas darbojas ar zaudējumiem, tā rezultātā tiktu novērsts jebkāds kapitāla brīvas aprites ierobežojums, tajā pašā laikā neradot šķērsli nodokļa, kas šīm sabiedrībām ir jāmaksā, saņemot dividendes no sabiedrības rezidentes, iekasēšanas efektivitātei. Tiesa šajā ziņā it īpaši atsaucās uz savstarpējās sadarbības mehānismiem, kas pastāv starp dalībvalstu iestādēm.

VIII. Robežkontrole, patvērums un imigrācija

1. Robežkontrole

Spriedumā **Touring Tours und Travel un Sociedad de transportes** (C-412/17 un C-474/17, [EU:C:2018:1005](#)), kas pasludināts 2018. gada 13. decembrī, Tiesa tika lūgta interpretēt LESD 67. panta 2. punktu, kā arī Regulas Nr. 562/2006⁶⁰ 20. un 21. pantu saistībā ar *iespēju dalībvalstij noteikt pienākumu autobusu ceļojumu operatoram starptautiskos maršrutos veikt pasažieru pasu un uzturēšanās atļauju kontroli pirms iebraukšanas šīs dalībvalsts teritorijā.* Šajā gadījumā, uzskatot, ka divi autobusu ceļojumu operatori, kuri izmanto regulārus maršrutus ar

60| Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 562/2006 (2006. gada 15. marts), ar kuru ievieš Kopienas Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss) (OV 2006, L 105, 1. lpp.), ar grozījumiem, kuri izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 610/2013 (2013. gada 26. jūnijs) (OV 2013, L 182, 1. lpp.).

galamērķi Vācijā, šķērsojot Vācijas–Nīderlandes un Vācijas–Beļģijas robežas, pārkāpjot valsts likumu, uz Vāciju ir pārvadājuši lielu skaitu trešo valstu valstspiederīgo bez vajadzīgajiem ceļošanas dokumentiem, Vācijas policijas iestādes attiecībā uz šiem pārvadātājiem pieņēma lēmumus par aizliegumu, piemērojot naudas sodu. Vācijas iestādes uzskata, ka aplūkotajiem pārvadātājiem esot bijis jāpārbauda vajadzīgie ceļošanas dokumenti biļešu kontroles laikā, pasažieriem iekāpjot autobusā, un jāatsaka iekļūšana tajā trešo valstu valstspiederīgajiem, kuriem nebija vajadzīgo dokumentu.

Tiesa tostarp norādīja, ka, tā kā attiecīgās kontroles tika veiktas brīdī, kad ceļotāji iekāpj autobusā starptautiska ceļojuma sākumā, šīs kontroles ir uzskatāmas par minētās regulas 21. punktā minētajām pārbaudēm dalībvalsts teritorijas iekšienē, kas ir aizliegtas, ja iedarbības ziņā tās ir līdzvērtīgas robežpārbaudēm.

Tiesa no tā secināja, ka LESD 67. panta 2. punkts, kā arī Regulas Nr. 562/2006 21. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā ikvienam maršrutu autobusu pārvadājumu uzņēmumam, kas nodrošina regulārus starptautisko pārvadājumu pakalpojumus Šengenas zonas iekšienē ar galamērķi šīs dalībvalsts teritorijā, ir noteikts pienākums pirms iekšējās robežas šķērsošanas veikt pasažieru pasu un uzturēšanās atļauju kontroli, lai novērstu tādu trešo valstu valstspiederīgo pārvadāšanu uz valsts teritoriju, kam nav šo ceļošanas dokumentu, un ar kuru nolūkā likt ievērot šo kontroles pienākumu policijas iestādēm ir atļauts pieņemt lēmumu aizliegt šādus pārvadājumus, brīdinot par soda maksājumu piemērošanu, attiecībā pret attiecīgajiem uzņēmumiem.

2. Patvēruma politika

Tāpat kā pagājušajā gadā, plašās migrācijas krīzes dēļ, kas jau vairākus gadus izplatās Eiropā, un ar to saistītās liela skaita starptautiskās aizsardzības pieprasītāju ierašanās Savienībā dēļ Tiesai bija jāizskata daudzas lietas saistībā ar Savienības patvēruma politiku. Jāmin septiņas no tām: viena par Direktīvu 2004/83⁶¹, viena par Direktīvu 2011/95⁶², trīs saistībā vienlaicīgi ar šo direktīvu un Direktīvu 2013/32⁶³ vai Regulu Nr. 604/2013⁶⁴ (turpmāk tekstā – “Dublinas III regula”), viena saistībā ar vienlaicīgi Dublinas III regulu, kā arī Īstenošanas regulu Nr. 1560/2003⁶⁵, un pēdējā – saistībā ar Direktīvu 2008/115⁶⁶.

61] Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2004, L 304, 12. lpp., un labojumi – OV 2005, L 204, 24. lpp. un OV 2011, L 278, 13. lpp.).

62] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.).

63] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (OV 2013, L 180, 60. lpp.).

64] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (OV 2013, L 180, 31. lpp.).

65] Komisijas Regula (EK) Nr. 1560/2003 (2003. gada 2. septembris), ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (OV 2003, L 222, 3. lpp.), kas grozīta ar Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 118/2014 (2014. gada 30. janvāris) (OV 2014, L 39, 1. lpp.).

66] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.).

2.1. Bēgļa statuss

Spriedumā **MP (Spīdzināšanas upuru alternatīvā aizsardzība)** (C-353/16, [EU:C:2018:276](#)), kas pasludināts 2018. gada 24. aprīlī, Tiesas virspalāta precizēja nosacījumus, kam jāatbilst personai, kura iepriekš ir tikusi spīdzināta savā izcelsmes valstī, lai to varētu uzskatīt par personu, kurai ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību Direktīvas 2004/83 izpratnē, to interpretējot Hartas 4. panta gaismā. Pamatlietā Šrilankas pilsonis iesniedza patvēruma pieteikumu Apvienotajā Karalistē. Tās pamatojumam viņš norādīja, ka viņa dalības organizācijā "Tamililamas atbrīvošanas tīģeri" dēļ Šrilankas drošības spēki viņu ir aizturējuši un spīdzinājuši un ka atgriešanās gadījumā izcelsmes valstī viņam pastāvētu risks atkārtoti piedzīvot sliktu izturēšanos šī paša iemesla dēļ. Lielbritānijas iestādes noraidīja viņa patvēruma pieteikumu, kā arī iespēju viņam piemērot alternatīvo aizsardzību, pamatojoties uz to, ka šāds risks neesot pierādīts. Turpretī Lielbritānijas tiesas atzina, ka, ņemot vērā attiecīgās personas garīgās slimības smagumu un neiespējamību saņemt tai piemērotu ārstēšanu Šrilankā, nosūtīšana atpakaļ uz šo valsti nebūtu saderīga ar ECPAK 3. pantu.

Tiesa vispirms norādīja, ka apstākļi, ka attiecīgā persona pagātnē ir piedzīvojusi savas izcelsmes valsts iestāžu īstenotu spīdzināšanu, pats par sevi neļauj pamatot tiesības uz alternatīvo aizsardzību brīdī, kad vairs nepastāv reāls risks, ka šādas darbības atkārtosies. Turklāt šīs personas veselības stāvokļa pasliktināšanās risku pašu par sevi nevar uzskatīt par necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos viņa izcelsmes valstī, pat ja tā izriet no vispārīgām veselības aprūpes sistēmas nepilnībām un pienācīgas aprūpes neesamības. Katrā ziņā citādi būtu tad, ja būtu acīmredzami, ka izcelsmes valsts iestādes nav noskaņotas nodrošināt viņa rehabilitāciju, vai ja tās veselības aprūpes ziņā izturētos diskriminējoši, noteiktām etniskām grupām vai noteiktām personu kategorijām, pie kurām pieder minētā persona, apgrūtinot piekļuvi šo iestāžu īstenotās spīdzināšanas fizisko vai garīgo seku ārstēšanai piemērotai aprūpei.

Šādos apstākļos Tiesa nosprieda, ka tiesības uz alternatīvās aizsardzības statusu ir tādām trešās valsts valstspiederīgajam, kuru pagātnē ir spīdzinājušas viņa izcelsmes valsts iestādes un kurš nosūtīšanas atpakaļ uz šo valsti gadījumā vairs nav pakļauts spīdzināšanas riskam, bet kura fiziskā un psihiskā veselība viņa piedzīvotās spīdzināšanas izraisītās traumas dēļ šādā gadījumā varētu būtiski pasliktināties, radot risku, ka šis valstspiederīgais varētu izdarīt pašnāvību, ja pastāv reāls risks, ka minētajam valstspiederīgajam minētajā valstī varētu tikt tīši liegta šīs spīdzināšanas fizisko vai garīgo seku ārstēšanai piemērota aprūpe.

2.2. Starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšana

Šajā ziņojumā aplūkoti spriedumi saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu attiecas uz šādu pieteikumu izskatīšanas un izvērtēšanas noteikumiem, kā arī termiņu, kas ir piemērojams pieteicēja uzņemšanas vai atpakaļuzņemšanas pieprasījuma atkārtotas izskatīšanas procedūrai.

Spriedumā **F** (C-473/16, [EU:C:2018:36](#)), kas pasludināts 2018. gada 25. janvārī, Tiesa lēma par Direktīvas 2011/95 4. panta interpretāciju, to lasot Hartas 7. panta gaismā, attiecībā uz jautājumu, vai šīs tiesību normas nepieļauj psiholoģiskās ekspertīzes izmantošanas veikšanu, lai novērtētu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja apgalvotās seksuālās orientācijas faktisko pastāvēšanu. Pamatlietā **F**, Nigērijas pilsonis, Ungārijas iestādēm iesniedza patvēruma pieteikumu, paziņojot, ka viņam ir bail, ka savas izcelsmes valstī viņš tiktu vajāts savas homoseksualitātes dēļ; kompetentā Ungārijas iestāde šo paziņojumu, pamatojoties uz psiholoģisko ekspertīzi, neatzina par ticamu. Šīs ekspertīzes rezultātā, kas ietvēra izpēti, personības pārbaudi un vairākus personības testus, tika secināts, ka nav iespējams apstiprināt **F** apgalvojumu par viņa seksuālo orientāciju.

Tiesa, pirmkārt, nosprieda, ka Direktīvas 2011/95 4. pants pieļauj, ka iestāde, kas ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu, vai attiecīgā gadījumā tiesas, kuras izskata prasību, saistībā ar faktu un apstākļu par pieteikuma iesniedzēja apgalvoto seksuālo orientāciju novērtēšanu uzdod veikt ekspertīzi,

ciktāl šādas ekspertīzes veikšanas kārtība atbilst Hartā garantētajām pamattiesībām, šī iestāde un šīs tiesas savu lēmumu nebalsta vienīgi uz ekspertīzes atzinuma secinājumiem un šie secinājumi tām nav saistoši, novērtējot šī pieteikuma iesniedzēja apgalvojumus par viņa seksuālo orientāciju. Tiesa precizēja šajā ziņā, ka, lai gan, lai lemtu par starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kurš ir pamatots ar bailēm no vajāšanas seksuālās orientācijas dēļ, nav vienmēr minētās direktīvas 4. pantā paredzētās faktu un apstākļu novērtēšanas ietvaros jānovērtē pieprasījuma iesniedzēja seksuālās orientācijas ticamība, tomēr nevar izslēgt, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja šāda veida paziņojumu novērtēšanas īpašajā kontekstā konkrētas ekspertīzes formas var būt noderīgas un var tikt veiktas, neaizskarot šī pieteikuma iesniedzēja pamattiesības. Tiesa tomēr šajā saistībā atgādināja, ka saskaņā ar atbilstošajām Direktīvas 2005/85 ⁶⁷ un Direktīvas 2013/32 tiesību normām tikai iestādēm, kas ir atbildīgas par pieteikumu izvērtēšanu, ko kontrolē tiesa, ir jāveic Direktīvas 2011/95 4. pantā paredzēto faktu un apstākļu novērtēšana, un tādējādi gan attiecīgā iestāde, gan tiesas, kas, iespējams, izskata prasību šajā jomā, savu lēmumu nevar balstīt tikai uz ekspertīzes ziņojuma secinājumiem, un tās secinājumi tām nav saistoši.

Otrkārt, tā nolēma, ka Direktīvas 2011/95 4. pants, to skatot Hartas 7. panta gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka tiek veikta un izmantota psiholoģiskā ekspertīze, kuras mērķis, pamatojoties uz projektīviem personības testiem, ir atspoguļot starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja seksuālās orientācijas faktisko pastāvēšanu, pat gadījumos, kad aplūkoto psiholoģisko testu veikšana ir formāli atkarīga no attiecīgās personas piekrišanas izteikšanas, jo šī piekrišana katrā ziņā nav no brīvas gribas un *de facto* ir to apstākļu, kādos atrodas starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēji, uzspiesta. Ja ieviešanas pieteikuma iesniedzēja privātajā dzīvē var tikt pamatota ar tādu faktoru meklējumiem, kuri varētu ļaut novērtēt viņa reālo vajadzību pēc starptautiskās aizsardzības, atbildīgajai iestādei – esot pakļautai tiesas pārbaudei – tomēr ir jānovērtē, vai paredzētā ekspertīze ir balstīta uz metodēm un principiem, kas no starptautiskās zinātniskās sabiedrības atzīto normu viedokļa ir pietiekami uzticami, ir piemēroti un nepieciešami šī mērķa sasniegšanai. Tiesa tostarp konstatēja, ka ietekme uz pieteikuma iesniedzēja privāto dzīvi šķiet esam nesamērīga attiecībā pret sasniedzamo mērķi, jo tās radītās ieviešanas tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību smagums nav samērīgs salīdzinājumā ar noderīgumu, kas tai, iespējams, varētu būt, veicot Direktīvas 2011/95 4. pantā paredzēto faktu un apstākļu novērtēšanu.

2018. gada 25. jūlija spriedumā **Alheto** (C-585/16, [EU:C:2018:584](#)) Tiesa virspalātas sastāvā lēma par īpašiem kritērijiem, izskatot patvēruma pieteikumus, ko iesniegušas Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba aģentūrā Palestīnas bēgļiem Tuvajos Austrumos (UNRWA) reģistrētas personas. Bulgārijas tiesa, kurā ir celta prasība par lēmumu, ar kuru noraidīts Palestīnas izcelsmes personas iesniegts starptautiskās aizsardzības pieteikums, puda šaubas par Direktīvu 2011/95 un 2013/32 interpretāciju saistībā ar UNRWA reģistrētām personām, un tā it īpaši vaicā, vai šajā iestādē reģistrēta persona, kura ir aizbēgusi no Gazas joslas un uzturējusies Jordānijā pirms došanās uz Savienību, ir jāuzskata par pietiekami aizsargātu Jordānijā un tādējādi viņas starptautiskās aizsardzības pieteikums Savienībā būtu jāuzskata par nepieņemamu.

Tiesa vispirms precizēja, ka tad, ja tiesā ir celta prasība par iestādes, kas atbildīga par izvērtēšanu – kas Direktīvas 2013/32 2. pantā ir definēta kā “jebkura ar tieslietām saistīta vai administratīva struktūra dalībvalstī, kas atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu un kas ir kompetenta, lai šādos gadījumos pieņemtu lēmumus pirmajā instancē” – lēmumu par patvēruma pieteikumu vai alternatīvo aizsardzību, tai ir jāveic pilns un aktualizēts lietas materiālu izvērtējums, ņemot vērā visus faktiskos un tiesiskos apstākļus, kas tai šķiet svarīgi, tostarp tos, kas brīdī, kad iestāde pieņēma savu lēmumu, vēl nepastāvēja.

67| Padomes Direktīva 2005/85/EK (2005. gada 1. decembris) par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu (OV 2005, L 326, 13. lpp.).

Tiesa šajā ziņā piebilda, ka katrai dalībvalstij, kuru saista Direktīva 2013/32, ir jāizstrādā savi valsts tiesību akti tā, lai pēc sākotnējā lēmuma atcelšanas un lietas materiālu nodošanas administratīvajai vai ar tiesvedību saistītai iestādei, gadījumā, ja šai iestādei ir jāpieņem jauns lēmums, šis jaunais lēmums par patvēruma pieteikumu vai alternatīvo aizsardzību tiktu pieņemts īsā termiņā un tas atbilstu spriedumā par tiesību akta atcelšanu ietvertajam novērtējumam.

Attiecībā uz patvēruma pieteikuma vai alternatīvās aizsardzības pieteikuma, ko iesniedzis palestīnietis, izvērtēšanas īpašajiem kritērijiem Tiesa atgādināja, ka saskaņā ar Direktīvas 2011/95 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu palestīnietis nevar saņemt patvērumu Savienībā tik ilgi, kamēr viņam tiek piemērota faktiskā UNRWA aizsardzība vai palīdzība. Viņš var saņemt patvērumu Savienībā tikai tad, ja viņš atrodas personiskā smagas nedrošības situācijā, ir pieprasījis, bet nav saņēmis UNRWA palīdzību un no viņa gribas neatkarīgu iemeslu dēļ ir spiests atstāt UNRWA darbības teritoriju.

Šajā ziņā Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 2013/32 35. panta pirmās daļas b) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka UNRWA reģistrēta persona, ja tā saņem šīs organizācijas faktisku aizsardzību un palīdzību trešajā valstī, kas neatbilst teritorijai, kurā tā pastāvīgi dzīvo, bet kas ietilpst minētās organizācijas darbības teritorijā, var tikt uzskatīta par tādu, kura saņem pietiekamu aizsardzību šajā trešajā valstī šīs tiesību normas izpratnē, ja tā apņemas uzņemt atpakaļ ieinteresēto personu pēc tam, kad šī persona ir atstājusi tās teritoriju, lai lūgtu starptautisko aizsardzību Savienībā, atzīst šo UNRWA aizsardzību un palīdzību un ievēro neizraidīšanas principu, kas tādējādi ieinteresētajai personai atļauj uzturēties tās teritorijā droši, cienīgos dzīves apstākļos un tik ilgi, cik tas ir nepieciešams risku dēļ, kas radušies pastāvīgās dzīvesvietas teritorijā.

Spriedumā **Ahmedbekova** (C-652/16, [EU:C:2018:801](#)), kas pasludināts 2018. gada 4. oktobrī, Tiesa lēma par Direktīvu 2011/95 un 2013/32 interpretāciju, sniedzot precizējumus par tādu starptautiskās aizsardzības pieteikumu izvērtējumu, ko iesnieguši vienas ģimenes locekļi, kā arī par tiesību uz efektīvu tiesisko aizsardzību tiesā īstenošanu attiecībā uz lēmumu, ar kuru minētā aizsardzība atteikta, apjomu. Šajā gadījumā kompetentā Bulgārijas iestāde noraidīja Azerbaidžānas pilsoņa ģimenes, kuri nelikumīgi uzturējās Bulgārijā, starptautiskās aizsardzības pieteikumus. Savā prasībā viens no ģimenes locekļiem atsaucās gan uz vajāšanu, ko attiecībā uz viņas laulāto veic Azerbaidžānas iestādes, gan uz apstākļiem, kas viņu skar individuāli, īpaši norādot uz vajāšanas draudiem viņas politisko uzskatu dēļ, kas tika pausti, piedaloties prasības celšanā pret Azerbaidžānu ECT.

Pirmkārt, attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumu individuālu izvērtējumu Tiesa, atgādinājusi, ka jebkuram lēmumam piešķirt bēgļa statusu vai alternatīvās aizsardzības statusu ir jābūt balstītam uz individuālu vērtējumu, precizēja, ka ir jāņem vērā vajāšanas un būtiska kaitējuma draudi pieteikuma iesniedzēja ģimenes loceklim, lai noteiktu, vai šī persona viņa ģimenes saišu ar minēto apdraudēto personu dēļ pati nav pakļauta šādiem draudiem. Tiesa arī norādīja, ka starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kurus ir iesnieguši vienas ģimenes locekļi katrs individuāli, var piemērot pasākumus, lai atrisinātu jebkādu iespējamo saistību starp šiem pieteikumiem, bet nepieļauj šādu pieteikumu kopīgu novērtēšanu. Turklāt tā uzsvēra, ka minēto pieteikumu izskatīšana nevar tikt apturēta līdz kāda cita no šiem pieteikumiem izskatīšanas procedūras beigām.

Otrkārt, attiecībā uz nosacījumiem, lai persona varētu tikt uzskatīta par bēgli, ņemot vērā viņas kā prasītājas dalību prasības celšanā pret savu izcelsmes valsti ECT, Tiesa uzskata, ka šādu dalību principā, novērtējot Direktīvā 2011/95 paredzētos vajāšanas iemeslus, nevar uzskatīt par pierādījumu tam, ka šis pieteikuma iesniedzējs ietilpst "īpašā sociālajā grupā", bet tā ir jāuzskata par pamatu vajāšanai "politisko uzskatu" dēļ, ja ir pamatots iemesls baidīties, ka minētā valsts šādu prasību uztvertu kā politiskas opozīcijas izpausmi, pret kuru tā varētu vērsties.

Visbeidzot, treškārt, attiecībā uz faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi, kas jāveic tiesai, kurā celta prasība par lēmumu, ar ko atsaka starptautisku aizsardzību, Tiesa uzskata, ka šādai tiesai principā ir pienākums jaunu paziņojumu gadījumā, it īpaši, ja to pārbaudi ir lūgusi atbildīgā iestāde, novērtēt tādus starptautiskās aizsardzības piešķiršanas iemeslus vai faktus, kas, lai gan attiecas uz notikumiem vai

apdraudējumiem, kuri, iespējams, notikuši pirms minētā lēmuma par atteikumu pieņemšanas vai pat pirms starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, pirmo reizi ir minēti apelācijas tiesvedībā. Tomēr šai tiesai nav pienākuma rīkoties, ja tā konstatē, ka minētie iemesli vai fakti tika izmantoti apelācijas tiesvedības vēlākā posmā vai ka tie nav pietiekami konkrēti, lai tos pienācīgi pārbaudītu, vai arī tā konstatē – runājot par faktiem –, ka tie nav nozīmīgi vai pietiekami atšķirīgi no faktiem, kurus atbildīgā iestāde jau ir varējusi ņemt vērā.

Spridumā **Fathi** (C-56/17, [EU:C:2018:803](#)) Tiesa 2018. gada 4. oktobrī lēma par *dalībvalsts, kas saskaņā ar Dublinas III regulu un Direktīvu 2013/32 ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā kādā no dalībvalstīm iesniegtā starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, noteikšanu, par vajāšanas darbības pierādīšanas pienākuma apmēru, kā arī par “vajāšanas darbības” jēdzienu Direktīvas 2011/95 izpratnē*. Šajā gadījumā kurdu izcelsmes Irānas pilsonis iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumu Bulgārijas Valsts bēgļu aģentūrā, pamatojoties uz vajāšanu, ko attiecībā pret viņu esot īstenojušas Irānas iestādes ar reliģiju saistītu iemeslu dēļ un it īpaši tādēļ, ka viņš ir pārgājis kristīgajā ticībā. Kompetentā Bulgārijas iestāde izvērtēja šo pieteikumu pēc būtības, nepieņemot nevienu tiešu lēmumu saistībā ar atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procesu. Aplūkots pieteikums tika noraidīts kā nepamatots, jo minētā iestāde uzskatīja, ka pieteicēja stāstījumā esot būtiskas pretrunas un ka neesot pierādīta ne vajāšanas vai vajāšanas draudu nākotnē esamība, ne nāvēssoda draudu esamība.

Tiesa vispirms uzskatīja, ka Dublinas III regulas 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tas, ka dalībvalsts iestādes pēc būtības izskata starptautiskās aizsardzības pieteikumu šīs regulas 2. panta d) punkta nozīmē, nepieņemot tiešu lēmumu, ar kuru, pamatojoties uz minētajā regulā paredzētiem kritērijiem, tiek konstatēts, ka atbildība izskatīt šādu pieteikumu bija šai dalībvalstij. Tiesa turklāt nosprieda, ka Direktīvas 2013/32 46. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka saistībā ar prasību, ko starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs ir cēlis par lēmumu, kurā viņa starptautiskās aizsardzības pieteikums ir uzskatīts par nepamatotu, dalībvalsts kompetentajai tiesai nav pienākuma pēc savas ierosmes pārbaudīt, vai iestādes, kas veic novērtējumu, ir pareizi piemērojušas kritērijus un mehānismus, kas Dublinas III regulā ir paredzēti, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par minētā pieteikuma izskatīšanu.

Tālāk attiecībā uz vajāšanas darbības pierādīšanas pienākuma apmēru Tiesa nosprieda, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam, kas atsaucas uz vajāšanas draudiem ar reliģiju saistītu iemeslu dēļ, nevar prasīt, lai nolūkā pierādīt savu reliģisko pārliecību viņš sniegtu paziņojumus vai iesniegtu dokumentus par katru no elementiem, uz kuriem attiecas Direktīvas 2011/95 10. panta 1. punkta b) apakšpunkts (proti, teisma, neteisma un ateisma uzskatu esamību, piedalīšanos vai nepiedalīšanos oficiālos privātos vai publiskos dievkalpojumos vienatnē vai kopā ar citiem, citas reliģiskas darbības vai uzskatu izteikšanu vai arī personīgu vai grupas uzvedību, kuras pamatā ir vai kuru izraisa jebkāda reliģiska ticība). Pieteikuma iesniedzējam tomēr ir ticami jāpamato savi apgalvojumi, iesniedzot elementus, kas kompetentajai iestādei ļauj pārliecināties par to patiesumu.

Visbeidzot, attiecībā uz “vajāšanas darbības” jēdzienu Direktīvas 2011/95 9. panta 1. un 2. punkta izpratnē Tiesa uzskata, ka šīs tiesību normas ir jāinterpretē tādējādi, ka tādu darbību aizliegums – tā neievērošanas gadījumā saņemot nāvēssodu vai brīvības atņemšanas sodu –, kas ir pretrunā starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valsts reliģijai, var būt vajāšanas darbība minēto tiesību normu izpratnē, ciktāl šāds aizliegums faktiski ir saistīts ar šādiem sodiem, kurus piemēro šīs valsts iestādes.

Spridumā **X un X** (C-47/17 un C-48/17, [EU:C:2018:900](#)), kas pasludināts 2018. gada 13. novembrī, Tiesas virspalāta lēma par *termiņiem, kas saskaņā ar Īstenošanas regulas Nr. 1560/2003 5. panta 2. punktu ir piemērojami patvēruma meklētāja uzņemšanas vai atpakaļuzņemšanas pieprasījuma atkārtotas izskatīšanas procedūrai*. Pamatlietas attiecās uz Sīrijas pilsoni un Eritrejas pilsoni, kuri katrs bija iesnieguši Nīderlandē patvēruma meklētāja termiņuzturēšanās atļaujas pieteikumu pēc tam, kad viņi jau bija iesnieguši starptautiskās aizsardzības pieteikumu citā valstī (attiecīgi, Vācijā un Šveicē), turklāt Eritrejas pilsonis bija ieradies Itālijā (nav pierādīts, ka viņš tur būtu iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu). Saskaņā ar Dublinas III regulas 18. panta

1. punkta b) apakšpunktu Nīderlandes iestādes iesniedza pieprasījumu attiecīgo personu atpakaļuzņemšanai Vācijas, Šveices un Itālijas iestādēs. Pēc tam, kad šie pieprasījumi tika noraidīti, Nīderlandes iestādes, pamatojoties uz Īstenošanas regulas Nr. 1560/2003 5. panta 2. punktu, iesniedza atkārtotas izskatīšanas pieteikumus Vācijas un Itālijas iestādēs, bet tās neatbildēja vai arī atbildēja, pārsniedzot šajā tiesību normā paredzēto divu nedēļu termiņu.

Atgādinājusi, ka Savienības likumdevējs Dublinas III regulā pieprasījumu saņemušajai dalībvalstij uzņemšanas vai atpakaļuzņemšanas procedūrām ir paredzējis ietvaru, ko veido virkne obligātu termiņu, Tiesa norādīja, ka Īstenošanas regulas Nr. 1560/2003 5. panta 2. punktā paredzētais mehānisms, ar kuru pieprasījumu iesniegusi dalībvalsts var vērsties pie pieprasījumu saņemušās dalībvalsts ar atkārtotas izskatīšanas lūgumu pēc tam, kad šī pēdējā ir atteikusies apmierināt tās uzņemšanas vai atpakaļuzņemšanas pieprasījumu, ir fakultatīva “papildu procedūra”, kuras ilgums ir stingri un paredzami reglamentēts. Tiesa uzskata, ka atkārtotas izskatīšanas papildu procedūra, kas būtu ierobežota tikai ar “saprātīgu” termiņu vai kuras ilgums nebūtu noteikts, nebūtu saderīga ar Dublinas III regulas mērķiem un īpaši ar starptautiskās aizsardzības pieteikumu ātras izskatīšanas mērķi.

Tādējādi Tiesa nosprieda, ka Īstenošanas regulas Nr. 1560/2003 5. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstij, kura saņēmusi uzņemšanas vai atpakaļuzņemšanas pieprasījumu atbilstoši Dublinas III regulas 21. vai 23. pantam un kura, veicot nepieciešamās pārbaudes, uz to ir atbildējusi noraidīši pēdējās minētās regulas 22. vai 25. pantā minētajā termiņā, un kurai vēlāk Īstenošanas regulas Nr. 1560/2003 5. panta 2. punktā paredzētajā trīs nedēļu termiņā ir iesniegts atkārtotas izskatīšanas lūgums, uz šo lūgumu ir jācenšas atbildēt lojālas sadarbības garā šajā pēdējā tiesību normā minētajā divu nedēļu termiņā.

Ja pieprasījumu saņēmusi dalībvalsts uz minēto lūgumu neatbild šajā divu nedēļu termiņā, atkārtotas izskatīšanas papildu procedūra tiek galīgi noslēgta, un tādējādi pieprasījumu iesniegusi dalībvalsts, sākot no šī termiņa beigām, ir uzskatāma par atbildīgu par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, izņemot, ja tai vēl ir nepieciešamais laiks, lai tā varētu obligātajos termiņos, kas šai nolūkā paredzēti Dublinas III regulas 21. panta 1. punktā un 23. panta 2. punktā, iesniegt jaunu uzņemšanas vai atpakaļuzņemšanas pieprasījumu.

2.3. Atgriešanas lēmumi

Spriedumā **Gnandi** (C-181/16, [EU:C:2018:465](#)), kas pasludināts 2018. gada 19. jūnijā, Tiesas virspalāta lēma *par jautājumu, vai atgriešanas lēmums Direktīvas 2008/115 izpratnē var tikt pieņemts, tiklīdz ir noraidīts starptautiskās aizsardzības pieteikums, vai pirms pārsūdzības, kas var tikt iesniegta par šo noraidījumu, iznākuma*. Pamatlietā Togo pilsonis iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kas tika noraidīts, un dažas dienas vēlāk tika izdots atgriešanās lēmums kā rīkojums atstāt attiecīgās dalībvalsts teritoriju.

Tiesa vispirms uzskatīja, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs kopš brīža, kad atbildīgā iestāde ir noraidījusi viņa pieteikumu, ietilpst Direktīvas 2008/115 piemērošanas jomā. Tiesa šajā ziņā norādīja, ka atļauja palikt attiecīgās dalībvalsts teritorijā, lai īstenotu tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību saistībā ar šī pieteikuma noraidīšanu, neliedz uzskatīt, ka kopš šī noraidīšanas brīža attiecīgās personas uzturēšanās principā kļūst nelikumīga.

Tiesa tomēr uzsvēra, ka saistībā ar atgriešanas lēmumu un iespējamo izraidīšanas lēmumu tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību, kā arī neizraidīšanas principam raksturīgā aizsardzība ir jānodrošina, atzīstot starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību ar *ipso jure* apturošu iedarbību vismaz vienā tiesas instancē. Ja šī prasība ir stingri ievērota, tas apstāklis vien, ka attiecīgās personas uzturēšanās ir kvalificēta kā nelikumīga, tiklīdz atbildīgā iestāde pirmajā instancē ir noraidījusi

starptautiskās aizsardzības pieteikumu, un ka atgriešanas lēmums līdz ar to var tikt pieņemts uzreiz pēc šī noraidījuma vai apvienots ar to vienā un tajā pašā administratīvajā aktā, nav pretrunā nedz neizraidīšanas principam, nedz tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību.

Tiesa arī atgādināja, ka dalībvalstīm ir jānodrošina pārsūdzības par lēmumu par starptautiskās aizsardzības pieteikuma noraidījumu pilnīga efektivitāte, ievērojot pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principu, kas tostarp nozīmē, ka visām atgriešanas lēmuma sekām ir jābūt apturētām līdz šīs pārsūdzības iesniegšanas termiņa beigām un, ja šāda pārsūdzība tiek iesniegta, līdz tās iznākumam. Šajā ziņā nepietiek ar to, ka attiecīgā dalībvalsts neveic atgriešanas lēmuma piespiedu izpildi. Gluži pretēji, ir nepieciešams, lai visas šī lēmuma tiesiskās sekas tiktu apturētas un, tāpat it īpaši, lai nesāktos brīvprātīgas izceļošanas termiņa tecējums, kamēr attiecīgajai personai tiek atļauts palikt dalībvalsts teritorijā, un lai šajā laikposmā šī persona nevarētu tikt aizturēta izraidīšanas nolūkā. Turklāt attiecīgajai personai ir jā saglabā savs starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja statuss, kamēr par tās pieteikumu vēl nav pieņemts galīgais lēmums. Turklāt dalībvalstīm ir jā ļauj pieteikuma iesniedzējam atsaukties uz jebkādam apstākļu izmaiņām, kas notikušas pēc atgriešanas lēmuma pieņemšanas un kas varētu būtiski ietekmēt viņa situācijas novērtējumu no Direktīvas 2008/115 viedokļa. Visbeidzot, dalībvalstīm ir jā nodrošina, lai pieteikuma iesniedzējs pārskatāmā veidā tiktu informēts par šo garantiju ievērošanu.

3. Attiecības ar Turciju

Spriedumā **Yön** (C-123/17, [EU:C:2018:632](#)), kas pasludināts 2018. gada 7. augustā, Tiesai bija jāinterpretē “atturēšanās no jebkādas darbības” klauzula, kas ietverta Lēmuma Nr. 2/76⁶⁸ 7. pantā, kā arī Lēmuma Nr. 1/80⁶⁹ 13. pantā; abus lēmumus ir pieņēmusi Asociācijas padome, kas izveidota ar Līgumu par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Ekonomikas kopienu un Turciju, aizliedzot Savienības dalībvalstīm un Turcijai ieviest jaunus ierobežojumus attiecībā uz to darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu pieejas darbam nosacījumiem, kuri to attiecīgajā teritorijā uzturas likumīgi. Šajā gadījumā Turcijas pilsoņa, turku izcelsmes darba ņēmēja, kurš likumīgi uzturas Vācijā, laulātā lūdza Vācijas iestādēm izsniegt uzturēšanās atļauju uz noteiktu laiku ģimenes atkalapvienošanās nolūkā. Pieteikums tika noraidīts, pamatojoties uz to, ka, pirmkārt, attiecīgā persona nav pierādījusi, ka viņai būtu Vācijas tiesību aktos pieprasītās valodas zināšanas, un, otrkārt, ka viņa federatīvās republikas teritorijā esot ieceļojusi bez valsts vīzas, kas pieprasīta saskaņā ar valsts tiesību normu, kura tika ieviesta laikā no 1976. gada 20. decembra līdz 1980. gada 30. novembrim. Ar šo tiesību normu tika padarīti stingrāki to trešo valstu, tostarp arī Turcijas, valstspiederīgo ģimenes atkalapvienošanās priekšnosacījumi, kuri kā darba ņēmēji likumīgi dzīvo Vācijā, salīdzinājumā ar tiem priekšnosacījumiem, kas bija spēkā brīdī, kad šajā dalībvalstī stājās spēkā Lēmums Nr. 2/76.

Tiesa vispirms norādīja, ka Lēmuma Nr. 2/76 atcelšanas ar atpakaļejošu spēku neesamības dēļ ir jāpiemēro šī lēmuma 7. pantā minētā “atturēšanās no jebkādas darbības” klauzula, nevis Lēmuma Nr. 1/80 13. panta klauzula, kas ir jāpiemēro attiecībā uz jebkuru dalībvalsts laikposmā no 1976. gada 20. decembra līdz 1980. gada 30. novembrim ieviestu pasākumu.

68] Asociācijas padomes 1976. gada 20. decembra Lēmums Nr. 2/76 par Papildprotokola 36. panta īstenošanu, kas parakstīts 1970. gada 23. novembrī Briselē un Kopienas vārdā noslēgts, apstiprināts un ratificēts ar Padomes Regulu (EEK) Nr. 2760/72 (1972. gada 19. decembris) (OV 1972, L 293, 1. lpp.).

69] Asociācijas padomes 1980. gada 19. septembra Lēmums Nr. 1/80 par asociācijas izveidi, kas pievienots Līgumam par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Ekonomikas kopienu un Turciju, kuru 1963. gada 12. septembrī Ankarā parakstīja Turcijas Republika, no vienas puses, un EEK dalībvalstis un Kopiena, no otras puses, un kurš Kopienas vārdā ir noslēgts, apstiprināts un ratificēts ar Padomes Lēmumu 64/732/EEK (1963. gada 23. decembris) (OV 1964, 217, 3685. lpp.).

Tad, atsaucoties uz veikto interpretāciju spriedumos *Dogan*⁷⁰ un *Tekdemir*⁷¹, Tiesa precizēja, ka valsts pasākums, ar kuru ģimenes atkalapvienošanās nosacījumi ir padarīti stingrāki un ir ietekmēta attiecīgajā dalībvalstī likumīgi dzīvojošu Turcijas izcelsmes valstspiederīgo algota darba veikšana šīs valsts teritorijā, ir jauns ierobežojums Lēmuma Nr. 2/76 7. panta izpratnē šo Turcijas izcelsmes valstspiederīgo iespējai izmantot darba ņēmēju tiesības brīvi pārvietoties minētajā dalībvalstī un tādējādi ietilpst šīs tiesību normas piemērošanas jomā. Lai gan šādu pasākumu var pamatot ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, kas saistīti ar efektīvu imigrācijas kontroli un migrācijas plūsmas vadīšanu, tie ir pieņemami tikai tad, ja minētā pasākuma īstenošanas kārtība nepārsniedz mērķa, kuram tie kalpo, sasniegšanai nepieciešamo.

IX. Tiesu iestāžu sadarbība civillietās

1. Regula Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās

2018. gada 5. jūlijā spriedumā *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-27/17, [EU:C:2018:533](#)) Tiesa precizēja tiesas, kurai ir jurisdikcija, noteikšanu saskaņā ar Regulu Nr. 44/2001⁷², saistībā ar prasību atlīdzināt kaitējumu, ko, iespējams, radījusi pretkonkurences rīcība dažādās dalībvalstīs. Šajā gadījumā prasītāja – Lietuvas aviosabiedrība, cēla prasības Lietuvas tiesās pret citu aviosabiedrību – *Air Baltic*, kā arī lidostu “Rīga” (Latvija), pieprasot atlīdzināt kaitējumu, ko, iespējams, tās ieskatā ir radījusi pretkonkurences rīcība. Šo rīcību, ko tostarp veidoja atlaides līdz 80 % apmērā par gaisa kuģu pacelšanos, nosēšanos un drošības pasākumiem, ko minētā lidosta piešķīra tostarp *Air Baltic*, sākot no 2004. gada novembra, Latvijas Republikas Konkurences padome tiesvedībā, kas bija nošķirta no pamata tiesvedības, atzina par pretrunā esošu Savienības konkurences noteikumiem. Atbildētāji savukārt apstrīd Lietuvas tiesu kompetenci izskatīt strīdu, pamatojoties uz to, ka prasībā norādītā pretkonkurences aizliegtā darbība un tās sekas ir radušās nevis Lietuvā, bet gan Latvijā – starp lidostu “Rīga” un *Air Baltic* mātesuzņēmumu. Lietuvas pirmās instances tiesa konstatēja, ka Lietuvas tiesām ir kompetence saskaņā ar Regulu Nr. 44/2001, ciktāl, pirmkārt, pretkonkurences rīcība, kas radīja zaudējumus prasītājai, tostarp plēsonīgo cenu piemērošana, lidojumu laiku pieskaņošana, nelikumīga reklāma, tiešo lidojumu atcelšana, kā arī pasažieru pārvadājumu pārcelšana uz starptautisko lidostu “Rīga”, notika Lietuvā un, otrkārt, *Air Baltic* Lietuvā darbojās ar savas filiāles starpniecību.

Tiesa vispirms atgādināja, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts prasītājam sniedz iespēju celt prasību vai nu kaitējuma rašanās vietas tiesā, vai arī kaitējumu radījušā notikuma iestāšanās vietas tiesā, tādējādi tiesā likumīgi var vērsties, pamatojoties uz vienu no šiem diviem jurisdikcijas nosacījumiem. Šajā ziņā tā arī precizēja, ka negūtā peļņa, ko tostarp veido pārdošanas apjomu samazināšanās, kāda, iespējams, radusies pretkonkurences rīcības, kas ir pretrunā LESD 101. un 102. pantam, rezultātā, var tikt kvalificēta kā “kaitējums” saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu, kas principā var būt pamats tās dalībvalsts tiesu jurisdikcijai, kuras teritorijā ir iestājies notikums, kas rada kaitējumu. Tiesa no tā secināja, pirmkārt, ka saistībā ar prasību atlīdzināt kaitējumu, ko radījusi pretkonkurences rīcība, “vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu”

70| Tiesas spriedums, 2014. gada 10. jūlijs, *Dogan* (C-138/13, [EU:C:2014:2066](#)).

71| Tiesas spriedums, 2017. gada 29. marts, *Tekdemir* (C-652/15, [EU:C:2017:239](#)).

72| Padomes Regula (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.).

konkrēti attiecas uz negūtās peļņas rašanās vietu, ko veido pārdošanas apjomu samazināšanās, proti, vietu, kur atrodas tirgus, ko skārusi minētā rīcība, kurā, kā apgalvo cietušais, tam ir radušies zaudējumi. Otrkārt, tā norāda, ka saistībā ar prasību atlīdzināt kaitējumu, ko radījusi pretkonkurences rīcība, jēdziens “vieta, kur iestāties notikums, kas rada kaitējumu” var tikt saprasts tādējādi, ka tā ir vai nu vieta, kur noslēgta pretkonkurences vienošanās, kas ir pretrunā LESD 101. pantam, vai arī vieta, kur ir piedāvātas un piemērotas plēsonīgās cenas, ja šī prakse veido pārkāpumu atbilstoši LESD 102. pantam.

Turklāt, ņemot vērā, ka *Air Baltic* darbojās Lietuvā ar filiāles starpniecību, Tiesa precizēja, ka jēdziens “strīdi, kas izriet no filiāles darbības” Regulas Nr. 44/2001 5. panta 5. punkta izpratnē ietver prasību atlīdzināt kaitējumu, ko, iespējams, izraisījusi dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, kas izpaudusies kā plēsonīgu cenu piemērošana, ja uzņēmuma, kuram ir dominējošais stāvoklis, filiāle ir faktiski un nozīmīgi piedalījies šajā ļaunprātīgajā rīcībā, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

Spridumā **Apple Sales International u.c.** (C-595/17, [EU:C:2018:854](#)), kas pasludināts 2018. gada 24. oktobrī, Tiesai bija jāinterpretē Regulas Nr. 44/2001 23. pants attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, uz kuru norādīts saistībā ar strīdiem par atbildību par neatļautu darbību, kas, kā tiek apgalvots, attiecas uz līgumpartneri negodīgas konkurences un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas darbību dēļ LESD 102. panta izpratnē. Pamatlietā jurisdikcijas noteikšanas klauzulu par labu Īrijas tiesām, kas neattiecas tieši uz strīdiem saistībā ar atbildību par konkurences tiesību pārkāpumu, izmantoja sabiedrība *Apple Sales International* kā iebildi par Francijas tiesas, kas šajā gadījumā izskata lietu, kompetences neesamību izskatīt prasību par zaudējumu atlīdzību, ko cēlis šīs sabiedrības izplatītājs saistībā ar, tostarp, minētās sabiedrības dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.

Tiesa vispirms atgādināja, ka jurisdikcijas noteikšanas klauzulas interpretācija, lai noteiktu strīdus, uz kuriem attiecas tās piemērošanas joma, ir jāveic valsts tiesai, kurā uz to atsaucas. Tad tā norādīja, ka jurisdikcijas noteikšanas klauzula var attiekties tikai uz strīdiem, kas radušies saistībā ar strīdiem, kuru pamatā ir tiesiskās attiecības, kurās ir tikusi noslēgta vienošanās par šo klauzulu. Lai gan LESD 101. pantā noteiktā pretkonkurences rīcība, proti, aizliegtā vienošanās, principā nav tieši saistīta ar līgumattiecībām starp kādu no tās dalībniekiem un trešo personu, kuru attiecīgā aizliegtā vienošanās ietekmē, LESD 102. pantā paredzētā pretkonkurences rīcība, proti, dominējošā stāvokļa ļaunprātīgā izmantošana, var izpausties arī līgumattiecībās, kurās stājas uzņēmums, kas ļaunprātīgi izmanto dominējošo stāvokli, tostarp arī ar līgumattiecību nosacījumu starpniecību. Tādējādi Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja izplatītājs ir cēlis pret savu piegādātāju prasību par zaudējumu atlīdzību, pamatojoties uz LESD 102. pantu, jurisdikcijas noteikšanas klauzulas, kura ir paredzēta starp pusēm noslēgtajā līgumā, piemērošana nav izslēgta tikai tā iemesla dēļ, ka šajā klauzulā nav ietverta tieša atsauce uz strīdiem par atbildību, kas ir radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ. Visbeidzot, Tiesa nosprieda, ka jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērošana šādā prasībā nav atkarīga no tā, vai valsts vai Eiropas iestāde ir iepriekš konstatējusi konkurences noteikumu pārkāpumu, jo tas, vai konkurences iestāde ir iepriekš šādu secinājumu izdarījusi, ir apsvērums, kuram nav nekādas saistības ar apsvērumiem, kas jāņem vērā, lemjot par jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērošanu prasībai par to zaudējumu atlīdzību, kuri, kā tiek apgalvots, radušies konkurences tiesību normu pārkāpuma dēļ.

2. Regula Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību

Tiesu iestāžu sadarbības laulības lietās un lietās par vecāku atbildību jomā ir jānorāda uz trīs spriedumiem: pirmais attiecas uz saskarsmes tiesību jēdzienu, otrais attiecas uz bērnu atpakaļatdošanas pieprasījumu un trešais attiecas uz bērna pastāvīgās dzīvesvietas jēdzienu.

Spriedumā **Valcheva** (C-335/17, [EU:C:2018:359](#)), kas pasludināts 2018. gada 31. maijā, Tiesa lēma par “saskarsmes tiesību” jēdziena interpretāciju Regulas Nr. 2201/2003 ⁷³ izpratnē. Šajā lietā prasītāja, kura dzīvo Bulgārijā un ir vecāmāte no mātes puses nepilngadīgam bērnam, kurš pastāvīgi dzīvo Grieķijā kopā ar savu tēvu, vēlas iegūt saskarsmes tiesības. Uzskatot, ka viņai nav bijis iespējams uzturēt kvalitatīvu saziņu ar savu mazdēlu un ka viņa bez panākumiem ir lūgusi Grieķijas iestāžu atbalstu, viņa cēla prasību Bulgārijas tiesā, lūdzot noteikt viņas un viņas nepilngadīgā mazdēla saskarsmes tiesību izmantošanas kārtību. Tā kā šī prasība tika noraidīta, pamatojoties uz to, ka Regulā Nr. 2201/2003 ir paredzēta tās dalībvalsts tiesu kompetence, kurā bērnam ir viņa pastāvīgā dzīvesvieta, šajā gadījumā – Grieķijas tiesām, Bulgārijas iesniedzējtiesa vērsās Tiesā ar jautājumu, vai šī regula ir piemērojama vecvecāku saskarsmes tiesībām, lai noteiktu tiesu, kam ir piekritība.

Konstatējusi, ka “saskarsmes tiesību” jēdziens Regulas Nr. 2201/2003 izpratnē ir jāinterpretē autonomi, Tiesa norādīja, ka Savienības likumdevējs ir izvēlējis neierobežot to personu loku, kas var īstenot vecāku atbildību vai izmantot saskarsmes tiesības. Tādējādi “saskarsmes tiesību” jēdziens attiecas ne tikai uz vecāku saskarsmes tiesībām ar saviem bērniem, bet arī uz citu personu tiesībām, ar kurām šim bērnam ir svarīgi uzturēt personiskas attiecības, it īpaši vecvecākiem. Ja saskarsmes tiesības neattiektos uz visām šīm personām, jautājumus par šīm tiesībām varētu izskatīt ne tikai tiesa, kura ir izraudzīta saskaņā ar Regulu Nr. 2201/2003, bet arī ar citas tiesas, kuras uzskatītu, ka tām ir jurisdikcija saskaņā ar starptautiskajām privāttiesībām. Pastāvētu risks, ka tiek pieņemti pretrunīgi vai pat nesavienojami lēmumi, jo bērna tuviniekam piešķirtās saskarsmes tiesības varētu nelabvēlīgi ietekmēt tādas personas saskarsmes tiesības, kurai ir piešķirta vecāku atbildība. Tiesa tādējādi uzskata, ka vecvecāku prasībai piešķirt viņiem saskarsmes tiesības attiecībā uz saviem mazbērniem ir piemērojams Regulas Nr. 2201/2003 1. panta 1. punkta b) apakšpunkts un līdz ar to tā ietilpst šīs regulas piemērošanas jomā.

Tiesa arī precizēja, ka saskarsmes tiesību piešķiršana personai, kura nav kāds no vecākiem, varētu uzurpēt šo pēdējo tiesības un pienākumus, tāpēc, lai izvairītos no pretrunīgu pasākumu noteikšanas un ievērotu bērna interešu prioritāti, būtu svarīgi, lai par saskarsmes tiesībām lemtu viena un tā pati tiesa, tātad principā – bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesa.

Spriedumā **C.E. un N.E.** (C-325/18 PPU un C-375/18 PPU, [EU:C:2018:739](#)), kas pasludināts 2018. gada 19. septembrī steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, Tiesa lēma par problemātiku, *dalībvalstij izpildot citas dalībvalsts nolēmumu, ar kuru piespriests tai atdot atpakaļ vairākus bērnus, kam tajā ir noteikta tiesas aizbildnība.*

Pamatlieta ir par strīdu starp Anglijas iestādi un trīs nepilngadīgu bērnu vecākiem, kurus tie bija aizveduši uz Īriju. Trīs dienas pēc ģimenes ierašanās Īrijā Apvienotās Karalistes tiesa izdeva rīkojumu par tiesas aizbildnības noteikšanu visiem trim bērniem, piešķirot aizbildnības tiesības minētajai Anglijas iestādei un iekļaujot rīkojumu par visu triju bērnu atpakaļatdošanu. Pēc Īrijas tiesas nolēmuma, ar kuru tika atzīts šis rīkojums par tiesas aizbildnības noteikšanu un uzdots šo rīkojumu izpildīt Īrijā (turpmāk tekstā – “lēmums, kas sankcionē izpildi”), trīs bērni tika nodoti Anglijas iestādei un atdoti atpakaļ Apvienotajā Karalistē. Tā kā vecākiem lēmums, kas sankcionē izpildi, tika paziņots tikai nākamajā dienā pēc tā izpildes, vecāki apstrīdēja šo lēmumu, kā arī iesniedza pieteikumu par pagaidu noregulējumu, lai apturētu trīs bērnu adopcijas procesu, kas vienlaicīgi bija sācies Apvienotajā Karalistē. Šādā kontekstā Īrijas tiesa uzdod jautājumu Tiesai, vai Anglijas tiesas nolēmums, ar kuru tika noteikta bērnu atpakaļatdošana, varēja tikt atzīts par izpildāmu Īrijā, lai arī attiecīgā Anglijas iestāde, pirms mēģināt panākt, lai šis lēmums tiek atzīts un izpildīts Īrijā saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 III nodaļu, nebija izsmēlusi tiesību aizsardzības līdzekļus Īrijā atbilstoši 1980. gada Hāgas konvencijai ⁷⁴. Tā tostarp vaicā, vai rīkojumu par bērnu atpakaļatdošanu varēja izpildīt pirms lēmuma, kas sankcionē izpildi,

73| Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp.).

74| Hāgā 1980. gada 25. oktobrī noslēgtā Konvencija par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem.

paziņošanas vecākiem un vai Regulai Nr. 2201/2003 ir pretrunā tas, ka dalībvalsts tiesa nosaka aizsardzības pasākumus pret citas dalībvalsts publisku iestādi, aizliedzot šai iestādei uzsākt vai turpināt šīs citas dalībvalsts tiesās tiesvedību par šajā dalībvalstī dzīvojošo bērnu adopciju.

Tiesa vispirms norādīja, ka Regula Nr. 2201/2003 papildina 1980. gada Hāgas konvenciju un tajā netiek prasīts, lai persona, struktūra vai iestāde apgalvotā bērna starptautiskas nolaupīšanas gadījumā atsauktos uz šo konvenciju, lai prasītu attiecīgā bērna tūlītēju atpakaļatdošanu viņa pastāvīgās rezidences valstī. Tādējādi persona, kurai ir vecāku atbildība, var prasīt lēmuma par vecāku varu un bērnu atpakaļatdošanu, ko kompetentā tiesa ir pieņēmusi saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 II nodaļas 2. iedaļas normām, atzīšanu un izpildi atbilstoši minētās regulas III nodaļai, pat ja šī persona nav iesniegusi lūgumu par atpakaļatdošanu saskaņā ar 1980. gada Hāgas konvenciju. Tiesa uzskatīja, ka lēmums par nodošanu aizbildnībā un atpakaļatdošanu, kura izpilde tika lūgta Īrijas tiesai, patiešām ietilpst minētās regulas *ratione materiae* piemērošanas jomā, jo rīkojums par atpakaļatdošanu izriet no lēmuma par vecāku atbildību un nav no tā nošķirams.

Turpinājumā attiecībā uz apstākli, ka rīkojuma par bērnu atpakaļatdošanu izpilde notika, pirms vecākiem tika paziņots lēmums, kas sankcionē izpildi, Tiesa norādīja, ka prasība par šī lēmuma paziņošanu ļauj nodrošināt, ka pusei, attiecībā pret kuru tiek prasīta izpilde, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību. Tādējādi nolēmuma, ar kuru noteikta aizbildnība un uzdots atdot atpakaļ bērnus un kurš ir atzīts par izpildāmu dalībvalstī, kurai ir iesniegts lūgums, izpilde, pirms paziņojums par šī lēmuma izpildi ir darīts zināms attiecīgajiem vecākiem, Tiesas skatījumā ir pretrunā Regulas Nr. 2201/2003 33. panta 1. punktam, to lasot Hartas 47. panta gaismā.

Visbeidzot, attiecībā uz pieteikumu par aizsardzības pasākumiem, kas sagatavots saistībā ar Apvienotajā Karalistē notiekošo adopcijas procesu nolūkā aizliegt kompetentajai iestādei šajā ziņā uzsākt vai turpināt adopcijas procesu, Tiesa nosprieda, ka tas nav pretrunā Regulai Nr. 2201/2003. Pirmkārt, tiesvedības par adopciju mērķis un sekas atšķiras no mērķa un sekām tiesvedībai, kas ir balstīta uz šo regulu attiecībā uz bērnu atdošanu atpakaļ un kuras mērķis ir saglabāt attiecīgo vecāku pārsūdzības tiesības, un, otrkārt, nedz pieprasīto aizsardzības pasākumu mērķis, nedz ietekme nav tāda, lai kavētu pretējo pusi vērsties Anglijas tiesā saistībā ar tādu pašu priekšmetu, kāds ir strīdam Īrijas tiesā. Tādējādi šāds rīkojums nekādā veidā nevar tikt uzskatīts par rīkojumu par paralēlas tiesvedības aizliegumu, kas ir aizliegts Tiesas judikatūrā ⁷⁵.

Spriedumā **UD** (C-393/18 PPU, [EU:C:2018:835](#)), kas pasludināts 2018. gada 17. oktobrī steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, Tiesai bija jāinterpretē *bērna pastāvīgās dzīvesvietas jēdziens Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta izpratnē, lai noteiktu, vai viņa fiziska klātbūtne dalībvalstī ir uzskatāma par būtisku apstākli, nosakot tiesas piekritību*. Strīds pamatlietā ir starp bērnu, kurš ir dzimis un kopš savas dzimšanas dzīvo Bangladešā, māti, Bangladešas pilsoni, un tēvu, Lielbritānijas pilsoni, par mātes iesniegtajiem pieteikumiem, lūdzot noteikt, pirmkārt, šī bērna nodošanu Lielbritānijas tiesas aizsardzībā un, otrkārt, viņas atgriešanos kopā ar bērnu Apvienotajā Karalistē, lai viņi varētu piedalīties tiesvedībā šajā tiesā.

Tiesa, kurai vispirms bija jālemj par savu piekritību un Regulas Nr. 2201/2003 teritoriālo piemērojamību, konstatēja, ka šīs regulas 8. panta 1. punktā paredzētais vispārīgais jurisdikcijas noteikums var tikt piemērots ne tikai ar vairāku dalībvalstu tiesu savstarpējām attiecībām saistītos strīdos, bet arī strīdos, kas ir saistīti ar tikai vienas dalībvalsts un trešās valsts tiesu savstarpējām attiecībām.

Turpinājumā attiecībā uz bērna pastāvīgās dzīvesvietas jēdzienu Tiesa nosprieda, ka nedz tas, ka šis bērns pats fiziski neatrodas Savienības dalībvalstī, nedz tas, ka kāda dalībvalsts tiesa ir labākā situācijā izspriest šī bērna lietu arī tad, ja bērns nekad nav dzīvojis šajā valstī, nevar ļaut konstatēt, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta būtu valstī, kurā viņš nekad nav bijis. Tiesa no tā secināja, ka Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts ir

75| Spriedumi, 2004. gada 27. aprīlis, **Turner** (C-159/02, [EU:C:2004:228](#)), un 2009. gada 10. februāris, **Allianz un Generali Assicurazioni Generali** (C-185/07, [EU:C:2009:69](#)).

jāinterpretē tādējādi, ka, lai varētu uzskatīt, ka šīs tiesību normas izpratnē bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī, bērnam fiziski ir jābūt šajā dalībvalstī. Tādiem apstākļiem, ka kāds no vecākiem ir īstenojis prettiesiskas darbības pret otru no vecākiem, kā rezultātā viņu bērns ir dzimis un kopš savas dzimšanas dzīvo trešajā valstī, vai tam, ka ir pārkāptas mātes vai bērna pamattiesības, šajā ziņā nav nozīmes.

3. Regula Nr. 650/2012 par Eiropas mantošanas apliecības izveidi

2018. gada 1. marta spriedums *Mahnkopf* (C-558/16, [EU:C:2018:138](#)) attiecas uz Regulu Nr. 650/2012 ⁷⁶ un Nr. 2016/1103 ⁷⁷ piemērošanas jomām.

Pamatlieta attiecās uz Vācijas tiesas atteikumu izsniegt Eiropas mantošanas apliecību Zviedrijā esoša nekustamā īpašuma pārdošanas mērķiem, ar kuru mirušā sieva, kā arī viņu dēls tiktu atzīti par līdzmantiniekiem, kas katrs manto pusi no mantojuma, pamatojoties uz Vācijas tiesībās paredzēto likumiskās mantošanas noteikumu. Šī tiesa, kas bija izsniegusi valsts mantošanas apliecību, saskaņā ar kuru pārdzīvojuši laulātā un lejupējais radnieks katrs mantoja pusi no mirušā mantas, noraidīja Eiropas mantošanas apliecības pieteikumu, pamatojoties uz to, ka mirušā laulātajai piešķirtā daļa mirušā atstātā mantojuma ceturtdaļas apmērā bija pamatota ar mantošanas tiesībām un atlikušās mirušā atstātā mantojuma ceturtdaļas apmērā – ar laulāto mantisko attiecību režīmu, kas paredzēts Vācijas Civillkodeksa 1371. panta 1. punktā. Minētā tiesa uzskata, ka noteikums, saskaņā ar kuru tika piešķirta šī pēdējā minētā ceturtdaļa, kas ir saistīta ar laulāto mantisko attiecību režīmu, nevis ar mantošanas tiesībām, neietilpst Regulas Nr. 650/2012 piemērošanas jomā. Tā kā laulātā šo nolēmumu apstrīdēja iesniedzējtiesā, tā Tiesai uzdeva vairākus prejudiciālus jautājumus par šīs regulas interpretāciju.

Iesniedzējtiesa tostarp vaicāja Tiesai, vai Regulas Nr. 650/2012 1. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs regulas piemērošanas jomā ietilpst tāda valsts tiesību norma, kurā ir paredzēts, ka viena laulātā nāves gadījumā mantojums tiek sadalīts pēc vienotas likmes, palielinot pārdzīvojušā laulātā mantojuma tiesības, kaut gan Regulas Nr. 650/2012 1. panta 2. punktā, kas ir piemērojams mirušo atstātā mantojuma mantošanai, izsmeltoši ir uzskaitīti no šīs regulas piemērošanas jomas izslēgtie jautājumi, tostarp šīs tiesību normas d) apakšpunktā paredzētie “jautājumi, kas saistīti ar laulāto mantisko attiecību regulējumu”.

Tiesa uzskatīja, ka Vācijas Civillkodeksa 1371. panta 1. punkts galvenokārt attiecas uz mirušā laulātā mantojumu, nevis uz laulāto mantiskajām attiecībām, un tādējādi secināja, ka šāda valsts tiesību norma patiešām attiecas uz mantošanas tiesībām Regulas Nr. 650/2012 vajadzībām. Tiesa konstatēja, ka šāda interpretācija nav pretrunā Regulai Nr. 2016/1103, ar kuru no tās piemērošanas jomas ir skaidri izslēgta “mirušā laulātā atstātā mantojuma mantošana”. Visbeidzot, Tiesa norādīja, ka daļas, kas pienākas pārdzīvojušajam laulātajam atbilstoši aplūkotajai valsts tiesību normai, kvalificēšana atbilstoši mantošanas tiesību aktiem ļauj ietvert informāciju par minēto daļu Eiropas mantošanas apliecībā un ka pretējā gadījumā Eiropas mantošanas apliecības mērķu īstenošana tiktu ievērojami apgrūtināta.

76| Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 650/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi (OV 2012, L 201, 107. lpp.).

77| Padomes Regula (ES) 2016/1103 (2016. gada 24. jūnijs), ar ko īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem un nolēmumu atzīšanu un izpildi laulāto mantisko attiecību jomā (OV 2016, L 183, 1. lpp.).

X. Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās

1. Eiropas apcietināšanas orderis

2018. gadā var izcelt piecus spriedumus saistībā ar Eiropas apcietināšanas orderi ⁷⁸. Tie attiecas uz pamatiem, kas var pamatot atteikumu izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi. Pēdējie divi no šeit aplūkotajiem spriedumiem attiecas konkrētāk uz sistēmisku trūkumu konstatēšanu apcietināšanas ordera izsniegšanas valsts tiesu sistēmā.

Spriedums **Piotrowski** (C-367/16, [EU:C:2018:27](#)), kas pasludināts 2018. gada 23. janvārī Tiesas virspalātas sastāvā, attiecas uz Pamatlēmuma 2002/584 ⁷⁹ 3. panta 3. punkta interpretāciju, kurā paredzēts *pienākums atteikt Eiropas apcietināšanas ordera izpildīšanu, ja tas izsniegts personai, kurai, ņemot vērā tās vecumu, saskaņā ar izpildes dalībvalsts tiesībām nevar iestāties kriminālatbildība par darbībām, kas ir šī ordera pamatā.*

Pamatlieta attiecās uz tiesvedību saistībā ar Eiropas apcietināšanas ordera izpildīšanu Beļģijā, ko izsniegusi Polijas tiesa, lai Polijā izpildītu divus brīvības atņemšanas sodus, kas piespriesti ar diviem spriedumiem, kuri pasludināti attiecībā uz Polijas pilsoni. Beļģijas tiesa, kurā tika iesniegts izpildīšanas lūgums, attiecīgo personu apcietināja, lai viņu nodotu Polijai pirmā sprieduma izpildei. Turpretī tā uzskatīja, ka Eiropas apcietināšanas orderi nevar izpildīt attiecībā uz otro spriedumu, jo attiecīgajai personai apgalvotā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī bija 17 gadi un, balstoties uz Beļģijas tiesībās paredzēto *in concreto* vērtējumu, nav izpildīti Beļģijas tiesībās paredzētie nosacījumi, lai varētu uzsākt kriminālvajāšanu pret nepilngadīgu personu, kura faktu rašanās laikā bija sasniegusi 16 gadu vecumu.

Savā spriedumā Tiesa vispirms norādīja, ka Pamatlēmuma 2002/584 3. panta 3. punktā paredzētais neizpildes pamats attiecas nevis uz nepilngadīgām personām vispārīgi, bet tikai uz tām personām, kuras nav sasniegušas vecumu, kas atbilstoši izpildes dalībvalsts tiesībām ir jāsasniedz, lai šīs personas varētu tikt sauktas pie kriminālatbildības par darbībām, kas ir attiecībā uz tām izsniegtā apcietināšanas ordera pamatā. No tā izriet, ka šī tiesību norma, ņemot vērā tās formulējumu, principā neļauj izpildes tiesu iestādēm atteikties nodot nepilngadīgas personas, kuras ir sasniegušas minimālo vecumu, sākot no kura tās atbilstoši izpildes dalībvalsts tiesībām var tikt uzskatītas par saucamām pie kriminālatbildības par darbībām, kas ir attiecībā uz tām izsniegtā apcietināšanas ordera pamatā.

Tiesa nosprida, ka minētā tiesību norma neļauj izpildes tiesu iestādei, nepastāvot nekādām tiešām atsaucēm šajā ziņā, atteikties nodot nepilngadīgu personu, attiecībā uz kuru ir izsniegts Eiropas apcietināšanas orderis, *pamatojoties uz šīs personas konkrētās situācijas un nodarījumu, kas ir attiecībā uz šo personu izsniegtā apcietināšanas ordera pamatā, novērtējumu.* Ar tā vērtējuma pēc būtības pārskatīšanu, kas jau ir ticis veikts saistībā ar izsniegšanas dalībvalstī pieņemto tiesas nolēmumu, tiktu pārkāpts un tiktu atņemta jebkāda lietderīgā iedarbība savstarpējās atzīšanas principam, kurš paredz, ka pastāv savstarpēja uzticēšanās, ka visas dalībvalstis pieņem citās dalībvalstīs spēkā esošo krimināltiesību piemērošanu pat tad, ja tās pašas valsts tiesību piemērošana radītu atšķirīgu rezultātu. Šāda iespēja turklāt būtu arī nesaderīga ar Pamatlēmumā 2002/584 izvirzīto mērķi atvieglot un paātrināt tiesu sadarbību. Tādējādi, pieņemot lēmumu par tādas nepilngadīgas personas nodošanu, attiecībā uz kuru ir ticis izsniegts Eiropas apcietināšanas orderis,

⁷⁸ Saistībā ar šo jomu jāpiemin arī 2018. gada 19. septembra spriedums **RO** (C-327/18 PPU, [EU:C:2018:733](#)), kas aplūkots I nodaļā "Dalībvalsts izstāšanās no Eiropas Savienības".

⁷⁹ Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūram starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.), kas grozīts ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI (OV 2009, L 81, 24. lpp.).

izpildes tiesu iestādei, pamatojoties uz minētā Pamatlēmuma 3. panta 3. punktu, ir tikai jāpārbauda, vai attiecīgā persona ir sasniegusi minimālo vecumu, lai attiecībā uz viņu izpildes dalībvalstī varētu iestāties kriminālatbildība par darbībām, kas ir šī apcietināšanas ordera pamatā.

Spriedums **Sut** (C-514/17, [EU:C:2018:1016](#)), kas pasludināts 2018. gada 13. decembrī, attiecas uz *Eiropas apcietināšanas ordera fakultatīviem atteikuma pamatiem*. Pamatlieta attiecās uz Rumānijas pilsoni, kuram Rumānijā tika piespriests brīvības atņemšanas sods par dažādiem ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem un par ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanu. Pēc tam, kad attiecīgā persona bija atstājusi Rumānijas teritoriju, Rumānijas valsts iestādes attiecībā uz viņu izdeva Eiropas apcietināšanas orderi, lai viņu nodotu sprieduma izpildei. Tā kā viņš apmetās uz dzīvi Beļģijā, kur viņš dzīvo kopā ar savu sievu, pirmās instances Beļģijas tiesa izdeva rīkojumu par Eiropas apcietināšanas rīkojuma izpildi. Attiecīgā persona, kas bija lūgusi soda izpildi Beļģijā, pārsūdzēja šo lēmumu, pamatojoties uz valsts tiesību normu, ar kuru ir transponēts Pamatlēmuma 2002/584 4. panta 6. punkts, saskaņā ar kuru izpildes tiesu iestāde var atteikt Eiropas apcietināšanas ordera izpildi, ja šī valsts apņemas izpildīt sodu atbilstoši savas valsts tiesībām. Iesniedzējtiesa tomēr šajā ziņā konstatēja, ka aplūkotajā Eiropas apcietināšanas orderī aplūkotie noziedzīgie nodarījumi Beļģijā ir sodāmi tikai ar naudas sodu un Beļģijas tiesības neļauj aizstāt brīvības atņemšanas sodu ar naudas sodu. Tomēr, ņemot vērā Tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru izpildes tiesu iestāde var piešķirt īpašu nozīmi iespējai palielināt pieprasītās personas sociālās reintegrācijas iespējas pēc šai personai piespriežot soda izciešanas, iesniedzējtiesa nolēma uzdot Tiesai jautājumu, vai tādā gadījumā kā pamatlietā izpildes tiesu iestāde apsvērumu, kas saistīti ar attiecīgās personas sociālo reintegrāciju un šīs personas ģimenes, sociālajām vai ekonomiskajām saitēm ar Beļģiju, dēļ varēja atteikt minētā apcietināšanas ordera izpildi.

Tiesa vispirms atgādināja, ka Pamatlēmuma 2002/584 4. panta 6. punktā paredzētā fakultatīvā neizpildīšanas pamata piemērošana ir atkarīga no divu nosacījumu izpildes, proti, pirmkārt, ka pieprasītā persona paliek izpildes dalībvalstī, ir tās valstspiederīgā vai tās rezidents un, otrkārt, ka šī valsts apņemas izpildīt šo sodu vai šo drošības līdzekli saskaņā ar savām iekšējām tiesībām. Attiecībā uz šo otro nosacījumu Tiesa norādīja, ka minētajā tiesību normā nav ietverts neviens elements, kas ļautu šo nosacījumu interpretēt tādējādi, ka tas automātiski ir šķērslis tam, lai izpildes dalībvalsts tiesu iestāde varētu atteikt izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, jo šīs dalībvalsts tiesībās par tādu noziedzīgu nodarījumu, kāds ir minētā ordera pamatā, ir paredzēts vienīgi naudas sods. No paša Pamatlēmuma 2002/584 4. panta 6. punkta formulējuma izriet, ka šajā tiesību normā ir prasīts vienkārši, lai izpildes dalībvalsts apņemtos izpildīt izsniegtā Eiropas apcietināšanas orderī paredzēto brīvības atņemšanas sodu saskaņā ar savām iekšējām tiesībām. Šajā ziņā Tiesa uzsver, ka, lai gan, pieņemot Pamatlēmuma 2002/584 4. panta 6. punktu, Savienības likumdevējs ir gribējis atļaut dalībvalstīm atteikt Eiropas apcietināšanas ordera izpildi, lai atvieglotu pieprasīto personu sociālo reintegrāciju, tomēr tas ir pieprasījis, lai izpildes valsts apņemtos faktiski izpildīt brīvības atņemšanas sodu, kas piespriests pieprasītajai personai jebkāda šīs personas nesodišanas riska novēršanai.

Tādējādi Tiesa secināja, ka Pamatlēmuma 2002/584 4. panta 6. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja persona, uz kuru attiecas Eiropas apcietināšanas orderis, kas izsniegts, lai izpildītu brīvības atņemšanas sodu, dzīvo izpildes dalībvalstī un tai ir ģimenes, sociālās un nodarbinātības saites ar to, izpildes tiesu iestāde var tādu iemeslu dēļ, kas saistīti ar minētās personas sociālo rehabilitāciju, atteikties izpildīt šo orderi pat tad, ja noziedzīgais nodarījums, uz kura pamata ir izsniegts minētais orderis, saskaņā ar izpildes dalībvalsts tiesību aktiem ir sodāms vienīgi ar naudas sodu, ja saskaņā ar šīm pašām valsts tiesībām šis apstāklis nav šķērslis šajā dalībvalstī faktiski izpildīt pieprasītajai personai piespriežot brīvības atņemšanas sodu.

Spriedumos *Minister for Justice and Equality (Tiesu sistēmas nepilnības)* un *Generalstaatsanwaltschaft (Apcietinājuma apstākļi Ungārijā)*, kas pasludināti 2018. gada 25. jūlijā saistībā ar divām steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībām, tika precizēta spriedumu lietās *Aranyosi un Căldăraru*⁸⁰ judikatūra.

Spriedumā ***Minister for Justice and Equality (Tiesu sistēmas nepilnības)*** (C-216/18 PPU, [EU:C:2018:586](#)) Tiesa virspalātas sastāvā lēma par *iespēju ordera izpildes iestādei atturēties no Eiropas apcietināšanas ordera izpildes gadījumā, ja pastāv faktiskais risks, ka tiks pārkāptas tiesības uz piekļuvi neatkarīgai tiesai sistēmisku vai vispārēju nepilnību dēļ, kas skar izsniegšanas dalībvalsts tiesu varas neatkarību*. Īrijas izpildes iestāde, kurai tika iesniegts Polijas tiesas izsniegts lūgums par Eiropas apcietināšanas ordera izpildi, pauda bažas par sekām, kādas šī lūguma izpildei radīs Polijas valdības nesen īstenotās izmaiņas tiesu sistēmā, kas Komisijai 2017. gada 20. decembrī lika pieņemt pamatotu priekšlikumu, aicinot Padomi, balstoties uz LES 7. panta 1. punktu, konstatēt, ka pastāv droša varbūtība, ka Polija pieļauj smagus tiesiskuma pārkāpumus.

Šajā spriedumā Tiesa vispirms atgādināja, ka atteikums izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi ir izņēmums no savstarpējās atzīšanas principa, kas ir Eiropas apcietināšanas ordera īstenošanas mehānisma pamatā. Šādā kontekstā savstarpējās atzīšanas un uzticēšanās starp dalībvalstīm principi var tikt ierobežoti tikai "ārkārtas apstākļos". Tiesa šajā saistībā atgādināja, ka tā jau ar konkrētiem nosacījumiem⁸¹ ir atzinusi izpildes tiesu iestādes iespēju izbeigt nodošanas procedūru, kura ir noteikta Pamatlēmumā 2002/584, ja ar šādu nodošanu tiktu radīts necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes risks pieprasītajai personai Hartas 4. panta nozīmē. Tiesas skatījumā šāda iespēja pastāv arī tad, ja ir faktiskais risks, ka tiks pārkāptas attiecīgās personas pamattiesības uz neatkarīgu tiesu un līdz ar to tās pamattiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu, kas paredzētas Hartas 47. panta otrajā daļā. Šajā jautājumā tā uzsver, ka prasība par tiesnešu neatkarību ietilpst to pamattiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu būtiskajā saturā, kurām ir kardināla nozīme kā garantijai visu to tiesību aizsardzībai, kuras indivīdiem izriet no Savienības tiesībām, un dalībvalstu kopējo vērtību, kas izklāstītas LES 2. pantā, tostarp tiesiskuma, saglabāšanai.

Tādējādi, ja persona, saistībā ar kuru ir izdots Eiropas apcietināšanas orderis, lai iebilstu pret tās nodošanu izsniegšanas tiesu iestādei, norāda, ka pastāv sistēmiskas vai vismaz vispārējas nepilnības, kas tās skatījumā var ietekmēt tiesu varas neatkarību izsniegšanas dalībvalstī un tādējādi apdraudēt tās pamattiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu būtisko saturu, izpildes tiesu iestādei vispirms ir jāizvērtē, vai pastāv faktiskais risks, ka tiks pārkāptas attiecīgās personas pamattiesības. Šāda riska esamība ir jāizvērtē, pamatojoties uz objektīviem, ticamiem, precīziem un pienācīgi aktualizētiem elementiem saistībā ar izsniegšanas dalībvalsts tiesu sistēmas darbību. Informācija, kas ietverta pamatotajā priekšlikumā, kuru Komisija adresēja Padomei, pamatojoties uz LES 7. panta 1. punktu, šajā ziņā ir īpaši atbilstošs elements saistībā ar šo vērtējumu. Tikai tad, ja ir Eiropadomes lēmums, ar kuru atbilstoši LES 7. panta 2. punktā paredzētajiem nosacījumiem ir konstatēts, ka izsniegšanas dalībvalsts ir vairākkārt nopietni pārkāpusi LES 2. pantā paredzētos principus, tādus kā tiesiskums, kam seko tas, ka Padome aptur Pamatlēmuma 2002/584 piemērošanu attiecībā uz šo dalībvalsti, izpildes tiesu iestādei būtu automātiski jāatsakās izpildīt ikvienu minētās dalībvalsts izsniegtu Eiropas apcietināšanas orderi, nepastāvot pienākumam veikt jebkādu konkrētu vērtējumu par faktisko risku, ka tiks ietekmētas attiecīgās personas pamattiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu būtiskais saturs. Ja izpildes tiesu iestāde konstatē, ka izsniegšanas dalībvalstī pastāv faktiskais risks, ka tiks pārkāptas pamattiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu būtiskais saturs, jo pastāv tādas sistēmiskas vai vispārējas nepilnības saistībā ar tiesu varu šajā dalībvalstī, kuras var kompromitēt šīs valsts tiesu neatkarību, šai iestādei, otrkārt, ir konkrēti un precīzi jāizvērtē, vai lietas apstākļos pastāv būtiski un reāli iemesli uzskatīt, ka pieprasītajai personai

⁸⁰| Tiesas spriedums, 2016. gada 5. aprīlis, *Aranyosi un Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, [EU:C:2016:198](#)), kas pasludināti, atbildot uz vienas un tās pašas Vācijas tiesas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

⁸¹| Tiesas spriedums, 2016. gada 5. aprīlis, *Aranyosi un Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, [EU:C:2016:198](#)).

būs šāds risks, ja tā tiks nodota izsniegšanas dalībvalstij. Tiesa precizēja, ka izpildes tiesu iestādei ir jālūdz izsniegšanas tiesu iestādei visa papildu informācija, kuru tā uzskata par nepieciešamu, lai izvērtētu šāda riska pastāvēšanu.

Arī spriedums **Generalstaatsanwaltschaft (Apcietinājuma apstākļi Ungārijā)** (C-220/18 PPU, [EU:C:2018:589](#)), kuru pasludināja pirmā palāta, lemjot steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, attiecas uz *iespēju ordera izpildes iestādei atturēties no Eiropas apcietināšanas ordera izpildes gadījumā, ja pastāv risks, ka tiks pārkāptas attiecīgās personas pamattiesības uz necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizliegumu izsniegšanas dalībvalsts apcietinājuma apstākļu sistēmisku vai vispārēju nepilnību dēļ*. Ungārijas pilsonim, kurš dzīvo Vācijā, tika veikta kriminālvajāšana Ungārijā un aizmuguriski piespriests brīvības atņemšanas sods. Rajona tiesa attiecībā uz viņu izsniedza Eiropas apcietināšanas orderi, lai šo sodu izpildītu Ungārijā. Vācijas izpildes tiesu iestāde, kuras rīcībā bija apstākļi, kas pierāda sistēmisku un vispārēju apcietinājuma apstākļu nepilnību esamību Ungārijā, uzskatīja par nepieciešamu, lai saprastu, vai attiecīgo personu var nodot Ungārijas iestādēm, iegūt papildu informāciju par apstākļiem, kādos viņš varētu tur tikt turēts apcietinājumā. Tā konkrētāk vaicā par vērtējuma, kas tai ir jāveic Pamatlēmuma 2002/584 un ECT judikatūras gaismā, apmēru.

Tāpat kā iepriekš minētajā spriedumā *Minister for Justice and Equality (Tiesu sistēmas nepilnības)*, Tiesa šajā spriedumā atgādināja, ka savstarpējās atzišanas princips ir tiesu iestāžu sadarbības krimināllietās “stūrakmens” un ka izpildīšanas atteikumam ir jābūt kā izņēmumam. Tomēr, pat ja izsniegšanas dalībvalsts paredz tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ļauj pārbaudīt apcietinājuma apstākļu tiesiskumu atbilstoši pamattiesībām, izpildes tiesu iestādēm ir individuāli jāpārbauda katras attiecīgās personas situācija, lai nodrošinātu, ka to lēmums par šīs personas nodošanu tai neradīs faktisku risku piedzīvot necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos šo apstākļu dēļ.

Attiecībā uz apcietināšanas apstākļu izvērtējuma izsniegšanas dalībvalstī apmēru Tiesa nosprieda, ka izpildes tiesu iestādēm ir tikai jāizvērtē apcietināšanas apstākļi tajās ieslodzījuma vietās, kurās saskaņā ar viņu rīcībā esošo informāciju ir konkrēti paredzēti šo personu turēt apcietinājumā, tostarp uz laiku vai pagaidu kārtā. Turklāt, ņemot vērā savstarpējo uzticēšanos, kurai ir jābūt starp dalībvalstu tiesu iestādēm un uz kuru ir balstīta Eiropas apcietināšanas ordera sistēma, izpildes tiesu iestādes var ņemt vērā izsniegšanas dalībvalsts iestāžu sniegto informāciju, ne tikai izsniegšanas tiesas iestādes sniegto informāciju, piemēram, konkrētāk, garantiju, ka pret attiecīgo personu netiks īstenota necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās. Šajā gadījumā Tiesa uzskatīja, ka attiecīgās personas nodošana Ungārijas iestādēm, šķiet, ir pieļaujama, ievērojot viņas pamattiesības netikt pakļautai necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās riskam, kas tomēr ir jāpārbauda Vācijas tiesu iestādei.

2. Kopīgie noteikumi kriminālprocesa jomā

Spriedumā **Kolev u.c.** (C-612/15, [EU:C:2018:392](#)), kas pasludināts 2018. gada 5. jūnijā, Tiesas virspalātai bija iespēja ne tikai precizēt *pienākumu, kas dalībvalstīm izriet no LESD 325. panta, kas attiecas uz krāpšanu vai citādu nelikumīgu darbību, kas apdraud Eiropas Savienības finanšu intereses, apmēru, bet arī tiesības, kas personām, pret kurām ir uzsākta kriminālvajāšana, ir paredzētas it īpaši Direktīvā 2012/13* ⁸².

Prasītāji pamatlietā bija daļa no astoņu muitas amatpersonu grupas, kas Bulgārijā 2012. gada maijā tika apsūdzēti korupcijā. Šo personu apsūdzības tām tika darītas zināmas uzreiz pēc aizturēšanas, un vēlāk 2013. gada laikā tās tika precizētas. Tā kā iesniedzējtiesa bija konstatējusi, ka minētajās apsūdzībās ir pieļautas nelikumības,

⁸²| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV 2012, L 142, 1. lpp.).

lieta tika nodota atpakaļ specializētās prokuratūras kompetentajam prokuroram, lai viņš no jauna formulētu apsūdzības. Tā kā izmeklēšanas veikšanai noteiktie termiņi vairākkārt tika pagarināti, iesniedzējtiesa arī noteica termiņu prokuroram minētās jaunās apsūdzības formulēšanai. Tā kā jaunajās apsūdzībās tomēr atkal tika pieļauti būtiski procedūras noteikumu pārkāpumi, it īpaši tādēļ, ka tās netika paziņotas prasītājiem, un prokurors šos pārkāpumus nebija novērsis noteiktajā termiņā, iesniedzējtiesa lietu izbeidza 2015. gada 22. maijā. Tā kā prokurors un viens no prasītājiem cēla apelācijas sūdzību, tiesas, kuras izskatīšanā bija šī lieta, skatījumā iesniedzējtiesai saskaņā ar Bulgārijas Kriminālprocesa kodeksu attiecīgā tiesvedība saistībā ar muitas noteikumu pārkāpumu bija jāslēdz, pamatojoties uz piemērojamo noilguma termiņu iestāšanos.

Šādā kontekstā iesniedzējtiesa pauž šaubas par valsts tiesiskā regulējuma atbilstību Savienības tiesībām un vaicā Tiesai – gadījumā, ja šāda neatbilstība tiktu konstatēta, kādi pasākumi tai būtu jāveic, lai nodrošinātu pilnīgu Savienības tiesību efektivitāti un it īpaši lai nodrošinātu attiecīgo personu tiesību uz aizstāvību un procesa taisnīgu norisi aizsardzību.

Tiesa atgādināja, ka LESD 325. panta 1. punkts dalībvalstīm liek paredzēt iedarbīgu un atturošu sodu piemērošanu Savienības tiesiskā regulējuma muitas jomā pārkāpuma gadījumā. Ar šo pantu dalībvalstīm ir noteikti precīzi pienākumi attiecībā uz īstenojamo rezultātu, un tie nav pakārtoti nekādam nosacījumam par šajā normā ietvertu noteikumu piemērošanu. Tādējādi valsts tiesai ir jānodrošina pilnīgs minēto pienākumu iedarbīgums, pēc iespējas interpretējot valsts tiesisko regulējumu LESD 325. panta 1. punkta gaismā vai, ja nepieciešams, nepiemērojot šo tiesisko regulējumu. Gadījumā, kad būtu apsverami vairāki pasākumi, lai izpildītu attiecīgos pienākumus, piemēram, nepiemērojot visus noteikumus vai pagarinot valsts kriminālprocesa kodeksā noteiktos termiņus, valsts tiesai ir jānosaka, kuri no šiem pasākumiem tai ir jāpiemēro.

Tomēr šai tiesai ir jānodrošina, lai šajā saistībā tiktu ievērotas pamatlaietā apsūdzēto personu Hartā paredzētās pamattiesības, it īpaši tiesības uz aizstāvību un apsūdzēto personu tiesības uz viņu lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā. Pienākums nodrošināt Savienības pašu resursu efektīvu iekasēšanu nevar būt pretējs šo tiesību ievērošanai. Attiecībā uz apsūdzētās personas un viņas advokāta tiesībām tikt informētiem par apsūdzību un piekļūt lietas materiāliem Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 2012/13 6. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj, ka detalizēta informācija par apsūdzību aizstāvībai tiek sniegta pēc apsūdzības raksta iesniegšanas tiesā, bet pirms tiesa ir uzsākusi izvērtēt apsūdzību pēc būtības un pirms tiesā ir uzsākta lietas dalībnieku argumentu uzklaušanās, un pat pēc šīs uzklaušanās uzsākšanas, bet pirms tiesas apspriedes stadijas, ja šādi sniegtajā informācijā vēlāk ir veikti grozījumi, ar nosacījumu, ka tiesa veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu tiesību uz aizstāvību un procesa taisnīgu norisi ievērošanu. Saskaņā ar šīs direktīvas 7. panta 3. punktu valsts tiesai ir jāpārlicinās, ka aizstāvībai ir sniegta efektīva iespēja piekļūt lietas materiāliem un ka attiecīgā gadījumā šāda piekļuve var notikt iepriekš norādītajā procesa stadijā.

Spriedumā **Milev** (C-310/18 PPU, [EU:C:2018:732](#)), kas pasludināts 2018. gada 19. septembrī steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, Tiesa lēma par *Direktīvas 2016/343* ⁸³ 3. panta un 4. panta 1. punkta interpretāciju kontekstā ar apcietinājuma pasākuma piemērošanas likumības izvērtējumu saistībā ar nevainīguma prezumpciju.

Pamatlieta attiecās uz Bulgārijas pilsoņa apcietinājuma likumības pārbaudi kriminālprocesa par laupīšanu kontekstā. Attiecīgā persona tika aizturēta, lai viņu nogādātu tiesā, kurai bija jālemj par to, vai viņai ir piemērojams apcietinājums. Pamatojoties uz liecību, kas tika uzskatīta par ticamu, pirmajā instancē tika apmierināts prokurora lūgums paturēt attiecīgo personu apcietinājumā, šis spriedums tika apstiprināts apelācijas tiesvedībā, un nevienā no šiem gadījumiem netika ņemti vērā citi pierādījumi. Iesniedzējtiesa, kurai tika iesniegts jauns lūgums par apcietinājuma pasākuma likumības atkārtotu izvērtēšanu, nolēma

83| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā (OV 2016, L 65, 1. lpp.).

uzdot Tiesai jautājumu par šīm mērķim piemērojamajām tiesību normām. Tā šajā ziņā norāda, ka, ņemot vērā jauno valsts judikatūru, valsts tiesām, pārbaudot apcietinājuma likumību, ir jāpārbauda “pamatotu aizdomu” esamība pēc tam, kad tā “pirmšķietami”, nevis detalizēti ir iepazinusies ar pierādījumiem.

Tiesa atgādināja, ka Direktīvas 2016/343 3. pantā ir paredzēts, ka dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētie un apsūdzētie tiek uzskatīti par nevainīgiem, kamēr nav pierādīta viņu vaina saskaņā ar tiesību aktiem, un ka šajā saistībā minētās direktīvas 4. panta 1. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāveic pasākumi, kas nepieciešami, lai tostarp nodrošinātu, ka tik ilgi, kamēr nav pierādīta aizdomās turētā vai apsūdzētā vaina saskaņā ar tiesību aktiem, tiesu nolēmumos, ar kuriem netiek noteikts personas vainīgums, minētā persona netiek minēta kā vainīga; tas neskar procesuāla rakstura prelimināros nolēmumus, kurus pieņem tiesu iestādes un kuru pamatā ir aizdomas vai apsūdzoši pierādījumi.

Tiesa tādējādi nosprieda, ka Direktīvas 2016/343 3. pants un 4. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj tādu procesuāla rakstura prelimināro nolēmumu pieņemšanu, kāds ir tiesas iestādes pieņemts nolēmums par apcietinājuma piemērošanas pasākuma turpināšanu, kuri ir balstīti uz aizdomām vai apsūdzošu pierādījumu elementiem, ar nosacījumu, ka apcietinājumā esošā persona šajos nolēmumos nav minēta kā vainīga.

XI. Transports

2018. gada 17. aprīļa spriedumā **Krusemann u.c.** (C-195/17, no C-197/17 līdz C-203/17, C-226/17, C-228/17, C-254/17, C-274/17, C-275/17, no C-278/17 līdz C-286/17 un no C-290/17 līdz C-292/17, [EU:C:2018:258](#)) Tiesa nosprieda, ka *aviosabiedrības lidojumu apkalpes personāla “neorganizēts streiks” pēc pēkšņa paziņojuma par tās pārstrukturēšanu nav uzskatāms par “ārkārtējiem apstākļiem” Regulas Nr. 261/2004⁸⁴ 5. panta 3. punkta izpratnē, kas ļautu šo sabiedrību atbrīvot no pienākuma izmaksāt kompensāciju lidojumu atcelšanas vai ilgās kavēšanās gadījumā. Šajā gadījumā liels skaits gaisa pārvadātāja TUIfly rezervēto lidojumu kavējās vai tika atcelti pēc tam, kad vairāki šī pārvadātāja lidojumu apkalpes personāla locekļi pēkšņi paziņoja par saslimšanu pēc tam, kad minētā pārvadātāja vadība paziņoja par pārstrukturēšanas plāniem.*

Tiesa vispirms atgādināja, ka par “ārkārtējiem apstākļiem” Regulas Nr. 261/2004 5. panta 3. punkta izpratnē var tikt kvalificēti notikumi, kas sava rakstura vai cēloņa dēļ nav tipiski attiecīgā gaisa pārvadātāja normālai darbībai un ir ārpus tā faktiskās kontroles. Šādā kontekstā Tiesa uzskatīja, ka neparedzēts notikums nav noteikti jākvalificē kā “ārkārtēji apstākļi”, bet ka ir iespējams uzskatīt, ka šāds notikums ir tipisks attiecīgā gaisa pārvadātāja normālai darbībai. Ņemot vērā, ka uzņēmumu pārstrukturēšanas un reorganizācijas ir normāli uzņēmumu vadības pasākumi un ka tā ir parasta parādība, ka pārvadātāji, veicot savu darbību, var saskarties ar domstarpībām – pat konfliktiem – ar sava personāla locekļiem vai arī kādu šī personāla daļu, Tiesa nosprieda, ka riski, kurus izraisa šādu pasākumu sociālās sekas, ir jāuzskata par tipiskiem attiecīgā gaisa pārvadātāja normālai darbībai. Tādējādi “neorganizētu streiku” nevar kvalificēt kā “ārkārtējus apstākļus” Regulas Nr. 261/2004 5. panta 3. punkta izpratnē.

84| Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 261/2004 (2004. gada 11. februāris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu atcelšanu vai ilgu kavēšanos un ar ko atceļ Regulu (EEK) Nr. 295/91 (OV 2004, L 46, 1. lpp.).

2018. gada 13. jūnija spriedums **Komisija/Polija** (C-530/16, [EU:C:2018:430](#)) attiecas uz *struktūras, kas ir atbildīga par dzelzceļa avāriju izmeklēšanu Direktīvas 2004/49* ⁸⁵ 21. panta 1. punkta izpratnē, neatkarības jēdzienu. Tiesai tostarp bija jāizvērtē, vai Polijas Republikas izveidota struktūra Transporta ministrijas ietvaros ir neatkarīga no infrastruktūras pārvaldītāja un dzelzceļa pārvadājumu uzņēmuma situācijā, kad transporta ministrs kontrolē šo pārvaldītāju un šo uzņēmumu.

Norādījusi, ka ar neatkarību parasti tiek apzīmēts statuss, kas nodrošina, ka attiecīgā institūcija var rīkoties pilnīgi brīvi attiecībā pret tiem subjektiem, no kuriem ir jānodrošina tās neatkarība, un tā tiek pasargāta no jebkādam norādēm vai jebkāda spiediena, Tiesa vispirms attiecībā uz izmeklēšanas struktūras juridisko neatkarību nosprieda, ka, lai gan šī struktūra ir daļa no Transporta ministrijas un tai nav atsevišķas juridiskas personas statusa, tomēr šāda situācija pati par sevi nepierāda, ka šī iestāde juridiskā ziņā nav neatkarīga no infrastruktūras pārvaldītāja un dzelzceļa pārvadājumu uzņēmuma, kuriem savukārt ir savs un no ministrijas nošķirts juridiskas personas statuss. Tiesa turklāt norādīja, ka Direktīva 2004/49 pati par sevi neaizliedz izmeklēšanas iestādi iekļaut Transporta ministrijā.

Turpinājumā attiecībā uz izmeklēšanas iestādes neatkarību tās organizācijas aspektā Tiesa uzskatīja, ka Direktīvas 2004/49 21. panta 1. punkts, ciktāl tajā ir prasīts, lai šī iestāde būtu organizatoriski neatkarīga, tostarp no jebkura infrastruktūras pārvaldnieka un dzelzceļa pārvadājumu uzņēmuma, liedz to, ka amatpersona, kura kontrolē infrastruktūras pārvaldītāju un dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumu, var iecelt amatā un atcelt no amata visus izmeklēšanas iestādes locekļus, ja šīs pilnvaras nav stingri reglamentētas likumā tā, ka šai iestādei lēmumi būtu jāpieņem uz objektīvu, skaidri un galīgi uzskaitītu un pārbaudāmu kritēriju pamata. Konkrētāk, šādos apstākļos transporta ministram atzītā plašā iecelšanas un atcelšanas no amata brīvība pati par sevi var ietekmēt izmeklēšanas iestādes locekļu neatkarību, ja runa ir par šī ministra kontrolētā dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja un dzelzceļa pārvadājumu uzņēmuma interesēm.

Visbeidzot, attiecībā uz izmeklēšanas iestādes neatkarību lēmumu pieņemšanā Tiesa nosprieda, ka, tā kā izmeklēšanas iestādes lēmumu publicēšana ir viens no galvenajiem dzelzceļa avāriju un starpgadījumu izmeklēšanas procedūras mērķiem, ar prasīto izmeklēšanas iestādes neatkarību no dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja un dzelzceļa pārvadājumu uzņēmuma lēmumu pieņemšanā tādējādi nav savienojams, ka amatpersona, kas kontrolē šos divus subjektus, varētu liegt publicēt oficiālus pārskatus, kuros attiecīgā gadījumā tiek konstatēts, ka infrastruktūras pārvaldītājs un dzelzceļa pārvadājumu uzņēmums ir atbildīgi par attiecīgo avāriju vai starpgadījumu.

⁸⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/49/EK (2004. gada 29. aprīlis) par drošību Kopienas dzelzceļos, un par Padomes Direktīvas 95/18/EK par dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumu licencēšanu un Direktīvas 2001/14/EK par dzelzceļa infrastruktūras jaudas sadali un maksas iekasēšanu par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu un drošības sertifikāciju grozījumiem (Dzelzceļu drošības direktīva) (OV 2004, L 164, 44. lpp. un labojumi – OV 2004, L 220, 16. lpp.).

XII. Konkurence

1. LESD 101. pants

Aizliegto vienošanos jomā ir jānorāda uz 2018. gada 23. janvāra spriedumu **F. Hoffmann-La Roche u.c.** (C-179/16, [EU:C:2018:25](#)), kurā Tiesas virspalāta *norādīja, ka divu farmācijas uzņēmumu, kuri tirgo konkurējošas zāles, informācijas izplatīšana, lai radītu bažas par lietošanas drošību, lietojot vienas no šīm zālēm indikācijām, kuras nav iekļautas to tirdzniecības atļaujā (TA), lai izraisītu pieprasījuma novirzīšanos uz otrām zālēm, var tikt uzskatīta par konkurences ierobežojumu “mērķa dēļ”.*

Abas aplūkotās zāles, proti, *Lucentis* un *Avastin*, ražo sabiedrība *Genentech*, un tās Savienībā ir atļāvusi Eiropas Zāļu aģentūra (EZA) un Komisija. *Lucentis* ir atļauta acu slimību ārstēšanai, un to komerclietošana, izmantojot licences līgumu, tika uzticēta *Novartis* grupai. *Avastin*, lai gan tās ir atļautas tikai audzēju patoloģiju ārstēšanai, tiek izrakstītas arī acu slimību ārstēšanai, uz kuru neattiecas tirdzniecības atļauja (turpmāk tekstā – “TA”). *Roche*, kas ir *Genentech* mātesuzņēmums, tirgo *Avastin*. Tā kā *Roche* un *Novartis* izplatīja informāciju par nevēlamām sekām, izmantojot *Avastin* tādu patoloģiju ārstēšanai, uz kurām neattiecas TA, Itālijas konkurences iestāde tām noteica naudas sodu, pamatojoties uz to, ka tās esot noslēgušas aizliegto vienošanos pretrunā LESD 101. pantam, manipulējot ar *Avastin* lietošanas risku uztveri oftalmoloģijā. *Roche* un *Novartis* apstrīdēja noteiktos sodus un iesniedza apelācijas sūdzību Itālijas Valsts padomē, kas vērsās Tiesā, lai tā interpretētu šajā jomā piemērojamās Savienības konkurences tiesību normas.

Tiesa vispirms noteica, ka, ņemot vērā konkurences īpatnības farmācijas nozarē, valsts konkurences iestāde, piemērojot LESD 101. pantu, konkrētajā tirgū papildus zālēm, kas ir atļautas attiecīgo patoloģiju ārstēšanai, var iekļaut kādas citas zāles, kuru TA neattiecas uz šo ārstēšanu, bet kas tiek lietotas šādam mērķim un kurām tādējādi ir konkrēta aizstājamības saikne ar pirmajām. Pat ja zāles, kas tiek ražotas vai pārdotas nelikumīgi, nevar tikt uzskatītas par aizstājamām zālēm, kas tiek ražotas vai pārdotas likumīgi, Savienības farmaceutisko produktu tiesiskais regulējums neaizliedz ne zāļu izrakstīšanu ārpus TA, ne to pārsaiņošanu šādai lietošanai, ar nosacījumu, ka ir ievēroti zināmi nosacījumi.

Turpinājumā Tiesa noliedza, ka Itālijas konkurences iestādes norādītajiem konkurences ierobežojumiem varētu nebūt piemērojams LESD 101. panta 1. punkts, pamatojoties uz to, ka tie izrietot no licences līguma, kas ir noslēgts saistībā ar zāļu *Lucentis* komerclietošanu. Šajā ziņā Tiesa uzsvēra, ka informācijas izplatīšanas mērķis bija nevis ierobežot licences līguma pušu komerciālo autonomiju, bet gan trešo personu, īpaši ārstu, uzvedību, lai samazinātu *Avastin* izrakstīšanu oftalmoloģijā par labu *Lucentis*. Šādos apstākļos šādu praksi nevar uzskatīt par izrietošu no līguma un objektīvi nepieciešamu licences līguma īstenošanai.

Attiecībā uz jautājumu, vai Itālijas konkurences iestāžu norādītā informācijas izplatīšana var tikt uzskatīta par konkurences ierobežojumu “mērķa dēļ”, Tiesa atgādināja, ka konkurences ierobežojuma “mērķa dēļ” jēdziens ir jāinterpretē šauri un tas var tikt piemērots tikai noteiktiem uzņēmumu savstarpējās koordinācijas veidiem, kuru kaitējuma konkurencei līmenis ir pietiekams, lai varētu atzīt, ka nav jāpārbauda to sekas. Tādējādi, atsaucoties uz tiesiskā regulējuma ietvaru, ko veido Direktīva 2001/83⁸⁶ un Regula Nr. 726/2004⁸⁷,

⁸⁶| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/83/EK (2001. gada 6. novembris) par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm (OV 2001, L 311, 67. lpp.), ar grozījumiem.

⁸⁷| Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 726/2004 (2004. gada 31. marts), ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Kopienas procedūras un izveido Eiropas Zāļu aģentūru (OV 2004, L 136, 1. lpp.), ar grozījumiem.

Tiesa secināja, ka aizliegta vienošanās starp diviem uzņēmumiem, kuri tirgo divas konkurējošas zāles, kas zinātniskās nenoteiktības kontekstā izpaužas kā maldinošas informācijas sniegšana EZA, veselības nozares profesionāļiem un plašai sabiedrībai par nelabvēlīgo iedarbību, kāda rodas, ja vienas no šīm zālēm tiek lietotas tādu patoloģiju ārstēšanai, kuras nav iekļautas to TA, lai mazinātu konkurences spiedienu, kas izriet no šādu zāļu izmantošanas, uz otrām zālēm, ir jāuzskata par tādu, kurai ir pietiekams kaitējuma apmērs attiecībā uz konkurenci, tādēļ tā ietekmes pārbaude ir lieka, un tādējādi tā ir uzskatāma par konkurences ierobežojumu “mērķa dēļ” LESD 101. panta 1. punkta izpratnē. Uz šādu aizliegtu vienošanos Tiesas skatījumā nevar attiekties LESD 101. panta 3. punktā paredzētais izņēmums, jo maldinošas informācijas izplatīšanu par zālēm nevar uzskatīt par “nepieciešamu” ierobežojumu šī panta izpratnē.

2. Koncentrācijas

Spriedumā *Ernst & Young* (C-633/16, [EU:C:2018:371](#)), kas pasludināts 2018. gada 31. maijā, Tiesas piektā palāta lēma par *aizlieguma uzsākt koncentrāciju pirms tās paziņošanas un tās atzīšanas par saderīgu ar iekšējo tirgu, kas paredzēta Regulas Nr. 139/2004* ⁸⁸ 7. panta 1. punktā, apmēru.

Pamatlieta attiecās uz vienošanās par koncentrāciju īstenošanu, kas 2013. gada 18. novembrī tika noslēgta starp vairākiem revīzijas uzņēmumiem, un, konkrētāk, par faktu, ka pašā koncentrācijas dienā vienošanās par koncentrāciju puses atkāpās no nolīguma par sadarbību, ko tās 2010. gadā bija noslēgušas ar starptautisku neatkarīgu revīzijas uzņēmumu tīklu. Atļāvusi koncentrāciju, Dānijas Konkurences padome konstatēja, ka, atkāpjoties no nolīguma par sadarbību, nav ievērots Dānijas Konkurences likumā paredzētais aizliegums īstenot koncentrāciju pirms atļaujas izsniegšanas. Iesniedzējtiesa, kurā celta prasība atcelt šo pēdējo minēto lēmumu, nolēma uzdot jautājumu Tiesai par to, vai atkāpšanās no nolīguma par sadarbību tādos apstākļos kā pamatlietā var tikt uzskatīta par tādu, kas izraisa koncentrācijas īstenošanu Regulas Nr. 139/2004 7. panta 1. punkta izpratnē.

Tiesa vispirms apstiprināja savu kompetenci lemt par šo prejudiciālo jautājumu, lai gan Savienības tiesības koncentrāciju jomā nav piemērojamas pamatlietā un Dānijas Konkurences likumā nav ietverta nedz tieša atsauce uz attiecīgajām Regulas Nr. 139/2004 normām, nedz burtiski pārņemts to saturs. Tiesa uzskata, ka šādu kompetenci izskaidro gan Dānijas likumdevēja nolūks saskaņot konkurences valsts tiesības koncentrāciju kontroles jomā ar Savienības tiesībām, gan iesniedzējtiesas sniegtie precizējumi, saskaņā ar kuriem valsts tiesības ir jāinterpretē Tiesas judikatūras gaismā.

Attiecībā uz Regulas Nr. 139/2004 7. panta 1. punkta interpretāciju Tiesa tad norādīja, ka šajā tiesību normā ir paredzēts vienīgi, ka koncentrāciju nedrīkst uzsākt ne pirms tās paziņošanas, ne līdz brīdim, kamēr to atzīst par saderīgu ar kopējo tirgu. Tā kā minētā panta formulējums pats par sevi neļauj precizēt šī aizlieguma apmēru, Tiesa veica interpretāciju, kuras pamatā ir gan minētās tiesību normas mērķis, gan vispārējā sistēma. Tādējādi Tiesa norādīja, ka, lai nodrošinātu koncentrāciju efektīvu kontroli attiecībā uz to sekām Savienības konkurences struktūrā, ar Regulas Nr. 139/2004 7. panta 1. punktu tajā noteiktais ierobežojums attiecas tikai uz šīs pašas regulas 3. pantā norādītajām koncentrācijām, kuru īstenošanai ir raksturīga tādu darbību veikšana, kas veicina ilgtermiņa kontroles maiņu mērķuzņēmumā. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka atkāpšanās no nolīguma par sadarbību tādos apstākļos kā pamatlietā principā nevar tikt uzskatīta par tādu, kas izraisa koncentrācijas īstenošanu minētā 7. panta 1. punkta izpratnē, turklāt neatkarīgi no jautājuma, vai šī atkāpšanās ir ietekmējusi tirgu.

⁸⁸| Padomes Regula (EK) Nr. 139/2004 (2004. gada 20. janvāris) par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju (EK Apvienošanās regula) (OV 2004, L 24, 1. lpp.).

3. Valsts atbalsts

Spriedumā **Komisija/FIH Holding un FIH Erhvervsbank** (C-579/16 P, [EU:C:2018:159](#)), kas pasludināts 2018. gada 6. martā, ar kuru atceļ apstrīdēto Vispārējās tiesas spriedumu ⁸⁹, Tiesa virspalātas sastāvā lēma par *selektīvas priekšrocības jēdzienu valsts atbalsta jomā un, konkrētāk, par privātā tirgus ekonomikas dalībnieka principa piemērošanu*.

Ar apstrīdēto spriedumu Vispārējā tiesa, pamatojoties uz nepareizu privātā tirgus dalībnieka principa piemērošanu, bija atcēlusi Komisijas lēmumu, ar kuru konkrēti pasākumi, kurus Dānija bija piešķīrusi banku grupai, tika kvalificēti kā valsts atbalsts LESD 107. panta 1. punkta izpratnē. Šajā ziņā apelācijas sūdzība attiecās uz jautājumu, vai Komisijai bija jāņem vērā finansiālie riski, ar kādiem Dānijas valsts saskartos tad, ja nebūtu piešķirto pasākumu, pat ja šie riski izrietētu no valsts atbalsta, kas iepriekš piešķirts šai pašai banku grupai.

Tiesa vispirms atgādināja, ka, ņemot vērā LESD 107. panta 1. punkta mērķi, "atbalsta" jēdziens šīs normas izpratnē neietver pasākumu par labu uzņēmumam, izmantojot valsts līdzekļus, ja tas šādu pašu priekšrocību būtu varējis gūt apstākļos, kas atbilst parastiem tirgus apstākļiem. Tātad šīs priekšrocības piešķiršanas apstākļu izvērtējums principā ir jāveic, piemērojot privātā tirgus dalībnieka principu.

Tad Tiesa noteica, vai Komisijai bija jāņem vērā finansiālo zaudējumu risks, ar kādu Dānijas valsts saskārās valsts atbalsta, kas iepriekš piešķirts šai pašai banku grupai, dēļ. Šajā ziņā Tiesa atgādināja, ka, lai novērtētu, vai to pašu pasākumu parastos tirgus apstākļos būtu veicis privāts tirgus dalībnieks situācijā, kura būtu vistuvākā valsts situācijai, ir jāņem vērā tikai priekšrocības un pienākumi, kas ir saistīti ar valsts situāciju privātā tirgus dalībnieka statusā, izslēdzot tos, kas ir saistīti ar tās kā valsts varas nesējas statusu. Tā kā Dānijas valsts iepriekšējo atbalstu attiecīgajai banku grupai bija piešķīrusi, īstenojot valsts varas prerogatīvas, no tiem izrietošie riski arī ir saistīti ar tās kā publiskās varas nesēja statusu un tādējādi tajos nav elementu, kurus privāts tirgus dalībnieks savos aprēķinos būtu ņēmis vērā parastos tirgus apstākļos. Tādējādi šādus riskus nevar ņemt vērā, piemērojot privātā tirgus dalībnieka principu pasākumiem, kurus šī pati valsts vēlāk piemēro tai pašai banku grupai. Tiesa tādējādi nosprieda apstrīdēto spriedumu atcelt.

Spriedumā **A-Brauerei** (C-374/17, [EU:C:2018:1024](#)), kas pasludināts 2018. gada 19. decembrī, Tiesai virspalātas sastāvā bija jālemj par *nodokļu priekšrocības selektīvo raksturu, to kvalificējot par valsts atbalstu*. Strīds pamatlietā bija starp Vācijas nodokļu iestādi un komercsabiedrību par tās atteikumu piešķirt minētajai sabiedrībai atbrīvojumu no nodokļa par nekustamo īpašumu iegādi, kuru atbilstoši Vācijas nodokļu tiesībām var saņemt sabiedrības, veicot reorganizācijas darījumus tikai starp vienas sabiedrību grupas sabiedrībām, kuras saista dalība vismaz 95 % apmērā minimālā un nepārtrauktā laikposmā piecu gadu garumā pirms minētā darījuma un piecus gadus pēc tā. Šādā kontekstā iesniedzējtiesa uzdod Tiesai jautājumu, vai šāds atbrīvojums no nodokļa ir uzskatāms par valsts atbalstu, kas ir aizliegts ar LESD 107. panta 1. punktu, un, konkrētāk, vai tās piešķirtā nodokļu priekšrocība atbilstu nosacījumam par selektivitāti.

Tiesa norādīja, ka aplūkotais atbrīvojums no nodokļa ir tāds, kas ir labvēlīgs tikai tām sabiedrību grupām, kuras saista noteikta dalība un kuras veic reorganizācijas darījumus, bet sabiedrības, kas nav šajās sabiedrību grupās, nevar saņemt šo priekšrocību, pat ja tās veic identiskus reorganizācijas darījumus tiem, kuri tiek veikti minētajās sabiedrību grupās. Tādējādi tā sākotnēji noraidīja argumentu, saskaņā ar kuru šis atbrīvojums būtu uzskatāms par vispārēju pasākumu, kuram nav selektīva rakstura. Tā kā dažādas sabiedrību grupas atrodas faktiski un juridiski salīdzināmā situācijā, ņemot vērā attiecīgās nodokļu sistēmas mērķi, Tiesa tālāk norādīja, ka šis atbrīvojums *a priori* ir selektīvs.

⁸⁹| Vispārējās tiesas spriedums, 2016. gada 15. septembris (T-386/14, [EU:T:2016:474](#)).

Tomēr Tiesa atgādināja, ka attiecīgā dalībvalsts var pamatot *a priori* selektīvus nodokļu pasākumus, ja tā pierāda, ka tie ir saistīti ar sistēmas, kurā tie ietilpst, raksturu vai struktūru. Faktiski attiecīgā atbrīvojuma no nodokļa mērķis ir izvairīties no nekustamā īpašuma iegādes dubultas aplikšanas ar nodokli tādu reorganizācijas darījumu gadījumā, kas attiecas uz sabiedrībām, kuras saista dalība vismaz 95 % apmērā, lai gan, piemērojot vispārējos nodokļu noteikumus, citos gadījumos šāda dubulta aplikšana ar nodokļiem nepastāv. Tiesa no tā secināja, ka *a priori* selektīvu nodokļu priekšrocību attaisno ar pienācīgu vispārējā nodokļa režīma funkcionēšanu saistīts mērķis. Tā kā turklāt prasība par minimālo šādas dalības ilgumu, kas noteikta kā minētās priekšrocības piemērošanas nosacījums, šķiet esam pamatota ar vēlmi novērst ļaunprātīgu izmantošanu, novēršot to, ka dalība apmērā, kas pārsniedz 95 %, tiek īstenota uz īsu laiku tikai tādēļ, lai iegūtu aplūkoto atbrīvojumu no nodokļa, Tiesa nosprieda, ka attiecīgā nodokļu priekšrocība neatbilst LESD 107. panta 1. punktā paredzētajam selektivitātes nosacījumam.

Spriedumā **Carrefour Hypermarchés u.c.** (C-510/16, [EU:C:2018:751](#)), kas pasludināts 2018. gada 20. septembrī, Tiesas ceturtā palāta izskaidroja "*pastāvoša atbalsta grozīšanas*" jēdzienu Regulas Nr. 659/1999⁹⁰ 1. panta c) punkta izpratnē. Strīds, kas ir lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatā, attiecās uz vairāku atbalsta shēmu finansēšanai piešķirto nodokļu ieņēmumu ievērojamu palielinājumu salīdzinājumā ar dalībvalsts paziņotajām aplēsēm.

Trīs pamatlietā aplūkoti nodokļi bija piešķirti Francijā ieviestajam valsts atbalstam kino un audiovizuālajiem darbiem. Ar lēmumiem, kas pieņemti 2006.⁹¹ un 2007.⁹² gadā, Komisija minēto shēmu atzina par saderīgu ar iekšējo tirgu. Tomēr prasītājas pamatlietā lūdza atmaksāt nodokļus, kurus tās bija samaksājušas par video ierakstu pārdošanu un nomu, jo tās uzskata, ka tie tika iekasēti, pārkāpjot LESD 108. panta 3. punktu, tādēļ, ka Francija neesot paziņojusi Komisijai kopējo ienākumu no trīs nodokļiem laikā no 2007. līdz 2011. gadam palielinājumu, kas pārsniedza Regulas Nr. 794/2004⁹³ 4. panta 1. punkta otrajā teikumā sākotnēji paredzētā budžeta sliekšni par 20 %.

Tiesa vispirms norādīja, ka iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai trīs nodokļi attiecīgajā laikposmā patiešām bija aplūkojamo atbalsta shēmu neatņemama sastāvdaļa. Prezumējot, ka tas tā bija, Tiesa tālāk atgādināja, ka Regulas Nr. 794/2004 4. panta 1. punkta pirmajā teikumā jēdziens "izmaiņas esošajā atbalstā" Regulas Nr. 659/1999 1. panta c) punkta izpratnē ir definēts plaši un ka pēdējo minēto nevar attiecināt vienīgi uz juridiskiem grozījumiem atbalsta shēmā. Tomēr šī paša punkta otrajā teikumā ir norādīts, ka sākotnējā atbalsta shēmas budžeta palielināšana, kas nepārsniedz 20 %, nav uzskatāma par esošā atbalsta grozījumiem. Šādā kontekstā Tiesa konstatēja, ka jēdziens "atbalsta shēmas budžets" nevar tikt uztverts tādējādi, ka tas attiecas vienīgi uz faktiski piešķirto atbalsta summu, jo šī summa ir zināma tikai pēc attiecīgās atbalsta shēmas īstenošanas. Ņemot vērā kontroles, kas ieviesta ar LESD 108. panta 3. punktu, preventīvo raksturu, šis jēdziens, gluži pretēji, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas attiecas uz budžeta dotāciju, proti, summām, kas ir struktūras, kura ir atbildīga par attiecīgā atbalsta piešķiršanu, rīcībā saistībā ar šo piešķiršanu. Attiecībā uz atbalsta shēmu, kas tiek finansēta no piešķirtajiem nodokļiem, tieši šo nodokļu ieņēmumi tiek nodoti struktūras, kura ir atbildīga par attiecīgās shēmas īstenošanu, rīcībā, un tādējādi tieši tie veido minētās shēmas "budžetu".

90| Padomes Regula (EK) Nr. 659/1999 (1999. gada 22. marts), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD 108. panta] piemērošanai (OV 1999, L 83, 1. lpp.).

91| 2006. gada 22. marta Lēmums C(2006) 832, galīgā redakcija (Atbalsts NN 84/2004 un N 95/2004 – Francija, Atbalsta pasākumi kino un audiovizuālajiem darbiem).

92| 2007. gada 10. jūlija Lēmums C(2007) 3230, galīgā redakcija (Atbalsts N 192/2007 – Francija, Izmaiņas NN 84/2004 – Atbalsts kino un audiovizuālo materiālu nozarēm Francijā – Noteikuma par televīzijas nozares ieguldījumu atbalsta kontā kino un audiovizuālajiem darbiem modernizācija).

93| Komisijas Regula (EK) Nr. 794/2004 (2004. gada 21. aprīlis), ar ko īsteno Padomes Regulu (EK) Nr. 659/1999, ar kuru nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD 108. panta] piemērošanai (OV 2004, L 140, 1. lpp.).

Šajā gadījumā Tiesa nosprieda, ka nodokļu ieņēmumu, ar kuriem tiek finansētas vairākas atļautas atbalsta shēmas, palielinājums salīdzinājumā ar Komisijai paziņotajām aplēsēm ir "pastāvīga atbalsta grozīšana" ar nosacījumu, ka šis palielinājums pārsniedz iepriekš atgādināto robežvērtību 20 % apmērā. Tā kā šo nodokļu vispārējo ienākumu faktiskais palielinājums aplūkotajā laikposmā ievērojami pārsniedza Komisijai iesniegtās aplēses, tas Komisijai bija jāpaziņo savlaicīgi, proti, tiklīdz Francijas iestādes varēja saprātīgi prognozēt, ka minētā 20 % robežvērtība tiks pārsniegta.

Visbeidzot, Tiesa konstatēja – un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai – ka par attiecīgās shēmas piešķiršanu atbildīgās struktūras izveidota rezerve no ieņēmumu daļas, kur attiecīgā summa no jauna netiek ieskaitīta citiem, nevis atbalsta piešķiršanas mērķiem, tieši tāpat iemaksas valsts vispārējā budžetā, kas veiktas attiecīgajā laikposmā, nevar radīt šaubas par šo atbalsta shēmu budžeta palielinājuma esamību, salīdzinot ar atļauto budžetu, ar kuru ir pārsniegta minētā robežvērtība.

2018. gada 6. novembra spriedumā **Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija** (apvienotās lietas no C-622/16 P līdz C-624/16 P, [EU:C:2018:873](#)) Tiesas virspalāta tostarp precizēja pārbaudi, kas Komisijai ir jāveic, lai secinātu, ka nekādi nav iespējams atgūt prettiesisku atbalstu ⁹⁴.

Šajā lietā Komisija, konstatējusi, ka atbrīvojums no pašvaldības nodokļa piemērošanas nekustamajam īpašumam, ko Itālija piešķir nekomerciāliem subjektiem, kas veic noteiktas darbības tiem piederošās ēkās, ir uzskatāms par prettiesisku valsts atbalstu, nolēma nepiespriest tā atgūšanu, to uzskatot par pilnīgi neiespējamu ⁹⁵. Turklāt tā uzskatīja, ka jaunajā Itālijas vienotās pašvaldības nodevas regulējumā paredzētais atbrīvojums no nodokļa nav uzskatāms par valsts atbalstu. *Scuola Elementare Maria Montessori*, privāta mācību iestāde, un *P. Ferracci, Bed & Breakfast* īpašnieks, cēla prasības atcelt Komisijas lēmumu Vispārējā tiesā, apgalvojot, ka ar minēto lēmumu viņiem ir radīta nelabvēlīga konkurences situācija, salīdzinot ar tiešā tuvumā esošām garīdzniecības un reliģiskām iestādēm, kas veic to veiktajai darbībai līdzīgu darbību un kas var izmantot aplūkotos atbrīvojumus no nodokļa. Vispārējā tiesa viņu prasības noraidīja kā pieņemamas, bet nepamatotas ⁹⁶, tādēļ gan prasītāji, gan Komisija Vispārējās tiesas spriedumus pārsūdzēja.

Attiecībā uz Komisijas lēmumu nepiespriest atbalsta atgūšanu Tiesa atgādināja, ka rīkojums atgūt prettiesisku atbalstu ir loģiskas un normālas sekas tā atzīšanai par prettiesisku. Protams, saskaņā ar Regulas Nr. 659/1999 14. panta 1. punkta otro teikumu Komisija nevar pieprasīt atbalsta atgūšanu, ja šāda atgūšana būtu pretrunā ar kādu Savienības tiesību vispārēju principu, piemēram, *impossibilium nulla obligatio est*. Tomēr Tiesa norādīja, ka prettiesiska atbalsta atgūšanu var uzskatīt par objektīvi un absolūti neīstenojamu tikai tad, ja Komisija, veicot rūpīgu pārbaudi, konstatē, ka ir izpildīti divi nosacījumi, pirmkārt, ka attiecīgās dalībvalsts norādītās grūtības patiešām pastāv un, otrkārt, ka nav alternatīvas atgūšanas kārtības.

Šajā gadījumā Tiesa konstatēja, ka Komisija nevarēja secināt aplūkotā atbalsta atgūšanas absolūtu neiespējamību, tik vien kā norādot, ka nav iespējams iegūt vajadzīgo informāciju Itālijas kadastra un nodokļu datubāzēs. Komisijai faktiski bija arī jāizvērtē, vai pastāv alternatīva kārtība, kas ļautu kaut vai daļēji atgūt šo atbalstu. Sekodama savai analīzei, Tiesa tādējādi uzskatīja, ka Komisija nav pierādījusi minētā atbalsta atgūšanas

94| Šajā spriedumā Tiesa arī izvērtēja valsts atbalsta saņēmēju konkurentu celtu prasību atcelt Komisijas lēmumu, ar kuru tiek atzīts, ka aplūkotais valsts regulējums nav uzskatāms par valsts atbalstu un ka saskaņā ar prettiesisko shēmu piešķirtie atbalsti nevar tikt atgūti, pieņemamību saskaņā ar LESD 263. panta ceturtais daļas trešo teikuma daļu. Šajā ziņā skat. VI nodaļas "Eiropas Savienības tiesvedības" 2. iedaļu "Prasība atcelt tiesību aktu".

95| Komisijas Lēmums 2013/284/ES (2012. gada 19. decembris) par valsts atbalstu S.A. 20829 (C-26/2010, ex NN 43/2010 (ex CP 71/2006)) Itālijas īstenotā shēma attiecībā uz atbrīvojuma no pašvaldības nekustamā īpašuma nodokļa piemērošanu nekustamajam īpašumam, ko noteiktiem mērķiem izmanto nekomerciāli subjekti (OV 2013, L 166, 24. lpp.).

96| Vispārējās tiesas spriedumi, 2016. gada 15. septembris, **Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija** (T-220/13, [EU:T:2016:484](#)) un **Ferracci/Komisija** (T-219/13, [EU:T:2016:485](#)).

absolūtu neiespējamību, un atcēla gan Vispārējās tiesas spriedumu, ciktāl tajā bija apstiprināts Komisijas lēmums nepiespiest atgūt šajā gadījumā piešķirto prettiesisko atbalstu, gan strīdīgo Komisijas lēmumu, ciktāl tajā nebija piespiests atgūt minēto prettiesisko atbalstu.

XIII. Noteikumi par nodokļiem

Nodokļu jomā ir jāmin spriedumi *Scialdone* (C-574/15) un *Kolev u.c.* (C-612/15) ⁹⁷, īpaši, ņemot vērā LESD 325. pantu saistībā ar krāpšanas apkarošanu.

2018. gada 2. maija spriedumā *Scialdone* (C-574/15, [EU:C:2018:295](#)) Tiesa virspalātas sastāvā lēma par *valsts tiesiskā regulējuma, kurā ir paredzēts, ka no ikgadējās deklarācijas izrietošā PVN nesamaksāšana par attiecīgo taksācijas gadu ir uzskatāma par noziedzīgu nodarījumu, ja tiek pārsniegts kriminālatbildības iestāšanās sliekšnis, kas ir augstāks par to, kas ir piemērojams attiecībā uz ienākumu gūšanas vietā ieturamā ienākuma nodokļa nesamaksāšanu, atbilstību Direktīvai 2006/112* ⁹⁸, LES 4. panta 3. punktam un LESD 325. panta 1. punktam.

Pamatlietā pret prasītāju tika uzsākts kriminālprocess par to, ka viņš kā sabiedrības, PVN nodokļu maksātājas, vienīgais direktors noteiktajā termiņā nav samaksājis PVN. Brīdī, kad šis maksājums netika veikts, Itālijas tiesībās bija paredzēts, ka šāda nodokļu nesamaksāšana ir sodāma ar brīvības atņemšanu, ja nesamaksātā summa gan par PVN, gan ienākumu nodokli pārsniedz 50 000 EUR. Tomēr pēc faktisko apstākļu iestāšanās pamatlietā Itālijas likumdevējs mainīja 50 000 EUR sliekšni, to nosakot 250 000 EUR apmērā attiecībā uz PVN un 150 000 EUR apmērā ienākumu gūšanas vietā ieturamajam ienākuma nodoklim. Iesniedzējtiesa uzskatīja, ka, tā kā šī tiesību norma ir labvēlīgāka salīdzinājumā ar iepriekš piemērojamo, šis grozījums ir jāpiemēro ar atpakaļejošu spēku un aplūkotie fakti vairs neveido noziedzīgu nodarījumu. Konstatējusi, ka apsūdzības sliekšnis ienākumu gūšanas vietā ieturētā ienākuma nodokļa nesamaksas gadījumā atšķiras no PVN nesamaksai paredzētā sliekšņa, šī tiesa uzdeva jautājumu Tiesai par šo atšķirīgo sliekšņu atbilstību Savienības tiesībām, jo valsts finanšu intereses tiekot aizsargātas labāk nekā Savienības finanšu intereses.

Tā kā dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt PVN iekasēšanu pilnā apjomā un tā kā Savienības finanšu intereses ietver ienākumus no PVN, Tiesa precizēja, ka, lai gan sankcijas, ko dalībvalstis īsteno, lai apkarotu PVN jomā pastāvošo saskaņoto noteikumu pārkāpumus, ietilpst to procesuālajā un institucionālajā autonomijā, šī autonomija ir ierobežota, pirmkārt, ar līdzvērtības principu, kas nozīmē, ka sodiem ir jābūt analogiem tiem sodiem, kuri ir piemērojami līdzīga veida un nozīmīguma valsts tiesību pārkāpumiem, kas aizskar valsts finanšu intereses, un, otrkārt, ar efektivitātes principu, kas nosaka, ka minētajiem sodiem ir jābūt efektīviem un atturošiem.

Pirmkārt, attiecībā uz efektivitātes principu Tiesa konstatēja, ka, lai arī PVN nesamaksa nav uzskatāma par "krāpšanu" LESD 325. panta 1. punkta izpratnē, ja vien nodokļu maksātājs ir pienācīgi ir izpildījis savus pienākumus PVN deklarēšanas jomā, tā tomēr ir uzskatāma par "nelikumīgu rīcību" šī paša panta izpratnē un tai ir jāpiemēro efektīvi, samērīgi un atturoši sodi. Šajā gadījumā, ņemot vērā valsts tiesiskajā regulējumā paredzēto naudas sodu bardzību un nokavējuma procentu piemērošanu, Tiesa uzskatīja, ka šādi naudas sodi nodokļu maksātājiem var atņemt jebkādu vēlmi vilcināties maksāt PVN vai to neveikt vispār un līdz ar to tiem ir atturošs raksturs. Turklāt šie naudas sodi mudina nodokļu maksātājus pēc iespējas ātrāk samaksāt maksājamo nodokli, un tādējādi tos principā var uzskatīt par efektīviem. Šādu secinājumu turklāt neapšaubā apstāklis,

⁹⁷ Šis spriedums ir aplūkots X.2. nodaļā "Kopīgie noteikumi kriminālprocesa jomā".

⁹⁸ Padomes Direktīva 2006/112/EK (2006. gada 28. novembris) par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV 2006, L 347, 1. lpp.).

ka nodokļu maksātājs ir juridiska persona un ka šāds pats sods ir piemērots šai juridiskajai personai, nevis tās vadītājiem. Tādējādi tika nospriests, ka, paredzot kriminālatbildības noteikšanas sliekšni 250 000 EUR apmērā par noziedzīgu nodarījumu, ja nav samaksāts PVN, nav ievērota saderība ar efektivitātes principu.

Otrkārt, attiecībā uz līdzvērtības principu – lai gan PVN nesamaksu un ienākumu gūšanas vietā ieturētā ienākumu nodokļa nesamaksu bez jebkādas atšķirības raksturo tas, ka nav ievērots pienākums tiesību aktos noteiktajos termiņos samaksāt deklarēto nodokli, kā arī paredzot, ka šādas darbības ir noziedzīgs nodarījums, Itālijas likumdevējs ir īstenojis vienu un to pašu mērķi, proti, nodrošināt, ka Itālijas Valsts kase atbilstošā laikā iekasē nodokli un ka tiek saglabāts nodokļu ieņēmumu pilnīgums, Tiesa nosprieda, ka šie nodokļi atšķiras gan attiecībā uz tos veidojošajiem elementiem, gan attiecībā uz to, cik sarežģīta ir to atklāšana, un tādējādi šos abus nodarījumus nevar uzskatīt par līdzīga veida un nozīmīguma nodarījumiem. Tādējādi līdzvērtības principam nav pretrunā tas, ka pastāv tādas kā starp aplūkotajiem kriminālatbildības noteikšanas sliekšņiem konstatētās atšķirības. Līdz ar to Tiesa attiecībā uz Direktīvu 2006/112, to lasot kopā ar LES 4. panta 3. punktu un LESD 325. panta 1. punktu, nosprieda, ka tā ir jāinterpretē tādējādi, ka tai nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka no ikgadējās deklarācijas izrietošā par noteiktu taksācijas gadu maksājamā PVN nesamaksa tiesību aktos noteiktajos termiņos ir uzskatāma par noziedzīgu nodarījumu, kas ir sodāms ar brīvības atņemšanas sodu tikai tad, ja nesamaksātā PVN summa pārsniedz kriminālatbildības iestāšanās sliekšni 250 000 EUR apmērā, savukārt attiecībā uz nodarījumu, kas izpaužas kā ieturētā ienākuma nodokļa nesamaksa, ir paredzēts kriminālatbildības iestāšanās sliekšnis 150 000 EUR apmērā.

XIV. Tiesību aktu tuvināšana

1. Autortiesības

Spridumā **Renckhoff** (C-161/17, [EU:C:2018:634](#)), kas pasludināts 2018. gada 7. augustā, Tiesai bija jāizvērtē “izziņošanas sabiedrībai” jēdziens Direktīvas 2001/29⁹⁹ 3. panta 1. punkta izpratnē. Strīds pamatlietā ir starp Vācijas Ziemeļreinas-Vestfālenes zemi un fotogrāfu par viņa uzņemtas un tīmekļvietnē brīvi pieejamas fotogrāfijas izmantošanu bez atļaujas, ko veica šīs federālās zemes skolas audzēkne mācību referātā, kuru šī skola izvietoja citā tīmekļvietnē.

Tiesa precizēja, ka pirms tam citā tīmekļvietnē publicētas fotogrāfijas ievietošana tīmekļvietnē pēc tās nokopēšanas uz privāta servera ir jā kvalificē tā, ka tā ir “darīta pieejama” un tātad – “izziņota” Direktīvas 2001/29 3. panta 1. punkta izpratnē. Faktiski šāda pieeja tiešsaistē sniedz tīmekļvietnes, kurā ir nodrošināta šī pieeja tiešsaistē, apmeklētājiem iespēju piekļūt šai fotogrāfijai šajā tīmekļvietnē.

Šajā ziņā Tiesa uzskatīja, ka ar autortiesībām aizsargāta darba izvietošana tiešsaistē citā tīmekļvietnē, kas nav tā tīmekļvietne, kurā tika veikta sākotnējā izziņošana ar autortiesību īpašnieka atļauju, ir jā kvalificē kā šī darba pieejamība jaunai sabiedrībai. Proti, sabiedrību, ar ko rēķināties autortiesību īpašnieks, atļaujot izziņot savu darbu tīmekļvietnē, kurā tas tika sākotnēji publicēts, veido tikai šīs tīmekļvietnes apmeklētāji, nevis tās tīmekļvietnes apmeklētāji, kur attiecīgais darbs tika pēc tam izvietots tiešsaistē bez minētā īpašnieka atļaujas, vai citi tīmekļa lietotāji.

99| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/29/EK (2001. gada 22. maijs) par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (OV 2001, L 167, 10. lpp.).

Tiesa turklāt norādīja, ka šāda izvietošana tiešsaistē ir jānošķir no aizsargāto darbu izvietošanas tiešsaistē ar klikšķināmu saiti, kas nosūta atpakaļ uz citu tīmekļvietni, kurā ir veikta sākotnējā izziņošana ¹⁰⁰. Atšķirībā no hipersaitēm, kuras veicina raitu interneta darbību, pirms tam citā tīmekļvietnē ar autortiesību īpašnieka atļauju izziņota darba izvietošana tīmekļvietnē bez autortiesību īpašnieka atļaujas nekalpo šim mērķim tikpat lielā mērā.

Šādos apstākļos Tiesa nosprieda, ka jēdziens “izziņošana sabiedrībai” Direktīvas 2001/29 3. panta 1. punkta izpratnē attiecas uz iepriekš citā tīmekļvietnē – bez ierobežojuma tās lejupielādēšanai un ar autortiesību īpašnieka atļauju – publicētas fotogrāfijas izvietošanu citā tīmekļvietnē.

Ar 2018. gada 13. novembra spriedumu **Levola Hengelo** (C-310/17, [EU:C:2018:899](#)) Tiesa virspalātas sastāvā lēma par to, vai *pārtikas produkta garšai var piemērot autortiesības saskaņā ar Direktīvu 2001/29*. Strīds pamatlietā ir starp divām Nīderlandes sabiedrībām, kas ražo pārtikas produktus, par apgalvoto vienas sabiedrības izdarīto pārkāpumu attiecībā uz otras autortiesībām saistībā ar smērējama krējuma siera ar zaļumiem, sauktu par *Heksenkaas* vai *Heks'nkaas*, garšu.

Tiesa uzskata, ka pārtikas produkta garšu autortiesības Direktīvas 2001/29 izpratnē aizsargā tikai tad, ja šādu garšu var kvalificēt kā “darbu” šīs direktīvas izpratnē. Šajā ziņā tā atgādināja, ka, lai objekts varētu tikt šādi kvalificēts, tam ir jāatbilst diviem kumulatīviem nosacījumiem. Pirmkārt, attiecīgajam objektam ir jābūt oriģinālam tādā ziņā, ka tas ir paša autora intelektuālā jaunrade. Otrkārt, par “darbu” Direktīvas 2001/29 izpratnē var tikt kvalificēti tikai elementi, kas ir šādas intelektuālās jaunrades izpausme. Turklāt Tiesa nosprieda, ka Direktīvā 2001/29 paredzētais “darba” jēdziens noteikti nozīmē autortiesību aizsardzības priekšmeta izpausmi, kas to padara pietiekami precīzi un objektīvi identificējamu, lai gan šai izpausmei nav obligāti jābūt pastāvīgai.

Tomēr Tiesa uzskata, ka precīzas un objektīvas identificēšanas iespēja attiecībā uz pārtikas produkta garšu nepastāv. Pārtikas produkta garšas identificēšana galvenokārt balstās uz garšas izjūtām un pieredzi, kuras ir subjektīvas un mainīgas, jo tās ir atkarīgas it īpaši no tās personas faktoriem, kas degustē attiecīgo produktu, piemēram, vecuma, uztura gaumes un tās patēriņa paradumiem, kā arī vides vai konteksta, kurā šis produkts tiek degustēts. Turklāt pārtikas produkta garšas precīza un objektīva identificēšana, kas ļauj to nošķirt no citiem tāda paša rakstura produktiem, ar pašreizējā zinātnes attīstības līmenī esošajiem tehniskajiem līdzekļiem nav iespējama.

Šādos apstākļos Tiesa nosprieda, ka Direktīva 2001/29 nepieļauj to, ka atbilstoši šai direktīvai pārtikas produkta garša tiek aizsargāta ar autortiesībām, un to, ka valsts tiesību akti tiktu interpretēti tādējādi, ka tajos šādi garšai tiktu piešķirta autortiesību aizsardzība.

2. Rūpnieciskais īpašums

Rūpnieciskā īpašuma jomā ir jānorāda uz četriem spriedumiem. Pirmā sprieduma priekšmets ir pamatpatenta pretenzijām piemērojamie interpretācijas kritēriji, un trīs nākamie spriedumi attiecas uz Savienības preču zīmju tiesībām.

100| Šajā ziņā skat. Tiesas spriedumu, 2014. gada 13. februāris, **Svensson u.c.** (C-466/12, [EU:C:2014:76](#)).

2018. gada 25. jūlijā spriedumā **Teva UK u.c.** (C-121/17, [EU:C:2018:585](#)) Tiesai bija jālemj par *pamatpatenta pretenzijām piemērojamiem interpretācijas kritērijiem, lai noteiktu, vai produkts, kas ir papildu aizsardzības sertifikāta (turpmāk tekstā – “PAS”) priekšmets, ir aizsargāts ar spēkā esošu pamatpatentu Regulas Nr. 469/2009* ¹⁰¹ 3. panta a) punkta izpratnē. Strīds pamatlietā ir starp farmācijas sabiedrību, kas tirgo antiretrovīrusu zāles uzņēmumiem, kas paredz tirgot šo zāļu ģenēriskās versijas Apvienotajā Karalistē. Pēdējie minētie apstrīdēja minētajām zālēm piešķirtā PAS spēkā esamību, norādot, ka, lai atbilstu minētās regulas 3. panta a) punktā paredzētajam nosacījumam, attiecīgā produkta aktīvajām vielām atbilstoši Tiesas judikatūrai ¹⁰² ir jābūt minētām pamatpatenta pretenziju formulējumā.

Tiesa vispirms atgādināja, ka principā Regulā Nr. 469/2009 tiek pieļauts tas, ka pamatpatenta pretenzijās ietvertajai funkcionālajai definīcijai atbilstoša aktīvā viela var tikt uzskatīta par aizsargātu ar šo patentu, tomēr ar nosacījumu, ka, pamatojoties uz šādām pretenzijām, kas ir interpretētas tostarp saskaņā ar izgudrojuma aprakstu, kā tas paredzēts Konvencijas par Eiropas patentu piešķiršanu ¹⁰³ 69. pantā un tā interpretācijas protokolā, var tikt secināts, ka šīs pretenzijas netieši, bet noteikti un konkrēti attiecas uz attiecīgo aktīvo vielu. Tādējādi produktu par tādu, ko aizsargā spēkā esošs pamatpatents Regulas Nr. 469/2009 3. panta a) punkta izpratnē, var uzskatīt tikai tad, ja produkts, kas ir PAS priekšmets, ir vai nu tieši minēts, vai nu ir noteikti un konkrēti paredzēti šī patenta pretenzijās.

Turpinājumā Tiesa uzsvēra, ka PAS nav paredzēts tam, lai paplašinātu ar pamatpatentu piešķirtās aizsardzības apjomu tiktāl, ka tas pārsniedz ar minēto patentu aptvertu izgudrojumu, un ka PAS piešķiršana produktam, kas neietilpst ar pamatpatentu aptvertajā izgudrojumā, būtu pretrunā Regulas Nr. 469/2009 mērķim, jo šāds PAS neattiektos uz ar šo patentu pieteiktajiem pētniecības rezultātiem. Tādējādi šīs regulas 3. panta a) punkta piemērošanas vajadzībām pamatpatenta pretenzijas ir izprotamas, ņemot vērā šī izgudrojuma robežas, kā tas izriet no šī patenta apraksta un zīmējumiem. Šajā ziņā Tiesa precizēja, ka, lai noteiktu, vai produkts ietilpst ar pamatpatentu aptvertajā izgudrojumā, nozares lietpratējam jāvar konkrēti identificēt šo produktu, ņemot vērā visu pamatpatentā norādīto informāciju un tehnikas attīstības stāvokli šī patenta pieteikuma iesniegšanas datumā.

Spriedumā, kas pasludināts 2018. gada 12. jūnijā, **Louboutin un Christian Louboutin** (C-163/16, [EU:C:2018:423](#)), Tiesai virspalātas sastāvā bija jāprecizē, vai *apzīmējumu konkrētas krāsas veidā, kas uzklāta konkrētā produkta vietā, veido “forma” Direktīvas 2008/95* ¹⁰⁴ 3. panta 1. punkta e) apakšpunkta iii) punkta izpratnē.

Šis spriedums tika pieņemts saistībā ar tiesvedību par preču zīmes pārkāpumu starp *Christian Louboutin* un *Christian Louboutin SAS* un Nīderlandes sabiedrību par to, ka pēdējā minētā veic kurpju tirdzniecību, ar kuru esot apdraudēta *Ch. Louboutin* piederoša preču zīme, ko veido sarkana krāsa (*Pantone 18-1663TP*), kas uzklāta augstpapēžu kurpes zolei.

Tiesa vispirms norādīja, ka preču zīmju tiesību kontekstā jēdzienu “forma” parasti saprot kā tādu, ar ko apzīmē visas līnijas vai kontūras, ar kurām attiecīgā prece tiek norobežota telpā. Tomēr nedz no Direktīvas 2008/95, nedz no Tiesas judikatūras, nedz arī no šī jēdziena ierastās nozīmes neizriet, ka krāsa pati par sevi bez tās norobežošanas telpā varētu veidot formu.

¹⁰¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 469/2009 (2009. gada 6. maijs) par papildu aizsardzības sertifikātu zālēm (OV 2009, L 152, 1. lpp.).

¹⁰² Tiesas spriedums, 2011. gada 24. novembris, **Medeva** (C-322/10, [EU:C:2011:773](#)).

¹⁰³ Konvencija par Eiropas patentu piešķiršanu, parakstīta Minhenē 1973. gada 5. oktobrī.

¹⁰⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/95/EK (2008. gada 22. oktobris), ar ko tuvinā dalībvalstu tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm (OV 2008, L 299, 25. lpp.).

Tiesa tālāk uzsvēra, ka, lai gan, bez šaubām, preces vai preces daļas formai ir loma, lai norobežotu krāsu telpā, tomēr nevar uzskatīt, ka apzīmējumu veido šī forma, ja preču zīmes reģistrācijas mērķis ir aizsargāt nevis šo formu, bet vienīgi krāsas uzklāšanu uz konkrētas minētās preces daļas. Katrā ziņā tādu apzīmējumu kā pamatlietā aplūkots nevar uzskatīt par tādu, ko veido "tikai" forma tad, kad, kā tas ir šajā lietā, šī apzīmējuma galvenais elements ir krāsa, kura ir precizēta, izmantojot starptautiski atzītu identifikācijas kodu.

Šādos apstākļos Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 2008/95 3. panta 1. punkta e) apakšpunkta iii) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādu apzīmējumu, ko veido uz augstpapēžu kurpes zoles uzklāta krāsa, kāds tiek aplūkots pamatlietā, neveido vienīgi "forma" šīs tiesību normas izpratnē.

Spriedumā **Mitsubishi Shoji Kaisha un Mitsubishi Caterpillar Forklift Europe** (C-129/17, [EU:C:2018:594](#)), kas pasludināts 2018. gada 25. jūlijā, Tiesa lēma par preču zīmes īpašniekam Regulā Nr. 207/2009¹⁰⁵ un Direktīvā 2008/95 piešķirto tiesību ierobežojumiem, kas piemērojami atšķirības zīmju jomā. Šis spriedums tika pasludināts tiesvedībā starp divām Mitsubishi grupai piederošām sabiedrībām un Beļģijā reģistrētām trešajām sabiedrībām par to, ka pēdējās minētās tirgo dakštveres autokrāvējus Mitsubishi, kas iegādāti ārpus Eiropas Ekonomiskās zonas (EEZ), kuriem tās bija noņēmušas visus apzīmējumus, kas bija identiski preču zīmēm, kas piederēja Mitsubishi, un uz tiem novietoja savus apzīmējumus.

Pirmkārt, Tiesa konstatēja, ka preču zīmei identisku apzīmējumu noņemšana liedz to, ka preces, attiecībā uz kurām šī preču zīme ir reģistrēta, kad tās tiek pirmo reizi laistas apgrozībā tirgū EEZ teritorijā, ir apzīmētas ar šo preču zīmi, un tātad liedz šīs preču zīmes īpašniekam gūt labumu no būtiskajām tiesībām kontrolēt preču, kuras ir apzīmētas ar preču zīmi, pirmreizējo laišanu apgrozībā tirgū EEZ teritorijā. Otrkārt, Tiesas skatījumā preču zīmei identisku apzīmējumu noņemšana un jaunu apzīmējumu novietošana uz precēm, lai tās pirmo reizi laistu apgrozībā tirgū EEZ, apdraud preču zīmes funkcijas. Treškārt, Tiesa uzskatīja, ka, apdraudot preču zīmes īpašnieka tiesības kontrolēt ar šo zīmi marķēto preču pirmo laišanu tirgū EEZ teritorijā, kā arī apdraudot preču zīmes funkcijas, trešo personu veiktā preču zīmei identisku apzīmējumu noņemšana un jaunu apzīmējumu novietošana uz precēm bez tās īpašnieka piekrišanas, lai ieviestu vai laistu apgrozībā šīs preces tirgū EEZ teritorijā un ar mērķi apiet īpašnieka tiesības aizliegt ar tā preču zīmi marķēto preču importu, ir pretrunā mērķim nodrošināt neizkropļotu konkurenci.

Visbeidzot, šādā kontekstā Tiesa precizēja jēdzienu "lietošana komercdarbībā" Direktīvas 2008/95 5. panta un Regulas Nr. 207/2009 9. panta izpratnē, norādot, ka trešo personu veiktās darbības, kas izpaužas kā preču zīmei identisku apzīmējumu noņemšana, lai novietotu savus apzīmējumus, paredz trešo personu aktīvas darbības, kuras, tā kā tās ir veiktas, lai preces ievestu un laistu apgrozībā tirgū EEZ teritorijā un tātad komercdarbības kontekstā ekonomiskā labuma gūšanai, var tikt uzskatītas kā tādas, kas veido tās lietošanu komercdarbībā.

Visu šo iemeslu dēļ Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 2008/95 5. pants un Regulas Nr. 207/2009 9. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka preču zīmes īpašnieks var iebilst pret to, ka trešā persona bez tā piekrišanas noņem visus šai preču zīmei identiskus apzīmējumus un novieto citus apzīmējumus uz precēm, kas tiek uzglabātas muitas noliktavā, kā tas ir pamatlietā, lai tās importētu vai laistu apgrozībā tirgū EEZ teritorijā, kurā tās nekad iepriekš vēl nav bijušas laistas apgrozībā.

Spriedumā **Bundesverband Souvenir – Geschenke – Ehrenpreise/EUIPO** (C-488/16 P, [EU:C:2018:673](#)), kas pasludināts 2018. gada 6. septembrī, Tiesa apstiprināja pārsūdzēto Vispārējās tiesas spriedumu¹⁰⁶, nospriežot, ka vārdiska preču zīme "NEUSCHWANSTEIN" (turpmāk tekstā – "apstrīdētā preču zīme") nav aprakstoša Regulas Nr. 207/2009 7. panta 1. punkta c) apakšpunkta izpratnē.

105| Padomes Regula (EK) Nr. 207/2009 (2009. gada 26. februāris) par Eiropas Savienības preču zīmi (OV 2009, L 78, 1. lpp.).

106| Vispārējās tiesas spriedums, 2016. gada 5. jūlijs, **Bundesverband Souvenir – Geschenke – Ehrenpreise/EUIPO – Freistaat Bayern (NEUSCHWANSTEIN)** (T-167/15, nav publicēts, [EU:T:2016:391](#)).

Vispirms, attiecībā uz precēm, kas tiek tirgotas kā suvenīri, izmantojot pili, Tiesa nosprieda, ka Vispārējā tiesa ir pamatoti uzskatījusi, ka ar apstrīdēto preču zīmi aptvertās preces ir ikdienas patēriņa preces un ka attiecīgie pakalpojumi ir ikdienas pakalpojumi, kas ļauj veikt pils pārvaldīšanu un izmantošanu. Turklāt tā uzsvēra, ka apstāklim, ka šīs preces tika tirgotas kā suvenīrpreces, nav nozīmes, izvērtējot nosaukuma *Neuschwanstein* aprakstošo raksturu. Tas, ka precei ir piešķirta suvenīrpreces funkcija, nav uzskatāms par objektīvu īpašību, kas izrietētu no preces rakstura, jo šī funkcija ir atkarīga no pircēja brīvas gribas un ir vērsta tikai uz tā nodomiem. Tādējādi, aplūkojot no konkrētās sabiedrības daļas viedokļa, atmiņas, uz kurām norāda nosaukums *Neuschwanstein*, neliecina par preču un pakalpojumu, kurus aptver apstrīdētā preču zīme, kvalitāti vai būtisku īpašību.

Otrkārt, Tiesa uzskatīja, ka vienīgi apstākļi, ka minētās preces un pakalpojumi tiek piedāvāti konkrētā vietā, nevar būt aprakstoša norāde attiecībā uz to ģeogrāfisko izcelsmi, ciktāl minēto preču un pakalpojumu pārdošanas vieta pati par sevi nevar aprakstīt tām piemītošās iezīmes, īpašības vai īpatnības, kuras ir saistītas ar to ģeogrāfisko izcelsmi, tādas kā kāds amatnieks, tradīcijas vai klimats, kas raksturo konkrētu vietu. Šajā ziņā tā norādīja, ka Neišvānšteinas pils ir pazīstama nevis tajā pārdodamo suvenīrpreču vai tās piedāvāto pakalpojumu dēļ, bet gan savas vienreizējās arhitektūras dēļ. Turklāt apstrīdētā preču zīme netiek izmantota, lai tirgotu konkrētas suvenīrpreces un piedāvātu īpašus pakalpojumus, saistībā ar kuriem tā būtu tradicionāli pazīstama. Tādējādi Tiesa secināja, ka Vispārējā tiesa, nosprieždama, ka, tā kā Neišvānšteinas pils pati par sevi nav preču ražošanas vai pakalpojumu sniegšanas vieta, apstrīdētā preču zīme nevar norādīt uz ar šo preču zīmi aptverto preču un pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi, nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā.

3. Personas datu aizsardzība

Personas datu aizsardzības jomā ir jānorāda uz trīs spriedumiem. Ar pirmo Tiesai bija jāprecizē “personas datu pārziņa” jēdziens. Otrais attiecas uz reliģiskas kopienas atbildību par minēto datu apstrādi. Pēdējais attiecas uz piekļuvi personas datiem kriminālprocesā.

2018. gada 5. jūnijā spriedumā **Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein** (C-210/16, [EU:C:2018:388](#)) Tiesa virspalātas sastāvā lēma par Direktīvas 95/46¹⁰⁷ 2. panta d) punktā paredzēto “personas datu pārziņa” jēdziena interpretāciju, kā arī par uzraudzības iestāžu iejaukšanās pilnvaru apmēru attiecībā uz personas datu apstrādi, kurā ir iesaistīti vairāki dalībnieki. Pamattiesvedībā Vācijas datu aizsardzības iestāde kā uzraudzības iestāde Direktīvas 95/46 28. panta izpratnē piesprieda Vācijas sabiedrībai, kas ir specializējusies izglītības jomā, piedāvājot apmācības pakalpojumus, izmantojot “fanu lapu”, kas tiek mitināta sociālā tīkla Facebook vietnē, deaktivizēt šo lapu. Minētā iestāde uzskata, ka nedz šī sabiedrība, nedz Facebook nebija informējuši “fanu lapas” apmeklētājus par to, ka pēdējā minētā, izmantojot sīkdatnes, apkopoja ar viņiem saistīto personiska rakstura informāciju un ka minētā sabiedrība un Facebook pēc tam šo informāciju apstrādāja.

Tiesa vispirms uzskatīja, ka Facebook mitinātas “fanu lapas” uzturētājs, kāda ir pamatlīdzība aplūkotā sabiedrība, iestatot parametrus (atbilstoši tostarp savai mērķauditorijai, kā arī savas darbības vadības vai reklāmas mērķiem), piedalās šīs lapas apmeklētāju personas datu apstrādes nolūku un līdzekļu noteikšanā. Tādējādi Tiesa uzskata, ka šis uzturētājs ir jākvalificē kā Savienībā kopīgi ar Facebook Ireland (Amerikas Savienoto Valstu sabiedrības Facebook meitasuzņēmums Savienībā) par šādu apstrādi atbildīgais pārzinis Direktīvas 95/46 2. panta d) punkta izpratnē.

¹⁰⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 95/46/EK (1995. gada 24. oktobris) par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (OV 1995, L 281, 31. lpp.).

Turpinājumā, interpretējot Direktīvas 95/46 4. un 28. pantu, Tiesa nosprieda, ka gadījumā, ja ārpus Savienības nodibinātām uzņēmumam (kā tas ir Amerikas Savienoto Valstu sabiedrības *Facebook* gadījumā) ir vairāki dažādās dalībvalstīs esoši dibinājumi, pilnvaras, kas kādas dalībvalsts uzraudzības iestādei ir piešķirtas šīs direktīvas 28. panta 3. punktā, šī iestāde ir tiesīga izmantot attiecībā uz šīs dalībvalsts teritorijā esošu dibinājumu (šajā gadījumā *Facebook Germany*) pat tad, ja atbilstoši koncerna ietvaros esošajam uzdevumu sadalījumam, pirmkārt, šā dibinājuma pārziņā ir tikai reklāmas laukumu pārdošana un citas mārketinga darbības minētās dalībvalsts teritorijā un, otrkārt, ekskluzīvā atbildība par personas datu vākšanu un apstrādi visā Savienības teritorijā ir dibinājumam, kas atrodas kādā citā dalībvalstī (šajā gadījumā *Facebook Ireland*).

Turklāt Tiesa precizēja, ka tad, ja dalībvalsts uzraudzības iestāde grasās attiecībā uz šīs dalībvalsts teritorijā iedibinātu struktūru izmantot iejaukšanās pilnvaras, kas paredzētas Direktīvas 95/46 28. panta 3. punktā, tāpēc, ka personas datu aizsardzības noteikumu pārkāpumu izdara kāda trešā persona, kura ir atbildīga par šo datu apstrādi un kuras sēdekļis ir kādā citā dalībvalstī (šajā gadījumā *Facebook Ireland*), šīs uzraudzības iestādes kompetencē ir neatkarīgi no šīs otras dalībvalsts (Īrijas) uzraudzības iestādes izvērtēt šādas apstrādes likumību un tā var īstenot savas iejaukšanās pilnvaras attiecībā uz tās teritorijā iedibināto struktūru, iepriekš neaicinot otrās dalībvalsts uzraudzības iestādes iejaukties.

2018. gada 10. jūlija spriedumā **Jehovan todistajat** (C-25/17, [EU:C:2018:551](#)) Tiesas virspalāta lēma par *religiskas kopienas atbildību attiecībā uz personas datu apstrādi, kas veikta saistībā ar sludināšanas darbībām, apstaigājot mājas, ko organizē, koordinē un veicina šī kopiena*. Pamatlietā Somijas datu aizsardzības iestāde pieņēma lēmumu, aizliedzot Jehovas liecinieku kopienai vākt vai apstrādāt personas datus saistībā ar sludināšanu, ko veic tās locekļi, apstaigājot mājas, ja nav izpildīti Somijas tiesību aktos par šādu datu apstrādi paredzētie nosacījumi. Šīs kopienas locekļi, sludinādami apstaigājot mājas, veic piezīmes par tikšanos ar personām, ar kurām ne viņi paši, ne minētā kopiena nav pazīstami. Šie dati tiek vākti kā atgādināšanas piezīmes, lai tās varētu atrast iespējamiem vēlākiem apmeklējumiem, un attiecīgās personas tam nav ne piekritušas, nedz arī ir par to tikušas informētas. Šajā ziņā Jehovas liecinieku kopiena ir sniegusi pamatnostādnes par šādu piezīmju veikšanu, un šīs pamatnostādnes ir ietvertas vismaz vienā no tās publikācijām, kas veltītas sludināšanas darbībai.

Tiesa vispirms uzskatīja, ka personas datu vākšana, ko veic reliģiskas kopienas locekļi, sludinādami apstaigājot mājas, un šo datu vēlāka apstrāde nav izņēmumi no Direktīvas 95/46 piemērošanas jomas, ņemot vērā, ka tie nav uzskatāmi nedz par personas datu apstrādi, kas veikta, īstenojot šīs direktīvas 3. panta 2. punkta pirmajā ievilkumā paredzētās darbības, nedz par personas datu apstrādi, ko veic fiziskas personas tikai un vienīgi personiska vai mājsaimnieciska pasākuma vajadzībām minētās direktīvas 3. panta 2. punkta otrā ievilkuma izpratnē.

Turpinājumā Tiesa, atgādinājusi, ka Direktīva 95/46 attiecas uz personas datu manuālu apstrādi tikai tad, ja apstrādātie personas dati veido daļu no kartotēkas vai ir paredzēti, lai veidotu daļu no kartotēkas, noteica, ka šīs direktīvas 2. panta c) punktā minētais jēdziens “kartotēka” aptver personas datu kopumu, kas savākti saistībā ar sludināšanu, apstaigājot mājas, un kas ietver kontaktēto personu vārdus un adreses, kā arī citu informāciju par tām, ja šie dati ir sakārtoti saskaņā ar noteiktiem kritērijiem, kas praksē ļauj tos viegli atrast to vēlākas izmantošanas nolūkā. Lai uz šādu datu kopumu attiektos šis jēdziens, nav nepieciešams, lai tas ietvertu reģistrus, īpašus sarakstus vai citas meklēšanas metodes.

Visbeidzot, Tiesa uzskatīja, ka ikvienas personas pienākums ievērot Savienības tiesību normas par personas datu aizsardzību nevar tikt uzskatīts par iejaukšanos reliģisko kopienu organizatoriskajā autonomijā. Šajā ziņā tā secināja, ka Direktīvas 95/46 2. panta d) punkts, to aplūkojot Hartas 10. panta 1. punkta gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ļauj reliģisko kopienu – kopā ar tās locekļiem, kuri veic sludināšanu, – uzskatīt par pārzini attiecībā uz personas datu apstrādi, ko šie locekļi veic tādas sludināšanas gaitā, apstaigājot mājas,

kuru organizē, koordinē un veicina šī kopiena, un nav nepieciešams ne tas, lai minētajai kopienai būtu piekļuve šiem datiem, ne arī – lai tiktu konstatēts, ka tā saviem locekļiem ir sniegusi rakstveida pamatnostādnes vai ieteikumus par šo apstrādi.

2018. gada 2. oktobra spriedumā **Ministerio Fiscal** (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)) Tiesas virspalāta lēma par iespēju saskaņā ar Direktīvu 2002/58¹⁰⁸ noziedzīgu nodarījumu gadījumā pamatot piekļuvi personas datiem, kurus uzglabā elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniedzēji. Pamatlietā Spānijas izmeklēšanas tiesnesis noraidīja lūgumu, kas tika iesniegts saistībā ar izmeklēšanu par naudasmaka un mobilā tālruņa nolaupīšanu. Konkrētāk, kriminālpolicija minētajam tiesnesim lūdza sniegt tai piekļuvi uz divpadsmit dienu laikposmu, skaitot no nolaupīšanas brīža, tālruņa numuru, kas bija aktivizēti no nolaupītā tālruņa, lietotāju identifikācijas datiem. Šis lūgums tika noraidīts, pamatojoties uz to, ka fakti, kas ir kriminālizmeklēšanas pamatā, neveido “smagu” noziedzīgu nodarījumu, proti, saskaņā ar Spānijas tiesībām – nodarījumu, par kuru soda ar brīvības atņemšanu uz laiku, kas lielāks par pieciem gadiem, lai gan piekļuve identifikācijas datiem ir iespējama tikai attiecībā uz šāda veida nodarījumiem.

Norādījusi, ka valsts iestāžu piekļuve elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniedzēju glabātajiem personas datiem kriminālizmeklēšanas ietvaros ietilpst Direktīvas 2002/58 piemērošanas jomā, Tiesa atgādināja, ka valsts iestāžu piekļuve datiem, ar ko var identificēt personas, kurām pieder SIM kartes, kas aktivizētas ar nozagtu mobilo tālruni, tādēļ kā šo personu vārds, uzvārds un, attiecīgā gadījumā, adrese, rada iejaukšanos pamattiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību, kā arī pamattiesībās uz personas datu aizsardzību, kas ir aizsargātas ar Hartu, pat ja nav apstākļu, kas ļautu šo iejaukšanos kvalificēt kā “smagu”, un nav nozīmes tam, vai attiecīgajai informācijai par privāto dzīvi ir vai nav sensitīvs raksturs un vai ieinteresētajām personām ir vai nav radītas neērtības šīs iejaukšanās dēļ. Tomēr Tiesa uzsvēra, ka šī iejaukšanās nav tik smaga, ka šī piekļuve noziedzīgu nodarījumu prevencijas, izmeklēšanas, atklāšanas un kriminālvajāšanas jomās būtu jāierobežo ar smagas noziedzības apkarošanu. Pat ja Direktīvā 2002/58 ir izsmeļoši uzskaitīti mērķi, kas var pamatot tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir reglamentēta valsts iestāžu piekļuve attiecīgajiem datiem un ar kuru tiek izdarīta atkāpe no elektronisko komunikāciju konfidencialitātes principa, un šai piekļuvei patiešām un stingri ir jāatbilst kādam no šiem mērķiem, Tiesa norāda, ka attiecībā uz noziedzīgu nodarījumu prevenciju, izmeklēšanu, atklāšanu un kriminālvajāšanu Direktīvas 2002/58 formulējums neierobežo šo mērķi vienīgi ar smagu noziegumu apkarošanu, bet gan attiecas uz “noziedzīgiem nodarījumiem” vispārīgi.

Šādā kontekstā Tiesa precizēja, ka, pat ja savā spriedumā *Tele2 Sverige un Watson u.c.*¹⁰⁹ tā nosprieda, ka vienīgi smagu noziegumu apkarošana var pamatot valsts iestāžu piekļuvi komunikāciju pakalpojumu sniedzēju saglabātajiem personas datiem, kuri, tos apkopojot, ļauj izdarīt konkrētus secinājumus par to personu privāto dzīvi, kuru dati tiek skarti, šāda interpretācija ir pamatota ar apstākli, ka tiesiskā regulējuma, kas reglamentē šo piekļuvi, mērķim ir jābūt atbilstošam šīs darbības rezultātā radītajam attiecīgo pamattiesību aizskārumam. Tādējādi atbilstoši samērīguma principam noziedzīgu nodarījumu novēršanas, izmeklēšanas, atklāšanas un kriminālvajāšanas jomā smagu iejaukšanos var pamatot vienīgi ar cīņu pret noziedzību, kas arī ir kvalificējama kā “smaga”. Savukārt, ja šādas piekļuves radīta iejaukšanās nav smaga, minēto piekļuvi var pamatot ar “noziedzīgu nodarījumu” prevencijas, izmeklēšanas, atklāšanas un kriminālvajāšanas mērķiem vispārīgā veidā.

108| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/58/EK (2002. gada 12. jūlijs) par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē (direktīva par privātās dzīves aizsardzību un elektroniskajām komunikācijām) (OV 2002, L 201, 37. lpp.), kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/136/EK (2009. gada 25. novembris; OV 2009, L 337, 11. lpp.).

109| Tiesas spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Tele2 Sverige un Watson u.c.* (C-203/15 un C-698/15, [EU:C:2016:970](#)).

Šajā gadījumā Tiesa uzskatīja, ka piekļuvi tikai aplūkotajā lūgumā minētajiem datiem nevar kvalificēt kā “smagu” to personu, kuru dati tiek skarti, pamattiesību aizskārumu, jo šie dati neļauj izdarīt precīzus secinājumus par viņu privāto dzīvi. Tiesa no tā secināja, ka aizskārumu, ko radītu piekļuve šādiem datiem, var attaisnot ar “noziedzīgu nodarījumu” prevencijas, izmeklēšanas, atklāšanas un kriminālvajāšanas mērķiem vispārīgā veidā un nav nepieciešams, lai šie nodarījumi tiktu kvalificēti kā “smagi”.

4. Publiskais iepirkums

Spriedumā **Komisija/Austrija (Valsts spiestuve)** (C-187/16, [EU:C:2018:194](#)), kas pasludināts 2018. gada 20. martā, Tiesa virspalātas sastāvā apmierināja Komisijas celto prasību par pienākumu neizpildi pret Austrijas Republiku, kurā bija lūgts *konstatēt, ka, pirmkārt, piešķirot tieši pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības par oficiālo dokumentu izgatavošanu spiestuvei un, otrkārt, atstājot spēkā valsts tiesību normas, ar kuriem līgumslēdzējām iestādēm ir uzlikts pienākums tieši piešķirt šo pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības šai sabiedrībai, šī dalībvalsts nav izpildījusi LESD 49. un 56. pantā, Direktīvas 92/50¹¹⁰ 4. un 8. pantā, kā arī Direktīvas 2004/18¹¹¹ 14. un 20. pantā paredzētos pienākumus.*

Tiesa uzskata, ka Direktīvas 92/50 4. panta 2. punktā un Direktīvas 2004/18 14. pantā dalībvalstīm ir paredzēta rīcības brīvība, lai pieņemtu lēmumu par pasākumiem, kuri tiek uzskatīti par nepieciešamiem to būtisku drošības interešu aizsardzībai, šos pantus tomēr nevar interpretēt tādējādi, ka dalībvalstīm ar tiem tiek piešķirtas pilnvaras atkāpties no LESD tiesību normām, tikai atsaucoties uz minētajām interesēm. Turklāt dalībvalstij, kura vēlas izmantot šīs atkāpes, ir jāpierāda, ka vajadzību aizsargāt šīs intereses nevarētu apmierināt, izsludinot konkursu atbilstoši tam, kas ir paredzēts Direktīvā 92/50 un Direktīvā 2004/18.

Secinājusi, ka Austrijas Republika nav pierādījusi, ka mērķis, kas ir vērsts uz to, lai novērstu sensitīvas informācijas izpaušanu, kura ir saistīta ar attiecīgo oficiālo dokumentu izgatavošanu, nevarētu tikt sasniegts, rīkojot konkursu, Tiesa konstatēja, ka minētajās direktīvās paredzēto iepirkuma procedūru neievērošana, vērtējot saistībā ar šādu mērķi, šķietot nesamērīga.

Spriedumā **Vossloh Laeis** (C-124/17, [EU:C:2018:855](#)), kas pasludināts 2018. gada 24. oktobrī, Tiesa precizēja *saimnieciskās darbības subjekta pienākumu sadarboties ar līgumslēdzēju iestādi, lai pierādītu savu uzticamību.* Pamatlietā līgumslēdzēja iestāde bija izveidojusi kvalifikācijas sistēmu Direktīvas 2014/25¹¹² 77. panta izpratnē, lai izraudzītos uzņēmumus, kam tai būtu jāpiegādā dzelzceļa sliežu ceļa konstrukcijas elementi. Uzņēmums **Vossloh Laeis** tika izslēgts no šīs sistēmas, pamatojoties uz to, ka valsts iestāde aizliegto vienošanos jomā tam bija uzlikusi naudas sodu par piedalīšanos kartelī vairāku gadu garumā. Līgumslēdzēja iestāde, kas bija viena no pusēm, kam šis kartelis bija nodarījis kaitējumu un kam bija šaubas par šī uzņēmuma uzticamību, tam pieprasīja iesniegt valsts iestādes aizliegto vienošanos jomā lēmumu, ar kuru tam bija uzlikts naudas sods. Uzskatot, ka minētā uzņēmuma paskaidrojumi nepierāda, ka tas ir veicis pietiekamus pašattīrīšanās pasākumus, kā to pieprasa valsts tiesības, līgumslēdzēja iestāde viņu galīgi izslēdza no kvalifikācijas procedūras. Šādā kontekstā iesniedzējtiesa uzdeva Tiesai jautājumu par valsts tiesību saderību ar Savienības tiesībām publiskā iepirkuma jomā.

110| Padomes Direktīva 92/50/EEK (1992. gada 18. jūnijs) par procedūru koordinēšanu valsts pakalpojumu līgumu piešķiršanai (OV 1992, L 209, 1. lpp.).

111| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/18/EK (2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV 2004, L 134, 114. lpp.).

112| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/25/ES (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (OV 2014, L 94, 243. lpp.).

Vispirms Tiesa konstatēja, ka no Direktīvas 2014/24 ¹¹³ preambulas 102. apsvēruma izriet, ka, ja saimnieciskās darbības subjekts ir veicis atbilstības pasākumus, kuru mērķis ir izlabot kāda noziedzīga nodarījuma vai pārkāpuma sekas un efektīvi novērst to turpmāku atkārtošanos, šis subjekts vairs nebūtu jāizslēdz tikai minētā iemesla dēļ. Turklāt saskaņā ar šo apsvērumu dalībvalstīm ir jānosaka precīzi procesuālie un materiālie nosacījumi, kas piemērojami gadījumos, kad saimnieciskās darbības subjekts lūdz, lai tiktu izvērtēti atbilstības pasākumi, kas veikti ar mērķi potenciāli piedalīties iepirkuma procedūrā, tāpat kā dalībvalstīm jo īpaši vajadzētu būt brīvai izvēlei lemt par to, vai atļaut, lai attiecīgos novērtējumus veic atsevišķas līgumslēdzējas iestādes, vai minēto uzdevumu uzticēt citām iestādēm centralizētā vai decentralizētā līmenī. Šajā ziņā, ja dalībvalstis ir atļāvušas līgumslēdzējai iestādei veikt attiecīgos novērtējumus, tad tieši tai ir jāizvērtē ne vien tas, vai pastāv saimnieciskās darbības subjekta izslēgšanas iemesls, bet attiecīgā gadījumā arī tas, vai šis saimnieciskās darbības subjekts faktiski ir atjaunojis savu uzticamību.

Tiesa tālāk norādīja, ka tādās situācijās, kad pastāv Savienības vai valsts tiesībās reglamentēta īpaša procedūra saukšanai pie atbildības par noteiktu pārkāpumu izdarīšanu un kad izmeklēšana šajā ziņā ir jāveic īpašām struktūrām, līgumslēdzējai iestādei, izvērtējot iesniegtos pierādījumus, principā ir jāvadās no šādas procedūras iznākuma. Šādā kontekstā Tiesa uzskatīja, ka izmeklēšanas iestāžu veiktajai faktu un apstākļu izskaidrošanai Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta izpratnē nav tāds pats mērķis kā tā saimnieciskās darbības subjekta uzticamības pārbaudei, kurš ir veicis šajā tiesību normā paredzētos pasākumus un kuram ir jāiesniedz līgumslēdzējai iestādei pierādījumi, kas apliecinātu šo pasākumu pietiekamību tā dalībai iepirkuma procedūrā. Līdz ar to, ciktāl tas ir nepieciešams, ievērojot attiecīgās līgumslēdzējas iestādes un izmeklēšanas iestāžu funkcijas, saimnieciskās darbības subjektam, kurš vēlas pierādīt savu uzticamību, neraugoties uz atbilstoša izslēgšanas iemesla esamību, ir faktiski jāsadarbojas ar iestādēm, kurām ir uzticētas šīs attiecīgās funkcijas, neatkarīgi no tā, vai tā ir līgumslēdzēja iestāde vai izmeklēšanas iestāde. Tiesa tomēr uzsvēra, ka šādai sadarbībai ar līgumslēdzēju iestādi ir jāattiecas tikai uz pasākumiem, kas ir strikti nepieciešami saimnieciskās darbības subjekta uzticamības pārbaudes mērķa efektīvai sasniegšanai.

Šādos apstākļos Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 2014/25 80. pants, lasot to kopsakarā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punktu, pieļauj tādu valsts tiesību normu, atbilstoši kurai saimnieciskās darbības subjektam, kas, neraugoties uz atbilstošu izslēgšanas iemeslu, vēlas pierādīt savu uzticamību, ir pilnībā jāizskaidro fakti un apstākļi, kuri ir saistīti ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu vai pārkāpumu, aktīvi sadarbojoties ne tikai ar izmeklēšanas iestādi, bet arī ar līgumslēdzēju iestādi tās īpašās lomas kontekstā, lai sniegtu tai pierādījumu par savas uzticamības atjaunošanos, ja vien šī sadarbība ir ierobežota ar pasākumiem, kas ir strikti nepieciešami šīs pārbaudes veikšanai.

5. Savstarpēja palīdzība nodokļu prasījumu piedziņā

Spriedumā **Donnellan** (C-34/17, [EU:C:2018:282](#)), kas pasludināts 2018. gada 26. aprīlī, Tiesa precizēja *apstākļus, kas pamato dalībvalsts iestādes atteikumu izpildīt piedziņas pieprasījumu par prasījumu attiecībā uz citā dalībvalstī piemērotu naudas sodu saistībā ar Direktīvā 2010/24 ¹¹⁴ paredzēto savstarpējās palīdzības sistēmu.*

¹¹³ | Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV 2014, L 94, 65. lpp.).

¹¹⁴ | Padomes Direktīva 2010/24/ES (2010. gada 16. marts) par savstarpēju palīdzību prasījumu piedziņā saistībā ar noteiktiem maksājumiem, nodokļiem, un citiem pasākumiem (OV 2010, L 84, 1. lpp., un labojums OV 2016, L 357, 17. lpp.).

2009. gadā Īrijas pilsonim, smago kravas transportlīdzekļu vadītājam *E. Donnellan* tika piespriests naudas sods saistībā ar to, ka 2002. gadā Grieķijas muitas amatpersonas viņa transportlīdzeklī atklāja kontrabandas preces. 2012. gadā Grieķijas iestādes attiecīgajai Īrijas iestādei nosūtīja piedziņas pieprasījumu, kam bija pievienots Direktīvā 2010/24 paredzētais vienotais instruments. Šajā pieprasījumā Grieķijas iestādes atbilstoši šīs direktīvas 12. panta 1. punktam bija nosūtījušas datus, kas ļauj Īrijā veikt izpildi. Šajā gadījumā, neraugoties uz piedziņas pieprasījuma ietverto paziņojumu, saskaņā ar kuru piedziņas procedūra tika piemērota Grieķijā, tikai 2012. gadā, kad Īrijas nodokļu iestāde attiecīgajai personai nosūtīja samaksas pieteikumu, kam pievienots vienotais instruments, viņš uzzināja par to, ka pirms vairākiem gadiem viņam Grieķijā ir piemērots naudas sods. Tā kā attiecīgajai personai nebija iespējams savlaicīgi celt prasību Grieķijā, apstrīdot lēmumu, ar kuru viņam minētais sods piespriests, viņš Īrijā uzsāka tiesvedību, lai panāktu atbrīvojumu no attiecīgā piedziņas pieprasījuma izpildes. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa vaicā Tiesai, vai pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts iestāde varēja atteikties piedziņas pieprasījuma izpildi saistībā ar pamatiem par attiecīgās personas pamattiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību, kas noteiktas Hartas 47. pantā.

Tiesa atgādināja, ka ar Direktīvu 2010/24 ieviestās savstarpējās palīdzības sistēma – tā kā tā ietilpst iekšējā tirgus jomā – balstās uz savstarpējas uzticības starp attiecīgajām valsts iestādēm principu. Tādējādi šajā direktīvā ne tikai pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts struktūrām nav piešķirtas pilnvaras pārbaudīt prasījuma iesniedzējas dalībvalsts darbības, bet tās 14. panta 2. punktā šo struktūru pārbaudes pilnvaras ir skaidri ierobežotas ar pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts darbībām. Tomēr pieprasījuma saņēmēja iestāde izņēmuma kārtā var nolemt nesniegt palīdzību pieprasījuma iesniedzējai iestādei, it īpaši, ja šī izpilde varētu apdraudēt sabiedrisko kārtību. Tādējādi tādā situācijā, kāda aplūkota pamatlietā, kurā vienas dalībvalsts iestāde lūdz citas dalībvalsts iestādei piedzīt prasījumu attiecībā uz naudas sodu, par ko ieinteresētā persona nav zinājusi, kas tai tādējādi neļauj vērsties pieprasījuma iesniedzējas dalībvalsts tiesās apstākļos, kas ir savienojami ar tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību, pieteikuma saņēmējas dalībvalsts iestāde var atteikties izpildīt minēto pieprasījumu, pamatojoties uz to, ka lēmums par šī soda noteikšanu netika pienācīgi paziņots ieinteresētajai personai, pirms pieprasījuma saņēmējai iestādei tika iesniegts piedziņas pieprasījums saskaņā ar Direktīvu 2010/24.

6. Transportlīdzekļu apdrošināšana

Transportlīdzekļu apdrošināšanas jomā ir jānorāda uz spriedumu *Smith* (C-122/17, [EU:C:2018:631](#)), kas ir pasludināts 2018. gada 7. augustā ¹¹⁵, kā arī uz 2018. gada 4. septembra spriedumu *Juliana* (C-80/17, [EU:C:2018:661](#)).

Šajā pēdējā minētajā spriedumā Tiesa lēma par Direktīvas 72/166 ¹¹⁶ 3. panta 1. punktā ietverto apdrošināšanas pienākumu, ja transportlīdzekļa īpašnieks pārtrauc to vadīt un to novieto savas mājas pagalmā, tomēr neveicot pasākumus tā oficiālai noņemšanai no uzskaites. Tiesa vispirms precizēja, ka šāds līdzeklis, ja tas ir piemērots braukšanai, atbilst “transportlīdzekļa” jēdzienam Direktīvas 72/166 1. panta 1. punkta izpratnē un tādējādi uz to nebeidz attiekties apdrošināšanas pienākums tikai tāpēc vien, ka tā īpašnieks vairs neplāno to vadīt un to ir novietojis privātā teritorijā. Tad Tiesa konstatēja, ka tādā negadījumā, kurā ir iesaistīts transportlīdzeklis, kura īpašnieks nav izpildījis apdrošināšanas pienākumu, kas tam ir saskaņā ar valsts

¹¹⁵| Šis spriedums ir aplūkots V nodaļā “Savienības tiesības un valsts tiesības”.

¹¹⁶| Padomes Direktīva 72/166/EEK (1972. gada 24. aprīlis) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu un attiecībā uz kontroli saistībā ar pienākumu apdrošināt šādu atbildību (OV 1972, L 103, 1. lpp.).

tiesībām, Otrās direktīvas 84/5 ¹¹⁷ 1. panta 4. punktā minētā par kompensāciju atbildīgā iestāde var celt prasību ne tikai pret personu vai personām, kas atbild par negadījumu, bet arī pret šo īpašnieku neatkarīgi no tā civiltiesiskās atbildības par negadījumu.

XV. Ekonomikas un monetārā politika ¹¹⁸

Spriedumā **Weiss u.c.** (C-493/17, [EU:C:2018:1000](#)), kas pasludināts 2018. gada 11. decembrī, Tiesa virspalātas sastāvā *apstiprināja Lēmuma 2015/774 ¹¹⁹, ar kuru Eiropas Centrālā banka ieviesa otrreizējo tirgu valsts sektora aktīvu iegādes programmu (turpmāk tekstā – “VSIP”), saskaņā ar kuru Eurosistēmas centrālās bankas otrreizējos tirgos, ievērojot īpašus nosacījumus, iegādājas atbilstošus tirgojamus parāda vērtspapīrus no atbilstošiem darījuma partneriem, spēkā esamību.*

Pirmkārt, Tiesa nosprieda, ka, ņemot vērā Lēmuma 2015/774 mērķi un tā sasniegšanai paredzētos līdzekļus, šāds lēmums ietilpst monetārās politikas jomā. Runājot par minētā lēmuma 4. apsvērumā ietverto mērķi, proti, veicināt inflācijas atgriešanos nedaudz zem 2 % līmeņa vidējā termiņā, tas var tikt saistīts ar Savienības monetārās politikas galveno mērķi, kas izriet no LESD 127. panta 1. punkta un 282. panta 2. punkta, proti, cenu stabilitātes uzturēšanu.

Otrkārt, Tiesa uzskatīja, ka ar Lēmumu 2015/774 nav pārkāpts samērīguma princips. Šajā ziņā Tiesa norādīja, ka VSIP ir pieņemts kontekstā, ko raksturo, no vienas puses, ilgstoši zems inflācijas līmenis, kas var izraisīt deflācijas ciklu, un, no otras puses, nespēja novērst šo risku, izmantojot citus Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS) rīcībā esošos instrumentus, lai nodrošinātu inflācijas līmeņa pieaugumu. Šādos apstākļos, ņemot vērā VSIP paredzamo iedarbību un to, ka nav ticams, ka ECBS sasniedzamo mērķi būtu bijis iespējams sasniegt ar cita veida monetārās politikas pasākumiem, kas izpaustos kā ierobežotāka tās rīcība, Tiesa uzskatīja, ka VSIP atbilstoši savam pamatprincipam acīmredzami nepārsniedz to, kas ir nepieciešams šī mērķa sasniegšanai.

Visbeidzot, attiecībā uz Lēmuma 2015/774 saderību ar LESD 123. panta 1. punktā noteikto monetārās finansēšanas aizliegumu Tiesa uzskatīja, ka šajā programmā paredzēto ECBS iesaistīšanos nevar pielīdzināt finansiālās palīdzības dalībvalstij pasākumam. VSIP ietvaros ECBS ir atļauts iegādāties obligācijas nevis tieši – no dalībvalstu iestādēm un pārvaldes struktūrām, bet gan tikai netieši – otrreizējos tirgos. Šādā kontekstā Tiesa nosprieda, ka apstākļi, ka VSIP piemērošanas kārtība makroekonomikas līmenī ļauj iepriekš paredzēt dalībvalstu iestāžu un pārvaldes struktūru emitētu obligāciju būtiska apjoma iegādi, konkrēta privāta tirgus dalībnieka līmenī nevar radīt pārliecību, kas ļautu tam faktiski rīkoties kā ECBS starpniekam, iegādājoties obligācijas tieši no dalībvalsts. Tāpat tā secināja, ka Lēmuma 2015/774 rezultātā attiecīgajām dalībvalstīm nezūd pamudinājums īstenot veselīgu budžeta politiku, ciktāl dalībvalsts nevar balstīties uz finansēšanas iespējām, kuras var izrietēt no VSIP īstenošanas, lai atteiktos realizēt veselīgu budžeta politiku, galu galā neriskējot ar to, ka tās emitētās obligācijas to novērtējuma pasliktināšanās dēļ tiek izslēgtas no šīs programmas, vai ar to, ka ECBS atkārtoti pārdod šīs dalībvalsts emitētās obligācijas, ko tā iepriekš bija iegādājusies.

¹¹⁷ Padomes Otrā direktīva 84/5/EEK (1983. gada 30. decembris) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu (OV 1984, L 8, 17. lpp.).

¹¹⁸ Šajā jomā skat. arī spriedumu, 2018. gada 19. decembris, **Berlusconi un Fininvest** (C-219/17, [EU:C:2018:1023](#)), kas aplūkots šī ziņojuma VI.2. nodaļā “Prasība atcelt tiesību aktu”.

¹¹⁹ Eiropas Centrālās bankas Lēmums (ES) 2015/774 (2015. gada 4. marts) par otrreizējo tirgu valsts sektora aktīvu iegādes programmu (OV 2015, L 121, 20. lpp.), kurā grozījumi ir izdarīti ar Eiropas Centrālās bankas Lēmumu (ES) 2017/100 (2017. gada 11. janvāris) (OV 2017, L 16, 51. lpp.).

Spriedumos, kas tika pasludināti lietās **Baumeister** (C-15/16, [EU:C:2018:464](#)) un **Buccioni** (C-594/16, [EU:C:2018:717](#)), Tiesai bija iespēja lemt par valsts finanšu tirgus uzraudzības iestāžu un valsts banku nozares uzraudzības iestāžu pienākuma glabāt dienesta noslēpumu apjomu.

Pirmais spriedums, ko Tiesas virspalāta pasludināja 2018. gada 19. jūnijā, attiecas uz “konfidencialas informācijas” jēdzienu *Direktīvas 2004/39* ¹²⁰ 54. panta 1. punkta izpratnē, un tajā tai bija jāprecizē no sprieduma lietā *Altmann u.c.* ¹²¹ izrietošā judikatūra. Pamattiesvedība attiecās uz lēmumu, ar kuru Vācijas Federālais finanšu darījumu uzraudzības dienests atteicās apmierināt ieguldītāja, kurš bija cietis no Vācijas uzņēmuma krāpnieciskām darbībām, pieteikumu piekļūt dokumentiem, kurus iestāde ir saņēmusi vai sagatavojusi saistībā ar minētā uzņēmuma uzraudzības darbībām.

Tiesa vispirms nosprieda, ka visa ar uzraudzīto uzņēmumu saistītā informācija, ko tā sniegusi kompetentajai iestādei, kā arī visi šīs iestādes paziņojumi, kas ir iekļauti tā uzraudzības lietas materiālos (tostarp sarakste ar citiem dienestiem), nav viennozīmīgi uzskatāma par konfidencialu informāciju, kam ir piemērojams pienākums glabāt dienesta noslēpumu. Šāda kvalifikācija attiecas tikai uz informāciju, kura, pirmkārt, nav publiska un, otrkārt, kuras atklāšana varētu apdraudēt tās fiziskās vai juridiskās personas intereses, kas to ir sniegusi, vai trešās personas intereses, vai arī ieguldījumu sabiedrību darbības uzraudzības sistēmas, kas ieviesta ar direktīvu, labu darbību.

Tiesa turpinājumā precizēja, ka informācija, kas varēja būt komercnoslēpums, parasti zaudē savu slepeno raksturu, ja tā ir vecāka par pieciem gadiem. Izņēmuma kārtā var būt savādāk, ja lietas dalībnieks, kurš atsaucas uz slepeno raksturu, pierāda, ka, neraugoties uz šīs informācijas vecumu, tā joprojām ir būtiskas ziņas par lietas dalībnieka vai attiecīgo trešo personu komerciālo stāvokli. Tiesa tomēr norādīja, ka šie apsvērumi neattiecas uz tādu informāciju, kuras konfidencialitāti var pamatot ar citiem iemesliem, nevis ar tās nozīmi saistībā ar aplūkoto uzņēmumu komerciālo stāvokli, piemēram, it īpaši informācija par kompetento iestāžu uzraudzības stratēģijām un metodēm.

Visbeidzot, Tiesa uzsvēra, ka dalībvalstis var brīvi izlemt aizsardzību pret piekļuvi paplašināt, to attiecinot uz visu kompetento iestāžu lietas materiālu saturu vai – tieši otrādi – ļaut piekļūt kompetento iestāžu rīcībā esošajai informācijai, kas nav konfidenciala informācija *Direktīvas 2004/39* izpratnē. *Direktīvas* mērķis ir tikai un vienīgi kompetentajām iestādēm noteikt pienākumu principā atteikties piekļuvi konfidencialai informācijai.

Otrajā spriedumā, kas pasludināts 2018. gada 13. septembrī, Tiesa lēma par *jautājumu, vai Direktīvai 2013/36* ¹²² ir pretrunā tas, ka valsts finanšu uzraudzības iestādes atklāj konfidencialu informāciju personai, kas to ir pieprasījusi, lai varētu uzsākt civillietas vai komerclietas tiesvedību nolūkā aizsargāt mantiskās intereses, kuras tikušas skartas kredītiestādes piespiedu likvidācijas rezultātā. Pamattiesvedības pamatā ir prasība, ko privātpersona cēla pret Itālijas Banku, Itālijas banku nozares uzraudzības iestādi, par pēdējās minētās lēmumu atteikties piekļuvi konkrētiem dokumentiem saistībā ar kredītiestādes, kam tika noteikta piespiedu likvidācija, uzraudzību. Prasītājs iesniedza piekļuves pieteikumu, lai izvērtētu iespēju sākt tiesas procesu pret Itālijas Banku par finansiāliem zaudējumiem, kuri, kā apgalvots, viņam ir nodarīti.

120| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/39/EK (2004. gada 21. aprīlis), kas attiecas uz finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Padomes Direktīvas 85/611/EEK un 93/6/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2000/12/EK un atceļ Padomes Direktīvu 93/22/EEK (OV 2004, L 145, 1. lpp.).

121| Tiesas spriedums, 2014. gada 12. novembris, *Altmann u.c.* (C-140/13, [EU:C:2014:2362](#)).

122| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK (OV 2013, L 176, 338. lpp.).

Šajā ziņā Tiesa norāda, ka ar Direktīvas 2013/36 53. panta 1. punkta trešo daļu konfidenciālo informāciju, kas neattiecas uz trešajām personām, kuras ir iesaistītas mēģinājumos šo kredītiestādi glābt, Savienības likumdevējs ir vēlējies ļaut kompetentajai iestādei izpaust tikai personām, kuras tieši skar kredītiestādes bankrots vai piespiedu likvidācija, lai tā kompetento tiesu uzraudzībā tiktu izmantota civillietu vai komercietu tiesvedībās. Šādā kontekstā, ja pieteicējs, lai iegūtu piekļuvi kompetento iestāžu rīcībā esošai konfidenciālai informācijai, būtu spiests uzsākt civillietas vai komercietas tiesvedību, ar to tiktu apdraudētas pareizas tiesvedības prasības.

Tādējādi Tiesa uzskata, ka iespējai atkāpties no pienākuma ievērot dienesta noslēpumu, piemērojot minētās direktīvas 53. panta 1. punkta trešo daļu, ir nepieciešams, lai pieteikums izpaust informāciju attiektos uz tādu informāciju, attiecībā uz kuru pieteicējs izvirza precīzas un saskaņotas norādes, kuras ļauj loģiski pieņemt, ka tā ir nozīmīga notiekošas vai ierosināmas civillietas vai komercietas tiesvedības vajadzībām, kuras priekšmets pieteicējam ir konkrēti jāidentificē un ārpus kuras attiecīgā informācija nedrīkst tikt izmantota. Katrā ziņā iestādēm un kompetentajām tiesām pirms katras pieprasītās konfidenciālās informācijas izpaušanas ir savstarpēji jāizsver pieteicēja interese iegūt savā rīcībā attiecīgo informāciju un interese, kas ir saistīta ar šīs informācijas, uz kuru attiecas dienesta noslēpuma pienākums, konfidencialitātes saglabāšanu.

XVI. Sociālā politika

Sociālās politikas jomā pieminēšanas vērti ir vairāki spriedumi. Tie attiecas uz vienlīdzīgas attieksmes principu nodarbinātības un sociālā nodrošinājuma jomā, strādājošu grūtnieču, sieviešu, kas strādā pēcdzemdību laikposmā vai baro bērnu ar krūti, aizsardzību, uz noteiktu laiku darbā pieņemtu darba ņēmēju aizsardzību, darba laika organizēšanu, tiesībām uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu vai Savienības tiesību interpretāciju saistībā ar sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanu.

1. Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un sociālā nodrošinājuma jomā

Spriedumā **Ruiz Conejero** (C-270/16, [EU:C:2018:17](#)), kas pasludināts 2018. gada 18. janvārī, Tiesai bija jālemj par *darba ņēmēja atlaišanas viņa epizodiskas prombūtnes no darba dēļ, pat ja tā ir attaisnota, kas izriet no slimībām, kuras saistītas ar viņa invaliditāti, atbilstību Direktīvai 2000/78*¹²³. Pamattiesvedība skāra apkopēju, kuram ir dažādas veselības problēmas, kuru dēļ viņam ir atzīta invaliditāte, un kurš tika atlaists no darba, pamatojoties uz to, ka kopējais viņa prombūtnes laiks, pat ja tas ir attaisnots, pārsniedza valsts tiesiskajā regulējumā par darba ņēmēju statusu paredzēto maksimālo laiku. Attiecīgā persona apgalvoja, ka viņa atlaišana ir uzskatāma par diskrimināciju invaliditātes dēļ.

Atgādinājusi, ka šādos apstākļos darba ņēmēja aptaukošanās, kas apgrūtina viņa pilnvērtīgu un efektīvu dalību profesionālajā dzīvē vienlīdzīgi ar citiem darba ņēmējiem, ietilpst jēdzienā "invaliditāte" Direktīvas 2000/78 izpratnē, Tiesa konstatēja, ka, salīdzinot ar darba ņēmēju bez invaliditātes, darba ņēmējs ar invaliditāti papildus ir pakļauts ar viņa invaliditāti saistītas slimības riskam. Tātad viņam pastāv palielināts risks uzkrāt prombūtnes slimības dēļ dienas. Tā kā attiecīgā valsts tiesību norma par darba līguma izbeigšanu ir piemērojama identiskā veidā gan personām ar invaliditāti, gan personām bez invaliditātes, kuras atrodas

¹²³ | Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.).

prombūtnē no darba, Tiesa uzskatīja, ka tā var radīt nelabvēlīgāku situāciju darba ņēmējiem ar invaliditāti un līdz ar to radīt atšķirīgu attieksmi, kas netieši balstīta uz invaliditāti Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē. Tomēr Tiesa uzskatīja, ka cīņa pret prombūtni no darba var tikt atzīta par leģitīmu mērķi šīs tiesību normas izpratnē, jo runa ir par pasākumu, kurš pieder pie nodarbinātības politikas. Tādējādi tā aicināja iesniedzējtiesu ņemt vērā apstākļu kopumu, lai izvērtētu, vai aplūkots valsts tiesiskais regulējums nepārsniedz nepieciešamo, lai sasniegtu šo mērķi.

Tādējādi Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta i) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir aizliegts tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka darba devējs var no darba atlaist darba ņēmēju epizodiskas prombūtnes no darba dēļ, pat ja tā ir attaisnota, situācijā, kad šī prombūtne ir radusies ar invaliditāti saistītu saslimšanu dēļ, no kurām cieš šis darba ņēmējs, ja vien šis tiesiskais regulējums, lai gan tas ir paredzēts leģitīma mērķa sasniegšanai cīņā pret prombūtni no darba, nepārsniedz nepieciešamo, lai sasniegtu šo mērķi, bet tas ir jāizvērtē iesniedzējtiesai.

Spriedumos **Egenberger un IR**, kas ir aplūkoti arī šī ziņojuma II nodaļas 1. iedaļā “Pamattiesības”, Tiesas virspalāta lēma par *Direktīvas 2000/78 interpretāciju saistībā ar baznīcu un citu organizāciju, kuru ētoss balstās uz reliģiju vai pārliecību, profesionālo darbību*, kā arī reliģiska rakstura nosacījumu darbam baznīcā vai ar baznīcu saistītos uzņēmumos efektīvas pārbaudes tiesā jautājumu saistībā ar Hartas 21. un 47. pantu.

Spriedumā **Egenberger** (C-414/16, [EU:C:2018:257](#)), kas pasludināts 2018. gada 17. aprīlī, pamatlieta attiecās uz personas bez konfesionālās piederības kandidatūras noraidīšanu darbam “Evaņģēliskās diakonijas un attīstības darbā” – ar Vācijas evaņģēlisko baznīcu saistītā privāttiesiska rakstura asociācijā. Saskaņā ar darba piedāvājumu kandidātiem bija jābūt evaņģēliskās baznīcas vai Vācijas Kristiešu baznīcu darba grupā ietilpstošas baznīcas loceklim. Uzskatot, ka viņa ir cietusi no diskriminācijas reliģijas dēļ, jo viņa netika uzaicināta uz darba interviju, prasītāja vērsās pret “Evaņģēlisko darbu” Vācijas tiesās, vēloties panākt kaitējuma atlīdzināšanu.

Tiesa nosprieda, ka saskaņā ar Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktu dalībvalstis var atstāt spēkā valsts tiesību normas, kādas ir piemērojamas pamatlietā, saskaņā ar kurām organizācijas, kuru ētoss balstās uz reliģiju vai pārliecību, atlases procedūrā var paredzēt prasību, kas ir saistīta ar reliģiju vai pārliecību. Šāda iespēja tomēr ir pakļauta minētajā tiesību normā paredzētajam nosacījumam, ka “attiecīgās darbības rakstura vai tās veikšanas konteksta dēļ reliģija vai pārliecība veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā šīs organizācijas ētosu”.

Tā kā pamatlietā piemērojamās valsts tiesības pārbaudi tiesā saistībā ar šo nosacījumu ierobežoja tikai ar ticamības pārbaudi, pamatojoties uz reliģijas identitāti, iesniedzējtiesa uzdeva jautājumu par šādas ierobežotas pārbaudes atbilstību Direktīvai 2000/78.

Šajā saistībā Tiesa vispirms konstatēja, ka Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkta mērķis ir nodrošināt taisnīgu līdzsvaru starp baznīcu (un citu organizāciju, kuru ētoss ir balstīts uz reliģiju vai pārliecību) tiesībām uz autonomiju, no vienas puses, un darba ņēmēju tiesībām it īpaši darba pieņemšanas laikā netikt diskriminētiem reliģijas vai pārliecības dēļ, no otras puses. Šādā kontekstā šajā tiesību normā ir noteikti kritēriji, kuri jāņem vērā, veicot līdzsvarošanu, kas jāveic, lai nodrošinātu taisnīgu līdzsvaru starp šīm potenciāli konfliktējošajām tiesībām. Šajā ziņā, ja baznīca (vai cita organizācija, kuras ētoss ir balstīts uz reliģiju vai pārliecību) tāda akta vai lēmuma kā kandidatūras uz darbu tajā noraidīšana atbalstam atsaucas uz to, ka attiecīgo darbību rakstura vai to iespējamā veikšanas konteksta dēļ reliģija veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā šīs baznīcas vai organizācijas ētosu, ir jābūt iespējai šādu apgalvojumu vajadzības gadījumā pakļaut efektīvai pārbaudei tiesā atbilstoši Hartas 47. pantam, un šāda pārbaude turklāt nav pretrunā LESD 17. pantam.

Attiecībā uz jēdzienu "īsta, likumīga un attaisnota profesionālā prasība" Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkta izpratnē Tiesa nosprieda, ka šādai prasībai ir jābūt nepieciešamai un, ņemot vērā attiecīgās baznīcas vai organizācijas ētosu, attiecīgās profesionālās darbības rakstura vai veikšanas konteksta dēļ objektīvi noteiktai un tā nevar attiekties uz apsvērumiem, kuri nav saistīti ar šīs baznīcas vai organizācijas ētosu vai tiesībām uz autonomiju. Šai prasībai turklāt ir jāatbilst samērīguma principam.

Spriedums **IR** (C-68/17, [EU:C:2018:696](#)), kas pasludināts 2018. gada 11. septembrī, attiecās uz Vācijas katoļu slimnīcas veiktu vadošā amatā strādājoša ārsta, kurš ir piederīgs katoļu konfesijai, atlaišanu no darba, jo viņš pēc šķiršanās no pirmās sievas, ar kuru viņš bija salaulāts, ievērojot katoļu tradīcijas, noslēdza jaunu, civiltiesisku laulību. Darba līgumam, kas bija noslēgts starp vadošā amatā strādājošo ārstu un katoļu slimnīcu, bija piemērojamas kanoniskās tiesības, saskaņā ar kurām šāda atkārtotas laulības noslēgšana ir uzskatāma par smagu vadošā amatā strādājoša ārsta lojalitātes pienākumu pret slimnīcas, kurā viņš strādāja, ētosa pārkāpumu, kas pamatoja viņa atlaišanu no amata.

Tāpat kā spriedumā *Egenberger*, Tiesa atgādināja, ka baznīcas vai citas organizācijas, kuras ētoss ir balstīts uz reliģiju vai pārliecību, lēmumam, piemērojot valsts tiesības, pakļaut vadošos amatos strādājošus darbiniekus atšķirīgām prasībām par godprātīgu un lojālu izturēšanos atkarībā no šo darbinieku piederības kādai konkrētai konfesijai vai nepiederības nevienai konfesijai ir jābūt efektīvas pārbaudes tiesā priekšmetam. Šādai kontrolei ir jāļauj pārliecināties, ņemot vērā attiecīgās profesionālās darbības raksturu vai tās veikšanas kontekstu, ka ir ievēroti Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktā norādītie kritēriji un ka reliģija vai pārliecība ir īsta, likumīga un attaisnota prasība attiecībā uz profesiju, ņemot vērā attiecīgās baznīcas ētosu, ievērojot samērīguma principu. Šajā gadījumā Tiesa uzskatīja, ka piespiešanās katoļu baznīcas atzītai laulības izpratnei nešķiet esam tāda, kas veido būtisku aplūkotās profesionālās darbības nosacījumu, proti, prasītājam stacionārās ārstniecības ietvaros sniedzot konsultācijas un medicīnisko aprūpi, kā arī vadot iekšējo slimību nodaļas darbu tās vadītāja amatā, to turklāt apstiprina fakts, ka ar medicīnisko aprūpi atbildīgo personu amatos, kuros tiek pildītas vadības funkcijas, kas ir analogas tām, kuras tiek pildītas amatā, kuru ieņēma prasītājs, tika pieņemti slimnīcas darbinieki, kuri nav piederīgi katoļu konfesijai.

Spriedumā **MB (Dzimuma maiņa un vecuma pensija)** (C-451/16, [EU:C:2018:492](#)), kas pasludināts 2018. gada 26. jūnijā, Tiesas virspalāta lēma par Direktīvu 79/7¹²⁴ saistībā ar vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm sociālā nodrošinājuma jomā. Šajā gadījumā Lielbritānijas tiesiskajā regulējumā sievietēm, kuras dzimušas pirms 1950. gada 6. aprīļa, un vīriešiem, kuri dzimuši pirms 1953. gada 6. decembra, ir noteikti dažādi došanās pensijā vecumi, attiecīgi, 60 gadi un 65 gadi. Šajā gadījumā personai, kas piedzima kā vīrietis, bija laulāts ar sievieti un vēlāk veica dzimuma maiņas ķirurģisku operāciju, tika atteikts piešķirt vecuma pensiju kā sievietei, jo viņai nebija dzimuma atzīšanas galīgās apliecības tādēļ, ka to varēja saņemt tikai pēc viņas laulības atzīšanas par neesošu, tomēr viņa vēlējās palikt laulības attiecībās.

Atzinusi, ka aplūkotais tiesiskais regulējums personām, kuras ir mainījušas dzimumu pēc laulībām, rada mazāk labvēlīgu attieksmi nekā pret personām, kuras ir saglabājušas dzimumu, ar kuru tās piedzimušas – jo faktiski strīdīgais nosacījums par laulības atzīšanu par spēkā neesošu ir piemērojams tikai pirmajām personām –, Tiesa uzskatīja, ka šāds tiesiskais regulējums var būt nesaderīgs ar Direktīvu 79/7, ja šo abu personu kategoriju situācija būtu salīdzināma. ņemot vērā aplūkotās pensijas priekšmetu un piešķiršanas nosacījumus ar mērķi nodrošināt aizsardzību vecuma gadījumā, piešķirot attiecīgajai personai individuālas tiesības uz vecuma pensiju, kas iegūtas, pamatojoties uz iemaksām, ko viņa veikusi sava darba mūža laikā, neatkarīgi no viņas ģimenes stāvokļa, Tiesa uzskatīja, ka tas tā ir.

124| Padomes Direktīva 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos (OV 1979, L 6, 24. lpp.).

Tādējādi, un tā kā Lielbritānijas valdības norādītais mērķis savulaik izvairīties no tā, ka pastāv laulība starp viena dzimuma personām, neietilpst Direktīvas 79/7 pieļautajās atkāpes no aizlieguma diskriminēt dzimuma dēļ, Tiesa nosprieda, ka aplūkotais tiesiskais regulējums ir tieši diskriminējošs dzimuma dēļ un tāpēc aizliegts ar Direktīvu 79/7.

2. Strādājošu grūtnieču, sieviešu, kas strādā pēcdzemdību laikposmā vai baro bērnu ar krūti, aizsardzība

Spriedumos *Porras Guisado* un *González Castro* Tiesa lēma par aizsardzību, kas Direktīvā 92/85¹²⁵ piešķirta strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību laikposmā vai baro bērnu ar krūti.

Spriedumā *Porras Guisado* (C-103/16, [EU:C:2018:99](#)), kas pasludināts 2018. gada 22. februārī, Tiesa pievērsās aizsardzībai, kas piešķirta strādājošām grūtniecēm saistībā ar kolektīvās atlaišanas procedūru Direktīvas 98/59¹²⁶ izpratnē. Šajā gadījumā Spānijas sabiedrība uzsāka konsultācijas procedūru ar darbinieku pārstāvjiem, lai veiktu kolektīvo atlaišanu. Saskaņā ar īpašās sarunu grupas izstrādātu vienošanos, kurā bija noteikti kritēriji, kas jāpiemēro, izvēloties atlaišamos darba ņēmējus, kā arī kritēriji, ar kuriem noteikta prioritāte, saglabājot darba vietas uzņēmumā, tā izsniedza vēstuli par atlaišanu darba ņēmējai, kura bija stāvoklī. Attiecīgā darba ņēmēja savu atlaišanu apstrīdēja tiesā.

Tiesa nosprieda, ka Direktīvai 92/85 nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums, ar kuru tiek atļauts atlaist strādājošu grūtnieci kolektīvas atlaišanas dēļ. Lai gan lēmums par atlaišanu, kas pieņemts tādu iemeslu dēļ, kas galvenokārt ir saistīti ar attiecīgās personas grūtniecības stāvokli, nav saderīgs ar šajā direktīvā paredzēto atlaišanas aizliegumu, lēmums par atlaišanu, kas pieņemts laikā no grūtniecības sākuma līdz grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma beigām ar darbinieces grūtniecības stāvokli nesaistītu iemeslu dēļ turpretī nav pretrunā Direktīvai 92/85, ja darba devējs rakstveidā norāda atlaišanu pamatojošos iemeslus un ja attiecīgās personas atlaišana ir pieļauta attiecīgajos tiesību aktos un/vai attiecīgās dalībvalsts praksē. No tā izriet, ka ar darba ņēmēja personu nesaistīti iemesli, kuru dēļ ir veikta kolektīvā atlaišana Direktīvas 98/59 izpratnē, ietilpst ārkārtējos gadījumos, kas nav saistīti ar darbinieču stāvokli Direktīvas 92/85 izpratnē.

Tālāk attiecībā uz darba devēja pienākumu rakstveidā norādīt atlaišanu pamatojošos iemeslus viņš var arī vienīgi iesniegt ar strādājošās grūtnieces personu nesaistītus iemeslus, kuru dēļ viņš veic kolektīvo atlaišanu (tostarp ekonomiskus, tehniskus vai saistītus ar uzņēmuma organizāciju un ražošanu), ja vien ir norādīti objektīvie kritēriji, lai noteiktu atlaišamos darba ņēmējus.

Turklāt Tiesa nosprieda, ka Direktīvai 92/85 ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, ar kuru principā nav aizliegta strādājošu grūtnieču, pēcdzemdību periodā strādājošu sieviešu vai sieviešu, kas baro bērnu ar krūti, atlaišana un kurā ir paredzēts, ka šāda atlaišana nav spēkā tikai tad, ja tā ir prettiesiska, paredzot atlīdzinājumu. Šajā ziņā Tiesa uzskata, ka aizsardzība atlīdzinājuma veidā, pat ja tādējādi atlaistā darbiniece tiek atjaunota darbā un tiek izmaksāta alga, kas nav saņemta atlaišanas dēļ, nevar aizstāt preventīvo aizsardzību.

125| Padomes Direktīva 92/85/EEK (1992. gada 19. oktobris) par pasākumu ieviešanu, lai veicinātu drošības un veselības aizsardzības darbā uzlabošanu strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību periodā, vai strādājošām sievietēm, kas baro bērnu ar krūti (desmitā atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē) (OV 1992, L 348, 1. lpp.).

126| Padomes Direktīva 98/59/EK (1998. gada 20. jūlijs) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz kolektīvo atlaišanu (OV 1998, L 225, 16. lpp.).

Visbeidzot, Tiesa uzskatīja, ka Direktīvai 92/85 nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums, ar kuru, veicot kolektīvo atlaišanu, nav paredzētas nedz amata vietu saglabāšanas prioritāte, nedz arī pārkvalificēšanas prioritāte, kas pirms tam ir piemērojama šai atlaišanai, attiecībā uz strādājošām grūtniecēm, pēcdzemdību periodā strādājošām sievietēm vai sievietēm, kas baro bērnu ar krūti. Tomēr, tā kā šajā direktīvā ir tikai minimālās prasības, dalībvalstīm ir tiesības nodrošināt lielāku aizsardzību strādājošām grūtniecēm, pēcdzemdību periodā strādājošām sievietēm vai sievietēm, kas baro bērnu ar krūti.

Spriedumā **González Castro** (C-41/17, [EU:C:2018:736](#)), kas pasludināts 2018. gada 19. septembrī, Tiesa arī lēma par jautājumu saistībā ar *darbinieču, kuras baro ar krūti un kuras veic maiņu darbu daļēji nakts stundās, drošības un veselības aizsardzību*. Šajā gadījumā prasītāja, apsardzes darbiniece, kura savus darba pienākumus veic atbilstoši rotācijas sistēmai, kur daļa no darba stundām notiek nakts laikā, vēlējās panākt darba līguma apturēšanu, kā arī materiālo pabalstu par risku, barojot ar krūti. Šajā nolūkā tā lūdza iestādei, kas sedz riskus saistībā ar nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām, izsniegt viņai medicīnisku izziņu, kas apliecina risku barošanai ar krūti, ko rada viņas darba vieta, kas viņai tika atteikta.

Vispirms Tiesa nosprieda, ka Direktīva 92/85 ir piemērojama tādai situācijai, kurā attiecīgā darba ņēmēja veic maiņu darbu, kurā tikai daļa no viņas darba pienākumiem tiek veikta nakts laikā. Tā kā šajā direktīvā nav neviena precizējuma par jēdziena “nakts darbs”, kas paredzēts tās 7. pantā, tiešu tvērumu, Tiesa uzskatīja, ka attiecīgais darbs ir jāuzskata par tādu, kas veikts “nakts laikā” Direktīvas 2003/88¹²⁷ izpratnē, un tādējādi darba ņēmēja ir jākvalificē kā “nakts darba ņēmējs” šīs pašas direktīvas izpratnē. Tiesa faktiski uzskatīja, ka Direktīvu 92/85 nevar interpretēt veidā, kas ir mazāk labvēlīgs salīdzinājumā ar Direktīvu 2003/88, nedz arī veidā, kas ir pretrunā pašas Direktīvas 92/85 mērķim, proti, stiprināt aizsardzību, kādu saņem strādājošas grūtnieces, sievietes, kas strādā pēcdzemdību periodā, un strādājošas sievietes, kas baro bērnu ar krūti. Lai varētu saņemt šādu aizsardzību saistībā ar nakts darbu, attiecīgajai darbiniecei tomēr ir jāiesniedz medicīnas izziņa, kas apliecina šādu nepieciešamību viņas drošības vai veselības ziņā.

Turpinājumā Tiesa atgādināja, ka saskaņā ar Direktīvu 2006/54¹²⁸ dalībvalstīm ir jāveic pasākumi saskaņā ar savu tiesu sistēmu, kas ir vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka gadījumā, ja persona, kas uzskata sevi par cietušu tāpēc, ka viņai nav piemērots vienlīdzīgas attieksmes princips, tiesā vai kādā citā kompetentā iestādē uzrāda faktus, no kuriem var secināt, ka ir notikusi tieša vai netieša diskriminācija, bet pienākums pierādīt, ka nav noticis šī principa pārkāpums, ir atbildētājam. Tālāk tā nosprieda, ka šāds noteikums par apvērstu pierādīšanas pienākumu ir piemērojams, ja attiecīgā darba ņēmēja uzrāda faktus, kas liek domāt, ka viņas darba vietas radītajā risku novērtējumā nav veikta īpaša pārbaude, ņemot vērā viņas individuālo situāciju, kas tādējādi ļauj secināt, ka pastāv tieša diskriminācija dzimuma dēļ.

Tāpat darba vietas radīto risku strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību periodā, vai strādājošām sievietēm, kas baro bērnu ar krūti, vērtējums nav pakļaujams mazāk striktām prasībām kā tās, ko piemēro atbilstoši šīs pašas direktīvas vispārējai sistēmai, kurā ir noteikts, kā rīkoties attiecībā uz visām darbībām, kas var radīt īpašu risku šīm darba ņēmējām. Šajā vērtējumā ir jābūt īpašai pārbaudei, kurā ņem vērā attiecīgās darba ņēmējas individuālo situāciju, lai noteiktu, vai viņas vai arī viņas bērna veselība vai drošība ir pakļauta riskam. Ja šāda pārbaude nav veikta, attieksme pret sievieti būtu nelabvēlīgāka grūtniecības vai maternitātes atvaļinājuma dēļ Direktīvas 92/85 izpratnē, un tā būtu tieša diskriminācija dzimuma dēļ Direktīvas 2006/54 izpratnē, kas ļautu piemērot noteikumu par apvērstu pierādīšanas pienākumu.

127| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV 2003, L 299, 9. lpp.).

128| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/54/EK (2006. gada 5. jūlijs) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos (OV 2006, L 204, 23. lpp.).

3. Uz noteiktu laiku darbā pieņemtu darba ņēmēju aizsardzība

Spriedumos **Grupo Norte Facility** (C-574/16, [EU:C:2018:390](#)) un **Montero Mateos** (C-677/16, [EU:C:2018:393](#)), kas pasludināti 2018. gada 5. jūnijā, Tiesas virspalāta lēma par *Pamatnolīguma par darbu uz noteiktu laiku*¹²⁹ 4. klauzulas 1. punkta, kurā ir aizliegts noteikta laika darba ņēmējiem piemērot mazāk izdevīgus nosacījumus kā salīdzināmiem pastāvīgajiem darba ņēmējiem, ja vien atšķirīgiem nosacījumiem nav objektīva pamata, interpretāciju.

Pirmā lieta attiecās uz noteikta laika darba ņēmēju, kurš atvietoja citu darba ņēmēju, kura daļēji bija pensionējusies. Pirmā darba ņēmēja daļējas atvietošanas darba līgums izbeidzās brīdī, kad darba ņēmēja, kuru viņš atvietoja, pilnībā pensionējās. Otrā lieta attiecās uz noteikta laika darba ņēmēju, kura tika pieņemta darbā, balstoties uz pagaidu aizvietošanas (*interinidad*) darba līgumu, kura mērķis ir nodrošināt pastāvīgā darba ņēmēja atvietošanu un vēlāk uz laiku aizpildīt amata vietu. Darbā pieņemšanas procedūrā amata vieta, kuru aizņēma šī darba ņēmēja, tika piešķirta personai, kura tika atlasīta šīs procedūras rezultātā, un darba devējs izbeidza attiecīgās personas līgumu minētajā līgumā paredzētajā termiņā. Attiecīgie noteikta laika darba ņēmēji līdz ar to cēla prasību, pirmajā lietā – par lēmumu, ar ko atteikts piešķirt līgumu uz nenoteiktu laiku, izbeidzoties līgumam uz noteiktu laiku, un otrajā lietā – par līguma izbeigšanu, iestājoties noteiktajam termiņam. Spānijas tiesībās bija paredzēts pabalsts, ja darba līgums uz nenoteiktu laiku tiek izbeigts objektīva iemesla dēļ. Turpretī nekāds pabalsts nebija noteikts, izbeidzoties pagaidu aizvietošanas līgumam, un pabalsts, izbeidzoties atvietošanas darba līgumam, bija noteikts mazāks par to, kas tika paredzēts, izbeidzot darba līgumu uz nenoteiktu laiku. Tādējādi aplūkotajās lietās tika apspriests jautājums par attiecīgo pabalstu piešķiršanu un to apmēru.

Tiesa vispirms atgādināja, ka pamatnolīguma 4. klauzulas 1. punktā ir noteikts aizliegums paredzēt mazāk labvēlīgus darba nosacījumus noteikta laika darba ņēmējiem nekā salīdzināmiem pastāvīgajiem darba ņēmējiem tikai tādēļ, ka tie strādā noteiktu laiku, ja vien mazāk labvēlīgajai attieksmei nav objektīva pamata.

Tālāk Tiesa nosprieda, ka atvietošanas un pagaidu aizvietošanas darba līgumu izbeigšana iekļaujas kontekstā, kas no faktiskā un juridiskā viedokļa būtiski atšķiras no konteksta, kurā pastāvīgā darba ņēmēja darba līgums tiek uzteikts kāda no Spānijas tiesībās minēto objektīvo iemeslu dēļ. No pamatnolīguma 3. klauzulas 1. punktā ietvertās “noteikta laika darba līguma” jēdziena definīcijas izriet, ka šāda veida līgums beidz radīt savas sekas attiecībā uz nākotni, iestājoties tam piesaistītajam nobeiguma apstāklim, un šo nobeiguma apstākli var veidot konkrēta uzdevuma izpilde, noteikta termiņa iestāšanās vai konkrēta notikuma iestāšanās. Tātad noteikta laika darba līguma, kāds ir atvietošanas vai pagaidu aizvietošanas darba līgums, puses jau no tā noslēgšanas brīža apzinās datumu vai notikumu, kas nosaka tā beigas. Šis apstāklis ierobežo darba attiecību ilgumu, nepastāvot nepieciešamībai līguma pusēm paust šajā ziņā savu gribu pēc minētā līguma noslēgšanas.

Turpretim uz nenoteiktu laiku noslēgta darba līguma uzteikšana kāda no piemērojamos tiesību aktos minēto iemeslu dēļ pēc darba devēja iniciatīvas izriet no tādu apstākļu iestāšanās, kas nebija paredzēti līguma noslēgšanas datumā un izjauc darba attiecību normālo norisi. Tālab tieši tādēļ, lai kompensētu šāda iemesla dēļ notiekošo darba attiecību izbeigšanās neparedzamību un tātad kompensētu darba ņēmēja pieviltās cerības, kas viņam varēja būt šajā datumā attiecībā uz minēto attiecību stabilitāti, Spānijas tiesībās ir paredzēts šādā gadījumā atlaistajam darba ņēmējam izmaksāt pabalstu, kas atbilst 20 dienu izpeļņai par katru nostrādāto gadu. Tiesa tādējādi secināja, ka pabalstu, kas aplūkoti attiecīgajās lietās, specifiskais vai atšķirīgais mērķis atkarībā no piemērojamām Spānijas tiesību normām, kā arī īpašais konteksts, kurā iekļaujas to izmaksa, veido objektīvus iemeslus, kas attaisno aplūkoto atšķirīgo attieksmi starp nenoteikta laika darba ņēmējiem un noteikta laika darba ņēmējiem.

¹²⁹ 1999. gada 18. martā noslēgtais Pamatnolīgums par darbu uz noteiktu laiku, kas iekļauts pielikumā Padomes Direktīvai 1999/70/EK (1999. gada 28. jūnijs) par *UNICE, CEEP* un *EAK* noslēgto pamatnolīgumu par darbu uz noteiktu laiku (OV 1999, L 175, 43. lpp.).

Otrajā lietā Tiesa tomēr norādīja, ka attiecīgā persona pagaidu aizvietošanas līguma noslēgšanas brīdī nevarēja zināt nedz precīzu datumu, kurā amata vieta, ko viņa ieņēma saskaņā ar šo līgumu, tiks galīgi aizpildīta, nedz zināt, ka šī līguma darbības laikposms izrādīsies neparasti ilgs. Tādējādi tā aicināja iesniedzējtiesu izvērtēt, vai, ņemot vērā šī līguma beigu neparedzamo raksturu un to, ka tā darbības termiņš bija neparasti ilgs, tas nebūtu jāpār kvalificē par darba līgumu uz nenoteiktu laiku.

4. Darba laika organizēšana

Spriedumā *Sindicatul Familia Constanța u.c.* (C-147/17, [EU:C:2018:926](#)), kas pasludināts 2018. gada 20. novembrī, Tiesai virspalātas sastāvā bija jālemj par *Direktīvas 2003/88, to lasot kopā ar Direktīvu 89/391 par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā*¹³⁰, piemērošanas jomu. Lieta attiecās uz audžuvecākiem, kuru uzdevums ir uzņemt savā dzīvesvietā uz pilnu laiku bērnus, kuru vecākiem uz laiku vai pastāvīgi ir tikušas atņemtas aizgādības tiesības, un nodrošināt šo bērnu izglītošanu un uzturēšanu. Šāda pakalpojumu sniegšana ir viņu galvenā nodarbošanās, un viņi kā atlīdzību saņēma pabalstu, ko izmaksāja kompetentā iestāde, ar kuru viņi noslēdza darba līgumu. Ņemot vērā bērnu vajadzības, viņu tiesības izmantot ikgadējo atvaļinājumu bez bērniem bija atkarīgas no darba devēja atļaujas saņemšanas. Viņi nesaņēma arī papildu pabalstu par to, ka viņiem pastāvīgi bija jāuzrauga bērnu vajadzības bez tiesībām izmantot iepriekš noteiktu atpūtas laikposmu. Vairāki no šiem audžuvecākiem cēla prasību izmaksāt viņiem darba samaksu, kas palielināta par 100 % no pamatalgas apmēra, par darbu, kurš veikts iknedēļas atpūtas laikposmos un likumā paredzētā atvaļinājuma laikā, kā arī citās svētku dienās, kā arī izmaksāt viņiem kompensāciju kā atlīdzību par ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu.

Tiesa nosprieda, ka, lai gan šādi audžuvecāki ir “darba ņēmēji” Direktīvas 2003/88 izpratnē, tomēr audžuvecāka darbība, kas ar publisko tiesību iestādi nodibināto darba attiecību ietvaros izpaužas tādējādi, ka kāds bērns tiek uzņemts un integrēts šī audžuvecāka mājsaimniecībā un nepārtraukti tiek nodrošināta šī bērna līdzsvarota attīstība un izglītošana, tomēr neietilpst Direktīvas 2003/88 piemērošanas jomā, jo tā ir definēta, atsaucoties uz Direktīvas 89/391 piemērošanas jomu.

Tiesa uzskata, ka, tā kā šāda darbība sniedz ieguldījumu bērnu aizsardzībā, kas ir valsts pamatfunkcijās ietilpstošs vispārējo interešu uzdevums, un šīs darbības specifika salīdzinājumā ar citām darbībām, kas saistītas ar bērnu aizsardzību, izriet no fakta, ka tās mērķis ir nepārtraukti un ilgstoši integrēt audžuvecākam uzticēto bērnu šī audžuvecāka mājsaimniecībā un ģimenē, tā ir jāuzskata par tādu, kam ir piemērojama Direktīvas 89/391 2. panta 2. punkta pirmā daļa, saskaņā ar kuru šī direktīva nav piemērojama, ja tā ir nenovēršamā pretrunā dažu valsts dienestu darbības īpatnībām.

Tiesa it īpaši uzsvēra, ka bērnu, kuri to sarežģītās ģimenes situācijas dēļ ir īpaši neaizsargāti, nepārtraukta un ilgstoša integrācija audžuvecāka mājsaimniecībā un ģimenē ir uzskatāma par pasākumu, kas ir piemērots tam, lai aizsargātu bērna intereses, kā noteikts Hartas 24. pantā. Šādos apstākļos pienākums regulāri nodrošināt audžuvecākam tiesības nošķirties no viņa aizgādībā nodotā bērna pēc kāda noteikta darba stundu skaita vai tādos laikposmos kā iknedēļas vai ikgadējās atpūtas dienas, kas vispārīgi ir asociējami ar ģimenes dzīves attīstībai labvēlīgiem brīžiem, būtu tiešā pretrunā valsts iestāžu izvirzītajam mērķim nepārtraukti un ilgstoši integrēt audžuvecākam uzticēto bērnu šī audžuvecāka mājsaimniecībā un ģimenē.

¹³⁰ | Padomes Direktīva 89/391/EEK (1989. gada 12. jūnijs) par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā (OV 1989, L 183, 1. lpp.).

Attiecībā uz Hartas 31. panta 2. punktu, kurā ir norādītas pamattiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, Tiesa vēlreiz uzsvēra, ka Rumānijas likumā ir paredzēts, ka līgums, kas noslēgts starp audžuvecāku un viņa darba devēju, ietver elementus attiecībā uz audžuvecāka brīvā laika plānošanu, ņemot vērā tostarp aizgādībā nodotā bērna laika izmantošanu, un atzīst audžuvecāku tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, taču viņu tiesības izmantot šo atvaļinājumu bez viņiem uzticētā bērna ir pakļautas nosacījumam par atļauju, ko izsniedz darba devējs, kuram ir jānodrošina konkrētā bērna aizsardzības uzdevuma atbilstoša izpilde. Tādējādi tā uzskata, ka ar ierobežojumiem, kas tādējādi ar tiesību aktiem noteikti minēto audžuvecāku tiesībām uz ikdienas un iknedēļas atpūtas laikiem, kā arī tiesībām uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, ir ievērots šo tiesību būtiskais saturs un tie ir nepieciešami, lai sasniegtu Savienības atzīto vispārējo interešu mērķi, kas ir bērna interešu aizsardzība.

5. Tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu

Saistībā ar tiesību uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu tematiku ir vērts pieminēt piecus spriedumus. Pirmais attiecas uz jautājumu par bērna kopšanas atvaļinājuma ņemšanu vērā, nosakot tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu. Trīs citi spriedumi attiecas uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, kas nav ticis izmantots, un vienā gadījumā – uz jautājumu par miruša darba ņēmēja tiesību uz finansiālu kompensāciju šajā ziņā nodošanu mantojuma ceļā. Piektais spriedums skar jautājumu par saīsināta darba laika periodu ņemšanu vērā, aprēķinot ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma atlīdzību.

Spriedumā **Dicu** (C-12/17, [EU:C:2018:799](#)), kas pasludināts 2018. gada 4. oktobrī, Tiesas virspalāta lēma par jautājumu, vai *bērna kopšanas atvaļinājuma ilgums, kuru darba ņēmējs ir izmantojis atsaucēs laikposmā, ir jāpielīdzina faktiski nostrādātam laikposmam, lai noteiktu viņa tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu saskaņā ar Direktīvas 2003/88 7. pantu*. Pamatlieta attiecas uz Rumānijas tiesnesi, kura, izmantojusi grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu, vairākus mēnešus 2015. gadā izmantoja bērna kopšanas atvaļinājumu, lai izglītotu savu bērnu, kuram bija mazāk par diviem gadiem, un vēlāk nekavējoties izmantoja 30 dienas no ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma. Tad viņa lūdza darba devējam tiesības izmantot piecas atlikušās ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma dienas, uz kurām, kā tā uzskatīja, tai bija tiesības attiecīgajā gadā. Šis lūgums tika noraidīts, pamatojoties uz to, ka saskaņā ar Rumānijas tiesībām ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma ilgums ir samērīgs ar attiecīgajā gadā faktiski nostrādāto darba laiku un ka šādā ziņā bērna kopšanas atvaļinājuma ilgums, ko attiecīgā persona izmantoja 2015. gadā, nevar tikt uzskatīts par faktiski nostrādāto darba laiku, nosakot viņas tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu.

Atgādinājusi, ka Hartas 31. panta 2. punktā atzītās tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu vismaz četrus nedēļu ilgumā, kā tas ir atzīts Direktīvas 2003/88 7. pantā, ir jāuzskata par Savienības sociālo tiesību principu, kam ir īpaša nozīme, Tiesa norādīja, ka ikgadēja apmaksāta atvaļinājuma mērķis ir balstīts uz pieņēmumu, ka darba ņēmējs faktiski ir strādājis atsaucēs laikposmā. Mērķis ļaut darba ņēmējam atpūsties prasa, lai šis darba ņēmējs veiktu darbību, kas pamato atpūtas, relaksācijas un brīvā laika nodarbjuma laikposma saņemšanu Direktīvā 2003/88 norādītās viņa drošības un veselības nodrošināšanas nolūkā. Tātad tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu principā ir jānosaka atkarībā no atbilstoši darba līgumam faktiski nostrādātajiem laikposmiem.

Tiesa piebilda, ka, protams, tās pastāvīgā judikatūra pieļauj, ka noteiktās īpašās situācijās, kad darba ņēmējs nevar izpildīt savus pienākumus, it īpaši tāpēc, ka ir prombūtnē pienācīgi pamatotas slimības vai grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma dēļ, dalībvalsts tiesībām uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu nevar paredzēt nosacījumu par pienākumu, ka ir faktiski strādāts. Šādās situācijās attiecīgie darba ņēmēji tiek pielīdzināti

tiem, kuri ir faktiski strādājuši šajā laikposmā ¹³¹. Tiesa uzskata, ka darba ņēmēja, kurš izmanto bērna kopšanas atvaļinājumu, situācija tomēr atšķiras no situācijas, kas rodas no darbnespējas viņa veselības stāvokļa dēļ, vai no tādas darba ņēmējas situācijas, kura īsteno savas tiesības uz grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu. Iesākumam, bērna kopšanas atvaļinājuma izmantošana nav neparedzama un lielākajā daļā gadījumu izriet no darba ņēmēja gribas rūpēties par savu bērnu. Turklāt darba ņēmējs, kurš ir bērna kopšanas atvaļinājumā, nav pakļauts slimības radītiem fiziskiem vai psihiskiem ierobežojumiem. Atšķirībā no bērna kopšanas atvaļinājuma grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma mērķis turklāt ir aizsargāt sievietes bioloģisko stāvokli grūtniecības laikā un pēc tās un īpašās attiecības starp sievieti un viņas bērnu laikā pēc grūtniecības un dzemdībām. Šādā kontekstā Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 2003/88 7. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tāda valsts tiesību norma, atbilstoši kurai, nosakot šajā pantā darba ņēmējam garantētās tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu par atsaucē laika posmu, bērna kopšanas atvaļinājuma laika posms, ko darba ņēmējs ir izmantojis šajā laikposmā, netiek uzskatīts par faktiski nostrādātu laika posmu.

Spriedumos **Kreuziger** (C-619/16, [EU:C:2018:872](#)) un **Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften** (C-684/16, [EU:C:2018:874](#)), kas pasludināti 2018. gada 6. novembrī ¹³², Tiesas virspalāta par nesaderīgiem ar Direktīvas 2003/88 7. pantu un Hartas 31. panta 2. punktu atzina valsts tiesiskos regulējumus, saskaņā ar kuriem darba ņēmējs automātiski un bez kompensācijas zaudē savu ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, ja tas nav izņēmis līdz atsaucē laika posma, uz kuru tas attiecas, beigām vai līdz darba tiesisko attiecību pārtraukšanas beigām, ja viņš nav savlaicīgi pieprasījis savu tiesību uz atvaļinājumu īstenošanu. Pamatlietās darba ņēmējiem, piemērojot minētos valsts tiesiskos regulējumus, tika atteikti lūgumi saņemt finansiālu kompensāciju par pirms viņa darba tiesisko attiecību beigām neizmantotajām apmaksātām atvaļinājuma dienām. Lietā **Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften** bija īpašs apstāklis saistībā ar to, ka aptuveni divus mēnešus pirms darba tiesisko attiecību beigām darba devējs aicināja darba ņēmēju izmantot savu atvaļinājumu, tomēr viņu nepiespīdēja to darīt.

Tiesa vispirms atgādināja, ka, izbeidzoties darba tiesiskajām attiecībām, darba ņēmējam saskaņā ar Direktīvas 2003/88 7. panta 2. punktu ir tiesības saņemt finansiālu kompensāciju par neizmantotajām ikgadējā atvaļinājuma dienām. Tālāk Tiesa uzskatīja, ka tas, ka valsts tiesiskajā regulējumā ir paredzēts, ka, nepieprasot īstenot savas tiesības uz ikgadējo apmaksātu atvaļinājumu līdz darba tiesisko attiecību pārtraukšanas dienai, attiecīgais darba ņēmējs automātiski zaudē šīs tiesības un ar to saistīto finansiālo kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu, pirms tam nepārbaudot to, ka darba ņēmējam ir bijusi faktiska iespēja izmantot šīs tiesības, neatbilst robežām, kas dalībvalstīm ir jāievēro, precizējot minēto tiesību izmantošanas kārtību. Turpretī, ja darba devējs spēj iesniegt pierādījumus šajā ziņā – kas ir viņa pienākums, ka darba ņēmējs savu ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu neizmanto apzināti un zinot, kādas tam būs sekas pēc tam, kad viņam ir bijusi iespēja faktiski izmantot savas tiesības uz šo atvaļinājumu, Direktīvas 2003/88 7. pantam, kā arī Hartas 31. panta 2. punktam nav pretrunā ne šo tiesību zudums gadījumā, ja darba tiesiskās attiecības tiek izbeigtas, ne attiecīgi finansiālas kompensācijas par neizmantoto ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu neesamība ¹³³.

2018. gada 6. novembra spriedumā **Bauer un Willmeroth** (C-569/16 un C-570/16, [EU:C:2018:871](#)) Tiesas virspalāta no jauna lēma par *Direktīvas 2003/88 7. pantā un Hartas 31. panta 2. punktā garantētajām darba ņēmēja tiesībām uz ikgadējo apmaksātu atvaļinājumu, bet, konkrētāk, uz miruša darba ņēmēju tiesību uz finansiālu kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu nodošanu mantojuma ceļā viņa mantiniekiem*. Tiesa šajā ziņā tostarp

131| Šajā ziņā skat. Tiesas spriedumus, 2012. gada 24. janvāris, **Dominguez** (C-282/10, [EU:C:2012:33](#)), 2009. gada 20. janvāris, **SchultzHoff u.c.** (C-350/06 un C-520/06, [EU:C:2009:18](#)), un 2004. gada 18. marts, **Merino Gómez** (C-342/01, [EU:C:2004:160](#)).

132| Šie spriedumi ir aplūkoti arī šī ziņojuma II nodaļā "Pamattiesības".

133| Attiecībā uz Hartas 31. panta nepiemērojamību strīdā starp privātpersonām skat. šo spriedumu apskatu šī ziņojuma II.1. nodaļā "Atsaukšanās uz Savienības Pamattiesību hartu strīdos starp privātpersonām".

apstiprināja ¹³⁴, ka ne vien no Direktīvas 2003/88 7. panta 2. punkta, bet arī no Hartas 31. panta 2. punkta izriet, ka, lai novērstu, ka šā darba ņēmēja iegūtās pamattiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu tiktu zaudētas ar atpakaļejošu spēku, tostarp to mantiskajā aspektā, attiecīgās personas tiesības uz finansiālu atlīdzību par neizmanto to ikgadējo atvaļinājumu ir mantošanas ceļā nododamas tās tiesību pārņēmējiem ¹³⁵.

Spriedumā **Hein** (C-385/17, [EU:C:2018:1018](#)), kas pasludināts 2018. gada 13. decembrī, Tiesa lēma par *iespēju ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma, kas paredzēts Direktīvas 2003/88 7. pantā, atlīdzības aprēķināšanas nolūkā ņemt vērā saīsināta darba laika periodus*. Pamattiesvedība ir starp Vācijas darba ņēmēju un viņa darba devēju par kompensācijas par apmaksāto atvaļinājumu aprēķināšanu, proti, atlīdzību, uz kuru viņam ir tiesības, pamatojoties uz apmaksāto atvaļinājumu. Ņemot vērā darba ņēmēja saīsināta darba laika periodus atsaucē gada laikā, darba devējs aprēķināja kompensācijas par apmaksāto atvaļinājumu summu, balstoties uz bruto stundas likmi, kas bija zemāka par normāla darba laika likmi. Šajā ziņā darba devējs ņēma vērā koplīguma, kas regulē viņu darba tiesiskās attiecības, noteikumus.

Tiesa vispirms uzskatīja, ka tiesību uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu palielināšana, pārsniedzot Direktīvas 2003/88 7. panta 1. punktā paredzēto, vai iespēja saņemt tiesības uz vienotu ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu ir darba ņēmējiem labvēlīgi pasākumi, kuri pārsniedz šajā normā paredzētās minimālās prasības, un tādējādi tā uz tiem neattiecas. Šie pasākumi tomēr nevar tikt izmantoti, lai kompensētu par šo atvaļinājumu maksājamās atlīdzības negatīvās sekas darba ņēmējam, jo pretējā gadījumā tiktu apdraudētas tiesības uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu atbilstoši minētajai normai, kuras neatņemama daļa ir darba ņēmēja tiesības uz to, ka relaksācijas un atpūtas laikā tam ir tiesības būt līdzīgos ekonomiskajos nosacījumos kā laikā, kad viņš strādā.

Tādējādi Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 2003/88 7. panta 1. punkts, kā arī Hartas 31. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, atbilstoši kuram ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma atlīdzības aprēķina nolūkos koplīgumā var noteikt, ka ir jāņem vērā darba samaksas samazinājumi, kas radušies tādēļ, ka atsaucē laikposmā ir bijušas dienas, kurās saīsināta darba laika dēļ faktiskais darbs nav veikts, kā rezultātā darba ņēmējs minimālajā ikgadējā atvaļinājuma laikā, uz ko tam ir tiesības atbilstoši šim 7. panta 1. punktam, saņem ikgadējā atvaļinājuma atlīdzību, kas ir mazāka par parasto atlīdzību, ko tas saņem darba laikposmos.

Tiesa uzskatīja, ka nav nepieciešams ierobežot tās sprieduma iedarbību laikā un ka Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka tām ir pretrunā tas, ja valsts tiesas, pamatodamās uz valsts tiesībām, aizsargā darba devēju tiesisko palāvību uz tādas augstāku instanču valsts tiesu judikatūras paturēšanu spēkā, kurā ir apstiprināta attiecīgajā koplīgumā ietverta noteikumu par ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu likumība.

6. Sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšana

Šajā jomā ir jānorāda uz spriedumiem *Altun* u.c. un *Alpenrind* u.c. saistībā ar darba ņēmēju norīkošanu. Šajos spriedumos ir sniegti precizējumi saistībā ar apliecību E 101, kas kļuvusi par apliecību A 1, ar kuru dalībvalsts, kurā ir reģistrēts uzņēmums, kas nodarbina norīkotos darba ņēmējus, kompetentā iestāde atzīst, ka pēdējiem minētajiem joprojām ir piemērojama pašas dalībvalsts sociālā nodrošinājuma sistēma.

¹³⁴ | Šajā nozīmē skat. jau spriedumu, 2014. gada 12. jūnijs, **Bollacke** (C-118/13, [EU:C:2014:1755](#)).

¹³⁵ | Attiecībā uz Hartas 31. panta nepiemērojamību strīdā starp privātpersonām skat. šo spriedumu apskatu šī ziņojuma II.1. nodaļā "Atsauksmās uz Savienības Pamattiesību hartu strīdos starp privātpersonām".

Spriedumā **Altun u.c.** (C-359/16, [EU:C:2018:63](#)), kas pasludināts 2018. gada 6. februārī, Tiesas virspalāta lēma par iespēju uzņemošās dalībvalsts tiesām *Regulas Nr. 1408/71*¹³⁶ kontekstā atcelt vai nepiemērot apliecību E 101¹³⁷ gadījumā, kad šī apliecība ir iegūta vai izmantota krāpnieciski. Pamatlietā tika apstrīdēta kompetentās Bulgārijas iestādes izsniegtās apliecības E 101, ar kurām apliecināta Bulgārijas darba ņēmēju, kurus Bulgārijas uzņēmumi norīko darbam Beļģijā, apdrošināšana. Bulgārijā veiktā tiesas izmeklēšanā, ko tiesiskās palīdzības lūgumā uzdevis Beļģijas izmeklētājtiesnesis, tika konstatēts, ka minētie Bulgārijas uzņēmumi neveic nekādu būtisku darbību šajā valstī. Beļģijas iestādes tādējādi kompetentajā Bulgārijas iestādē iesniedza pamatotu lūgumu pārskatīt vai atsaukt attiecīgās apliecības. Atbildē tā darīja zināmu apliecību kopsavilkumu, neņemot vērā Beļģijas iestāžu konstatētos un pierādītos faktus.

Tiesa vispirms atgādināja savu judikatūru¹³⁸, saskaņā ar kuru apliecība E 101 principā ir saistoša tās dalībvalsts kompetentajai iestādei, kurā darba ņēmējs veic darbu, jo ar to tiek radīts pieņēmums, ka šī darba ņēmēja piederība tās dalībvalsts sociālā nodrošinājuma shēmai, kurā ir reģistrēts uzņēmums, kas šo darba ņēmēju nodarbina, ir likumīga. Kamēr apliecība E 101 nav atsaukta vai atzīta par spēkā neesošu, tās dalībvalsts, kurā darba ņēmējs veic darbu, kompetentajai iestādei ir jāņem vērā, ka šim darba ņēmējam jau tiek piemēroti tās dalībvalsts tiesību akti sociālā nodrošinājuma jomā, kurā reģistrēts uzņēmums, kas viņu nodarbina, un līdz ar to šī iestāde uz attiecīgo darba ņēmēju nevar attiecināt savas valsts sociālā nodrošinājuma shēmu.

Tiesa tomēr uzskatīja, ka Savienības tiesiskā regulējuma piemērošana nav paplašināma tiktāl, ka tā iekļautu darījumus, kas tiek veikti tādēļ, lai krāpnieciski vai ļaunprātīgi gūtu labumu no Savienības tiesību sniegtajām priekšrocībām. Tādējādi tā nosprieda, ka, ja E 101 apliecību izdevējiestāde, kurā vēršas dalībvalsts, kurā darba ņēmēji ir norīkoti, iestāde, neveic minēto apliecību izsniegšanas pamatotības pārskatīšanu saprātīgā termiņā, ir jābūt iespējai iesniegt tiesvedībā konkrētus apstākļus, kas liek uzskatīt, ka šīs apliecības ir iegūtas krāpnieciski, lūdzot tās dalībvalsts tiesai, uz kuru darba ņēmēji ir norīkoti, neņemt vērā minētās apliecības.

Spriedumā **Alpenrind u.c.** (C-527/16, [EU:C:2018:669](#)), kas pasludināts 2018. gada 6. septembrī, Tiesai bija jāprecizē apliecības A 1, ko dalībvalsts, kurā ir reģistrēts uzņēmums, kas nodarbina norīkotos darba ņēmējus, kompetentā iestāde izsniedz saskaņā ar *Regulas Nr. 883/2004*¹³⁹ 12. panta 1. punktu, sekas. Pamatlieta attiecās uz Austrijas sabiedrību, kas laikā no 2012. līdz 2014. gadam izmantoja darba ņēmējus, kurus Ungārijas sabiedrība norīkoja darbam Austrijā. Pirms un pēc šī laikposma darbus veica citas Ungārijas sabiedrības darba ņēmēji. Attiecībā uz pirmās Ungārijas sabiedrības norīkotajiem darba ņēmējiem Ungārijas sociālā nodrošinājuma iestāde – daļēji ar atpakaļejošu spēku un daļēji gadījumos, kad Austrijas sociālā nodrošinājuma iestādes jau bija iekļāvušas attiecīgos darba ņēmējus obligātajā apdrošināšanā saskaņā ar Austrijas tiesību aktiem, – izsniedza apliecības A 1, apliecinot Ungārijas sociālā nodrošinājuma sistēmas piemērošanu. Austrijas sociālā nodrošinājuma iestādes lēmums, ar kuru darba ņēmēji bija iekļauti Austrijas obligātajā apdrošināšanā, tika apstrīdēts Austrijas tiesās. Administratīvā komisija sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinācijai, kurā vērsās kompetentās Austrijas un Ungārijas iestādes, secināja, ka Ungārija ir kļūdījusi, atzīstot savu kompetenci saistībā ar attiecīgajiem darba ņēmējiem, un ka tādējādi apliecības A 1 ir jāatsauc.

136| Padomes Regula (EEK) Nr. 1408/71 (1971. gada 14. jūnijs) par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenes locekļiem, kas pārvietojas Kopienā (OV 1971, L 149, 2. lpp.), redakcijā, kas grozīta un atjaunināta ar Padomes Regulu (EK) Nr. 118/97 (1996. gada 2. decembris) (OV 1997, L 28, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 631/2004 (2004. gada 31. marts) (OV 2004, L 100, 1. lpp.).

137| Runa ir par tipveida veidlapu, ko sagatavo Migrējošo darba ņēmēju sociālā nodrošinājuma administratīvā komisija; kopš 2010. gada 1. maija tā ir kļuvusi par apliecību A 1.

138| Spriedums, 2017. gada 27. aprīlis, **A-Rosa Flussschiff** (C-620/15, [EU:C:2017:309](#)).

139| Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 883/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (OV 2004, L 166, 1. lpp., un labojums – OV 2004, L 200, 1. lpp.), kurā grozījumi ir izdarīti ar Komisijas Regulu (ES) Nr. 1244/2010 (2010. gada 9. decembris) (OV 2010, L 338, 35. lpp.).

Tiesa vispirms nosprieda, ka apliecība A 1, kuru izsniegusi dalībvalsts (šajā gadījumā – Ungārijas) kompetentā iestāde, ir saistoša gan dalībvalsts, kurā darbs tiek veikts (šajā gadījumā – Austrija), sociālā nodrošinājuma iestādēm, gan tiesām tik ilgi, kamēr dalībvalsts, kurā tā ir izsniegta, to nav atsaukusi vai atzinusi par spēkā neesošu. Tas tā ir arī tad, ja attiecīgo dalībvalstu kompetentās iestādes ir vērsušās administratīvajā komisijā sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinācijai un tā ir secinājusi, ka šī apliecība ir izdota nepamatoti un tā būtu jāatsauc. Tiesa šajā ziņā norādīja, ka šīs administratīvās komisijas loma šādā ietvarā ir vienīgi dalībvalsts kompetento iestāžu, kas tajā vērsušās, samierināšana, un tās secinājumiem ir vienīgi atzinuma raksturs.

Tālāk Tiesa norādīja, ka apliecību A 1 var piemērot ar atpakaļejošu spēku, lai gan šīs apliecības izsniegšanas datumā dalībvalsts, kurā tiek veikts darbs, kompetentā iestāde jau bija nolēmusi, ka attiecīgais darba ņēmējs ir pakļauts šīs dalībvalsts obligātajai apdrošināšanai.

Visbeidzot, Tiesa nosprieda, ka gadījumā, ja darba ņēmējs, kuru darba devējs ir norīkojis darbā citā dalībvalstī, ir aizvietots ar citu darba ņēmēju, kuru ir norīkojis cits darba devējs, šis pēdējais minētais darba ņēmējs nevar palikt pakļauts tās dalībvalsts, kurā tā darba devējs parasti veic savu darbību, tiesību aktiem. Parasti darba ņēmējs ir pakļauts tās dalībvalsts sociālā nodrošinājuma sistēmai, kurā viņš strādā, tostarp, lai iespējami efektīvi garantētu vienlīdzīgu attieksmi pret visām personām, kas nodarbinātas šīs dalībvalsts teritorijā. Tikai zināmos apstākļos Savienības likumdevējs ir paredzējis iespēju, ka norīkotais darba ņēmējs var palikt pakļauts tās dalībvalsts, kurā tā darba devējs parasti veic savu darbību, tiesību aktiem. Tādējādi likumdevējs ir izslēdzis šādu iespēju tad, ja norīkotais darba ņēmējs aizstāj citu personu. Tiesa uzskata, ka aizstāšana ir tad, ja darba ņēmējs, kuru viņa darba devējs ir norīkojis darba veikšanai citā dalībvalstī, ir aizstāts ar citu darba ņēmēju, kuru ir norīkojis cits darba devējs. Tam, ka abu attiecīgo darba ņēmēju darba devēju juridiskā adrese ir vienā un tajā pašā dalībvalstī, vai tam, ka tiem būtu iespējamās personiskas vai organizatoriskas saiknes, šajā gadījumā nav nozīmes.

XVII. Patērētāju tiesību aizsardzība

Spriedumā **Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen** (C-147/16, [EU:C:2018:320](#)), kas pasludināts 2018. gada 17. maijā, Tiesa nosprieda, ka *Direktīvu 93/13*¹⁴⁰ *par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos var piemērot izglītības iestādei*. Pamattiesvedība bija starp izglītības iestādi un vienu no tās studentēm, kura tai bija parādā naudas summu par mācību reģistrācijas maksu un mācību brauciena izmaksām. Lietas dalībnieki bija noslēguši atmaksas līgumu, kurā bija paredzēta nokavējuma nauda 10 % gadā maksājuma neveikšanas gadījumā, kā arī kompensācija par apkalpošanas izmaksām.

Pirmām kārtām, Tiesa norādīja, ka valsts tiesai, kas izskata lietu aizmuguriski un kurai saskaņā ar valsts procesuālajām tiesību normām ir pilnvaras pēc savas ierosmes pārbaudīt, vai noteikums, kas ir prasības pamatā, nav pretrunā valsts sabiedriskās kārtības normām, ir pienākums pēc savas ierosmes pārbaudīt, vai līgums, kurā ir ietverts šis noteikums, ietilpst Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā un – attiecīgajā gadījumā – vai minētais noteikums nav negodīgs minētās direktīvas izpratnē.

Otrām kārtām, Tiesai tika uzdots jautājums, vai izglītības iestāde, kas, noslēdzot līgumu, ir vienojusies ar vienu no savām studentēm par kārtību, kādā ir nomaksājamas summas, ko viņa ir parādā, saistībā ar šo līgumu ir jāuzskata par “pārdevēju vai piegādātāju” Direktīvas 93/13 2. panta c) punkta izpratnē un tādēļ minētais līgums ietilpst minētās direktīvas piemērošanas jomā. Tiesa šajā ziņā uzsvēra, ka Savienības likumdevējs ir vēlējies veidot plašu šī jēdziena konceptu. Runa ir par funkcionālu jēdzienu, kas nozīmē, ka ir jāizvērtē, vai

140| Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.).

līgumiskās attiecības notiek tādas darbības ietvaros, ko persona veic kā profesionālu darbību. Tiesa uzskatīja, ka, minētā līguma ietvaros sniedzot pakalpojumu papildus un blakus tās izglītības darbībai, izglītības iestāde rīkojas kā “pārdevējs vai piegādātājs” Direktīvas 93/13 izpratnē.

Spriedums **Sziber** (C-483/16, [EU:C:2018:367](#)), kas pasludināts 2018. gada 31. maijā, sniedza Tiesai iespēju lemt par valsts tiesību aktu, kuros ir paredzētas papildu procesuālās prasības noteikumu, kas iekļauti patērētāju līgumos, negodīguma apstrīdēšanai, atbilstību Direktīvas 93/13 7. pantam. Pamatlieta bija starp privātpersonu un Ungārijas banku saistībā ar prasību konstatēt dažu tādu noteikumu negodīgumu, kuri ir iekļauti aizdevuma līgumā mājokļa iegādei, aizdevums ir izmaksāts un tiek atmaksāts Ungārijas forintos (HUF), bet tika izteikts Šveices frankos (CHF), balstoties uz valūtas maiņas kursu, kas ir spēkā maksājuma dienā.

Tiesa vispirms atgādināja, ka Savienības tiesībās nav saskaņotas procedūras, kas ir piemērojamas līguma noteikumu iespējami negodīgā rakstura pārbaudei. Tās tādējādi ietilpst dalībvalstu iekšējā tiesību sistēmā, tomēr ar nosacījumu, ka tās nav mazāk labvēlīgas par noteikumiem, kuri iekšējā tiesību sistēmā regulē līdzīgas situācijas (līdzvērtības princips), un ka tās paredz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kāda ir paredzēta Hartas 47. pantā (efektivitātes princips).

Izvērtējot līdzvērtības principu, Tiesa atgādināja, ka papildu procesuālo prasību izvirzīšana patērētājam, kura tiesības izriet no Savienības tiesībām, pati par sevi nenozīmē, ka minētās procesuālās prasības viņam būtu mazāk labvēlīgas. Konkrētā situācija ir jāanalizē, ņemot vērā attiecīgo procesuālo normu vietu visā attiecīgā procesa sistēmā, šī procesa norisi un šo normu specifiku šajā procesā valsts tiesu instancēs.

Līdz ar to Tiesa interpretēja Direktīvas 93/13 7. pantu tādējādi, ka principā tam nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums ar īpašām procesuālām prasībām, kas piemērojamas attiecībā uz prasībām, kuras cēluši patērētāji, kas noslēguši ārvalstu valūtā izteiktus aizdevuma līgumus, kuros ir iekļauts noteikums par valūtas maiņas kursu starpību un/vai noteikums par vienpusēju līguma noteikumu grozīšanas iespēju, ja vien šādā līgumā ietvertu noteikumu negodīguma konstatēšana ļauj atjaunot tiesisko un faktisko stāvokli, kāds patērētājam būtu bijis, ja nebūtu šo negodīgo noteikumu.

Visbeidzot, attiecībā uz Direktīvas 93/13 piemērošanas jomu Tiesa precizēja, ka tā ir piemērojama arī situācijās bez pārrobežu elementa. Tā uzsvēra, ka noteikumi, kas ir ietverti Savienības tiesību aktos, ar kuriem dalībvalstīs tiek saskaņota īpaša tiesību joma, ir piemērojami neatkarīgi no tā, ka pamatlietā tiek aplūkota pilnībā iekšēja situācija.

XVIII. Vide

1. Jūras vides aizsardzība ¹⁴¹

Spriedumā **Bosphorus Queen Shipping** (C-15/17, [EU:C:2018:557](#)), kas pasludināts 2018. gada 11. jūlijā, Tiesai bija jālemj par jautājumiem saistībā ar tostarp *Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvencijas* ¹⁴² 220. panta 6. punkta interpretāciju Savienības tiesībās un līdz ar to Direktīvas 2005/35 ¹⁴³ 7. panta 2. punkta interpretāciju. Šī lieta Tiesai sniedza iespēju pirmo reizi izskaidrot apstākļus, kādos piekrastes valsts saskaņā ar Savienības tiesībām var īstenot savu kompetenci savā ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā attiecībā uz ārvalsts kuģi, lai aizsargātu jūras vidi, nepamatoti neiejaucoties kuģošanas brīvībā, kas atzīta šajā konvencijā. Šie jautājumi ir uzdoti tiesvedībā starp sabiedrību, kurai pieder Panamā reģistrēts kuģis, un *Rajavartioloaitos* (robežsardze, Somija) par naudas sodu, ko tā uzlikusi šai sabiedrībai par naftas noplūdi, ko radījis šis kuģis Somijas ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā.

Tiesa vispirms atzina savu kompetenci interpretēt Jūras tiesību konvenciju, jo Savienība to ir parakstījusi un apstiprinājusi, tādēļ tās noteikumi ir tās tiesiskās kārtības neatņemama sastāvdaļa un ir tai saistoši.

Turpinājumā Tiesa uzskatīja, ka konvencijas autori tika iecerējuši piešķirt piekrastes valstij tiesības veikt šādu īpaši bargu pasākumu, ja, pirmkārt, kuģa izdarītais pārkāpums rada vai varētu radīt būtisku kaitējumu šai valstij un, otrkārt, ir skaidri pierādījumi gan par to, ka šis kuģis ir izdarījis pārkāpumu, gan par tā sekām. Attiecībā uz piekrastes valsts īpašumam un saistītajām interesēm nodarītā kaitējuma smaguma izvērtējumu Tiesa precizēja, ka it īpaši ir jāņem vērā minētajam īpašumam un saistītajām interesēm nodarītā kaitējuma kumulatīvais raksturs un paredzamā noplūdes kaitīgā ietekme uz tiem, pamatojoties ne tikai uz pieejamajiem zinātniskajiem datiem, bet arī uz attiecīgajā noplūdē esošo kaitīgo vielu raksturu, kā arī minētās noplūdes izplatīšanās apjomu, virzienu, ātrumu un ilgumu.

Visbeidzot, attiecībā uz piekrastes valsts iespēju noteikt stingrākus pasākumus, kas tomēr atbilst starptautiskajām tiesībām, nekā tie, kas ir uzskatīti Direktīvas 2005/35 7. panta 2. punktā, Tiesa nosprieda, ka šo tiesību normu nevar uzskatīt par tādu, ar kuru šādi pasākumi ir atļauti, riskējot pārraut taisnīgo līdzsvaru starp piekrastes valsts interesēm un karaļa valsts interesēm.

¹⁴¹ Šajā jomā skat. arī spriedumu, 2018. gada 20. novembris, **Komisija/Padome (AMP Antarktiskā)** (C-626/15 un C-659/16, [EU:C:2018:925](#)), kas aplūkots šī ziņojuma XIX.3. nodaļā "Savienības ārējā kompetence".

¹⁴² Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvencija, kas parakstīta Montegobejā 1982. gada 10. decembrī un stājusies spēkā 1994. gada 16. novembrī (*Recueil des traités des Nations unies*, 1833., 1834. un 1835. sējums, 3. lpp. (OV 1998, L 179, 3. lpp.)). Konvencija Eiropas Kopienas vārdā tika apstiprināta ar Padomes Lēmumu 98/392/EK (1998. gada 23. marts) par Eiropas Kopienas parakstīto ANO 1982. gada 10. decembra Jūras tiesību konvenciju un 1994. gada 28. jūlija Nolīgumu par minētās konvencijas XI daļas īstenošanu (OV 1998, L 179, 1. lpp.).

¹⁴³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/35/EK (2005. gada 7. septembris) par kuģu radīto piesārņojumu un sodu, tostarp kriminālsodu, ieviešanu par nodarījumiem, kas saistīti ar piesārņojumu (OV 2005, L 255, 11. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas ir izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/123/EK (2009. gada 21. oktobris) (OV 2009, L 280, 52. lpp.).

2. Aizsargātās teritorijas

2018. gada 17. aprīlī spriedumā, kas pasludināts lietā **Komisija/Polija (*Białowieża mežs*)** (C-441/17, [EU:C:2018:255](#)), Tiesa virspalātas sastāvā pilnībā apmierināja *prasību par pienākumu neizpildi, ar kuru Polijas Republikai tiek pārņemta Direktīvās 92/43¹⁴⁴ un 2009/147¹⁴⁵ paredzēto pienākumu neizpilde, kas izriet no meža apsaimniekošanas darbībām, kas veiktas Natura 2000 teritorijā “Puszcza Białowieża”, Kopienas nozīmes teritorijā un īpaši aizsargājamā putnu teritorijā, pamatojoties uz to, ka šo darbību rezultātā daļa no šīs teritorijas izzuda.*

Attiecībā uz Direktīvu 92/43 Tiesa norādīja, ka plāna vai projekta aizsargātajā teritorijā atļauju šīs direktīvas 6. panta 3. punkta izpratnē var izsniegt tikai ar nosacījumu, ka kompetentās iestādes dienā, kad pieņemts lēmums, ar kuru atļauja projekta īstenošana, ir guvušas pārliecību, ka tam nav ilgstošas kaitīgas ietekmes uz attiecīgās teritorijas viengabalainību. Tomēr šajā gadījumā Tiesa konstatēja, ka, neesot visiem atbilstošajiem datiem, lai izvērtētu attiecīgo aktīvās meža apsaimniekošanas darbību ietekmi uz attiecīgo teritoriju, Polijas iestādes pirms lēmumu par atļaujas izsniegšanu pieņemšanas nav pienācīgi izvērtējušas šo ietekmi un tādējādi nav izpildījušas Direktīvā 92/43 paredzēto pienākumu. Turklāt, lai konstatētu Direktīvas 92/43 6. panta 3. punkta otrā teikuma neizpildi, Komisijai, ņemot vērā šajā normā iestrādāto piesardzības principu, nav jāpierāda cēloniskā sakarība starp attiecīgajām aktīvās meža apsaimniekošanas darbībām un šo dzīvotņu un sugu viengabalainības aizskārumu, bet pietiek ar to, ka tā pierāda iespējamību vai risku, ka šīs darbības rada šādu aizskārumu. Šajā ziņā aktīvās meža apsaimniekošanas darbības, kuras izpaužas kā ievērojama skaita koku aizvākšana un izciršana *Natura 2000* teritorijā, pēc sava rakstura var ilgstoši apdraudēt šīs teritorijas ekoloģiskās īpatnības, jo tās var nenovēršami izraisīt šajā teritorijā esošu aizsargātu dzīvotņu un sugu izzušanu vai daļēju vai nenovēršamu noplicināšanu. Visbeidzot, Tiesa atgādināja, ka Direktīvas 92/43 12. panta 1. punkta a) un d) punkts liek dalībvalstīm īstenot konkrētus un specifiskus aizsardzības pasākumus.

Turpinājumā attiecībā uz Direktīvu 2009/147 Tiesa norādīja, ka tā aizliedz tostarp apzināti iznīcināt vai bojāt tās I pielikumā minēto putnu sugu ligzdas un olas, pārvietot to ligzdas vai tos apzināti traucēt, ciktāl šādi traucējumi būtiski skar direktīvas mērķus. Šajā ziņā Tiesa uzskatīja, ka attiecīgajos Polijas iestāžu lēmumos, kuru īstenošana nenovēršami izraisītu šo putnu sugu vairošanās un atpūtas vietu noplicināšanu vai iznīcināšanu, nav konkrētu un īpašu aizsardzības pasākumu, kas ļautu gan izslēgt no to piemērošanas jomas apzinātu šo putnu dzīves un dzīvotņu aizskārumu, gan nodrošināt iepriekš minēto aizliegumu faktisku ievērošanu.

3. Ģenētiski modificētu organismu (ĢMO) izplatīšana vidē

2018. gada 25. jūlijā spriedumā **Confédération paysanne u.c.** (C-528/16, [EU:C:2018:583](#)) Tiesa virspalātas sastāvā lēma par *mutaģenēzes ceļā iegūtu organismu iekļaušanu Direktīvas 2001/18 par ģenētiski modificētiem organismiem (ĢMO)¹⁴⁶ piemērošanas jomā, kā arī par nosacījumiem šādu organismu iekļaušanai kopējā lauksaimniecības augu*

¹⁴⁴ Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas floras un faunas aizsardzību (OV 1992, L 206, 7. lpp.), kas grozīta ar Padomes 2013. gada 13. maija Direktīvu 2013/17/ES (OV 2013, L 158, 193. lpp.).

¹⁴⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 2010, L 20, 7. lpp.), kas grozīta ar Padomes Direktīvu 2013/17/ES (2013. gada 13. maijs; OV 2013, L 158, 193. lpp.).

¹⁴⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/18/EK (2001. gada 12. marts) par ģenētiski modificētu organismu apzinātu izplatīšanu vidē un Padomes Direktīvas 90/220/EEK atcelšanu (OV 2001, L 106, 1. lpp.).

sugu šķirņu katalogā, kas ieviests ar Direktīvu 2002/53¹⁴⁷. Šajā gadījumā Francijas Lauksaimnieku savienība, kā arī astoņas apvienības, kuru mērķis ir vides aizsardzība un informācijas par apdraudējumu, kas saistīts ar ĢMO, izplatīšana, lūdza iesniedzējtiesu atcelt lēmumu, ar kuru Francijas premjerministrs noraidīja to lūgumu atcelt valsts tiesību normu, ar kuru mutagēnēzes ceļā iegūti organismi ir atbrīvoti no direktīvās par ĢMO noteiktajiem pienākumiem.

Tiesa vispirms uzskatīja, ka direktīva par ĢMO ir jāinterpretē tādējādi, ka organismi, kas iegūti, izmantojot mutagēnēzes paņēmienus/metodes, ir uzskatāmi par ģenētiski modificētiem organismiem šīs tiesību normas izpratnē tiktāl, ciktāl ar mutagēnēzes paņēmieniem/metodēm organisma ģenētiskais materiāls tiek pārveidots tādā veidā, kas nenotiek dabiski. Turpretī minētās direktīvas piemērošanas jomā neietilpst organismi, kas ir iegūti, izmantojot mutagēnēzes paņēmienus/metodes, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts. Tiesa attiecībā uz šo pēdējo punktu tomēr precizēja, ka tiktāl, ciktāl Savienības likumdevējs nereglamentē šos pēdējos minētos organismus, dalībvalstīm ir tiesības noteikt to tiesisko režīmu, atbilstoši Savienības tiesībām – it īpaši LESD 34.–36. pantā ietvertajiem noteikumiem par preču brīvu apriti – uz tiem attiecinot pienākumus, kas paredzēti direktīvā par ĢMO vai citus pienākumus.

Turpinājumā Tiesa sniedza apstiprinošu atbildi uz jautājumu, vai direktīva par ĢMO var tikt piemērota arī organismiem, kas iegūti, izmantojot mutagēnēzes paņēmienus, kas parādījušies pēc tās pieņemšanas. Ar šo jauno mutagēnēzes paņēmienu izmantošanu saistītie riski varētu izrādīties līdzīgi riskiem, kādus izraisa ĢMO radīšana un izplatīšana transģenēzes ceļā, jo organisma ģenētiskā materiāla tiešā modifikācija mutagēnēzes ceļā ļauj iegūt tādas pašas sekas kā sveša gēna ievadīšana minētajā organismā (transģenēze) un šie jaunie paņēmieni ļauj radīt ģenētiski modificētas šķirnes tik ātri un tādos apjomos, kas nav salīdzināmi ar tiem, kādi tiek radīti, piemērojot tradicionālās mutagēnēzes metodes. Ņemot vērā šos analogos riskus, izslēdzot no direktīvas par ĢMO piemērošanas jomas organismus, kas iegūti, izmantojot jaunus mutagēnēzes paņēmienus, tiktu apdraudēts šīs direktīvas mērķis novērst nelabvēlīgu iedarbību uz cilvēku veselību un vidi un netiktu ievērots piesardzības princips, kas tiek īstenots ar direktīvu.

Visbeidzot, Tiesa nosprieda, ka, ja mutagēnēzes ceļā iegūtām šķirnēm ir jāatbilst Direktīvā 2002/53 paredzētajam nosacījumam, saskaņā ar kuru ģenētiski modificētu šķirni "kopējā lauksaimniecības augu sugu šķirņu katalogā, kuru sēklas un stādus var piedāvāt tirgū" var iekļaut tikai tad, ja ir veikti visi attiecīgie pasākumi, lai novērstu negatīvu ietekmi uz cilvēka veselību un vidi, turpretī no šī pienākuma ir atbrīvotas šķirnes, kuras ir iegūtas ar mutagēnēzes paņēmieniem, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts. Tiesas skatījumā nebūtu atbilstoši attiecībā uz ģenētiski modificētām šķirnēm Direktīvas 2002/53 izpratnē piemērot pienākumus saistībā ar risku sabiedrības veselībai un videi novērtējumu, no kādiem tās saskaņā ar direktīvu par ĢMO ir tieši atbrīvotas.

¹⁴⁷ Padomes Direktīva 2002/53/EK (2002. gada 13. jūnijs) par lauksaimniecības augu sugu šķirņu kopējo katalogu (OV 2002, L 193, 1. lpp.), ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1829/2003 (2003. gada 22. septembris) (OV 2003, L 268, 1. lpp.).

4. Orhūsas konvencija

Sprīdumā **North East Pylon Pressure Campaign un Sheehy** (C-470/16, [EU:C:2018:185](#)), kas pasludināts 2018. gada 15. martā, Tiesa lēma par prejudiciālajiem jautājumiem attiecībā uz *tiesību vērsties tiesā saistībā ar sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā, kas garantēta Orhūsas konvencijas* ¹⁴⁸ 9. pantā un Direktīvas 2011/92 ¹⁴⁹ 11. pantā, efektivitāti. Šajā gadījumā lietas dalībnieki apstrīdēja tādu izdevumu noteikšanu, kas saistīti ar pieteikuma par atļauju ierosināt tiesvedību par iepriekšējās atļaujas izsniegšanas procesu elektrības stabu ar augstsprieguma kabeļiem būvniecībai elektroenerģijas starpsavienojuma izveidei starp Īriju un Ziemeļīriju, noraidīšanu. Valsts tiesa atteicās piešķirt atļauju celt prasību, pamatojoties uz to, ka šāda prasība būtu priekšlaicīga, jo Īrijas iestāde pārsūdzību teritorijas plānošanas jomā izskatīšanai tobrīd nebija pieņēmusi galīgo lēmumu par sākotnējo atļauju. Prasītājam tika piespriests segt tiesāšanās izdevumus, kas pārsniedza 500 000 EUR.

Tiesa vispirms konstatēja, ka Direktīvas 2011/92 11. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka prasība par to, ka noteiktu tiesu procedūru izmaksas nedrīkst būt pārmērīgas, ir piemērojama tādai tiesas procedūrai, kurā tiek noteikts, vai attīstības atļaujas procedūrā var tikt atļauts celt prasību, it īpaši, ja šī dalībvalsts nav noteikusi, kādā stadijā šāda prasība var tikt celta.

Otrkārt, ja prasītājs vienlaicīgi izvirza gan pamatus, kas balstīti uz noteikumu par sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā saistībā ar vides jautājumiem neievērošanu, gan pamatus par citu noteikumu neievērošanu, Direktīvas 2011/92 11. panta 4. punktā paredzētā prasība, ka noteiktu tiesu procedūru izmaksas nedrīkst būt pārmērīgas, ir piemērojama tikai tiem tiesāšanās izdevumiem, kas ir saistīti ar to prasības daļu, kura ir balstīta uz noteikumu par sabiedrības līdzdalību neievērošanu.

Turpinājumā, attiecībā uz tiesāšanās izdevumiem, kas ir saistīti ar to prasības daļu, kas attiecas uz valsts tiesību aktiem vides jomā, Tiesa Orhūsas konvencijas 9. panta 3. un 4. punktu interpretēja tādējādi, ka, lai nodrošinātu efektīvu tiesas aizsardzību jomās, uz kurām attiecas Savienības vides tiesības, prasība, ka noteiktu tiesu procedūru izmaksas nedrīkst būt pārmērīgas, ir piemērojama arī tai prasības daļai, kas ir vēsta uz to, lai nodrošinātu valsts tiesību aktu vides jomā ievērošanu. Pat ja šīm tiesību normām nav tiešas iedarbības, valsts tiesai ir jāsniedz tāda valsts procesuālo tiesību interpretācija, kura, cik vien iespējams, ir ar tām saderīga.

Visbeidzot, Tiesa uzskatīja, ka dalībvalsts nevar atkāpties no Orhūsas konvencijas 9. panta 4. punktā un Direktīvas 2011/92 11. panta 4. punktā noteiktās prasības, ka noteiktu tiesu procedūru izmaksas nedrīkst būt pārmērīgas, ja celtā prasība tiek uzskatīta par nenozīmīgu vai ļaunprātīgu vai tad, ja nepastāv saikne starp apgalvoto valsts vides tiesību pārkāpumu un kaitējumu videi.

2018. gada 4. septembrī spriedumā, kas pasludināts lietā **ClientEarth/Komisija** (C-57/16 P, [EU:C:2018:660](#)), Tiesa virspalātas sastāvā apmierināja apelācijas sūdzību, ko *ClientEarth* bija iesniegusi par Vispārējās tiesas spriedumu ¹⁵⁰, ar kuru tika atceltas tās prasības par *Komisijas lēmumu, ar kuriem ir liegta piekļuve tās veiktajam ietekmes novērtējuma ziņojumam* par Orhūsas konvencijas “vērtēšanas tiesā” pīlāra īstenošanu un Komisijas veiktai ietekmes analīzei saistībā ar atbilstošajām Eiropas tiesību normām par inspekcijām un uzraudzību vides jomā *valsts un Savienības līmenī*. Vispārējā tiesa bija nospriedusi, ka, tā kā strīdīgo dokumentu publiskošana

¹⁴⁸ | Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kas parakstīta 1998. gada 25. jūnijā Orhūsā un kas Eiropas Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes Lēmumu 2005/370/EK (2005. gada 17. februāris) (OV 2005, L 124, 1. lpp.).

¹⁴⁹ | Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV 2012, L 26, 1. lpp.).

¹⁵⁰ | Vispārējās tiesas spriedums, 2015. gada 13. novembris, **ClientEarth/Komisija** (T-424/14 un T-425/14, [EU:T:2015:848](#)).

var apdraudēt Komisijas lēmumu pieņemšanas procesu politikas priekšlikumu izstrādē un uz minētajiem dokumentiem attiecās vispārējā konfidencialitātes prezumpcija, tādējādi arī šie dokumenti ietilpst tajā pašā kategorijā.

Tiesa vispirms atgādināja pārskatāmības nozīmi likumdošanas procesā un konstatēja, ka, lai gan pati Komisija nerīkojas kā likumdevējs, šī iestāde ir būtisks šī procesa dalībnieks. Tiesa uzskata, ka ietekmes novērtējumi, kas veikti, lai, iespējams, pieņemtu likumdošanas iniciatīvas, ir uzskatāmi par būtiskiem instrumentiem, kas palīdz nodrošināt to, ka Komisijas iniciatīvas un Savienības tiesību akti tiek sagatavoti, balstoties uz pārskatāmu, pilnīgu un līdzsvarotu informāciju. Šie dokumenti, ņemot vērā to priekšmetu, tādējādi ir daļa no Regulas Nr. 1049/2001 ¹⁵¹ 12. panta 2. punktā minētajiem dokumentiem, kuriem ir jāpiešķir plašāka piekļuve. Tā kā turklāt šajos dokumentos ir iekļauta vides informācija Regulas Nr. 1367/2006 ¹⁵² izpratnē, Tiesa atgādināja, ka Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 3. punkta pirmajā daļā norādītais izņēmums saistībā ar lēmumu pieņemšanas procesu ir jāinterpretē un jāpiemēro šauri.

Tiesa turpinājumā apstrīdēja Vispārējās tiesas spriedumā atzīto vispārējo prezumpciju. Šādi Tiesa uzskatīja, ka, lai gan Komisijas rīcībā ir jābūt vietai pārdomām, lai tā varētu lemt par izvēlamajiem politikas risinājumiem un, iespējams, iesniedzamajiem priekšlikumiem, Vispārējā tiesa tomēr būtībā kļūdaini uzskatīja, ka nepieciešamība aizsargāt Komisijas iniciatīvas pilnvaras saskaņā ar LES 17. panta 1.–3. punktu un nepieciešamība saglabāt šīs iestādes spēju īstenot šīs pilnvaras pilnīgi neatkarīgi un tikai vispārējās interesēs principā prasa to, lai šāda ietekmes novērtējuma ietvaros sagatavoti dokumenti parasti varētu palikt konfidenciali, līdz minētā iestāde ir pieņēmusi šādu lēmumu.

XIX. Starptautiski nolīgumi

1. Starptautiska nolīguma interpretācija

Spriedumā ***Western Sahara Campaign UK*** (C-266/16, [EU:C:2018:118](#)), kas pasludināts 2018. gada 27. februārī, Tiesai virspalātas sastāvā bija jālemj par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par *divu regulu* ¹⁵³, ar kurām apstiprināts un īstenots Partnerattiecību nolīgums zivsaimniecības nozarē starp Eiropas Kopienu un Marokas

¹⁵¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (OV 2001, L 145, 43. lpp.).

¹⁵² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1367/2006 (2006. gada 6. septembris) par to, kā Kopienas iestādēm un struktūrām piemērot Orhūsas Konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (OV 2006, L 264, 13. lpp.).

¹⁵³ Padomes Regula (EK) Nr. 764/2006 (2006. gada 22. maijs) par to, lai noslēgtu Partnerattiecību nolīgumu zivsaimniecības nozarē starp Eiropas Kopienu un Marokas Karalisti (OV 2006, L 141, 1. lpp.); Padomes Lēmums 2013/785/ES (2013. gada 16. decembris) par to, lai Eiropas Savienības vārdā noslēgtu protokolu starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti, ar kuru nosaka zvejas iespējas un finansiālo ieguldījumu, kas paredzēts Partnerattiecību nolīgumā zivsaimniecības nozarē starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti (OV 2013, L 349, 1. lpp.); Padomes Regula (ES) Nr. 1270/2013 (2013. gada 15. novembris) par zvejas iespēju iedalīšanu atbilstīgi Protokolam starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti, ar kuru nosaka zvejas iespējas un finansiālo ieguldījumu, kas paredzēts Partnerattiecību nolīgumā zivsaimniecības nozarē starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti (OV 2013, L 328, 40. lpp.).

*Karalisti*¹⁵⁴, un protokola, ar kuru nosaka zvejas iespējas, kas paredzētas šajā nolīgumā¹⁵⁵, spēkā esamību. Šo tiesību aktu spēkā esamību apstrīdēja organizācija, kuras mērķis ir veicināt Rietumsahāras tautas pašnoteikšanās tiesību atzīšanu, pamatojoties uz to, ka Partnerattiecību nolīgums un protokols ļaujot iegūt resursus no Rietumsahāras teritorijai piegulošajiem ūdeņiem.

Vispirms Tiesa atgādināja, ka tai ir kompetence lemt par Savienības tiesību interpretāciju un Savienības iestāžu pieņemto tiesību aktu spēkā esamību bez jebkādiem izņēmumiem. Šajā ziņā tā precizēja, ka Savienības noslēgtie starptautiskie nolīgumi ir uzskatāmi par Savienības iestāžu pieņemtiem aktiem, ka tie, ciktāl tiem pilnībā jāatbilst Līgumiem, ir Savienības tiesību sistēmas neatņemama sastāvdaļa un ka Savienībai ir jāīsteno sava kompetence, ievērojot starptautiskās tiesības kopumā. Tādēļ Tiesas kompetencē – gan prasības atcelt tiesību aktu ietvaros, gan saistībā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu – ir izvērtēt, vai Savienības noslēgts starptautiskais nolīgums ir saderīgs ar Līgumiem un ar starptautisko tiesību normām, kas Savienībai ir saistoši. Savienības noslēgtie starptautiskie nolīgumi saskaņā ar LESD 216. panta 2. punktu ir saistoši ne tikai tās iestādēm, bet arī trešām valstīm, kas ir šo nolīgumu līgumslēdzējas puses, tādēļ lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu par Savienības noslēgta starptautiska nolīguma spēkā esamību ir jāsaprot kā tāds, kurš attiecas nevis uz pašu starptautisko nolīgumu, bet gan uz tiesību aktu, ar kuru Savienība šādu starptautisko nolīgumu ir noslēgusi; tomēr šīs tiesību akta spēkā esamības pārbaude var tikt veikta, ņemot vērā paša attiecīgā starptautiskā nolīguma saturu.

Turpinājumā, attiecībā uz prasītājas pamatlietā izvirzīto pamatu spēkā neesamībai Tiesa precizēja, ka Partnerattiecību nolīguma 11. pantā ir paredzēts, ka tas ir piemērojams “Marokas teritorijai un Marokas jurisdikcijā esošo ūdeņu teritorijai”. Turklāt 2. panta a) punktā, kas attiecas uz “Marokas zvejas zonas” jēdzienu, atsauce ir uz “ūdeņiem], uz kuriem attiecas Marokas Karalistes suverēnās tiesības vai jurisdikcija”. Tādējādi attiecībā uz Marokas teritorijas jēdzienu nolīgumā ir atsauce uz ģeogrāfisko telpu, kurā tā īsteno visas savas pilnvaras, kas starptautiskajās tiesībās atzītas suverēnām vienībām, izslēdzot jebkuru citu tādu teritoriju kā Rietumsahāras teritorija. Šādos apstākļos šī pēdējā minētā teritorija neietilpst Marokas teritorijas jēdzienā, jo šāda iekļaušana būtu pretrunā vairākiem vispārējo starptautisko tiesību noteikumiem, kas ir piemērojami Savienības attiecībām ar Marokas Karalisti un kurus Tiesa iepriekš ir identificējusi savā 2016. gada 21. decembra spriedumā **Padome/Front Polisario** (C-104/16 P, [EU:C:2016:973](#)).

Tāpat attiecībā uz ūdeņiem, uz kuriem attiecas Marokas Karalistes suverēnās tiesības vai jurisdikcija, Tiesa norādīja, ka ūdeņi, kuros saskaņā ar Jūras tiesību konvenciju piekrastes valstij ir tiesības īstenot savu suverenitāti vai jurisdikciju, ir tikai tās teritorijai piegulošie ūdeņi, kas pieder pie tās teritoriālās jūras vai tās ekskluzīvās ekonomiskās zonas. Tādējādi un ņemot vērā, ka Rietumsahāras teritorija nav Marokas Karalistes teritorijas daļa, Rietumsahāras teritorijai piegulošie ūdeņi neietilpst ūdeņos, uz kuriem attiecas Marokas Karalistes suverēnās tiesības vai jurisdikcija, un tādējādi tie neietilpst Partnerattiecību nolīguma piemērošanas jomā.

Visbeidzot, attiecībā uz Protokolu Tiesa norādīja, ka, pat ja protokolā nav nekādu īpašu noteikumu, kuros būtu noteikta tā teritoriālā piemērojamība, dažādos tā noteikumos ir izmantots vārdu salikums “Marokas zvejas zona”, kas ir ietverts arī Partnerattiecību nolīgumā. Šis vārdu salikums ir jāsaprot tādējādi, ka tajā ir atsauce uz ūdeņiem, uz kuriem attiecas Marokas Karalistes suverēnās tiesības vai jurisdikcija Partnerattiecību nolīguma izpratnē; tādējādi Protokols neietver Rietumsahāras teritorijai piegulošos ūdeņus.

154| OV 2006, L 141, 4. lpp.

155| Protokols starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti, ar kuru nosaka zvejas iespējas un finansiālo ieguldījumu, kas paredzēts Partnerattiecību nolīgumā zivsaimniecības nozarē starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti (OV 2013, L 328, 2. lpp.).

Attiecīgi, tā kā ne Partnerattiecību nolīgums, ne tam pievienotais Protokols nav piemērojami Rietumsahāras teritorijai piegulošajiem ūdeņiem, Tiesa secināja, ka nav apstākļu, kas liktu apšaubīt Savienības tiesību aktu, ar kuriem tie tika noslēgti, spēkā esamību.

2. Šķīrējtiesas izveide ar starptautisku nolīgumu

Spriedumā **Achmea** (C-284/16, [EU:C:2018:158](#)), kas pasludināts 2018. gada 6. martā, Tiesai bija jālemj par divpusējā ieguldījumu līgumā, kas 1991. gadā noslēgts starp bijušo Čehoslovākiju un Nīderlandes Karalisti, ietvertas šķīrējtiesas klauzulas saderību ar LESD 18., 267. un 344. pantu. Pamattiesvedībā Slovākijas Republika, kas uzņēmās Čehoslovākijas tiesības un saistības, kas izriet no līguma pēc šīs valsts sabrukšanas, Vācijas tiesās cēla prasību atcelt šķīrējtiesas spriedumu, kas ir pasludināts, balstoties uz minēto šķīrējtiesas klauzulu.

Tiesa vispirms atgādināja, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru starptautisks nolīgums nedrīkst apdraudēt ar Līgumiem noteikto kompetenču kārtību un tādējādi arī Savienības tiesību sistēmas autonomiju, kuras ievērošanu nodrošina Tiesa. Kā izriet no LESD 344. panta, risinot domstarpības, kas ir saistītas ar Līgumu interpretāciju vai piemērošanu, dalībvalstis apņemas izmantot tikai tādas domstarpību izšķiršanas metodes, kādas ir paredzētas minētajos Līgumos.

Turklāt Savienības tiesības raksturo apstākļi, ka tās izriet no autonoma avota, kura pamatā ir Līgumi, ka tās ir pārākas attiecībā pret dalībvalstu tiesībām, kā arī tas, ka veselai virknei to pilsoņiem un pašām dalībvalstīm piemērojamo noteikumu ir tiešā iedarbība. No šīm galvenajām iezīmēm ir izveidojies princips, noteikumu un savstarpēji atkarīgu tiesisko attiecību strukturēts tīkls, kas savstarpēji saista pašu Savienību un tās dalībvalstis, kā arī dalībvalstis savā starpā. Lai garantētu šo iezīmju saglabāšanu, ar Līgumiem ir izveidota tiesu sistēma, kuras mērķis ir nodrošināt Savienības tiesību saskanīgu un vienvērtīgu interpretāciju, LES 19. pantā paredzot, ka valsts tiesām un Tiesai ir jānodrošina Savienības tiesību pilnīga piemērošana visās dalībvalstīs, kā arī to tiesību aizsardzība tiesā, kuras attiecīgajām personām izriet no minētajām tiesībām. Ņemot vērā minēto Savienības tiesību iedabu un raksturierzīmes, šīs tiesības var uzskatīt vienlaikus par tādām, kas ir spēkā katrā dalībvalstī, un tādām, kas izriet no starp dalībvalstīm noslēgta starptautiska nolīguma. Tādējādi šo divu iemeslu dēļ ar minēto klauzulu izveidotajai šķīrējtiesai attiecīgā gadījumā var nākties interpretēt vai, iespējams, piemērot Savienības tiesības.

Tomēr Tiesa ir nospriedusi, ka šī šķīrējtiesa nav Nīderlandē un Slovākijā izveidoto tiesu sistēmu sastāvdaļa, tādēļ šīs tiesas kompetencei ir izņēmuma raksturs salīdzinājumā ar šo abu dalībvalstu tiesu kompetencēm. Tādējādi minēto tiesu nevar kvalificēt kā kādas dalībvalsts tiesu LESD 267. panta izpratnē vai kā vairākām dalībvalstīm kopīgu tiesu, kāda ir Beniluksa Tiesa, un tādējādi tā nevar vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Turklāt, tā kā šīs tiesas pasludinātie spriedumi ir galīgi un neapstrīdami valsts tiesā, ar divpusējo ieguldījumu līgumu ir izveidots tāds strīdu noregulēšanas mehānisms, ar kuru var izslēgt, ka šie strīdi, lai gan tie varētu attiekties uz Savienības tiesību interpretāciju vai piemērošanu, tiktu atrisināti valsts tiesā veidā, kas garantē šo tiesību pilnīgu efektivitāti, un ka Tiesa vajadzības gadījumā varētu lemt saistībā ar prejudiciālo nolēmumu. Šādos apstākļos Tiesa nosprieda, ka šajā līgumā ietvertā šķīrējtiesas klauzula apdraud Savienības tiesību autonomiju un ir pretrunā LESD 267. un 344. pantam.

3. Savienības ārējā kompetence

2018. gada 4. septembrī spriedumā **Komisija/Padome (Nolīgums ar Kazahstānu)** (C-244/17, [EU:C:2018:662](#)) Tiesa virspalātas sastāvā atcēla Lēmumu 2017/477¹⁵⁶ par nostāju, kas Eiropas Savienības vārdā ir jāpieņem Sadarbības padomē, kura izveidota saskaņā ar partnerības un sadarbības nolīgumiem ar Kazahstānu¹⁵⁷. Lai gan Komisija kopā ar Eiropas Savienības Augsto pārstāvi ārlietās un drošības politikas jautājumos pieņēma priekšlikumu Padomes lēmumam, par procesuālo juridisko pamatu izmantojot LESD 218. panta 9. punktu, saistībā ar LES 37. pantu, un par materiālo juridisko pamatu – LESD 207. un 209. pantu, Padome visbeidzot vienprātīgi pieņēma lēmumu, pievienojot piedāvātajiem juridiskajiem pamatiem LES 31. panta 1. punktu. Šajā pantā ir paredzēts, ka lēmumi, uz ko attiecas LES V sadaļas 2. nodaļa un kuros ir ietverti īpaši noteikumi attiecībā uz kopējo ārpolitiku un drošības politiku (KĀDP), tiek pieņemti vienprātīgi, ja vien šajā nodaļā nav paredzēts citādi. Komisija šo juridisko pamatu apstrīdēja Tiesā.

Tiesa uzskata, ka lēmums, ar kuru Padome nosaka nostāju, kas ir jāapstiprina Savienības vārdā kādā ar nolīgumu izveidotā struktūrā atbilstoši LESD 218. panta 9. punktam, un kurš attiecas vienīgi uz KĀDP, principā ir jāpieņem vienprātīgi saskaņā ar LESD 218. panta 8. punkta otro daļu. Turpretī, ja šādam lēmumam ir vairākas sastāvdaļas vai vairāki mērķi, no kuriem uz dažiem attiecas KĀDP, tā pieņemšanai piemērojamā balsošanas kārtība ir jānosaka atkarībā no tā galvenā vai izšķirošā mērķa vai sastāvdaļas.

Šajā gadījumā, pat ja aplūkots partnerības nolīgums ir konkrēti saistīts ar KĀDP, Tiesa nosprieda, ka ar šo saistību nepietiek, lai uzskatītu, ka lēmuma juridiskajā pamatā, lai to Savienības vārdā parakstītu un provizoriski piemērotu, ir jāietver LES 37. pants. Pirmkārt, lielākā daļa no šī nolīguma normām attiecas gan uz Savienības kopējo tirdzniecības politiku, gan uz tās politiku sadarbībai attīstības jomā. Otrkārt, ar Partnerības nolīguma normām, kas ir saistītas ar KĀDP, vienkārši ir izteikti līgumslēdzēju pušu paziņojumi par mērķiem, kuri jāsasniedz ar to sadarbību, un tēmām, uz kurām šai sadarbībai būtu jāattiecas, neparedzot konkrētus šīs sadarbības īstenošanas noteikumus. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka Padome ir nepamatoti iekļāvusi Lēmuma 2017/477 juridiskajā pamatā LES 31. panta 1. punktu un šis lēmums nepamatoti ir pieņemts saskaņā ar vienprātīgas balsošanas kārtību.

Apvienotajās lietās, kurās pasludināts spriedums **Komisija/Padome (AMP Antarktīkē)** (C-626/15 un C-659/16, [EU:C:2018:925](#)), kas pasludināts 2018. gada 20. novembrī, Tiesai virspalātas sastāvā bija jālemj par *problemātiku kompetenču sadalē starp Savienību un dalībvalstīm, pieņemot lēmumu starptautiskā organizācijā saistībā ar kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) pieņemšanu un vides politiku*. Šajā gadījumā Tiesa pilnībā noraidīja Komisijas prasību, pirmkārt, atcelt Padomes lēmumu, kas ir ietverts Pastāvīgo pārstāvju komitejas (Coreper) priekšsēdētāja 2015. gada 11. septembra atzinumā, ciktāl ar to ir apstiprināts, ka Antarktīkas jūras dzīvo resursu saglabāšanas komisijai (turpmāk tekstā – “CAMLR komisija”) Savienības un tās dalībvalstu vārdā tiek iesniegts diskusiju dokuments, kurš attiecas uz priekšlikumu par aizsargājamas jūras teritorijas izveidi nākotnē Vedela jūrā, kā arī, otrkārt, atcelt Padomes 2016. gada 10. oktobra lēmumu, ciktāl ar to ir apstiprināts, ka CAMLR komisijai Savienības un tās dalībvalstu vārdā tiek iesniegti trīs priekšlikumi par aizsargājamu jūras teritoriju izveidi, kā arī priekšlikums par īpašu teritoriju izveidi. Pretēji Padomei un dalībvalstīm Komisija uzskatīja, ka aizsargājamu jūras teritoriju izveide neesot uzskatāma par jūru aizsardzības pasākumu, kas

156| Padomes Lēmums (ES) 2017/477 (2017. gada 3. marts) par nostāju, kas Eiropas Savienības vārdā ir jāpieņem Sadarbības padomē, kura izveidota saskaņā ar Padziļinātas partnerības un sadarbības nolīgumu starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Kazahstānas Republiku, no otras puses, attiecībā uz Sadarbības padomes, Sadarbības komitejas, specializētu apakškomiteju vai struktūru darba kārtību (OV 2017, L 73, 15. lpp.). Lēmums ir atcelts.

157| Padziļinātas partnerības un sadarbības nolīgums starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Kazahstānas Republiku, no otras puses (OV 2016, L 29, 3. lpp.).

ietilpst vides politikā un tādējādi – dalītās kompetences jomā, bet gan par jūras bioloģisko resursu saglabāšanas pasākumu kopējās zivsaimniecības politikas ietvaros, kas ietilpst Savienības ekskluzīvajā kompetencē un nedod tiesības dalībvalstīm rīkoties kopā ar Savienības iestādēm.

Attiecībā uz prasības pieņemamību lietā C-626/15 Tiesa nosprieda, ka, lai gan Padomes darba sagatavošanas un tās pilnvarojumu izpildes funkcija *Coreper* nedod tiesības īstenot lēmumu pieņemšanas pilnvaras, kas saskaņā ar Līgumiem ir Padomei, tomēr, tā kā Savienība ir tiesiska savienība, ir jābūt iespējai pārbaudīt *Coreper* pieņemta akta tiesiskumu, ja tā mērķis pats par sevi ir radīt tiesiskas sekas un tas tādējādi pārsniedz šīs sagatavošanas un izpildes funkcijas ietvarus.

Tiesa turpinājumā saistībā ar jautājumu par juridisko pamatu atgādināja, ka ir jābalstās uz objektīviem elementiem, pie kuriem pieder attiecīgo lēmumu konteksts, saturs un tajos izvirzītie mērķi, un, ja Savienības tiesību akta analizē atklājas, ka tajā ir izvirzīti vairāki mērķi vai ka tam ir vairākas komponentes, un ja viens no šiem mērķiem vai viena no šīm komponentēm ir atzīstama par galveno vai dominējošo, bet citiem ir tikai papildinošs raksturs, tad šis tiesību akts ir jābalsta tikai uz vienu juridisko pamatu, proti, uz to, kas atbilst šim galvenajam mērķim vai šai galvenajai komponentei. Attiecībā uz Savienības ekskluzīvās kompetences jūras bioloģisko resursu saglabāšanas pasākumu jomā apjomu saskaņā ar LESD 3. panta 1. punkta d) apakšpunktu Tiesa uzskatīja, ka minētajā pantā ir paredzēta tikai jūras bioloģisko resursu saglabāšanas joma, kas tiek nodrošināta saskaņā ar KZP un tātad ir neatdalāma no tās. Tātad tikai ar nosacījumu, ka jūras bioloģisko resursu saglabāšana tiek īstenota saskaņā ar šo politiku, tā ietilpst Savienības ekskluzīvajā kompetencē un līdz ar to ir izslēgta no Savienības un tās dalībvalstu dalītās kompetences lauksaimniecības un zivsaimniecības jomās. Šajā gadījumā Tiesa uzskatīja, ka zveja parādījās tikai kā diskusiju dokumenta un iecerēto pasākumu papildinošs mērķis. Ņemot vērā, ka šī dokumenta un šo pasākumu galvenais mērķis un galvenā komponente ir vides aizsardzība, apstrīdētie lēmumi ietilpst nevis LESD 3. panta 1. punkta d) apakšpunktā nostiprinātajā Savienības ekskluzīvajā kompetencē, bet gan kompetencē vides aizsardzības jomā, ko saskaņā ar LESD 4. panta 2. punkta e) apakšpunktu tā principā daļa ar dalībvalstīm.

Attiecībā uz pakārtoto argumentu, ar kuru Komisija pārmeta Padomei, ka tā nav ievērojusi Savienības ekskluzīvo ārējo kompetenci, pamatojoties uz to, ka strīdīgie lēmumi ietekmē kopīgos noteikumus un mainot to darbības jomu LESD 3. panta 2. punkta izpratnē, Tiesa uzskatīja, ka šī tiesību norma, lai saglabātu tās lietderīgo iedarbību, ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai gan tās formulējumā ir atsauce vienīgi uz starptautiska nolīguma noslēgšanu, tā ir piemērojama arī iepriekš, veicot sarunas par šādu nolīgumu, un pēc tam – kad saskaņā ar šo nolīgumu izveidotai institūcijai ir jānosaka tās izpildes pasākumi. Tiesa arī atgādināja, ka pastāv risks, ka var tikt ietekmēts vai mainīts kopīgo noteikumu apjoms, kas var pamatot ekskluzīvu Savienības ārējo kompetenci, it īpaši, ja starptautiskās saistības attiecas uz jomu, kura jau lielā mērā ir regulēta šādos noteikumos, vai ja attiecīgās starptautiskās saistības, nemaz obligāti neesot pretrunā Savienības kopīgajiem noteikumiem, var ietekmēt šo noteikumu jēgu, darbības jomu un efektivitāti. Tomēr atgādinot, ka attiecīgajam lietas dalībniekam ir jānorāda apstākļi, kas var pierādīt, ka nav ievērots Savienības ārējās kompetences ekskluzīvais raksturs, uz kuru tas ir nodomājis atsaukties, Tiesa uzskatīja, ka šajā gadījumā Komisija šādu apstākļus tai nav iesniegusi. Tā it īpaši konstatēja, ka attiecīgo starptautisko saistību piemērošanas joma nav jāuzskata par tādu, kas "lielā mērā" ietilpst jomā, kas jau ir aptverta ar Savienības tiesību aktiem ¹⁵⁸.

158| Šajā gadījumā ar Padomes Lēmumu 13908/1/09 REV 1 (2009. gada 19. oktobris) par nostāju, kas jāņem Eiropas Savienības vārdā CAMLR komisijā, laikposmam no 2009. līdz 2014. gadam, kas laikposmam no 2014. līdz 2019. gadam aizstāts ar Padomes Lēmumu 10840/14 (2014. gada 11. jūnijs), kā arī Padomes Regulu (EK) Nr. 600/2004 (2004. gada 22. marts), ar ko nosaka dažus tehniskus pasākumus attiecībā uz zvejas darbībām apgabalā, uz kuru attiecas Antarktikas ūdeņu dzīvo resursu saglabāšanas konvencija (OV 2004, L 97, 1. lpp.), un Padomes Regulu (EK) Nr. 601/2004 (2004. gada 22. marts), ar ko nosaka konkrētus kontroles pasākumus, kurus piemēro zvejas darbībām Antarktikas ūdeņu dzīvo resursu saudzēšanas konvencijas darbības zonā, un atceļ Regulas (EEK) Nr. 3943/90, (EK) Nr. 66/98 un (EK) Nr. 1721/1999 (OV 2004, L 97, 16. lpp.).

Tiesa turklāt saistībā ar Komisijas apgalvoto ietekmēšanas risku uzskatīja, ka tā nav iesniegusi pietiekamus elementus saistībā ar šī riska raksturu, ciktāl īpašās nolīgumu par Antarktiku sistēmas ietvaros aplūkotās Savienības ārējās kompetences īstenošana, izslēdzot dalībvalstis, nebūtu saderīga ar starptautiskajām tiesībām.

Visbeidzot, attiecībā uz iespēju Savienībai vienai īstenot ārējo kompetenci, ko tā dala ar dalībvalstīm, kas iezīmēta vēlākā judikatūrā, Tiesa to šajā gadījumā noraidīja. Tā uzsvēra, ka saskaņā ar pastāvīgu judikatūru šāda īstenošana ir jāveic, ievērojot starptautiskās tiesības. Ļaujot Savienībai *CAMLR* komisijā izmantot tās tiesības darboties bez tās dalībvalstu līdzdarbības, lai gan, atšķirībā no tās, noteiktām dalībvalstīm ir Antarktikas līguma konsultatīvo pušu statuss, ņemot vērā Kanberas konvencijas īpašo vietu nolīgumu par Antarktiku sistēmā, tiktu radīts risks apdraudēt konsultatīvo pušu atbildību un prerogatīvas; tas varētu vājināt minētās nolīgumu sistēmas saskaņotību un būtu pretrunā Kanberas konvencijas attiecīgajiem noteikumiem.

C | TIESAS KANCELEJAS DARBĪBA 2018. GADĀ

Marc-André Gaudissart, sekretāra vietnieks

Lai arī Tiesas kancelejai uzticētie uzdevumi ir daudzi un dažādi, un tas ir skaidrojams gan ar kancelejas īpašo lomu tādā daudzvalodu tiesas iestādē, kāda ir Eiropas Savienības Tiesa, gan arī ar tās nodrošināto informācijas apmaiņas platformu starp dalībvalstu tiesām un, pirmām kārtām, lietas dalībnieku pārstāvjiem, kā arī, otrām kārtām, tiesnešu birojiem un apkalpojošajiem dienestiem, tomēr Tiesas kancelejas pamatzdevums, protams, ir uzraudzīt tiesvedību pareizu norisi un šajā tiesā ierosināto lietu pareizu apstrādi, sākot no brīža, kad kancelejā tiek reģistrēts pieteikums par lietas ierosināšanu, līdz nolēmuma, ar ko lietas izskatīšana tiek pabeigta, izsniegšanai lietas dalībniekiem vai tiesai, kura tajā ir vērsusies.

Līdz ar to Tiesā ierosināto un pabeigto lietu skaits tieši ietekmē kancelejas darba apjomu un tās spēju risināt tai izvirzītos dažādos izaicinājumus gan attiecībā uz lietas materiālu optimizētu lietvedību un procedūru datorizāciju saistībā ar personas datu pastiprinātu aizsardzību, gan, plašākā mērogā, attiecībā uz notiekošajām diskusijām par nepieciešamajiem grozījumiem Eiropas Savienības tiesu sistēmas struktūras regulējumā, lai nodrošinātu, ka tiesvedības interesēs tiek panākts optimāls Tiesas un Vispārējās tiesas kompetenču dalījums.

Tā kā aizgājušais gads gan ierosināto lietu, gan pabeigto lietu skaita ziņā kārtējo reizi ir bijis ļoti saspringts, turpmākais izklāsts pamatā tiks veltīts tieši tiesas spriešanas aktivitātēm, nevis pārējiem kancelejas pildītajiem pienākumiem, lai gan to veikšanai kanceleja ir veltījusi vērā ņemamus resursus.

Ierosinātās lietas

2018. gadā **Tiesā tika iesniegtas 849 lietas**. Šis ir jauns rekords iestādes vēsturē, apsteidzot iepriekšējo, tikai gadu iepriekš sasniegto rekordu ar 739 ierosinātām lietām 2017. gadā. Šo ļoti ievērojamo gada laikā ierosināto lietu skaita palielinājumu (15 % apmērā) var izskaidrot gan ar pastāvīgi pieaugušo Tiesā iesniegto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu skaitu – ar 568 jaunām lietām šie lūgumi 2018. gadā faktiski par vairākiem simtiem pārsniedza 2016. gada rādītāju (470 lietas), un to ir gandrīz divas reizes vairāk nekā pirms desmit gadiem (288 jaunas prejudiciālas lietas 2008. gadā), gan arī ar ievērojami pieaugušo tiešo prasību un apelācijas sūdzību skaitu.

2018. gadā (visās lietu kategorijās kopā ņemot) Tiesā tika celtas sešas prasības atcelt tiesību aktus un 57 prasības sakarā ar pienākumu neizpildi, savukārt kopējais jauno apelācijas sūdzību, apelācijas sūdzību par pagaidu neregulējumu vai par iestāšanos lietā skaits 2018. gadā sasniedza 199 sūdzības (salīdzinot ar 147 sūdzībām 2017. gadā). Šis būtiskais skaita palielinājums daļēji izriet gan no iepriekšējos gados (it īpaši 2016. un 2017. gadā) Vispārējā tiesā iesniegto lietu skaita pieauguma, gan arī no šīs tiesas pabeigto lietu skaita pieauguma, kas lielā mērā ir saistīts ar Eiropas Savienības tiesu sistēmas struktūras reformas rezultātā notikušo tiesnešu skaita palielināšanos.

Uz brīdi pievēršoties jautājumam, kāda ir izcelsme lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas šobrīd veido vairāk nekā 70 % no visām Tiesā izskatāmajām lietām, var secināt, ka – ar vienu izņēmumu – pagājušajā gadā Tiesā ir vērsušās visu dalībvalstu tiesas, kas liecina gan par prejudiciālā nolēmuma tiesvedības dzīvotspēju, gan par uzticēšanos, kādu dalībvalstu tiesas velta Tiesai, lūgdamas tai atbildēt uz šo tiesu uzdotajiem jautājumiem saistībā ar Savienības tiesību interpretāciju vai spēkā esamību. Kā izriet no tālāk aplūkotajām tabulām, Vācija un Itālija joprojām atrodas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu “ģeogrāfiskā” sakārtojuma augšgalā, 2018. gadā iesniedzamas attiecīgi 78 un 68 lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu, tomēr citu dalībvalstu tiesas daudz neatpaliek, jo, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2018. gadā Tiesā iesniegto lūgumu skaitu tās dažkārt ir dubultājušas (Beļģija un Francija) vai pat trīskāršojušas (Spānija un Čehija). Jāatzīmē arī, ka ir

saņemts lielāks skaits lūgumu no Austrijas un Nīderlandes (35 lūgumi no katras minētās dalībvalsts), tāpat arī ir jāmin pieaugošā tendence saņemt šāda veida lūgumus no to dalībvalstu tiesām, kuras ir pievienojušās Savienībai 2004. un 2007. gadā, it īpaši no Polijas (31 lūgums), Ungārijas (29 lūgumi), Rumānijas (23 lūgumi) un Bulgārijas (20 lūgumi).

Pats par sevi saprotams, ka šī parādība nav nodalāma no Savienības iestāžu pieņemto aktu pieaugošā skaita un sarežģītības. Līdzās tādām tradicionālām tiesvedības jomām kā personu brīva pārvietošanās, pakalpojumu sniegšanas brīvība un kapitāla brīva aprīte, konkurence, publiski līgumi, nodokļi, sociālā politika, vides aizsardzība un patērētāju tiesību aizsardzība, kā arī transporta politika Tiesā joprojām tiek saņemts liels skaits lietu brīvības, drošības un tiesiskuma telpas jomā un, it īpaši, saistībā ar patvēruma un imigrācijas jautājumiem. 2018. gadā pirmo reizi Tiesai nācās spriest par tik fundamentāliem jautājumiem kā tiesas varas neatkarība dalībvalstīs un pasākumiem, kādi šajā kontekstā ir jāveic, lai nodrošinātu Savienības pilsoņiem efektīvu tiesu aizsardzību, kā arī par jautājumu, vai dalībvalsts var vienpusēji atsaukt paziņojumu par savu nodomu izstāties no Eiropas Savienības. Atspoguļodama tiešas sekas Apvienotās Karalistes 2016. gada jūnijā pieņemtajam lēmumam izstāties no Eiropas Savienības, šī lieta ir izraisījusi bezprecedenta interesi Tiesas vēsturē, un šī bez šaubām ir tikai pirmā lieta ar *Brexit* saistīto lietu virknē, kurā vēl ir ļoti daudz un delikātu jautājumu, uz kuriem šī izklāsta tapšanas brīdī vēl nav rastas atbildes.

Visbeidzot, ir jāatzīmē, ka pagājušajā gadā ir saņemts īpaši liels skaits lūgumu piemērot paātrināto tiesvedību. 2018. gadā paātrināto tiesvedību tika lūgts piemērot 36 lietās (2017. gadā – 31 lietā), savukārt steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību tika lūgts (vai tika piedāvāts) piemērot vismaz 19 lietās (2017. gadā – 15 lietās). Arī tas ir uzskatāms par visaugstāko rādītāju, kas jelkad ir ticis reģistrēts Tiesā gada laikā. Lai gan visi šie lūgumi nav tikuši apmierināti, katrā ziņā to rezultātā Tiesā ir paātrinājusi sešu visai sensitīvu prejudiciālā nolēmuma un trīs tiešo prasību tiesvedību apstrādi, kā arī vismaz 12 lietās ir pieņemts lēmums piemērot steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību, līdz ar ko ir ievērojami pieaudzis darba apjoms palātu locekļiem, kuriem attiecīgās lietas ir iedalītas.

Pabeigtās lietas

Lai arī pagājušajā gadā bija novērojams īpaši augsts ierosināto lietu skaits, šo pieaugumu, par laimi, ir līdzsvarojis ļoti augsts pabeigto lietu skaits. **2018. gadā pabeidzot 760 lietas**, Tiesā faktiski ir pabeigtas par 10 % vairāk lietu nekā 2017. gadā (699 lietas), un tas tādējādi ir augstākais pabeigto lietu skaits iestādes vēsturē, pārspējot iepriekšējo 2014. gada rekordu (719 pabeigtas lietas).

Šobrīd detalizēti nepievēršoties 2018. gadā pabeigtajām lietām un to tvērumam (šajā ziņā lūdzam skatīt šā ziņojuma otro daļu attiecībā uz judikatūras attīstību), iepazīstoties ar turpmākajā izklāstā ietvertajiem skaitļiem un statistiku, lasītāja uzmanība īpaši tiek vērsta uz šādiem trīs aspektiem.

Pirmais aspekts attiecas uz relatīvi nemainīgo spriedumu un rīkojumu skaitu, kurus Tiesā ir pasludinājusi pagājušajā gadā. Lai arī 2018. gadā ir būtiski pieaudzis pabeigto lietu skaits salīdzinājumā ar 2017. gadu, pagājušajā gadā Tiesas pasludināto nolēmumu skaits (684) savukārt ir visai pietuvināts 2017. gadā pasludināto nolēmumu skaitam (654). Šis faktors pamatā ir skaidrojams ar to, ka Tiesā ir tikušas ierosinātas vairākas līdzīgas lietas. 2017. gadā, saņemdamā lielu skaitu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecībā uz Regulas (EK) Nr. 261/2004 par kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu

atcelšanu vai ilgu kavēšanos ¹ interpretāciju, Tiesa procesuālās ekonomijas un efektivitātes apsvērumu vadīta šīs lietas lielākoties apvienoja gan šo lietu rakstveida un mutvārdu procesu, gan sprieduma taisīšanas nolūkos, kā rezultātā tika samazināts kopējais pieņemto nolēmumu skaits.

Otrs pagājušā gada raksturelements neapšaubāmi ir saistīts ar lielo skaitu lietu, kuras ir izskatījusi Tiesas virspalāta. 2017. gadā šīs iztiesāšanas sastāvs bija izskatījis "tikai" 46 lietas, kas katrā ziņā ir ievērojams rādītājs, ņemot vērā ieguldījumu, ko prasa lietas izskatīšana 15 tiesnešu sastāvā (atšķirībā no trīs vai piecu tiesnešu sastāva), bet pagājušajā gadā tās bija jau 80 lietas! Šis skaitlis vien liecina par to, cik nozīmīgi un jūtīgi ir bijuši jautājumi, kurus pagājušajā gadā Tiesai ir nācies izskatīt.

Visbeidzot, ir jāatzīmē, ka, neraugoties uz lietu pieaugošo skaitu un sarežģītību, Tiesai ir izdevies saglabāt ārkārtīgi saprātīgu tiesvedības ilgumu. 2018. gadā prejudiciālo lietu vidējais izskatīšanas ilgums faktiski bija 16 mēneši (salīdzinot ar 15,7 mēnešiem 2017. gadā), savukārt tiešo prasību un apelācijas sūdzību izskatīšanas ilgums ir samazinājies, sasniedzot vidēji, attiecīgi, 18,8 mēnešus (salīdzinot ar 20,3 mēnešiem 2017. gadā) un 13,4 mēnešus (17,1 mēnesis 2017. gadā). Šis pēdējais minētais samazinājums lielākoties ir pateicoties tam, ka daudz biežāk ir pieņemti rīkojumi tieši intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma jomā, kurā liels skaits apelācijas sūdzību par Vispārējās tiesas pasludinātajiem nolēmumiem ir noraidītas saskaņā ar Reglamenta 181. pantu kā acīmredzami nepieņemamas un/vai acīmredzami nepamatotas. Līdz ar to 2018. gadā gandrīz puse no Tiesā iesniegtajām apelācijas sūdzībām tika izskatītas, izdodot rīkojumu, salīdzinot ar 24 % prejudiciālā nolēmuma lietu, kuras tika pabeigtas ar rīkojumu (bet tikai 7,5 % gadījumu rīkojumi bija balstīti uz Reglamenta 99. pantu, jo pagājušajā gadā izdotie rīkojumi prejudiciālajās lietās galvenokārt bija rīkojumi par lietas izslēgšanu no reģistra vai rīkojumi par tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisīšanas).

Izskatīšanā esošās lietas

2018. gadā ievērojami pieaugušā ierosināto lietu skaita loģiskas sekas ir pieaugošais Tiesā izskatāmo lietu skaits, kas pirmoreiz ir pārsniedzis 1000 lietu robežatzīmi. 2018. gada 31. decembrī Tiesā izskatīšanā bija 1001 lieta (pēc apvienošanas – 916 lietas).

Tieši šis ir konteksts, kādā ir jāuztver priekšlikums, ar kuru Tiesa nāca klajā 2018. gada martā, paužot apņemšanos veikt grozījumus 3. protokolā par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem. Tiecoties regulēt darba apjomu, vienlaikus saglabādama spēju izskatīt lietas saprātīgos termiņos, Tiesa ir piedāvājusi Savienības likumdevējam nodot Vispārējai tiesai daļu no tām prasībām, kas ir celtas sakarā ar pienākumu neizpildi un kuras šobrīd skata vienīgi Tiesa, kā arī ieviest Tiesā iepriekšēja pieļaujamības vērtējuma mehānismu attiecībā uz atsevišķa veida apelācijas sūdzībām. Lietās, kuras jau ir bijušas pakļautas dubultpārbaudei, proti, vispirms kādā neatkarīgā apelācijas padomē un pēc tam Vispārējā tiesā, Tiesa par pieņemamām uzskatītu vienīgi tās apelācijas sūdzības, kurās izvirzītais jautājums attiecas uz Savienības tiesību vienotību, konsekvenci vai attīstību.

Lai gan šī likumdošanas priekšlikuma pirmās daļas, kas ir saistīta ar prasībām sakarā ar pienākumu neizpildi, izskatīšanu likumdevējs ir atstājis uz vēlāku laiku, jo dalībvalstis ir paudušas vēlmi sagaidīt Savienības tiesu sistēmas struktūras reformas pilnīgu pabeigšanu un 2020. gada decembrī iesniedzamo Tiesas ziņojumu par Vispārējās tiesas darbību, toties minētā priekšlikuma otrā daļa šī izklāsta tapšanas brīdī ir krietni pavisam reāli sagaidāms, ka 2019. gadā spēkā stāsies apelācijas sūdzību iepriekšējas pieļaujamības

1] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 261/2004 (2004. gada 11. februāris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu atcelšanu vai ilgu kavēšanos un ar ko atceļ Regulu (EEK) Nr. 295/91 (OV L 46, 17.2.2004., 1. lpp.).

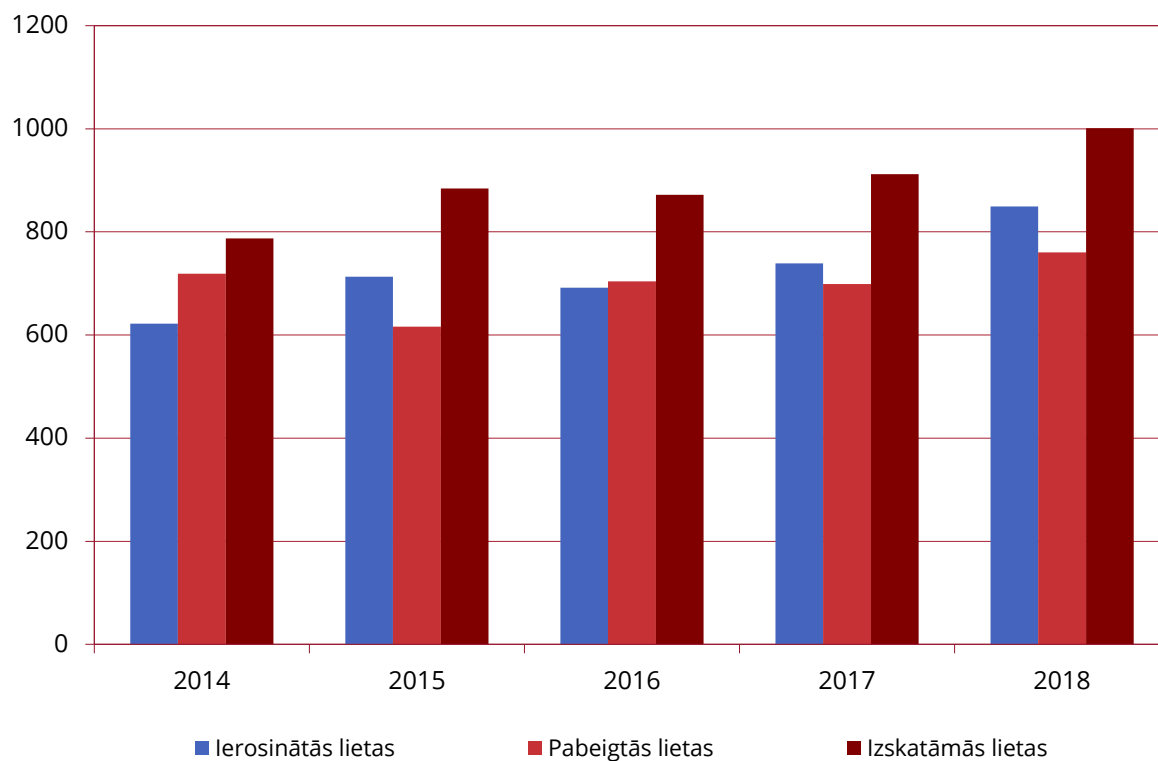
vērtējuma mehānisms. Šī attīstība ļautu Tiesā iesniegto lietu skaitu saglabāt noteiktā līmenī, neskaitot citus pasākumus, ar kuriem Tiesa varētu nepieciešamības gadījumā nākt klajā, lai tā pastāvīgi varētu vislabākajos apstākļos pildīt tai Līgumos uzticētos pienākumus.

D | TIESAS DARBĪBAS STATISTIKA

I. Tiesas vispārējā darbība lerosinātās, pabeigtās un izskatāmās lietas (2014–2018)	113
II. lerosinātās lietas – Tiesvedību veidi (2014–2018)	114
III. lerosinātās lietas – Prasību joma (2014–2018)	115
IV. lerosinātās lietas – Prasību joma (2018)	116
V. lerosinātās lietas – Lūgumi sniegt prejudiciālus nolēmumus, pēc dalībvalsts (2014–2018)	117
VI. lerosinātās lietas – Prasības sakarā ar valsts pienākumu neizpildi (2014–2018)	118
VII. Pabeigtās lietas – Tiesvedību veidi (2014–2018)	119
VIII. Pabeigtās lietas – Spriedumi, atzinumi, rīkojumi (2018)	120
IX. Ar spriedumu, atzinumu vai rīkojumu ar sprieduma raksturu pabeigtās lietas – Iztiesāšanas sastāvs (2014–2018)	121
X. Lietas, kas pabeigtas ar spriedumu, atzinumu vai rīkojumu ar sprieduma raksturu – Prasību joma (2014–2018)	122
XI. Lietas, kas pabeigtas ar spriedumu, atzinumu vai rīkojumu ar sprieduma raksturu – Prasību joma (2018)	123
XII. Pabeigtās lietas – Spriedumi par pienākumu neizpildi – Iznākums (2014–2018)	124
XIII. Pabeigtās lietas – Apelācijas sūdzības: iznākums (2014–2018)	125
XIV. Pabeigtās lietas – Tiesvedības ilgums (2014–2018), izteikts mēnešos	126
XV. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Tiesvedību veidi (2014–2018)	127
XVI. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Iztiesāšanas sastāvs (2014–2018)	128
XVII. Paātrinātās tiesvedības (2014–2018)	129
XVIII. Steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedības (2014–2018)	130
XIX. Pagaidu noregulējumi (2014–2018)	131
XX. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2018) – lerosinātās lietas un spriedumi vai atzinumi	132
XXI. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2018) – iesniegtie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu, pēc dalībvalsts un gada	134
XXII. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2018) – iesniegtie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu, pēc dalībvalsts un tiesas	136
XXIII. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2018) – Pret dalībvalstīm celtās prasības sakarā ar pienākumu neizpildi	139
XXIV. Tiesas kancelejas darbība (2015–2018)	140

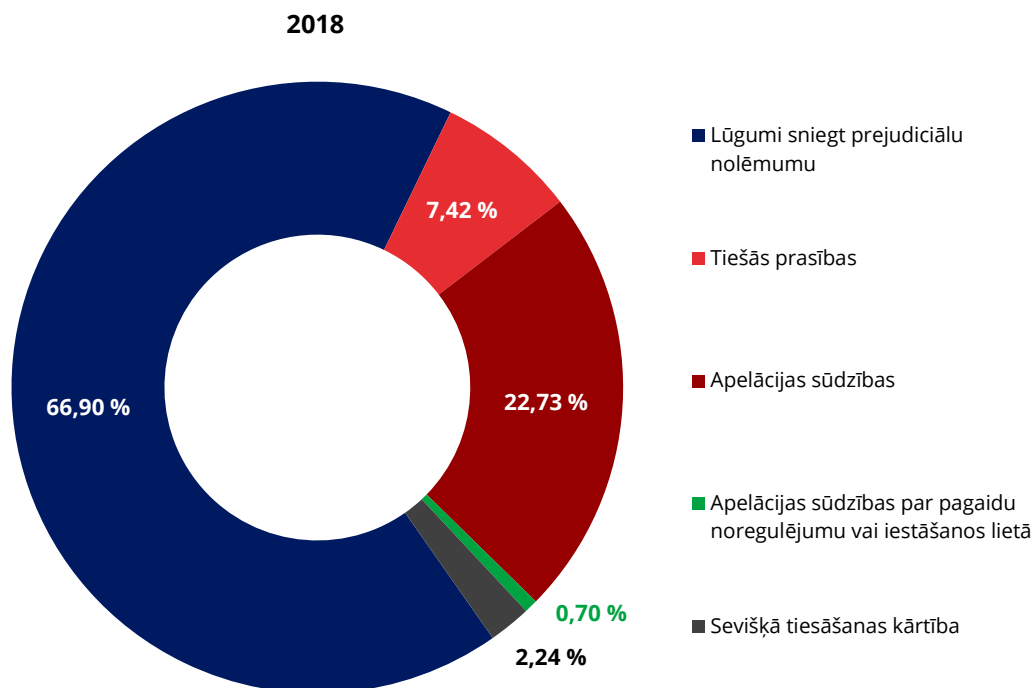
I. Tiesas vispārējā darbība

Ierosinātās, pabeigtās un izskatāmās lietas (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Ierosinātās lietas	622	713	692	739	849
Pabeigtās lietas	719	616	704	699	760
Izskatāmās lietas	787	884	872	912	1001

II. Ierosinātās lietas – Tiesvedību veidi (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	428	436	470	533	568
Tiešās prasības	74	48	35	46	63
Apelācijas sūdzības	111	206	168	141	193
Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā		9	7	6	6
Lūgumi sniegt atzinumu	1	3		1	
Sevišķā tiesāšanas kārtība ¹	8	11	12	12	19
Kopā	622	713	692	739	849
Pieteikumi par pagaidu noregulējumu	3	2	3	3	6

1| Par "sevišķo tiesāšanas kārtību" tiek uzskatīta juridiskā palīdzība, tiesāšanās izdevumu noteikšana, labošana, protests par aizmugurisku spriedumu, trešās personas protests, interpretēšana, pārskatīšana, pirmā ģenerāladvokāta ierosinājuma pārskatīt Vispārējās tiesas nolēmumu izskatīšana, apķīlāšanas/arresta procedūra, lietas imunitātes jomā.

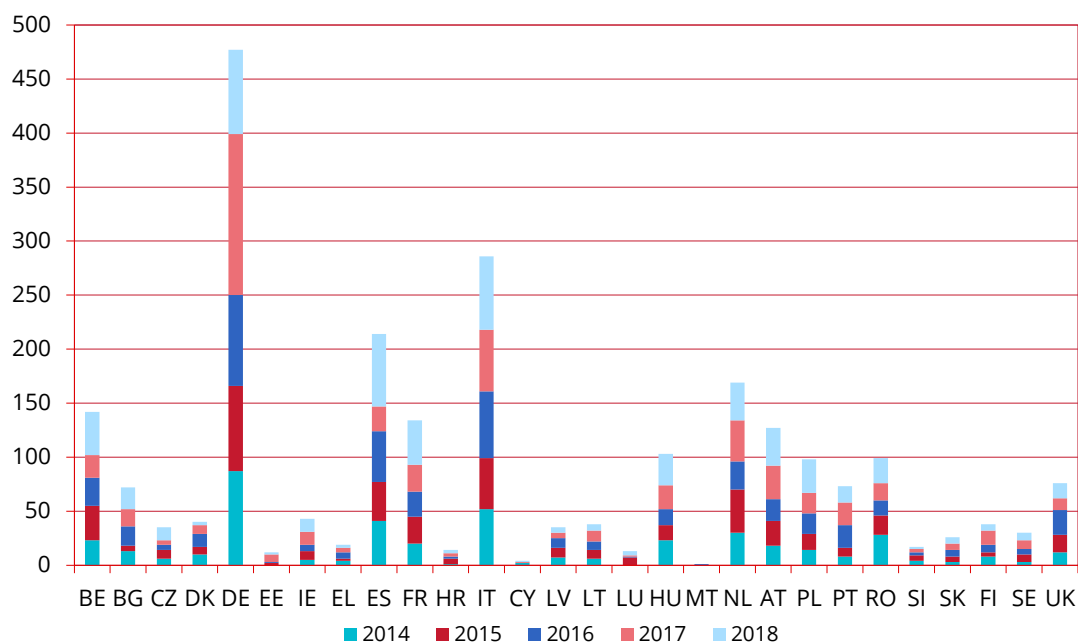
III. Ierosinātās lietas – Prasību joma (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Aizjūras zemju un teritoriju asociācija		1			
Brīvība veikt uzņēmējdarbību	26	12	16	8	7
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	53	53	76	98	82
Eiropas komunikāciju tīkli	1				
Eiropas Savienības ārējā darbība	2	3	4	3	4
Ekonomikas un monetārā politika	3	11	1	7	3
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	1	3		2	1
Enerģija	4	1	3	2	12
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu sistēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana u.c.)	4	6	3	6	6
Institucionālās tiesības	28	24	22	26	34
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	47	88	66	73	92
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports	1			2	
Jaunu valstu pievienošanās				1	
Kapitāla brīva aprīte	7	6	4	12	9
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (REACH regula)	2	5	2	2	1
Konkurence	23	40	35	7	25
Kopējā ārpolitika un drošības politika	7	12	7	6	7
Kopējā zivsaimniecības politika	2	1	3	1	1
Lauksaimniecība	12	17	27	14	26
Migrējošu darba ņēmēju sociālais nodrošinājums	6	7	10	7	14
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	24	29	13	14	13
Nodarbinātība	1				
Nodokļi	57	49	70	55	71
Pakalpojumu sniegšanas brīvība	19	24	15	18	38
Patērētāju tiesību aizsardzība	34	40	23	36	41
Personu brīva pārvietošanās	11	15	28	16	19
Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un kosmoss	2	1	3	3	1
Piekļuve dokumentiem	1	7	6	1	10
Preču brīva aprīte	11	8	3	6	4
Publiskie iepirkumi	21	26	19	23	28
Rūpniecības politika	9	11	3	6	3
Sabiedrības veselība	2	10	1	1	4
Sabiedrību tiesības		1	7	1	2
Savienības pilsonība	9	6	7	8	6
Savienības tiesību principi	23	13	11	12	29
Šķēršļklausula				5	2
Sociālā politika	25	32	33	43	46
Tiesību aktu tuvināšana	21	22	34	42	53
Tirdzniecības politika	11	15	20	8	5
Transports	29	27	32	83	39
Valsts atbalsts	32	29	39	21	26
Vide	41	47	30	40	50
LESD	612	702	676	719	814
Drošības kontrole					1
Iedzīvotāju aizsardzība	1				1
EAEK līgums	1				2
Savienības tiesību principi					1
Līgums par ES					1
Civildienesta noteikumi	1		1	8	16
Institucionālās tiesības					4
Privilēģijas un imunitāte	2	2	2		
Tiesvedība	6	9	13	12	12
Dažādi	9	11	16	20	32
PAVISAM KOPĀ	622	713	692	739	849

IV. Ierosinātās lietas – Prasību joma (2018)

	Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	Tiešās prasības	Apelācijas sūdzības	Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā	Kopā	Sevišķā tiesāšanas kārtība
Brīvība veikt uzņēmējdarbību	6	1			7	
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	80	2			82	
Eiropas Savienības ārējā darbība	4				4	
Ekonomikas un monetārā politika	1		2		3	
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	1				1	
Enerģija	7	1	4		12	
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu sistēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana u.c.)	1	4	1		6	
Institucionālās tiesības	2	4	22		34	6
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	20	5	67		92	
Kapitāla brīva aprīte	8	1			9	
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (REACH regula)			1		1	
Konkurence	4		20	1	25	
Kopējā ārpolitika un drošības politika			7		7	
Kopējā zivsaimniecības politika	1				1	
Lauksaimniecība	19		7		26	
Migrējošu darba ņēmēju sociālais nodrošinājums	14				14	
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	12		1		13	
Nodokļi	69	2			71	
Pakalpojumu sniegšanas brīvība	31	7			38	
Patērētāju tiesību aizsardzība	41				41	
Personu brīva pārvietošanās	16	2	1		19	
Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un kosmoss			1		1	
Piekļuve dokumentiem	1		9		10	
Preču brīva aprīte	4				4	
Publiskie iepirkumi	20	6	1	1	28	
Rūpniecības politika	3				3	
Sabiedrības veselība	2	1	1		4	
Sabiedrību tiesības	2				2	
Savienības pilsonība	6				6	
Savienības tiesību principi	23	3	3		29	
Šķērējklauzula			2		2	
Sociālā politika	45		1		46	
Tiesību aktu tuvināšana	49	3	1		53	
Tirdzniecības politika	1		4		5	
Transports	39				39	
Valsts atbalsts	4	1	18	3	26	
Vide	32	15	3		50	
LESD	568	58	177	5	814	6
Drošības kontrole		1			1	
Iedzīvotāju aizsardzība		1			1	
EAEK līgums		2			2	
Savienības tiesību principi		1			1	
Līgums par ES		1			1	
Civildienesta noteikumi			14	1	16	1
Institucionālās tiesības		2	2		4	
Tiesvedība					12	12
Dažādi		2	16	1	32	13
PAVISAM KOPĀ	568	63	193	6	849	19

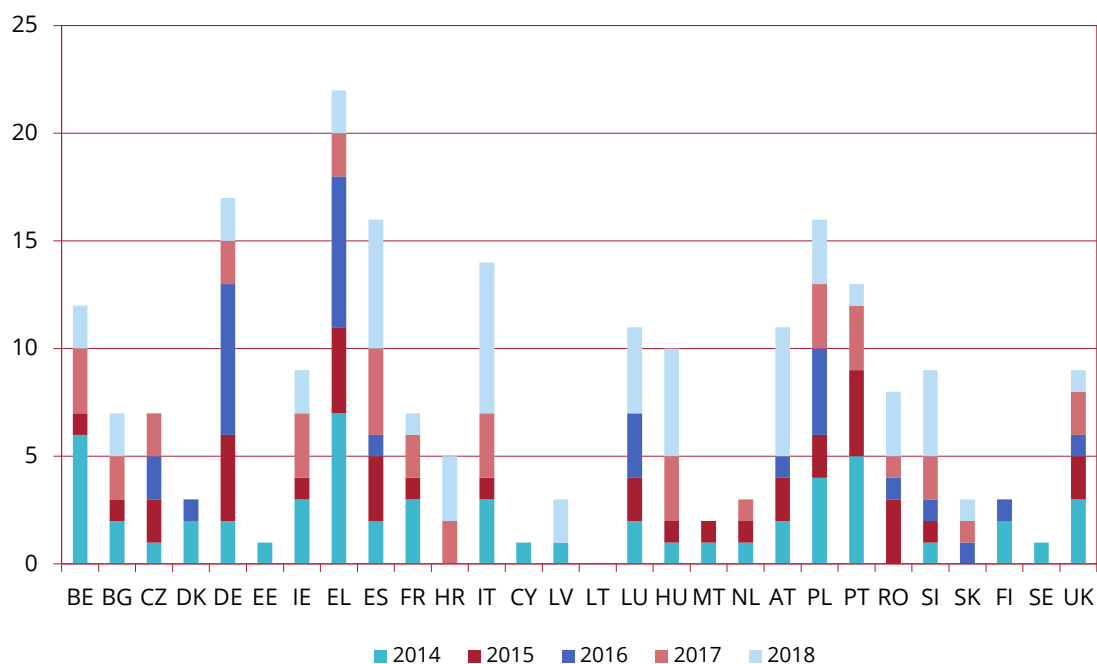
V. Ierosinātās lietas – Lūgumi sniegt prejudiciālus nolēmumus, pēc dalībvalsts (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018	Kopā
Beļģija	23	32	26	21	40	142
Bulgārija	13	5	18	16	20	72
Čehijas Republika	6	8	5	4	12	35
Dānija	10	7	12	8	3	40
Vācija	87	79	84	149	78	477
Igaunija		2	1	7	2	12
Īrija	5	8	6	12	12	43
Grieķija	4	2	6	4	3	19
Spānija	41	36	47	23	67	214
Francija	20	25	23	25	41	134
Horvātija	1	5	2	3	3	14
Itālija	52	47	62	57	68	286
Kipra	2				1	3
Latvija	7	9	9	5	5	35
Lietuva	6	8	8	10	6	38
Luksemburga		7	1	1	4	13
Ungārija	23	14	15	22	29	103
Malta			1			1
Nīderlande	30	40	26	38	35	169
Austrija	18	23	20	31	35	127
Polija	14	15	19	19	31	98
Portugāle	8	8	21	21	15	73
Rumānija	28	18	14	16	23	99
Slovēnija	4	5	3	3	2	17
Slovākija	3	5	6	6	6	26
Somija	8	4	7	13	6	38
Zviedrija	3	7	5	8	7	30
Apvienotā Karaliste	12	16	23	11	14	76
Cita ¹		1				1
Kopā	428	436	470	533	568	2435

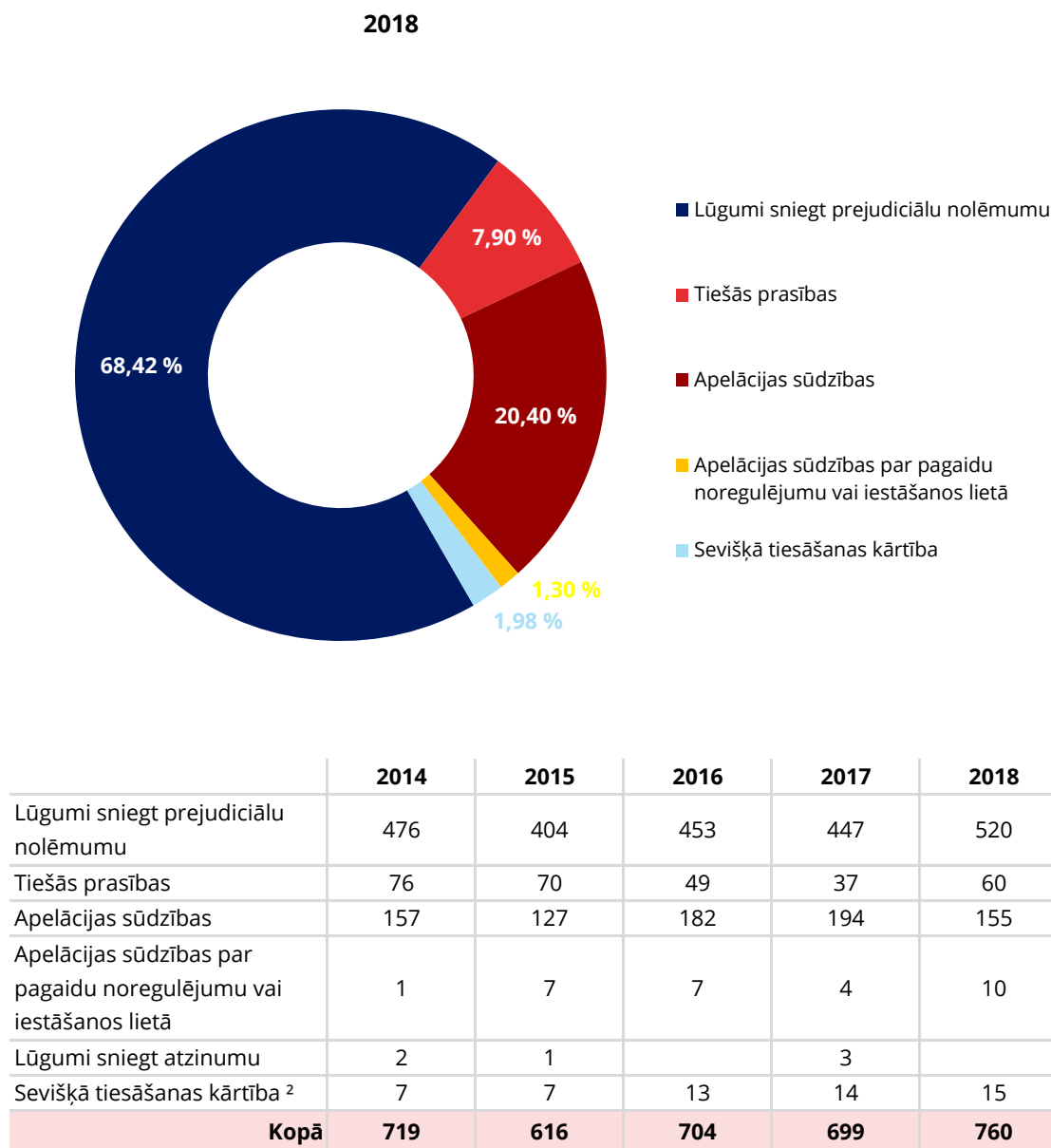
1| Lieta C-169/15, *Montis Design* (Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof).

VI. Ierosinātās lietas – Prasības sakarā ar valsts pienākumu neizpildi (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018	Kopā
Beļģija	6	1		3	2	12
Bulgārija	2	1		2	2	7
Čehijas Republika	1	2	2	2		7
Dānija	2		1			3
Vācija	2	4	7	2	2	17
Igaunija	1					1
Īrija	3	1		3	2	9
Grieķija	7	4	7	2	2	22
Spānija	2	3	1	4	6	16
Francija	3	1		2	1	7
Horvātija				2	3	5
Itālija	3	1		3	7	14
Kipra	1					1
Latvija	1				2	3
Lietuva						
Luksemburga	2	2	3		4	11
Ungārija	1	1		3	5	10
Malta	1	1				2
Nīderlande	1	1		1		3
Austrija	2	2	1		6	11
Polija	4	2	4	3	3	16
Portugāle	5	4		3	1	13
Rumānija		3	1	1	3	8
Slovēnija	1	1	1	2	4	9
Slovākija			1	1	1	3
Somija	2		1			3
Zviedrija	1					1
Apvienotā Karaliste	3	2	1	2	1	9
Kopā	57	37	31	41	57	223

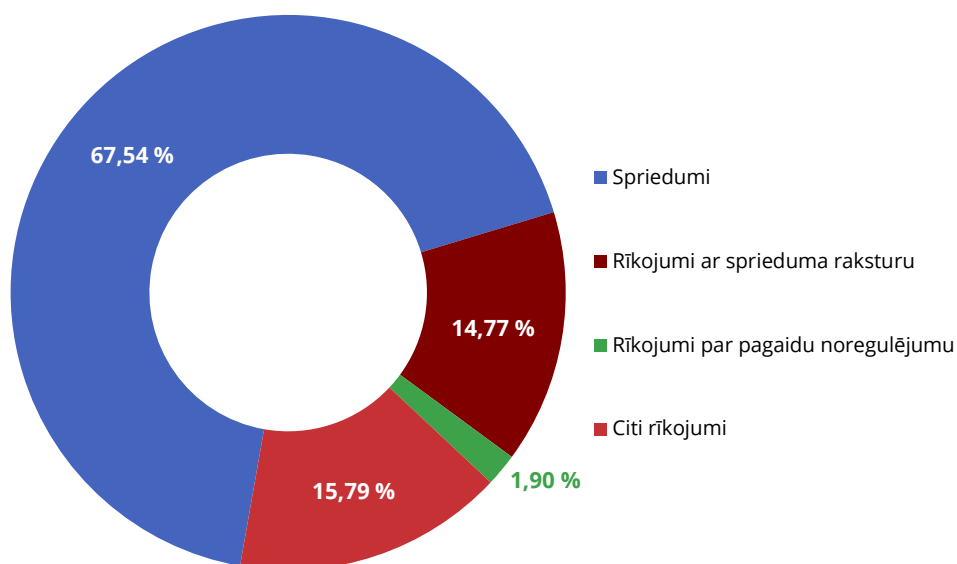
VII. Pabeigtās lietas – Tiesvedību veidi (2014–2018) ¹

1| Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

2| Par "sevišķo tiesāšanas kārtību" tiek uzskatīta juridiskā palīdzība, tiesāšanās izdevumu noteikšana, labošana, protests par aizmugurisku spriedumu, trešās personas protests, interpretēšana, pārskatīšana, pirmā ģenerālvokāta ierosinājuma pārskatīt Vispārējās tiesas nolēmumu izskatīšana, apķīlāšanas/arresta procedūra, lietas imunitātes jomā.

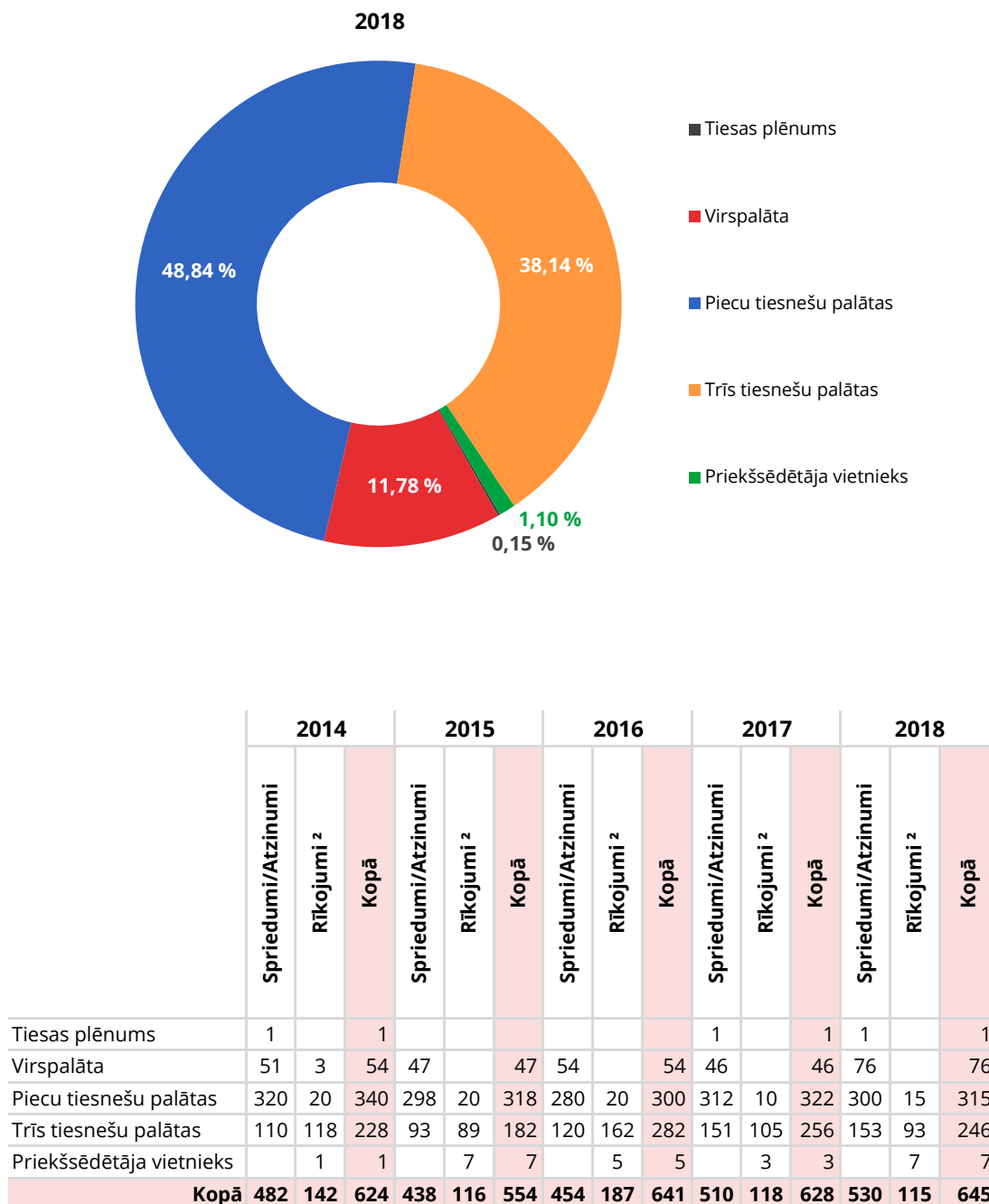
VIII. Pabeigtās lietas – Spriedumi, atzinumi, rīkojumi (2018) ¹

	Spriedumi	Rīkojumi ar sprieduma raksturu ²	Rīkojumi par pagaidu noregulējumu ³	Citi rīkojumi ⁴	Atzinumi	Kopā
Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	354	35		74		463
Tiešās prasības	37		4	22		63
Apelācijas sūdzības	71	55		11		137
Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā			9	1		10
Sevišķā tiesāšanas kārtība		11				11
Kopā	462	101	13	108		684

- ¹ Norādītie (neto) dati ietver kopējo lietu skaitu, ņemot vērā saistīto lietu apvienošanu (apvienoto lietu uzskaitījums = viena lieta).
- ² Galīgie rīkojumi, kas nav rīkojumi par izslēgšanu no reģistra, par tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisīšanas vai lietas nodošanu atpakaļ Vispārējai tiesai.
- ³ Rīkojumi, kas izdoti saistībā ar pieteikumu, kurš pamatots ar LESD 278., 279. vai 280. pantu, vai ar atbilstošajām EAEKL normām, vai arī saistībā ar apelācijas sūdzību par rīkojumu par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā.
- ⁴ Galīgie rīkojumi, ar kuriem lietu izslēdz no reģistra, izbeidz tiesvedību pirms sprieduma taisīšanas vai nodod lietu atpakaļ Vispārējai tiesai.

IX. Ar spriedumu, atzinumu vai rīkojumu ar sprieduma raksturu pabeigtās lietas – Iztiesāšanas sastāvs (2014-2018) ¹

1| Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

2| Galīgie rīkojumi, kas nav rīkojumi par izslēgšanu no reģistra, par tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisīšanas vai lietas nodošanu atpakaļ Vispārējai tiesai.

X. Lietas, kas pabeigtas ar spriedumu, atzinumu vai rīkojumu ar sprieduma raksturu – Prasību joma (2014–2018) ¹

	2014	2015	2016	2017	2018
Brīvība veikt uzņēmējdarbību	9	17	27	10	13
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	51	49	52	61	74
Eiropas komunikāciju tīkli			1		
Eiropas Savienības ārējā darbība	6	1	5	1	3
Ekonomikas un monetārā politika	1	3	10	2	3
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	8	4	2		1
Enerģija	3	2		2	1
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu sistēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana u.c.)	5	1	2	7	2
Institucionālās tiesības	18	27	20	27	28
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	69	51	80	60	74
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports	1	1		2	
Jaunu valstu pievienošanās			1		1
Kapitāla brīva aprīte	6	8	7	1	13
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (REACH regula)	5	1	1	7	1
Konkurence	28	23	30	53	12
Kopējā ārpolitika un drošības politika	3	6	11	10	5
Kopējā zivsaimniecības politika	5	3	1	2	2
Lauksaimniecība	29	20	13	22	15
Migrējošu darba ņēmēju sociālais nodrošinājums	6	14	5	6	10
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	21	20	27	19	12
Nodarbinātība		1			
Nodokļi	52	55	41	62	58
Pakalpojumu sniegšanas brīvība	11	17	14	13	21
Patērētāju tiesību aizsardzība	20	29	33	20	19
Personu brīva pārvietošanās	20	13	12	17	24
Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un kosmoss		1	3	2	3
Pieklūve dokumentiem	4	3	4	9	2
Preču brīva aprīte	10	9	5	2	6
Publiskie iepirkumi	13	14	31	15	22
Rūpniecības politika	3	9	10	8	2
Sabiedrības veselība	3	5	4	5	
Sabiedrību tiesības	3	1	1	4	1
Savienības pilsonība	9	4	8	5	10
Savienības tiesību principi	23	12	13	14	10
Šķērējklauzula					3
Sociālā politika	51	30	23	26	42
Tiesību aktu tuvināšana	25	24	16	29	28
Tirdzniecības politika	7	4	14	14	6
Transports	18	9	20	17	38
Valsts atbalsts	41	26	26	33	29
Vide	30	27	53	27	33
LESD	617	544	626	614	627
Iedzīvotāju aizsardzība		1			
EAEK līgums		1			
Civildienesta noteikumi	1	3		1	7
Privilēģijas un imunitāte		2	1		1
Tiesvedība	6	4	14	13	10
Dažādi	7	9	15	14	18
PAVISAM KOPĀ	624	554	641	628	645

1| Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

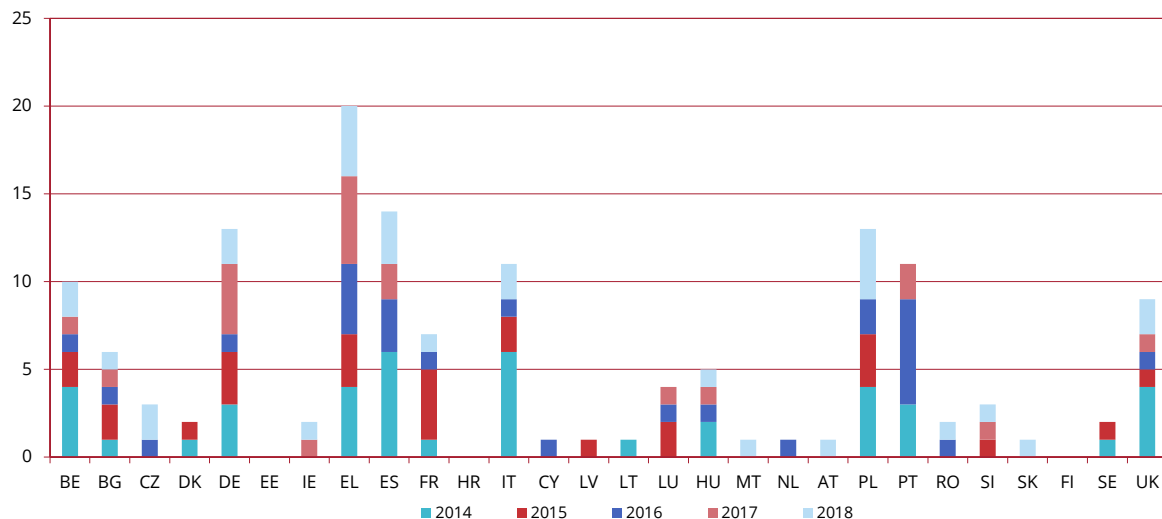
XI. Lietas, kas pabeigtas ar spriedumu, atzinumu vai rīkojumu ar sprieduma raksturu – Prasību joma (2018) ¹

	Spriedumi/Atzinumi	Rīkojumi ²	Kopā
Brīvība veikt uzņēmējdarbību	12	1	13
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	67	7	74
Eiropas Savienības ārējā darbība	3		3
Ekonomikas un monetārā politika	2	1	3
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija		1	1
Enerģija	1		1
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu sistēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana u.c.)	2		2
Institucionālās tiesības	16	12	28
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	39	35	74
Jaunu valstu pievienošanās	1		1
Kapitāla brīva aprīte	9	4	13
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (REACH regula)		1	1
Konkurence	11	1	12
Kopējā ārpolitika un drošības politika	5		5
Kopējā zivsaimniecības politika	2		2
Lauksaimniecība	15		15
Migrējošu darba ņēmēju sociālais nodrošinājums	10		10
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	12		12
Nodokļi	56	2	58
Pakalpojumu sniegšanas brīvība	19	2	21
Patērētāju tiesību aizsardzība	13	6	19
Personu brīva pārvietošanās	20	4	24
Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un kosmoss	2	1	3
Pieklūve dokumentiem	1	1	2
Preču brīva aprīte	6		6
Publiskie iepirkumi	19	3	22
Rūpniecības politika	2		2
Sabiedrību tiesības	1		1
Savienības pilsonība	10		10
Savienības tiesību principi	9	1	10
Šķīrējklauzula	2	1	3
Sociālā politika	37	5	42
Tiesību aktu tuvināšana	26	2	28
Tirdzniecības politika	6		6
Transports	36	2	38
Valsts atbalsts	22	7	29
Vide	33		33
LESD	527	100	627
Civildienesta noteikumi	2	5	7
Privilēģijas un imunitāte	1		1
Tiesvedība		10	10
Dažādi	3	15	18
PAVISAM KOPĀ	530	115	645

1| Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

2| Galīgie rīkojumi, kas nav rīkojumi par izslēgšanu no reģistra, par tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisīšanas vai lietas nodošanu atpakaļ Vispārējai tiesai.

XII. Pabeigtās lietas – Spriedumi par pienākumu neizpildi – Iznākums (2014–2018) ¹

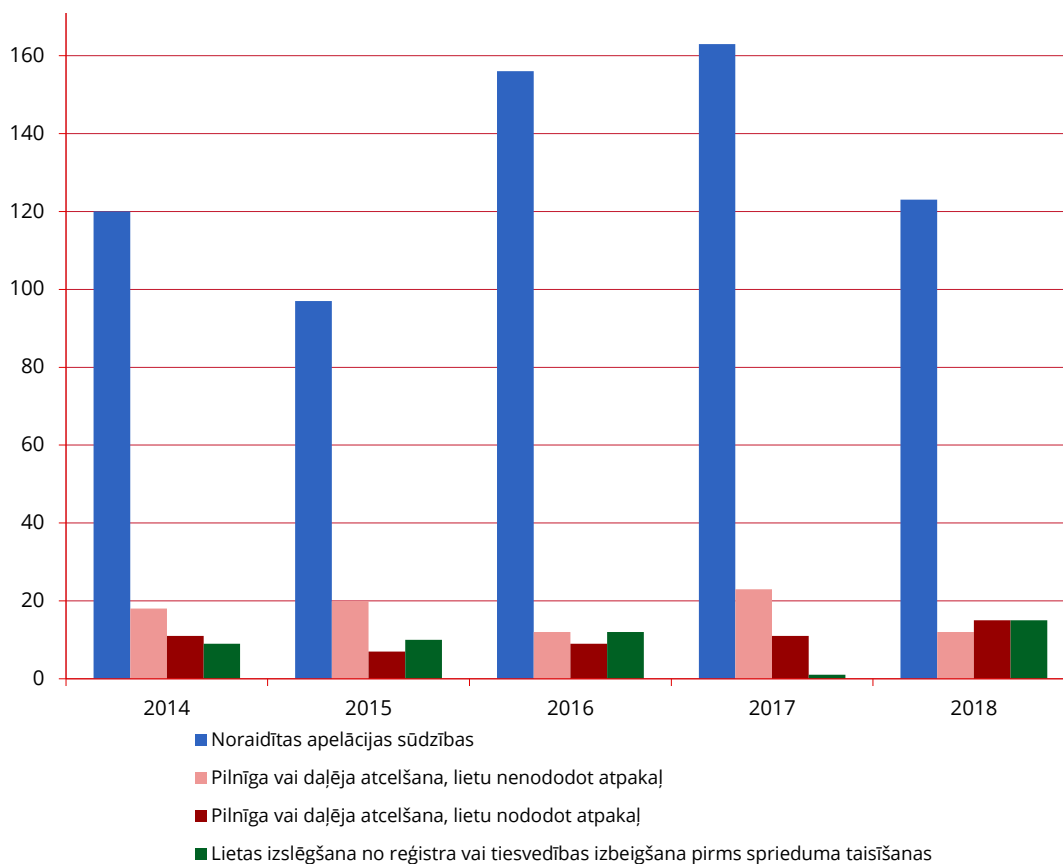

	2014		2015		2016		2017		2018	
	Apmierināta	Noraidīta	Apmierināta	Noraidīta	Apmierināta	Noraidīta	Apmierināta	Noraidīta	Apmierināta	Noraidīta
Beļģija	4		2		1		1		2	
Bulgārija	1	1	2		1		1		1	
Čehijas Republika					1				2	
Dānija	1		1							1
Vācija	3	1	3		1		4		2	1
Igaunija										
Irija				1			1		1	
Grieķija	4		3		4		5		4	
Spānija	6				3		2		3	
Francija	1		4		1				1	
Horvātija										
Itālija	6		2		1				2	
Kipra					1					
Latvija			1							
Lietuva	1									
Luksemburga			2		1		1			
Ungārija	2				1		1		1	
Malta						1			1	
Nīderlande		1			1	1				
Austrija						1			1	1
Polija	4		3	1	2				4	
Portugāle	3				6		2			
Rumānija					1				1	
Slovēnija			1				1		1	
Slovākija				2					1	
Somija										
Zviedrija	1		1							
Apvienotā Karaliste	4		1	1	1	1	1		2	
Kopā	41	3	26	5	27	4	20		30	3

¹¹ Norādītie (neto) dati ietver kopējo lietu skaitu, ņemot vērā saistīto lietu apvienošanu (apvienoto lietu uzskaitījums = viena lieta).

1) Norādītie (neto) dati ietver kopējo lietu skaitu, ņemot vērā saistīto lietu apvienošanu (apvienoto lietu uzskaitījums = viena lieta).

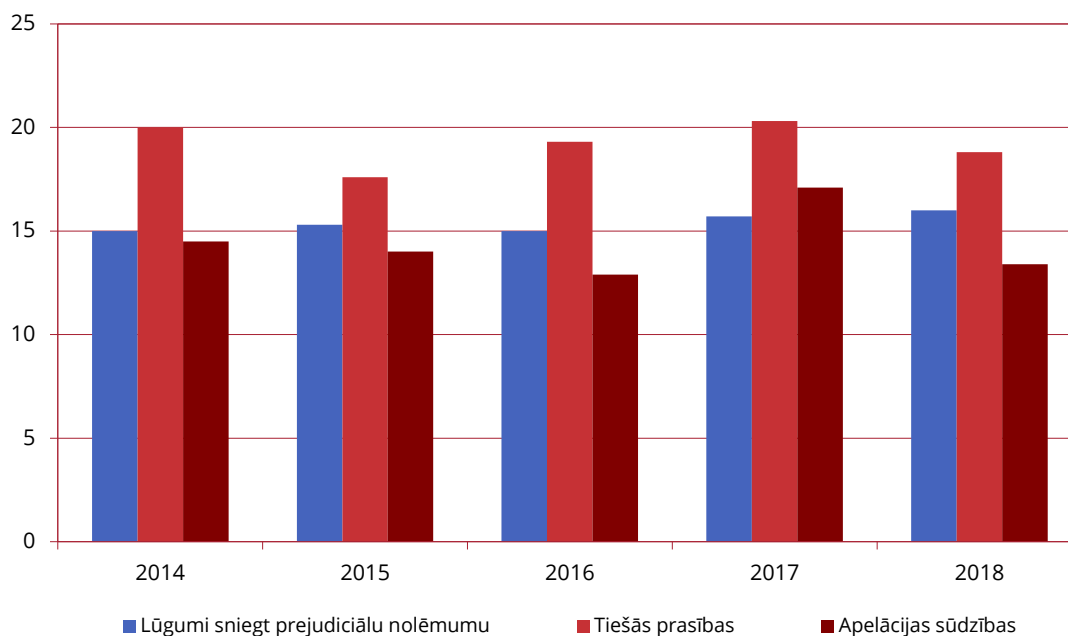
XIII. Pabeigtās lietas – Apelācijas sūdzības: iznākums (2014–2018) ^{1 2} (spriedumi un rīkojumi ar sprieduma raksturu)

	2014			2015			2016			2017			2018		
	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā
Noraidītas apelācijas sūdzības	46	74	120	37	60	97	63	93	156	103	60	163	59	64	123
Pilnīga vai daļēja atcelšana, lietu nenododot atpakaļ	18		18	19	1	20	12		12	23		23	11	1	12
Pilnīga vai daļēja atcelšana, lietu nododot atpakaļ	11		11	6	1	7	9		9	11		11	14	1	15
Lietas izslēgšana no reģistra vai tiesvedības izbeigšana pirms sprieduma taisīšanas		9	9		10	10		12	12		1	1		15	15
Kopā	75	83	158	62	72	134	84	105	189	137	61	198	84	81	165

- 1| Detalizētāka informācija par apelācijas sūdzībām, kas ir iesniegtas par Vispārējās tiesas nolēmumiem, ir ietverta Vispārējās tiesas darbības statistikā
- 2| Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

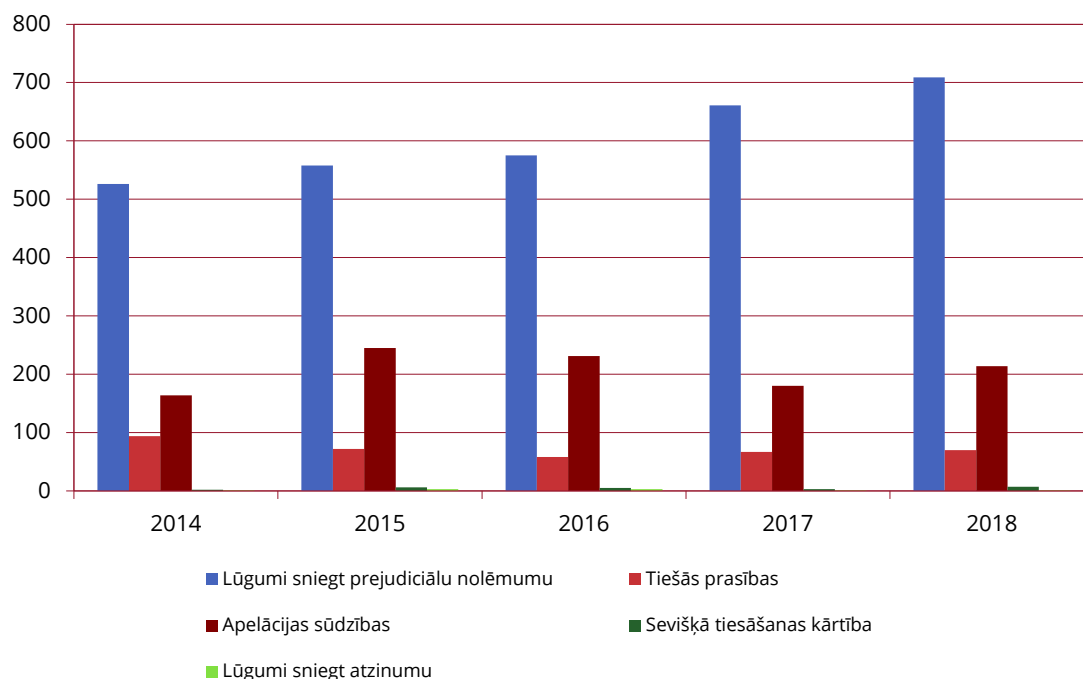
XIV. Pabeigtās lietas – Tiesvedības ilgums (2014–2018), izteikts mēnešos ¹ (spriedumi un rīkojumi ar sprieduma raksturu)

	2014	2015	2016	2017	2018
Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	15	15,3	15	15,7	16
Steidzamības prejudiciālā nolēmuma	2,2	1,9	2,7	2,9	3,1
Paātrinātās tiesvedības	3,5	5,3	4	8,1	2,2
Tiešās prasības	20	17,6	19,3	20,3	18,8
Paātrinātās tiesvedības					9
Apelācijas sūdzības	14,5	14	12,9	17,1	13,4
Paātrinātās tiesvedības			10,2		

1| Tiesvedības ilguma aprēķinos nav iekļautas: lietas, kurās ir pieņemts starpnolēmums vai veikta pierādījumu vākšana; atzinumi; sevišķā tiesāšanas kārtība (proti, juridiskā palīdzība, tiesāšanās izdevumu noteikšana, labošana, protests par aizmugurisku spriedumu, trešās personas protests, interpretēšana, pārskatīšana, pirmā ģenerālvokāta ierosinājuma pārskatīt Vispārējās tiesas nolēmumu izskatīšana, apķīlāšanas/arresta procedūra un lietas imunitātes jomā); lietas, kas beidzas ar rīkojumu par lietas izslēgšanu no reģistra, tiesvedības izbeigšanu lietā pirms sprieduma taisīšanas vai lietas nodošanu atpakaļ Vispārējai tiesai; pagaidu noregulējuma tiesvedība, kā arī apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā.

XV. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Tiesvedību veidi (2014–2018) ¹

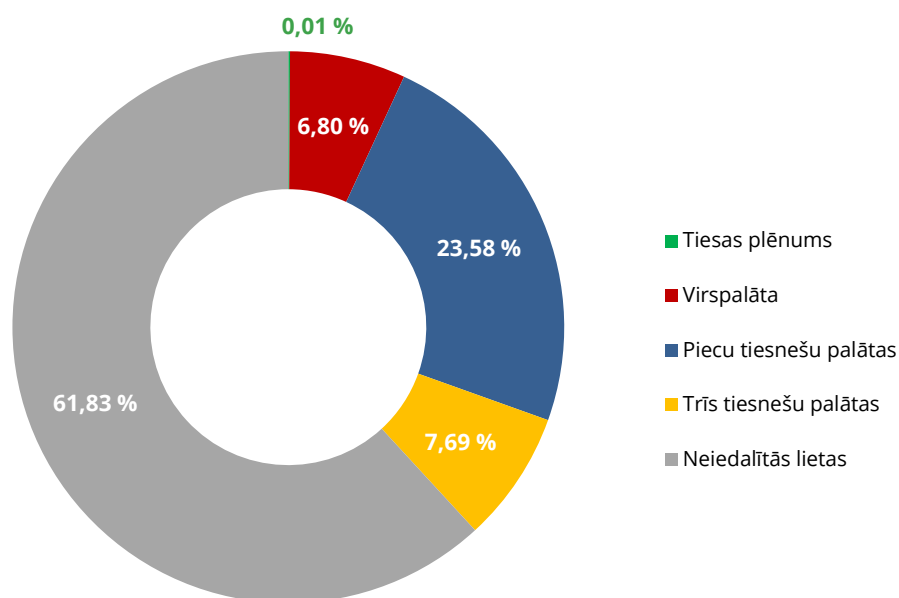
	2014	2015	2016	2017	2018
Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	526	558	575	661	709
Tiešās prasības	94	72	58	67	70
Apelācijas sūdzības	164	245	231	180	214
Sevišķā tiesāšanas kārtība ²	2	6	5	3	7
Lūgumi sniegt atzinumu	1	3	3	1	1
Kopā	787	884	872	912	1001

1| Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

2| Par "sevišķo tiesāšanas kārtību" tiek uzskatīta juridiskā palīdzība, tiesāšanās izdevumu noteikšana, labošana, protests par aizmugurisku spriedumu, trešās personas protests, interpretēšana, pārskatīšana, pirmā ģenerāladvokāta ierosinājuma pārskatīt Vispārējās tiesas nolēmumu izskatīšana, apķīlāšanas/arresta procedūra, lietas imunitātes jomā.

XVI. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Iztiesāšanas sastāvs (2014–2018) ¹

2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Tiesas plēnums			1		1
Virspalāta	33	38	40	76	68
Piecu tiesnešu palātas	176	203	215	194	236
Trīs tiesnešu palātas	44	54	75	76	77
Priekšsēdētāja vietnieks		2	2	4	
Neiedalītās lietas	534	587	539	562	619
Kopā	787	884	872	912	1001

1| Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

XVII. Paātrinātās tiesvedības (2014–2018)

Pieteikumi piemērot paātrināto tiesvedību ¹

	2014	2015	2016	2017	2018	Kopā
Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	17	18	20	30	32	117
Tiešās prasības				1	3	4
Apelācijas sūdzības	3		1		1	5
Kopā	20	18	21	31	36	126

Pieteikumi piemērot paātrināto tiesvedību – iznākums ²

	2014	2015	2016	2017	2018	Kopā
Apmierināts	2	1	4	4	9	20
Noraidīts	12	23	12	29	17	93
Atstāts bez virzības ³	3		4	1	1	9
Lēmums vēl nav pieņemts				1	6	7
Kopā	17	24	20	35	33	129

- 1| Šajā tabulā norādītie dati ietver attiecīgajā gadā iesniegto pieteikumu skaitu neatkarīgi no gada, kurā ir iesniegta lieta, uz kuru šis pieteikums attiecas.
- 2| Šajā tabulā norādītie dati ietver to lēmumu skaitu, kuri attiecīgajā gadā ir pieņemti attiecībā uz pieteikumu par paātrinātās tiesvedības piemērošanu, neatkarīgi no gada, kurā šāds pieteikums ir iesniegts.
- 3| Tā kā lieta ir tikusi vai nu izslēgta no reģistra, vai pabeigta ar spriedumu vai rīkojumu, nav bijis nepieciešams formāli lemt par pieteikumu.

XVIII. Steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedības (2014–2018)

Pieteikumi piemērot steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību ¹

	2014	2015	2016	2017	2018	Kopā
Tiesu iestāžu sadarbība civillietās	3	4		5	5	17
Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās	1	5	7	6	8	27
Robežas, patvērums un imigrācija	1	2	5	4	5	17
Citi	1				1	2
Kopā	6	11	12	15	19	63

Pieteikumi piemērot steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību – iznākums ²

	2014	2015	2016	2017	2018	Kopā
Apmierināts	4	5	9	4	12	34
Noraidīts	2	5	4	11	7	29
Kopā	6	10	13	15	19	63

- 1| Šajā tabulā norādītie dati ietver attiecīgajā gadā iesniegto pieteikumu skaitu neatkarīgi no gada, kurā ir iesniegta lieta, uz kuru šis pieteikums attiecas.
- 2| Šajā tabulā norādītie dati ietver to lēmumu skaitu, kuri attiecīgajā gadā ir pieņemti attiecībā uz pieteikumu par steidzamības tiesvedības piemērošanu, neatkarīgi no gada, kurā šāds pieteikums ir iesniegts.

XIX. Pagaidu noregulējumi (2014–2018)

Pieteikumi par pagaidu noregulējumu ¹

	2014	2015	2016	2017	2018	Kopā
Institucionālās tiesības	1				2	3
Konkurence		2			1	3
Lauksaimniecība			1			1
Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un kosmoss			1			1
Publiskie iepirkumi				1		1
Rūpniecības politika				1		1
Savienības tiesību principi					1	1
Tirdzniecības politika	1					1
Valsts atbalsts	1				2	3
Vide			1	1		2
Kopā	3	2	3	3	6	17

Pagaidu noregulējumi – iznākums ²

	2014	2015	2016	2017	2018	Kopā
Apmierināts	1		2	1	6	10
Noraidīts	2		3		2	7
Kopā	3		5	1	8	17

- 1] Šajā tabulā norādītie dati ietver attiecīgajā gadā iesniegto pieteikumu skaitu neatkarīgi no gada, kurā ir iesniegta lieta, uz kuru šis pieteikums attiecas.
- 2] Šajā tabulā norādītie dati ietver to lēmumu skaitu, kuri attiecīgajā gadā ir pieņemti attiecībā uz pieteikumu par pagaidu noregulējumu, neatkarīgi no gada, kurā šāds pieteikums ir iesniegts.

**XX. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2018) –
Ierosinātās lietas un spriedumi vai atzinumi**

Gadi	Ierosinātās lietas ¹							Spriedumi/Atzinumi ²
	Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	Tiešās prasības	Apelācijas sūdzības	Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā	Lūgumi sniegt atzinumu	Kopā	Pieteikumi par pagaidu noregulējumu	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1218				1324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174

>>>

1) Šajā tabulā norādītie dati ietver visas Tiesā ierosinātās lietas, izņemot sevišķo tiesāšanas kārtību.

2) Šajā kolonnā norādītie dati ietver Tiesas pasludinātos spriedumus vai atzinumus, ņemot vērā saistīto lietu apvienošanu (apvienoto lietu uzskaitījums = viena lieta).

Gadi	Ierosinātās lietas ¹							Spriedumi/Atzinumi ²
	Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	Tiešās prasības	Apelācijas sūdzības	Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanās lietā	Lūgumi sniegt atzinumu	Kopā	Pieteikumi par pagaidu noregulējumu	
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
2014	428	74	111		1	614	3	416
2015	436	48	206	9	3	702	2	399
2016	470	35	168	7		680	3	412
2017	533	46	141	6	1	727	3	466
2018	568	63	193	6		830	6	462
Kopā	10 717	9093	2397	134	27	22 368	373	11 952

1| Šajā tabulā norādītie dati ietver visas Tiesā ierosinātās lietas, izņemot sevišķo tiesāšanas kārtību.

2| Šajā kolonnā norādītie dati ietver Tiesas pasludinātos spriedumus vai atzinumus, ņemot vērā saistīto lietu apvienošanu (apvienoto lietu uzskaitījums = viena lieta).

XXI. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2018) –

iesniegtie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu, pēc dalībvalsts un gada

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Citi ¹	Kopā
1961																			1										1	1
1962																			5										5	5
1963																1			5										6	6
1964												2							4										6	6
1965					4					2									1										7	7
1966																			1										1	1
1967	5				11					3						1			3										23	23
1968	1				4					1		1							2										9	9
1969	4				11					1						1													17	17
1970	4				21					2		2							3										32	32
1971	1				18					6		5				1			6										37	37
1972	5				20					1		4							10										40	40
1973	8				37					4		5				1			6										61	61
1974	5				15					6		5							7									1	39	39
1975	7			1	26					15		14				1			4									1	69	69
1976	11				28		1			8		12							14									1	75	75
1977	16			1	30		2			14		7							9									5	84	84
1978	7			3	46		1			12		11							38									5	123	123
1979	13			1	33		2			18		19				1			11									8	106	106
1980	14			2	24		3			14		19							17								6	99	99	
1981	12			1	41					17		11				4			17								5	108	108	
1982	10			1	36					39		18							21								4	129	129	
1983	9			4	36		2			15		7							19								6	98	98	
1984	13			2	38		1			34		10							22								9	129	129	
1985	13				40		2			45		11				6			14								8	139	139	
1986	13			4	18		4	2	1	19		5				1			16								8	91	91	
1987	15			5	32		2	17	1	36		5				3			19								9	144	144	
1988	30			4	34				1	38		28				2			26								16	179	179	
1989	13			2	47		1	2	2	28		10				1			18			1					14	139	139	
1990	17			5	34		4	2	6	21		25				4			9			2					12	141	141	
1991	19			2	54		2	3	5	29		36				2			17			3					14	186	186	
1992	16			3	62			1	5	15		22				1			18			1					18	162	162	
																													>>>	

>>>

1] Lieta C-265/00 **Campina Melkunie** (Cour de justice Benelux / Benelux Gerechthof).

Lieta C-196/09 **Miles u.c.** (Eiropas skolu Apelācijas padome).

Lieta C-169/15 **Montis Design** (Cour de justice Benelux / Benelux Gerechthof).

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Citi ¹	Kopā	
1993	22			7	57		1	5	7	22		24				1				43		3						12		204	
1994	19			4	44		2		13	36		46				1				13		1						24		203	
1995	14			8	51		3	10	10	43		58				2				19	2	5					6	20		251	
1996	30			4	66			4	6	24		70				2				10	6	6				3	4	21		256	
1997	19			7	46		1	2	9	10		50				3				24	35	2				6	7	18		239	
1998	12			7	49		3	5	55	16		39				2				21	16	7				2	6	24		264	
1999	13			3	49		2	3	4	17		43				4				23	56	7				4	5	22		255	
2000	15			3	47		2	3	5	12		50								12	31	8			5	4	26	1	224		
2001	10			5	53		1	4	4	15		40				2				14	57	4			3	4	21		237		
2002	18			8	59			7	3	8		37				4				12	31	3			7	5	14		216		
2003	18			3	43		2	4	8	9		45				4				28	15	1			4	4	22		210		
2004	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2			28	12	1			4	5	22		249		
2005	21		1	4	51		2	11	10	17		18				2	3			36	15	1	2		4	11	12		221		
2006	17		3	3	77		1	14	17	24		34			1	1	4			20	12	2	3		1	5	2	10		251	
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1		2			19	20	7	3	1	1	5	6	16		265	
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	3	4	6			34	25	4	1		4	7	14		288		
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1		24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6			24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13			22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423
2012	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1		44	23	6	14	13	9	3	8	16		404	
2013	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20			46	19	11	14	17	1	4	4	12	14		450
2014	23	13	6	10	87		5	4	41	20	1	52	2	7	6		23			30	18	14	8	28	4	3	8	3	12		428
2015	32	5	8	7	79	2	8	2	36	25	5	47		9	8	7	14			40	23	15	8	18	5	4	7	16	1	436	
2016	26	18	5	12	84	1	6	6	47	23	2	62		9	8	1	15	1		26	20	19	21	14	3	6	7	5	23		470
2017	21	16	4	8	149	7	12	4	23	25	3	57		5	10	1	22			38	31	19	21	16	3	6	13	8	11		533
2018	40	20	12	3	78	2	12	3	67	41	3	68	1	5	6	4	29			35	35	31	15	23	2	6	7	14		568	
Kopā	881	137	69	195	2527	27	115	185	527	1020	14	1513	8	65	61	96	187	3	1048	556	158	189	162	22	50	121	141	637	3	10717	

1| Lieta C-265/00 **Campina Melkunie** (Cour de justice Benelux / Benelux Gerichtshof).

Lieta C-196/09 **Miles u.c.** (Eiropas skolu Apelācijas padome).

Lieta C-169/15 **Montis Design** (Cour de justice Benelux / Benelux Gerichtshof).

**XXII. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2018) –
Iesniegtie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu, pēc dalībvalsts un
tiesas**

			Kopā
Beļģija	Cour constitutionnelle	38	
	Cour de cassation	98	
	Conseil d'État	85	
	Citas tiesas	660	881
Bulgārija	Върховен касационен съд	5	
	Върховен административен съд	20	
	Citas tiesas	112	137
Čehijas Republika	Ústavní soud		
	Nejvyšší soud	10	
	Nejvyšší správní soud	32	
	Citas tiesas	27	69
Dānija	Højesteret	36	
	Citas tiesas	159	195
Vācija	Bundesverfassungsgericht	2	
	Bundesgerichtshof	240	
	Bundesverwaltungsgericht	135	
	Bundesfinanzhof	327	
	Bundesarbeitsgericht	43	
	Bundessozialgericht	76	
	Citas tiesas	1704	2527
Igaunija	Riigikohus	11	
	Citas tiesas	16	27
Īrija	Supreme Court	38	
	High Court	38	
	Citas tiesas	39	115
Grieķija	Άρειος Πάγος	12	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	60	
	Citas tiesas	113	185
Spānija	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	98	
	Citas tiesas	428	527
Francija	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	136	
	Conseil d'État	138	
	Citas tiesas	745	1020
Horvātija	Ustavni sud		
	Vrhovni sud		
	Visoki upravni sud	1	
	Visoki prekršajni sud		
	Citas tiesas	13	14

>>>

Itālija	Corte Costituzionale	3	
	Corte suprema di Cassazione	153	
	Consiglio di Stato	176	
	Citas tiesas	1181	1513
Kipra	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Citas tiesas	4	8
Latvija	Augstākā tiesa	21	
	Satversmes tiesa	1	
	Citas tiesas	43	65
Lietuva	Konstitucinis Teismas	2	
	Aukščiausiasis Teismas	20	
	Vyriausiasis administracinis teismas	22	
	Citas tiesas	17	61
Luksemburga	Cour constitutionnelle	1	
	Cour de cassation	28	
	Cour administrative	29	
	Citas tiesas	38	96
Ungārija	Kúria	28	
	Fővárosi Ítéletábla	8	
	Szegedi Ítéletáblá	3	
	Citas tiesas	148	187
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Citas tiesas	3	3
Nīderlande	Hoge Raad	294	
	Raad van State	128	
	Centrale Raad van Beroep	68	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	164	
	Tariefcommissie	35	
	Citas tiesas	359	1048
Austrija	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	130	
	Verwaltungsgerichtshof	108	
	Citas tiesas	313	556
Polija	Trybunał Konstytucyjny	1	
	Sąd Najwyższy	25	
	Naczelny Sąd Administracyjny	49	
	Citas tiesas	83	158
Portugāle	Supremo Tribunal de Justiça	15	
	Supremo Tribunal Administrativo	64	
	Citas tiesas	110	189
Rumānija	Înalta Curte de Casație și Justiție	12	
	Curtea de Apel	83	
	Citas tiesas	67	162

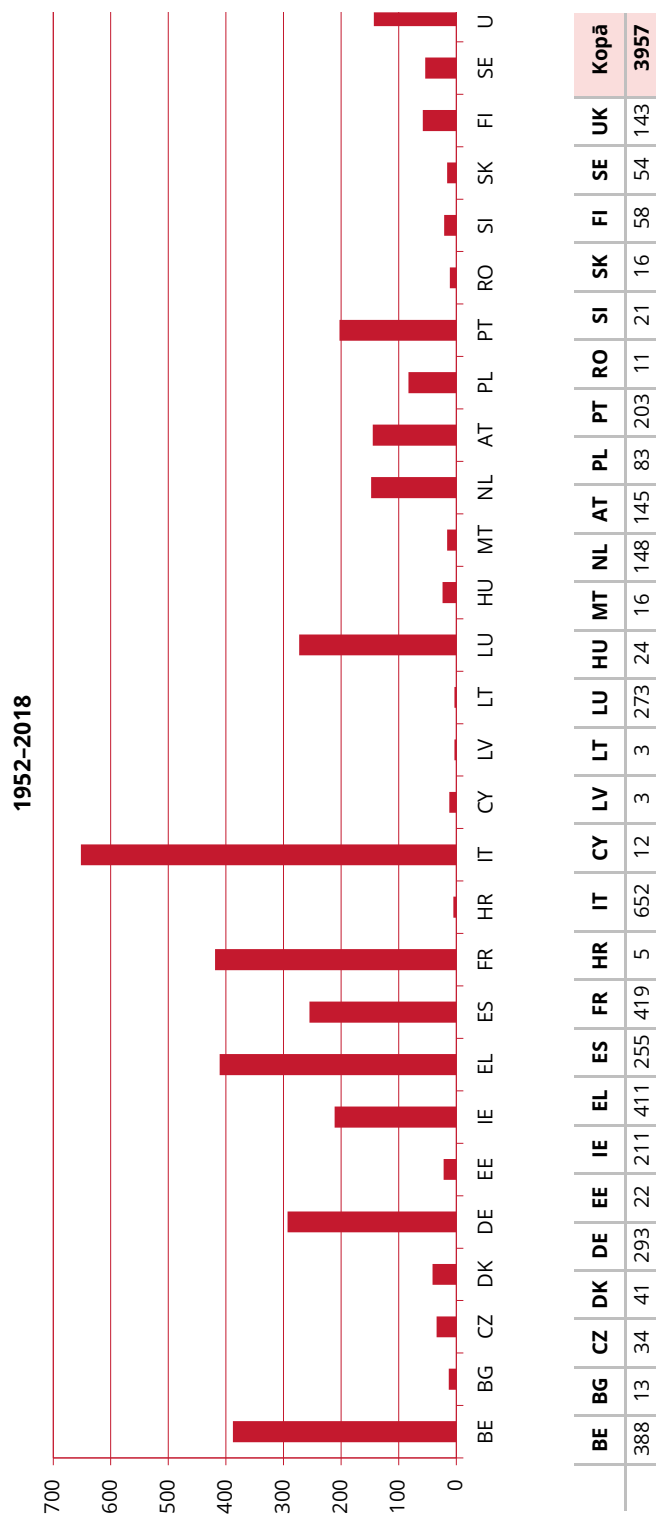
>>>

Slovēnija	Ustavno sodišče	1	
	Vrhovno sodišče	15	
	Citas tiesas	6	22
Slovākija	Ústavný Súd		
	Najvyšší súd	19	
	Citas tiesas	31	50
Somija	Korkein oikeus	25	
	Korkein hallinto-oikeus	58	
	Työtuomioistuin	5	
	Citas tiesas	33	121
Zviedrija	Högsta Domstolen	24	
	Högsta förvaltningsdomstolen	13	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Citas tiesas	95	141
Apvienotā Karaliste	House of Lords	40	
	Supreme Court	15	
	Court of Appeal	90	
	Citas tiesas	492	637
Citi	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	2	
	Eiropas skolu Apelācijas padome ²	1	3
Kopā			10 717

1| Lieta C-265/00 **Campina Melkunie**.
Lieta C-169/15 **Montis Design**.

2| Lieta C-196/09 **Miles u.c.**

**XXIII. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2018) –
Pret dalībvalstīm celtās prasības sakarā ar pienākumu neizpildi**

XXIV. Tiesas kancelejas darbība (2015–2018)

Iesaistīšanās veids	2015	2016	2017	2018
Kancelejas reģistrā ierakstītie dokumenti	89 328	93 215	99 266	108 247
Procesuālie dokumenti, kas iesniegti, izmantojot <i>e-Curia</i> (procentuālais īpatsvars)	69 %	75 %	73 %	75 %
Sasauktās un organizētās tiesas sēdes mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai	256	270	263	295
Sasauktās un organizētās tiesas sēdes secinājumu nolasīšanai	239	319	301	305
Lietas dalībniekiem izsniegtie spriedumi, atzinumi un rīkojumi par tiesvedības izbeigšanu	570	645	654	684
Tiesas sēžu protokoli (mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšana, secinājumu nolasīšana un spriedumu pasludināšana)	894	1001	1033	1062
Paziņojumi OV par ierosinātajām lietām	639	660	679	695
Paziņojumi OV par pabeigtajām lietām	546	522	637	661

E | TIESAS SASTĀVS

(Protokolārā kārtība 2018. gada 31. decembrī)

Pirmā rinda, no kreisās:

pirmais ģenerālvokāts *M. Szpunar*, palātu priekšsēdētāji *M. Vilaras* un *A. Arabadjiev*, Tiesas priekšsēdētāja vietniece *R. Silva de Lapuerta*, Tiesas priekšsēdētājs *K. Lenaerts*, palātas priekšsēdētājs *J.-C. Bonichot*, palātas priekšsēdētāja *A. Prechal*, palātu priekšsēdētāji *E. Regan* un *T. von Danwitz*

Otrā rinda, no kreisās:

tiesnesis *M. Ilešič*, ģenerālvokāte *J. Kokott*, palātu priekšsēdētāji *C. Lycourgos* un *F. Biltgen*, palātu priekšsēdētājas *C. Toader* un *K. Jürimäe*, tiesneši *A. Rosas* un *E. Juhász*

Trešā rinda, no kreisās:

tiesnese *M. Berger*, tiesnesis *M. Safjan*, ģenerālvokāte *E. Sharpston*, tiesneši *E. Levits*, *J. Malenovský* un *L. Bay Larsen*, ģenerālvokāts *Y. Bot*, tiesnesis *D. Šváby*

Ceturtnā rinda, no kreisās:

ģenerālvokāti *E. Tanehev* un *H. Saugmandsgaard Øe*, tiesneši *S. Rodin*, *C. Vajda* un *C. G. Fernlund*, ģenerālvokāti *N. Wahl*, *M. Campos Sánchez-Bordona* un *M. Bobek*

Piektā rinda, no kreisās:

tiesnesis *I. Jarukaitis*, ģenerālvokāts *G. Hogan*, tiesneši *N. J. Piçarra* un *P. G. Xuereb*, tiesnese *L. S. Rossi*, ģenerālvokāts *G. Pitruzzella*, Tiesas sekretārs *A. Calot Escobar*

1. IZMAIŅAS TIESAS SASTĀVĀ 2018. GADĀ

2018. gada 8. oktobra svinīgā sēde

2018. gada 8. oktobrī Tiesā notika svinīgā sēde saistībā ar, pirmkārt, amata pilnvaru atkārtotu apstiprināšanu un, otrkārt, jaunu Tiesas locekļu zvēresta nodošanu un stāšanos amatā.

Ar 2018. gada 28. februāra, 2018. gada 13. jūnija, 2018. gada 25. jūlija un 2018. gada 5. septembra lēmumiem Eiropas Savienības dalībvalstu valdību pārstāvji uz laikposmu no 2018. gada 7. oktobra līdz 2024. gada 6. oktobrim atkārtoti apstiprināja tiesneša pilnvaras astoņiem Tiesas tiesnešiem, proti, *Alexander Arabadjiev*, *Jean-Claude Bonichot*, *Thomas von Danwitz*, *Carl Gustav Fernlund*, *Egilam Levitam*, *Constantinos Lycourgos*, *Jiří Malenovský* un *Alexandra Prechal*, kā arī atkārtoti apstiprināja ģenerāladvokāta pilnvaras diviem ģenerāladvokātiem – *Yves Bot* un *Maciej Szpunar*.

Beidzoties *Antonio Tizzano*, *Egidijus Jarašiūnas*, *Anthony Borg Barthet* un *José Luís da Cruz Vilaça* amata pilnvaru termiņam, uz laikposmu no 2018. gada 7. oktobra līdz 2024. gada 6. oktobrim par Tiesas tiesnešiem tika iecelti *Lucia Serena Rossi*, *Irmantas Jarukaitis*, *Peter George Xuereb* un *Nuno José Cardoso da Silva Piçarra*.

Uz laikposmu no 2018. gada 7. oktobra līdz 2024. gada 6. oktobrim par Tiesas ģenerāladvokātiem tika iecelti *Giovanni Pitruzzella*, kurš nomainīja amatā *Paolo Mengozzi*, un *Gerard Hogan*¹.

Pēc Tiesas locekļu daļējās nomainas *Koen Lenaerts* no tiesnešu vidus tika atkārtoti ievēlēts par Eiropas Savienības Tiesas priekšsēdētāju uz laikposmu no 2018. gada 9. oktobra līdz 2021. gada 6. oktobrim.

Rosario Silva de Lapuerta tika ievēlēta par Eiropas Savienības Tiesas priekšsēdētāja vietnieci uz laikposmu no 2018. gada 9. oktobra līdz 2021. gada 6. oktobrim. Viņa nomainīja amatā *Antonio Tizzano*.

Maciej Szpunar tika norīkots par Tiesas pirmo ģenerāladvokātu. Viņš nomainīja amatā *Melchior Wathelet*.

Turklāt Tiesas tiesneši no sava vidus uz trim gadiem ievēlēja piecu tiesnešu palātu priekšsēdētājus, proti, *Jean-Claude Bonichot*, *Alexander Arabadjiev*, *Alexandra (Sacha) Prechal*, *Michail Vilaras* un *Eugene Regan*.

Tiesas tiesneši no sava vidus uz vienu gadu ievēlēja arī trīs tiesnešu palātu priekšsēdētājus, proti, *Thomas von Danwitz*, *Camelia Toader*, *François Biltgen*, *Küllike Jürimäe* un *Constantinos Lycourgos*.

1| Saskaņā ar rotācijas principu *M. Hogan*, Īrijas pilsonis, aizstāj *M. Wathelet*, Beļģijas pilsoni, kura amata pilnvaru termiņš beidzās 2018. gada 8. oktobrī.

2. PROTOKOLĀRĀ KĀRTĪBA

NO 2018. GADA 1. JANVĀRA LĪDZ 2018. GADA 8. OKTOBRIM

K. LENAERTS, priekšsēdētājs
A. TIZZANO, priekšsēdētāja vietnieks
R. SILVA de LAPUERTA, 1. palātas priekšsēdētāja
M. ILEŠIČ, 2. palātas priekšsēdētājs
L. BAY LARSEN, 3. palātas priekšsēdētājs
T. von DANWITZ, 4. palātas priekšsēdētājs
J. L. da CRUZ VILAÇA, 5. palātas priekšsēdētājs
M. WATHELET, pirmais ģenerālvokāts
A. ROSAS, 7. palātas priekšsēdētājs
J. MALENOVSKÝ, 8. palātas priekšsēdētājs
E. LEVITS, 10. palātas priekšsēdētājs
C. G. FERNLUND, 6. palātas priekšsēdētājs
C. VAJDA, 9. palātas priekšsēdētājs
J. KOKOTT, ģenerālvokāte
E. JUHÁSZ, tiesnesis
A. BORG BARTHET, tiesnesis
E. SHARPSTON, ģenerālvokāte
P. MENGGOZZI, ģenerālvokāts
Y. BOT, ģenerālvokāts
J.-C. BONICHOT, tiesnesis
A. ARABADJIEV, tiesnesis
C. TOADER, tiesnese
M. SAFJAN, tiesnesis
D. ŠVÁBY, tiesnesis
M. BERGER, tiesnese
A. PRECHAL, tiesnese
E. JARAŠIŪNAS, tiesnesis
N. WAHL, ģenerālvokāts
S. RODIN, tiesnesis
F. BILTGEN, tiesnesis
K. JÜRIMÄE, tiesnese
M. SZPUNAR, ģenerālvokāts
C. LYCOURGOS, tiesnesis
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, ģenerālvokāts
M. VILARAS, tiesnesis
E. REGAN, tiesnesis
H. Saugmandsgaard ØE, ģenerālvokāts
M. BOBEK, ģenerālvokāts
E. TANCHEV, ģenerālvokāts

A. CALOT ESCOBAR, sekretārs

2018. GADA 9. OKTOBRĪ

K. LENAERTS, priekšsēdētājs
R. SILVA de LAPUERTA, priekšsēdētāja vietniece
J.-C. BONICHOT, 1. palātas priekšsēdētājs
A. ARABADJIEV, 2. palātas priekšsēdētājs
A. PRECHAL, 3. palātas priekšsēdētāja
M. VILARAS, 4. palātas priekšsēdētājs
E. REGAN, 5. palātas priekšsēdētājs
A. ROSAS, tiesnesis
J. KOKOTT, ģenerālvokāte
E. JUHÁSZ, tiesnesis
M. ILEŠIČ, tiesnesis
J. MALENOVSKÝ, tiesnesis
E. LEVITS, tiesnesis
L. BAY LARSEN, tiesnesis
E. SHARPSTON, ģenerālvokāte
Y. BOT, ģenerālvokāts
T. von DANWITZ, tiesnesis
C. TOADER, tiesnese
M. SAFJAN, tiesnesis
D. ŠVÁBY, tiesnesis
M. BERGER, tiesnese
C. G. FERNLUND, tiesnesis
C. VAJDA, tiesnesis
N. WAHL, ģenerālvokāts
S. RODIN, tiesnesis
F. BILTGEN, tiesnesis
K. JÜRIMÄE, tiesnese
M. SZPUNAR, ģenerālvokāts
C. LYCOURGOS, tiesnesis
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, ģenerālvokāts
H. Saugmandsgaard ØE, ģenerālvokāts
M. BOBEK, ģenerālvokāts
E. TANCHEV, ģenerālvokāts
P.G. XUEREB, tiesnesis
N. PIÇARRA, tiesnesis
L.S. ROSSI, tiesnese
G. HOGAN, ģenerālvokāts
G. PITRUZZELLA, ģenerālvokāts
I. JARUKAITIS, tiesnesis

A. CALOT ESCOBAR, sekretārs

NO 2018. GADA 10. OKTOBRA LĪDZ 2018. GADA 31. DECEMBRIM

K. LENAERTS, priekšsēdētājs
R. SILVA de LAPUERTA, priekšsēdētāja vietniece
J.-C. BONICHOT, 1. palātas priekšsēdētājs
A. ARABADJIEV, 2. palātas priekšsēdētājs
A. PRECHAL, 3. palātas priekšsēdētāja
M. VILARAS, 4. palātas priekšsēdētājs
E. REGAN, 5. palātas priekšsēdētājs
M. SZPUNAR, pirmais ģenerālvokāts
T. von DANWITZ, 7. palātas priekšsēdētājs
C. TOADER, 6. palātas priekšsēdētāja
F. BILTGEN, 8. palātas priekšsēdētājs
K. JÜRIMÄE, 9. palātas priekšsēdētāja
C. LYCOURGOS, 10. palātas priekšsēdētājs
A. ROSAS, tiesnesis
J. KOKOTT, ģenerālvokāte
E. JUHÁSZ, tiesnesis
M. ILEŠIČ, tiesnesis
J. MALENOVSKÝ, tiesnesis
E. LEVITS, tiesnesis
L. BAY LARSEN, tiesnesis
E. SHARPSTON, ģenerālvokāte
Y. BOT, ģenerālvokāts
M. SAFJAN, tiesnesis
D. ŠVÁBY, tiesnesis
M. BERGER, tiesnese
C. G. FERNLUND, tiesnesis
C. VAJDA, tiesnesis
N. WAHL, ģenerālvokāts
S. RODIN, tiesnesis
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, ģenerālvokāts
H. Saugmandsgaard ØE, ģenerālvokāts
M. BOBEK, ģenerālvokāts
E. TANCHEV, ģenerālvokāts
P. G. XUEREB, tiesnesis
N. PIÇARRA, tiesnesis
L. S. ROSSI, tiesnese
G. HOGAN, ģenerālvokāts
G. PITRUZZELLA, ģenerālvokāts
I. JARUKAITIS, tiesnesis

A. CALOT ESCOBAR, sekretārs

3. BIJUŠIE TIESAS LOCEKĻI

(amatā stāšanās kārtībā)

TIESNEŠI

Massimo PILOTTI, tiesnesis (1952–1958), priekšsēdētājs (1952–1958) (†)
Petrus SERRARENS, tiesnesis (1952–1958) (†)
Otto RIESE, tiesnesis (1952–1963) (†)
Louis DELVAUX, tiesnesis (1952–1967) (†)
Jacques RUEFF, tiesnesis (1952–1959 un 1960–1962) (†)
Charles Léon HAMMES, tiesnesis (1952–1967), priekšsēdētājs (1964–1967) (†)
Adrianus VAN KLEFFENS, tiesnesis (1952–1958) (†)
Maurice LAGRANGE, ģenerālvokāts (1952–1964) (†)
Karl ROEMER, ģenerālvokāts (1953–1973) (†)
Rino ROSSI, tiesnesis (1958–1964) (†)
Nicola CATALANO, tiesnesis (1958–1961) (†)
Andreas Matthias DONNER, tiesnesis (1958–1979), priekšsēdētājs (1958–1964) (†)
Alberto TRABUCCHI, tiesnesis (1962–1972), vēlāk – ģenerālvokāts (1973–1976) (†)
Robert LECOURT, tiesnesis (1962–1976), priekšsēdētājs (1967–1976) (†)
Walter STRAUSS, tiesnesis (1963–1970) (†)
Riccardo MONACO, tiesnesis (1964–1976) (†)
Joseph GAND, ģenerālvokāts (1964–1970) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS, tiesnesis (1967–1984), priekšsēdētājs (1980–1984) (†)
Pierre PESCATORE, tiesnesis (1967–1985) (†)
Hans KUTSCHER, tiesnesis (1970–1980), priekšsēdētājs (1976–1980) (†)
Alain Louis DUTHEILLET DE LAMOTHE, ģenerālvokāts (1970–1972) (†)
Henri MAYRAS, ģenerālvokāts (1972–1981) (†)
Cearbhall O'DALAIGH, tiesnesis (1973–1974) (†)
Max SØRENSEN, tiesnesis (1973–1979) (†)
Jean Pierre WARNER, ģenerālvokāts (1973–1981) (†)
Alexander J. MACKENZIE STUART, tiesnesis (1973–1988), priekšsēdētājs (1984–1988) (†)
Gerhard REISCHL, ģenerālvokāts (1973–1981) (†)
Aindrias O'KEEFFE, tiesnesis (1974–1985) (†)
Francesco CAPOTORTI, tiesnesis (1976), vēlāk – ģenerālvokāts (1976–1982) (†)
Giacinto BOSCO, tiesnesis (1976–1988) (†)
Adolphe TOUFFAIT, tiesnesis (1976–1982) (†)
Thijmen KOOPMANS, tiesnesis (1979–1990) (†)
Ole DUE, tiesnesis (1979–1994), priekšsēdētājs (1988–1994) (†)
Ulrich EVERLING, tiesnesis (1980–1988) (†)
Alexandros CHLOROS, tiesnesis (1981–1982) (†)
Sir Gordon SLYNN, ģenerālvokāts (1981–1988), vēlāk – tiesnesis (1988–1992) (†)
Simone ROZÈS, ģenerālvokāte (1981–1984)
Pieter VERLOREN van THEMAAT, ģenerālvokāts (1981–1986) (†)
Fernand GRÉVISSE, tiesnesis (1981–1982 un 1988–1994) (†)
Kai BAHLMANN, tiesnesis (1982–1988) (†)
G. Federico MANCINI, ģenerālvokāts (1982–1988), vēlāk – tiesnesis (1988–1999) (†)
Yves GALMOT, tiesnesis (1982–1988) (†)

Constantinos KAKOURIS, tiesnesis (1983–1997) (†)
Carl Otto LENZ, ģenerālvokāts (1984–1997)
Marco DARMON, ģenerālvokāts (1984–1994) (†)
René JOLIET, tiesnesis (1984–1995) (†)
Thomas Francis O'HIGGINS, tiesnesis (1985–1991) (†)
Fernand SCHOCKWEILER, tiesnesis (1985–1996) (†)
Jean MISCHO, ģenerālvokāts (1986–1991 un 1997–2003) (†)
José Carlos de CARVALHO MOITINHO de ALMEIDA, tiesnesis (1986–2000)
José Luís da CRUZ VILAÇA, ģenerālvokāts (1986–1988), tiesnesis (2012–2018)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS, tiesnesis (1986–2003), priekšsēdētājs (1994–2003) (†)
Manuel DIEZ de VELASCO, tiesnesis (1988–1994) (†)
Manfred ZULEEG, tiesnesis (1988–1994) (†)
Walter VAN GERVEN, ģenerālvokāts (1988–1994) (†)
Francis Geoffrey JACOBS, ģenerālvokāts (1988–2006)
Giuseppe TESAURO, ģenerālvokāts (1988–1998)
Paul Joan George KAPTEYN, tiesnesis (1990–2000)
Claus Christian GULMANN, ģenerālvokāts (1991–1994), vēlāk – tiesnesis (1994–2006)
John L. MURRAY, tiesnesis (1991–1999)
David Alexander Ogilvy EDWARD, tiesnesis (1992–2004)
Antonio Mario LA PERGOLA, tiesnesis (1994 un 1999–2006), ģenerālvokāts (1995–1999) (†)
Georges COSMAS, ģenerālvokāts (1994–2000)
Jean Pierre PUISSOCHET, tiesnesis (1994–2006)
Philippe LÉGER, ģenerālvokāts (1994–2006)
Günter HIRSCH, tiesnesis (1994–2000)
Michael Bendik ELMER, ģenerālvokāts (1994–1997)
Peter JANN, tiesnesis (1995–2009)
Hans RAGNEMALM, tiesnesis (1995–2000) (†)
Leif SEVÓN, tiesnesis (1995–2002)
Nial FENNELLY, ģenerālvokāts (1995–2000)
Melchior WATHELET, tiesnesis (1995–2003), ģenerālvokāts (2012–2018)
Dámaso RUIZ JARABO COLOMER, ģenerālvokāts (1995–2009) (†)
Romain SCHINTGEN, tiesnesis (1996–2008)
Krateros IOANNOU, tiesnesis (1997–1999) (†)
Siegbert ALBER, ģenerālvokāts (1997–2003)
Antonio SAGGIO, ģenerālvokāts (1998–2000) (†)
Vassilios SKOURIS, tiesnesis (1999–2015), priekšsēdētājs (2003–2015)
Fidelma O'KELLY MACKEN, tiesnese (1999–2004)
Ninon COLNERIC, tiesnese (2000–2006)
Stig von BAHR, tiesnesis (2000–2006)
Antonio TIZZANO, ģenerālvokāts (2000–2006), vēlāk – tiesnesis (2006–2018), priekšsēdētāja vietnieks (2015–2018)
José Narciso da CUNHA RODRIGUES, tiesnesis (2000–2012)
Christiaan Willem Anton TIMMERMANS, tiesnesis (2000–2010)
Leendert A. GEELHOED, ģenerālvokāts (2000–2006) (†)
Christine STIX HACKL, ģenerālvokāte (2000–2006) (†)
Luís Miguel POIARES PESSOA MADURO, ģenerālvokāts (2003–2009)
Konrad Hermann Theodor SCHIEMANN, tiesnesis (2004–2012)
Jerzy MAKARCZYK, tiesnesis (2004–2009)
Pranas KŪRIS, tiesnesis (2004–2010)
Georges ARESTIS, tiesnesis (2004–2014)

Anthony BORG BARTHET, tiesnesis (2004–2018)
Ján KLUČKA, tiesnesis (2004–2009)
Uno LÖHMUS, tiesnesis (2004–2013)
Aindrias Ó CAOIMH, tiesnesis (2004–2015)
Paolo MENGOZZI, ģenerālvokāts (2006–2018)
Pernilla LINDH, tiesnese (2006–2011)
Ján MAZÁK, ģenerālvokāts (2006–2012)
Verica TRSTENJAK, ģenerālvokāte (2006–2012)
Jean Jacques KASEL, tiesnesis (2008–2013)
Niilo JÄÄSKINEN, ģenerālvokāts (2009–2015)
Pedro CRUZ VILLALÓN, ģenerālvokāts (2009–2015)
Egidijus JARAŠIŪNAS, tiesnesis (2010–2018)

PRIEKŠSĒDĒTĀJI

Massimo PILOTTI (1952–1958) (†)
Andreas Matthias DONNER (1958–1964) (†)
Charles Léon HAMMES (1964–1967) (†)
Robert LECOURT (1967–1976) (†)
Hans KUTSCHER (1976–1980) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS (1980–1984) (†)
Alexander John MACKENZIE STUART (1984–1988) (†)
Ole DUE (1988–1994) (†)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS (1994–2003) (†)
Vassilios SKOURIS (2003–2015)

SEKRETĀRI

Albert VAN HOUTTE (1953–1982) (†)
Paul HEIM (1982–1988)
Jean-Guy GIRAUD (1988–1994)
Roger GRASS (1994–2010)

II NODAĻA VISPĀRĒJĀ TIESA

A | VISPĀRĒJĀS TIESAS DARBĪBA 2018. GADĀ

Vispārējās tiesas priekšsēdētājs **Marc JAEGER**

Otrais pilnais tiesas darba gads kopš Eiropas Savienības tiesu sistēmas struktūras reformas sākuma – 2018. gads – ir sniedzis pārskatu par Vispārējās tiesas darbības un funkcionēšanas jauno veidolu šīs reformas stratēģisko mērķu īstenošanas ietvaros, kas paredz tiesnešu skaita divkāršošanu un kuras trešais un pēdējais posms notiks 2019. gada septembrī.

No sastāva viedokļa tiesai ir bijis stabils periods, izņemot tiesneša *P. G. Xuereb* aiziešanu, kurš stājās Tiesas tiesneša amatā 2018. gada 8. oktobrī. Pēc šīs dienas, gan gaidot, kad tiks iecelts tiesnesis, kurš aizvietos *P. G. Xuereb*, gan otrs tiesnesis saistībā ar Vispārējās tiesas reformas pirmo posmu (kurā kopš 2015. gada 25. decembra vajadzēja iecelt 12 jaunus tiesnešus), Vispārējā tiesa sastāv no 45 tiesas locekļiem ¹.

Ar jaunajiem resursiem un pēc pirmā – 2017. gada, kad tā sāka ieviest savu jauno struktūru, Vispārējai tiesai bija jāpievēršas produktivitātes jautājumam. Tas tagad ir paveikts ar 1009 ² izskatītajām lietām 2018. gadā. Runa ir par jaunu rekordu, kas atbilst gandrīz par 13 % lielākam lietu skaitam salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Tai pašā laikā iesniegto lietu skaits ir nedaudz samazinājies (834 iesniegtas lietas). Saistība starp šiem faktoriem tādējādi ir ļāvusi būtiski samazināt izskatīšanā esošo lietu uzkrājumu (– 175 lietas, kas ir samazinājums par apmēram 12 %), sasniedzot 2010. gada līmeni. Pašreizējā situācija tomēr atšķiras no toreizējās ar to, ka tiesas spriestspējas kapacitāte ir daudz lielāka, kā rezultātā uzkrājuma izveidošanās teorētiskais ilgums ir daudz īsāks (482 dienas 2018. gadā salīdzinājumā ar 900 dienām 2010. gadā). Tādējādi Vispārējā tiesa ir gatava uzņemties pilnvaras, ko Tiesa tai, iespējams, nodos.

Kopējais tiesvedības ilgums (20,0 mēneši lietām, kurās taisīts spriedums vai izdots rīkojums) salīdzinājumā ar 2017. gadu ir pagarinājies. Iemesls ir īpaši ir tas, ka 2018. gadā tika izskatīts nozīmīgs tik liela apjoma un tik sarežģītu lietu skaits konkurences jomā, ka ar tām saistīto tiesvedību ilgums bija daudz lielāks nekā vidējais ilgums šajā instancē ³. Neraugoties uz šiem mainīgajiem apstākļiem, jāteic, ka rādītāji saglabājas līmenī, kas ir krietni zemāks par līmeni, kāds bija vērojams pirms Savienības tiesu sistēmas struktūras reformas īstenošanas.

No šī gada statistikas rezultātu raksturīgākajām iezīmēm būtu jāuzsver to lietu skaita pieaugums, kas iztiesātas paplašinātā piecu tiesnešu sastāvā, un tas ir veikts judikatūras autoritātes, konsekvences, skaidrības un – visbeidzot – kvalitātes interesēs. 2018. gadā 87 lietas tika iztiesātas paplašinātā tiesas sastāvā, kas atbilst 8,6 % no visām pabeigtajām lietām, proti, četrcīrtīgai procentuālajai daļai salīdzinājumā ar vidējo vērojamo procentuālo daļu kopš 2009. gada. Gados pirms reformas, ņemot vērā neizskatīto lietu pieaugošo skaitu un resursu trūkumu, apstākļi lika zināmā mērā atteikties no paplašināta tiesas sastāva izmantošanas, it īpaši laika posmā no 1995. līdz 2005. gadam. Tādējādi Vispārējās tiesas jaunā struktūra ir devusi šai tiesai iespēju mērķtiecīgi stiprināt šādu tiesas sastāvu izmantošanu, ja tas ir saistīts ar lietas juridisko sarežģītību, lietas nozīmību vai citiem īpašiem apstākļiem, it īpaši attiecībā uz atsevišķām lietām, kas izskatītas šajā gadā vai kuras vēl atrodas izskatīšanā un kurās juridiskā, ekonomiskā, finansiālā un institucionālā problemātika nenoliedzami ir nozīmīga.

1| 2018. gada 31. decembrī.

2| Ņemot vērā pieteikumus par pagaidu noregulējumu, kuru šogad bija 44.

3| Ja neskaita šīs 23 lietas (kas ietilpst, pirmkārt, tā saucamo “spēka kabeļu” lietu grupā, un, otrkārt, tā saucamo “perindopriļa” lietu grupā), tad vidējais tiesvedības ilgums instancē 986 lietām, kurās ir taisīts spriedums vai izdots rīkojums, bija 19,2 mēneši. Šo 23 lietu ietekmi uz kopējo tiesvedības ilgumu tāpat var novērtēt kā + 0,8 mēnešus, proti, + 4 %.

Visbeidzot, svarīgi ir pieminēt divus procesuālās attīstības virzienus, kas stājās spēkā 2018. gada 1. decembrī. Pirmkārt, Vispārējās tiesas Reglamenta 3. panta 3. punkts un 28. panta 2. punkts tika grozīti, lai piešķirtu Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietniekam pilnvaras attiecīgi pildīt ģenerālvokāta pienākumus un, tāpat kā palātai, kas sākotnēji izskatījusi lietu, un Vispārējās tiesas priekšsēdētājam, ierosināt kopsapulci, lai lieta tiktu nodota piecu tiesnešu palātai paplašinātā sastāvā vai virspalātai. Šie instrumenti ir paredzēti, lai stiprinātu Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieka rīcībā esošos līdzekļus, lai tas turpinātu pildīt savu uzdevumu koordinēt izskatīšanā esošās lietas un veicinātu judikatūras saskaņotību. Otrkārt, *e-Curia* – elektroniskā lietojumprogramma, kas ļauj iesniegt un izsniegt procesuālos dokumentus elektroniski, – ir kļuvusi par vienīgo veidu, kā lietas dalībnieku pārstāvjiem un Vispārējai tiesai paziņot tiesas dokumentus. Šī pāreja uz *e-Curia*⁴ obligātu raksturu ir notikusi pēc pozitīvajām atsauksmēm no lietotājiem, un tās mērķis ir izmantot visas priekšrocības, ko sniedz tūlītēja elektroniskā dokumentu apmaiņa, un efektivitātes ieguvumus, ko sniedz atteikšanās no dažādu formātu pārvaldības.

Tādējādi 2018. gads ir bijis tiesas darbības jaunās paradigmas, kas izriet no Savienības tiesu sistēmas struktūras reformas, zīmīga izpausme. Tas radīja priekšstatu par Vispārējās tiesas jauno spriestspējas kapacitāti, kuras pamatā ir vēlme vairāk lietu pamatoti nodot iztiesāšanai palātām paplašinātā sastāvā, kā arī nepieciešamība ievērot augstas kvalitātes un ātruma prasības, modernizējot savas metodes un pastāvīgi cenšoties uzlabot darba rezultātus.

Savukārt turpmākajās lappusēs, kuru ievadā izteicies priekšsēdētāja vietnieks *M. van der Woude*, ir izklāstīts redzējums par jomu daudzveidību un Vispārējās tiesas izskatīto lietu svarīgumu, tai pildot savu uzdevumu, kas ir Līgumos paredzētās institucionālās sistēmas leģitimitātes pamatā, proti, veicot Savienības iestāžu, organizāciju un struktūru pieņemto aktu likumības pārbaudi. Visbeidzot, Vispārējās tiesas kancelejas galvenās darbības, kas ir tiesas atbalsts, pārskatu ir sniedzis tiesas sekretārs *E. Coulon*; pēc šī pārskata ir sniegta virkne statistikas datu, kuri atspoguļo 2018. gadu skaitļos.

4| Nepieciešamība šai attīstībai nodrošināt tiesisko bāzi lika Vispārējai tiesai 2018. gada 11. jūlijā izdarīt grozījumus Reglamentā un pieņemt jaunu lēmumu par procesuālo dokumentu iesniegšanu un izsniegšanu, izmantojot *e-Curia*. Šīs izmaiņas skar visus lietas dalībniekus, prasītājus, atbildētājus un personas, kas iestājušās lietā, un visus tiesvedības veidus, tostarp steidzamības tiesvedību, vienlaikus paredzot atsevišķus izņēmumus atbilstoši tiesas pieejamības principam (tostarp, kad izrādās, ka *e-Curia* izmantošana tehniski nav iespējama, vai kad prasītājs, kuru nepārstāv advokāts, lūdz piešķirt juridisko palīdzību).

B | VISPĀRĒJĀS TIESAS JUDIKATŪRA 2018. GADĀ

Vispārējās tiesas judikatūras tendences

Priekšsēdētāja vietnieks **Marc van der Woude**

Ņemot vērā galīgo nolēmumu rekordskaitu, 2018. gads bija īpaši produktīvs gads. Tas ir bijis svarīgs arī no pārbaudes tiesā, kuru veikusi Vispārējā tiesa, viedokļa. Pagājušajā gadā Vispārējā tiesa atkal varēja izmantot priekšrocības, ko sniedz tiesu sistēmas reforma, kas ieviesta ar Regulu Nr. 2015/2422 ¹, nododot lielu skaitu lietu tiesai piecu tiesnešu sastāvā, kā arī vienu lietu virspalātai. Lielāka tiesnešu skaita iesaistīšana svarīgās, īpašās vai juridiski sarežģītās lietās ļauj iegūt vairāk viedokļu un ekspertu zināšanu, vairāk ieklausīties lietas dalībniekos un tādējādi nostiprināt Vispārējās tiesas spriedumu autoritāti. Paplašinātā sastāva izmantošana arī ļauj Tiesai strukturēt savu judikatūru, atsevišķiem spriedumiem piešķirot īpašu nozīmi.

Tiesas spriešanas darbība bija ļoti bagāta, ņemot vērā arī plašo to tiesību jomu klāstu, kurās Vispārējā tiesa tika lūgta iesaistīties. Savienības darbības jomu paplašināšanās pakāpeniski atspoguļojas judikatūrā. Tā Vispārējai tiesai bija iespēja attīstīt savu judikatūru tādās jaunās jomās kā finanšu nozares uzraudzība (skat., piemēram, spriedumu, 2018. gada 24. aprīlis, **Caisse régionale de crédit agricole mutuel Alpes Provence u.c./ECB**, no T-133/16 līdz T-136/16, [EU:T:2018:219](#)), vai arī sabiedrībai ļoti nozīmīgās jomās, kā, piemēram, vides un veselības aizsardzība (skat., piemēram, spriedumus, 2018. gada 17. maijs, **Bayer CropScience u.c./Komisija**, T-429/13 un T-451/13, [EU:T:2018:280](#), un 2018. gada 13. decembris, **Ville de Paris, Ville de Bruxelles un Ayuntamiento de Madrid/Komisija**, T-339/16, T-352/16 un T-391/16, [EU:T:2018:927](#)). Tomēr Vispārējās tiesas sniegtā tiesību aizsardzība tiesā neaptver visas Savienības darbības. It paši no LESD 275. panta izriet, ka Eiropas Savienības Tiesai nav jurisdikcijas attiecībā uz normām par kopējo ārpolitiku un drošības politiku (KĀDP), kā arī attiecībā uz tiesību aktiem, kas pieņemti, pamatojoties uz tām. Turpinot judikatūras virzienu, kuru Tiesa iezīmējusi savā spriedumā **Rosneft** ², Vispārējā tiesa tomēr uzskatīja, ka šī atkāpe no principa par tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā Hartas 47. panta izpratnē un no vispārējās kompetences noteikuma, kura Eiropas Savienības Tiesai ir piešķirta ar LES 19. pantu, lai nodrošinātu tiesību ievērošanu Līgumu interpretēšanā, ir jāinterpretē šauri. Līdz ar to Vispārējā tiesa sevi uzskata par kompetentu izskatīt strīdus starp ar KĀDP saistītu struktūru un tās darbiniekiem (spriedums, 2018. gada 25. oktobris, **KF/EUSC**, T-286/15, [EU:T:2018:718](#)).

Vairumā gadījumu Vispārējās tiesas sniegtā tiesību aizsardzība tiesā tiek veikta LESD 263. pantā paredzētās tiesiskuma pārbaudes ietvaros. Šī pārbaude nozīmē, ka Vispārējā tiesa pēc prasītāja lūguma pārbauda, vai administratīvās vai regulatīvās iestādes ir ievērojušas Savienības tiesības, pieņemot apstrīdēto aktu. Šīs pārbaudes intensitāte nav vienveidīga. Tā katrā gadījumā var atšķirties, it īpaši atkarībā no novērtējuma brīvības apjoma, kāds Savienības tiesībās ir atstāts attiecīgajām iestādēm. Tiesiskuma pārbaude tomēr neļauj Vispārējai tiesai administrācijas lēmumu aizstāt ar savu. Tā pārbauda un atceļ lēmumu, ja ir pārkāpta tiesību norma, bet tā nevar pieņemt lēmumu administrācijas vietā. Lai gan šī pārbaude vienmēr tiek veikta konkrētās lietās un ir grūti noteikt atsevišķu lietu kopuma vispārīgos pamatvirzienus, šķiet, ka no Vispārējās tiesas judikatūras 2018. gadā izriet divas tendences.

Pirmā tendence attiecas uz salīdzinoši lielo prasību atcelt tiesību aktu skaitu, kas pamatotas ar to, ka laikā, kad tika pieņemti apstrīdētie tiesību akti, administrācijai nebija visas attiecīgās informācijas. Pirmais šajā sērijā

1] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2015/2422 (2015. gada 16. decembris), ar ko groza 3. protokolu par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem (OV L 2015, L 341, 14. lpp.).

2] Spriedums, 2017. gada 28. marts, **Rosneft**, C-72/15, [EU:C:2017:236](#), 74. punkts.

pieņemtais nolēmums attiecas uz koncentrācijas tiesībām un, precīzāk, uz Komisijas pienākumu savākt visu attiecīgo informāciju, pieņemot lēmumu par saistību pārskatīšanas pieteikumu, šajā gadījumā to saistību, ko uzņēmums *Deutsche Lufthansa*, lai iegūtu nosacīto atļauju iegādāties *Swiss International Air Lines* (spriedums, 2018. gada 16. maijs, **Deutsche Lufthansa/Komisija**, T-712/16, [EU:T:2018:269](#)). Otrkārt, valsts atbalsta jomā Vispārējā tiesa ir atgādinājusi, ka iepriekšējās izmeklēšanas, kas veikta LESD 108. panta 3. punktā paredzētās procedūras ietvaros, nepietiekamība vai nepilnība ir netiešs pierādījums par nopietnām grūtībām, kādas bija Komisijai šīs pārbaudes laikā un kas tai esot likušas uzsākt formālu izmeklēšanas procedūru atbilstoši LESD 108. panta 2. punktam (spriedums, 2018. gada 19. septembris, **HH Ferries u.c./Komisija**, T-68/15, [EU:T:2018:563](#)). Savā 2018. gada 15. novembra spriedumā **Tempus Energy un Tempus Energy Technology/Komisija** (T-793/14, [EU:T:2018:790](#)) Vispārējā tiesa šajā sakarā precizēja, ka Komisijai ir rūpīgi un neatkarīgi jāapkopo visa attiecīgā informācija, lai novērstu jebkādas šaubas par paziņotā pasākuma saderību ar iekšējo tirgu. Treškārt, Vispārējai tiesai bija arī iespēja precizēt administrācijas pienākumu pareizi izmeklēt lietas preču zīmju tiesību jomā. Lai gan prasītājs pierādījumus, kas apliecina agrākās preču zīmes reputāciju, ar kuru tas pamato savus iebildumus, nebija iesniedzis noteiktajā termiņā, apelācijas padomei, ņemot vērā tās iepriekšējo lēmumu pieņemšanas praksi saistībā ar šo reputāciju, bija jāapkopo visi nepieciešamie elementi, lai tā varētu īstenot savu novērtējuma brīvību. Ceturtkārt, ja Padome nolemj ierakstīt fiziskas vai juridiskas personas to personu un vienību sarakstā, uz kurām attiecas ierobežojoši pasākumi, vai pagarina šos ierakstus, tai ir jāpārliedz, ka tai ir ticama informācija, un vajadzības gadījumā jāveic papildu pārbaudes. Tai ir arī juridiski pietiekami jāpamato iemesli, kuru dēļ apkopotā informācija attaisno ierobežojošu pasākumu veikšanu pret attiecīgo personu.

Otra tendence, kas, šķiet, ir aizsākta nesenajā judikatūrā, attiecas uz to prasību pieņemamību, kas iesniegtas saskaņā ar LESD 263. pantu, un it īpaši to prasību, ar kurām tiek apstrīdēti reglamentējošie akti, kas tieši skar prasītāju un neietver īstenošanas pasākumus. Šajā sakarā vispirms jānorāda, ka Tiesa sava 2018. gada 6. novembra sprieduma **Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija, Komisija/Scuola Elementare Maria Montessori un Komisija/Ferracci** (no C-622/16 P līdz C-624/16 P, [EU:C:2018:873](#)) lielākajā daļā par pieņemamības jautājumu apstiprināja Vispārējās tiesas 2016. gada 15. septembra spriedumus **Ferracci/Komisija** (T-219/13, [EU:T:2016:485](#)) un **Scuola Elementare Maria Montessori** (T-220/13, nav publicēts, [EU:T:2016:484](#)), kuros pēdējā minētā tiesa bija atzinusi par pieņemamām prasības atcelt tiesību aktu, kuras cēluši trīs valsts atbalsta shēmu saņēmēju divi konkurenti, par Komisijas lēmumu valsts atbalsta jomā saistībā ar šīm shēmām. Tiesa apstiprināja Vispārējās tiesas analīzi, atbilstoši kurai apstrīdētais lēmums ir reglamentējošs akts LESD 263. panta ceturtās daļas teikuma beigu daļas izpratnē, kas nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem šīs tiesību normas izpratnē un kurš prasītājus skar tieši, jo tiem ir konkurences saikne ar apstrīdēto atbalsta shēmu saņēmējiem.

Tāpat pamatojoties uz LESD 263. panta ceturtās daļas teikuma beigu daļu, Vispārējā tiesa savā 2018. gada 13. septembra spriedumā **Gazprom Neft/Padome** (T-735/14 un T-799/14, [EU:T:2018:548](#)) atzina par pieņemamu prasību atcelt tiesību aktu, ko bija iesniedzis Krievijas uzņēmums *Gazprom Neft* par vairākām vispārpiemērojamām normām, proti, normām, kas reglamentē iepriekšēju atļauju sistēmu eksportam uz Krieviju saistībā ar naftas izpēti un ražošanu. Vispārējā tiesa šajā sakarā uzskatīja, ka šīm normām nav vajadzīgi īstenošanas pasākumi, jo valsts iestādēm nav nekādas rīcības brīvības šo normu piemērošanā un *Gazprom Neft* nevar pati lūgt izsniegt eksporta atļaujas. Tā kā *Gazprom Neft* bija pierādījusi, ka tā darbojās izpētes un ražošanas jomā, uz kuru attiecas apstrīdētie eksporta aizliegumi, tās prasība bija pieņemama.

Prasības attiecībā pret reglamentējošu aktu pieņemamību bija arī to prasību atcelt tiesību aktu centrā, kuras cēla trīs Eiropas galvaspilsētas par Komisijas regulu par vieglo pasažieru un vieglo komerciālo transportlīdzekļu emisijas standartiem, kas ir standarti, kuri, pēc šo pilsētu uzskatiem, bija pārāk zemi salīdzinājumā ar pamatregulā paredzētajiem standartiem (iepriekš minētās lietas T-339/16, T-352/16 un T-391/16). Komisija apstrīdēja šo prasību pieņemamību tādēļ, ka minētā regula tieši neskāra triju prasītāju juridisko situāciju. Vispārējā tiesa noraidīja šo argumentu, uzskatot, ka apstrīdētais akts ierobežo dalībvalsts valsts iestāžu iespēju cīnīties pret gaisa piesārņojumu, ierobežojot transportlīdzekļu satiksmi tehnisku iemeslu dēļ, kurus reglamentē apstrīdētā regula. Līdz ar to apstrīdētais akts tieši skāra to spēju pieņemt reglamentējošus aktus.

Visbeidzot, 2018. gadā Vispārējai tiesai vairākas reizes bija iespēja spriest par neierobežotas kompetences pilnvarām LESD 261. panta nozīmē, kas pastāv konkurences tiesību jomā atbilstoši Regulas Nr. 1/2003³ 31. pantam, un grozīšanas pilnvarām, kas paredzētas Regulas Nr. 2017/1001 par Eiropas Savienības preču zīmi⁴ 72. panta 3. punktā. Šie divi pilnvaru veidi tiesiskuma pārbaudi papildina ar to, ka tie ļauj Savienības tiesai administrācijas viedokli aizstāt ar savu. Tomēr tās ir atšķirīgas pilnvaras, kā tas izriet, piemēram, no 2018. gada 1. februāra rīkojuma **ExpressVPN/EUIPO (EXPRESSVPN)** (T-265/17, [EU:T:2018:79](#)). Šajā lietā Vispārējā tiesa atgādināja, ka apstrīdētā akta pilnīga vai daļēja atcelšana ir grozīšanas pilnvaru sākotnējs un nepieciešams nosacījums. Savukārt neierobežotas kompetences pilnvaras, kas pastāv tikai naudas sodu jomā, var tikt īstenotas arī bez šādas atcelšanas (spriedums, 2002. gada 15. oktobris, **Limburgse Vinyl Maatschappij u.c./Komisija**, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, [EU:C:2002:582](#), 692. punkts). Vispārējai tiesai bija iespēja pirmo reizi spriest par neierobežotas kompetences pilnvaru īstenošanu attiecībā uz Regulā Nr. 966/2012 par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam⁵, paredzētajām sankcijām, atgādinot principu, kas jau ir attīstīts konkurences jomā, – ka šīs pilnvaras nav īstenojamas pēc savas ierosmes, bet tikai tad, ja Vispārējā tiesā par to ir iesniegts prasības pieteikums (spriedums, 2018. gada 8. novembris, **Pro NGO!/Komisija**, T-454/17, [EU:T:2018:755](#)).

I. Institucionālās tiesības

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 23. aprīļa spriedums **One of Us u.c./Komisija** (T-561/14, pārsūdzēts apelācijas instancē⁶, [EU:T:2018:210](#)), Vispārējai tiesai bija jāspriež par Paziņojuma COM(2014) 355 *final*⁷, kas pieņemts, pamatojoties uz Regulas (ES) Nr. 211/2011⁸ 10. panta 1. punkta c) apakšpunktu, tiesiskumu. Šajā paziņojumā Eiropas Komisijas nostāja bija neuzsākt nekādas darbības pēc apstrīdētās Eiropas pilsoņu iniciatīvas (turpmāk tekstā – “EPI”), kuras mērķis bija aizliegt un izbeigt Eiropas Savienības finansējumu darbībām saistībā ar cilvēku embriju iznīcināšanu.

Vispārējā tiesa sākumā izskata jautājumu, vai subjekts ar nosaukumu *European Citizens’ Initiative One of Us* var vērsties Savienības tiesā, lai saskaņā ar LESD 263. panta ceturto daļu lūgtu apstrīdētā paziņojuma atcelšanu. Šajā sakarā Vispārējā tiesa norāda, ka no lietas materiāliem neizriet, ka šim subjektam ir juridiskas personas statuss saskaņā ar kādas dalībvalsts vai trešās valsts tiesību aktiem, tāpat arī no Regulas Nr. 211/2011 neizriet, ka tā piešķirtu juridiskas personas statusu EPI, to uzskatot par atsevišķu subjektu. Ņemot vērā šos apsvērumus un to, ka turklāt ne no viena Komisijas dokumenta vai rīcības neizriet, ka tā būtu uzskatījusi subjektu ar nosaukumu *European Citizens’ Initiative One of Us* par atsevišķu subjektu, Vispārējā tiesa uzskata, ka tam nav procesuālās rīcības spējas, lai vērstos Savienības tiesā. Tādējādi saskaņā ar Vispārējās tiesas viedokli prasība ir jāatzīst par nepieņemamu, ciktāl to ir cēlis subjekts ar nosaukumu *European Citizens’ Initiative One*

3] Padomes Regula (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101.] un [LESD 102.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

4] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/1001 (2017. gada 14. jūnijs) par Eiropas Savienības preču zīmi (OV 2017, L 154, 1. lpp.). Šīs grozīšanas pilnvaras bija piešķirtas Tiesai saskaņā ar LESD 263. panta piekto daļu.

5] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2015/1929 (2015. gada 28. oktobris), ar kuru groza Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/2012 par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam (OV 2015, L 286, 1. lpp.).

6] Lieta C-418/18 P, **One of Us/Komisija**.

7] Komisijas Paziņojums COM(2014) 355 *final* (2014. gada 28. maijs) par Eiropas pilsoņu iniciatīvu (EPI) *Uno di noi*.

8] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 211/2011 (2011. gada 16. februāris) par pilsoņu iniciatīvu (OV 2011, L 65, 1. lpp.).

of Us, neskarot prasības pieņemamību, ciktāl to ir cēlušas septiņas fiziskās personas, kas veido apstrīdētās EPI pilsoņu komiteju.

Pēc būtības, lai gan prasītāji apgalvoja, ka saistībā ar tai noteikto pienākumu norādīt pamatojumu Komisijai bija jāpierāda, ka pastāv pietiekamas ētiskās un juridiskās garantijas, kas padara apstrīdēto EPI par lieku, – ko tā neesot izdarījusi – Vispārējā tiesa atgādina, ka pienākums norādīt pamatojumu ir jāpiemēro jebkuram aktam, par kuru var celt prasību atcelt tiesību aktu, un ka no tā izriet, ka uz apstrīdēto paziņojumu, kurā ietverts Komisijas lēmums neiesniegt tiesību akta priekšlikumu Savienības likumdevējam pēc apstrīdētās EPI, attiecas šāds pienākums norādīt pamatojumu. Turklāt Komisijas pienākums saskaņā ar Regulas Nr. 211/2011 10. panta 1. punkta c) apakšpunktu pieņemtajā paziņojumā norādīt iemeslus, kāpēc tā uzņemas vai neuzņemas veikt darbību pēc EPI, ir īpaša šajā normā paredzēta pienākuma norādīt pamatojumu izpausme. Šajā lietā, noraidot Komisijas apgalvojumu, ka Regulas Nr. 211/2011 10. panta 1. punkta c) apakšpunktā paredzētā paziņojuma vienīgais mērķis ir atļaut iespējamās publiskas debates, Vispārējā tiesa uzskata, ka apstrīdētajā paziņojumā ietvertie paskaidrojumi ļauj prasītājiem noskaidrot, vai Komisijas atteikums iesniegt priekšlikumu grozīt dažus Savienības aktus, kā bija prasīts apstrīdētajā EPI, ir pamatots vai arī tajā ir pieļautas kļūdas. Turklāt šie paskaidrojumi ļauj Savienības tiesai veikt apstrīdētā paziņojuma tiesiskuma pārbaudi. Tādējādi Vispārējā tiesa secina, ka šis paziņojums ir juridiski pietiekami pamatots.

Lietās, kurās taisīti 2018. gada 31. maija spriedumi **Korwin-Mikke/Parlaments** (T-352/17, [EU:T:2018:319](#)) un **Korwin-Mikke/Parlaments** (T-770/16, [EU:T:2018:320](#)), Vispārējai tiesai bija jāspriež par prasībām, kuras prasītājs – Eiropas Parlamenta deputāts – cēlis par Eiropas Parlamenta lēmumiem, ar ko viņam ir piemēroti disciplinārsodi par divu Parlamenta plenārsēžu, kas attiecīgi bija par imigrāciju Eiropā un par problemātiku saistībā ar atšķirību starp sieviešu un vīriešu atalgojumu, laikā izteiktajiem komentāriem attiecībā uz migrantiem un sievietēm. Prasītājs pārmeta Parlamentam, ka tas ir pārkāpis viņa tiesības uz vārda brīvību, kas garantētas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 11. pantā un Romā 1950. gada 4. novembrī parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – “ECPAK”) 10. pantā, un nav ievērojis sava reglamenta 166. panta piemērošanas jomu.

Vispirms Vispārējā tiesa atgādina, ka, lai gan vārda brīvībai ir būtiska vieta demokrātiskās sabiedrībās, tā tomēr nav absolūta prerogātīva un tās izmantošana var tikt ierobežota, ievērojot konkrētus nosacījumus; šie ierobežojumi ir jāizvērtē šauri. Iejaukšanās vārda brīvībā ir pieļaujama tikai tad, ja tas atbilst trīskāršam nosacījumam. Pirmkārt, attiecīgajam ierobežojumam ir jābūt “paredzētam tiesību aktos”. Otrkārt, attiecīgajam ierobežojumam ir jāatbilst vispārējas nozīmes mērķim, ko par tādu atzinusi Savienība. Treškārt, attiecīgais ierobežojums nedrīkst būt pārmērīgs, un tas nozīmē, no vienas puses, ka tam ir jābūt nepieciešamam un samērīgam ar izvirzīto mērķi un, no otras puses, tas nedrīkst kaitēt šīs brīvības būtībai. Turklāt Vispārējā tiesa piebilst, ka iejaukšanās vārda brīvībā vai tās ierobežošana ir uzskatāma par “paredzētu tiesību aktos” tikai tad, ja normā tā ir noteikta pietiekami precīzi. Neskatoties uz to, ka parlamenta deputātu vārda brīvībai, ņemot vērā Parlamenta pamatlomu demokrātiskā sabiedrībā, ir jāpiešķir stiprāka aizsardzība, vārda brīvības izmantošanai Parlamentā dažreiz ir jāpieliek punkts, ja tā ir pretēja parlamenta darbības labas norises aizsardzības un citu parlamenta deputātu tiesību aizsardzības tiesiskajām interesēm. Šajā sakarā Vispārējā tiesa norāda, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa, pirmkārt, ir sasaistījusi parlamenta iespēju sodīt sava deputāta uzvedību ar vajadzību uzraudzīt parlamenta darbības labu norisi un, otrkārt, atzinusi parlamentiem plašu autonomiju, lai reglamentētu veidu, brīdi un vietu, kādu deputāti izvēlas savām uzrunām, bet savukārt nelielu brīvību tiem pārraudzīt deputātu sniegtos komentārus. Pēc Vispārējās tiesas uzskatiem, no tā izriet, ka parlamenta reglamentā iespēja sodīt par parlamenta deputātu komentāriem var tikt paredzēta tikai tādā gadījumā, ja ar tiem tiek kaitēts Parlamenta pienācīgai darbībai vai ja tie būtiski apdraud sabiedrību, kā, piemēram, aicinot uz vardarbību vai rasistisku naidu. Tāpat to tā izriet, ka parlamentiem atzītās pilnvaras piemērot disciplinārsodus, lai nodrošinātu pienācīgu to darbības norisi vai aizsargātu konkrētas tiesības, principus vai pamatbrīvības, ir jālīdzsvaro ar nepieciešamību nodrošināt parlamenta deputātu vārda brīvības ievērošanu.

Tālāk izskatot jautājumu par to, vai, piemērojot disciplinārsodu šajā lietā, Parlaments ir ievērojis sava reglamenta 166. panta 1. punktā paredzētos nosacījumus, Vispārējā tiesa uzsver, ka šī norma attiecas uz gadījumiem, kad tiek kaitēts Parlamenta darbībai vai parlamenta darba labai kārtībai, un tātad tās nolūks ir sodīt deputātu, kurš piedalās sēdē vai parlamenta darbos, par izturēšanos, kas būtiski traucējusi to norisi, proti, gadījumiem, kad tas nopietni traucē “[Parlamenta] sesiju” vai “darbu”, neievērojot minētā reglamenta 11. pantā noteiktos principus, ar kuriem tiek noteiktas deputātu uzvedības normas. Vispārējā tiesa precizē, ka par šo principu pārkāpumu vien pašu par sevi nevar sodīt, bet sods var tikt piemērots tikai tad, ja Parlamenta darbs ir būtiski traucēts tā reglamenta 166. panta 1. punkta izpratnē. Šajā lietā no lietas materiāliem neizriet, ka deputāta paustie komentāri plenārsēžu laikā jebkādi būtu traucējuši šīs sēdes vai Parlamenta darbu. Turklāt Parlamenta darba traucēšana, kas ir minēta tā reglamenta 166. panta 1. punkta pirmajā daļā un kas nav notikusi plenārsēžu zālē, ņemot vērā sekas, kādas prasītāja komentāram bija ārpus Parlamenta, nav saprotama kā šīs iestādes reputācijas vai cieņas apdraudējums. Šādos apstākļos, neraugoties uz divās plenārsēdēs prasītāja uzstāšanās laikā lietoto vārdu īpaši šokējošo raksturu, Parlaments nevarēja šīs lietas apstākļos viņam piemērot disciplinārsodus atbilstoši sava reglamenta 166. panta 1. punktam.

Lietā, kurā palāta paplašinātā sastāvā taisījusi 2018. gada 25. oktobra spriedumu **KF/EUSC** (T-286/15, [EU:T:2018:718](#)), Vispārējā tiesā bija iesniegta prasība, pirmkārt, atcelt vairākus attiecībā uz prasītāju pieņemtos lēmumus, tostarp lēmumu, ar kuru Eiropas Savienības Satelītcentra (*EUSC*) direktors atstādināja prasītāju no amata tāds rīcības dēļ, ko var raksturot kā psiholoģisku vardarbību, un, otrkārt, atlīdzināt prasītājai, iespējams, nodarīto kaitējumu.

Lai gan *EUSC* norādīja, ka šis strīds pieder pie Kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomas (KĀDP) un tādēļ tā izskatīšana neesot Vispārējās tiesas kompetencē, tā atgādina, ka tas, ka apstrīdētie lēmumi iekļaujas tādas struktūras darbībā, kas rīkojas KĀDP jomā, pats par sevi nevar izraisīt Savienības tiesu kompetences neesamību izskatīt šo strīdu. Tā uzsver, ka būtībā apstrīdētie lēmumi ir pilnībā personāla vadības akti, kas, ņemot vērā to iemeslus un mērķus, kā arī to pieņemšanas apstākļus, nebija vērsti ne uz to, lai sekmētu KĀDP vadīšanu, definēšanu vai īstenošanu LES 24. panta 2. punkta izpratnē, ne arī konkrētāk uz to, lai pildītu tos *EUSC* uzdevumus, kuri ir saistīti ar KĀDP. No tā Vispārējā tiesa secina, ka tai iesniegtais strīds ir līdzīgs strīdiem starp Savienības iestādi vai struktūru, kura nav saistīta ar KĀDP, un kādu no tās ierēdņiem vai darbiniekiem, – kas var tikt ierosināti Savienības tiesās saskaņā ar LESD 270. pantu, kurā ir paredzēta Eiropas Savienības Tiesas kompetence izskatīt ikvienu strīdu starp Savienību un tās darbiniekiem. Līdz ar to tā uzskata, ka šī strīda izskatīšana ir tās kompetencē, jo šī kompetence saistībā ar apstrīdēto lēmumu tiesiskuma pārbaudi izriet no LESD 263. panta un saistībā ar prasījumiem Savienības ārpuslīgumiskās atbildības jomā – no LESD 268. panta, kas aplūkots kopā ar LESD 340. panta otro daļu.

Pēc būtības lūgta pārbaudīt iebildi par *EUSC* Civildienesta noteikumu [Personāla reglamenta] ⁹ 28. panta 6. punkta prettiesiskumu, kuru prasītāja izvirzījusi tādēļ, ka šajā normā *EUSC* Apelācijas padome ir noteikta kā vienīgā instance, kas veic *EUSC* direktora lēmumu tiesiskuma pārbaudi, Vispārējā tiesa atzina to par pieņemamu. Tā uzskata, ka Eiropas Savienības Padome nevarēja, nepārkāpjot LES 19. panta un LESD 256. panta normas, piešķirt *EUSC* Apelācijas padomei obligātu un ekskluzīvu kompetenci pārbaudīt *EUSC* direktora lēmumu tiesiskumu un lemt par tās darbinieku prasību atlīdzināt zaudējumus tad, ja, kā tas ir šajā gadījumā, Vispārējās tiesas kompetencē ir pirmajā instancē izskatīt šāda veida strīdus. Līdz ar to Apelācijas padomes lēmumam nav juridiskā pamata, un tātad tas ir jāatceļ. Tas pats attiecas uz lēmumiem par prasītājas atcelšanu no amata uz laiku un atstādināšanu no amata, jo *EUSC* administratīvās izmeklēšanas norisē nav ievērojis labas pārvaldības principu, nav izpildījis rūpības pienākumu un objektivitātes prasību, vairākiem saviem darbiniekiem nosūtot “Aptaujas lapu par vardarbību”, kurā bija ieraksti ar atbilžu variantiem, kas

9| Padomes Lēmums 2009/747/KĀDP (2009. gada 14. septembris) par Eiropas Savienības Satelītcentra Civildienesta noteikumiem [Personāla reglamentu] (OV 2009, L 276, 1. lpp.).

būtībā atbilst tādas rīcības vispārējām kategorijām, kura var būt raksturīga “psiholoģiskai vardarbībai”. Kas attiecas uz prasījumiem par zaudējumu atlīdzību – par mantiskā kaitējuma, kas prasītājam esot nodarīts ar apstrīdētajiem lēmumiem atbilstoši darba samaksas summas apmēram, uz kuru viņa būtu varējusi pretendēt, ja būtu palikusi amatā EUSC laikposmā no viņas atlaišanas dienas līdz dienai, kad tika izbeigts viņas darba līgums, atlīdzināšanu –, Vispārējā tiesa uzskata, ka šie prasījumi ir jānoraida kā priekšlaicīgi. Savukārt tā atzīst, ka prasītājam ir nodarīts morāls kaitējums, kas radies no neziņas par to, kādi fakti viņai tiek pārmesti, un no viņas goda, kā arī profesionālās reputācijas aizskārums, un ka atlīdzība 10 000 EUR apmērā ir atbilstoša atlīdzība par šo kaitējumu.

II. Uzņēmumiem piemērojamie konkurences noteikumi

1. Jauninājumi LESD 101. panta jomā

2018. gada 12. jūlija spriedumos **The Goldman Sachs Group/Komisija** (T-419/14, pārsūdzēts apelācijas instancē ¹⁰, [EU:T:2018:445](#)), **Prysmian un Prysmian Cavi e Sistemi/Komisija** (T-475/14, pārsūdzēts apelācijas instancē ¹¹, [EU:T:2018:448](#)), **Brugg Kabel un Kabelwerke Brugg/Komisija** (T-441/14, pārsūdzēts apelācijas instancē ¹², [EU:T:2018:453](#)) un **Nexans France un Nexans/Komisija** (T-449/14, pārsūdzēts apelācijas instancē ¹³, [EU:T:2018:456](#)) Vispārējā tiesa sprieda par Komisijas lēmuma, ar ko konstatē prasītāju dalību kartelī Eiropas spēka kabeļu tirgū ¹⁴, prettiesiskumu. Šīs lietas deva iespēju Vispārējai tiesai sniegt precizējumus par Komisijas pilnvarām veikt pārbaudi, konkurences tiesību ārpusrēģionālo iedarbību un attiecībām starp mātesuzņēmumiem un meitasuzņēmumiem.

Vispirms attiecībā uz Komisijas pilnvarām veikt pārbaudi – lietās, kurās taisīti spriedumi **Prysmian un Prysmian Cavi e Sistemi/Komisija** (T-475/14, pārsūdzēts apelācijas instancē, [EU:T:2018:448](#)) un **Nexans France un Nexans/Komisija** (T-449/14, pārsūdzēts apelācijas instancē, [EU:T:2018:456](#)), prasītāji pārmeta Komisijai, ka tā ieguvu konkrētu to darbinieku datoru cieta disku attēlus, lai tos izmantotu izmeklēšanā savos birojos, iepriekš nepārbaudot tajos esošo dokumentu atbilstību izmeklēšanas priekšmetam. Pēc viņu domām, šī prakse pārsniedz Komisijai ar Regulas (EK) Nr. 1/2003 ¹⁵ 20. panta 1. un 2. punktu piešķirtās pilnvaras. Vispārējā tiesa uzskata: ja attiecīgo cieta disku attēlu izveide bija daļa no digitālās kriminālistikas tehnoloģijas (turpmāk tekstā – “FIT”) īstenošanas Komisijā, kuras mērķis bija meklēt izmeklēšanai nepieciešamo informāciju, tad kopiju veikšana ietilpst Regulas Nr. 1/2003 20. panta 2. punkta b) un c) apakšpunktā paredzētajās pilnvarās.

¹⁰| Lieta C-595/18 P **The Goldman Sachs Group/Komisija**.

¹¹| Lieta C-601/18 P **Prysmian un Prysmian Cavi e Sistemi/Komisija**.

¹²| Lieta C-591/18 P **Brugg Kabel un Kabelwerke Brugg/Komisija**.

¹³| Lieta C-606/18 P **Nexans France un Nexans/Komisija**.

¹⁴| Komisijas Lēmums C(2005) 2139 *final* (2014. gada 2. aprīlis) par procedūru saskaņā ar [LESD] 101. pantu un [EEZ] līguma 53. pantu (Lieta AT.39610 – Spēka kabeļi).

¹⁵| Padomes Regula (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101.] un [LESD 102.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

Attiecībā uz faktu, ka šie datoru cieto disku attēli tika aiznesti uz Komisijas telpām Briselē (Beļģija), lai tur vēlāk meklētu izmeklēšanai nozīmīgu informāciju, Vispārējā tiesa piebilst, ka Regulas Nr. 1/2003 20. panta 2. punkta b) apakšpunktā nav noteikts, ka pārbaudāmā uzņēmuma grāmatvedības un uzņēmējdarbības dokumentu pārbaudei būtu jānotiek tikai tā telpās, ja šo izmeklēšanu nav bijis iespējams pabeigt sākotnēji paredzētajā laikā – kā tas ir šajā lietā. Tajā Komisijai, pārbaudot dokumentus savās telpās, ir noteikts vienīgi pienākums attiecībā uz pārbaudāmajiem uzņēmumiem ievērot tādas pašas garantijas kā tās, kuras tai ir pienākums ievērot pārbaudes uz vietas laikā. Tā kā šajā lietā minētās garantijas bija ievērotas, Vispārējā tiesa nosprieda, ka pārbaudes laikā Komisija nav pārsniegusi tai ar Regulas Nr. 1/2003 20. panta 2. punktu atzītās pilnvaras.

Tālāk, attiecībā uz konkurences tiesību ārpusteritoriālo iedarbību prasītāji apgalvoja, ka lietā, kurā tika taisīts 2018. gada 12. jūlija spriedums **Brugg Kabel un Kabelwerke Brugg/Komisija** (T-441/14, pārsūdzēts apelācijas instancē, [EU:T:2018:453](#)), Komisijas kompetencē nebija piemērot LESD 101. pantu darbībām ārpus Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) un projektiem, kas bija jāīsteno ārpus EEZ, jo tiem nav nekādas ietekmes uz EEZ. Tā kā nav pierādījumu, ka darbībām saistībā ar katru no šiem projektiem bija tūlītēja, būtiska un paredzama ietekme EEZ, Komisija nebija tiesīga šīs īpašības vienkārši attiecināt uz vienotu un turpinātu apstrīdētajā lēmumā konstatēto pārkāpumu, lai pamatotu savu ārpusteritoriālo kompetenci, pretējā gadījumā tai tiktu piešķirta neierobežota kompetence. Šajā ziņā Vispārējā tiesa uzsver, ka LESD 101. pants ir piemērojams tādām darbībām un nolīgumiem, kuru mērķis ir viena un tā paša pret konkurenci vērsta mērķa sasniegšana, ja ir paredzams, ka kopumā šīm darbībām un nolīgumiem ir tūlītēja un būtiska ietekme uz iekšējo tirgu. No minētā izriet, ka pretēji prasītāju apgalvotajam tas, vai šajā lietā bija piemērojams LESD 101. pants, bija jānovērtē, ņemot vērā ietekmes – skatot tās kopā –, kādas ir dažādajām darbībām, kuras aprakstītas apstrīdētajā lēmumā, tostarp darbībām, kas attiecas uz ārpus EEZ īstenojamiem projektiem. Vispārējā tiesa uzskata, ka Komisija nav pieļāvusi kļūdu, minētajā lēmumā konstatējot, ka darbību un nolīgumu, kuros piedalījās kartēļa dalībnieki, ietekme uz konkurenci EEZ, tostarp iekšējā tirgū, bija paredzama, būtiska un tūlītēja. Šajā saistībā Vispārējā tiesa precizē, ka, lai nosacījums attiecībā uz paredzamības prasību būtu izpildīts, pietiek ņemt vērā iespējamo ietekmi uz konkurenci. Attiecībā uz šo darbību tūlītējo ietekmi Savienības teritorijā ir jānorāda, ka šīm darbībām noteikti ir bijusi tieša ietekme uz augsta un ļoti augsta sprieguma spēka kabeļu piegādi minētajā teritorijā, jo tā bija kartēļa dalībnieku dažādu sanāksmju un kontaktu mērķis. Attiecībā uz ietekmes būtisko raksturu Savienībā Vispārējā tiesa uzsver ražotāju, kas piedalījās kartelī, skaitu un nozīmi, jo tie pārstāvēja gandrīz visu tirgu, kā arī plašo preču klāstu, ko skāra dažādie nolīgumi, un attiecīgo darbību nopietnību šajā lietā, tāpat vienotā un turpinātā pārkāpuma nozīmīgo ilgumu, kurš turpinājās desmit gadus. Vispārējā tiesa uzskata, ka visi šie faktori, izvērtēti kopumā, sekmē attiecīgo darbību ietekmes būtiskā rakstura pierādīšanu Savienības teritorijā. Līdz ar to Vispārējā tiesa secina, ka vienots un turpināts pārkāpums, kāds ir definēts apstrīdētajā lēmumā, ietilpst LESD 101. panta piemērošanas jomā, un ka Komisijas kompetencē ietilpa sankciju noteikšana.

Visbeidzot jautājumā par attiecībām starp mātesuzņēmumiem un meitasuzņēmumiem prasītāja lietā, kurā tika taisīts 2018. gada 12. jūlija spriedums **The Goldman Sachs Group/Komisija** (T-419/14, pārsūdzēts apelācijas instancē, [EU:T:2018:445](#)), tostarp argumentēja, ka Komisija esot kļūdaini piemērojusi prezumpciju par izšķirošas ietekmes faktisku īstenošanu, lai to atzītu par solidāri atbildīgu par tās meitasuzņēmumiem piemēroto naudas sodu. Šajā jautājumā Vispārējā tiesa norāda, ka izšķirošas ietekmes faktiskas īstenošanas prezumpcija ir balstīta uz pieņēmumu, ka tas, ka mātesuzņēmumam pieder viss vai gandrīz viss meitasuzņēmuma kapitāls, ļauj Komisijai bez pamatojošiem pierādījumiem secināt, ka minētajam mātesuzņēmumam ir tiesības īstenot izšķirošu ietekmi uz minēto meitasuzņēmumu, neņemot vērā citu dalībnieku intereses, kad tiek pieņemti stratēģiski vai ar ikdienas pārvaldību saistīti lēmumi šajā meitasuzņēmumā, kurš savu rīcību tirgū nenosaka autonomi, bet gan rīkojoties saskaņā ar sava mātesuzņēmuma vēlmēm. Šie apsvērumi ir pilnībā piemērojami situācijā, kad mātesuzņēmumam ir iespēja izmantot visas balsstiesības, kas attiecas uz tā meitasuzņēmuma akcijām, jo šis mātesuzņēmums spēj īstenot pilnīgu kontroli pār minētā meitasuzņēmuma rīcību un trešām personām, tostarp citiem akcionāriem, principā nav iespējas iebilst. Protams, nevar izslēgt, ka šādā gadījumā mazākuma akcionāri, kam nav balsstiesību saistībā ar šī meitasuzņēmuma akcijām, attiecībā uz šo meitasuzņēmumu var

īstenot atsevišķas tiesības, kas tiem attiecīgajā gadījumā ļauj arī īstenot ietekmi uz šī paša meitasuzņēmuma rīcību. Tomēr šādos apstākļos šis mātesuzņēmums var atspēkot izšķirošas ietekmes faktiskas īstenošanas prezumpciju, iesniedzot pierādījumus, ar kuriem var apliecināt, ka tas nenosaka attiecīgā meitasuzņēmuma komercpolitiku tirgū. Turklāt Vispārējā tiesa uzskata, ka Komisija ir pareizi ņēmusi vērā citus objektīvus faktorus, kas ļāva konstatēt to, ka prasītāja faktiski īstenojusi izšķirošu ietekmi uz savu meitasuzņēmumu, proti, pilnvaras iecelt meitasuzņēmuma valdes locekļus, pilnvaras uzaicināt akcionārus uz kopsapulcēm un piedāvāt atstādināt no amata valdes locekļus, mātesuzņēmuma administratoru lomu meitasuzņēmuma stratēģiskajā komitejā vai arī meitasuzņēmuma jaunākās informācijas un ikmēneša ziņojumu regulāru saņemšanu mātesuzņēmumā. Visbeidzot, tā precizē, ka prasītāja nav iesniegusi pietiekamus argumentus, lai pierādītu, ka kapitāldaļas, kas tai piederēja meitasuzņēmumā, bija vienkāršs finanšu ieguldījums un ka tā atturējās no jebkādas iesaistes minētā uzņēmuma pārvaldībā un kontrolē.

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 12. decembra spriedums **Servier u.c./Komisija** (T-691/14, [EU:T:2018:922](#)), Vispārējā tiesa izskatīja prasību attiecībā pret Komisijas lēmumu, kurā Komisija bija uzskatījusi, ka **Servier SAS** ir piedalījies aizliegtajās vienošanās perindoprila – zāļu, kas ir paredzētas hipertoniķas un sirds mazspējas ārstēšanai – tirgū. Tas attiecās uz izlīguma nolīgumiem, ar kuriem tika izbeigtas tiesvedības par dažiem no **Servier** patentiem¹⁶. Spriedumā ir sniegti precizējumi par saskaņīgu mijiedarbību starp patentu un konkurences tiesībām šajā saistībā.

Norādot, ka strīdā saistībā ar patentu ir leģitīmi, ka lietas dalībnieki *a priori* noslēdz izlīguma nolīgumu, nevis uzsāk tiesvedību, Vispārējā tiesa konstatē, ka noteikt attiecīgos elementus, kas ļauj secināt, ka izlīguma nolīgumam patentu jomā ir konkurences ierobežojuma mērķa dēļ raksturs, ir kļuvis īpaši sarežģīti tādēļ, ka ne Komisijai, ne Savienības tiesām nav kompetences noteikt patenta piemērošanas jomu vai lemt par tā derīgumu. Šis apstāklis neļauj tām objektīvi izvērtēt šos jautājumus un, tieši pretēji, sekmē subjektīvu pieeju, kura pamatota ar to, ka attiecīgie nolīgumu dalībnieki atzīst patentu par spēkā esošu. Vispārējā tiesa šajā saistībā uzsver, ka izlīguma nolīgumam ar patentu jomu saistītā strīdā var nebūt nekādas negatīvas ietekmes uz konkurenci. Tā tas ir, piemēram, gadījumā, ja puses vienojas uzskatīt, ka attiecīgais patents nav spēkā, un šā iemesla dēļ paredz ģenērisko zāļu sabiedrības tūlītēju ienākšanu tirgū. Pretējā gadījumā, kad puses vienojas uzskatīt, ka strīdīgais patents ir spēkā, kļūst grūtāk nošķirt izlīguma nolīgumus, kas atbilst konkurences tiesībām, un izlīguma nolīgumus, kuri tām neatbilst.

Attiecībā uz kritērijiem, kas ļauj secināt, ka izlīguma nolīguma patentu jomā mērķis ir vērsts uz konkurences ierobežošanu, Vispārējā tiesa uzskata, ka pirmais kritērijs ir tas, ka minētajā nolīgumā ir klauzulas par patentu neapstrīdēšanu un ražojumu tirdzniecības apturēšanu, kas pašas par sevi ierobežo konkurenci. Tomēr šādu klauzulu ietveršana var būt leģitīma, bet tikai tad, ja tas balstās uz pušu sniegto patenta spēkā esamības atzīšanu šajā lietā. Otrais kritērijs ir tas, ka pastāv “apgrieztais maksājums” – proti, oriģinālo zāļu sabiedrības maksājums ģenērisko zāļu sabiedrībai –, kas ir stimulējošs. Ja tiek konstatēta stimula esamība, tad tieši šis stimulss, nevis tas, ka puses izlīguma nolīgumā ir atzinušas patenta spēkā esamību, ir jāuzskata par patieso iemeslu konkurences ierobežojumiem, kuri ir ieviesti ar tirdzniecības apturēšanas un neapstrīdēšanas klauzulām, kas – tā kā tās šajā gadījumā nav leģitīmas – normālas konkurences darbībai kaitē tik lielā mērā, ka var tikt kvalificētas kā konkurences ierobežojums mērķa dēļ. Tādējādi Vispārējai tiesai jāprecizē stimula jēdziens. Neapgriežot pierādīšanas pienākumu, kas būtu pretēji judikatūrai – saskaņā ar kuru pārkāpums principā ir jāpierāda Komisijai –, Vispārējā tiesa pielāgo pierādīšanas pienākumu atkarībā no stimula veidu tipoloģijas, lai garantētu uzņēmumiem, kas vēlas atrisināt savus strīdus ar izlīgumu, labāku paredzamību konkurences tiesību piemērošanā, kas tiek pietiekami nodrošināta ar vienkāršu katra gadījuma pārbaudi izskatāmajās situācijās. Šim nolūkam tā nošķir gadījumu, kad noticis oriģinālo zāļu sabiedrības maksājums

¹⁶ Komisijas Lēmums C(2014) 4955 *final* (2014. gada 9. jūlijs) par LESD 101. un 102. panta piemērošanas procedūru (lieta AT.39612 – Perindoprils (*Servier*)).

ģenērisko zāļu sabiedrībai bez atlīdzības (ja neskaita ierobežojošo klauzulu ievērošanu), no vienas puses, no gadījuma, kad vērtības nodošana tiek veikta komerciāluma ietvaros, kurš ir saistīts ar izlīguma nolīgumu (tā saucamais “palīgnolīgums”).

Šis spriedums deva iespēju Vispārējai tiesai atkal aplūkot principus, kas piemērojami naudas sodu saskaitīšanas jomā. Pirmkārt, *Servier* apgalvoja, ka naudas sodu kumulatīvā summa, kas tai uzlikta saskaņā ar LESD 101. pantu, ir nesamērīga, un, otrkārt, ka par aplūkotajiem izlīguma nolīgumiem tā esot sodīta divreiz, jo tai par šiem nolīgumiem uzlikts naudas sods atbilstoši LESD 101. pantam un arī atbilstoši LESD 102. pantam.

Par pirmo apgalvojumu Vispārējā tiesa norāda, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā ir ņēmusi vērā, ka *Servier* bija izdarījis vairākus pārkāpumus, kuri gan ir nošķirti, bet kuri ir saistīti ar vienu un to pašu izstrādājumu – perindoprilu – un lielā mērā ar vieniem un tiem pašiem ģeogrāfiskajiem apgabaliem un laika posmiem. Šajos īpašajos apstākļos, lai novērstu, iespējams, nesamērīgu rezultātu, tā nolēma ierobežot attiecībā uz katru pārkāpumu *Servier* realizētā pārdošanas apjoma daļu, kas tiek ņemta vērā, aprēķinot naudas soda pamatsummu. Tādējādi Vispārējā tiesa būtībā apstiprina šo pieeju, konstatējot, ka *Servier* atbilstoši LESD 101. pantam piemērotā naudas sodu kumulatīvā summa nav nesamērīga. Savukārt par otro apgalvojumu tā nelemj tādēļ, ka *Servier* atbilstoši LESD 102. pantam piemērotais naudas sods ir atcelts.

2. Jauninājumi LESD 102. panta jomā

Lietā, kurā tika taisīts 2018. gada 12. decembra spriedums ***Servier u.c./Komisija*** (T-691/14, [EU:T:2018:922](#)), Vispārējai tiesai turklāt bija jālemj par *Servier* pārņemto dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas pārkāpumu. Prasītāji tostarp apgalvoja, ka Komisija esot pieļāvusi kļūdu vērtējumā un kļūdu tiesību piemērošanā, ierobežojot atbilstošo pabeigto izstrādājumu tirgu tikai līdz perindoprila molekulai un izslēdzot no tirgus 15 citus konversijas enzīma inhibitorus (*IEC*) tikai tādēļ, lai secinātu, ka šajā tirgū *Servier* ir dominējošais stāvoklis.

Šajā sakarā Vispārējā tiesa uzsver, ka farmācijas nozare ir “netipiska” tādā nozīmē, ka pieprasījumu pēc recepšu zālēm nosaka to izrakstītājs, nevis gala patērētājs, proti, pacients. Tāpat ārsti recepšu zāļu izrakstīšanas izvēlē galvenokārt vadās no zāļu ārstnieciskās iedarbības. Vispārējā tiesa uzskata, ka ārstu izvēles brīvība starp tirgū pieejamām oriģinālajām zālēm vai oriģinālajām zālēm un citu molekulu ģenēriskajām versijām un tas, ka zāļu izrakstītāji uzmanību prioritārā kārtā pievērš ārstnieciskiem aspektiem, vajadzības gadījumā ļauj tiem darboties ārpus parastajiem cenu spiediena mehānismiem, ievērojami ierobežojot gan kvalitātes, gan ārpuscenu konkurenci. Tādējādi attiecībā uz zālēm, kas ir atzītas vai kas tiek uzskatītas par līdzvērtīgām vai aizstājamām, tirgus analīzē īpaša uzmanība jāpievērš tiem faktoriem, kas ļauj konstatēt šāda veida konkurences spiediena esamību.

Šajā lietā Vispārējā tiesa nosprieda, ka Komisija ir pieļāvusi vairākas kļūdas konkrētā tirgus definīcijas analīzē, kas padara tās analīzes rezultātu par nederīgu. Proti, Komisija kļūdaini uzskatīja, ka attiecībā uz ārstniecisko izmantošanu *IEC* bija heterogēno zāļu klase un ka perindoprilam bija šo zāļu klasi raksturojošas pazīmes. Turklāt tā nepietiekami novērtēja ar perindoprilu ārstēto pacientu tieksmi mainīt šo ārstēšanu un neņēma vērā konkurenci raksturojošās pazīmes farmācijas nozarē, kļūdaini no dabisko notikumu, kuru pamatā galvenokārt bija cenu izmaiņas, analīzes secinot, ka uz perindoprilu neattiecās ievērojamais konkurences spiediens no citu *IEC* puses. Vispārējā tiesa secina, ka Komisija nav pierādījusi, ka atbilstošā izstrādājuma tirgus bija ierobežots tikai līdz perindoprila oriģinālajām un ģenēriskām versijām.

Lietās, kurās taisīti 2018. gada 13. decembra spriedumi ***Slovak Telekom/Komisija*** (T-851/14, [EU:T:2018:929](#)) un ***Deutsche Telekom/Komisija*** (T-827/14, [EU:T:2018:930](#)), Vispārējā tiesa tika aicināta pārbaudīt lēmuma, kurā Komisija uzskatīja, ka *Slovak Telekom, a.s.* un *Deutsche Telekom AG* izveidotais uzņēmums ir ļaunprātīgi

izmantojis savu dominējošo stāvokli Slovākijas telekomunikāciju tirgū¹⁷, tiesiskumu. Prasītāji tostarp apgalvoja, ka Komisija kļūdaini neesot pārbaudījusi, vai ir nepieciešama piekļuve *Slovak Telekom* tīklam, lai varētu veikt darbību Slovākijas platjoslas pakalpojumu mazumtirdzniecības tirgū.

Attiecībā uz šo jautājumu Vispārējā tiesa norāda, ka attiecīgajā tiesiskajā regulējumā ir skaidri atzīta nepieciešamība piekļūt *Slovak Telekom* vietējai sakaru līnijai, lai Slovākijas platjoslas interneta pakalpojumu tirgū varētu rasties un attīstīties efektīva konkurence. Tādējādi Komisijai nav jāpierāda, ka šāda piekļuve bija nepieciešama.

Vispārējā tiesa arī pārbaudīja to, vai apstrīdētā lēmuma 1. panta 2. punkta d) apakšpunktu var atcelt daļā, kurā ir konstatēts, ka laikposmā no 2005. gada 12. augusta līdz 31. decembrim *Slovak Telekom* ir īstenojusi praksi, kuras rezultātā notika cenu starpības samazināšanās. Šajā ziņā Vispārējā tiesa konstatē, ka Komisijas veiktajā analīzē visu paredzēto scenāriju gadījumā starpība par šo laikposmu ir pozitīva. Šādā gadījumā tā atgādina – ja dominējošā stāvoklī esošais uzņēmums nosaka savas cenas tādā līmenī, ar kuru tiek segtas preces laišanai apgrozībā raksturīgās izmaksas vai konkrētai pakalpojumu sniegšanai raksturīgās izmaksas, tikpat efektīvam konkurentam kā šis uzņēmums principā ir iespēja konkurēt ar tā cenām, neciešot nepanesamus zaudējumus ilgtermiņā. No tā izriet, ka laikposmā no 2005. gada 12. augusta līdz 31. decembrim tik efektīvam konkurentam kā *Slovak Telekom* principā bija iespēja konkurēt ar šo operatoru platjoslas pakalpojumu mazumtirdzniecības tirgū, ar nosacījumu, ka tiek nodrošināta pilnīga un neierobežota piekļuve vietējai sakaru līnijai, un neradot nepanesamus ilgtermiņa zaudējumus. Lai gan ir taisnība, ka, ja cenas starpība ir pozitīva, nevar izslēgt, ka Komisija, pārbaudot cenu noteikšanas prakses izstumjošo iedarbību, var pierādīt, ka šīs prakses piemērošana, piemēram, ir saistīta ar rentabilitātes samazināšanos, kas attiecīgajiem uzņēmējiem vismaz atvieglo to darbību attiecīgajā tirgū, tomēr šajā lietā jākonstatē, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā nav pierādījusi, ka *Slovak Telekom* cenu noteikšanas praksei laikposmā no 2005. gada 12. augusta līdz 31. decembrim būtu bijusi šāda izstumjoša ietekme, un šāda pierādīšana bija vajadzīga it īpaši tādēļ, ka pastāvēja pozitīva cenu starpība.

Turklāt lietā, kurā taisīts 2018. gada 13. decembra spriedums **Deutsche Telekom/Komisija** (T-827/14, [EU:T:2018:930](#)), lūgta pārbaudīt prasītājas argumentu, saskaņā ar kuru Komisija, neievērojot jēdzienu “uzņēmums” Savienības tiesībās un sodu un sankciju individualitātes principu, tai esot piemērojusi atsevišķu naudas sodu, papildus tai solidāri ar *Slovak Telekom* jau piemērotajam sodam, Vispārējā tiesa norāda, ka recidīvs kā atbildību pastiprinošs apstāklis var būt mātesuzņēmuma rīcību individuāli raksturojošs rādītājs, kas attaisno to, ka tā atbildības apjoms pārsniedz meitasuzņēmuma atbildību. Tomēr tā piebilst: tas – kā tas ir šajā lietā –, ka Komisija, lai novērtētu uzņēmuma izdarītā pārkāpuma smagumu un aprēķinātu tam piemērojamo naudas sodu, balstās uz meitasuzņēmuma apgrozījumu – pat ja mātesuzņēmuma apgrozījums būtu ievērojami lielāks nekā mātesuzņēmumam –, nav elements, kurš raksturotu mātesuzņēmuma individuālo rīcību saistībā ar pārkāpuma izdarīšanu, kurā uzņēmums tiek vainots, jo mātesuzņēmuma atbildība šai sakarā ir tikai atvasināta no tās meitasuzņēmuma atbildības. Līdz ar to apstrīdētajā lēmumā Komisija, neievērojot jēdziena “uzņēmums” definīciju Savienības tiesībās, preventīvā nolūkā ir noteikusi prasītājam reizināšanas koeficientu 1,2. Īstenojot savas neierobežotās kompetences pilnvaras, Vispārējā tiesa pārrēķināja *Deutsche Telekom* un *Slovak Telekom* solidāri piemērotā naudas soda summu, jo Komisija bija pieļāvusi kļūdu, konstatējuma, ka *Slovak Telekom* īstenojot praksi, kuras rezultātā notikusi cenu starpības samazināšanās, varēja sākties pirms 2006. gada 1. janvāra. Tā pārrēķināja arī atsevišķi prasītājam piemērotā naudas soda summu, lai iekļautu tajā recidīva sekas, proti, 50 % no solidārā naudas soda summas, nepiemērojot preventīvo koeficientu 1,2. Visbeidzot, attiecībā uz Komisijas prasību lietā, kurā tika taisīts 2018. gada 13. decembra spriedums **Slovak Telekom/Komisija** (T-851/14, [EU:T:2018:929](#)), par solidārā naudas soda summas palielināšanu Vispārējā tiesa uzskata, ka, ņemot vērā lietas apstākļus, šī summa nav maināma.

¹⁷ Komisijas Lēmums C(2014) 7465 *final* (2014. gada 15. oktobris) par LESD 102. panta un EEZ līguma 54. panta piemērošanas procedūru (lieta AT.39523 – *Slovak Telekom*), kas ir labots ar Komisijas Lēmumu C(2014) 10119 *final* (2014. gada 16. decembris) un Komisijas Lēmumu C(2015) 2484 *final* (2015. gada 17. aprīlis).

3. Jauninājumi koncentrāciju jomā

Lietā, kurā tika taisīts 2018. gada 16. maija spriedums **Deutsche Lufthansa/Komisija** (T-712/16, [EU:T:2018:269](#)), Vispārējā tiesā bija iesniegta prasība, lūdzot atcelt lēmumu, ar kuru Komisija ir noraidījusi prasītājas lūgumu atbrīvot no noteiktām saistībām, kas kļuvušas obligātas ar Komisijas 2005. gada 4. jūlija lēmumu, ar kuru *Deutsche Lufthansa AG* tika atļauts iegūt kontroli pār *Swiss International Air Lines Ltd*¹⁸. Lūgums attiecās uz atbrīvojumu no cenu saistībām un, ja iespējams, no laika nišu saistībām un citiem papildu aizsardzības līdzekļiem attiecībā uz piekļuvi maršrutiem Cīrihe–Stokholma (turpmāk tekstā – “ZRH–STO”) un Cīrihe–Varšava (turpmāk tekstā – “ZRH–WAW”). Saņēmusi Komisijas noraidījumu, prasītāja cēla prasību Vispārējā tiesā, it īpaši par šo noraidījumu, ciktāl tas attiecās uz lūgumu atbrīvot no cenu, kas piemērojamas maršrutos ZRH–STO un ZRH–WAW, saistībām.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa sāk ar to, ka tā uzsver, ka pušu uzņemtas saistības nolūkā kļiedēt koncentrācijas darījuma radītās nopietnās šaubas un padarīt to par saderīgu ar iekšējo tirgu parasti ietver pārskatīšanas klauzulu, kurā ir izklāstīti nosacījumi, saskaņā ar kuriem Komisija pēc pieprasījuma var atbrīvot no saistībām, tās grozīt vai aizstāt. Atbrīvošana no saistībām vai to grozīšana ir piemērotāka uzvedības saistībām, attiecībā uz kurām nevar paredzēt visus apstākļus lēmuma par koncentrāciju pieņemšanas brīdī. Saistības ir paredzētas, lai novērstu konstatētās konkurences problēmas, tāpēc, mainoties tirgus situācijai, var būt nepieciešams grozīt to saturu. Šajā ziņā Komisijai ir plaša rīcības brīvība, lai izvērtētu nepieciešamību saņemt saistības ar mērķi kļiedēt šāda darījuma radītās nopietnās šaubas. It īpaši attiecībā uz pieteikumu par atbrīvošanu no saistībām Vispārējā tiesa norāda, ka tas ne vienmēr rada tādas pašas grūtības perspektīvas analizē kā koncentrācijas pārbaude. Izskatot šādu pieteikumu, drīzāk būs jāpārbauda, vai ir izpildīti pārskatīšanas klauzulā paredzētie nosacījumi, vai arī novērtēt, vai koncentrācijas apstiprināšanas brīdī izdarītās prognozes ir izrādījušās pareizas, vai arī koncentrācija joprojām rada nopietnas šaubas. Tomēr, izvērtējot pieteikumu atbrīvot no saistībām, ir jāveic dažkārt sarežģīti ekonomiski vērtējumi, lai pārbaudītu, vai situācija tirgū ir ievērojami un ilgtspējīgi mainījusies un tāpēc saistības vairs nav vajadzīgas. Līdz ar to ir jāuzskata, ka Komisijai ir arī zināma rīcības brīvība, izvērtējot pieteikumu atbrīvot no saistībām, un tā ietver sarežģītus ekonomiskus vērtējumus. Tai tomēr šis pieteikums ir rūpīgi jāpārbauda un savi secinājumi jābalsta uz visiem atbilstošajiem datiem. Turklāt Vispārējā tiesa norāda, ka lēmums par pieteikumu atbrīvot no saistībām nenozīmē lēmuma, ar kuru atļauta koncentrācija, kura padarījusi šīs saistības par obligātām, atsaukšanu un neietver šādu atsaukšanu. Tā mērķis ir pārbaudīt, vai ir izpildīti nosacījumi, kas paredzēti pārskatīšanas klauzulā, kura ir daļa no saistībām, vai – attiecīgā gadījumā – vairs nepastāv konkurences problēmas, kādas ir minētas lēmumā, ar kuru atļauta koncentrācija, ar nosacījumu, ka tiks izpildītas saistības. Turklāt pusēm, kurām šīs saistības ir saistošas, ir jāiesniedz pietiekami pierādījumi, lai pierādītu, ka ir izpildīti nosacījumi atbrīvošanai no saistībām. Tomēr, ja minētās puses iesniedz pierādījumus, lai pierādītu, ka nosacījumi, kas paredzēti pārskatīšanas klauzulās, ir izpildīti, Komisijai ir jāpaskaidro, kāpēc šie pierādījumi nav pietiekami vai ticami, un vajadzības gadījumā jāveic izmeklēšana, lai pārbaudītu, papildinātu vai atspēkotu šo pušu iesniegtos pierādījumus.

Ņemot vērā šos apsvērumus, Vispārējā tiesa uzskata, ka šajā lietā Komisija nav izpildījusi tai noteiktos pienākumus. Attiecībā uz maršrutu ZRH–STO tā tostarp norāda, ka Komisija nav pārbaudījusi, kāda ietekme uz konkurenci ir nolīguma par sadarbību starp *Deutsche Lufthansa* un *Scandinavian Airlines System* izbeigšanai pašai par sevi, nedz arī kopā ar *Deutsche Lufthansa* priekšlikumu izbeigt arī ar *Scandinavian Airlines System* pastāvošo divpusējo alianses nolīgumu. Vispārējā tiesa uzskata, ka Komisija turklāt nesniedza pietiekamu atbildi uz *Deutsche Lufthansa* argumentu, saskaņā ar kuru Komisija esot mainījusi politiku, vairs neņemot vērā alianses nolīgumus savā konkrētā tirgus definīcijā, kā arī neveica pietiekamu analīzi par koda koplietošanas

¹⁸ Komisijas Lēmums C(2016) 4964 *final* (2016. gada 25. jūlijs), ar kuru ir noraidīts *Deutsche Lufthansa AG* lūgums piešķirt atbrīvojumu no noteiktām saistībām, kas kļuvušas obligātas ar Komisijas 2005. gada 4. jūlija lēmumu, ar kuru ir apstiprināta koncentrācija lietā COMP/M.3770 – *Lufthansa/Swiss*.

līguma ietekmi uz konkurenci starp *Swiss International Air Lines* un *Scandinavian Airlines System*. Līdz ar to tā secina, ka Komisija ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, jo tā nav ņēmusi vērā visu attiecīgo informāciju, un ka apstrīdētajā lēmumā minētie elementi nevar pamatot pieteikuma par atbrīvojumu noraidīšanu attiecībā uz maršrutu ZRH–STO. Savukārt attiecībā uz maršrutu ZRH–WAW Vispārējā tiesa nosprieda, ka, tā kā līgumattiecības starp *Swiss International Air Lines* un *Polskie Linie Lotnicze LOT S.A.*, uz kuru pamata cenu saistības tika padarītas par obligātām, nekādi nav grozītas, konstatētie pārkāpumi nevar izraisīt apstrīdētā lēmuma atcelšanu daļā, kura attiecas uz šo maršrutu.

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 9. oktobra spriedums **1&1 Telecom/Komisija** (T-43/16, [EU:T:2018:660](#)), Vispārējā tiesa izskatīja prasību pret iespējamo Komisijas lēmumu par galīgo saistību īstenošanu, kas par obligātām ir padarītas ar tās lēmumu, ar kuru *Telefónica Deutschland Holding AG* veiktā *E-Plus Mobilfunk GmbH & Co. KG* iegāde ir atzīta par saderīgu ar iekšējo tirgu. Šīs lietas galvenais jautājums saistībā ar pieņemamību bija tas, vai vēstule, kurā Komisija pēc prasītājas iesniegtās sūdzības saņemšanas interpretēja galīgo saistību apjomu un uzskatīja, ka uzņēmums, kurš tās ir uzņēmies, tās nepārkāpj, līdz ar to atsakoties veikt pasākumus pret šo uzņēmumu, ir pārsūdzams akts LESD 263. panta izpratnē.

Pirmkārt, Vispārējā tiesa norāda, ka šajā lietā strīdīgajā vēstulē tiek tikai apstiprinātas galīgās saistības, negrozot prasītājas tiesisko stāvokli. No tā izriet, ka šī vēstule, tā kā tajā tiek interpretēts galīgo saistību tvērums, nav lēmums, bet gan vienkārši juridiski nesaistoša deklarācija, ko Komisija var sniegt pārbaudes ietvaros pēc tam, kad ir pareizi īstenoti tās lēmumi koncentrāciju kontroles jomā. Otrkārt, Vispārējā tiesa uzsver, ka prasītājai nav nekādu individuālu tiesību likt Komisijai pieņemt lēmumu, ar kuru tā konstatētu, ka *Telefónica Deutschland Holding* būtu pārkāpusi galīgās saistības, un veikt pasākumus, lai atjaunotu efektīvas konkurences apstākļus atbilstoši Regulas (EK) Nr. 139/2004 ¹⁹ 8. panta 4. vai 5. punktam, un tas tā ir pat tad, ja būtu izpildīti nosacījumi, kas attaisnotu šāda lēmuma pieņemšanu. Arī tad, ja runa būtu par trūkumiem koncentrāciju kontroles jomā, šajā gadījumā tie būtu jālabo likumdevējam, nevis Savienības tiesai. Visbeidzot, treškārt, Vispārējā tiesa uzskata, ka secinājums, saskaņā ar kuru strīdīgā vēstule nav apstrīdams akts LESD 263. panta izpratnē, nav atspēkojams ar prasītājas apgalvojumu, ka šāds secinājums pārkāpjot viņas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā. Tā šajā ziņā norāda, ka, neskarot Komisijas iespēju konstatēt galīgo saistību pārkāpumu un veikt pasākumus, ko tā uzskata par atbilstošiem lēmuma pieņemšanai saskaņā ar Regulas Nr. 139/2004 8. panta 4. un 5. punktu, trešās personas, kas ir minētas galīgajās saistībās, viena no kurām var būt prasītāja, tomēr var uz tām atsaukties valstu kompetentajās tiesās. Šajā kontekstā jebkurš Komisijas izteikts viedoklis par galīgām saistībām sniedzamo interpretāciju ir tikai iespējamā interpretācija, kurai pretēji pieņemtajiem lēmumiem saskaņā ar LESD 288. pantu ir tikai pārliecināšanas vērtība un kura nav saistoša valstu kompetentajām tiesām. Līdz ar to Vispārējā tiesa secina, ka strīdīgā vēstule nav lēmums, par kuru varētu tikt celta prasība atcelt tiesību aktu atbilstoši LESD 263. pantam.

4. Pilnvaras veikt pārbaudi

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 20. jūnija spriedums **České dráhy/Komisija** (T-325/16, pārsūdzēts apelācijas instancē ²⁰, [EU:T:2018:368](#)), Vispārējā tiesa lēma par prasību, kuru iesniedzis Čehijas valsts dzelzceļa pārvadātājs par lēmumu, kuru Komisija adresēja tam un visām sabiedrībām, kuras tas tieši vai netieši kontrolē, uzdodot

¹⁹ Padomes Regula (EK) Nr. 139/2004 (2004. gada 20. janvāris) par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju (EK Apvienošanās regula) (OV 2004, L 24, 1. lpp.).

²⁰ Lieta C-538/18 P **České dráhy/Komisija**.

tām iziet pārbaudi atbilstoši Regulas Nr. 1/2003 ²¹ 20. panta 4. punktam. Prasītājs apstrīd šo lēmumu tādēļ, ka tā pieņemšanas brīdī Komisijai nevarēja būt nopietnu – pat netiešu – pierādījumu, kas ļautu rasties aizdomām par konkurences noteikumu pārkāpumu. Turklāt tas neesot pietiekami pamatots un tajā esot pārāk plaši definēts pārbaudes priekšmets un mērķis, un tādējādi tas ir praktiski vērsts uz ikvienu prasītāja rīcību pasažieru dzelzceļa pārvadājumu jomā Čehijas Republikā.

Vispārējā tiesa atgādina, ka prasība nodrošināt aizsardzību pret valsts varas patvaļīgu vai nesamērīgu iejaukšanos jebkuras personas, vai tā būtu fiziska vai juridiska persona, privātās darbības sfērā ir Eiropas Savienības tiesību vispārējais princips. Līdz ar to, lai panāktu atbilstību šim vispārējam principam, lēmumā par pārbaudi galvenā uzmanība ir jāpievērš faktisko un juridisko apsvērumu, par kuriem Komisijas rīcībā jau ir informācija, patiesuma un apmēra pārbaudei, jo šie apsvērumi ir uzskatāmi par pietiekami nopietniem netiešiem pierādījumiem, kas ļauj rasties aizdomām par konkurences noteikumu pārkāpumu. No tā izriet, ka, tā kā Komisijas ierēdņiem piešķirto pilnvaru apjoms ir noteikts lēmuma par pārbaudi pamatojumā, minētais vispārējais princips nepieļauj lēmumā par pārbaudi tādus formulējumus, kas paplašina šo piemērojamību, pārsniedzot to, kas izriet no šāda lēmuma pieņemšanas dienā Komisijas rīcībā esošiem pietiekami nopietniem pierādījumiem.

Šajā lietā, ņemot vērā, ka no apstrīdētā lēmuma pamatojuma vien nevarēja prezumēt, ka šī lēmuma pieņemšanas dienā Komisijas faktiskā rīcībā bija pietiekami nopietni netiešie pierādījumi, kas ļauj rasties aizdomām par LESD 102. panta pārkāpumu, Vispārējā tiesa uzskata, ka, ņemot vērā citu atbilstošo informāciju, ir jāpārbauda, vai apstrīdētā lēmuma pieņemšanas dienā Komisijas rīcībā bija pietiekami nopietni netiešie pierādījumi, kas ļāva rasties aizdomām par LESD 102. panta pārkāpumu. Tādējādi, pamatojoties uz lietas materiālos jau ietvertajiem faktiem, jo īpaši Čehijas universitātes ekspertu atzinumu, kas sagatavots saistībā ar valsts procedūru, tā nosprieda, ka Komisijai bija pietiekami skaidri netiešie pierādījumi, lai rastos aizdomas, ka prasītājs ir izdarījis LESD 102. panta pārkāpumu, – kuri ietver plēsonīgu cenu noteikšanu maršrutā Prāga–Ostrava kopš 2011. gada. Savukārt, it īpaši pamatojoties uz Komisijas iesniegtajiem dokumentiem, tā uzskata, ka Komisijas rīcībā nebija šādu netiešo pierādījumu par to, ka prasītājs būtu pārkāpis LESD 102. pantu un ka šis pārkāpums būtu cita veida, nevis apgalvotā plēsonīgo cenu prakse, vai attiecībā uz citu maršrutu, nevis maršrutu Prāga–Ostrava, un tādēļ tā apstrīdēto lēmumu atcēla.

III. Valsts atbalsts

1. Valsts atbalsta jēdziens

a. Atbalsta apmēra noteikšana – Saimnieciskās darbības jēdziens

Lietā, kurā tika taisīts 2018. gada 25. janvāra spriedums **BSCA/Komisija** (T-818/14, [EU:T:2018:33](#)), Vispārējā tiesā tika celta prasība atcelt atsevišķas normas Komisijas 2014. gada 1. oktobra lēmumā par atbalsta pasākumiem, ko Beļģija īstenojusi par labu *Brussels South Charleroi Airport (BSCA)* un aviosabiedrībai *Ryanair Ltd* ²². Šis

²¹ Komisijas Lēmums C(2016) 2417 *final* (2016. gada 18. aprīlis) par Regulas (EK) Nr. 1/2003 20. panta 4. punkta piemērošanas procedūru, kas ir adresēts *České dráhy* un visām sabiedrībām, kuras tā tieši vai netieši kontrolē, uzdodot tām iziet pārbaudi (lieta AT.40156 – *Falcon*).

²² Komisijas lēmums C(2014) 6849 *final* (2014. gada 1. oktobris) par atbalsta pasākumiem SA 14093 (C-76/2002), kurus Beļģija īstenojusi *BSCA* un *Ryanair* labā.

nolēmums bija turpinājums spriedumam *Ryanair/Komisija*²³, ar kuru Vispārējā tiesa atcēla Komisijas 2004. gada 12. februāra lēmumu par Valonijas reģiona un *BSCA* piešķirtajām priekšrocībām aviosabiedrībai *Ryanair* tās darbības uzsākšanas Šarleruā [*Charleroi*]²⁴. Tā sniedza precizējumus par dažu reģionu piešķirto atbalstu par labu lidostām, kuras uzņēma zemo cenu ("low-cost") aviosabiedrības. Šoreiz Vispārējā tiesa prasību noraidīja.

Atgādinot, ka kritērijs, pēc kura nosaka atbalsta piešķiršanas brīdi, ir tas juridiski saistošais akts, ar kuru valsts kompetentā iestāde apņemas saņēmējam piešķirt atbalstu, Vispārējā tiesa vispirms konstatē, ka prasītājas norādītajos 2000. gada 20. jūlija un 8. novembra lēmumos nebija ietvertas juridiski saistošas un precīzas Valonijas valdības saistības pret prasītāju.

Turklāt, tā kā tai tika lūgts lemt par jautājumu, vai – kā norāda arī prasītāja – sistēma, kas ļauj gaisa kuģiem tuvojies nolaišanās skrejceļam sliktas redzamības apstākļos, ir jāatzīst par ieguldījumu bez saimnieciska rakstura, Vispārējā tiesa norāda, ka saimnieciskā darbība ir jebkāda darbība, kas saistīta ar preču vai pakalpojumu piedāvāšanu attiecīgajā tirgū, pretēji tām darbībām, kas ir saistītas ar publiskās varas funkciju pildīšanu. Attiecībā uz pietuvošanās zemei aprīkojumu, kurā tiek izmantots radio signāls nolaišanās precizitātes paaugstināšanai, gaisa kuģim tuvojoties nolaišanās skrejceļam, – šis aprīkojums, pat ja tas ir obligāts un veicina nolaišanās drošību, nepalīdz ne gaisa telpas kontrolei un kārtības uzturēšanai, ne kādai citai publiskās varas prerogatīvai, kura var tikt pildīta lidostā. Tā sekmē tādu pakalpojumu sniegšanu, kādus konkurences kontekstā civilā lidosta piedāvā aviosabiedrībām savas vispārīgās darbības ietvaros, kas ir saimnieciska rakstura darbība. Vienīgās šāda aprīkojuma neesamības sekas ir tādas, ka noteiktos meteoroloģiskos apstākļos aviosabiedrības, kas izmanto lidostu, atceļ savus lidojumus vai arī tos novirza uz citām lidostām, kurām ir šāda iekārta. Tādējādi lidosta, kas nav aprīkota ar šādu sistēmu, ir mazāk labvēlīgā konkurences situācijā salīdzinājumā ar lidostu, kurā ir uzstādīts šāds aprīkojums, lai gan šī konstatējuma dēļ nav atļauts minēto aprīkojumu nekvalificēt kā saimnieciska rakstura darbību.

b. Selektivitāte nodokļu jomā

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 15. novembra spriedums ***Banco Santander un Santusa/Komisija*** (T-399/11 RENV, [EU:T:2018:787](#)), tika aplūkots režīms, kurā uzņēmumiem rezidenti nodokļu vajadzībām Spānijā ir atļauts norakstīt nemateriālās vērtības, kas rodas no kapitāla daļu iegādes ārvalstīs nodokļu vajadzībām reģistrētos uzņēmumos. Ar šo spriedumu un pieciem citiem šai pašā dienā pasludinātiem spriedumiem (spriedumi, 2018. gada 15. novembris, ***Axa Mediterranean/Komisija***, T-405/11, nav publicēts, [EU:T:2018:780](#), ***Sigma Alimentos Exterior/Komisija***, T-239/11, nav publicēts, [EU:T:2018:781](#), ***World Duty Free Group/Komisija***, T-219/10 RENV, [EU:T:2018:784](#), ***Banco Santander/Komisija***, T-227/10, nav publicēts, [EU:T:2018:785](#), un ***Prosegur Compañía de Seguridad/Komisija***, T-406/11, nav publicēts, [EU:T:2018:793](#)), kuru priekšmets bija pieteikumi

²³ Spriedums, 2008. gada 17. decembris, *Ryanair/Komisija* (T-196/04, [EU:T:2008:585](#)).

²⁴ Komisijas Lēmums 2004/393/EK (2004. gada 12. februāris) par Valonijas reģiona un *BSCA* piešķirtajām priekšrocībām aviosabiedrībai *Ryanair* tās darbības uzsākšanas Šarleruā laikā (OV 2004, L 137, 1. lpp.).

par konkrētu normu atcelšanu Lēmumā 2011/282/ES²⁵, Vispārējā tiesa atgriežas pie konkrētā nodokļa pasākuma selektivitātes jautājuma pēc tam, kad Tiesa apelācijas instancē²⁶ ir atcēlusi spriedumus, kuros Vispārējā tiesa uzskatīja, ka Komisija nav pierādījusi šī pasākuma selektivitāti²⁷.

Piemērojot trīs posmu metodi valsts nodokļu pasākuma selektivitātes konstatēšanai, kuru piemērot aicināja Tiesa savā apelācijas spriedumā²⁸, Vispārējā tiesa norāda, ka judikatūrā tiek likts uzsvars uz selektivitātes jēdzienu, kurš balstīts uz atšķirību starp uzņēmumiem, kas izvēlas veikt konkrētas darbības, un citiem uzņēmumiem, kas izvēlas tās neveikt, nevis uz atšķirību starp uzņēmumiem, ņemot vērā to konkrētās īpašības. Ar šādu pamatojumu Vispārējā tiesa nosprieda, ka tāds valsts nodokļu pasākums kā strīdīgais pasākums, ar ko tiek piešķirta priekšrocība, kuras saņemšana ir atkarīga no saimnieciskās darbības veikšanas, var būt selektīvs tostarp arī tad, ja, ņemot vērā attiecīgās darbības īpašības, jebkurš uzņēmums var brīvi izdarīt izvēli īstenot šo darbību. Šajā lietā Vispārējā tiesa uzskata, ka Komisija iepriekš minētās metodes pirmajā posmā pamatoti neierobežoja selektivitātes kritērija pārbaudi, attiecinot to vienīgi uz kapitāldaļu iegādi sabiedrībās nerezidentēs, un tādējādi par normālo režīmu atzina nemateriālās vērtības nodokļu režīmu, nevis ar strīdīgo pasākumu ieviestās finanšu nemateriālās vērtības nodokļu režīmu. Tā uzskata, ka Komisija ir arī pareizi uzskatījusi, ka ar strīdīgo pasākumu, ar kuru tiek pieļauta nemateriālās vērtības norakstīšana saistībā ar kapitāldaļu iegādi sabiedrībās nerezidentēs bez uzņēmumu apvienošanās, šiem darījumiem tiek piemērota attieksme, kas atšķiras no tās, kas tiek piemērota kapitāldaļu iegādei sabiedrībās rezidentēs, lai gan šie abi darījumu veidi, ņemot vērā normālā režīma mērķi, tiek veikti juridiski un faktiski salīdzināmās situācijās. Tādējādi, tā kā apstrīdētā pasākuma piemērošanas rezultātā pret līdzīgās situācijās esošiem uzņēmumiem rodas atšķirīga attieksme, tās radītā ietekme jebkurā gadījumā izraisa to, ka to nevar uzskatīt par pamatotu, ņemot vērā nodokļu neitralitātes principu.

c. Attiecināmība – Informēta privātā ieguldītāja princips

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 13. decembra spriedums **Comune di Milano/Komisija** (T-167/13, [EU:T:2018:940](#)), Vispārējā tiesa izskatīja prasību atcelt lēmumu, ar kuru Komisija atzina par nesaderīgu ar iekšējo tirgu atbalstu, ko īstenojusi lidostu *Milan-Linate* un *Milan-Malpensa* (Itālija) pārvaldītāja sabiedrība *SEA SpA* kā šīs pēdējās minētās veiktus kapitāla ieguldījumus jaunā sabiedrībā, ko tā pilnībā kontrolē un kuras nosaukums ir *Sea Handling SpA*²⁹. Savas prasības pamatojumam prasītājs tostarp norāda uz LESD 107. panta 1. punkta pārkāpumu, jo Komisija, pirmkārt, esot kļūdaini konstatējusi, ka ir notikusi valsts līdzekļu izmaksāšana un

25] Komisijas Lēmums 2011/282/ES (2011. gada 12. janvāris) par finanšu nemateriālās vērtības amortizāciju nodokļu vajadzībām saistībā ar līdzdalības iegādi ārvalstīs C 45/07 (ex NN 51/07, ex CP 9/07), ko īstenojusi Spānija (OV 2011, L 135, 1. lpp.).

26] Spriedums, 2016. gada 21. decembris, **Komisija/World Duty Free Group u.c.** (C-20/15 P un C-21/15 P, [EU:C:2016:981](#)).

27] Spriedumi, 2014. gada 7. novembris, **Banco Santander un Santusa/Komisija** (T-399/11, [EU:T:2014:938](#)) un **Autogrill España/Komisija** (T-219/10, [EU:T:2014:939](#)).

28] Atbilstoši šai metodei, vispirms ir jāidentificē vispārējais vai "normālais" nodokļu režīms, kas ir piemērojams attiecīgajā dalībvalstī (pirmais posms), un pēc tam tai ir jāpierāda, ka attiecīgais nodokļu pasākums ir atkāpe no minētā vispārējā režīma, ciktāl ar to tiek ieviestas atšķirības starp subjektiem, kuri, ievērojot ar attiecīgo vispārējo režīmu izvirzīto mērķi, atrodas faktiski un juridiski salīdzināmā situācijā (otrais posms). Tomēr "valsts atbalsta" jēdziens neattiecas uz pasākumiem, ar ko nosaka diferenciāciju starp uzņēmumiem, kuri, ievērojot ar attiecīgo tiesisko režīmu izvirzīto mērķi, atrodas faktiski un juridiski salīdzināmā situācijā un kuri tādā *a priori* ir selektīvi, tiklīdz attiecīgā dalībvalsts spēj pierādīt, ka šāda diferenciācija ir pamatota, jo tā izriet no sistēmas, kurā tie ietilpst, rakstura vai uzbūves (trešais posms).

29] Komisijas Lēmums (ES) 2015/1225 (2012. gada 19. decembris) par uzņēmuma *VEA SpA* kapitāla ieguldījumiem uzņēmumā *VEA [Handling] SpA* (SA.21420 (C 14/10) (ex NN 25/10) (ex CP 175/06)) (OV 2015, L 201, 1. lpp.).

ka aplūkojamie pasākumi esot attiecināmi uz Itālijas valsti, un, otrkārt, neesot ievērojusi privātā ieguldītāja kritēriju. Spriedumā tiek sniegti precizējumi par atbalsta pasākumu attiecināmību uz valsti, kā arī par pierādīšanas pienākumu attiecībā uz informēta privātā ieguldītāja principu.

Saistībā ar konkrēto pasākumu attiecināmību uz valsti Vispārējā tiesa tika lūgta izlemt jautājumu, vai Komisijai šo atbalsta pasākumu, kas pieņemti katru gadu laika posmā no 2002. līdz 2010. gadam, attiecināmība uz valsti ir jāpierāda atsevišķi par katru gadu. Šajā ziņā Vispārējā tiesa piebilst, ka, tā kā valsts intervences pasākumiem var būt dažādas formas un tie ir jāizvērtē atbilstoši to sekām, nevar tikt izslēgts, ka LESD 107. panta 1. punkta piemērošanas mērķiem vairāki secīgi valsts intervences pasākumi būtu jāuzskata par vienu. Tā tas it īpaši ir gadījumā, ja starp secīgiem valsts intervences pasākumiem, ievērojot to hronoloģiju, mērķi un uzņēmuma stāvokli šīs intervences brīdī, ir tik cieša saikne, ka nav iespējams tos nodalīt, kā tas pēc Vispārējās tiesas uzskatiem ir izskatāmajā lietā.

Attiecībā uz pierādīšanas pienākumu par privātā ieguldītāja principu Vispārējā tiesa sāk ar atgādinājumu, ka saskaņā ar principiem par pierādīšanas pienākumu valsts atbalsta jomā Komisijai ir jāpierāda valsts pasākuma esamība. Šajā ziņā tai attiecīgo pasākumu izmeklēšanas procedūra ir jāveic rūpīgi un objektīvi, lai galīgā lēmuma, kurā tiek konstatēta atbalsta pastāvēšana un attiecīgajā gadījumā – tā nesaderība un prettiesiskums, pieņemšanas brīdī tās rīcībā būtu iespējami pilnīgākie un ticamākie pierādījumi. Vispārējā tiesa norāda, ka, konkrētāk, Komisijas pārbaude par to, vai attiecīgie pasākumi var tikt atzīti par valsts atbalstu tādēļ, ka valsts iestādes nebija rīkojušās tā, kā būtu rīkojies privātais ieguldītājs, prasa veikt sarežģītu ekonomisko vērtējumu. Savienības tiesas pārbaudē, kas jāveic šajā saistībā, tā nevar aizstāt Komisijas vērtējumu ar savu ekonomisko vērtējumu, bet tai tikai ir jāpārbauda, vai ir ievēroti procesuālie un pamatojuma noteikumi, fakti saturiskā precizitāte, vai nav pieļauta acīmredzama kļūda fakti novērtējumā un vai nav notikusi pilnvaru nepareiza izmantošana. Lai noteiktu, vai Komisija ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu fakti vērtējumā, kas varētu pamatot apstrīdētā lēmuma atcelšanu, prasītāju iesniegtajiem pierādījumiem ir jābūt pietiekamiem, lai apstrīdētu minētā lēmuma ietvaros veiktā fakti vērtējuma ticamību. Tāpat Vispārējā tiesa atgādina, ka, piemērojot privātā kreditora kritēriju, Komisijai ir jāveic visaptverošs novērtējums, ņemot vērā visus elementus, kuriem ir nozīme lietā. Šajā ziņā, pirmkārt, ir jāuzskata par piemērotu jebkura informācija, kura var nozīmīgā veidā ietekmēt vidēji piesardzīga un rūpīga privātā kreditora, kurš atrodas publisko tiesību subjektā – kreditora situācijai vistuvākā iespējamā situācijā un cenšas panākt to summu samaksu, kas tam pienākas no maksājumu grūtībās nonākušā debitora, lēmumu pieņemšanas procesu. Otrkārt, privātā ieguldītāja kritērija piemērošanā nozīme ir tikai informācijai un paredzamajām attīstības tendencēm šī lēmuma pieņemšanas brīdī. Proti, Komisijai nav pienākuma pārbaudīt informāciju, ja pierādījumi ir iegūti pēc lēmuma par šo ieguldījumu veikšanu pieņemšanas, un tas neatbrīvo attiecīgo dalībvalsti no pienākuma veikt atbilstošu iepriekšēju ieguldījuma rentabilitātes novērtējumu pirms šī ieguldījuma veikšanas. Šajā lietā uzskatot, ka nav veikts šāds atbilstošs iepriekšējs ieguldījuma rentabilitātes novērtējums, Vispārējā tiesa secināja, ka prasītājs nav pierādījis, ka Komisija būtu pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, noraidīdama argumentu, saskaņā ar kuru privātā ieguldītāja kritērijs esot ticis ievērots.

2. Saderība

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 12. jūlija spriedums **Austrija/Komisija** (T-356/15, pārsūdzēts apelācijas instancē ³⁰, [EU:T:2018:439](#)), Vispārējai tiesai tika lūgts pārbaudīt lēmuma, kurā Komisija konstatēja, ka Apvienotās Karalistes plānotais atbalsta pasākums *Hinkley Point* atomelektrostacijas atbalstam ir saderīgs ar iekšējo tirgu, un atļāvusi

30| Lieta C-594/18 P **Austrija/Komisija**.

ši pasākuma īstenošanu, tiesiskumu ³¹. Šī lieta tostarp sniedza iespēju Vispārējai tiesai precizēt savstarpējo saistību starp LESD 107. pantu un *Euratom* līgumu attiecībā uz pasākumiem kodolenerģijas jomā.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka, ciktāl *Euratom* līgumā nav paredzētas izsmeljošas normas attiecībā uz valsts atbalstu, LESD 107. pants ir piemērojams aplūkojamajiem pasākumiem, pat ja tie ir paredzēti ar *Euratom* līgumu saistīta mērķa sasniegšanai. Tomēr, piemērojot šo tiesību normu ar kodolenerģijas jomu saistītiem pasākumiem, ir jāņem vērā *Euratom* līguma normas un mērķi.

Turklāt, izskatot nosacījumus LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunkta piemērošanai šādiem pasākumiem, Vispārējā tiesa, pirmkārt, atgādina, ka saskaņā ar šo normu sabiedrības interešu mērķim, ko ir paredzēts sasniegt ar aplūkojamo pasākumu, nav noteikti jābūt mērķim, kas kopīgs visām vai lielākajai daļai dalībvalstu. Ņemot vērā *Euratom* līguma normas un dalībvalstu tiesības izvēlēties starp dažādiem energoavotiem, dalībvalsts var nolemt veicināt kodolenerģiju un, konkrētāk, stimulēt jaunu kodolenerģijas ražošanas jaudu izveidi kā sabiedrības interešu mērķi LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunkta izpratnē. Otrkārt, attiecībā uz jautājumu, vai atbalstu var uzskatīt par atbilstīgu, nepieciešamu un samērīgu, Vispārējā tiesa norāda, ka atbilstošs jautājums, lai noteiktu, vai valsts intervence bijusi nepieciešama, ir tas, vai dalībvalsts izvirzītais sabiedrības interešu mērķis tiktu sasniegts bez šīs intervences. Valsts intervenci var uzskatīt par nepieciešamu, ja ar tirgus faktoriem vien nav iespējams laikus īstenot dalībvalsts izvirzīto sabiedrības interešu mērķi, pat ja pats par sevi šāds tirgus nevar tikt uzskatīts par nepilnīgu. Turklāt Vispārējā tiesa precizē, ka LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktā nav tieši prasīts, lai Komisija aprēķinātu precīzu summu no atbalsta pasākuma izrietošajam dotācijas ekvivalentam. Tādējādi, ja Komisija var secināt, ka atbalsta pasākums ir atbilstīgs, nepieciešams un samērīgs, neizklāstot precīzu šo summu, tai nevar pārnest, ka tā šo summu nav aprēķinājusi. Visbeidzot, Vispārējā tiesa piebilst, ka darbības atbalstu, ar ko paredzēts saglabāt *status quo* vai atbrīvot uzņēmumu no izmaksām, kuras tam parasti būtu jāsedz saistībā ar ikdienas pārvaldību vai parastu darbību, nevar uzskatīt par saderīgu ar iekšējo tirgu, jo tāds atbalsts neatbilst LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunkta prasībām. Savukārt nekas neaizliedz atbalsta pasākumu, ar ko ir paredzēts sasniegt sabiedrības interešu mērķi, kurš ir atbilstīgs un nepieciešams šī mērķa sasniegšanai, kam nav tāda nelabvēlīga iespaids uz tirdzniecības apstākļiem, kas ir pretrunā kopīgām interesēm, un kurš tāpat neatbilst LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunkta prasībām, atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu, piemērojot šo tiesību normu, neatkarīgi no tā, vai tas ir kvalificējams kā atbalsts ieguldījumam vai kā darbības atbalsts.

3. Iepriekšējas izskatīšanas stadija – Izmeklēšanas pienākums

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 19. septembra spriedums **HH Ferries u.c./Komisija** (T-68/15, [EU:T:2018:563](#)), Vispārējai tiesai bija jālemj par prasību attiecībā pret Komisijas lēmumu, pirmkārt, pēc LESD 108. panta 3. punktā paredzētās iepriekšējas izskatīšanas procedūras nekvalificēt atsevišķus pasākumus kā atbalstu un, otrkārt, neizvirzīt iebildumus pret valsts garantijām un nodokļu atbalstu, kas piešķirts konsorcijam, kuram uzdots pastāvīgā dzelzceļa un autoceļa savienojuma infrastruktūras projekta būvniecība un ekspluatācija Ēresunda [Øresund] jūras šaurumā starp Kastrupu [Kastrup] (Dānija) un Limhamnu [Limhamn] (Zviedrija) ³². Prasītājas tostarp norāda uz to, ka Komisija nav izpildījusi LESD 108. panta 2. punktā paredzēto pienākumu uzsākt formālo izmeklēšanas procedūru. Tās uzskata, ka pirmstiesas izmeklēšanā Komisija saskārās ar nopietnām grūtībām, tādēļ tai bija jāuzsāk formālā izmeklēšanas procedūra.

³¹ Komisijas Lēmums (ES) 2015/658 (2014. gada 8. oktobris) par atbalsta pasākumu SA.34947 (2013/C) (ex 2013/N), ko Apvienotā Karaliste plāno īstenot, lai atbalstītu *Hinkley Point C* [vienības] atomelektrostaciju (OV 2015, L 109, 44. lpp.).

³² Eiropas Komisijas Lēmums C(2014) 7358 *final* (2014. gada 15. oktobris) pēc LESD 108. panta 3. punktā paredzētās iepriekšējas izskatīšanas procedūras nekvalificēt noteiktus pasākumus par atbalstu vai neizvirzīt iebildumus pret valsts atbalstu SA.36558 (2014/NN) un SA.38371 (2014/NN) – Dānija, kā arī SA.36662 (2014/NN) – Zviedrija attiecībā uz publisko finansējumu pastāvīgā savienojuma pāri Ēresunda [šaurumam] infrastruktūras projektam (OV 2014, C 418, 1. lpp., un OV 2014, C 437, 1. lpp.).

Vispārējā tiesa atgādina, ka gadījumā, ja Komisija pēc pirmās pārbaudes LESD 108. panta 3. punktā paredzētās procedūras ietvaros nevar gūt pārliecību, ka attiecīgais valsts atbalsta pasākums vai nu nav valsts atbalsts LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, vai nu tas, lai gan ir atzīstams par atbalstu, tomēr ir saderīgs ar LESD, vai arī gadījumā, ja šī procedūra nav tai ļāvusi pārvarēt visas grūtības, ko rada attiecīgā pasākuma saderības novērtēšana, Komisijai ir pienākums uzsākt LESD 108. panta 2. punktā paredzēto procedūru un tai šajā sakarā nav rīcības brīvības. Lai gan iepriekšējās izskatīšanas procedūras laikā Komisijas veiktās izmeklēšanas nepietiekamais vai nepilnīgais raksturs ir netiešs pierādījums par nopietnu grūtību pastāvēšanu, prasītājam ir jāpierāda nopietnu grūtību pastāvēšana, šo pierādījumu tas var sniegt, pamatojoties uz savstarpēji atbilstošu netiešu pierādījumu kopumu.

Šajā jautājumā Vispārējā tiesa konstatē, ka apstrīdētajā lēmumā nav ietverti skaidrojumi par iemesliem, kāpēc attiecīgās sniegtās valsts garantijas būtu jāuzskata par atbalsta shēmām, bet tas ir apstāklis, kas atklāj nepietiekamas un nepilnīgas pārbaudes esamību. It īpaši tā nekādi nepaskaidro, kādā veidā valsts garantijās ietvertie atbalsti atbilst nosacījumam, saskaņā ar kuru atbalsts nedrīkst būt saistīts ar kādu konkrētu projektu, kā tas izriet no Regulas (EK) Nr. 659/1999 1. panta d) punkta ³³.

Turklāt Vispārējā tiesa vērš uzmanību uz to, ka strīdīgā atbalsta saderības pārbaude bija nepietiekama un nepilnīga, ciktāl Komisija, pirmkārt, nav pārbaudījusi valsts garantiju izmantošanas nosacījumu pastāvēšanu; otrkārt, nav spējusi savas sākotnējās pārbaudes gaitā noteikt valsts garantijās ietverto atbalsta elementu; treškārt, nav pārbaudījusi darbības atbalsta darbības izmaksu segšanai iespējas pastāvēšanu; ceturtkārt, tai nebija zināmas ne attiecīgā atbalsta summas, ne precīzs tā ilguma ierobežojums; piektkārt, tās rīcībā nebija pietiekamas informācijas, lai pierādītu, ka ar valsts garantijām saistītais atbalsts un ar Dānijas nodokļu atbalstu saistītais atbalsts bija ierobežoti ar nepieciešamo minimumu strīdīgā projekta īstenošanai, un, sestkārt, tā nav pārbaudījusi nedz attiecīgā atbalsta ietekmi uz konkurenci un tirdzniecību starp dalībvalstīm, nedz arī izvērtējusi tā pozitīvo un negatīvo ietekmi. Tā secina, ka, analizējot attiecīgā atbalsta saderību, Komisija ir saskārusies ar nopietnām grūtībām, kas Komisijai esot radījis pienākumu uzsākt formālo izmeklēšanas procedūru, un ar šādu pamatojumu atcelt apstrīdēto lēmumu.

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 15. novembra spriedums **Energy un Tempus Energy Technology/Komisija** (T-793/14, [EU:T:2018:790](#)), Vispārējai tiesai bija jālemj par Komisijas lēmuma necelt iebildumus pret atbalsta shēmu attiecībā uz jaudas tirgu Apvienotajā Karalistē, jo minētā shēma ir saderīga ar iekšējo tirgu atbilstoši LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktam ³⁴, tiesiskumu. Prasītājas norādīja, ka, pabeidzot iepriekšēju izskatīšanu un ņemot vērā apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī pieejamo informāciju, Komisija nevarēja uzskatīt, ka ieplānotais jaudas tirgus nerada šaubas par tā saderību ar iekšējo tirgu.

Izskatot šo jautājumu it īpaši saskaņā ar Pamatnostādnēm par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.–2020. gadam ³⁵, Vispārējā tiesa uzsver, ka Regulas Nr. 659/1999 4. panta 3. un 4. punktā paredzētajam šaubu jēdzienam ir objektīvs raksturs. Lai pārbaudītu, vai šādas šaubas pastāv, ir objektīvi jāizmeklē gan apstākļi, kādos strīdus pasākums ir ticis pieņemts, gan pasākuma saturs, salīdzinot lēmuma pamatojumu ar Komisijas rīcībā esošo informāciju brīdī, kad tā ir pieņēmusi lēmumu par apstrīdētā atbalsta saderību ar iekšējo tirgu. Tā arī norāda, ka, lai Komisija spētu pietiekami pārbaudīt piemērojamās valsts atbalsta noteikumus, tai nav pienākuma savu vērtējumu ierobežot vienīgi ar strīdus pasākuma paziņojumā ietvertajiem elementiem.

³³ Padomes Regula (EK) Nr. 659/1999 (1999. gada 22. marts), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD 108.] panta piemērošanai (OV 1999, L 83, 1. lpp.).

³⁴ Komisijas Lēmums C(2014) 5083 *final* (2014. gada 23. jūlijs) necelt iebildumus par atbalsta shēmu attiecībā uz jaudas tirgu Apvienotajā Karalistē, jo minētā shēma ir saderīga ar iekšējo tirgu atbilstoši LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktam (Valsts atbalsts 2014/ N2) (OV 2014, C 348, 5. lpp.).

³⁵ Pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.–2020. gadam (OV 2014, C 200, 1. lpp.).

Tā var un vajadzības gadījumā tai ir pienākums meklēt nozīmīgu informāciju, lai, pieņemot apstrīdēto lēmumu, tās rīcībā esošie vērtēšanas elementi pamatoti varētu tikt uzskatīti par pietiekamiem un skaidriem novērtēšanas izdarīšanai. Tādējādi šai lietā, lai pierādītu, ka pastāv šaubas Regulas Nr. 659/1999 4. panta 4. punkta izpratnē, prasītājam bija jāpierāda, ka Komisija nav rūpīgi un objektīvi meklējusi un pārbaudījusi visus šajā pārbaudē nozīmīgos apstākļus vai ka tā tos nav pienācīgi ņēmusi vērā nolūkā kļiedēt jebkādas šaubas par paziņotā pasākuma saderību ar iekšējo tirgu.

Vispārējā tiesa uzskata, ka fakts, ka iepriekšēja izskatīšana ir ilgusi tikai mēnesi, vēl neļauj uzskatīt, ka tas būtu pārliecinošs netiešs pierādījums, lai pēc strīdus pasākuma pirmās pārbaudes varētu konstatēt, ka nepastāv šaubas. Pirmspaziņošanas posmā Komisija nosūtīja Apvienotajai Karalistei virkni jautājumu, kuri liecināja par tās grūtībām veikt pilnīgu novērtējumu par pasākumu, kuru bija paredzēts paziņot. Tā vienu nedēļu pirms minētā pasākuma paziņošanas Komisija nosūtīja Apvienotajai Karalistei virkni jautājumu par – tostarp – plānotā pasākuma stimulējošo ietekmi, tā samērīgumu un jaudas piegādātāju varbūtējo diskrimināciju; šie ir trīs galvenie jautājumi Komisijas veicamajā novērtējumā atbilstoši Pamatnostādnēm. Tajā pašā laikā Komisija sazinājās arī ar trīs dažādu veidu operatoriem, kuri pauda bažas par dažiem paredzētajiem jaudas tirgus aspektiem. Turklāt nešķiet, ka iepriekšējās izskatīšanas stadijā Komisija būtu veikusi īpašu novērtējumu vai neatkarīgi izmeklējusi Apvienotās Karalistes nosūtīto informāciju, kas attiecas uz pieprasījuma pārvaldības lomu jaudas tirgū. Vispārējā tiesa turklāt uzskata, ka Komisija nav pareizi novērtējusi šo lomu. Turklāt Vispārējā tiesa konstatē, ka Komisija bija informēta par tehnisko ekspertu grupas norādītajām problēmām attiecībā uz pieprasījuma pārvaldības potenciāla ņemšanu vērā jaudas tirgū. Tomēr no apstrīdētā lēmuma izriet, ka Komisija ir uzskatījusi, ka, lai izvērtētu, vai pieprasījuma pārvaldība ir faktiski ņemta vērā, un šajā ziņā atbrīvotos no šaubām par atbalsta shēmas saderību ar iekšējo tirgu, pietiekot akceptēt Apvienotās Karalistes izstrādātos noteikumus šajā jomā. Savas analīzes beigās Vispārējā tiesa secina, ka paziņotā pasākuma saderības ar iekšējo tirgu vērtējums ir radījis šaubas Regulas Nr. 659/1999 4. panta izpratnē, kuru dēļ Komisijai būtu vajadzējis uzsākt LESD 108. panta 2. punktā paredzēto procedūru.

4. Atgūšana

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 15. novembra spriedums **Banco Santander un Santusa/Komisija** (T-399/11 RENV, [EU:T:2018:787](#)), Vispārējai tiesai tostarp bija iespēja precizēt nosacījumus, ar kādiem par prettiesisku un nesaderīgu atzīts atbalsts nevar tikt atgūts saskaņā ar tiesiskās palāvēības aizsardzības principu. Šajā lietā Komisija uzskatīja, ka attiecīgās shēmas saņēmējiem varēja būt šāda palāvēība līdz brīdim, kad *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* tika publicēts lēmums uzsākt formālo izmeklēšanas procedūru. Savās prasībās prasītājas tostarp apgalvoja, ka Komisijai bija jāatzīst šādas palāvēības esamība līdz apstrīdētā lēmuma publicēšanas dienai.

Šajā sakarā Vispārējā tiesa vispirms atgādina, ka, lai būtu tiesības atsaukties uz tiesiskās palāvēības aizsardzības principu, ir jābūt izpildītiem trim kumulatīviem nosacījumiem. Pirmkārt, administrācijai ir jābūt sniegušai ieinteresētajai personai konkrētus, beznosacījumu un saskaņotus solījumus, kuri izriet no kompetentiem un uzticamiem avotiem. Otrkārt, šiem solījumiem ir jābūt tādiem, kas var radīt pamatotas cerības personai, kurai tie ir adresēti. Treškārt, sniegtajām garantijām ir jāatbilst piemērojamām tiesību normām. Vispārējā tiesa uzskata, ka, ja pastāvētu noteikums vai princips, saskaņā ar kuru Komisijai ir pienākums noteikt jebkura nelikumīga un ar iekšējo tirgu nesaderīga atbalsta atgūšanu, solījumi par šāda atbalsta neatgūšanu, kas varētu izrietēt no solījumiem, ka attiecīgais pasākums netiks kvalificēts kā atbalsts, noteikti būtu pretrunā šim principam vai šim noteikumam. Tādējādi tiesiskās palāvēības aizsardzības principa piemērošanas trešais kumulatīvais nosacījums nekad nebūtu izpildāms. Vispārējā tiesa tomēr uzskata, ka uzņēmumi, kuriem bija piemērojams strīdīgais režīms vai kuriem tas varēja tikt piemērots, pēc lēmuma par procedūras uzsākšanu publicēšanas dienas varēja nekavējoties pielāgot savu rīcību, neuzņemoties līgumiskas saistības attiecībā uz kapitāldaļu iegādi ārvalstīs reģistrētā sabiedrībā, ja tie uzskatīja, ka šādas saistības, ņemot vērā risku,

ka tie pilnībā nevarēs gūt strīdīgajā pasākumā paredzēto nodokļu priekšrocību, ekonomiski nav pietiekami pievilcīgas.

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 15. novembra spriedums **Deutsche Telekom/Komisija** (T-207/10, [EU:T:2018:786](#)), Vispārējā tiesa arī lēma par Komisijas lēmumu, kurš bija 2018. gada 15. novembra sprieduma **Banco Santander un Santusa/Komisija** (T-399/11 RENV, [EU:T:2018:787](#)) priekšmets, šoreiz pēc konkurējoša uzņēmuma atbalsta saņēmēja prasības. Prasītāja uzskata, ka Komisijai esot bijis jāpieprasa atgūt atbalstus, kas piešķirti saskaņā ar šo shēmu, un jālīdz – uz tiesiskās palāvības aizsardzības principa pamata – turpināt šīs shēmas īstenošanu attiecībā uz kapitāldaļu iegādēm, kas veiktas pirms lēmuma par formālās procedūras uzsākšanu publicēšanas.

Attiecībā uz šo argumentāciju Vispārējā tiesa uzsver, ka gadījumā, ja atbalsts ir piešķirts, par to iepriekš nepaziņojot Komisijai, un tādējādi tas ir nelikumīgs atbilstoši LESD 108. panta 3. punktam, atbalsta saņēmējam dotajā brīdī nevar būt tiesiskās palāvības attiecībā uz atbalsta piešķiršanas likumību, izņemot, ja pastāv ārkārtas apstākļi. Šī izņēmuma atzīšanu pamato it īpaši dalībvalstu un saņēmēju atšķirīgais statuss attiecībā uz paziņošanas pienākumu. Izņēmums, kas noteikts atbalsta saņēmēju labā, turklāt ir pamatots ar faktu, ka bez tā atzīšanas vispārējais tiesiskās palāvības aizsardzības princips zaudētu savu jēgu valsts atbalsta jomā, jo atgūšanas pienākums, kura apjomu ar šo principu tiek mēģināts mazināt, attiecas tikai uz nepaziņotajiem atbalstiem, kas īstenoti bez Komisijas apstiprinājuma.

Tādējādi, it īpaši izskatot atzītas tiesiskās palāvības piemērojamību laikā, Vispārējā tiesa norāda, ka šajā kontekstā ir jānošķir tiesiskās palāvības iegūšanas diena, kas atbilst datumam, kad sniegti konkrētie solījumi, un priekšmets, uz kuru attiecas iegūtā tiesiskā palāvība, kas var attiekties arī uz pirms šī datuma noslēgtiem darījumiem saskaņā ar sniegto konkrēto solījumu noteikumiem. Visbiežāk tiesiskā palāvība, jo īpaši šajā gadījumā, attiecas uz esošas situācijas saglabāšanu, kas pēc būtības ir radusies pirms akta, kurš rada palāvību par tās saglabāšanu. No tā izriet, ka šajā gadījumā Komisija nav kļūdaini uzskatījusi, ka tiesiskā palāvība attiecas uz atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar strīdīgo shēmu kopš šīs shēmas stāšanās spēkā.

IV. Intelektuālais īpašums – Eiropas Savienības preču zīme

1. Grozīšanas pilnvaras

Lietā, kurā izdots 2018. gada 1. februāra rīkojums **ExpressVPN/EUIPO (EXPRESSVPN)** (T-265/17, [EU:T:2018:79](#)), Vispārējai tiesai bija iespēja lemt par jautājumu, vai par pieņemamu var atzīt prasību, kurā ir ietverts tikai viens prasījums par Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroja (EUIPO) Apelācijas padomes lēmuma grozīšanu. Šajā lietā savos apsvērumos par iebildi par prasības nepieņemamību, kuru izvirzīja EUIPO, prasītāja precizēja, ka tā lūdz tikai grozīt apstrīdēto lēmumu.

Vispārējā tiesa uzskata, ka tai iesniegtās prasības vienīgo prasījumu veido lūgums grozīt lēmumu saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 207/2009 ³⁶ 65. panta 3. punktu (tagad – Regulas (ES) 2017/1001 72. panta 3. punkts), kurā ir noteikts, ka attiecībā uz prasībām par Apelācijas padomju lēmumiem “Vispārējai tiesai ir piekritība

³⁶ Padomes Regula (EK) Nr. 207/2009 (2009. gada 26. februāris) par Kopienas preču zīmi (OV 2009, L 78, 1. lpp.), ar grozījumiem [aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2017/1001 (2017. gada 14. jūnijs) par Eiropas Savienības preču zīmi (OV 2017, L 154, 1. lpp.)].

anulēt vai izmainīt apstrīdēto lēmumu". Tā kā prasītāja savos apsvērumos par iebildi par nepieņemamību ir uzsvērusi, ka tā lūdz vienīgi "grozīt" apstrīdēto lēmumu, Vispārējā tiesa šajā gadījumā nevar interpretēt šo vienīgo prasījumu tādējādi, ka tā mērķis būtu gan atcelt, gan grozīt minēto lēmumu. Līdz ar to, tā kā lēmuma pilnīga vai daļēja atcelšana ir sākotnējs un nepieciešams nosacījums, lai apmierinātu prasījumu grozīt lēmumu atbilstoši Regulas Nr. 207/2009 65. panta 3. punktam, šādu prasījumu nav iespējams apmierināt, ja nav prasījuma par apstrīdētā lēmuma atcelšanu. Katrā ziņā, ciktāl prasītājas pieteikuma mērķis ir "ļaut EUIPO reģistrēt preču zīmi Eiropas Savienības Preču zīmju reģistrā" un Apelācijas padomes kompetencē nav izskatīt šādu pieteikumu, Vispārējai tiesai arī nav jāizskata tāds pieteikums par grozīšanu, kura mērķis ir grozīt Apelācijas padomes lēmumu šajā ziņā, un tādējādi šāda prasība ir jānoraida kā nepieņemama.

2. Absolūti atteikuma pamati

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 15. marta spriedums **La Mafia Franchises/EUIPO – Itālija** (*La Mafia SE SIENTA A LA MESA*) (T-1/17, [EU:T:2018:146](#)), tika izskatīts Itālijas Republikas iesniegtais pieteikums neatbilstības sabiedriskajai kārtībai dēļ atzīt par spēkā neesošu grafisku preču zīmi – kombinētu apzīmējumu, ko veido melnas krāsas četrstūris, kura iekšpusē ir izvietoti vārdiskie elementi "*la mafia*" un "*se sienta a la mesa*", kuri attēloti ar baltiem burtiem un kuru aizmugurē ir sarkanas rozes attēls. EUIPO anulēšanas nodaļa un pēc tam Apelācijas padome uzskatīja, ka apstrīdētā preču zīme ir pretēja sabiedriskajai kārtībai un ka tādēļ tā ir jāatzīst par pilnībā spēkā neesošu atbilstoši Regulas Nr. 207/2009 7. panta 1. punkta f) apakšpunktam (tagad – Regulas Nr. 2017/1001 7. panta 1. punkta f) apakšpunkts).

Saņēmusi prasītājas celto prasību pret Apelācijas padomes lēmumu, Vispārējā tiesa vispirms atgādina, ka, lai piemērotu Regulas Nr. 207/2009 7. panta 1. punkta f) apakšpunktā paredzēto absolūto atteikuma pamatojumu, ir jāņem vērā gan visām Savienības dalībvalstīm kopīgie apstākļi, gan arī individuālu dalībvalstu īpašie apstākļi, kas var ietekmēt šajās dalībvalstīs esošās konkrētās sabiedrības daļas uztveri. Tādējādi no vārdiskā elementa "*la mafia*" dominējošā rakstura secinot, ka apstrīdētā preču zīme tiks uztverta kā atsauce uz noziedzīgo organizāciju, kas zināma ar šo vārdu, Vispārējā tiesa uzskata, ka noziedzīgās darbības, kuras izdara šī organizācija, pārkāpj pašas pamatvērtības, uz kurām ir balstīta Savienība, konkrēti, cilvēka cieņas un brīvības ievērošanu, kuras ir paredzētas LES 2. pantā un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 2., 3. un 6. pantā. Uzsverot, ka šīs vērtības nav nošķiramas un veido Savienības garīgo un morālo mantojumu, Vispārējā tiesa turklāt precizē, ka mafija darbojas sevišķi smagas noziedzības jomās ar pārrobežu dimensiju, kurās Savienības likumdevēja iejaukšanās ir paredzēta LESD 83. pantā. Turklāt tā norāda, ka vārdiskais elements "*la mafia*" šīs noziedzīgās organizācijas radītā būtiskā apdraudējuma Itālijas drošībai un stabilitātei dēļ šajā dalībvalstī tiek uztverts ar spēcīgu negatīvu konotāciju. Tāpēc Vispārējā tiesa atzīst, ka Apelācijas padome pamatoti ir uzskatījusi, ka apstrīdētās preču zīmes vārdiskais elements "*la mafia*" konkrētajai sabiedrības daļai acīmredzami atsauc atmiņā tādas noziedzīgas organizācijas nosaukumu, kas atbildīga par sevišķi smagu sabiedriskās kārtības apdraudējumu.

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 24. oktobra spriedums **Pirelli Tyre/EUIPO – Yokohama Rubber ("L" formas gropes attēls)** (T-447/16, pārsūdzēts apelācijas instancē ³⁷, [EU:T:2018:709](#)), Vispārējai tiesai bija jāspriež par prasību, kas celta pret lēmumu, ar kuru EUIPO Apelācijas piektā padome atstāja negrozītu Anulēšanas nodaļas lēmumu, ka prasītājas preču zīmi – grafisko preču zīmi, kurā ir attēlota "L" formas grope un kas ir reģistrēta tostarp attiecībā uz riepām, – veidoja tikai izstrādājuma forma, kura ir vajadzīga tehniska rezultāta iegūšanai Regulas (EK) Nr. 40/94 ³⁸ 7. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkta izpratnē. Savas prasības pamatojumam prasītāja

³⁷ Lieta C-818/18 P *Yokohama Rubber – Pirelli Tyre/EUIPO* un lieta C-6/19 P *Pirelli Tyre*.

³⁸ Padomes Regula (EK) Nr. 40/94 (1993. gada 20. decembris) par Kopienas preču zīmi (OV 1994, L 11, 1. lpp.), ar grozījumiem (aizstāta ar Regulu Nr. 207/2009, kura savukārt ir aizstāta ar Regulu 2017/1001).

tostarp pārmet Apelāciju padomei, ka tā balstījusi savu lēmumu uz tādu 7. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkta versiju, kas nebija piemērojama *ratione temporis*.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa uzsver, ka ar Regulu (ES) 2015/2424 ³⁹ ir ticis grozīts Regulas Nr. 207/2009 7. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkta (tagad Regulas 2017/1001 7. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkts) formulējums, kas skar pamatnormu. Vispārējā tiesa uzskata, ka no Regulas 2015/2424 formulējuma, mērķa un noteikumu struktūras neizriet, ka Regulas Nr. 207/2009 7. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkts versijā, kas izriet no Regulas 2015/2424, būtu jāpiemēro attiecībā uz situācijām, kuras radušās pirms tās stāšanās spēkā 2016. gada 23. martā. No tā izriet, ka Regulas Nr. 207/2009 7. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkts redakcijā, kas izriet no Regulas 2015/2424, acīmredzami nebija piemērojams šajā gadījumā, ņemot vērā, ka apstrīdētā preču zīme tika reģistrēta 2002. gada 18. oktobrī pēc 2001. gada 23. jūlijā iesniegtā reģistrācijas pieteikuma. Tātad Apelācijas padomei šajā gadījumā esot bijis jāizvērtē, vai apstrīdētā preču zīme ir jāatzīst par spēkā neesošu saskaņā ar Regulas Nr. 40/94 7. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punktu.

Pēc būtības Vispārējā tiesa vispirms konstatē, ka apstrīdētais apzīmējums – tāds, kāds tas tika reģistrēts, – neatveido nedz riepas formu, nedz arī riepās protektora formu. Tā norāda – protams, ka, lai identificētu divdimensiju apzīmējuma būtiskās iezīmes, Apelācijas padome var papildus grafiskajam attēlojumam un iespējamajiem aprakstiem, kas iesniegti kopā ar preču zīmes reģistrācijas pieteikumu, ņemt vērā lietderīgos elementus, kas ļautu novērtēt, ko konkrēti attiecīgais apzīmējums atveido. Tomēr *EUIPO* nav atļauts formas, ko atveido apstrīdētais apzīmējums, kvalificēšanas nolūkā pielikt klāt šai formai tādus elementus, kuri neveido šo apzīmējumu un kuri tātad atrodas ārpus tā vai ar to nav saistīti. Regulas Nr. 40/94 7. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkta pamatā esošās vispārējās intereses neļauj Apelācijas padomei, piemērojot šo īpašo tiesību normu, atkāpties no formas, kas attēlota ar apzīmējumu. Turklāt piebilstot, ka Regulas Nr. 40/94 7. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punktā paredzētā absolūtā atteikuma pamata piemērošanas joma nav ierobežota tikai līdz apzīmējumiem, kas sastāv vienīgi no “preces formas” kā tādas, Vispārējā tiesa tomēr norāda, ka šajā lietā apstrīdētais apzīmējums nesastāv tikai un vienīgi no attiecīgo preču formas, nedz arī no tādas formas, kas pati par sevi attēlo nozīmīgu šīs preces daļu kvalitatīvā un kvantitatīvā aspektā. Tātad Apelācijas padome ir kļūdaini uzskatījusi, ka ar apstrīdēto apzīmējumu tika attēlots riepās protektors un ka minētais apzīmējums sastāv no “preces formas” Regulas Nr. 40/94 7. panta 1. punkta e) apakšpunkta ii) punkta izpratnē.

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 25. oktobra spriedums ***Devin/EUIPO – Haskovo (DEVIN)*** (T-122/17, pārsūdzēts apelācijas instancē ⁴⁰, [EU:T:2018:719](#)), Vispārējai tiesai bija jāpārbauda līdzsvars starp vispārējo interesi aizsargāt ģeogrāfisko nosaukumu pieejamību un preču zīmes īpašnieka īpašajām interesēm. Šajā lietā *EUIPO* Apelācijas otrā padome atstāja negrozītu Anulēšanas nodaļas lēmumu, ar kuru apstrīdētā preču zīme, kas bija reģistrēta attiecībā uz bezalkoholiskajiem dzērieniem, tika atzīta par spēkā neesošu tādēļ, ka, tā kā pilsēta Devina [*Devin*] (Bulgārija) ir zināma plašākai sabiedrībai kā karsto avotu kūrorts, minētā preču zīme apraksta aptverto preču ģeogrāfisko izcelsmi.

Vispirms aplūkojot to, kā jēdzienu “*devin*” uztver vidusmēra patērētājs Bulgārijas kaimiņvalstīs, proti, Grieķijā un Rumānijā, Vispārējā tiesa konstatē, ka tikai tas vien, ka Devinas pilsētu atrod interneta meklētājprogrammas, nav pietiekami, lai pierādītu, ka runa ir par vietu, kuru zina būtiska daļa no šo valstu konkrētās sabiedrības. Tāpat “tūrisma profila, kas nav nenozīmīgs, esamība internetā” pati par sevi nevarot būt pietiekama, lai pierādītu, ka konkrētā ārvalstu sabiedrība zina par mazu pilsētu. Šajā lietā Vispārējā tiesa norāda, ka Apelācijas

³⁹| Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/2424 (2015. gada 16. decembris), ar ko groza Komisijas Regulu Nr. 207/2009 un Regulu (EK) Nr. 2868/95, ar ko īsteno Regulu Nr. 40/94, un atceļ Komisijas Regulu (EK) Nr. 2869/95 par maksām, kas jāmaksā Iekšējā tirgus saskaņošanas birojam (preču zīmes, paraugi un modeļi) (OV 2015, L 341, 21. lpp.).

⁴⁰| Lieta C-800/18 P ***Haskovo/EUIPO***.

padome, nepamatoti fokusējoties uz ārvalstu tūristiem, it īpaši grieķiem un rumāņiem, kas apmeklē Bulgāriju vai Devinu, nav ņēmusi vērā visu konkrēto sabiedrību, kuru veido Savienības, tostarp Grieķijas un Rumānijas, vidusmēra patērētāji, taču ir kļūdaini fokusējusies uz konkrētās sabiedrības daļas minimālu vai niecīgu daļu, kas katrā ziņā ir izrādījusies nenozīmīga un šai sakarā nevar būt pietiekami reprezentatīva. Tādējādi Apelācijas padome ir veikusi nepiemērotu pārbaudi, kas ir neizbēgami izraisījusi kļūdainu faktu vērtējumu par to, kā konkrētā sabiedrība uztver vārdu “*devin*”.

Secinājusi, ka no lietas materiāliem neizriet, ka citu dalībvalstu, kas nav Bulgārija, vidusmēra patērētāji atpazītu vārdu “*devin*” kā ģeogrāfiskās izcelsmes norādi, Vispārējā tiesa tālāk izvērtē šī konstatējuma ietekmi uz ģeogrāfiskā nosaukuma *Devin* pieejamību. Tā piebilst, ka, lai gan Regulas 207/2009 12. panta 1. punkta b) apakšpunkts (tagad nedaudz grozītā veidā – Regulas 2017/1001 14. panta 1. punkta b) apakšpunkts) nepiešķir trešajām personām tiesības izmantot šādu nosaukumu kā preču zīmi, tas tomēr nodrošina, ka tās to var izmantot aprakstošā veidā, proti, kā norādi par ģeogrāfisko izcelsmi, ar nosacījumu, ka tā rūpnieciskos vai komercdarījumos tiek izmantota godīgi. Tādējādi tostarp ir atļauts aprakstoši izmantot nosaukumu *Devin*, lai popularizētu pilsētu kā tūrisma galamērķi. Turklāt Vispārējā tiesa precizē, ka Devinas pilsētas nosaukums paliek pieejams trešajām personām ne tik aprakstošai izmantošanai kā šīs pilsētas tūrisma popularizēšana, bet arī kā atšķirtspējīgs apzīmējums “pietiekama iemesla” gadījumā un nepastāvot sajaukšanas iespējai, kas izslēdz Regulas Nr. 207/2009 8. un 9. panta piemērošanu. Tādējādi vispārējā interese saglabāt tāda ģeogrāfiskā nosaukuma kā Devinas karsto avotu kūrortpilsētas nosaukums pieejamību var tikt aizsargāta ar atļaujām šādu nosaukumu aprakstošai izmantošanai un aizsardzības līdzekļiem, ar kuriem tiek ierobežotas apstrīdētās preču zīmes īpašnieka ekskluzīvās tiesības, un nav nepieciešams atzīt šo preču zīmi par spēcīgu neesošu. No tā izriet, ka Apelācijas padome ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā un ka tādēļ apstrīdētais lēmums jāatceļ.

3. Relatīvi atteikuma pamati

Lieta, kurā taisīts 2018. gada 1. februāra spriedums ***Philip Morris Brands/EUIPO – Explosal (Superior Quality Cigarettes FILTER CIGARETTES Raquel)*** (T-105/16, [EU:T:2018:51](#)), ir ļāvusi Vispārējai tiesai aplūkot jautājumu par to, vai spēcīgas neesamības atzīšanas procesā *EUIPO* Apelācijas padome varēja pamatoti atteikties ņemt vērā novēloti iesniegtus pierādījumus par Eiropas Savienības preču zīmes reputāciju. Sava pieteikuma *EUIPO* par spēcīgas neesamības atzīšanu pamatojumā prasītājas balstījās uz preču zīmes *Marlboro* reputāciju, tomēr neiesniedzot nekādus pierādījumus šai sakarā. Tā kā vēlāk iesniegtie pierādījumi procesā Apelācijas padomē tika noraidīti kā novēloti, prasītāja tai pārmeta, ka ir kļūdaini piemērots Regulas Nr. 207/2009 76. panta 2. punkts (tagad Regulas 2017/1001 95. panta 2. punkts), to lasot kopsakarā ar Regulas (EK) Nr. 2868/95 ⁴¹ 50. panta 1. punktu, uzskatot, ka tiktāl, ciktāl šiem konkrētiem novēloti iesniegtajiem pierādījumiem varētu būt reāla nozīme attiecībā uz procesa iznākumu, atteikums tos ņemt vērā esot pretrunā labas pārvaldības principam. Turklāt tā atsaucās uz agrāku šīs pašas Apelācijas padomes lēmumu, kurā bija atzīts, ka preču zīme *Marlboro* ir ieguvusi “augstu reputāciju” visā Savienībā.

Vispirms Vispārējā tiesa uzskata, ka, ciktāl Apelācijas padomē iesniegtie pierādījumi nav uzskatāmi par “papildu” vai “papildinošiem” pierādījumiem, kas ir paredzēti, lai tos pievienotu prasītājas jau iesniegtajiem pierādījumiem, Apelācijas padomei principā bija pienākums tos neņemt vērā atbilstoši Regulas Nr. 2868/95 50. noteikuma 1. punktam un Regulas Nr. 207/2009 76. panta 2. punktam. Tālāk tā uzsver, ka ikvienai pusei, kas atsaucas uz savas agrākās preču zīmes reputāciju, katra procesa, kurā tā piedalās, konkrētos ietvaros, pamatojoties uz faktiskiem apstākļiem, kurus tā uzskata par atbilstošākajiem, ir jāpierāda, ka minētā preču zīme ir ieguvusi šādu reputāciju, un tā nevar aprobežoties ar apgalvojumu, ka tā ir sniegusi šādus pierādījumus,

⁴¹ Komisijas Regula (EK) Nr. 2868/95 (1995. gada 13. decembris), ar ko īsteno Padomes Regulu (EK) Nr. 40/94 (OV 1995, L 303, 1. lpp.).

ciktāl šāda reputācija – tostarp attiecībā uz šo pašu preču zīmi – ir atzīta kādā citā administratīvajā procesā. No tā izriet, ka *EUIPO* nebija nekāda pienākuma automātiski atzīt agrākās preču zīmes reputāciju, pamatojoties vienīgi uz konstatējumiem, kas izdarīti citā procesā, kurā pieņemts cits lēmums.

Tomēr Vispārējā tiesa uzskata, ka tās judikatūras gaismā, kas liek *EUIPO* ņemt vērā jau pieņemtus lēmumus un pievērst īpašu uzmanību jautājumam par to, vai konkrētais gadījums būtu jāizlemj tāpat vai ne, agrākais lēmums acīmredzami bija netiešs pierādījums tam, ka agrākajai preču zīmei varētu būt reputācija Regulas Nr. 207/2009 8. panta 5. punkta izpratnē. Šajos apstākļos prasītāja Apelācijas padomes procesā iesniegtajiem pierādījumiem skaidri varēja būt reāla nozīme attiecībā uz procesa iznākumu. Līdz ar to, atsakoties izskatīt pierādījumu tā novēlotas iesniegšanas dēļ, Apelācijas padome nav izvērtējusi faktoru, kuram potenciāli bija nozīme šīs tiesību normas piemērošanā. Plašā rīcības brīvība, kas ir *EUIPO* tā uzdevumu veikšanā, nevar to atbrīvot no pienākuma savākt visus faktiskos un tiesiskos elementus, kas vajadzīgi tā rīcības brīvības īstenošanai, gadījumos, kad atteikšanās ņemt vērā noteiktus novēloti iesniegtus elementus nonāktu pretrunā labas pārvaldības principam. Tātad, uzskatot, ka pierādījumi, kurus prasītāja pirmoreiz iesniedza procesā Apelācijas padomē, nebija jāņem vērā to novēlotas iesniegšanas dēļ, Apelācijas padome ir pārkāpusi labas pārvaldības principu.

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 15. oktobra spriedums ***John Mills/EUIPO – Jerome Alexander Consulting (MINERAL MAGIC)*** (T-7/17, pārsūdzēts apelācijas instancē ⁴², [EU:T:2018:679](#)), Vispārējai tiesai bija iespēja interpretēt Regulas Nr. 207/2009 8. panta 3. punktu, saskaņā ar kuru pieprasīto preču zīmi neregistrē, ja preču zīmes īpašnieks iebilst un ja preču zīmes īpašnieka pārstāvis iesniedz pieteikumu tās reģistrācijai savā vārdā bez īpašnieka piekrišanas.

Vispārējā tiesa uzskata, ka šajā tiesību normā būtībā tiek prasīts, ka ir jābūt tiešai saiknei starp [preču zīmes] īpašnieka preču zīmi un to preču zīmi, kuras reģistrācijas pieteikumu ir iesniedzis pārstāvis savā vārdā. Šāda saikne var būt iedomājama vien tad, ja attiecīgās preču zīmes atbilst viena otrai. Šajos ietvaros Regulas par Eiropas Savienības preču zīmi sagatavošanas dokumenti sniedz lietderīgu skaidrojumu par likumdevēja nodomiem un iekļaujas tādas interpretācijas virzienā, saskaņā ar kuru, lai varētu tikt piemērots Regulas Nr. 207/2009 8. panta 3. punkts, agrākajai preču zīmei un reģistrācijai pieteiktajai preču zīmei ir jābūt identiskām, nevis vienkārši līdzīgām. Proti, iespēja, ko Savienības likumdevējs regulas par Kopienas preču zīmi projektā sākotnēji bija iecerējis, – ka attiecīgā norma varētu tikt piemērota arī līdzīga apzīmējuma gadījumā – netika saglabāta gala versijā. Turklāt no minētajiem sagatavošanas dokumentiem izriet, ka attiecīgais noteikums ir jāinterpretē kā starptautiski piemērojams Parīzes konvencijas ⁴³ 6.f panta izpratnē. Tā kā Savienība ir Līguma par intelektuālā īpašuma tiesību komercaspektiem (*TRIPS*) ⁴⁴, kura 2. pantā ir atsauce uz vairākām Parīzes konvencijas materiālo tiesību normām, tostarp 6.f pantu, dalībniece, tai Regulas Nr. 207/2009 8. panta 3. punkts ir pēc iespējas jāinterpretē, ņemot vērā minētā līguma tekstu un mērķi un tādējādi arī šo noteikumu. Tiktāl, ciktāl Regulas (EK) Nr. 207/2009 8. panta 3. punkta formulējumu nevar interpretēt citādi kā vien tādā nozīmē, ka īpašnieka preču zīme un preču zīme, kuras reģistrācijas pieteikumu iesniedzis aģents vai pārstāvis, ir viena un tā pati preču zīme, Vispārējā tiesa nosprieda, ka *EUIPO* nevar izmantot argumentu saistībā ar šīs konvencijas sagatavošanas dokumentiem, lai apgalvotu, ka šis pants arī būtu jāinterpretē kā tāds, kurā ir paredzēti gadījumi, kuros apzīmējumi ir vienīgi līdzīgi.

⁴²| Lieta C-809/18 P *EUIPO/John Mills*.

⁴³| 1883. gada 20. marta Parīzes konvencija par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību, pārskatītā redakcija ar grozījumiem.

⁴⁴| 1994. gada 15. aprīļa Līgums par ar tirdzniecību saistītām intelektuālā īpašuma tiesībām (OV 1994, L 336, 214. lpp.), kas ietverts 1.C pielikumā Līgumam par Pasaules Tirdzniecības organizācijas izveidošanu (OV 1994, L 336, 3. lpp.).

4. Atcelšanas process

a. Faktiska izmantošana

2018. gada 7. jūnija spriedums **Schmid/EUIPO – Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark (Steirisches Kürbiskernöl)** (T-72/17, pārsūdzēts apelācijas instancē ⁴⁵, [EU:T:2018:335](#)) ļāva Vispārējai tiesai spriest par jautājumu, vai nosaukums, kas ir aizsargāts kā aizsargāta ģeogrāfiskās izcelsmes norāde (AGN) Regulas (ES) Nr. 1151/2012 ⁴⁶ nozīmē, var tikt faktiski izmantots Regulas Nr. 207/2009 15. panta 1. punkta izpratnē. Vispārējai tiesai bija nebijušā veidā jāpiemēro Tiesas judikatūra *W. F. Gözze Frottierweberei* un *Gözze* ⁴⁷.

Vispirms Vispārējā tiesa atgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru preču zīme ir “faktiski izmantota” šīs tiesību normas nozīmē, ja tā tiek lietota atbilstoši tās pamata funkcijai, proti, garantējot to preču vai pakalpojumu izcelsmes identitāti, attiecībā uz ko tā ir reģistrēta. Attiecībā uz individuālām preču zīmēm – šī pamata funkcija ir garantēt patērētājam vai galalietotājam preces vai pakalpojuma, kas ar to apzīmēti, izcelsmes identitāti, ļaujot tam šo preci vai šo pakalpojumu bez sajaukšanas iespējas atšķirt no citas izcelsmes precēm un pakalpojumiem. Preču zīmei ir jāgarantē, ka visas preces un pakalpojumi, ko ar to apzīmē, ir ražoti vai piegādāti viena uzņēmuma kontrolē, kurš ir atbildīgs par to kvalitāti.

Vispārējā tiesa uzskata, ka ir svarīgi preču zīmes pamata funkciju nejaukt ar citām tās funkcijām, kas attiecīgā gadījumā var tikt nodrošinātas ar preču zīmi, piemēram, funkcija garantēt attiecīgās preces kvalitāti vai norādīt tās ģeogrāfisko izcelsmi. Individuāla preču zīme izpilda izcelsmes norādes funkciju, ja tās izmantošana patērētājiem garantē, ka ar to apzīmētos izstrādājumus piedāvā tikai viens uzņēmums, kura kontrolē šie izstrādājumi tiek ražoti un kuram var tikt noteikta atbildība par šo izstrādājumu kvalitāti. Šajā lietā apstrīdētās preču zīmes izmantošana netika veikta saskaņā ar šādu izcelsmes norādes funkciju. No tā izriet, ka, uzskatot, ka apstrīdētās preču zīmes faktiska izmantošana ir pierādīta, EUIPO Apelācijas padome ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā.

b. Preču zīme, kas kļuvusi par sugas vārdu tirdzniecībā

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 18. maija spriedums **Mendes/EUIPO – Actial Farmaceutica (VSL#3)** (T-419/17, [EU:T:2018:282](#)), Vispārējā tiesā tika celta prasība atcelt lēmumu, ar kuru EUIPO Apelācijas otrā padome bija noraidījusi prasītājas iesniegto pieteikumu par farmaceitisko produktu nozares vārdiskas preču zīmes atcelšanu. Apelācijas padome uzskata, pirmkārt, ka prasītājas iesniegtie pierādījumi neļāva konstatēt to, ka apstrīdētā preču zīme bija kļuvusi par sugas vārdu tirdzniecībā precēm, attiecībā uz kurām tā ir reģistrēta, un, otrkārt, ka prasītāja nav pienācīgi pierādījusi apstrīdētās preču zīmes maldinošu izmantošanu. Šī lieta bija iespēja Vispārējai tiesai pirmo reizi piemērot Regulas Nr. 207/2009 51. panta 1. punkta b) apakšpunktu (tagad – Regulas 2017/1001 58. panta 1. punkta b) un c) apakšpunkts).

⁴⁵ Lieta C-514/18 P, *Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark/Schmid*.

⁴⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1151/2012 (2012. gada 21. novembra) par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu kvalitātes shēmām (OV 2012, L 343, 1. lpp.).

⁴⁷ Spriedums, 2017. gada 8. jūnijs, *W. F. Gözze Frottierweberei* un *Gözze* (C-689/15, [EU:C:2017:434](#)).

Vispirms Vispārējā tiesa uzsver, ka, lai gan nav judikatūras, kura attiecas uz šī noteikuma piemērošanu, Tiesai tomēr jau bija jāinterpretē Pirmās direktīvas 89/104/EEK ⁴⁸ 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts, kā arī Direktīvas 2008/95/EK ⁴⁹ 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts, kura saturs būtībā ir identisks Regulas Nr. 207/2009 51. panta 1. punkta b) apakšpunktam. No šīs judikatūras, kas pēc analogijas ir piemērojama Regulas Nr. 207/2009 51. panta 1. punkta b) apakšpunktam, izriet, ka šis pants attiecas uz situāciju, kurā preču zīmes izmantošana ir kļuvusi tik plaši izplatīta, ka apzīmējums, kurš šo preču zīmi veido, drīzāk apzīmē to preču vai pakalpojumu kategoriju, veidu vai raksturu, attiecībā uz kuriem tas ir reģistrēts, nevis konkrētu preču vai pakalpojumu piederību noteiktam uzņēmumam. Tātad preču zīmes īpašnieka tiesības, kas tam piešķirtas atbilstoši Regulas Nr. 207/2009 9. pantam, var tikt atceltas, ciktāl, pirmkārt, šī preču zīme ir kļuvusi par sugas vārdu tirdzniecībā precei vai pakalpojumam, attiecībā uz ko tā ir reģistrēta, un, otrkārt, šīs izmaiņas ir radījušas minētā īpašnieka darbība vai bezdarbība.

Turklāt Vispārējā tiesa norāda, ka, lai gan ieinteresētās aprindas galvenokārt ietver patērētājus un gala izmantotājus, ir jāņem vērā arī starpnieki, kam ir nozīme, novērtējot preču zīmes ierasto raksturu. Tādējādi ieinteresētās aprindas, kuru viedokli ir jāņem vērā, izvērtējot jautājumu, vai šī preču zīme ir kļuvusi par attiecīgās ar to tirgotās preces sugas vārdu, ir jānosaka, ņemot vērā minētās preces tirgum raksturīgās īpašības. Tā kā šajā lietā izstrādājumu, ko tirgo ar apstrīdēto preču zīmi, var iegūt bez ārsta receptes, ieinteresētās aprindas, pirmkārt, iekļauj tā gala patērētājus. Otrkārt, runājot par profesionāļiem, ieinteresētās aprindas visupirms ietver farmaceitus, bet arī ārstus – ģimenes ārstus vai speciālistus.

V. Kopējā ārpolitika un drošības politika – ierobežojoši pasākumi

2018. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, turpināja pieaugt strīdu par ierobežojošiem pasākumiem kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā (KĀDP) skaits. Vairākiem nolēmumiem būtu jāpievērš īpaša uzmanība.

1. Ukraina

2018. gada 21. februāra spriedumā *Klyuyev/Padome* (T-731/15, [EU:T:2018:90](#)) Vispārējā tiesa sprieda par pieteikumu atcelt tiesību aktus, ar kuriem Padome bija nolēmusi prasītāja vārdu saglabāt to personu un vienību sarakstā, kurām piemēro ierobežojošus pasākumus saistībā ar situāciju Ukrainā ⁵⁰. Lai pamatotu savu prasību par aktu atcelšanu, prasītājs tostarp norāda, ka Padome ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, uzskatot, ka attiecīgais kritērijs, lai pamatotu ierobežojošo pasākumu piemērošanu attiecībā uz viņu, ir izpildīts.

⁴⁸ | Padomes Pirmā direktīva 89/104/EEK (1988. gada 21. decembris), ar ko tuvina dalībvalstu tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm (OV 1989, L 40, 1. lpp.).

⁴⁹ | Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/95/EK (2008. gada 22. oktobris), ar ko tuvina dalībvalstu tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm (OV 2008, L 299, 25. lpp.).

⁵⁰ | Skat. jo īpaši Padomes Lēmumu (KĀDP) 2015/1781 (2015. gada 5. oktobris), ar kuru groza Lēmumu 2014/119/KĀDP par ierobežojošiem pasākumiem, kas vērsti pret konkrētām personām, vienībām un struktūrām saistībā ar situāciju Ukrainā (OV 2015, L 259, 23. lpp.), Padomes Lēmumu (KĀDP) 2016/318 (2016. gada 4. marts), ar kuru groza Lēmumu 2014/119/KĀDP par ierobežojošiem pasākumiem, kas vērsti pret konkrētām personām, vienībām un struktūrām saistībā ar situāciju Ukrainā (OV 2016, L 60, 76. lpp.), un Padomes Lēmumu (KĀDP) 2017/381 (2017. gada 3. marts), ar kuru groza Lēmumu 2014/119/KĀDP par ierobežojošiem pasākumiem, kas vērsti pret konkrētām personām, vienībām un struktūrām saistībā ar situāciju Ukrainā (OV 2017, L 58, 34. lpp.).

Vispirms atgādinājusi no judikatūras ⁵¹ izrietošos būtiskos principus attiecībā uz Padomes pienākumiem, tostarp saistībā ar nepieciešamību veikt papildu pārbaudes ierobežojošo pasākumu pieņemšanas laikā, Vispārējā tiesa sākumā norāda, ka Padome nav pietiekami precīzi un konkrēti pamatojusi otro iemeslu prasītāja vārda saglabāšanai sarakstā, proti, to, ka viņš ir persona, kas ir "saistīta" ar citu personu, uz kuru attiecas kriminālprocess par valsts līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos. Attiecībā uz pirmo iemeslu, kura dēļ prasītāja vārds ir saglabāts sarakstā, proti, to, ka viņš ir persona, pret kuru Ukrainas iestādes ir uzsākušas kriminālprocesu saistībā ar viņa lomu valsts līdzekļu vai aktīvu nelikumīgas piesavināšanās nodarījumā, Vispārējā tiesa jo īpaši uzsver, ka, ja attiecīgā persona iesniedz apsvērumus par motīvu izklāstu, Padomei ir pienākums rūpīgi un objektīvi izvērtēt norādīto motīvu pamatotību, ņemot vērā šos apsvērumus un iespējamās attaisnojošos pierādījumus, kas tiem ir pievienoti, jo šāds pienākums ir saistīts ar pienākumu ievērot Pamattiesību hartas 41. pantā atzīto labas pārvaldības principu. Šādā kontekstā ir svarīgi, lai Padome pārliecinātos, pirmkārt, par to, cik lielā mērā pierādījumi, uz kuriem tā ir balstījies, ļauj konstatēt, ka prasītāja situācija atbilst motīviem, kuru dēļ viņa vārds ir saglabāts sarakstā, un, otrkārt, vai šie pierādījumi ļauj kvalificēt prasītāja rīcību atbilstoši attiecīgajam kritērijam. Tikai tad, ja šīs pārbaudes nesniegtu rezultātu, Padomei būtu jāveic papildu pārbaudes. Jautājums nav par to, vai, ņemot vērā Padomei iesniegtos pierādījumus, tai bija jāsvītro prasītāja vārds no saraksta, bet tikai par to, vai tai bija jāņem vērā šie pierādījumi un – attiecīgā gadījumā – jāveic papildu pārbaudes vai jāpieprasa skaidrojumi no Ukrainas iestādēm. Šajā ziņā pietiek ar to, ka minētie pierādījumi var radīt legītimas šaubas, pirmām kārtām, par izmeklēšanas rezultātu, un, otrām kārtām, par nosūtītās informācijas uzticamību un aktualitāti.

Šajā lietā Vispārējā tiesa norāda, ka, tā kā Padome bija informēta par faktu, ka dalībvalsts prokuratūrai ir bijušas nopietnas šaubas par to, ka pierādījumi, uz kuriem ir balstīta Ukrainas iestāžu veiktā izmeklēšana, kas savukārt ir pamatā Padomes lēmumam saglabāt prasītāja vārdu sarakstā, ir pietiekami pamatoti, tai bija jāveic papildu pārbaudes, vēršoties pie minētajām iestādēm, vai vismaz jāpieprasa skaidrojumi no tām. No tā izriet, ka Padome ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, uzskatot, ka tai nav nedz jāņem vērā prasītāja iesniegtie pierādījumi un tā izvirzītie argumenti, nedz jāveic papildu pārbaudes, vēršoties Ukrainas iestādēs, lai gan minētie pierādījumi un argumenti varēja radīt legītimas šaubas par sniegtās informācijas uzticamību.

Līdzīga problemātika tika skatīta lietā, kurā taisīts 2018. gada 6. jūnija spriedums **Arbuzov/Padome** (T-258/17, [EU:T:2018:331](#)). Vispārējā tiesā vēlreiz tika celta prasība atcelt Padomes lēmumu, ar kuru prasītāja vārds ir saglabāts to personu, vienību un struktūru sarakstā, kurām ir piemērojami ierobežojošie pasākumi saistībā ar situāciju Ukrainā, tādēļ ka Ukrainas iestādes pret viņu bija uzsākušas kriminālprocesu par valsts līdzekļu vai aktīvu nelikumīgu piesavināšanos ⁵². Prasītājs it īpaši atsaucās uz Padomes pieļauto acīmredzamo kļūdu vērtējumā tajā, ka, lai pieņemtu apstrīdēto lēmumu, tā balstījās tikai uz īsu situācijas kopsavilkumu, kuru sniedzis Ukrainas ģenerālprokurora birojs, nelūdzot papildu informāciju un ar nepieciešamo rūpību neizvērtējot attaisnojošos pierādījumus, ko prasītājs tai bija iesniedzis.

Atkārtoti pārskatījusi judikatūrā ⁵³ noteiktos principus attiecībā uz kritērijiem, kuri Padomei jāņem vērā, pieņemot ierobežojošus pasākumus, Vispārējā tiesa pēc tam izvērtēja prasītāja konkrētos argumentus, kas būtībā skar attiecībā uz prasītāju ierosinātā [krimināl]procesa priekšmetu un virzību. Runājot, pirmkārt, par [krimināl]procesa priekšmetu, Vispārējā tiesa uzskata, ka Padome, pieņemot apstrīdēto lēmumu, nav pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā saistībā ar kriminālprocesa, kas ierosināts attiecībā uz prasītāju, priekšmetu un tā atbilstību atbilstošajam kritērijam, ciktāl tas attiecas uz prasītāju. Runājot, otrkārt, par

51| Spriedums, 2016. gada 30. jūnijs, **Al Matri/Padome**, T-545/13, nav publicēts, [EU:T:2016:376](#)).

52| Padomes Lēmums (KĀDP) 2017/381 (2017. gada 3. marts), ar kuru groza Lēmumu 2014/119/KĀDP par ierobežojošiem pasākumiem, kas vērsti pret konkrētām personām, vienībām un struktūrām saistībā ar situāciju Ukrainā (OV 2017, L 58, 34. lpp.).

53| Spriedums, 2017. gada 7. jūlijs, **Arbuzov/Padome** (T-221/15, nav publicēts, [EU:T:2017:478](#)).

[kriminālprocesa] virzību, Vispārējā tiesa it īpaši norāda, ka nav strīda par to, ka ar 2016. gada 15. februāra lēmumu Ukrainas tiesa bija atļāvusi Ukrainas prokuratūrai aizmuguriski veikt izmeklēšanu kriminālprocesā, kuras esamība vien – pēc Padomes uzskatiem – attaisnoja pret prasītāju noteiktos ierobežojošos pasākumus. Līdz ar to Vispārējā tiesa secina, ka Padomei bija jālūdz Ukrainas iestāžu skaidrojums par iemesliem, kas varētu pamatot procesa progresa trūkumu, lai gan bija ticis pieņemts 2016. gada 15. februāra lēmums. Tātad Padome ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu, kas ir pietiekama, lai atceltu apstrīdēto lēmumu, ciktāl tas attiecas uz prasītāju.

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 13. septembra spriedums **DenizBank/Padome** (T-798/14, [EU:T:2018:546](#)), Vispārējai tiesai bija jālemj par prasītājas celto prasību attiecībā pret aktiem, ar kuriem tās nosaukums iekļauts Regulas (ES) Nr. 833/2014 III pielikuma sarakstā⁵⁴. Savas prasības pamatojumam prasītāja apgalvo, ka ir pārkāpts Ankaras līguma⁵⁵ 19. pants, tā Papildu protokola 41. panta 1. punkts, 50. panta 3. punkts un 58. pants, kā arī tā Finanšu protokola 6. pants. Šiem noteikumiem ir tieša iedarbība, jo no tiem izrietošie pienākumi ir pietiekami skaidri un precīzi, un to izpilde vai iedarbība nav atkarīga no nekādu turpmāku tiesību aktu pieņemšanas.

Vispārējā tiesa norāda, ka no LESD 216. panta 2. punkta izriet, ka Savienības noslēgtie nolīgumi, piemēram, Ankaras līgums un tā papildu protokoli, ir saistoši Savienības iestādēm un dalībvalstīm. Tādējādi šiem nolīgumiem ir augstāks spēks nekā atvasinātajiem Savienības tiesību aktiem. Tādējādi apstrīdēto tiesību aktu spēkā esamību šajā lietā var izvērtēt, ņemot vērā Ankaras līgumu un tā papildu protokolus, tomēr ar nosacījumu, pirmkārt, ka tas nav pretrunā attiecīgā līguma būtībai un vispārējai struktūrai un, otrkārt, ka noteikumi, uz kuriem ir atsauce, no satura viedokļa šķiet beznosacījuma un pietiekami precīzi. Tomēr Vispārējā tiesa norāda, ka starptautiskie nolīgumi, ko Savienība ir noslēgusi saskaņā ar Līgumu noteikumiem, ir uzskatāmi, ciktāl tie skar Savienību, par tās iestāžu pieņemtiem aktiem. Šajā ziņā šādi nolīgumi no to spēkā stāšanās dienas veido Savienības tiesību sistēmas neatņemamu sastāvdaļu. Attiecīgi to noteikumiem ir jābūt pilnībā saderīgiem ar Līgumu noteikumiem un no tiem izrietošajiem konstitucionālajiem principiem. Tādējādi Savienības noslēgto starptautisko nolīgumu pārākums pār Savienības atvasinātajiem tiesību aktiem neattiecas uz Savienības primārajām tiesībām. Līdz ar to, pat ja Ankaras līgumos nav tieša noteikuma, kas ļautu vienai no pusēm veikt pasākumus, kurus tā uzskata par nepieciešamiem, lai aizsargātu būtiskas savas drošības intereses, Padome ir tiesīga ierobežot ar Ankaras līgumiem piešķirtās tiesības, pamatojoties uz pilnvarām, kas tai piešķirtas ar LES 29. pantu un LESD 215. pantu, ar nosacījumu, ka šie ierobežojumi ir nediskriminējoši un samērīgi.

Šajā ziņā nevar piekrist argumentam, saskaņā ar kuru konkrētie pasākumi esot bijuši diskriminējoši. Prasītājas situācija no attiecīgo pasākumu izvirzīto mērķu aspekta nav salīdzināma ar citu banku situāciju, kuras darbojas Turcijā un kuru daļas nepieder Krievijas vienībai, uz kuru attiecas attiecīgie ierobežojošie pasākumi. Turklāt prasītājas situāciju nevar salīdzināt arī ar citu Savienībā dibinātu finanšu iestāžu situāciju. Tas pats attiecas uz prasītājas argumentiem par ierobežojumiem brīvībai veikt uzņēmējdarbību, pakalpojumu sniegšanas brīvībai un kapitāla brīvai aprītei, jo šie ierobežojumi, pieņemot, ka tie ir pierādīti, tiek attaisnoti ar apstrīdētajā aktā – kurš pieņemts uz LES 29. panta un LESD 215. panta pamata – izvirzītajiem mērķiem, proti, palielināt izmaksas Krievijas Federācijas darbībām, ar kurām tiek grauta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība, un sekmēt krīzes noregulējumu mierīgā ceļā. Tāds mērķis saskan ar mērķi saglabāt mieru un

⁵⁴ Padomes Lēmums 2014/512/KĀDP (2014. gada 31. jūlijs) par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā (OV 2014, L 229, 13. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes Lēmumu 2014/659/KĀDP (2014. gada 8. septembris) (OV 2014, L 271, 54. lpp.), Padomes Lēmumu 2014/872/KĀDP (2014. gada 4. decembris) (OV 2014, L 349, 58. lpp.), Padomes Lēmumu (KĀDP) 2015/2431 (2015. gada 21. decembris) (OV 2015, L 334, 22. lpp.), Padomes Lēmumu (KĀDP) 2016/1071 (2016. gada 1. jūlijs) (OV 2016, L 178, 21. lpp.) un ar Padomes Lēmumu (KĀDP) 2016/2315 (2016. gada 19. decembris) (OV 2016, L 345, 65. lpp.), un Padomes Regula (ES) Nr. 833/2014 (2014. gada 31. jūlijs) par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā (OV 2014, L 229, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes Regulu (ES) Nr. 960/2014 (2014. gada 8. septembris) (OV 2014, L 271, 3. lpp.) un ar Padomes Regulu Nr. 1290/2014 (2014. gada 4. decembris) (OV 2014, L 349, 20. lpp.).

⁵⁵ Līgums, ar ko izveido asociāciju starp Eiropas Ekonomikas kopienai un Turciju, kas parakstīts 1963. gada 12. septembrī.

starptautisko drošību atbilstoši Savienības ārējās darbības mērķiem, kas noteikti LES 21. pantā. Tā kā šādi pasākumi ir mērķtiecīgi un ierobežoti laikā, prasītāja nevar apgalvot, ka no tiem izrietošās negatīvās sekas būtu jāuzskata par nesamērīgām. Līdz ar to Vispārējā tiesa uzskata, ka šajā lietā Savienības izdarītie minēto Ankaras līgumu noteikumu pārkāpumi, pieņemot, ka tie ir pierādīti, bija attaisnojami ar attiecīgo pasākumu izvirzītajiem mērķiem un samērīgi ar minētajiem mērķiem.

Ierobežojoši pasākumi saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā, bija arī lietas, kurā taisīts 2018. gada 13. septembra spriedums **Gazprom Neft/Padome** (T-735/14 un T-799/14, [EU:T:2018:548](#)), pamatā. Tā ir interesanta, galvenokārt ņemot vērā Vispārējās tiesas veikto pārbaudi par prasītājas *locus standi* attiecībā uz apstrīdētās regulas tiesību normām par eksporta ierobežojumiem, ņemot vērā LESD 263. panta ceturtais daļas noteikums ⁵⁶.

Vispārējā tiesa uzskata, ka, pat ja šie noteikumi ir vispārpiemērojami, tiem ir tieša iedarbība uz prasītāju. Lai gan ir taisnība, ka ar šīm tiesību normām ir ieviesta iepriekšējās atļaujas sistēma, saskaņā ar kuru šīm iestādēm ir jāpiemēro paredzētie aizliegumi, tām faktiski šajā ziņā nav nekādas rīcības brīvības. Runājot par jautājumu, vai apstrīdētajās normās ir vai nav paredzēti īstenošanas pasākumi, Vispārējā tiesa norāda, ka nav acīmredzams, ka prasītāja pati var lūgt valsts iestādēm izsniegt tai atļauju un ka tā valsts tiesās var apstrīdēt tiesību aktu, ar ko šāda atļauja tiek piešķirta vai atteikta. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka šīs tiesību normas ir saistītas ar īstenošanas pasākumiem attiecībā uz prasītāju, tikai tāpēc, ka tā, iespējams, varēja lūgt saviem Savienībā dibinātajiem darījuma partneriem iesniegt kompetentajās valsts iestādēs lūgumu izsniegt atļauju, lai valsts iestāžu pieņemtos lēmumus varētu apstrīdēt valsts tiesās. Turklāt būtu samāksloti vai pārmērīgi pieprasīt uzņēmējam, lai tas lūdz piemērot īstenošanas aktu vienīgi ar mērķi, lai to varētu apstrīdēt valsts tiesās, ja ir acīmredzams, ka šāds lūgums noteikti tiktu noraidīts un tātad katrā ziņā netiktu izteikts parastā uzņēmējdarbības gaitā. Vispārējā tiesa secina, ka apstrīdētās regulas normas par eksporta ierobežojumiem ir reglamentējoši noteikumi, kas nav saistīti ar īstenošanas pasākumiem LESD 263. panta ceturtajā daļā paredzētā trešā gadījuma izpratnē. Tātad prasītājai ir vienīgi jāpierāda, ka šīs tiesību normas to skar tieši, ko tā šajā gadījumā ir izdarījusi. Līdz ar to tās prasība ir jāatzīst par pieņemamu, tostarp ciktāl tā attiecas uz apstrīdētās regulas tiesību normām par eksporta ierobežojumiem.

2. Ēģipte

2018. gada 27. septembra spriedumā **Ezz u.c./Padome** (T-288/15, [EU:T:2018:619](#)) Vispārējā tiesa sprieda par prasību, kuras priekšmets ir atcelt lēmumu 2015., 2016. un 2017. gadā saglabāt prasītāju – uzņēmēja un Ēģiptes politiķa un viņa sievu – vārdus Lēmuma 2011/172/KĀDP ⁵⁷ pielikumā ietvertajā sarakstā. Prasītāji tostarp izvirzīja iebildi par Lēmuma 2011/172, kas ir grozīts ar Lēmumiem (KĀDP) 2015/486, (KĀDP) 2016/411

⁵⁶] Padomes Regula (ES) Nr. 833/2014 (2014. gada 31. jūlijs) par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā (OV 2014, L 229, 1. lpp.), kas grozīta ar Padomes Regulu (ES) Nr. 960/2014 (2014. gada 8. septembris) (OV 2014, L 271, 3. lpp.) un ar Padomes Regulu (ES) Nr. 1290/2014 (2014. gada 4. decembris) (OV 2014, L 349, 20. lpp.).

⁵⁷] [Padomes] Lēmums 2011/172/KĀDP (2011. gada 21. marts) par ierobežojošiem pasākumiem, kas vērsti pret konkrētām personām, vienībām un struktūrām saistībā ar situāciju Ēģiptē (OV 2011, L 76, 63. lpp.); attiecībā uz saglabāšanu sarakstā – Padomes Lēmums (KĀDP) 2015/486 (2015. gada 20. marts), ar ko groza Lēmumu 2011/172 (OV 2015, L 77, 16. lpp.), Padomes Lēmums (KĀDP) 2016/411 (2016. gada 18. marts), ar ko groza Lēmumu 2011/172 (OV 2016, L 74, 40. lpp.) un Padomes Lēmums (KĀDP) 2017/496 (2017. gada 21. marts), ar ko groza Lēmumu 2011/172 (OV 2017, L 76, 22. lpp.).

un (KĀDP) 2017/496 ⁵⁸, 1. panta 1. punkta un Regulas (ES) Nr. 270/2011 ⁵⁹ 2. panta 1. punkta pretiesiskumu, būtībā balstoties uz juridiskā pamata neesamību un samērīguma principa pārkāpumu, kā arī uz to, ka Padome pārkāpusi LES 6. pantu, to aplūkojot kopā ar LES 2. pantu un 3. panta 5. punktu, un Pamattiesību hartas 47. un 48. pantu, jo Padome neesot nodrošinājusi, ka tiesvedībā Ēģiptē pret prasītājiem tiek ievērotas pamattiesības.

Vispārējā tiesa atgādina, ka LES 2. pants un 3. panta 5. punkts nosaka Savienības iestādēm pienākumu tostarp starptautiskajās attiecībās sekmēt vērtības un principus, uz kuriem tā ir balstīta, proti, it īpaši, cilvēka cieņas, tiesiskuma un pamattiesību ievērošanu. Šo vērtību un principu, uz kuriem pamatojas Savienība, ievērošana ir obligāta visās Savienības darbībās, ieskaitot KĀDP jomu. Šajā kontekstā tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu ir būtiska loma demokrātiskā sabiedrībā. Šajā lietā Lēmuma 2011/172 shēmas raksturozīmes neattaisno izņēmumu no Padomes vispārējā pienākuma ievērot pamattiesības – neatņemamu Savienības tiesību sistēmas sastāvdaļu –, tai pieņemot ierobežojošos pasākumus, jo šāda izņēmuma sekas būtu atbrīvošana no pārbaudes par pamattiesību aizsardzības nodrošināšanu Ēģiptē. Pirmkārt, nevar pilnībā izslēgt gadījumu, ka šis lēmums ir acīmredzami nepiemērots šim mērķim tāpēc, ka pastāv smagi un sistemātiski pamattiesību pārkāpumi. Turklāt šī lēmuma mērķim sekmēt to, ka Ēģiptes iestādes konstatē notikušo valsts līdzekļu piesavināšanos un dod šīm iestādēm iespēju atgūt šos piesavinātos līdzekļus, nav nozīmes, ja Ēģiptes iestāžu veiktajā konstatējumā par valsts līdzekļu nepareizu izmantošanu ir pieļauti pārkāpumi, liedzot piekļuvi tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, proti, ja tas tiek veikts patvaļīgi. Otrkārt, lai gan notiekošā tiesvedība Ēģiptē principā ir pietiekami stabils, uz faktiem balstīts pamatojums personu iekļaušanai Lēmumam 2011/172 pievienotajā sarakstā, kā arī atstāšanai tajā, tas neattiecas uz gadījumu, kad Padome var lietderīgi prezumēt, ka šo procedūru iznākumā pieņemtais nolēmums nebūs uzticams. Padomes argumentācija nolūkā pierādīt, ka tai nav jāpārbauda, vai Ēģiptes tiesvedības ietvaros tiek nodrošinātas līdzvērtīgas garantijas tām, kādas tiek sniegtas Savienības tiesībās pamattiesību jomā, attiecas uz pienākuma novērtēt pamattiesību ievērošanu Ēģiptes politiskajā un tiesiskajā kontekstā apjomu, bet tā neapstrīd šāda pienākuma esamību.

It īpaši runājot par izvirzīto iebildi par Lēmumu 2015/486, 2016/411 un 2017/496 pretiesiskumu, jo ar tiem tiek paplašināts ierobežojošo pasākumu režīms, kas noteikts Lēmuma 2011/172 1. panta 1. punktā, Vispārējā tiesa norāda, ka, pat pieņemot, ka situācija Ēģiptē, attiecībā uz kuru Padome ir pieņēmusi Lēmumu 2011/172, ir attīstījusies, tostarp veidā, kas ir pretrunā demokratizācijas procesam, atbalstot politiku, kurā šāds lēmums ir ietverams, šis apstāklis nekādā gadījumā neietekmē šīs iestādes kompetenci pagarināt šo lēmumu. Neskatoties uz šo apstākli, Lēmumu 2015/486, 2016/411 un 2017/496 un normu, kuru spēkā esamība ar šiem lēmumiem tiek pagarināta, izvirzītie mērķi neietilpst KĀDP jomā, kas ir pietiekams pamats, lai šajā lietā varētu noraidīt prasītāju iebildumu. Tas pats attiecas uz iebildumu saistībā ar samērīguma principa pārkāpumu, jo prasītāju sniegtie elementi paši par sevi neļauj secināt, ka tiktu galīgi apdraudēta Ēģiptes tiesu iestāžu spēja nodrošināt tiesiskuma un pamattiesību ievērošanu tiesvedībās, kas ir Lēmuma 2011/172 pamatā, un ka Padome nav pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, uzskatot, ka palīdzība Ēģiptes iestādēm cīņā pret valsts līdzekļu piesavināšanos joprojām ir atbilstoša, pat ņemot vērā politisko un tiesisko attīstību. Visbeidzot, Vispārējā tiesa uzskata, ka, ņemot vērā Ēģiptes iestāžu sniegto informāciju par kriminālprocesu stadiju, no kurām informācija par pirmo procesu bija iekļauta prasītāju sarakstā, Padome varēja pamatoti uzskatīt, ka šajā jautājumā kompetentā Ēģiptes tiesa varētu atkal pieņemt nolēmumu pēc būtības apstākļos, kuros netiek pārkāptas tiesības uz taisnīgu tiesu, tādā veidā novēršot savu nolēmumu neuzticamības risku. Uzskatot, ka Ēģiptes kasācijas tiesas spriedumi šajos kriminālprocesos un iespēja pirmajā prasītāju sarakstā iekļautajā procesā iesniegt otru apelācijas sūdzību šajā tiesā liecina par efektīvas tiesiskās aizsardzības pastāvēšanu,

58] Padomes Lēmums (KĀDP) 2015/486 (2015. gada 20. marts), ar ko groza Lēmumu 2011/172 (OV 2015, L 77, 16. lpp.), Padomes Lēmums (KĀDP) 2016/411 (2016. gada 18. marts), ar ko groza Lēmumu 2011/172 (OV 2016, L 74, 40. lpp.) un Padomes Lēmums (KĀDP) 2017/496 (2017. gada 21. marts), ar ko groza Lēmumu 2011/172 (OV 2017, L 76, 22. lpp.).

59] Padomes Regula (ES) Nr. 270/2011 (2011. gada 21. marts) par ierobežojošiem pasākumiem, kas vērsti pret konkrētām personām, vienībām un struktūrām saistībā ar situāciju Ēģiptē (OV 2011, L 76, 4. lpp.).

Vispārējā tiesa secina, ka Padomei nebija pienākuma nedz apturēt prasītāju iekļaušanas sarakstā pagarināšanu, nedz arī veikt papildu pārbaudes.

3. Terorisma apkarošana

Lietā, kurā tika taisīts 2018. gada 15. novembra spriedums **PKK/Padome** (T-316/14, [EU:T:2018:788](#)), Vispārējā tiesā bija iesniegts pieteikums atcelt tiesību aktus par Kurdistānas strādnieku partijas (*Kurdistan Workers' Party, PKK*) atstāšanu to grupu un vienību sarakstā, kas ir iesaistītas terora aktos Kopējās nostājas 2001/931/KĀDP⁶⁰ nozīmē. Šajā lietā tika aplūkotas divas 2014. gadā pieņemtas īstenošanas regulas, kā arī vairāki turpmākie akti. Prasītājs apgalvoja, ka Padome esot pārkāpusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, nesniedzot efektīvu un precīzu pamatojumu tam, kādēļ tā ir nolēmusi pēc pārskatīšanas saglabāt PKK nosaukumu strīdīgajos sarakstos.

Vispārējā tiesa norāda, ka, lai gan Padomes lēmums atstāt PKK nosaukumu minētajā sarakstā bija balstīts tostarp uz to, ka Amerikas Savienoto Valstu valdība atzinusi PKK par "ārvalstu teroristu organizāciju" (*foreign terrorist organisation: FTO*) un "īpašas uzskaites starptautisku teroristu organizāciju" (*specially designated global terrorist, SDGT*), apstrīdētajos aktos nav neviena elementa, kas ļautu uzskatīt, ka Padome ir faktiski pārbaudījusi, vai lēmumi par atzīšanu par FTO un SDGT tika pieņemti, ievērojot tiesības uz aizstāvību un tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā. Turklāt tā vērš uzmanību uz to, ka ir pagājuši vairāk nekā 10 gadi no lēmumu, kas bija pamatā prasītājas sākotnējai iekļaušanai strīdīgajos sarakstos, pieņemšanas līdz apstrīdēto aktu pieņemšanai, kā arī no prasītājas nosaukuma sākotnējās iekļaušanas strīdīgajos sarakstos līdz šo aktu pieņemšanai. Tik ilgs pagājušais laiks pats par sevi ir attaisnojošs elements, lai uzskatītu, ka Apvienotās Karalistes iekšlietu ministra rīkojumā ietvertie novērtējumi un atzīšana par FTO un par SDGT vairs nav bijuši pietiekami, lai novērtētu riska pastāvēšanu par to, ka šo aktu pieņemšanas dienā prasītāja varētu iesaistīties ar terorismu saistītās darbībās.

Lai gan patiešām Padomei nekas neliedz balstīties uz informāciju, kas nav ņemta no kompetentās iestādes lēmumiem Kopējās nostājas 2001/931 1. panta 4. punkta izpratnē, lai vainotu prasītāju par incidentiem un tos kvalificētu par terora aktiem, nolūkā pamatot tās atstāšanu strīdīgajos sarakstos, Vispārējā tiesa tomēr uzskata, ka, runājot par divām 2014. gada īstenošanas regulām, pamatojuma izklāstā iekļautās informācijas kodolīgums neļauj Vispārējai tiesai īstenot savu pārbaudi tiesā par incidentiem, kurus prasītāja apstrīdējusi. Tā secina, ka Padome šo aktu pamatojuma izklāstā nav pietiekami pamatojusi savu novērtējumu par to, ka pastāv viens vai vairāki kompetento iestāžu lēmumi Kopējās nostājas 2001/931 1. panta 4. punkta izpratnē, un nav norādījusi pietiekami specifiskus un konkrētus iemeslus, lai atstātu prasītājas nosaukumu strīdīgajos sarakstos. Kas attiecas uz turpmākiem aktiem, Vispārējā tiesa uzsver, ka Padome – kā šajā lietā – nevar tikai atkārtot kompetentās iestādes lēmuma pamatojumu, pati neizskatot tā pamatotību. Protams, šo aktu pamatojuma izklāstā ir ietverts paziņojums, atbilstoši kuram Padome esot pārbaudījusi, vai tās rīcībā ir elementi, kuri liecina par labu PKK nosaukuma izslēgšanai no strīdīgajiem sarakstiem, un nevienu tādu nav atradusi. Lai gan šādā visaptverošā formulējumā, iespējams, nav personu, grupu vai vienību, uz kurām attiecas līdzekļu iesaldēšanas pasākumi, iesniegto apsvērumu, tā nav gadījumā, kad – kā šajā lietā – prasītājs sniedz informācijas elementus, kuri, viņaprāt, var attaisnot tā nosaukuma svītrošanu no strīdīgajiem sarakstiem, neatkarīgi no jautājuma par šo elementu pamatotību. Tātad jākonstatē, ka šie akti arī nav pietiekami pamatoti.

⁶⁰ | Padomes Kopējā nostāja 2001/931/KĀDP (2001. gada 27. decembris) par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu (OV 2001, L 344, 93. lpp.).

VI. Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 1. februāra spriedums **Francija/Komisija** (T-518/15, [EU:T:2018:54](#)), Vispārējā tiesā bija celta prasība daļēji atcelt Komisijas Īstenošanas lēmumu (ES) 2015/1119, ar ko no Eiropas Savienības finansējuma izslēdz konkrētus izdevumus, kurus Francijas Republika attiecinājusi uz Eiropas Lauksaimniecības garantiju fondu (ELGF) un uz Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA) ⁶¹ par 2011.–2013. gadu. Šie izdevumi atbilst “kompensācijas pabalstiem nelabvēlīgu dabas apstākļu apgabalos” (turpmāk tekstā – “*ICHN*”) un agrovides ganību piemaksai (turpmāk tekstā – “*PHAE*”). Francijas Republika norāda, ka Komisija esot pārkāpusi divos dokumentos, proti, dokumentos VI/5330/97 ⁶² un AGRI/60637/2006 ⁶³, noteiktās normas Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantijas fonda (ELVGF) Garantiju nodaļas grāmatojumu noskaidrošanas jomā, piemērojot vienotas likmes korekciju, kas palielināta par 10 %, pamatojoties uz to, ka Francijas iestādēm pārņemtie trūkumi saistībā ar dzīvnieku skaitīšanu ir atkārtoti, jo tie attiecas uz iepriekšējo divu izmeklēšanu laikā jau labotu pamatpārbaudi, kura netika uzlabota.

Vispārējā tiesa uzskata, ka no dokumenta VI/5330/97 satura izriet, ka uzlabojumi, kuru neveikšana var būt atbildību pastiprinošs apstāklis, ir jāveic pēc nepieciešamo uzlabojumu paziņošanas, proti, atbilstoši dokumentā AGRI/60637/2006 precizētajam – pēc lēmuma par finanšu korekcijām, kas pieņemts grāmatojumu noskaidrošanā. Turklāt Komisijas viedoklis, ka pārņemtie pārkāpumi ir atkārtoti, nepārbaudot, vai dalībvalstij ir bijusi iespēja tos novērst pēc pirmā pārmetuma, galu galā noved pie tā, ka atkārtotība tiek pamatota tikai ar konstatēto pārkāpumu vienkāršu atkārtotību, neatkarīgi no lēmuma pieņemšanas, kā tas ir prasīts dokumentā AGRI/60637/2006. Ņemot vērā iepriekš minēto, apstrīdētais lēmums ir atceļams, ciktāl ar to tiek piemērota korekcija pēc vienotas likmes, kas palielināta par 10 %, pamatojoties uz to, ka Francijas iestādēm pārņemtie trūkumi saistībā ar dzīvnieku skaitīšanu ir bijuši atkārtoti un tās no savas puses nav veikušas uzlabojumus.

2018. gada 1. marta spriedumā **Polija/Komisija** (T-402/15, [EU:T:2018:107](#)) Vispārējā tiesa sprieda par to, kādas ir Regulas (EK) Nr. 1083/2006 ⁶⁴ 41. panta 2. punktā paredzēto trīs mēnešu termiņa pārsniegšanas sekas, Komisijai atsakot dalībvalstij Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) finansiālo ieguldījumu lielam projektam.

Vispārējā tiesa vispirms konstatē, ka minētais termiņš, kā tas izriet arī no minētā noteikuma formulējuma un sistēmas, ir obligāts un ka šajā lietā Komisija to ir pārsniegusi. Tomēr tā precizē, ka, tā kā Regulas Nr. 1083/2006 41. pantā nav norādes par sekām, kādas rodas, ja Komisija ir pārsniegusi tajā paredzēto trīs mēnešu termiņu, tad saskaņā ar Tiesas judikatūru, lai noteiktu minētās pārsniegšanas sekas, ir jāpārbauda šīs regulas mērķi un struktūra. Šajā ziņā Vispārējā tiesa vispirms atgādina, ka Regulas Nr. 1083/2006 41. panta 2. punktā paredzētais termiņš ir laikposms, kurā Komisijai ir jāatbild uz lūgumu, ko tai iesniegusi trešā persona, šajā gadījumā – dalībvalsts. Pēc termiņa sniegta noraidošā atbilde tikai šī termiņa pārsniegšanas dēļ var tikt automātiski atcelta tikai tādā gadījumā, ja atbildes nesniegšanas šajā laikposmā dēļ lūgums ir uzskatāms par pieņemtu vai ja Komisija zaudē pilnvaras lemt par šo lūgumu. Tā kā tad, ja šīs regulas 41. panta 2. punktā noteiktajā

⁶¹ Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2015/1119 (2015. gada 22. jūnijs), ar ko no Eiropas Savienības finansējuma izslēdz konkrētus dalībvalstu izdevumus, kurus tās attiecinājušas uz ELGF un uz ELFLA (OV 2015, L 182, 39. lpp.).

⁶² Komisijas dokuments VI/5330/97 (1997. gada 23. decembris) ar nosaukumu “Pamatnostādnes attiecībā uz finansiālo seku aprēķinu ELVGF Garantiju nodaļas grāmatojumu noskaidrošanas lēmuma sagatavošanas ietvaros – garantiju nodaļa”.

⁶³ Komisijas Paziņojums par to, kā Komisija reaģē uz ELVGF Garantiju nodaļas grāmatojumu noskaidrošanā konstatētām kontroles pārbažu sistēmu atkārtotām nepilnībām.

⁶⁴ Padomes Regula (EK) Nr. 1083/2006 (2006. gada 11. jūlijs), ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999 (OV L 210, 25. lpp.).

termiņā atbilde uz apstiprināšanas lūgumu netiek sniegta, apstiprināšanas lūgums netiek apstiprināts, kā arī Komisija nezaudē pilnvaras lemt par apstiprināšanas lūgumu, Regulu Nr. 1083/2006 nevar interpretēt tādējādi, ka jebkurš šīs regulas 41. panta 2. punktā paredzētā termiņa pārkāpums automātiski tikai šī fakta dēļ izraisītu pēc termiņa pieņemtā noraidošā lēmuma atcelšanu.

Pēc tam, pārbaudot, vai šajā lietā konstatētajam trīs mēnešu termiņa pārkāpumam vajadzētu izraisīt apstrīdētā lēmuma atcelšanu, Vispārējā tiesa norāda, ka Polijas Republika nav konkrēti pierādījusi un pat nav apgalvojusi, ka nav izslēgts, ka administratīvajai procedūrai varētu būt citāds rezultāts, ja tā tiktu pabeigta Regulas Nr. 1083/2006 41. panta 2. punktā paredzētajā trīs mēnešu termiņā. Tomēr šajā lietā šāds termiņa pārkāpums nevar izraisīt apstrīdētā lēmuma atcelšanu. Tomēr Vispārējā tiesa norāda, ka, tā kā Komisija ir pārkāpusi Regulas Nr. 1083/2006 41. panta 2. punktu, pieņemot lēmumu pēc trīs mēnešu termiņa beigām, Regulas Nr. 1083/2006 41. panta 2. punktā lēmuma par apstiprināšanas lūgumu pieņemšanai paredzētā termiņa neievērošanas rezultātā radītā iespējamā kaitējuma atlīdzināšana var tikt prasīta Vispārējā tiesā, ceļot prasību par zaudējumu atlīdzību, ja vien ir izpildīti visi nosacījumi, no kuriem ir atkarīga Savienības ārpuslīgumiskās atbildības iestāšanās un tiesību uz zaudējumu atlīdzību īstenošana saskaņā ar LESD 340. panta otro daļu.

VII. Veselības aizsardzība

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 14. marta spriedums **TestBioTech/Komisija** (T-33/16, [EU:T:2018:135](#)), Vispārējā tiesā prasību cēla nevalstiska organizācija, lūdzot atcelt par veselību un pārtikas nekaitīgumu atbildīgā Komisijas locekļa vēstuli, ar kuru viņš bija noraidījis lūgumu veikt Komisijas īstenošanas lēmumu, ar kuriem tiek atļauts laist tirdzniecībā ģenētiski modificētu soju, iekšēju pārskatīšanu, kas ir pamatots ar Regulas (EK) Nr. 1367/2006 ⁶⁵ 10. pantu. Atteikums bija pamatots ar argumentu, ka šī lūguma ietvaros izvirzītajiem iebildumiem nav piemērojams Regulas Nr. 1367/2006 10. pants tādēļ, ka aspekti saistībā ar ģenētiski modificētas pārtikas vai dzīvnieku barības sanitāro novērtējumu neattiecas uz vides apdraudējuma izvērtējumu.

Vispārējā tiesa uzskata, ka jēdziens “tiesību akti vides jomā” Regulas Nr. 1367/2006 izpratnē principā ir jāinterpretē ļoti plaši. No tā tālāk izriet, ka pienākuma veikt iekšējo pārskatīšanu atbilstoši Regulas Nr. 1367/2006 10. pantam apjoms ir jāinterpretē tā, ka Komisijai ir pienākums izskatīt lūgumu veikt iekšējo pārskatīšanu vienīgi tad, ja šī pārskatīšanas lūguma iesniedzējs ir apgalvojis, ka attiecīgais administratīvais akts ir pretrunā tiesību aktiem vides jomā Regulas Nr. 1367/2006 izpratnē. Runājot konkrēti par tirdzniecības atļaujas (TA) pārskatīšanu atbilstoši Regulai Nr. 1829/2003 ⁶⁶, Vispārējā tiesa norāda, ka tiesību akti vides jomā Regulas Nr. 1367/2006 izpratnē aptver jebkuru Savienības tiesību normu, ar ko tiek reglamentēti ģenētiski modificēti organismi un kuras mērķis ir riska cilvēku vai dzīvnieku veselībai pārvaldība, ja riska cēlonis ir šajos ģenētiski modificētajos organismos vai vides faktors, kas var atstāt ietekmi uz minētajiem organismiem, tos kultivējot vai audzējot dabīgā vidē. Šis konstatējums ir piemērojams bez atšķirības arī gadījumiem, kuros ģenētiski modificēti organismi nav kultivēti Savienībā. Līdz ar to Komisija apstrīdētajā lēmumā ir kļūdaini secinājusi, ka prasītājas norādītie iebildumi nebija tādi, kas var tikt izskatīti saistībā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. pantu.

⁶⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1367/2006 (2006. gada 6. septembris) par to, kā Kopienas iestādēm un struktūrām piemērot Orhūsas Konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (OV 2006, L 264, 13. lpp.).

⁶⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1829/2003 (2003. gada 22. septembris) par ģenētiski modificētu pārtiku un barību (OV 2003, L 268, 1. lpp.).

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 17. maija spriedums **Bayer CropScience u.c./Komisija** (T-429/13 un T-451/13, pārsūdzēts apelācijas instancē ⁶⁷, [EU:T:2018:280](#)), Vispārējā tiesai bija jālemj par Īstenošanas regulas (ES) Nr. 485/2013 ⁶⁸ tiesiskumu, jo ar to tikuši grozīti vairāku darbīgo vielu apstiprināšanas nosacījumi pēc atkārtotas to risku novērtēšanas, kādus tās rada apputeksnētājkukaiņiem.

Uzsverot, ka no Regulas (EK) Nr. 1107/2009 ⁶⁹ atbilstošo tiesību normu formulējuma un sistēmas izriet, ka principā apstiprināšanas pieteikuma iesniedzējam ir jāpierāda, ka tas atbilst šīs regulas 4. pantā paredzētajiem apstiprināšanas nosacījumiem, Vispārējā tiesa vispirms norāda, ka pārskatīšanas ietvaros, kas notiek pirms apstiprināšanas perioda beigām, Komisijai ir jāpierāda, ka apstiprināšanas nosacījumi vairs nav izpildīti. Vispārējā tiesa uzskata, ka, lai Komisija varētu veikt darbīgās vielas apstiprinājuma pārskatīšanu saskaņā ar Regulas Nr. 1107/2009 21. panta 1. punktu, ir pietiekami ar to, ka pastāv jauni pētījumi, kuru rezultāti salīdzinājumā ar iepriekšējā novērtējuma laikā pieejamām atziņām rada bažas par to, vai joprojām ir izpildīti minētās regulas 4. panta nosacījumi. Šajā kontekstā ir arī jāņem vērā tas, ka regulējuma konteksts ir attīstījies kopš sākotnējās minēto vielu apstiprināšanas un tas jo īpaši ir noticis, pieņemot Regulu Nr. 1107/2009 un ar to saistītās īstenošanas regulas, kurās turpmāk ir paredzēts, ka īpaša uzmanība tiek pievērsta riskiem, ko darbīgās vielas un it īpaši pesticīdi rada bitēm.

Vispārējā tiesa turklāt uzskata, ka tas, ka zinātniskās noteiktības neesamības gadījumā tiek pieņemti preventīvi pasākumi, kas, līdzko šī noteiktība ir iegūta, var izrādīties pārāk piesardzīgi, nevar pats par sevi tikt uzskatīts par piesardzības principa pakāpumu un, tieši pretēji, ir šim principam raksturīgs. Tādējādi Komisija, nepieļaujot acīmredzamu kļūdu vērtējumā, varēja uzskatīt, ka papildu termiņš risku novērtējuma ziņojumam, lai ļautu ņemt vērā turpmākās zinātniskās atziņas, jebkurā gadījumā būtu pretrunā mērķim saglabāt augstu vides aizsardzības līmeni un ka saskaņā ar piesardzības principu tai būtu jāveic aizsardzības pasākumi bez turpmākas kavēšanās. Visbeidzot, Vispārējā tiesa piebilst, ka paziņojuma par piesardzības principu ⁷⁰ 6.3.4. punktā ir paredzēts, ka ir jāveic no darbības vai bezdarbības izrietošo priekšrocību un trūkumu izvērtējums. Šī prasība ir izpildīta, ja attiecīgā iestāde, šajā gadījumā – Komisija, ir faktiski noskaidrojusi labvēlīgās un nelabvēlīgās ekonomiskās sekas un citas sekas, kādas var izraisīt paredzētā darbība, kā arī atturēšanās no darbības, un ja tā ir ņēmusi tās vērā savā lēmumā.

Vispārējā tiesa uzskata, ka Komisija varēja pamatoti uzskatīt, ka, ņemot vērā bīstamības koeficientu lielumus, kuri saistībā ar attiecīgajām vielām ir norādīti Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādes (EFSA) secinājumos, risks attiecībā pret kolonijām nevar tikt izslēgts, un ka tai līdz ar to, pamatojoties uz piesardzības principu, ir jāpieņem aizsardzības pasākumi, negaidot, ka ir pilnībā konstatēts, kādos apstākļos un no kādas mirstības līmeņa atsevišķu bišu bojāeja var apdraudēt to koloniju dzīvotspēju vai attīstību.

Šī pati problemātika tika skatīta lietā, kurā taisīts 2018. gada 17. maija spriedums **BASF Agro u.c./Komisija** (T-584/13, [EU:T:2018:279](#)). Saņēmusi prasību atcelt Īstenošanas regulu (ES) Nr. 781/2013 ⁷¹, Vispārējā tiesa atcēla apstrīdēto aktu, uzskatot, ka Komisija nav iesniegusi nevienu pierādījumu par to, ka piesardzības

67] Lieta C-499/18 P, **Bayer CropScience un Bayer/Komisija**.

68] Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 485/2013 (2013. gada 24. maijs), ar ko groza Īstenošanas regulu (ES) Nr. 540/2011 attiecībā uz darbīgo vielu klotianidīna, tiامتoksama un imidakloprīda apstiprināšanas nosacījumiem un tādu sēklu izmantošanas un tirdzniecības aizliegšanu, kuras apstrādātas ar augu aizsardzības līdzekļiem, kas satur minētās darbīgās vielas (OV 2013, L 139, 12. lpp.).

69] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1107/2009 (2009. gada 21. oktobris) par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, ar ko atceļ Padomes Direktīvas 79/117/EEK un 91/414/EEK (OV 2009, L 309, 1. lpp.).

70] Komisijas Paziņojums COM(2000) 1 *final* (2000. gada 2. februāris) par piesardzības principu.

71] Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 781/2013 (2013. gada 14. augusts), ar ko groza Īstenošanas regulu (ES) Nr. 540/2011 attiecībā uz darbīgās vielas fipronila apstiprināšanas nosacījumiem un tādu sēklu izmantošanas un tirdzniecības aizliegšanu, kas apstrādātas ar minēto darbīgo vielu saturošiem augu aizsardzības līdzekļiem (OV 2013, L 219, 22. lpp.).

principa piemērošanā ir faktiski veikta ietekmes analīze.

Vispārējā tiesa uzskata, ka, protams, nav strīda par to, ka Regulas Nr. 1107/2009 piemērošanas ietvaros vides aizsardzībai ir lielāka vērtība salīdzinājumā ar ekonomiska rakstura apsvērumiem, tādējādi tā var attaisnot pat ievērojamas nelabvēlīgas ekonomiska rakstura sekas atsevišķiem tirgus dalībniekiem. Tomēr šāda principa vispārējs apstiprinājums nevar tikt uzskatīts par likumdevēja novērtējuma brīvības iepriekšēju īstenošanu, kas atbrīvotu Komisiju no pienākuma veikt konkrēta pasākuma priekšrocību un trūkumu analīzi.

Turklāt Vispārējā tiesa norāda, ka paziņojuma par piesardzības principu 6.3.4. punktā formulētais pienākums veikt ietekmes novērtējumu rezultātā ir vienīgi samērīguma principa konkrēta izpaušme. Taču apgalvojums jomā, kurā Komisijai ir plaša novērtējuma brīvība, – ka tai esot tiesības īstenot pasākumus, neizvērtējot to priekšrocības un trūkumus – neatbilst samērīguma principam. Proti, tas, ka administrācijai tiek atzīta novērtējuma brīvība, ir nepieciešami un neatņemami saistīts ar pienākumu īstenot šo brīvību un šajā sakarā ņemt vērā visu atbilstošo informāciju. Tas vēl jo vairāk tā ir piesardzības principa piemērošanas ietvaros, kad administrācija īsteno pasākumus, ar kuriem tiek ierobežotas administrējamo tiesības, pamatojoties nevis uz zinātnisko noteiktību, bet gan uz nenoteiktību.

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 27. septembra spriedums **Mellifera/Komisija** (T-12/17, pārsūdzēts apelācijas instancē ⁷², [EU:T:2018:616](#)), Vispārējā tiesā bija celta prasība atcelt Komisijas lēmumu, ar kuru tā noraidīja pieteikumu veikt Īstenošanas regulas (ES) 2016/1056 ⁷³ iekšēju pārskatīšanu, ar kuru Komisija bija otro reizi pagarinājusi glifosāta apstiprinājuma periodu saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1367/2006 10. pantu. Komisija bija noraidījusi šo pieteikumu veikt iekšēju pārskatīšanu kā nepieņemamu tāpēc, ka akts, uz kuru attiecas šis pieteikums, nebija administratīvs akts Regulas Nr. 1367/2006 2. panta 1. punkta g) apakšpunkta izpratnē, proti, individuāls pasākums.

Ņemot vērā, ka ar savu 2017. gada 12. decembra Īstenošanas regulu (ES) 2017/2324 ⁷⁴, kas pieņemta pēc rakstveida procesa beigām šajā lietā, Komisija atjaunoja glifosāta apstiprinājuma periodu uz pieciem gadiem, Vispārējā tiesa vispirms izskatīja prasītājas interesi celt prasību. Vispārējā tiesa atgādina, ka prasītāja var saglabāt interesi lūgt atcelt Savienības iestādes aktu, lai nepieļautu, ka nākotnē atkārtojas tā iespējamais prettiesiskums. Tā tas bija šajā gadījumā, jo prettiesiskums, uz ko atsaucas prasītāja, balstās uz Regulas Nr. 1367/2006 10. panta 1. punkta, to skatot kopā ar šīs regulas 2. panta 1. punkta g) apakšpunktu, interpretāciju, kuru Komisija, ticamākais, atkārtos, kad tiks iesniegts jauns pieteikums veikt iekšēju administratīva akta pārskatīšanu saskaņā ar vides tiesībām.

Pēc būtības Vispārējā tiesa norāda, ka ar Īstenošanas regulu, kas pieņemta, pamatojoties uz Regulas Nr. 1107/2009 17. panta pirmo daļu, attiecīgās darbīgās vielas apstiprinājuma termiņš tiek pagarināts uz noteiktu laikposmu. Tādējādi šim pasākumam ir tādas pašas sekas kā Īstenošanas regulai, ar kuru šāda viela tiek pirmo reizi apstiprināta atbilstoši šīs regulas 13. panta 2. punktam, vai kā regulai, ar kuru apstiprinājums tiek atjaunots atbilstoši šīs regulas 20. pantam. Vispārējā tiesa uzskata, ka no Regulas Nr. 1107/2009 28. panta 1. punkta izriet, ka principā augu aizsardzības līdzeklis var tikt laists tirgū vai izmantots tikai tad, ja attiecīgajā dalībvalstī tam ir piešķirta atļauja saskaņā ar šo regulu. Turklāt no šīs regulas 29. panta 1. punkta a) apakšpunkta izriet, ka augu aizsardzības līdzeklis var tikt atļauts tikai tad, ja darbīgā viela, ko tas satur, ir apstiprināta. Līdz ar to darbīgās vielas apstiprināšana saskaņā ar Regulu Nr. 1107/2009 rada tiesiskas sekas ne tikai attiecībā uz

⁷² | Lieta C-784/18 P **Mellifera/Komisija**.

⁷³ | Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2016/1056 (2016. gada 29. jūnijs), ar ko groza Īstenošanas regulu (ES) Nr. 540/2011 attiecībā uz apstiprinājuma perioda pagarināšanu darbīgajai vielai glifosātam (OV 2016, L 173, 52. lpp.).

⁷⁴ | Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2017/2324 (2017. gada 12. decembris), ar ko atjauno darbīgās vielas glifosāta apstiprinājumu saskaņā ar Regulu Nr. 1107/2009 un groza Komisijas Īstenošanas regulas (ES) Nr. 540/2011 pielikumu (OV 2017, L 333, 10. lpp.).

personu, kas ir lūgusi šo apstiprinājumu, bet arī attiecībā uz jebkuru saimnieciskās darbības subjektu, kura darbībai ir nepieciešams šis apstiprinājums, it īpaši uz šo vielu saturošo augu aizsardzības līdzekļu ražotājiem un jebkuru valsts iestādi, it īpaši dalībvalstu iestādēm, kas ir atbildīgas par atļauju piešķiršanu šādiem produktiem. Tādējādi jāsecina, ka Īstenošanas regula 2016/1056 ir vispārpiemērojama, jo tā ir piemērojama objektīvi noteiktām situācijām un rada tiesiskas sekas attiecībā uz vispārēji un abstrakti definētām personu kategorijām.

Vispārējā tiesa precizē, ka, lai gan Orhūsas konvencijas ⁷⁵ 9. panta 3. punktā nav precizēts, ka tajā paredzētā iespēja ierosināt administratīvas procedūras attiektos vienīgi uz gadījumiem, kad runa ir par individuāliem aktiem, šis noteikums nav tieši piemērojams Savienības tiesību sistēmā un uz to nevar atsaukties kā uz Savienības aktu tiesiskuma kritēriju. Tā kā saskaņā ar Regulas Nr. 1367/2006 10. panta 1. punktu pieteikumu veikt iekšēju pārskatīšanu var iesniegt tikai par "administratīviem aktiem", kas šīs pašas regulas 2. panta 1. punkta g) apakšpunktā definēti kā "pasākumi, kam ir individuāls raksturs", šīs tiesību normas nevar tikt interpretētas tādējādi, ka šajās tiesību normās minētie administratīvie akti ietver vispārpiemērojamus aktus, jo šāda interpretācija būtu *contra legem*.

2018. gada 13. decembra spriedumā **Ville de Paris, Ville de Bruxelles un Ayuntamiento de Madrid/Komisija** (T-339/16, T-352/16 un T-391/16, [EU:T:2018:927](#)) Vispārējā tiesa izskatīja Parīzes, Briseles un Madrides pilsētu celto prasību atcelt Regulu (ES) 2016/646 ⁷⁶, kā arī pieteikumu par zaudējumu atlīdzību, kas Parīzes pilsētai esot nodarīti šīs regulas pieņemšanas rezultātā. Prasības atcelt tiesību aktu ietvaros prasītāji norādīja, ka Komisija nevarēja pieņemt nepārsniedzamās (NTE) slāpekļa oksīdu emisiju vērtības testēšanā reālos braukšanas apstākļos, pārsniedzot standartam *Euro 6* noteiktās emisiju robežvērtības, kas ietvertas Regulas (EK) Nr. 715/2007 ⁷⁷ I pielikumā.

Lai gan Komisija apstrīdēja prasības pieņemamību, jo īpaši apgalvojot, ka apstrīdētā regula nekādā veidā neietekmēja prasītāju kompetenci regulēt transportlīdzekļu kustību, lai samazinātu gaisa piesārņojumu, kam tādējādi nebija ietekmes uz to juridisko situāciju, Vispārējā tiesa tā neuzskatīja. Sākumā atgādinājusi, ka apstrīdētais akts LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē prasītāju tieši skar tad, ja tas rada tiešas sekas attiecībā uz prasītāja juridisko situāciju un tas neatstāj nekādu novērtējuma brīvību šī akta adresātiem, kuri ir atbildīgi par tā īstenošanu, Vispārējā tiesa norāda, ka tāds gadījums ir tad, kad attiecīgais akts skar valsts administratīvi teritoriālās vienības likumdošanas pilnvaras. Vispārējā tiesa uzskata, ka Direktīvas 2007/46/EK ⁷⁸, kuras ietvaros tika pieņemta apstrīdētā regula, gramatiskā, teleoloģiskā un sistēmiskā interpretācija ir vērstas vienā virzienā, proti, tās faktiski liedz valsts iestādēm aizliegt, ierobežot vai kavēt transportlīdzekļu satiksmi pa autoceļiem tādu iemeslu dēļ, kas ir saistīti ar to būvniecības vai ekspluatācijas aspektiem, uz ko attiecas minētā direktīva, ja tie atbilst minētās direktīvas prasībām. No tā izriet, ka prasītājas nevarēja apstrīdētās regulas pieņemšanas dēļ ierobežot to transportlīdzekļu satiksmi, kuri neatbilda standartam *Euro 6* noteiktajām slāpekļa oksīda emisiju robežvērtībām, bet kuri tomēr šajā gadījumā atbilda šajā regulā definētajām NTE slāpekļa oksīdu emisiju vērtībām, kas ir augstākas nekā pirmās minētās. Vispārējā tiesa

75| Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kas parakstīta Orhūsā 1998. gada 25. jūnijā.

76| Komisijas Regula (ES) 2016/646 (2016. gada 20. aprīlis), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 692/2008 attiecībā uz emisijām no vieglajiem pasažieru un vieglajiem komerciālajiem transportlīdzekļiem (*Euro 6*) (OV 2016, L 109, 1. lpp.).

77| Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 715/2007 (2007. gada 20. jūnijs) par tipa apstiprinājumu mehāniskiem transportlīdzekļiem attiecībā uz emisijām no vieglajiem pasažieru un komerciālajiem transportlīdzekļiem (*Euro 5* un *Euro 6*) un par piekļuvi transportlīdzekļa remonta un tehniskās apkopes informācijai (OV 2007, L 171, 1. lpp.).

78| Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2007/46/EK (2007. gada 5. septembris), ar ko izveido sistēmu mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju, kā arī tādiem transportlīdzekļiem paredzētu sistēmu, sastāvdaļu un atsevišķu tehnisku vienību apstiprināšanai ("pamatdirektīva") (OV 2007, L 263, 1. lpp.).

turklāt pārliecinājās, ka prasītāju pilnvaru ierobežojums nav hipotētisks, un uzskatīja, ka tās saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir pilnvarotas aizsargāt vidi un veselību, it īpaši, lai cīnītos pret gaisa piesārņojumu, ieskaitot pilnvaras ierobežot transportlīdzekļu satiksmi šajā nolūkā, ka tās faktiski bija iesaistītas šādās darbībās un ka tās bija saskārušās ar gaisa piesārņojuma situācijām.

Būtībā Vispārējā tiesa nosprieda, ka, tā kā standartam *Euro 6* noteikto slāpekļa oksīda emisiju robežvērtību, kas noteiktas Regulas Nr. 715/2007 I pielikumā, grozīšana ir šīs regulas būtiskā elementa grozīšana, Komisijai tās īstenošanas pilnvaru ietvaros nebija kompetences veikt šādus grozījumus. Runājot par atcelšanas apjomu, Vispārējā tiesa norāda, ka apstrīdētās regulas citi noteikumi, kas nav saistīti ar slāpekļa oksīda emisijas robežvērtībām, ir nodalāmi no šiem pēdējiem minētajiem. No tā izriet, ka ir jāatceļ tikai apstrīdētās regulas II pielikuma 2. punkts, ciktāl tajā ir noteikta galīgā atbilstības koeficienta *CF* piesārņotāju vērtība un *CF* pagaidu piesārņotāju vērtība slāpekļa oksīdu masai. Tomēr Vispārējā tiesa uzsver, ka, lai ievērotu sprieduma, ar kuru tiek atcelts tiesību akts, prasības un lai to pilnībā izpildītu, iestādei, kas ir atceltā noteikuma izdevēja, ir jāatceļ secīgie tiesību akti, kuru izdevēja tā ir un kuros šis noteikums ir pārņemts, un ir jāizslēdz atceltais noteikums no šiem pieņemamajiem aktiem, ņemot vērā ne tikai sprieduma rezolutīvo daļu, bet arī motīvus, kuri likuši šādi nospriest un kas ir nepieciešamais tās pamatojums. Turklāt tā nosprieda, ka atceltā noteikuma sekas tiek saglabātas spēkā nākotnē saprātīgu laika posmu, ļaujot grozīt tiesisko regulējumu šajā jomā, bet šis laikposms nedrīkst pārsniegt 12 mēnešus no sprieduma spēkā stāšanās dienas, lai izvairītos no tā, ka atcelšana varētu kaitēt mehānisko transportlīdzekļu nozares likumīgajām ekonomiskajām interesēm, kas atbilst piemērojamam regulējumam un attiecīgā gadījumā patērētāju, kas iegādājās transportlīdzekļus, kuri atbilda minētajam regulējumam, kā arī Savienības politikai vides un veselības jomā, likumīgajām ekonomiskajām interesēm.

Visbeidzot, runājot par prasību par zaudējumu atlīdzību, Vispārējā tiesa uzskata, ka nav nekādā veidā pierādīts vienīgais kaitējums "tēlam un tiesiskumam", ko Parīzes pilsēta lūdz atlīdzināt simboliski viena euro apmērā. Katrā ziņā šis kaitējums ir pietiekami simboliski atlīdzināts jau ar apstrīdētās regulas noteikuma atcelšanu, kuru tā apstrīdēja.

VIII. Dempings

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 3. maija spriedums ***Distillerie Bonollo u.c./Padome*** (T-431/12, [EU:T:2018:251](#), pārsūdzēts apelācijas instancē ⁷⁹⁾, Vispārējai tiesai bija iesniegta prasība atcelt Īstenošanas regulu (ES) Nr. 626/2012 ⁸⁰⁾ strīdā par antidempinga maksājumiem Ķīnas izcelsmes vīnskābes importam. Apstrīdētajā regulā Padome bija atteikusies atzīt uzņēmuma, kas darbojas tirgus ekonomikas apstākļos, statusu (turpmāk tekstā – "*SEM*") diviem Ķīnas vīnskābes ražotājiem eksportētājiem un pēc normālās vērtības noteikšanas, pamatojoties uz tāda ražotāja paziņotajiem datiem, kurš sadarbojies analogā valstī, proti, Argentīnā, palielinājusī šo divu ražotāju eksportētāju ražotajām precēm piemērojamo antidempinga maksājumu. Šī lieta ļāva Vispārējai tiesai pirmo reizi veikt pārbaudi par prasības, kuru Savienības ražotāji cēluši attiecībā pret regulu, ar ko nosaka antidempinga maksājumus, uzreiz pēc šo ražotāju iesniegta daļējas antidempinga maksājuma starpposma pārskatīšanas pieteikuma, pieņemamību.

Šajā sakarā Vispārējā tiesa vispirms attiecībā uz jautājumu, vai apstrīdētais akts prasītājas skar tieši, norāda, ka nav retums, ka judikatūrā tiek atzītas par pieņemamām individuālu prasības atcelt Savienības tiesību aktus,

⁷⁹⁾ Lieta C-461/18 P ***Changmao Biochemical Engineering/Distillerie Bonollo u.c. un Padome***.

⁸⁰⁾ Padomes Īstenošanas regula (ES) Nr. 626/2012 (2012. gada 26. jūnijs), ar kuru groza Padomes Īstenošanas regulu (ES) Nr. 349/2012, ar ko nosaka galīgo antidempinga maksājumu Ķīnas Tautas Republikas izcelsmes vīnskābes importam (OV 2012, L 182, 1. lpp.).

kuri attiecīgos prasītājus neietekmē tiesiski, bet gan tikai faktiski, piemēram, ja konkurences ietvaros ar citiem uzņēmējiem šie indivīdi ir tieši skarti savā uzņēmēju statusā. Tādējādi, tā kā prasītāji ir iesākuši daļēja starpposma pārskatīšanas procedūru un šīs procedūras iznākumā pieņemtie pasākumi bija paredzēti, lai atsvērtu tiem – kā cietušajiem ražotājiem konkurentiem, kuri darbojas šajā pašā tirgū, – ar dempingu radīto kaitējumu, apstrīdētā regula tos skar tieši. Attiecībā uz jautājumu, vai apstrīdētais akts skar prasītājus arī individuāli, Vispārējā tiesa norāda, ka, jo tiešākas ir konkurences saiknes starp prasītāju un konkrēto konkurentu vai nu tāpēc, ka tirgū aktīvo uzņēmēju skaits ir neliels, vai tāpēc, ka konkrētais uzņēmums ir galvenais prasītāja konkurents un negatīvās sekas šim pēdējam ir nopietnākas, jo vairāk ir jāsecina, ka apstrīdētais akts to skar tieši. Šajā lietā prasītāji ir aktīvi piedalījušies administratīvajā procedūrā un ir snieguši būtisku ieguldījumu tās norisē, kā arī tās rezultātā. Tā kā turklāt ir būtiski skarta to situācija tirgū, Vispārējā tiesa secina, ka tiem kā divu Ķīnas ražotāju eksportētāju konkurentiem ir raksturīgas īpašas pazīmes un tie ir tādā faktiskā situācijā, kas tos raksturo un individuāli nošķir tieši tāpat kā apstrīdētās regulas adresātus.

Runājot pēc būtības, lai gan prasītāji atsaucās uz metodoloģijas maiņu, kas ir aizliegta Regulas (EK) Nr. 1225/2009⁸¹ 11. pantā, Vispārējā tiesa uzsver faktu, ka ir loģiski, ka, līdzko vairākiem ražotājiem eksportētājiem tiek piešķirts *SEM* statuss, katram no tiem ir atšķirīga normālā vērtība, jo to aprēķina, pamatojoties uz to attiecīgajiem datiem, nav iemesla, kādēļ normālā vērtība atšķirtos vairāku ražotāju eksportētāju gadījumā, kuriem *SEM* statuss tiek atteikts. Šādā situācijā normālās vērtības aprēķins ir balstīts uz analogās valsts datiem un tātad ir neatkarīgs no viņu attiecīgajiem datiem. Līdz ar to apstrīdētā regula ir jāatceļ.

Vispārējā tiesa izskatīja pieņemamības jautājumu arī lietā, kurā taisīts 2018. gada 18. oktobra spriedums **ArcelorMittal Tubular Products Ostrava u.c./Komisija** (T-364/16, [EU:T:2018:696](#)). Šī lieta tika skatīta pēc sprieduma lietā *Hubei Xinyegang Steel/Padome*⁸², ar kuru Vispārējā tiesa atcēla Regulu (EK) Nr. 926/2009⁸³, ciktāl ar to *Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd* ražoto izstrādājumu eksportam bija piemēroti antidempinga maksājumi un ciktāl tajā bija reglamentēta šim eksportam piemēroto pagaidu maksājumu iekasēšana. Šo spriedumu Tiesa atstāja negrozītu apelācijas instancē⁸⁴.

Pirms apelācijas sprieduma pasludināšanas Komisija bija pieņēmusi Īstenošanas regulu (ES) 2015/2272, ar kuru antidempinga pasākumi tika pārskatīti un maksājumi piemēroti uz jaunu laika posmu⁸⁵. Pēc tam, saņēmusi informāciju, ka antidempinga maksājumi par *Hubei Xinyegang Steel* importu joprojām tiek iekasēti, Komisija apstrīdētajā lēmumā nolēma neiekasēt šos maksājumus par šo importu. It īpaši Komisija izslēdza *Hubei Xinyegang Steel* no Eiropas Savienības integrētā muitas tarifa (*TARIC*) papildu kodā A 950 ietverto uzņēmumu saraksta un iekļāva to jaunajā papildu kodā *TARIC* C 129 uzskaitītajos uzņēmumos attiecībā uz visiem Kombinētās nomenklatūras kodiem, kas minēti Īstenošanas regulas 2015/2272 1. panta 1. punktā. *TARIC* papildu koda zemsvītras piezīmē bija atsauce uz šo Tiesas spriedumu.

⁸¹ Padomes Regula (EK) Nr. 1225/2009 (2009. gada 30. novembris) par aizsardzību pret importu par dempinga cenām no valstīm, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalstis (OV 2009, L 343, 51. lpp.) [aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2016/1036 (2016. gada 8. jūnijs) par aizsardzību pret importu par dempinga cenām no valstīm, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis (OV 2016, L 176, 21. lpp.)].

⁸² Spriedums, 2014. gada 29. janvāris, **Hubei Xinyegang Steel/Padome** (T-528/09, [EU:T:2014:35](#)).

⁸³ Padomes Regula (EK) Nr. 926/2009 (2009. gada 24. septembris), ar ko piemēro galīgu antidempinga maksājumu un galīgi iekasē pagaidu maksājumu, kurš noteikts tādu konkrētu dzelzs vai tērauda bezšuvju cauruļu un caurulīšu importam, kā izcelsme ir Ķīnas Tautas Republikā (OV 2009, L 262, 19. lpp.).

⁸⁴ Spriedums, 2016. gada 7. aprīlis, **ArcelorMittal Tubular Products Ostrava u.c./Hubei Xinyegang Steel** (C-186/14 P un C-193/14 P, [EU:C:2016:209](#)).

⁸⁵ Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2015/2272 (2015. gada 7. decembris), ar ko pēc termiņbeigu pārskatīšanas, kas veikta atbilstīgi Padomes Regulas (EK) Nr. 1225/2009 11. panta 2. punktam, nosaka galīgo antidempinga maksājumu konkrētu Ķīnas Tautas Republikas izcelsmes dzelzs un tērauda bezšuvju cauruļu un caurulīšu importam (OV 2015, L 322, 21. lpp.).

Attiecībā uz prasības pieņemamību Vispārējā tiesa vispirms norāda, ka dalībvalstīm principā ir jāpiemēro *TARIC* kodos un papildu kodos ietvertie pasākumi, lai vienveidīgi tiktu piemērots kopējais muitas tarifs. Pēc tam, uzsverusi, ka ar apstrīdēto lēmumu Komisija ir izveidojusi papildu kodu *TARIC* C 129, kurš iepriekš nepastāvēja, tā precizē, ka šī koda izveide ir katrā ziņā ļāvusi norādīt valstu muitas iestādēm, ka par attiecīgā *Hubei Xinyegang Steel* ražojuma importu nav jāiekasē antidempinga maksājums, neraugoties uz Īstenošanas regulu 2015/2272, kurā šāda iekasēšana ir paredzēta. Turklāt Vispārējā tiesa norāda, ka abos iepriekšējos spriedumos netika aplūkots Īstenošanas regulas 2015/2272 tiesiskums attiecībā uz *Hubei Xinyegang Steel* un ka *TARIC* papildu koda C 129 izveide attiecas konkrēti uz šajā regulā paredzēto antidempinga maksājumu nepiemērošanu *Hubei Xinyegang Steel*. Atgādinot, ka iestāžu aktiem principā ir piemērojama likumības prezumpcija, Vispārējā tiesa turklāt piebilst, ka apstrīdēto lēmumu var arī uzskatīt par minēto spriedumu izpildes pasākumu LESD 266. panta izpratnē. Tā kā no LESD 266. panta izrietošā iestāžu pienākuma izpildes pārbaude tiesā ir nodrošināta tostarp ar LESD 263. pantā paredzēto tiesību aizsardzības līdzekli, jāuzskata, ka apstrīdētais lēmums ir apstrīdams tiesību akts šīs pēdējās normas izpratnē. Vispārējā tiesa arī pieņem, ka prasītājam bija tiesības celt prasību, ņemot vērā lietas apstākļus, un it īpaši to, ka prasītājs ir daļa no apvienības, kas iesniedza sūdzību attiecīgajās antidempinga procedūrās, un ka tās ir aktīvi piedalījušās minētajās procedūrās.

Kas attiecas uz būtību, Vispārējā tiesa norāda, ka, tā kā Īstenošanas regulai 2015/2272 principā ir piemērojama likumības prezumpcija, Komisijai ar regulu tā bija jāgroza vai jāatceļ. Proti, saskaņā ar formu paralēlisma noteikumu, kas atbilst tiesību vispārējam principam, aktam nepieciešamā forma, lai to darītu zināmu trešajām personām, principā, ir jāievēro arī šī akta vēlākos grozījumos. Šajā lietā Vispārējā tiesa tostarp konstatē, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1225/2009 14. panta 1. punktu antidempinga maksājumus “uzliek ar regulu, un dalībvalstis tos iekasē, ievērojot regulā par šādu maksājumu ieviešanu noteikto iekasēšanas veidu, likmi un pārējos kritērijus”. No tā izriet, ka regulā, kura nav nedz atcelta, nedz atzīta par spēkā neesošu Savienības tiesā, noteiktu antidempinga maksājumu iekasēšanas izbeigšana attiecībā uz kādu sabiedrību principā arī ir jāīsteno ar regulas palīdzību. Tādējādi, galīgi paredzot Īstenošanas regulā 2015/2272 noteikto antidempinga maksājumu iekasēšanas izbeigšanu par *Hubei Xinyegang Steel* ražotajiem izstrādājumiem, izveidojot *TARIC* papildu kodu, Komisija ir pārkāpusi formu paralēlisma noteikumu. Turklāt atbilstoši formu paralēlisma noteikumam būtu bijis ne tikai jāvēršas Komisijas komisāru kolēģijā, bet arī jāsaņem Regulas Nr. 1225/2009 15. panta 1. punktā paredzētās komitejas nostāja. Visbeidzot, uzsverot tiesiskās nedrošības situāciju, kas izriet no apstrīdētā lēmuma, un to, ka atbilstība formu paralēlisma noteikumam būtu padarījusi skaidrāku Komisijas pamatojumu, Vispārējā tiesa secina, ka Komisijas pieļautais formu paralēlisma noteikuma pārkāpums ir tāds, kura dēļ apstrīdētais lēmums ir jāatceļ.

IX. Finanšu nozares uzraudzība

2018. gada 24. aprīļa spriedumā *Caisse régionale de crédit agricole mutuel Alpes Provence u.c./ECB* (no T-133/16 līdz T-136/16, [EU:T:2018:219](#)) Vispārējai tiesai bija jāspriež par lēmumu, ar kuriem Eiropas Centrālā banka (ECB) ir atteikusi iecelt prasītāju valdes priekšsēdētājus par to faktiskajiem vadītājiem, tostarp Direktīvas 2013/36/ES ⁸⁶ 13. panta 1. punkta izpratnē, tiesiskumu. ECB uzskata, ka pienākumiem, kuri ļautu kvalificēt personu kā faktisko vadītāju, jābūt tādām izpildfunkcijām, kādas ir ģenerāldirektoram, kas atšķiras no tām, kuras tiek uzticētas valdes priekšsēdētājam, tādējādi garantējot nošķirumu starp izpildfunkciju un ar to nesaistītu

⁸⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK (OV 2013, L 176, 338. lpp.).

pienākumu izpildi. Prasītājas šo interpretāciju apstrīdēja, norādot, ka faktiskā vadītāja jēdziens neaprobežojas tikai ar vadītājiem ar izpildfunkcijām.

Šajā sakarā Vispārējā tiesa vispirms norāda, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1024/2013 ⁸⁷ 4. panta 3. punktu ECB bija jāpiemēro ne vien Direktīvas 2013/36 13. panta 1. punkts, bet arī valsts tiesību norma, ar kuru tas ir transponēts. Tas noteikti nozīmē, ka Vispārējā tiesa novērtē apstrīdēto lēmumu tiesiskumu gan no Direktīvas 2013/36 13. panta 1. punkta viedokļa, gan no valsts tiesību, šajā lietā – Francijas tiesību, viedokļa. Veicot šo novērtēšanu, Vispārējā tiesa uzskata, ka no Direktīvas 2013/36 13. panta 1. punkta gramatiskās, vēsturiskās, teleoloģiskās un kontekstuālās interpretācijas izriet, ka faktiskā vadītāja jēdziens attiecas uz vadības struktūras locekļiem, kuri ietilpst arī kredītiestādes augstākajā vadībā. Vispārējā tiesa it īpaši uzsver, ka Direktīvas 2013/36 sistēmā kredītiestāžu labas pārvaldības mērķis prasa efektīvu augstākās vadības pārraudzību, ko īsteno vadības struktūras locekļi bez izpildfunkcijām un kas nozīmē pilnvaru līdzsvaru vadības struktūrā. Šādas pārraudzības efektivitāte varētu tikt apdraudēta gadījumā, ja vadības struktūras – kā uzraudzības veicējas – priekšsēdētājs, vienlaikus pildot izpilddirektora pienākumus, būtu atbildīgs arī par kredītiestādes darījumdarbības faktisko vadību.

Turklāt, ciktāl strīds ir par valsts tiesību normas interpretāciju, valsts normatīvo un administratīvo aktu normu tvērums ir jāizvērtē, ņemot vērā valstu tiesu sniegto interpretāciju. Šādā kontekstā Vispārējā tiesa norāda, ka savā 2016. gada 30. jūnija spriedumā Francijas *Conseil d'État* (Valsts padome) ir uzskatījusi, ka tikai gadījumā, ja kredītiestādes valdes priekšsēdētājam skaidri būtu bijis atļauts īstenot tās augstāko vadību, viņš varētu tikt iecelts minētās iestādes "faktiskā vadītāja" amatā. Saskaņā ar Vispārējās tiesas viedokli no tā izriet, ka ECB, uzskatot, ka kredītiestādes "faktiskā vadītāja" jēdziens ir jāsaprot tādējādi, ka tas attiecas uz vadītājiem ar izpildfunkcijām, piemēram, izpilddirektoru, deleģēto izpilddirektoru, valdes locekļiem vai vienīgo izpilddirektoru, nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā.

X. Savienības iestāžu publiskie iepirkumi

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 8. novembra spriedums **Pro NGO! / Komisija** (T-454/17, [EU:T:2018:755](#)), Vispārējai tiesai bija pirmo reizi jālemj par Regulas (ES, Euratom) Nr. 966/2012 ⁸⁸, redakcijā, kas ir ieviesta ar Regulu (ES, Euratom) Nr. 2015/1929 ⁸⁹, 108. panta 11. punkta piemērojamību. Šajā normā ir paredzēts, ka Savienības tiesai ir neierobežota jurisdikcija pārskatīt lēmumu, ar ko līgumslēdzēja iestāde izslēdz ekonomikas dalībnieku un/vai piemēro finansiālu sankciju, tostarp saīsināt vai pagarināt izslēgšanas ilgumu un/vai atcelt, samazināt vai palielināt piemēroto finansiālo sankciju. Tika spriests par Komisijas lēmumu, ar kuru tā smaga pārkāpuma saistībā ar profesionālo rīcību dēļ uz sešiem mēnešiem izslēdza prasītāju no publiskā iepirkuma un subsīdiu piešķiršanas procedūrām, kas tiek finansētas no Savienības vispārējā budžeta. Lietas galvenais jautājums bija – vai Vispārējai tiesai ir jāīsteno sava neierobežotā kompetence, ja prasītāja tikai replikas stadijā ir norādījusi uz Komisijas piemērotā soda nesamērīgumu.

⁸⁷ Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013 (2013. gada 15. oktobris), ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņām, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību (OV 2013, L 287, 63. lpp.).

⁸⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 966/2012 (2012. gada 25. oktobris) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, un par Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 atcelšanu (OV 2012, L 298, 1. lpp.).

⁸⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 2015/1929 (2015. gada 28. oktobris), ar kuru groza Regulu Nr. 966/2012 (OV 2015, L 286, 1. lpp.).

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādina, ka neierobežotas kompetences īstenošana nav pielīdzināma pārbaudei pēc savas ierosmes un ka tiesvedība Savienības tiesās ir balstīta uz sacīkstes principu. Izņemot absolūtus pamatus, kas tiesai ir jāizvirza pēc savas ierosmes, piemēram, apstrīdētā lēmuma pamatojuma neesamība, prasītājs ir tas, kuram ir jāizvirza pamati pret šo lēmumu un jāiesniedz pierādījumi šo pamatu atbalstam. Vispārējā tiesa šajā lietā konstatē, ka prasītāja savā prasības pieteikumā ir lūgusi atcelt apstrīdēto lēmumu, tomēr neapstrīdot tai piemērotās sankcijas likumību un – vēl jo mazāk – tās samērīgumu. Tādējādi iebildums par samērīguma principa pārkāpumu, kas pirmo reizi ir izteikts replikā, nav iepriekš prasības pieteikumā tieši vai netieši norādīta pamata papildinājums, kuram būtu cieša saikne ar šo prasības pieteikumu. Turklāt iebildums par samērīguma principa pārkāpumu bija balstīts uz prasītājam tās prasības pieteikuma iesniegšanas dienā zināmiem apstākļiem. Tādējādi, tā kā no Reglamenta 84. panta 1. punkta izriet, ka tiesvedības laikā nav atļauts izvirzīt jaunus pamatus, izņemot gadījumus, kad tie ir saistīti ar tādiem tiesiskajiem un faktiskajiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi iztiesāšanas laikā, šis replikas stadijā iesniegtais iebildums nav pieņemams.

XI. Piekļuve iestāžu dokumentiem

1. EMA rīcībā esoši dokumenti saistībā ar zāļu tirdzniecības atļaujas pieteikumu

Lieta, kurā taisīts 2018. gada 5. februāra spriedums **Pari Pharma/EMA** (T-235/15, [EU:T:2018:65](#)), Vispārējai tiesai bija iespēja spriest par vispārējās konfidencialitātes prezumpcijas, kas pamatota ar Regulā (EK) Nr. 1049/2001⁹⁰ paredzēto izņēmumu no piekļuves tiesībām saistībā ar komerciālo interešu aizsardzību, piemērošanu visiem zāļu tirdzniecības atļaujas (TA) pieteikuma procedūrā iesniegtajiem dokumentiem. Lieta attiecas uz prasītājas celto prasību atcelt lēmumu, ar kuru Eiropas Zāļu aģentūra (EMA) saskaņā ar Regulām (EK) Nr. 141/2000⁹¹ un (EK) Nr. 726/2004⁹² piešķir trešajai personai piekļuvi dokumentiem, kas satur šādas procedūras ietvaros iesniegto informāciju. Prasītāja apstrīdēja šo lēmumu, kas esot pretrunā vispārīgai konfidencialitātes prezumpcijai, kurai būtu jāattiecas uz TA lietas materiāliem un kas kaitējot tās komerciālajām interesēm.

Šajā sakarā Vispārējā tiesa norāda, ka atšķirībā no situācijām, kurās Tiesa un Vispārējā tiesa ir atzinušas, ka ir piemērojamas vispārējās konfidencialitātes prezumpcijas, kuras attaisno atteikumu piekļūt dokumentiem, Regulās Nr. 141/2000 un Nr. 726/2004 nav ierobežojoši regulēta zāļu TA procedūras lietā ietilpstošo dokumentu izmantošana un – pretēji Regulām (EK) Nr. 1/2003 un (EK) Nr. 773/2004⁹³ – tajās piekļuve lietas materiāliem nav ierobežota tikai attiecībā uz “pusēm” un “sūdzības iesniedzējiem”. Nevienu citu minēto regulu Nr. 141/2000 un Nr. 726/2004 normu nevar interpretēt tādējādi, ka tā paustu Savienības likumdevēja nodomu izveidot

⁹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (OV 2001, L 145, 43. lpp.).

⁹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 141/2000 (1999. gada 16. decembris) par zālēm reti sastopamu slimību ārstēšanai (OV 2000, L 18, 1. lpp.).

⁹² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 726/2004 (2004. gada 31. marts), ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Kopienas procedūras un izveido Eiropas Zāļu aģentūru (OV 2004, L 136, 1. lpp.).

⁹³ Komisijas Regula (EK) Nr. 773/2004 (2004. gada 7. aprīlis) par lietas izskatīšanu saskaņā ar [LESD 101. un 102.] pantu, ko vada Komisija (OV 2004, L 123, 18. lpp.).

ierobežotas piekļuves dokumentiem režīmu, attiecībā uz tiem izmantojot vispārējo konfidencialitātes prezumpciju. No tā izriet, ka strīdīgie dokumenti nevarēja tikt uzskatīti par tādiem, kuriem būtu piemērojama vispārēja konfidencialitātes prezumpcija, netieši tādēļ, ka tiem principā un pilnībā acīmredzami būtu piemērojams izņēmums saistībā ar TA pieprasītāju komerciālo interešu aizsardzību.

Tā kā tai tika lūgts arī lemt par jautājumu, vai šajos dokumentos ietvertā informācija varēja kaitēt prasītājas komerciālo interešu aizsardzībai, Vispārējā tiesa papildus norādīja, ka tikai tas vien, ka šī publiski pieejamā informācija ir sakombinēta, pats par sevi nav pietiekams apstāklis, lai pierādītu, ka visa šī informācija veido prasītājas stratēģisko zinātību un tādējādi ir konfidenciāla. Lai atzītu, ka šāda zinātība ietilpst komerciālajās interesēs Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 2. punkta nozīmē, prasītājai ir jāpierāda, ka šo publiski pieejamo datu apkopojumam un to vērtējumiem ir pievienotā vērtība, proti, ka tie, piemēram, veido jaunus zinātniskus secinājumus vai apsvērumus, kuri attiecas uz tādu izgudrojumu stratēģiju, kas uzņēmumam var radīt priekšrocības salīdzinājumā ar tā konkurentiem. Vispārējā tiesa uzskata, ka prasītāja šajā gadījumā nav pierādījusi, ka visa informācija bija inovatīvas stratēģijas rezultāts, kurš atsevišķi ņemtiem nekonfidencialiem elementiem sniedza zinātnisku pievienoto vērtību, nedz arī, *a fortiori*, ka šī stratēģija un visi to aprakstošie dokumenti būtu uzskatāmi par konfidencialiem Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 2. punkta izpratnē.

2. Iestādes juridiskā dienesta izdotie dokumenti

Lietās, kurās taisīti 2018. gada 7. februāra spriedumi **Access Info Europe/Komisija** (T-851/16, [EU:T:2018:69](#)) un **Access Info Europe/Komisija** (T-852/16, [EU:T:2018:71](#)), Vispārējā tiesā bija celtas divas prasības atcelt lēmumu, ar kuru Komisija bija atteikusi prasītājai piekļuvi šīs iestādes juridiskā dienesta dokumentiem saistībā ar ES un Turcijas 2016. gada 8. marta paziņojumu par migrācijas krīzi. Atteikums bija pamatots tostarp ar izņēmumiem no piekļuves tiesībām sakarā ar starptautisko attiecību un juridisko atzinumu aizsardzību.

Vispirms, lūgta pārbaudīt, vai izņēmuma sakarā ar starptautisko attiecību aizsardzību piemērošana ir pamatota, Vispārējā tiesa atgādina, ka tādu informācijas elementu izpaušana, kas ir saistīti ar Savienības un tās dalībvalstu izvirzītajiem mērķiem lēmumos, ja it īpaši tie attiecas uz konkrētu paredzētā nolīguma saturu vai Savienības stratēģiskajiem mērķiem sarunās, kaitētu uzticības gaisotnei sarunās, kas notiek brīdī, kad tiek pieņemts lēmums atteikt piekļuvi dokumentiem, kuri satur šos elementus. Tādējādi, nepieļaujot acīmredzamu kļūdu vērtējumā, Komisija varēja pamatot piekļuves atteikumu dokumentiem, kuri ietver Savienības nostāju attiecībā uz Turcijas Republiku un, vispārīgāk, attiecībā uz Savienības starptautiskajām attiecībām. Šādu dokumentu izpaušana varētu radīt konkrētu risku, ka tiek sarežģīta Savienības nostāja dialogā ar Turcijas Republiku, un tādējādi kaitēt Savienības attiecībām. Turklāt Komisija bija tiesīga šādu pamatojumu izklāstīt tikai kopsavilkuma veidā, ja plašāk izvērstu paskaidrojumu sniegšana nozīmētu to dokumentu satura izpaušanu, uz kuriem attiecas šajā noteikumā paredzētā aizsardzība, tādējādi neievērojot obligāto aizsardzības apjomu, ko likumdevējs paredzējis Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 1. punkta formulējumā.

Kas attiecas uz izņēmumu sakarā ar iestāžu juridisko atzinumu aizsardzību, Vispārējā tiesa norāda, ka tādu sagatavojošu un iekšēju juridisku atzinumu, kas izstrādāti politiskam dialogam starp iestādi un kādas dalībvalsts un trešās valsts pārstāvjiem, izpaušana būtu patiešām paredzamā veidā kaitējusi Komisijas interesēm lūgt un saņemt atklātus, objektīvus un pilnīgus atzinumus no tās dažādajiem dienestiem, lai sagatavotu Komisijas kā iestādes galīgo nostāju. Tā tas ir it īpaši jomā, kurā valda zināma politiska sensitivitāte un steidzami jāatrisina delikāta migrācijas situācija.

3. Dokumenti saistībā ar *Euratom* aizdevuma piešķiršanu

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 27. februāra spriedums **CEE Bankwatch Network/Komisija** (T-307/16, [EU:T:2018:97](#)), Vispārējā tiesā bija celta prasība atcelt lēmumu, ar kuru Komisija atteica prasītājam – nevalstiskai organizācijai, kas darbojas vides jomā – piekļuvi dokumentu virknei saistībā ar *Euratom* aizdevuma piešķiršanu Ukrainas kodolreaktoru drošības uzlabošanas programmas atbalstam, kas piešķirts, pamatojoties uz Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma (EAEK) noteikumiem. Prasītāja apstrīdēja apstrīdēto lēmumu, jo tajā nebija ņemtas vērā visas šajā lietā piemērojamās tiesību normas. Šajā gadījumā lēmums esot ticis pieņemts, pamatojoties uz Regulu Nr. 1049/2001, Komisijai neņemot vērā Regulu Nr. 1367/2006 par Orhūsas konvenciju, kura tomēr esot būtiska, jo ar to tikušas ierobežotas Eiropas Savienības iestāžu iespējas atteikt piekļuvi dokumentiem, ja pieprasītā informācija ir saistīta ar emisijām vidē.

Vispārējā tiesa šo argumentāciju noraida. Šajā nolūkā tā konstatē, pirmkārt, ka ar Regulu Nr. 1367/2006 atbilstoši tās nosaukumam, preambulas apsvērumiem un noteikumiem informācijas jomā tiek īstenoti pienākumi, kas ir noteikti tādas starptautiskas konvencijas ietvaros, kuras dalībniece nav Eiropas Atomenerģijas kopiena (EAEK), proti, Orhūsas konvencijas ietvaros. Tā kā EAEK nav šīs konvencijas dalībniece, tad, ja nav norādes par pretējo, tai nevar noteikt regulā, ar kuru tā tiek īstenota, ietvertos pienākumus. Otrkārt, uz aktiem, kas pieņemti, piemērojot EAEK līgumu, ne vienmēr attiecas pienākumi, kuri ir piemērojami Savienības ietvaros. Tādējādi EAEK līgumā ir paredzētas EAEK ietvaros piemērojamās normas. Šo normu vidū ir EAEK līguma 106.a panta 1. punkts, ar kuru EAEK darbībai piemēro konkrētus noteikumus, kas izriet no ES līguma un no LESD, it īpaši no LESD 15. panta, kas iepriekš bija EKL 255. pants un kas ir Regulas Nr. 1049/2001 pamats. Šī regula, kas balstīta uz EAEK ietvaros piemērojamo normu un ar ko ir ieviesta vispārējā kārtība piekļuvei iestāžu dokumentiem, attiecas uz to iestāžu un organizāciju rīcībā esošajiem dokumentiem, kuras rīkojas šīs regulas ietvaros. Tas tā nav ar Regulu Nr. 1367/2006, kura, kā norādīts tās preambulā, tika pieņemta, pamatojoties uz EKL 175. pantu, kurš pašlaik ir LESD 192. pants. Tā kā šis pēdējais nav pieminēts EAEK līguma 106.a panta 1. punktā, akti, kas pieņemti uz tā pamata, ieskaitot minēto regulu, nevar tikt piemēroti *Euratom* ietvaros. Treškārt un visbeidzot, Regulas Nr. 1367/2006 tekstā īpašā veidā ir pieminētas Eiropas Kopienas iestādes un struktūras, neparedzot to piemērot citām vienībām, piemēram, EAEK iestādēm vai struktūrām.

4. Ar notiekošu likumdošanas procesu saistīti dokumenti

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 22. marta spriedums **De Capitani/Parlaments** (T-540/15, [EU:T:2018:167](#)), Vispārējai tiesai bija jāpārbauda piekļuves nosacījumi dokumentiem, kurus sagatavojis Parlaments vai kuri atrodas tā rīcībā un kuri ietver informāciju par iestāžu nostāju par notiekošajām koplēmuma procedūrām. Vispārējā tiesa tostarp pārbaudīja tā Parlamenta lēmuma tiesiskumu, ar kuru prasītājam tika pilnībā atteikta piekļuve divām tabulām, kas sagatavotas sākotnējā pieteikuma laikā notiekošajos dialogos. Strīdīgajās tabulās bija četras slejas, no kurām pirmās trīs – Komisijas priekšlikuma teksts, Padomes nostāja un Parlamenta nostāja, bet ceturtā sleja atkarībā no gadījuma ietvēra kompromisa projekta tekstu vai Padomes prezidentūras pagaidu nostāju attiecībā uz Parlamenta ierosinātajiem grozījumiem. Parlaments atteica prasītājam piekļuvi ceturtajai slejai tāpēc, ka tās izpaušana radītu faktisku, konkrētu un nopietnu iestādes lēmumu pieņemšanas procesa, kā arī starpiestāžu lēmumu pieņemšanas procesa apdraudējumu notiekošas likumdošanas procedūras kontekstā.

Uzskatot, ka prasītājam ir saglabājusies interese celt prasību, neskatoties uz to, ka likumdošanas procedūra, uz kuru attiecās strīdīgie dokumenti, starplaikā tika pabeigta, Vispārējā tiesa norāda, ka dialogi bija daļa no likumdošanas procedūras un ka šajā jomā nav iespējams piemērot vispārēju prezumpciju par notiekošo dialogu tabulu ceturtās slejas nepubliskošanu. Šāds secinājums, pēc Vispārējās tiesas uzskatiem, var tikt izdarīts no atklātuma un pārskatāmības principiem, kas ir daļa no Savienības likumdošanas procedūrām, kā arī no tā, ka Tiesas judikatūrā ir atzīts, ka vispārēja prezumpcija par nepubliskošanu pastāv tikai attiecībā

uz stingri ierobežotu dokumentu kopumu, kas pieder notiekošai administratīvai vai tiesas procedūrai, bet nekādā ziņā ne likumdošanas procedūrai.

Vispārējai tiesai atlika tikai pārbaudīt, vai Parlaments bija izpildījis savu pienākumu sniegt prasītājam pamatotus paskaidrojumus par to, kādā veidā neierobežota piekļuve dokumentiem šajā lietā varētu konkrēti un reāli apdraudēt ar izņēmumu sakarā ar lēmumpieņemšanas procedūras aizsardzību aizsargātās intereses, jo šāda apdraudējuma riskam ir jābūt pamatoti paredzamam, nevis tikai hipotētiskam. Šajā sakarā, pirmām kārtām, attiecībā uz konkrētajiem apsvērumiem saistībā ar notiekošu likumdošanas procedūru, kas izklāstīti apstrīdētajā lēmumā, Vispārējā tiesa norāda, ka tajā minētais fakts, ka attiecīgie dokumenti ir saistīti ar policijas sadarbības jomu, pats par sevi nav pietiekams, lai pierādītu šo dokumentu sevišķi sensitīvo raksturu. Proti, pretējs risinājums nozīmētu atbrīvot ikvienu Savienības tiesību jomu no prasībām attiecībā uz ar to saistīto likumdošanas procesu pārskatāmību. Otrām kārtām, attiecībā uz vispārīgāka rakstura secinājumiem, kas norādīti apstrīdētajā lēmumā, Vispārējā tiesa, piekrītot, ka judikatūrā ir atzīts, ka ārējā spiediena risks var būt leģitīms pamats, lai ierobežotu piekļuvi dokumentiem, kas saistīti ar lēmumu pieņemšanas procesu, uzsver, ka tomēr šāda ārējā spiediena esamība ir jānodrošina ar pārliecību un pierādījumiem, ka tāda ārēja spiediena dēļ ir pamatoti paredzams risks būtiski ietekmēt pieņemamo lēmumu. Šajā lietā no lietas materiāliem nav iespējams secināt šāda ārējā spiediena īstenošanos, ja attiecīgo dokumentu ceturtā sleja tiktu publiskota. Turklāt Vispārējā tiesa precizē, ka strīdīgajos dokumentos esošās informācijas provizorisks raksturs pats par sevi neļauj pamatot izņēmuma saistībā ar lēmumpieņemšanas procedūras aizsardzību piemērošanu, jo šajā noteikumā nav veikta nošķiršana atkarībā no diskusiju gaitas. Šajā kontekstā turklāt nav nozīmes tam, vai attiecīgie dokumenti bija tikuši iesniegti vai saņemti lēmumu pieņemšanas procesa agrīnā, vēlīnā vai noslēguma stadijā, vai arī formālā vai neformālā kontekstā. Turklāt priekšlikums pēc savas būtības ir paredzēts diskusijām, un šo diskusiju rezultātā tas nav jāatstāj negrozīts, un sabiedrība var ļoti labi saprast, ka priekšlikuma autors vēlāk var grozīt šī priekšlikuma saturu.

5. Dalībvalsts izdoti dokumenti, ar kuriem notiek apmaiņa atbilstoši kopējās zivsaimniecības politikas noteikumiem

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 3. maija spriedums **Malta/Komisija** (T-653/16, [EU:T:2018:241](#)), Vispārējā tiesa sprieda par prasību atcelt Komisijas lēmumu, ar kuru tiek piešķirta piekļuve dalībvalsts dokumentiem, kas ir iesniegti atbilstoši kopējās zivsaimniecības politikas noteikumiem. Savas prasības pamatojumam Maltas Republika apgalvoja, ka Komisija nav izskatījusi tās pieteikumu Regulas Nr. 1049/2001 7. un 8. pantā paredzētajā termiņā, tādējādi neizpildot savu pienākumu lojāli sadarboties ar Maltas iestādēm.

Vispārējā tiesa sākumā norāda, ka Regulas Nr. 1049/2001 6.–8. pantā paredzēto noteikumu par pieteikumu par piekļuvi dokumentiem pārbaudi pārkāpums, lai gan atsevišķos gadījumos tas var ietekmēt lēmuma, ar ko ir atteikta piekļuve dokumentiem, tiesiskumu, nevar ietekmēt tāda lēmuma tiesiskumu, ar kuru ir piešķirta piekļuve dokumentiem. No tā izriet, ka dalībvalsts pret iestādes lēmumu, ar ko piešķir piekļuvi dokumentiem, nevar pienācīgi izvirzīt pamatus par šo normu pārkāpumu. Pretēji Regulas Nr. 1049/2001 6.–8. panta noteikumiem šīs pašas regulas 4. panta 4. un 5. punkta noteikumi reglamentē attiecības starp iestādi un trešajām personām, it īpaši dalībvalstīm, saistībā ar pēdējo minēto izdotiem dokumentiem, un to mērķis ir aizsargāt minēto trešo personu un dalībvalstu interesi iebilst pret minēto dokumentu publiskošanu. No tā izriet, ka Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 4. un 5. punkta noteikumu pārkāpums, kā arī iestādes lojālas sadarbības ar dalībvalsti pienākuma pārkāpums var ietekmēt tāda lēmuma tiesiskumu, ar ko ir piešķirta piekļuve šīs dalībvalsts izdotiem dokumentiem.

Šī lieta turklāt deva iespēju Vispārējai tiesai pārbaudīt saikni starp Regulu Nr. 1049/2001 un Regulu Nr. 1224/2009⁹⁴. Uzsverot, ka ir jānodrošina saskaņota šo divu regulu piemērošana, Vispārējā tiesa norāda, ka, ja pieteikums, kas ir pamatots ar Regulu Nr. 1049/2001, ir vērsts uz to, lai tiktu iegūta piekļuve dokumentiem, kuros ir ietverti dati Regulas Nr. 1224/2009 izpratnē, šīs pēdējās minētās regulas 113. panta 2. un 3. punkta noteikumi kļūst pilnībā piemērojami jebkādi minēto datu nodošanai vai izmantošanai, kas nav paredzēta minētajā regulā, ir jāsaņem skaidra šīs dalībvalsts piekrišana. Proti, Regulas Nr. 1224/2009 113. panta 2. un 3. punktā ir ne tikai tāpat kā Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 5. punktā paredzēts, ka, ja dalībvalsts ir paudusi konkrētu lūgumu šajā ziņā, tās izdots dokuments vairs nevar tikt nodots atklātībā bez tās iepriekšējas piekrišanas, bet, par paraugu ņemot Regulas Nr. 1049/2001 9. panta 3. punktu, dalībvalsts iepriekšēja un skaidra piekrišana tajā ir padarīta par absolūtu nosacījumu dažām šīs dalībvalsts paziņoto datu nodošanas un izmantošanas formām. Tādējādi šķiet, ka, runājot par šādiem datiem, Savienības likumdevējs ir vēlējies zināmā formā saglabāt noteikumu par autoru, lai gan tas principā ar Regulu Nr. 1049/2001 ir atcelts saistībā ar sabiedrības piekļuvi dokumentiem. Vispārējā tiesa secina, ka Regulas Nr. 1224/2009 113. panta 2. un 3. punkta noteikumos principā ir aizliegts sabiedrībai, it īpaši nevalstiskai organizācijai, pamatojoties uz Regulu Nr. 1049/2001, nodot atklātībā dokumentus, kuros nav svītroti dalībvalsts dati, ko tā paziņojusi Komisijai saskaņā ar Regulu Nr. 1224/2009, ja šī dalībvalsts nav tam skaidri piekritusi un *a fortiori* ja, kā tas ir šajā gadījumā, minētā dalībvalsts pret to ir skaidri iebildusi.

6. Dokumenti par Parlamenta deputātu piemaksām

Lietās, kurās taisīts 2018. gada 25. septembra spriedums **Psara u.c./Parlaments** (no T-639/15 līdz T-666/15 un T-94/16, [EU:T:2018:602](#)), Vispārējā tiesā bija celta prasība atcelt virkni Parlamenta lēmumu, ar kuriem ir noraidīti prasītāju pieteikumi par piekļuvi Parlamenta dokumentiem, kas ietver informāciju saistībā ar tā deputātu piemaksām. Apstrīdētajos lēmumos Parlaments tostarp norādīja, pirmkārt, ka tā rīcībā nebija ziņu par Parlamenta deputātu piemaksu par vispārējiem izdevumiem reālajiem tēriņiem un ka līdz ar to tam nebija iespējams izpaust pieprasītos dokumentus, un, otrkārt, tā rīcībā nebija deputātu bankas kontu izrakstu par piemaksu par vispārējiem izdevumiem konkrētu izlietojumu. Turklāt tas atsaucas uz izņēmumu no piekļuves tiesībām saistībā ar personu privātās dzīves un neaizskaramības aizsardzību, kas paredzēts Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 1. punkta b) apakšpunktā, to lasot kopsakarā ar Regulas (EK) Nr. 45/2001⁹⁵ 8. panta b) punktu.

Vispirms Vispārējā tiesa atgādina, ka Regulā Nr. 1049/2001 nostiprinātās sabiedrības tiesības piekļūt dokumentiem attiecas tikai uz iestāžu dokumentiem, kas patiešām ir to rīcībā, tādējādi šīs tiesības nevar attiekties uz dokumentiem, kas nav iestāžu rīcībā vai kas vispār neeksistē. Runājot par dokumentiem, kuros ir detalizēti izklāstīti, kādā veidā un kurā brīdī Parlamenta deputāti no katras dalībvalsts dažādos laikposmos ir iztērējuši savas piemaksas par vispārējiem izdevumiem, nav strīda par to, ka Parlamenta deputāti katru mēnesi, pamatojoties uz pilnvaru termiņa sākumā iesniegtu pieteikumu, saņem fiksētu piemaksu, kuras apmērs turklāt sabiedrībai ir zināms. No tā izriet, ka, ņemot vērā piemaksu par vispārējiem izdevumiem fiksēto raksturu, Parlamentam nav neviena dokumenta, kurā būtu detalizēti – materiāli vai temporāli – izklāstīti, kā Parlamenta deputāti šīs piemaksas izlieto. Tāpēc Parlaments ir pamatoti norādījis, ka tā rīcībā

⁹⁴ Padomes Regula (EK) Nr. 1224/2009 (2009. gada 20. novembris), ar ko izveido Kopienas kontroles sistēmu, lai nodrošinātu atbilstību kopējās zivsaimniecības politikas noteikumiem, un groza Regulas (EK) Nr. 847/96, (EK) Nr. 2371/2002, (EK) Nr. 811/2004, (EK) Nr. 768/2005, (EK) Nr. 2115/2005, (EK) Nr. 2166/2005, (EK) Nr. 388/2006, (EK) Nr. 509/2007, (EK) Nr. 676/2007, (EK) Nr. 1098/2007, (EK) Nr. 1300/2008 un (EK) Nr. 1342/2008, un atceļ Regulas (EEK) Nr. 2847/93, (EK) Nr. 1627/94 un (EK) Nr. 1966/2006 (OV 2009, L 343, 1. lpp.).

⁹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 45/2001 (2000. gada 18. decembris) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un par šādu datu brīvu apriti (OV 2001, L 8, 1. lpp.).

nebija ziņu par Parlamenta deputātu piemaksu par vispārējiem izdevumiem reālajiem tēriņiem. Attiecībā uz to Parlamenta deputātu bankas kontu, kuri ir īpaši paredzēti piemaksas par vispārējiem izdevumiem izmantošanai, izrakstiem Vispārējā tiesa uzsver, ka saskaņā ar likumības prezumpciju, kas attiecas uz Eiropas Savienības aktiem, tāda dokumenta, kuram tiek lūgta piekļuve, neesamība tiek prezumēta, ja attiecīgā iestāde izsaka šādu apstiprinājumu. Tomēr runa ir par vienkāršu prezumpciju, kuru piekļuves pieprasītājs var atspēkot jebkādiem līdzekļiem, pamatojoties uz atbilstošiem un saskanīgiem netiešiem pierādījumiem. Tā kā šajā lietā prasītāji nav norādījuši nekādus elementus attiecīgo dokumentu neesamības apšaubīšanai, Vispārējā tiesa uzskata, ka Parlaments ir pamatoti noraidījis viņu sūdzības šajā sakarā.

Kas attiecas uz izņēmumu saistībā ar privātās dzīves aizsardzību, lai gan prasītāji norāda, ka apstrīdētie lēmumi esot bijuši prettiesiski, jo Regula Nr. 45/2001 neesot bijusi piemērojama šajā lietā, attiecīgie dati neietilpst Parlamenta deputātu privātās dzīves sfērā, bet gan to publiskās dzīves sfērā, jo prasītie dokumenti bija saistīti ar viņu ievēlētā amata izpildi, Vispārējā tiesa uzskata, ka šī nošķiršana acīmredzami izriet no sajukuma par to, uz ko attiecas personas dati un uz ko – privātās dzīves dati. Turklāt fakts, ka dati par attiecīgajām personām ir cieši saistīti ar publiskajiem datiem par šīm personām, nekādā ziņā nenožīmē, ka šie dati būtu zaudējuši to personas datu raksturu Regulas Nr. 45/2001 2. panta a) punkta nozīmē. Citiem vārdiem, aplūkojamo datu kvalifikācija par personas datiem nevar tikt izslēgta tikai tādēļ, ka šie dati ir saistīti ar citiem – publiskiem – datiem. Šajā kontekstā Vispārējā tiesa turklāt norāda, ka no Regulas Nr. 45/2001 8. panta b) punkta izriet, ka tajā personas datu nosūtīšanai ir prasīts izpildīt divus kumulatīvus nosacījumus. Vispirms tam, kurš lūdz šādu datu nosūtīšanu, ir jāpierāda šīs nosūtīšanas nepieciešamība. Ja šāds pierādījums ir sniegts, tad attiecīgajai iestādei ir jāpārbauda, vai nav neviena iemesla uzskatīt, ka attiecīgā datu nosūtīšana varētu aizskart attiecīgās personas legītimās intereses. Šajā lietā, tā kā prasītāji savos pieteikumos tikai norādījuši, ka vispārīgais mērķis ir ļaut sabiedrībai pārbaudīt Parlamenta deputātu tēriņu adekvātumu viņu mandāta izpildē un nodrošināt sabiedrības tiesības uz informāciju un pārskatāmību, Vispārējā tiesa nevar pārvest Parlamentam, ka tas no šādiem mērķiem, kas ir izteikti ar tik plašiem un vispārīgiem apsvērumiem, nav secinājis netieši izteiktu pierādījumu par nepieciešamību nosūtīt šos personas datus.

XII. Civildienests

1. Psiholoģiska vardarbība

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 29. jūnija spriedums **HF/Parlaments** (T-218/17, pārsūdzēts apelācijas instancē ⁹⁶, [EU:T:2018:393](#)), Vispārējā tiesā bija iesniegts pieteikums, pirmkārt, atcelt lēmumu, ar ko tika noraidīts prasītājas iesniegtais lūgums sniegt palīdzību, un, otrkārt, atlīdzināt kaitējumu, kas viņai esot ticis nodarīts Parlamenta institūcijas, kura ir pilnvarota noslēgt darba līgumus (turpmāk tekstā – “IPNL”), pieļauto nelikumību dēļ, izskatot minēto pieteikumu.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādina, ka administratīvās izmeklēšanas procedūra, kura tiek veikta pēc ierēdņa vai darbinieka iesniegta lūguma sniegt palīdzību Eiropas Savienības Civildienesta noteikumu (turpmāk tekstā – “Civildienesta noteikumi”) 24. panta izpratnē, par trešās personas, ierēdņa vai darbinieka, rīcību, kas, iespējams, ir psiholoģiska vardarbība Civildienesta noteikumu 12.a panta izpratnē, gan tiek uzsākta pēc šīs personas lūguma, bet tā nevar tikt uzskatīta par pret minēto ierēdni vai darbinieku uzsāktu izmeklēšanas

⁹⁶ Lieta C-570/18 P, **HF/Parlaments**.

procedūru. No tā izriet, ka iecēlēj institūcijas vai IPNL īstenotajā procedūrā nolūkā lemt par lūgumu sniegt palīdzību, kas pamatots ar Civildienesta noteikumu 12.a panta neievērošanu, šī lūguma iesniedzējs nevar prasīt Pamattiesību hartas 48. pantā paredzēto tiesību uz aizstāvību ievērošanu kā tādu, ne arī saistībā ar sacīkstes principa pārkāpumu. Turklāt tas pats attiecas uz iespējamo varmāku.

To ņemot vērā, lai tiktu ievērotas tiesības uz labu pārvaldību, saskaņā ar Pamattiesību hartas 41. panta 2. punkta a) apakšpunktu lūguma sniegt palīdzību iesniedzējs noteikti ir atbilstoši jāuzklausā, pirms iecēlēj institūcija vai IPNL pieņem šo lēmumu noraidīt lūgumu sniegt palīdzību. Šādā kontekstā tad, ja administrācija nolemj izmantot padomdevēju komitejas atzinumu, kurai tā uztic veikt administratīvo izmeklēšanu, un ja lēmumā par lūgumu sniegt palīdzību tā ņem vērā atzinumu, ko šī padomdevēju komiteja tādējādi ir sniegusi, minētais atzinums principā ir jādara zināms lūguma sniegt palīdzību iesniedzējam, ievērojot viņa tiesības tikt uzklausītam. Tomēr, lai nodrošinātu jebkāda veida psiholoģiskas vardarbības vai seksuālas uzmākšanās darba vietā aizlieguma efektīvu īstenošanu, administrācijai ir atļauts paredzēt iespēju garantēt lieciniekiem, kuri piekrīt sniegt savu stāstījumu par strīdīgajiem faktiem varbūtējas vardarbības gadījumā, ka viņu liecības paliks konfidenciālas gan attiecībā uz iespējamo varmāku, gan iespējamo cietušo. Līdz ar to Vispārējā tiesa konstatē, ka IPNL nav pārkāpusi tiesības tikt uzklausītam, kas ir paredzētas Pamattiesību hartas 41. pantā, šajā gadījumā atsakoties nodot prasītājam pirmstiesas stadijas liecinieku uzklausišanas protokolus.

Turklāt attiecībā uz psiholoģiskas vardarbības definīciju Vispārējā tiesa nosprieda, ka ir jāatsakās no pirms 2004. gada Civildienesta noteikumu pieņemšanas tiesību tālākveidošanas ceļā sniegtās definīcijas, saskaņā ar kuru aplūkojamajai rīcībai ir objektīvi jābūt apzināta rakstura. Citiem vārdiem, psiholoģiska vardarbība var pastāvēt arī tad, ja nav pierādīts, ka varmāka ar savu rīcību būtu vēlējies diskreditēt cietušo vai rīkojies ar nolūku pasliktināt viņa darba apstākļus. Pietiek ar to, ka šī rīcība, ja tā ir bijusi tīša, objektīvi ir radījusi šādas sekas. Tādējādi Civildienesta noteikumu 12.a pantā minētā definīcija ir objektīvs jēdziens, kas, pat ja tas ir balstīts uz tādu trešo personu aktu un rīcības kvalifikāciju, kura atkarīga no ne vienmēr viegli nosakāma konteksta, tomēr neliek veikt sarežģītus vērtējumus, kuri var izrietēt no ekonomiska, zinātniska vai arī tehniska rakstura jēdzieniem, kas pamatotu to, ka administrācijai tiek atzīta novērtējuma brīvība aplūkojamā jēdziena piemērošanā.

Lietā, kurā taisīts 2018. gada 13. jūlija spriedums **Curto/Parlaments** (T-275/17, [EU:T:2018:479](#)), Vispārējā tiesā bija iesniegts tāda paša veida pieteikums, kurš tostarp bija pamatots ar procedūras pārmērīgu ilgumu. Tiktāl, ciktāl konkrētais lūgums sniegt palīdzību attiecās uz Eiropas Parlamenta deputātu, tika uzdots jautājums, vai ir piemērojams Civildienesta noteikumu 12.a pantā paredzētais psiholoģiskas vardarbības aizliegums.

Par šo jautājumu Vispārējā tiesa norāda, ka, lai gan attiecībā uz iestāžu locekļiem, protams, netiek tieši piemēroti nedz Civildienesta noteikumos paredzētie pienākumi, nedz arī Civildienesta noteikumu 12.a pantā paredzētais jebkādas psiholoģiskas vardarbības aizliegums, tomēr Parlamenta Reglamenta noteikumos šīs iestādes locekļiem ir noteikts pienākums ievērot arī Civildienesta noteikumu 12.a pantā paredzēto psiholoģiskas vardarbības aizliegumu, jo šādas rīcības aizliegumu, kas noteikts Civildienesta noteikumu līmenī, patiesībā nosaka pamattekstos definētās vērtības un principi un uz to attiecas Pamattiesību hartas 31. pants, kurā noteikts, ka "īkvienam darba ņēmējam ir tiesības uz veselībai nekaitīgiem, drošiem un cilvēka cieņai atbilstīgiem darba apstākļiem". Attiecībā uz strīdīgās rīcības kvalifikāciju Vispārējā tiesa konstatē, ka komentāru, kurus attiecīgā Eiropas Parlamenta deputāte izteikusi attiecībā pret prasītāju, saturs, it īpaši to sevišķais vulgaritātes līmenis, it īpaši pa tālruni, ir gan pašas prasītājas personības, gan viņas darba nomelnošana. Tā kā šī Eiropas Parlamenta deputāte nomelnoja prasītājas darbu viņas darbavietā, pat aizvainojot viņu arī trešo personu, kuras nestrādāja iestādē, klātbūtnē, šī rīcība šķiet ļaunprātīga un nekādi nevar tikt uzskatīta par Savienības iestādes locekļa cieņpilnu attieksmi. Vispārējā tiesa uzskata, ka strīdīgās rīcības ļaunprātīgais raksturs nevar tikt mazināts ar attiecību starp Eiropas Parlamenta deputāti un prasītāju tuvumu, pamatojoties uz to, ka šī pēdējā minētā ir Eiropas Parlamenta deputātes meitas draudzene, vai arī ar saspringto gaisotni, kas esot valdījusi pie šīs Eiropas Parlamenta deputātes strādājošo deputātes palīgu komandā.

Visbeidzot, saistībā ar morālā kaitējuma atlīdzināšanu, kas prasītājam, iespējams, esot nodarīts aplūkotās rīcības dēļ, Vispārējā tiesa norāda, ka atbilstoši Civildienesta noteikumu 24. pantam prasītājam vispirms ir jāmēģina panākt šāda kaitējuma atlīdzināšanu, ceļot prasību par zaudējumu atlīdzību valsts tiesā, ņemot vērā, ka atbilstoši šai Civildienesta noteikumu normai tikai tad, ja šāds kaitējums nevar tikt atlīdzināts šādā veidā, IPNL varētu būt solidāri jāatlīdzina zaudējumi, kas prasītājam nodarīti ar šādu “trešās personas” rīcību šīs tiesību normas izpratnē. Tomēr atbilstoši pienākumam sniegt palīdzību IPNL var nākties jau tagad palīdzēt – it īpaši finansiāli – prasītājam, kas cenšas panākt šo atlīdzinājumu, lai šajā gadījumā ar šādu “atbalstītu” tiesvedību panāktu, ka pret viņu vērstā rīcība viņas amata un pienākumu dēļ, kura ir bijusi lūguma sniegt palīdzību pamatā, tiek atzīta par prettiesisku un saistībā ar to tiek piešķirta zaudējumu atlīdzība valsts tiesā.

2018. gada 13. jūlija spriedumā **SQ/EIB** (T-377/17, [EU:T:2018:478](#)) Vispārējā tiesa sprieda par prasību[, pirmkārt,] daļēji atcelt Eiropas Investīciju bankas (EIB) priekšsēdētāja 2017. gada 20. marta lēmumu, ar kuru prasītāja tiek informēta par izmeklēšanas procedūras, kas tika uzsākta pēc viņas sūdzības par psiholoģisko vardarbību, izbeigšanu, un par prasības par zaudējumu atlīdzību daļēju apmierināšanu un, otrkārt, atlīdzināt mantisko un morālo kaitējumu, kas prasītājam, iespējams, ir nodarīts viņas priekšnieka psiholoģiskas vardarbības un EIB rīcības dēļ.

Vispārējā tiesa norāda, ka judikatūrā attiecībā uz Civildienesta noteikumu 12.a pantu minēto atsauci uz “procesu, kurš noteikti ilgst kādu laiku un ir saistīts ar atkārtotu vai turpinātu darbību esamību”, pēc analogijas var piemērot arī saistībā ar jēdziena “psiholoģiska vardarbība” attiecināšanu uz EIB darbiniekiem. Vispārējā tiesa uzskata, ka, lai gan psiholoģiskas vardarbības konstatējums izriet no konstatējuma par rīcības veidu kopumu un principā to nevar veikt, pamatojoties tikai uz vienu konstatēto rīcību, tomēr prasīt to, lai “psiholoģiskas vardarbības” kvalifikācija būtu atkarīga no identiskas vai tā paša veida rīcības atkārtotāšanās laikā, būtu pretrunā šim laika dimensijā notiekošā procesa jēdzienam. Proti, šajā procesā psiholoģisku vardarbību pēc definīcijas var izraisīt EIB darbinieka dažādu veidu rīcības pret citu darbinieku kopums, un, aplūkojot katru rīcības gadījumu atsevišķi, šāda rīcība pati par sevi ne vienmēr būtu uzskatāma par psiholoģisku vardarbību, bet, vērtējot to vispārēji un attiecīgā kontekstā, tostarp ņemot vērā to kumulāciju laikā, to varētu uzskatīt par šādu vardarbību. No tā izriet, ka tikai no šādas rīcības vienreizējas novērošanas nevar izrietēt atteikums norādīto rīcību kvalificēt kā “psiholoģisku vardarbību”.

Turklāt, aplūkojot pasākumus, kuri iestādei bija jāpieņem pret varmāku, Vispārējā tiesa norāda, ka administrācija ir tikai pieprasījusi nosūtīt prasītājam atvainošanās vēstuli un sniegt profesionālas konsultācijas. Tā pat nav uzskatījusi par vajadzīgu izteikt rakstveida rājienu vai vērsties apvienotajā disciplinārlietu komisijā. Ir tikai ticis norādīts, ka tiks uzsākta disciplinārlieta, ja trīs gadu laikā šāda rīcība atkārtosies. Vispārējā tiesa piebilst, ka, lai gan administrācijai attiecībā uz Civildienesta noteikumu 24. panta piemērošanas pasākumu un līdzekļu izvēli Savienības tiesas pārraudzībā ir plaša novērtējuma brīvība, saistībā ar EIB Uzvedības kodeksu un politikā par cieņu darbā noteiktajiem mērķiem un it īpaši saistībā ar jebkura EIB pieņemtajos aktos apstiprinātā psiholoģiskas vardarbības rīcības veida smagumu EIB veiktais pasākums, kas piemērojams tikai vainojamās personas recidīva gadījumā, nav pietiekams un tādējādi tas ir neatbilstīgs, ņemot vērā šajā lietā aplūkojamā gadījuma smagumu.

Turklāt tā nosprieda, ka ārpus administratīvās izmeklēšanas laikposma EIB nevar likt psiholoģiskas vardarbības upurim saglabāt konfidencialitāti par savu gadījumu, kā arī dokumentus, kas saistīti ar izmeklēšanas procedūru EIB un ārpus tās. Proti, ja EIB darbiniekam, kas ir cietis no psiholoģiskas vardarbības, tiktu uzlikts pienākums klusēt par šādas vardarbības esamību, attiecīgā persona ne vien vairs nevarētu pamatot savu iespējamo prombūtni slimības dēļ, kas ir saistīta ar minēto psiholoģisko vardarbību, bet arī nevarētu atsaukties uz izmeklēšanas gaitā veiktajiem konstatējumiem, tostarp, iespējams, ceļot valsts tiesā prasību pret savu varmāku.

2. Arodslimība

Lieta, kurā taisīts 2018. gada 23. oktobra spriedums **McCoy/Reģionu komiteja** (T-567/16, [EU:T:2018:708](#)), ļāva Vispārējai tiesai sniegt precizējumus par pārbaudi, ko veic Savienības tiesa attiecībā uz Invaliditātes komitejas vai iecelēj institūcijas (turpmāk tekstā – “iecelēj institūcija”) lēmumu, kas savukārt pats ir balstīts uz šādu lēmumu, kā arī attiecībā uz sekām, kādas ir iestādes pieļautajiem pārkāpumiem pirmstiesas stadijā, pat ja tie neietekmē apstrīdētā lēmuma tiesiskumu. Tika aplūkots lēmums, ar kuru Reģionu komiteja apstiprināja Invaliditātes komitejas slēdzienu, kurā noraidīts prasītāja lūgums atzīt viņa slimību par arodslimību. Prasītājs uzskatīja, ka nav izpildīts pienākums norādīt pamatojumu, jo ar apstrīdēto lēmumu un lēmumu par sūdzības noraidīšanu tika vienīgi apstiprināti otrās Invaliditātes komitejas secinājumi, bet no lēmuma nevarēja saprast, kāpēc šīs komitejas vairākums ir atkāpies no iepriekšējiem medicīniskajiem atzinumiem un slimības vēstures, kā arī, galvenokārt, uz kādiem elementiem komiteja ir pamatojusies, apliecinādama, ka prasītāja invaliditātei nav arodizcelsmes.

Par šo jautājumu Vispārējā tiesa norāda, ka, pat ja Invaliditātes komitejai ir pienākums sniegt konkrētāku pamatojumu, lai noraidītu agrākos medicīniskos ziņojumus, tai nevar likt sniegt katram ziņojumam detalizētu un atsevišķu pamatojumu. Tai tomēr ir skaidrā un saprotamā veidā jāsniedz pamatojums, kādēļ tā noraida šos atzinumus. Šajā lietā Vispārējā tiesa uzsver, ka, pirmkārt, otrā Invaliditātes komiteja nav sniegusi juridiski pietiekamus paskaidrojumus attiecībā uz iemesliem, kuri likuši tai atkāpties no agrākajiem medicīniskajiem ziņojumiem, kuros skaidri apliecināts, ka prasītāja slimībai ir arodizcelsme, un, otrkārt, ka tā arī nav pietiekami paskaidrojusi, kādu apsvērumu dēļ prasītāja invaliditātei nevarēja būt arodizcelsme. Invaliditātes komiteja it īpaši nav sniegusi pietiekamus paskaidrojumus par faktu, ka tā nav pārbaudījusi, kāda bija iespējamā ietekme uz prasītāja veselības stāvokli faktiem, kas izriet no administratīvās lietas, lai gan minētajā lietā skaidri bija konstatēts smags profesionāls konflikts un “vardarbība” attiecībā pret prasītāju.

Tā kā tai tika lūgts arī pārbaudīt prasītāja argumentus par acīmredzamu kļūdu vērtējumā un arodslimības jēdziena pārkāpumu, Vispārējā tiesa piebilst, ka ierobežota pārbaude tiesā, kas Savienības tiesai jāveic, kad jautājums ir par pašiem medicīniskajiem vērtējumiem, neliedz tai pārbaudīt, vai Invaliditātes komiteja ir ņēmusi vērā visus elementus, kuri ir uzskatāmi par acīmredzami atbilstošiem no tai uzticētā uzdevuma viedokļa. Vispārējā tiesa norāda, ka no lietas materiāliem izriet, ka laikposmā, kad prasītājs veica pienākumus Reģionu komitejā, viņš piedzīvoja psiholoģisku vardarbību un spiedienu un viņam šajā periodā un mazliet pēc tam bija veselības problēmas. Tomēr otrā Invaliditātes komiteja, šķiet, nav pārbaudījusi šos faktus, kuriem varētu būt būtiska ietekme šajā lietā. Tādējādi tiktāl, ciktāl otrās Invaliditātes komitejas darba mērķis bija konstatēt vai izslēgt saikni starp prasītāja profesionālo situāciju un invaliditāti, Vispārējā tiesa nosprieda, ka komiteja, nepārkāpjot arodslimības jēdzienu un tādējādi nepieļaujot acīmredzamu kļūdu vērtējumā medicīniskajā kopsavilkuma ziņojumā, nevarēja radīt iespaidu, ka tā balstās tikai uz viņa psihisko un ar amatu nesaistīto slimības vēsturi, kā arī uz viņa veselības stāvokli 2014. gadā. Tas tā jo vairāk ir tādēļ, ka administratīvajā lietā tika konstatēts, ka prasītājs ir cietis no vardarbības un spiediena sava amata ietvaros. Proti, Vispārējā tiesa atgādina, ka sarežģītos gadījumos, kad ierēdņa slimība ir radusies vairāku – ar amatu saistītu un nesaistītu, fizisku un psihisku – cēloņu dēļ un katrs no tiem ir veicinājis slimības rašanos, ārstu komisijai ir jānosaka, vai pienākumu pildīšanai Savienības iestādēs ir tiešs sakars ar ierēdņa slimību, piemēram, vai pienākumu pildīšana ir apstāklis, kas izraisījis šo slimību. Šādos gadījumos, lai slimībai tiktu atzīta arodizcelsme, netiek prasīts, lai tās vienīgais, būtiskais, izšķirošais vai galvenais cēlonis būtu pienākumu pildīšana.

3. Imunitātes pret tiesvedību atcelšana

2018. gada 24. oktobra spriedumā **RQ/Komisija** (T-29/17, [EU:T:2018:717](#), pārsūdzēts apelācijas instancē ⁹⁷) Vispārējā tiesa sprieda par pieteikumu atcelt Komisijas lēmumu, ar kuru tā bija daļēji atcēlusi prasītāja – agrākā Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) ģenerāldirektora – imunitāti pret tiesvedību atbilstoši Protokola Nr. 7 par privilēģijām un imunitāti Eiropas Savienībā ⁹⁸ 17. panta otrajai daļai, lai Beļģijas iestādes to varētu nopratināt saistībā ar apsūdzību par telefonsarunas nelikumīgu noklausīšanos, kura notikusi saistībā ar *OLAF* veikto izmeklēšanu par agrākā Komisijas locekļa iesaistīšanos korupcijas mēģinājumos. Prasītājs pārmeta Komisijai, ka tā pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas neesot viņu uzklauzījusi, lai gan runa bija par viņam nelabvēlīgu aktu.

Pārņemot Eiropas Savienības Civildienesta tiesas izvēlēto pieeju spriedumā **A un G/Komisija**⁹⁹, saskaņā ar kuru lēmums par imunitātes pret tiesvedību atcelšanu ir akts, kas attiecīgajam ierēdnim var būt nelabvēlīgs, un nospriežot tāpat, Vispārējā tiesa norāda, ka dalībvalstīs, kurās ir paredzēts izmeklēšanas noslēpums, tas ir sabiedriskās kārtības princips. Tādējādi, ievērojot lojālas sadarbības principu, kā tas ir noteikts LES 4. panta 3. punkta pirmajā daļā, Komisijai nevar pārvest, ka tā šo principu ir ņēmusi vērā. Līdz ar to attiecīgās personas iepriekšēja neuzklausišana principā var tikt objektīvi pamatota ar izmeklēšanas noslēpumu. Tomēr Komisijai ir jāsteno pasākumi, kuru mērķis ir saskaņot leģitīmos apsvērumus saistībā ar izmeklēšanas noslēpumu, no vienas puses, un nepieciešamību pietiekami nodrošināt tādu indivīda pamattiesību kā tiesības tikt uzklauzītam ievērošanu, no otras puses. Proti, tā kā Komisijai ir jāievēro tiesības tikt uzklauzītam, kad tā pieņem nelabvēlīgu aktu, tai vislielākā uzmanība ir jāpievērš veidam, kā tā var saskaņot ieinteresētās personas minēto tiesību ievērošanu un leģitīmos apsvērumus, kurus ir izvirzījušas valsts iestādes. Šajā lietā Vispārējā tiesa uzskata, ka Komisija nav pareizi veikusi šo līdzsvarošanu, jo tā nav jautājusi valsts iestādēm, kādā veidā prasītāja iepriekšēja uzklausišana ietvertu riskus attiecībā uz izmeklēšanas noslēpuma ievērošanu un *in fine* kriminālprocesa efektīvu norisi. Līdz ar to Vispārējā tiesa secina, ka Komisija ir pārkāpusi prasītāja tiesības tikt uzklauzītam un ka tādēļ apstrīdētais lēmums ir jāatceļ.

4. Pieņemšana darbā

Lietā, kurā tika taisīts 2018. gada 21. novembra spriedums **HM/Komisija** (T-587/16, [EU:T:2018:818](#)), Vispārējā tiesā bija celta prasība atcelt, pirmkārt, Eiropas Personāla atlases biroja (*EPSO*) lēmumu neņemt vērā lūgumu pārskatīt atlases komisijas lēmumu par prasītājas nepielaišanu atklātā konkursa nākamajam posmam un, otrkārt, atlases komisijas “netieši izteikto lēmumu” neapmierināt šo lūgumu. Diskusiju centrā bija tas, vai *EPSO* kompetencē bija noraidīt minēto pārskatīšanas lūgumu, kas tika iesniegts, pamatojoties uz Vispārīgajiem noteikumiem par atklātajiem konkursiem ¹⁰⁰, lai gan tas bija vērstas pret konkrētā atklātā konkursa atlases komisijas pieņemto lēmumu.

Vispārējā tiesa vispirms konstatē, ka atlases komisija nezināja par prasītājas iesniegto pārskatīšanas lūgumu. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka tā būtu pieņēmusi jebkādu “netieši izteiktu lēmumu” to noraidīt. Tātad prasītājas prasījumu daļai par atlases komisijas netieši izteikto lēmumu neapmierināt viņas pārskatīšanas lūgumu nav

⁹⁷ | Lieta C-831/18 P, **Komisija/RQ**.

⁹⁸ | Protokols Nr. 7 par privilēģijām un imunitāti Eiropas Savienībā (OV 2010, C 83, 266. lpp.).

⁹⁹ | Spriedums, 2010. gada 13. janvāris, **A un G/Komisija** (F-124/05 un F-96/06, [EU:C:2010:2](#)).

¹⁰⁰ | Vispārīgie noteikumi par atklātajiem konkursiem (OV 2014, C 60 A, 1. lpp.).

priekšmeta un līdz ar to tā ir noraidāma kā nepieņemama. Pēc tam Vispārējā tiesa norāda, ka struktūra, kas pieņēmusi lēmumu noraidīt kandidatūru, bija atlases komisija, nevis *EPSO*. Tātad saskaņā ar Vispārīgo noteikumu par atklātajiem konkursiem 3.4.3. punktu par prasītājas pārskatīšanas lūgumu bija jālemj atlases komisijai, nevis *EPSO*. Attiecīgi Vispārējā tiesa secina, ka prasītājas iesniegto pārskatīšanas lūgumu *EPSO* noraidīja bez nekāda attiecīga juridiskā pamata un apstāklim, ka šis lūgums tika noraidīts vienīgi formālu iemeslu dēļ, šai sakarā nav nozīmes. Visbeidzot, Vispārējā tiesa uzsver, ka šo secinājumu neatspēko citi Komisijas argumenti, tostarp arguments par *EPSO* vispārīgo lomu atklāto konkursu organizēšanā. It īpaši – *EPSO* piešķirtajās pilnvarās nav nekā, kas ļautu tam piesavināties kompetenci lemt par lūgumu pārskatīt atlases komisijas lēmumu. Tā tas ir jo vairāk tādēļ, ka jautājums, vai pārskatīšanas lūgums ir novēlots, ir procesuāls lēmums, kas var izrādīties sarežģīts, jo tas var būt atkarīgs no tehnisko elementu vērtējuma, kuru mērķis ir, piemēram, pierādīt precīzo dienu, kad attiecīgajam kandidātam ir paziņots atlases komisijas lēmums.

XIII. Strīdi par zaudējumu atlīdzību

Lieta, kurā taisīts 2018. gada 28. februāra spriedums *Vakakis kai Synergates/Komisija* (T-292/15, [EU:T:2018:103](#)), ļāva Vispārējai tiesai sniegt paskaidrojumus par saistību starp prasību atcelt tiesību aktu un prasību par zaudējumu atlīdzību. Šajā lietā Vispārējā tiesa bija iesniegts pieteikums atlīdzināt kaitējumu, kurš prasītājam esot nodarīts tādēļ, ka Komisija ir izdarījusi pārkāpumus publiskā iepirkuma ietvaros, un, it īpaši, kaitējumu, ko izraisīja iespējas iegūt līguma slēgšanas tiesības zaudējums. Šie iespējamie pārkāpumi bija saistīti ar apstākli, ka viens no sabiedrības, kurai piešķirtas līguma slēgšanas tiesības, ekspertiem bija piedalījies procedūras sagatavošanā. Komisija norāda uz prasības nepieņemamību tādēļ, ka prasītāja nav apstrīdējusi iepirkuma procedūru, ceļot prasību atcelt tiesību aktu.

Vispārējā tiesa uzskata, ka, ņemot vērā specifiskumu, kas raksturīgs tiesvedībām saistībā ar Savienības publiskajiem iepirkumiem, prasībai par zaudējumu atlīdzību – ar kuru tiek lūgts atlīdzināt kaitējumu, kurš esot nodarīts noraidītajam pretendētājam to pārkāpumu dēļ, kurus iestāde, kas rīkojas kā līgumslēdzēja, ir izdarījusi iepirkuma gaitā, – nav nedz tāds pats priekšmets, nedz tai ir tādas pašas tiesiskas un ekonomiskas sekas kā prasībai atcelt lēmumu par minētā pretendenta piedāvājuma noraidīšanu, un minētā lēmuma sekas ar to nevar tikt atceltas. Tātad prasība ir atzīta par pieņemamu.

Turklāt, tā kā Vispārējai tiesai tika lūgts pēc būtības pieņemt nolēmumu par līgumslēdzējas iestādes pienākumiem iespējamā interešu konflikta gadījumā iepirkuma procedūrā, tā it īpaši uzsver, ka, ņemot vērā interešu konflikta risku publisko iepirkumu jomā, līgumslēdzējai iestādei, sagatavojot un pieņemot lēmumu par attiecīgās publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras iznākumu, jārīkojas ar visu nepieciešamo rūpību un balstoties uz visu attiecīgo informāciju. Šāds pienākums it īpaši izriet no labas pārvaldības un vienlīdzīgas attieksmes principiem, jo līgumslēdzējai iestādei katrā iepirkuma procedūras posmā ir jānodrošina visiem pretendentiem vienlīdzīga attieksme un līdz ar to vienlīdzīgas iespējas. Ja ar interešu konfliktu ir aizskarta pretendenta vienlīdzība, lēmumu neizslēgt pretendentu, attiecībā uz kuru ir ticis pausts apgalvojums par interešu konfliktu, var pieņemt tikai tad, ja līgumslēdzējai iestādei ir bijusi iespēja pārliecināties par to, ka minētais pretendents neatrodas šādā situācijā. Šajā lietā Vispārējā tiesa uzskata, ka novērtēšanas komiteja un līgumslēdzēja iestāde nav rūpīgi un piesardzīgi pārbaudījušas visus atbilstošos apstākļus, kas tām ļautu kļūdēt radušās šaubas un noskaidrot sabiedrības, kurai piešķirtas līguma slēgšanas tiesības, situāciju. No tā izriet, ka prasītāja tādējādi ir pierādījusi, ka pastāv pietiekami būtisks rūpības pienākuma pārkāpums, un līdz ar to – labas pārvaldības principa un Pamattiesību hartas 41. panta pārkāpums.

Ar šādu pamatojumu Vispārējā tiesa daļēji apmierina prasītājas prasību par zaudējumu atlīdzību, ciktāl tā attiecās uz kaitējuma saistībā ar zaudētās iespējas iegūt līguma slēgšanas tiesības atlīdzināšanu, kā arī

saistībā ar dalību publiskā iepirkuma procedūrā radušos izdevumu un izmaksu atlīdzināšanu, tam pieskaitot kompensācijas procentus. Apstāklis, ka līgumslēdzējai iestādei nekad nav pienākuma piešķirt līguma slēgšanas tiesības, nevar kaitēt nekādai iespējai iegūt minētā līguma slēgšanas tiesības un tātad neskar iespējas zaudēšanu. Ņemot vērā to, ka šajā lietā Komisijas publiskā iepirkuma procedūrā pieļauti pārkāpumi būtiski izkropļoja minēto procedūru un ietekmēja prasītājas, kuras piedāvājums bija ierindots otrajā vietā, iespēju iegūt līguma slēgšanas tiesības, šajā lietā norādītie zaudējumi saistībā ar iespējas zaudēšanu ir jāuzskata par reāliem un droši zināmiem.

2018. gada 13. jūlija spriedumos **K. Chrysostomides & Co. u.c./Padome u.c.** (T-680/13, pārsūdzēts apelācijas instancē ¹⁰¹, [EU:T:2018:486](#)) un **Bourdouvali u.c./Padome u.c.** (T-786/14, nav publicēts, pārsūdzēts apelācijas instancē ¹⁰², [EU:T:2018:487](#)), Vispārējā tiesa sprieda par diviem pieteikumiem atlīdzināt zaudējumus, kuri prasītājiem esot nodarīti ar vairākiem Komisijas, Padomes, Eiropas Centrālās bankas (ECB) un *Eurogroupe* aktiem un rīcību sakarā ar finanšu palīdzības programmas piešķiršanu Kipras Republikai. Abu lietu pamatā ir finansiālās grūtības, kuras Kipras Republikai un divām Kipras galvenajām bankām – *Cyprus Popular Bank Public Co Ltd* un *Trapeza Kyprou Dimosia Etaireia LTD* – radās 2012.–2013. gadā un sakarā ar kurām Eiropas Stabilitātes mehānisms (ESM) piešķīra finanšu palīdzības programmu šai dalībvalstij saskaņā ar 2013. gada 26. aprīļa saprašanās memorandu ¹⁰³.

Lai gan Padome, pamatojoties uz spriedumu *Mallis u.c./Komisija un ECB* ¹⁰⁴, apgalvoja, ka *Eurogroupe* nevar nedz pielīdzināt kādam no Padomes veidojumiem, nedz arī kvalificēt kā Savienības iestādi vai struktūru un tātad šo pēdējo minēto nevar saukt pie ārpuslīgumiskās atbildības, Vispārējā tiesa tam nepiekrīt. Konstatējusi, ka minētajā spriedumā Tiesa ir precizējusi, ka *Eurogroupe* nav kvalificējama kā Savienības iestāde vai struktūra “LESD 263. panta izpratnē”, Vispārējā tiesa uzskata, ka, ņemot vērā atšķirīgos un papildinošos mērķus, kādi ir prasībai atcelt tiesību aktu un prasībai atlīdzināt zaudējumus, nevar uzskatīt, ka jēdziena “iestāde” saturā LESD 340. panta otrās daļas izpratnē noteikti ietilpst tikai LESD 263. panta pirmajā daļā paredzētās Savienības iestādes, organizācijas un struktūras. Turpretī tādu Savienības vienību identificēšana, kuras var kvalificēt kā “iestādes” LESD 340. panta otrās daļas izpratnē, ir jāveic tieši atbilstoši šīs normas kritērijiem. Šajā nolūkā būtiski ir noteikt, vai Savienības vienība, kura ir atbildīga par inkriminēto aktu vai rīcību, ir izveidota ar Līgumiem nolūkā sekmēt Savienības mērķu sasniegšanu. Tādējādi, tā kā *Eurogroupe* ir Savienības vienība, kas formāli ir izveidota ar Līgumiem nolūkā sekmēt Savienības mērķu īstenošanu, Savienība ir atbildīga par šīs vienības aktiem un rīcību, ko tā veic, īstenojot savu Savienības tiesībās piešķirto kompetenci. Vispārējā tiesa arī precizē, ka no sprieduma **Ledra Advertising u.c./Komisija un ECB** ¹⁰⁵ nevar secināt, ka Komisijas prettiesiskā rīcība, kas saistīta ar saprašanās memoranda pieņemšanu, būtu vienīgā Savienības iestādes prettiesiskā rīcība saskaņā ar Līgumu par Eiropas Stabilizācijas mehānisma dibināšanu starp Beļģijas Karalisti, Vācijas Federatīvo Republiku, Igaunijas Republiku, Īriju, Grieķijas Republiku, Spānijas Karalisti, Francijas Republiku, Itālijas Republiku, Kipras Republiku, Luksemburgas Lielhercogisti, Maltas Republiku, Nīderlandes Karalisti, Austrijas Republiku, Portugāles Republiku, Slovēnijas Republiku, Slovākijas Republiku un Somijas Republiku, lai Savienība varētu uzņemties ārpuslīgumisko atbildību. No tā izriet, ka prasībā par zaudējumu atlīdzību var atsaukties uz ECB prettiesisku rīcību saistībā ar kaitējumu izraisījušo pasākumu veikšanas pārraudzību.

101| Lietas C-597/18 P **Padome/K. Chrysostomides & Co. u.c.**, un C-603/18 P **K. Chrysostomides & Co. u.c./Padome**.

102| Lietas C-598/18 P **Padome/Bourdouvali u.c.**, un C-604/18 P **Bourdouvali u.c./Padome**.

103| 2013. gada 26. aprīlī starp Kipras Republiku un Eiropas Stabilitātes mehānismu (ESM) noslēgtais saprašanās memorands par īpašiem ekonomikas politikas nosacījumiem.

104| Spriedums, 2016. gada 20. septembris, **Mallis u.c./Komisija** (no C-105/15 P līdz C-109/15 P, [EU:C:2016:702](#)).

105| Spriedums, 2016. gada 20. septembris, **Ledra Advertising u.c./Komisija un ECB** (no C-8/15 P līdz C-10/15 P, [EU:C:2016:701](#)).

Tā kā tai tika arī lūgts izskatīt šīs lietas prasītāju īpašuma tiesību ierobežojošo pasākumu samērīgumu, Vispārējā tiesa uzsver, ka ir svarīgi ņemt vērā, ka Kipras iestādēm, veicot kaitējumu izraisījušos pasākumus, bija jārikojas ātri. Proti, runa bija par to, ka ir jānovērš konkrēto banku sabrukuma neizbēgamais risks, lai saglabātu Kipras finanšu sistēmas stabilitāti un lai izvairītos no kaitējuma citām eurozonas dalībvalstīm. Turklāt Vispārējā tiesa norāda, ka pasākumi, no kuriem var būt atkarīga Eiropas Stabilizācijas mehānisma sniegtās finansiālās palīdzības piešķiršana, lai atrisinātu valsts finansiālās grūtības dalībvalstī, kurai ir jāīsteno sava banku sektora rekapitalizācija, var būtiski atšķirties atkarībā no iegūtās pieredzes un īpašo apstākļu kopuma katrā konkrētajā gadījumā. Tostarp tie var būt palīdzības saņēmējas valsts ekonomiskā situācija, palīdzības apmērs, salīdzinot ar tās tautsaimniecību, konkrēto banku izredzes atkal kļūt ekonomiski dzīvotspējīgām un iemesli, kādēļ tās nonāca konkrētajās grūtībās, tostarp attiecīgajā gadījumā – pārmērīgi liels banku sektors palīdzības saņēmējas valsts tautsaimniecībā, starptautiskās ekonomikas konjunktūras attīstība un paaugstināta iespējamība Eiropas Stabilizācijas mehānisma pasākumu vajadzībai citu grūtībās esošu valstu atbalstam, kas var prasīt katram pasākumam paredzēto līdzekļu preventīvu ierobežošanu.

Lietās, kurās taisīti 2018. gada 13. decembra spriedumi *Iran Insurance/Padome* (T-558/15, [EU:T:2018:945](#)) un *Post Bank Iran/Padome* (T-559/15, [EU:T:2018:948](#)), Vispārējai tiesai bija iespēja spriest par pieteikumiem, kuri pamatoti ar LESD 268. pantu un ar kuriem tiek lūgts atlīdzināt kaitējumu, kas prasītājam iespējami nodarīts, pieņemot aktus, ar kuriem to nosaukums tika iekļauts vai atstāts to personu un vienību sarakstā, kurām piemēro ierobežojošus pasākumus, kas noteikti nolūkā izdarīt spiedienu uz Irānas Islāma Republiku, lai tā pārtrauktu kodol darbības, kas rada kodolieroču izplatīšanas un kodolieroču nesēju sistēmu izstrādes risku¹⁰⁶. Prasītājas apgalvoja, ka strīdīgo aktu pieņemšana ir uzskatāma par Padomes pieļautu pietiekami būtisku tādas tiesību normas pārkāpumu, kuras mērķis ir piešķirt tiesības privātpersonām, un tādēļ lūdza atlīdzināt mantisko un morālo kaitējumu, kas tām esot nodarīts to nosaukuma iekļaušanas strīdīgajos sarakstos dēļ.

Vispārējā tiesa norāda, ka brīdī, kad Padome pieņēma strīdīgos tiesību aktus, no judikatūras jau skaidri un konkrēti izrietēja, ka apstrīdēšanas gadījumā Padomei ir jāiesniedz informācija un pierādījumi, ar ko var tikt apstiprināts, ka ir izpildīti kritēriji par “atbalstu” kodolieroču izplatīšanā piemērošanas nosacījumi. Turklāt, tā kā Padomes pienākuma izvērtēt un konstatēt attiecībā uz personu vai vienību noteikto ierobežojošo pasākumu pamatotību pirms šo pasākumu noteikšanas pamatā ir prasība ievērot skartās personas vai vienības pamattiesības, tostarp to tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, iestādei nav rīcības brīvības šajā ziņā. Padomei šajā lietā tādējādi nebija nekādas rīcības brīvības, īstenojot minēto pienākumu. Līdz ar to, neizpildīdama pienākumu pamatot apstrīdētos tiesību aktus, Padome šajā lietā ir pieļāvusi pietiekami būtisku tādas tiesību normas pārkāpumu, ar kuru ir piešķirtas tiesības privātpersonai.

Attiecībā uz morālo kaitējumu, kas esot nodarīts prasītājai, Vispārējā tiesa atgādina, ka no sniegtās judikatūras par LESD 268. pantu kopsakarā ar LESD 340. panta otro daļu izriet, ka juridiskai personai principā var tikt atlīdzināts morālais kaitējums un šāds kaitējums var izpausties kā minētās personas tēla vai reputācijas aizskārums. Turklāt tā uzsver, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā netiek izslēgts, ka pat komercsabiedrības gadījumā var pastāvēt citi zaudējumi, kuri nav mantiski zaudējumi un saistībā ar kuriem var būt nepieciešama finansiāla atlīdzība, jo šāda atlīdzība ir atkarīga no katras lietas apstākļiem. Šādai sabiedrībai šie zaudējumi var ietvert vairāk vai mazāk “objektīvus” un “subjektīvus” elementus, kuru vidū ir arī uzņēmuma reputācija un kuru radītās sekas nav precīzi aprēķināmas. Šajā lietā vienīgie pieņemamie prasītājas iesniegtie pierādījumi tomēr neļauj konstatēt, ka ar Padomei pārmestās rīcības prettiesiskuma atzīšanu un apstrīdēto tiesību aktu

¹⁰⁶ Padomes Lēmums 2010/644/KĀDP (2010. gada 25. oktobris), ar kuru groza Lēmumu 2010/413/KĀDP, ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu un atceļ Kopējo nostāju 2007/140/KĀDP (OV 2010, L 281, 81. lpp.), Padomes Regulu (ES) Nr. 961/2010 (2010. gada 25. oktobris), ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu un atceļ Regulu (EK) Nr. 423/2007 (OV 2010, L 281, 1. lpp.), Padomes Lēmumu 2011/783/KĀDP (2011. gada 1. decembris), ar kuru groza Lēmumu 2010/413/KĀDP, ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu (OV 2011, L 319, 71. lpp.), Padomes Īstenošanas regulu (ES) Nr. 1245/2011 (2011. gada 1. decembris), ar kuru īsteno Regulu (ES) Nr. 961/2010 (OV 2011, L 319, 11. lpp.), un Padomes Regulu (ES) Nr. 267/2012 (2012. gada 23. marts) par ierobežojošiem pasākumiem pret Irānu un Regulas (ES) Nr. 961/2010 atcelšanu (OV 2012, L 88, 1. lpp.).

atcelšanu nebūtu bijis pietiekami, lai atlīdzinātu morālo kaitējumu, kas, iespējams, nodarīts tās reputācijas aizskārums ar apstrīdētajiem tiesību aktiem rezultātā.

XIV. Pieteikumi par pagaidu noregulējumu

2018. gadā Vispārējā tiesā tika iesniegts 41 pieteikums par pagaidu noregulējumu, kas būtībā atbilst iepriekšējā gada skaitam ¹⁰⁷. 2018. gadā tika izdoti 42 rīkojumi ¹⁰⁸, pabeidzot 44 lietas par pagaidu noregulējumu ¹⁰⁹. Vispārējā tiesa četrās lietās izdeva rīkojumus par tiesvedības apturēšanu, pamatojoties uz Reglamenta 157. panta 2. punktu.

Izdotie rīkojumi ietver plašu jomu klāstu, tostarp lietas saistībā ar sabiedrības veselību (piecas lietas), valsts atbalstu (četras lietas), publisko iepirkumu (septiņas lietas), jautājumiem par konfidencialitāti (četras lietas) un civildienestu (astoņas lietas).

Vispārējās tiesas priekšsēdētājs ar 2018. gada 18. janvāra rīkojumu **Strabag Belgium/Parlaments** (T-784/17 R, nav publicēts, [EU:T:2018:17](#)) ¹¹⁰ un 2018. gada 15. maija rīkojumu **Elche Club de Fútbol/Komisija** (T-901/16 R, nav publicēts, [EU:T:2018:268](#)) apmierināja divus pieteikumus par pagaidu noregulējumu.

Pirmā lieta, kurā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs apmierināja pieteikumu par pagaidu noregulējumu, ir lieta publiskā iepirkuma jomā. Vispārējās tiesas priekšsēdētājs 2018. gada 18. janvārī izdeva rīkojumu **Strabag Belgium/Parlaments** (T-784/17 R, nav publicēts, [EU:T:2018:17](#)) par Parlamenta lēmuma, ar kuru tika noraidīts prasītājas piedāvājums un pieciem citiem pretendentiem piešķirtas ģenerāluzņēmēja pamatlīguma slēgšanas tiesības attiecībā uz Parlamenta ēkām Briselē (Beļģija), piemērošanas apturēšanu.

Izskatot nosacījumu par steidzamību, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs piemēroja judikatūru, kas pašreiz ir iedibināta publisko iepirkumu jomā ¹¹¹, saskaņā ar kuru šis nosacījums tiek atvieglots, ja persona, kas lūdz noteikt pagaidu pasākumus, var pierādīt, ka pastāv īpaši smags *fumus boni juris*, un ja tā ir vērsusies Vispārējā tiesā pēc desmit kalendāro dienu nogaidīšanas laikposma.

Tā kā šajā lietā pieteikums par pagaidu noregulējumu tika iesniegts nogaidīšanas laikposmā, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs veica *fumus boni juris* pārbaudi. Šajā ziņā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka no pirmā acu uzmetiena Parlaments ir pārkāpis Deleģētās regulas (ES) Nr. 1268/2012 ¹¹² 151. pantu, nekonstatējot, ka pirmajā vietā ierindotais piedāvājums šķiet nesamērīgi lēts, un neveicot šajā pantā paredzēto pārbaudi. Tā kā *fumus boni juris* tika noteikts, balstoties uz nemainīgu un ar skaidri definētu jautājumu saistītu faktu juridisko vērtējumu, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs secināja, ka pastāv īpaši nozīmīgs *fumus boni juris*.

107| 2017. gadā Vispārējā tiesā tika iesniegti 47 pieteikumi par pagaidu noregulējumu.

108| Šis skaitlis atbilst visiem pagaidu noregulējuma tiesnešu izdotajiem rīkojumiem, neskaitot rīkojumus, ar kuriem izbeidz tiesvedību vai izslēdz lietu no reģistra, bet ieskaitot rīkojumus atbilstoši Reglamenta 157. panta 2. punktam.

109| Jānorāda, ka stingri no statistikas viedokļa rīkojumi par pagaidu noregulējumu nav iekļauti to lietu kopējā skaitā, kuras izskatītas 2018. gadā, kas minētas šā ziņojuma D daļā "Vispārējās tiesas darbības statistika", proti, 1009 izskatītajās lietās.

110| Apelācijas sūdzība tika noraidīta ar 2018. gada 19. septembra rīkojumu **Parlaments/Strabag Belgium** (C-229/18 P(R), nav publicēts, [EU:C:2018:740](#)).

111| Judikatūra, kas izriet no 2015. gada 23. aprīļa rīkojuma **Komisija/Vanbreda Risk & Benefits** (C-35/15 P(R), [EU:C:2015:275](#)).

112| Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 1268/2012 (2012. gada 29. oktobris) par Regulas Nr. 966/2012 piemērošanas noteikumiem (OV 2012, L 362, 1. lpp.).

Turklāt jānorāda, ka publisko iepirkumu jomā lielākā daļa pieteikumu par pagaidu noregulējumu tika iesniegti nogaidīšanas laikposmā un kopā ar pieteikumu atbilstoši Reglamenta 157. panta 2. punktam. Trijās tādās lietās, kurās ir izdoti 2018. gada 23. janvāra rīkojums **Seco Belgium un Vinçotte/Parlaments** (T-812/17 R, nav publicēts, [EU:T:2018:25](#)), 2018. gada 3. oktobra rīkojums **Euronet Consulting/Komisija** (T-350/18 R, nav publicēts, [EU:T:2018:653](#)) un 2018. gada 21. decembra rīkojums **Phrenos u.c./Komisija** (T-715/18 R, nav publicēts, [EU:T:2018:1015](#)), līgumslēdzēja iestāde pagaidu noregulējuma tiesvedības laikā un pēc Vispārējās tiesas priekšsēdētāja iejaukšanās atsauc vai grozīja lēmumu par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, lai apmierinātu prasītāju, kā rezultātā tiesvedības zaudēja savu priekšmetu.

Otrā lieta, kurā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs apmierināja pieteikumu par pagaidu noregulējumu, attiecas uz Komisijas lēmumu, ar kuru tiek uzdots atgūt iespējamo valsts atbalstu no tā saņēmēja, Spānijas futbola kluba **Elche**, un tajā tika izdots 2018. gada 15. maija rīkojums **Elche Club de Fútbol/Komisija** (T-901/16 R, nav publicēts, [EU:T:2018:268](#)). Šī lieta bija viena no lietu virknes par valsts atbalstu, kas, iespējams, piešķirts Spānijas futbola klubiem.

Attiecībā uz nosacījumu par *fumus boni juris* Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka apstrīdētā lēmuma pamatojums no pirmā acu uzmetiena nav pietiekams, jo tas neļauj novērtēt, vai pastāv valsts atbalsts, un vajadzības gadījumā – kāds ir tā apmērs. Attiecībā uz teidzamības pārbaudi Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka atbalsta summas atgūšana var izraisīt futbola kluba likvidāciju, par kuru jau ir uzsākta maksātnespējas procedūra. Šajā sakarā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs tostarp noraida Komisijas apgalvojumu, ka klubs varētu iegūt nepieciešamos līdzekļus, “nododot citiem” savas futbola komandas dalībniekus. Proti, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka spēlētāju komanda ir prasītāja būtisks “ražošanas līdzeklis”. Šādos apstākļos un ņemot vērā, ka prasītājs nevar nodot citiem savas komandas lielāko daļu, neapdraudot savas sportiskās spējas un līdz ar to – ekonomisko pastāvēšanu, nevar apgalvot, ka tas var uzreiz samaksāt prasīto summu kā valsts atbalsta atmaksu, “pārdodot” lielu daļu savas komandas un neapdraudot savu finansiālo dzīvotspēju. Turklāt Vispārējās tiesas priekšsēdētājs noraida Komisijas apgalvojumu, ka prasītājs vēl nav izsmēlis visus valsts tiesību aizsardzības līdzekļus, jo šajā gadījumā šāds apgalvojums nozīmētu, ka kategoriski un mehāniski prasītājam tiek prasīts izsmelt iekšējos tiesību aizsardzības līdzekļus, tādējādi nesamērīgi ierobežojot piekļuvi Savienības tiesai.

Attiecībā uz interešu izsvēršanu Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka, lai gan patiešām valsts atbalsta, kurš nav saderīgs ar iekšējo tirgu, atgūšanas lēmuma piemērošanas apturēšana var pagarināt negatīvo ietekmi uz konkurenci, ko rada šis atbalsts, tomēr, tieši pretēji, šāda lēmuma tūlītēja īstenošana parasti izraisītu neatgriezeniskas sekas atbalsta saņēmējam uzņēmumam, un *a priori* nevar izslēgt, ka atbalsta saglabāšana rezultātā tiek atzīta par leģitīmu iespējami pieļauto pārkāpumu dēļ, kuri varētu būt šajā lēmumā. Tādējādi ir jāraugās, lai, pirmkārt, netiek pārmērīgi sašaurināta provizorisks tiesas aizsardzība, un, otrkārt, netiek ierobežota plašā novērtējuma brīvība, kādai būtu jāpiemīt pagaidu noregulējuma tiesnesim, lai tas varētu īstenot viņam uzticēto kompetenci. Šajā lietā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzsver, ka, pirmkārt, prasītājs var nonākt likvidējamā statusā tāda lēmuma dēļ, kurš no pirmā acu uzmetiena ir prettiesisks, un ka, otrkārt, valsts iestādes ir veikušas pasākumus, lai uzraudzītu apstrīdētā lēmuma pareizu izpildi. Šādos apstākļos Vispārējās tiesas priekšsēdētājs secina, ka lojālas sadarbības garā var rēķināties ar valsts iestāžu vēlmi un spēju – kā tās ir darījušas līdz šim – nodrošināt Savienības interešu aizsardzību, ļaujot efektīvi atgūt valsts atbalstu, tādējādi piemērošanas apturēšana nerada šķēršļus iespējamai faktiskai atbalsta atgūšanai nākotnē.

Savukārt ar 2018. gada 22. marta rīkojumiem **Hércules Club de Fútbol/Komisija** (T-766/16 R, nav publicēts, [EU:T:2018:170](#))¹¹³ un **Valencia Club de Fútbol/Komisija** (T-732/16 R, nav publicēts, [EU:T:2018:171](#))¹¹⁴ Vispārējās

¹¹³ Rīkojums atcelts ar 2018. gada 22. novembra rīkojumu **Hércules Club de Fútbol/Komisija** (C-334/18 P(R), [EU:C:2018:952](#)).

¹¹⁴ Apelācijas sūdzība ir noraidīta ar 2018. gada 22. novembra rīkojumu **Valencia Club de Fútbol/Komisija** (C-315/18 P(R), [EU:C:2018:951](#)).

tiesas priekšsēdētājs noraidīja pieteikumus par pagaidu noregulējumu, jo izrādījās, ka neviens no attiecīgajiem futbola klubiem nebija pierādījis savu nespēju atmaksāt atbalstu, neapdraudot finansiālo dzīvotspēju.

Turklāt papildus iepriekš minētajiem rīkojumiem pastāv arī citi jaunumi judikatūrā, kas attiecas uz konfidencialitātes aizsardzību, ierobežojošiem pasākumiem, institucionālām tiesībām un sabiedrības veselību.

Runājot par konfidencialitātes aizsardzību, jānorāda, ka pagaidu noregulējuma tiesnesis ir detalizēti pārbaudījis argumentus par *fumus boni juris* esamību, pirms noraidīt pieteikumus par piemērošanas apturēšanu lietās, kurās ir izdoti 2018. gada 25. oktobra rīkojumi **JPMorgan Chase u.c./Komisija** (T-420/18 R, nav publicēts, pārsūdzēts apelācijas instancē ¹¹⁵, [EU:T:2018:724](#)) un **Crédit agricole un Crédit agricole Corporate and Investment Bank/Komisija** (T-419/18 R, nav publicēts, pārsūdzēts apelācijas instancē ¹¹⁶, [EU:T:2018:726](#)) par Komisijas lēmuma, ar kuru konstatē LESD 101. panta pārkāpumu, publicēšanu; 2018. gada 12. jūlija rīkojums **RATP/Komisija** (T-250/18 R, nav publicēts, [EU:T:2018:458](#)) par piekļuvi dokumentiem saistībā ar *EUPilot* procedūru un 2018. gada 12. oktobra rīkojums **Taminco/EFSA** (T-621/17 R, [EU:T:2018:763](#)) par augu aizsardzības līdzekļa novērtēšanu.

It īpaši 2018. gada 25. oktobra rīkojumos **JPMorgan Chase u.c./Komisija** (T-420/18 R, nav publicēts, pārsūdzēts apelācijas instancē, [EU:T:2018:724](#)) un **Crédit agricole un Crédit agricole Corporate and Investment Bank/Komisija** (T-419/18 R, nav publicēts, pārsūdzēts apelācijas instancē, [EU:T:2018:726](#)) Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka konfidencialas informācijas pagaidu aizsardzības jomā nepietiek tikai atzīt, ka informācijai ir konfidenciala raksturs. Jākonstatē, ka no pirmā acu uzmetiena informācijai faktiski ir konfidenciala raksturs.

Pēc tam Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka uzņēmuma, kuram Komisija ir piemērojusi naudas sodu par konkurences tiesību normu pārkāpumu, interesēm, lai sabiedrībai netiktu izpausta detalizēta informācija par tam pārmesto pārkāpjošo rīcību, katrā ziņā neesot nekādas speciālas aizsardzības, ņemot vērā sabiedrības intereses pēc iespējas plašāk zināt Komisijas jebkuras rīcības pamatojumu.

Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzsver, ka prasītāju arguments, saskaņā ar kuru nevainīguma prezumpcijas princips neļauj nekādā veidā izpaust lēmumu, ar kuru ir konstatēts pārkāpums, vai prasa slēpt visu pārkāpjošās rīcības aprakstu, no pirmā acu uzmetiena nav pieņemams. Proti, viņš atgādina, ka Savienības iestāžu tiesību aktiem ir piemērojama tiesiskuma prezumpcija un tie rada tiesiskas sekas tik ilgi, kamēr tie nav atsaukti, atcelti vai atzīti par spēkā neesošiem. Līdz ar to lēmuma, ar kuru ir konstatēts LESD 101. panta pārkāpums, publicēšanai principā nevar izvirzīt nosacījumu, lai Savienības tiesa iepriekš būtu pieņēmusi nolēmumu par prasību saistībā ar šo lēmumu.

Ierobežojošu pasākumu jomā lietā, kurā ir izdots 2018. gada 28. novembra rīkojums **Klyuyev/Padome** (T-305/18 R, nav publicēts, [EU:T:2018:849](#)), Vispārējās tiesas priekšsēdētājs noraidīja pieteikumu par Padomes aktu, ar kuriem tiek atjaunoti ierobežojošie pasākumi pret prasītāju, piemērošanas apturēšanu.

Tādējādi, konstatējot *fumus boni juris*, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs noraida pieteikumu steidzamības neesamības dēļ. Šajā ziņā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs it īpaši izskata prasītāja argumentu, kurš balstīts uz viņa tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību aizskārumu, kas izrietot no vairākkārtējas viņa vārda iekļaušanas sarakstā, lai gan pastāv spriedumi, ar kuriem Vispārējā tiesa atsevišķus aktus, ar ko viņam nosaka ierobežojošos pasākumus, ir atzinusi par prettiesiskiem.

Šādā kontekstā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka nosacījuma saistībā ar steidzamību variācijas ir iespējamās gadījumā, kad sistēmiski iemesli var radīt risku, ka tiek liegta efektīva tiesību aizsardzība tiesā. Vispārējās tiesas priekšsēdētājs tādējādi uzsver, ka tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā nedrīkst

¹¹⁵ | Lieta C-1/19 P (R) **JPMorgan Chase u.c./Komisija**.

¹¹⁶ | Lieta C-4/19 P (R) **Crédit agricole un Crédit agricole Corporate and Investment Bank**.

zaudēt spēku strīdu par ierobežojošiem pasākumiem īpatnību dēļ. Tomēr šajā lietā nav sistēmisku iemeslu, kas atņemtu iedarbību Vispārējās tiesas spriedumiem, ar ko atceļ ierobežojošos pasākumus.

Institucionālo tiesību jomā ir vērts pieminēt lietu, kurā tika izdots 2018. gada 4. maija rīkojums **Czarnecki/Parlaments** (T-230/18 R, nav publicēts, [EU:T:2018:262](#)). Vispārējās tiesas priekšsēdētājs kā nepieņemamu noraidīja pieteikumu par pagaidu pasākumu noteikšanu saistībā ar Parlamenta lēmumu izbeigt prasītāja Parlamenta priekšsēdētāja vietnieka amata pilnvaras, pamatojot šo izbeigšanu ar iespējamu smagu pārkāpumu.

Attiecībā uz pieteikumu par Parlamenta lēmuma, kura priekšmets ir prasītāja Parlamenta priekšsēdētāja vietnieka amata pilnvaru priekšlaicīga izbeigšana, piemērošanas apturēšanu Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatē, ka šis lēmums vairs nav spēkā no pieņemšanas brīža un tādēļ tā piemērošanu nevar apturēt. Kas attiecas uz otro prasījumu daļu par prasītāja Parlamenta priekšsēdētāja vietnieka amata pilnvaru "atstāšanu spēkā", Vispārējās tiesas priekšsēdētājs norāda, ka prasītāja priekšsēdētāja vietnieka amata pilnvaras tika izbeigtas brīdī, kad tika pieņemts apstrīdētais lēmums. Turklāt priekšsēdētāja vietnieka amats atbrīvojās līdz ar prasītāja priekšsēdētāja vietnieka amata pilnvaru izbeigšanu un tika aizpildīts no 2018. gada 1. marta. Šādos apstākļos prasītāja Parlamenta priekšsēdētāja vietnieka amata pilnvaras nevar "atstāt spēkā" ar pagaidu pasākumu, kurš tiek lūgts gandrīz divus mēnešus pēc viņa pilnvaru izbeigšanas un gandrīz trīs mēnešus pēc tam, kad tika aizpildīts viņa iepriekš ieņemtais priekšsēdētāja vietnieka amats.

Visbeidzot, sabiedrības veselības jomā it īpaši jāpiemin virkne lietu saistībā ar regulētajiem tirgiem sakarā ar sabiedrības veselības jautājumiem (augu aizsardzības līdzekļu, cilvēkiem paredzēto zāļu un biocīdu produktu jomas), kurās ir izdoti šādi rīkojumi: 2018. gada 22. jūnijs, **Arysta LifeScience Netherlands/Komisija** (T-476/17 R, [EU:T:2018:407](#)), 2018. gada 22. jūnijs, **FMC/Komisija** (T-719/17 R, [EU:T:2018:408](#)), 2018. gada 11. jūlijs, **GE Healthcare/Komisija** (T-783/17 R, [EU:T:2018:503](#)), 2018. gada 24. augusts, **Laboratoire Pareva un Biotech3D/Komisija** (T-337/18 R un T-347/18 R, nav publicēts, [EU:T:2018:587](#)), 2018. gada 25. oktobris, **Laboratoire Pareva/Komisija** (T-337/18 R II, nav publicēts, [EU:T:2018:729](#)), 2018. gada 25. oktobris, **Laboratoire Pareva/Komisija** (T-347/18 R II, nav publicēts, [EU:T:2018:730](#)) un 2018. gada 23. novembris, **GMPO/Komisija** (T-733/17 R, nav publicēts, [EU:T:2018:839](#)).

It īpaši lietās, kurās izdoti, pirmkārt, 2018. gada 22. jūnija rīkojums **FMC/Komisija** (T-719/17 R, [EU:T:2018:408](#)) saistībā ar pieteikumu par Komisijas lēmuma, ar kuru tika atsaukta TA herbicīdos izmantojamai vielai, piemērošanas apturēšanu, un, otrkārt, 2018. gada 23. novembra rīkojums **GMPO/Komisija** (T-733/17 R, nav publicēts, [EU:T:2018:839](#)) saistībā ar pieteikumu par Komisijas regulas, ar kuru tika atļauts laist tirgū zāles, kuras tomēr nav atzītas par zālēm reti sastopamu slimību ārstēšanai, piemērošanas apturēšanu, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzsver, ka, lai gan tika pieņemts, ka nevar izslēgt, ka objektīvi nozīmīgu finansiālu kaitējumu, kas izriet no iespējamā pienākuma veikt komerciāli svarīgu galīgu izvēli īsā termiņā, var uzskatīt par "smagu", proti, ka šāda kaitējuma smagumu var uzskatīt par acīmredzamu, pat ja nav informācijas par attiecīgā uzņēmuma lielumu, šī judikatūra ir jāizvērtē attiecībā uz jomu, kurā prasītājs veic savu darbību. Tādējādi stingri regulēta tirgus kontekstā, kurā gadījumos, kad riski sabiedrības veselībai rodas ne vienmēr paredzamu iemeslu dēļ, var ātri iejaukties kompetentās iestādes, attiecīgajiem uzņēmumiem, izņemot gadījumus, kad tiem pašiem jāuzņemas no šādas iejaukšanās izrietošais kaitējums, ar piemērotu politiku ir jānodrošinās pret šīs iejaukšanās sekām.

Turklāt lietā, kurā izdots 2018. gada 22. jūnija rīkojums **FMC/Komisija** (T-719/17 R, [EU:T:2018:408](#)), kā arī lietās, kuras ir saistītas ar pieteikumiem apturēt piemērošanu Komisijas lēmumiem par ierobežojumu noteikšanu aktīvās vielas izmantošanai augu aizsardzības līdzekļos (rīkojums, 2018. gada 22. jūnijs, **Arysta LifeScience Netherlands/Komisija**, T-476/17 R, [EU:T:2018:407](#)) vai par atteikumu apstiprināt vielas, kas paredzētas izmantošanai atsevišķos biocīdu produktos (rīkojums, 2018. gada 24. augusts, **Laboratoire Pareva un Biotech3D/Komisija**, T-337/18 R un T-347/18 R, nav publicēts, [EU:T:2018:587](#)), Vispārējās tiesas priekšsēdētājs, pirms noraidīt šos pieteikumus, veica interešu izsvēršanu. Šajā kontekstā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādina, ka zinātniskā attīstība nav retums un tā dod iespēju no jauna izvērtēt vielas, ņemot vērā jaunas zināšanas un

zinātniskus atklājumus, it īpaši saistībā ar risku sabiedrības veselībai. Šis ir atjaunošanas procedūru pamats un tirdzniecības atļaujām noteiktā laika ierobežojuma iemesls. Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka tātad nepietiek tikai apgalvot, ka attiecīgais izstrādājums iepriekš varēja tikt izmantots bez ierobežojumiem, lai noraidītu lietas materiālos norādītos riskus sabiedrības veselībai. Proti, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs norāda, ka viņam ir jāņem vērā šie riski un ka viņš nevar veikt zinātnisko datu jaunu tehnisku novērtējumu, kas pārsniegtu viņa amata pilnvaras.

C | VISPĀRĒJĀS TIESAS KANCELEJAS DARBĪBA 2018. GADĀ

Emmanuel Coulon, Vispārējās tiesas sekretārs

Neatslābstošos darba intensitātes apstākļos ¹ kanceleja pilnībā ir mobilizējusi savus resursus, lai sniegtu atbalstu Vispārējai tiesai, un, īstenojot kancelejai uzticētos juridiskā un administratīvā atbalsta uzdevumus, tā ir palīdzējusi tiesai sasniegt ļoti labus rezultātus. Kanceleja ir pielāgojusies paplašinātas tiesas darbības specifiskajām vajadzībām ² un centusies sagatavoties sekām, kādas ir sagaidāmas līdz ar tiesnešu skaita nākamo un pēdējo palielinājumu, kas Eiropas Savienības Tiesas organizatoriskās reformas ietvaros ir paredzēts 2019. gada septembrī ³. Tā ir veikusi pasākumus, lai nodrošinātu atbilstību jaunajai kārtībai. Katrā ziņā nemainīga prioritāte ir šī dienesta sniegto pakalpojumu kvalitāte, kuru skaitliski ir iespējams atspoguļot tikai ļoti nepilnīgi.

Kanceleju, kurā ir 72 budžeta amata vietas (55 asistenti un 17 administratori), ir ietekmējusi darbinieku maiņa un kancelejas sekretāra vietnieka amata vakance, kura izveidojās 2018. gadā.

Kā ierasts, kanceleja ir sniegusi atbalstu Vispārējās tiesas darbībai:

- nodrošinādama tiesvedību netraucētu norisi un lietas dokumentu pienācīgu uzturēšanu;
- nodrošinādama saziņu starp lietas dalībnieku pārstāvjiem un tiesnešiem;
- aktīvi palīdzot tiesnešiem un viņu līdzstrādniekiem.

Vispārējās tiesas priekšsēdētāja pakļautībā un ar iestādes dienestu atbalstu kanceleja arī ir sniegusi ieguldījumu tiesas administratīvajā darbā.

Kancelejai uzticētos uzdevumus, kuru formālais nemainīgums kontrastē ar nepieciešamību šo uzdevumu īstenošanas gaitā pielāgoties un dažādot rīcību, ir pildījuši cītīgi un noteikti ierēdņi un darbinieki, kuri apzinās attiecīgos izaicinājumus un vēlas sniegt ieguldījumu Savienības tiesiskuma nodrošināšanai.

1] Šo kontekstu, kuru savā ievadā par Vispārējās tiesas darbu 2018. gadā detalizēti ir izskaidrojis Vispārējās tiesas priekšsēdētājs, raksturo iestādes vēsturē vēl nepieredzēti augsts pabeigto lietu skaits (1009 lietas) un ierosināto lietu skaita zināms samazinājums (834 lietas, salīdzinot ar 917 lietām 2017. gadā), kā rezultātā 2018. gada 31. decembrī vēl neizskatīto lietu skaits ir samazinājies par 12 % (1333 lietas, salīdzinot ar 1508 lietām 2017. gadā).

2] 2018. gada 1. janvārī Vispārējā tiesā bija 46 tiesneši. Tā kā viens no tiesnešiem ir stājies amatā Tiesā un viņa amata pēctecis Vispārējā tiesā vēl nav izraudzīts, kopš 2018. gada 8. oktobra Vispārējā tiesā ir 45 tiesneši.

3] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2015/2422 (2015. gada 16. decembris), ar ko groza 3. protokolu par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem (OV 2015, L 341, 14. lpp.), un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2016/1192 (2016. gada 6. jūlijs) par to, lai Vispārējai tiesai nodotu kompetenci pirmajā instancē izskatīt domstarpības starp Eiropas Savienību un tās darbiniekiem (OV 2016, L 200, 137. lpp.)

I. Līdzdalība Vispārējās tiesas darbībā

2018. gadā Vispārējās tiesas kanceleja ir reģistrējusi 55 395 procesuālos dokumentus 23 tiesvedības valodās⁴ (no 24 tiesvedības valodām, kuras ir paredzētas Vispārējās tiesas Reglamentā), ir apstrādājusi 4562 procesuālos rakstus (neskaitot prasības pieteikumus) lietās, kuru izskatīšana turpinās, ir izpildījusi iztiesāšanas sastāvu pieņemtos lēmumus procesa organizatorisko pasākumu vai pirmstiesas izmeklēšanas pasākumu veidā un ir sagatavojusi 1371 paziņojumu publicēšanai *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Lai gan acīmredzami nav iespējams sniegt pilnīgi visu informāciju, kas ļauj novērtēt kancelejas veikumu, tomēr daži skaitļi, proti, statistikas dati, pietiekami izgaismo kancelejas darbības apjomu:

- no 9746 iesniegtajiem procesuālajiem dokumentiem 319 ir pieteikumi par iestāšanos lietā un 197 ir lūgumi piemērot konfidencialitāti pret lietas darbiniekiem vai sabiedrību;
- ar lietu grupu vai lietu virkņu saistīto procedūru īstenošana ir prasījusi koordināciju gan pašā kancelejā, ņemot vērā tiesvedības valodu daudzveidību, gan ar iztiesāšanas sastāviem, lai izskatītu lūgumus attiecībā uz termiņu pagarināšanu, lietu apvienošanu, iestāšanos lietā un, ja nepieciešams, lūgumus par konfidencialitātes ievērošanu katrā lietā;
- kanceleja ir sagatavojusi un nosūtījusi elektroniskā formātā tiesnešu birojiem instrukciju sniegšanai 12 436 pavadvēstules (proti, vairāk nekā 1000 mēnesī);
- ir pieņemti lēmumi un uzdots izpildīt simtiem procesa organizatorisko pasākumu un desmitiem pirmstiesas izmeklēšanas pasākumu, kuri tostarp attiecas uz tādu dokumentu izsniegšanu, attiecībā uz kuriem dalībnieki ir lūguši ievērot konfidencialitāti.

Kancelejas darbību tostarp ir nodrošinājuši 11 administratori, kuri ir bijuši atbildīgi par procesuālo lietvedību 381 palātas sanāsmē un tiesas sēdēs mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai 387 lietās un kuri papildus lietas materiālu apstrādei pēc katras palātas sanāksmes un tiesas sēdes mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai ir sagatavojusi tiesas sēdes protokolus, kas ir iesniegti apstiprināšanai tiesnešiem.

Divu veidu statistikas informācija ilustrē vidējo rādītāju attiecībā uz kancelejas apstrādātajiem lietas materiāliem. Pirmkārt, 85 % procesuālo dokumentu, kuri kancelejā ir iesniegti, izmantojot *e-Curia* pārlūkprogrammu, kopā veido 823 076 lappuses. Otrkārt, kancelejas apstrādāto lietas materiālu apjoms 1333 iztiesājamajās lietās 2018. gada beigās atbilst 530 lineārajiem metriem papīra formātā.

Turklāt labvēlīgu ietekmi turpina radīt 2015. gada 1. jūlijā spēkā stājušies procesuālie noteikumi. Lai arī atsevišķi jaunā reglamenta noteikumi jau pašos pirmsākumos ir uzrādījuši pozitīvas sekas, it īpaši intelektuālā īpašuma jomā (valodu lietojuma maiņa un atteikšanās no otrreizējas procesuālo rakstu apmaiņas), pārējās izmaiņas, ņemot vērā to būtību, ir kļuvušas pamanāmas vienīgi to īstenošanas gaitā. Tā Vispārējā tiesā arī plaši ir tikusi izmantota iespēja izskatīt lietas, kurās spriedums tiek pasludināts, nerīkojot tiesas sēdi mutvārdu paskaidrojumu sniegšanai, it īpaši, ja lietas dalībnieki nav izteikuši šādu lūgumu (šo lietu īpatsvars visos strīdos kopā ir 29 %, un 42 % tikai intelektuālā īpašuma jomā vien). Papildus tam, ka tiesas sēdes nerīkošana ir atbrīvojusi no pienākuma gatavot tiesas sēdes kopsavilkumu, tā arī ir radījusi iespēju ātrāk pasludināt spriedumus lietās (vidēji 16,6 mēneši lietās, kurās netiek rīkota tiesas sēde, salīdzinājumā ar vidēji 25,7 mēnešiem, rīkojot tiesas sēdi).

4| Tostarp viena prasība maltiešu valodā.

Turklāt ir pieaudzis to lietu procentuālais īpatsvars, kurās spriedums ir pasludināts bez otrreizējas procesuālo rakstu apmaiņas (13 % salīdzinājumā ar 10 % 2017. gadā ⁵⁾), precizējot, ka visbiežāk atteikšanās no otrreizēja procesuālo rakstu apmaiņas ir novērojama civildienesta strīdos (32 % salīdzinājumā ar 20 % 2017. gadā).

Visbeidzot, kaut gan rādītājs joprojām ir augsts, atzinīgi ir jāvērtē fakts, ka, neskaitot intelektuālā īpašuma jomu, ir samazinājies to tiešo prasību pieteikumu īpatsvars, kuros ir nepieciešams novērst trūkumus saistībā ar neatbilstību formālajiem kritērijiem (28 %). Tomēr trūkumu novēršana joprojām ir problēma katrā otrajā prasībā, kas tiek celta intelektuālā īpašuma jomā.

Neskatoties uz šo vispārēji pozitīvo 2018. gada tiesas darbības bilanci, kancelejai ir gan iespējas, gan arī pienākums meklēt veidus, kā ātri un efektīvi veikt pirmstiesas izmeklēšanas pasākumus lietās, kā arī optimizēt laiku, kas tiek veltīts katram tiesvedības posmam un procesuālo dokumentu apstrādei. 2019. gadā paredzētais Vispārējās tiesas tiesnešu skaita palielinājums un līdz ar to sagaidāmais tiesvedību skaita pieaugums, uz ko ir balstīta tiesu struktūras reformas ideja, šajā ziņā kancelejai sagādās vēl nepieredzētu izaicinājumu.

II. Atbalsts saskaņotības nodrošināšanai

Tiesas darba organizācija un tās darbība lielā mērā nosaka to, kā kancelejā tiek veikta darbu un resursu sadale, lai sniegtu vislabāko atbalstu tiesas darbā.

Pašreiz Vispārējās tiesas darbs tiek organizēts deviņās piecu tiesnešu palātās. Šajās palātās ietilpst divi apakšsastāvi, kurus veido trīs tiesneši, un katru no šiem sastāviem vada piecu tiesnešu palātas priekšsēdētājs. Sniedzot atbalstu katrai palātai, kancelejai ir identiski jāapstrādā visi procesuālie dokumenti (it īpaši attiecībā uz apstrādes termiņiem). Tāpat arī tai ir jāveicina, lai palātu vai palātu priekšsēdētāju pieņemtie lēmumi attiecībā uz procesuālajiem jautājumiem būtu saskaņoti, proti, tai ir jāsniedz dažāda veida palīdzība un jānodrošina, ka tiesai ir pieejami šim nolūkam sagatavoti materiāli (tādi kā tiešsaistē izvietotā tematiskā procesuālā informācija un procesuālie rīkojumi, procesuālās judikatūras ikmēneša apskats).

Šie uzdevumi pilnībā saskan ar Vispārējās tiesas īstenotajiem mērķiem, kuri jo īpaši ir materializējušies tādējādi, ka lietas tiek biežāk nosūtītas gan palātām, kurās ir pieci tiesneši, gan virspalātai, un konkrētā jomā papildina Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietniekam uzticēto vispārīgo uzdevumu, proti, attīstīt transversālu juridiskās analīzes sadaļu, kas būtu vērsta uz saskaņotas un kvalitatīvas judikatūras stiprināšanu.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa ir vēlējusies, lai tiktu paplašinātas tās priekšsēdētāja vietnieka funkcijas, un ir nākusi klajā ar priekšlikumu priekšsēdētāja vietniekam uzticēt, pirmkārt, ģenerālvokāta funkcijas un, otrkārt, tiesības vērsties kopsapulcē ar priekšlikumiem nodot lietas izskatīšanai tiem tiesas iztiesāšanas sastāviem, kuros ir vairāk nekā trīs tiesneši. Šajā ziņā ir piedāvāts veikt grozījumus Reglamenta 3. panta 3. punktā un 28. panta 2. punktā. Pēc labvēlīga Tiesas atzinuma saņemšanas un saskaņošanas Eiropas Padomē atbilstoši LESD 254. panta 5. daļā paredzētajai procedūrai tiesa ir pieņēmusi šos grozījumus ⁶⁾.

5) Strīdi attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesībām šajā aprēķinā nav iekļauti, jo Reglamentā šīs kategorijas lietām nav paredzēta otrreizēja procesuālo rakstu apmaiņa.

6) Grozījumi Vispārējās tiesas reglamentā (OV 2018, L 240, 67. lpp.)

III. Vērienīga reforma – *e-Curia* obligātais raksturs

Vispārējās tiesas procedūrās

e-Curia lietojumprogramma, kas ir kopīga abām Eiropas Savienības Tiesas sastāvā ietilpstošajām tiesām, kopš 2011. gada novembra dod iespēju procesuālos dokumentus iesniegt un izsniegt tikai elektroniski.

2016. gadā tika uzsākta ambicioza reforma, lai Vispārējā tiesā *e-Curia* izmantošana kļūtu obligāta. Šīs lietojumprogrammas piekļuves kontu turētāju skaita pieaugums, ar *e-Curia* starpniecību Vispārējā tiesā iesniegto lietu jau tagad augstais procentuālais īpatsvars, lietotāju paustā apmierinātība par šo bezmaksas un videi draudzīgo sistēmu, lielākajā daļā dalībvalstu jau pabeigta vai procesā esoša tendence virzīties uz visu tiesvedības posmu digitalizāciju, kā arī ieguvumi no iespējas vienveidīgi iesniegt un izsniegt procesuālos dokumentus ir tikai daļa no rādītājiem, ar kuriem ir pamatots Vispārējās tiesas priekšlikums pāriet uz pilnīgi dematerializētu saziņu starp kanceleju un lietas dalībnieku pārstāvjiem.

Dalībvalstis un Eiropas Advokātu padomes (CCBE) pārstāvētie advokāti paziņojumu par šo reformu ir uzņēmuši ļoti pozitīvi.

Šī reforma tika pabeigta 2018. gada 1. decembrī, kad *e-Curia* kļuva par vienīgo tiesvedības dokumentu apmaiņas veidu starp lietas dalībnieku pārstāvjiem un Vispārējo tiesu. Šīs izmaiņas skar gan visus lietas dalībniekus (prasītājus, atbildētājus un personas, kas iestājušās lietā), gan visu veidu procesus. Tomēr atsevišķi izņēmumi ir paredzēti, lai tiktu ievērots princips attiecībā uz piekļuvi tiesai (tostarp gadījumos, kad *e-Curia* izmantošana izrādās tehniski neiespējama vai kad prasītājs, kuru nepārstāv advokāts, ir lūdzis piešķirt juridisko palīdzību).

Obligāti izmantojamās *e-Curia* reformas īstenošana ietvēra trīs daļas.

Pirmkārt, juridiskajā daļā ir bijis nepieciešams saņemt Eiropas Savienības Padomes piekrišanu grozīt Reglamentu ⁷, pēc tam Vispārējā tiesa pieņēma jaunu lēmumu par procesuālo dokumentu iesniegšanu un izsniegšanu, izmantojot lietojumprogrammu *e-Curia* ⁸, jaunus lietojumprogrammas *e-Curia* lietošanas noteikumus, Reglamenta izpildes praktisko noteikumu grozījumus ⁹ un jaunu pieteikuma par juridisko palīdzību veidlapu ¹⁰.

Otrkārt, tehniskā un organizatoriskā daļa aptvēra vairāku pasākumu virkni ar mērķi informācijas sistēmas pielāgot jaunajām vajadzībām.

Treškārt, daļā saistībā ar informēšanu, attiecībā uz kuru Vispārējā tiesa ir vēlējusies, lai tā būtu spēcīga un pilnvērtīga, ir veikts bagātīgs pasākumu klāsts, kas ir adresēts dažādām mērķauditorijām (plašākai publikai, lietas dalībnieku pārstāvjiem, tostarp advokātiem un faktiskajiem pārstāvjiem Vispārējā tiesā izskatāmajās procedūrās un iestādes darbiniekiem).

7| Grozījumi Vispārējās tiesas reglamentā (OV 2018, L 240, 68. lpp.).

8| Vispārējās tiesas Lēmums, 2018. gada 11. jūlijs, par procesuālo dokumentu iesniegšanu un izsniegšanu, izmantojot lietojumprogrammu *e-Curia* (OV 2018, L 240, 72. lpp.).

9| Vispārējās tiesas Reglamenta Izpildes praktisko noteikumu grozījumi (OV 2018, L 294, 23. lpp., labojums – OV 2018, L 296, 40. lpp.).

10| Pieteikuma par juridisko palīdzību veidlapa (OV 2018, L 306, 61. lpp.).

Jau no pašiem pirmsākumiem šo projektu, kas ļauj racionalizēt dokumentu apstrādi, Vispārējā tiesa ir virzījusi, gatavojoties sekām, kuras ir sagaidāmas līdz ar tiesnešu skaita pieaugumu, kas iestādes organizatoriskās reformas trešā posma ietvaros ir gaidāms 2019. gada decembrī. *e-Curia* izmantošanai kļūstot obligātai, ir izbeigta dažādu formātu apstrāde, papīra formātā iesniegto dokumentu digitalizācija un gadījumos, kad pirms papīra formātā iesniegtā dokumenta tas ir ticis nosūtīts pa faksu, dubulta reģistrēšana datubāzē un papīra formātā iesniegta dokumenta atbilstības pārbaude. Turklāt procesuālo dokumentu iesniegšanas noteikumu vienkāršošanai (tostarp tam, ka vairs nav pienākuma iesniegt apliecinājumu par dokumenta kopiju atbilstību oriģinālam) papildus būtu jāsamazina trūkumu novēršanas rādītājs.

Šī ambiciozā projekta veiksmīga norise nebūtu iespējama ne bez kancelejas darbinieku pašizliedzīgās iesaistīšanās, ne arī bez atbalsta, ko ir sniegusi tiesa un it īpaši tās Reglamenta komiteja, Tiesas kanceleja, daudzvalodības ģenerāldirekcija, informācijas tehnoloģiju direkcija, saziņas direkcija un mācību un attīstības nodaļa.

IV. Cita veida sniegtais atbalsts Vispārējai tiesai

Kanceleja ir sniegusi atbalstu ikdienas darbā Vispārējās tiesas priekšsēdētājam, Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietniekam un visiem iztiesāšanas sastāviem, kā arī tos veidojošo tiesnešu kabinetu personālam. Tādējādi pēdējie minētie ir varējuši pajauties uz kancelejas ierēdņu un pagaidu darbinieku pastāvīgo pieejamību un izmantot viņu pieredzi procesuālo metožu jomā. Šajā ziņā, ņemot vērā, ka iestādes organizatoriskās reformas īstenošanas rezultātā ir palielinājies gan tiesnešu, gan viņu līdzstrādnieku skaits, tas atkārtoti ir izraisījis ļoti ievērojamu kancelejā saņemto iestādes iekšējo iesniegumu pieaugumu.

Tajā pašā laikā, pierādot savu elastību, kanceleja ir turpinājusi sinerģijas un efektivitātes meklējumus, turpinot pielāgoties paplašinātai tiesai raksturīgajiem izaicinājumiem un uzlabojot savas darba metodes. Starpiestāžu kontekstā padziļinātā sadarbība starp Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroja (*EUIPO*) Apelācijas padomju kanceleju un Vispārējās tiesas kanceleju ir ļāvusi, pirmkārt, izmantot tehniskos līdzekļus, kas ir nepieciešami, lai Apelācijas palātu administratīvās lietas materiāli pilnā apjomā tiktu nosūtīti tiesai vienīgi digitālā formā, un, otrkārt, automātiski nosūtīt tai atsevišķu informāciju, kas ir tikusi padarīta pieejama *Curia* vietnē.¹¹

Visbeidzot, ar Vispārējās tiesas sekretāra un viņa pārstāvju starpniecību kanceleja ir turpinājusi sniegt atbalstu dažādām tiesas struktūrām (it īpaši tiesnešu kopsapulcei, palātu priekšsēdētāju sanāksmei un Reglamenta komitejai), kā arī citām komitejām un darba grupām – atkarībā no nepieciešamības un izskatāmajiem jautājumiem.

V. Administratīvā palīdzība

Vairāku faktoru ietekmē kancelejai ir palielinājies administratīvo aktivitāšu īstenošanai atvēlēto resursu patēriņš.

11| *EUIPO* ir bijusi atbildētāja 42,5 % lietu, kas ir tikušas ierosinātas 2018. gadā (neskaitot sevišķo tiesāšanas kārtību).

Pirmkārt, ir paaugstinājušies izdevumi, kas ir saistīti ar paplašinātas tiesas administrēšanu, tostarp komiteju un darba grupu sanāksmju organizēšanu (darba kārtības, lietu izskatīšana, protokolu un ziņojumu sagatavošana) un izskatāmo jautājumu dažādošanos.

Otrkārt, nemainīgi augstā līmenī ir saglabājušās izmaksas, kas saistītas ar iestādes dienestu administrēšanu, tās ierēdņu un darbinieku vadību, informācijas tehnoloģiju projektu uzraudzību, informācijas koordinēšanu, paziņošanu un apriti.

Visbeidzot, sniedzot administratīvo atbalstu, kanceleja ir atbildējusi uz dažādiem tai adresētajiem pieprasījumiem. Tādā veidā ir veikti pasākumi, lai:

- nodrošinātu atbilstību vides aizsardzības normu prasībām (*EMAS* – vides vadības un audita sistēma), īstenojot izpratnes veicināšanas pasākumus, šo darbību koordinējot ar citām iestādes administratīvajām vienībām un tiesnešu kabinetiem;
- pilnībā izpildītu ļoti jutīgas informācijas aizsardzības noteikumus lietās, uz kurām ir norādījis Vispārējās tiesas priekšsēdētājs;
- īstenotu noteikumus, kas izriet no jaunā finanšu tiesiskā regulējuma ¹²;
- nodrošinātu kancelejas atbilstību regulai attiecībā uz personas datu apstrādi Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās ¹³. Lai ņemtu vērā pienākumu un atbildības attīstības radīto faktisko situāciju, kanceleja ir izraudzījusi personas datu aizsardzības kontaktpersonu (līdzās kontaktpersonai informātikas jomā un *EMAS* kontaktpersonai), kurš ir iestādes personas datu aizsardzības kontaktpersonu tīkla dalībnieks.

Jāuzsver, ka dokumentācijas un procedūru atbilstības nodrošināšana iestādes dienestos ir izraisījusi vispārēju tendenci palielināties ārējām izmaksām, kuras ir jāsedz no nemainīgā līmenī esošiem resursiem. Tas ir jauns spēku samērs, ar kuru kancelejai ir jārēķinās, pildot savus uzdevumus paplašinātas tiesas apkalpošanā.

12] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un Lēmumu Nr. 541/2014/ES un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/2012 (OV 2018, L 193, 1. lpp.).

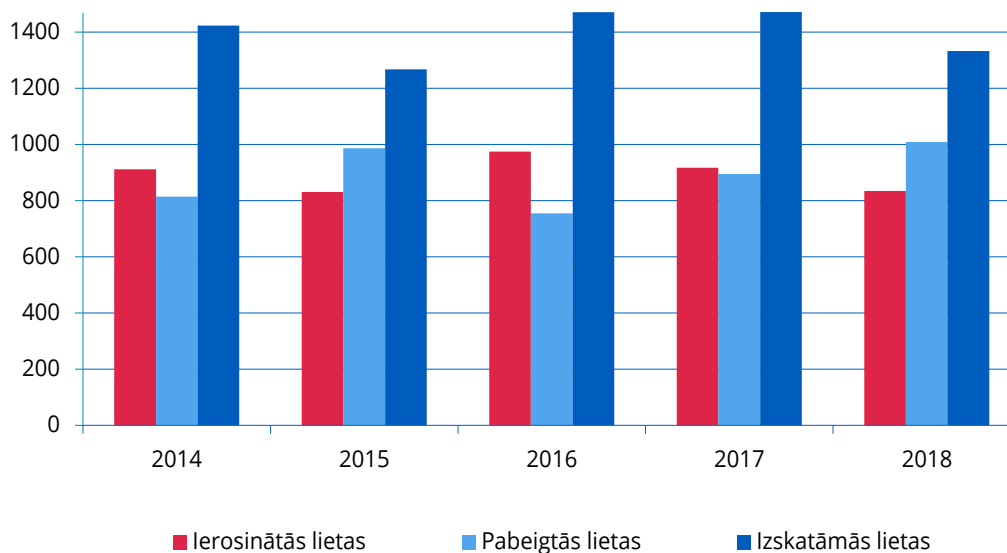
13] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1725 (2018. gada 23. oktobris) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās un par šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 45/2001 un Lēmumu Nr. 1247/2002/EK (OV 2018, L 295, 39. lpp.).

D | VISPĀRĒJĀS TIESAS DARBĪBAS STATISTIKA

I. Vispārējās tiesas vispārējā darbība – Ierosinātās, pabeigtās un izskatāmās lietas (2014–2018)	219
II. Ierosinātās lietas – Tiesvedību veidi (2014–2018)	220
III. Ierosinātās lietas – Prasību veidi (2014–2018)	221
IV. Ierosinātās lietas – Prasību joma (2014–2018)	222
V. Pabeigtās lietas – Tiesvedību veidi (2014–2018)	223
VI. Pabeigtās lietas – Prasību joma (2018)	224
VII. Pabeigtās lietas – Prasību joma (2014–2018) (spriedumi un rīkojumi)	225
VIII. Pabeigtās lietas – Iztiesāšanas sastāvs (2014–2018)	226
IX. Pabeigtās lietas – Tiesvedības ilgums mēnešos (2014–2018) (spriedumi un rīkojumi)	227
X. Tiesvedības ilgums mēnešos (2014–2018) (spriedumi)	228
XI. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Tiesvedību veidi (2014–2018)	229
XII. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Prasību joma (2014–2018)	230
XIII. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Iztiesāšanas sastāvs (2014–2018)	231
XIV. Dažādi – Pagaidu noregulējums (2014–2018)	232
XV. Dažādi – Paātrinātā tiesvedība (2014–2018)	233
XVI. Dažādi – Vispārējās tiesas nolēmumi, par kuriem Tiesā ir iesniegtas apelācijas sūdzības (1990–2018)	234
XVII. Dažādi – Tiesā iesniegto apelācijas sūdzību sadalījums atkarībā no tiesvedības veida (2014–2018)	235
XVIII. Dažādi – Tiesā iesniegto apelācijas sūdzību iznākums (2018) (spriedumi un rīkojumi)	236
XIX. Dažādi – Tiesā iesniegto apelācijas sūdzību iznākums (2014–2018) (spriedumi un rīkojumi)	237
XX. Dažādi – Vispārējās tendences (1989–2018) – Ierosinātās, pabeigtās un izskatāmās lietas	238
XXI. Vispārējās tiesas kancelejas darbība (2015–2018)	239
XXII. Procesuālo dokumentu iesniegšanas Vispārējā tiesā veidi	240
XXIII. Lappušu skaits, kas iesniegtas, izmantojot <i>e-Curia</i> (2014–2018)	241
XXIV. Paziņojumi <i>Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī</i> (2014–2018)	242
XXV. Skatīto lietu skaits (2014–2018)	243

I. Vispārējās tiesas vispārējā darbība – lerosinātās, pabeigtās un izskatāmās lietas (2014–2018) ^{1 2}

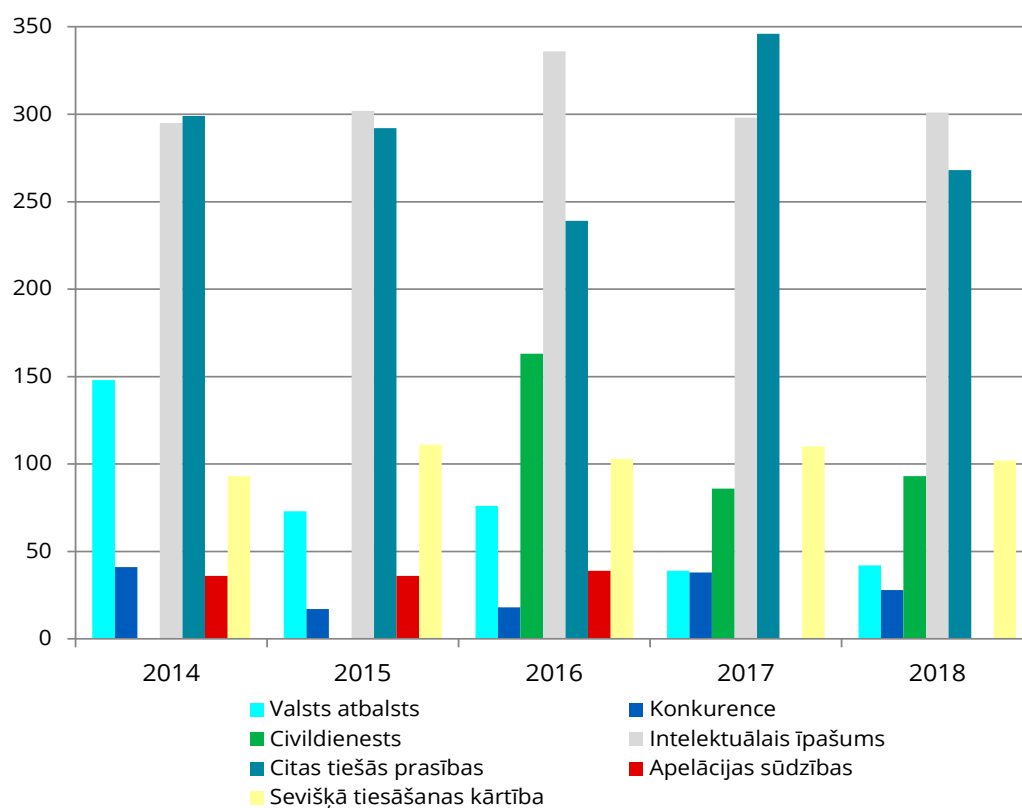
	2014	2015	2016	2017	2018
Ierosinātās lietas	912	831	974	917	834
Pabeigtās lietas	814	987	755	895	1009
Izskatāmās lietas	1423	1267	1486	1508	1333

1| Ja nav norādīts citādi, šajā un nākamajās tabulās ir ņemta vērā sevišķā tiesāšanas kārtība.

Par "sevišķo tiesāšanas kārtību" tiek uzskatīti protests par aizmugurisku spriedumu (Tiesas statūtu 41. pants un Vispārējās tiesas Reglamenta 166. pants), trešās personas protests (Tiesas statūtu 42. pants un Vispārējās tiesas Reglamenta 167. pants), interpretēšana (Tiesas statūtu 43. pants un Vispārējās tiesas Reglamenta 168. pants), pārskatīšana (Tiesas statūtu 44. pants un Vispārējās tiesas Reglamenta 169. pants), juridiskā palīdzība (Vispārējās tiesas Reglamenta 148. pants), labošana (Vispārējās tiesas Reglamenta 164. pants), lēmuma nepieņemšana (Vispārējās tiesas Reglamenta 165. pants) un domstarpības par atlīdzināmajiem tiesāšanās izdevumiem (Vispārējās tiesas Reglamenta 170. pants).

2| Ja nav norādīts citādi, šajā un nākamajās tabulās nav ņemtas vērā tiesvedības par pagaidu noregulējumu.

II. Ierosinātās lietas – Tiesvedību veidi (2014–2018)

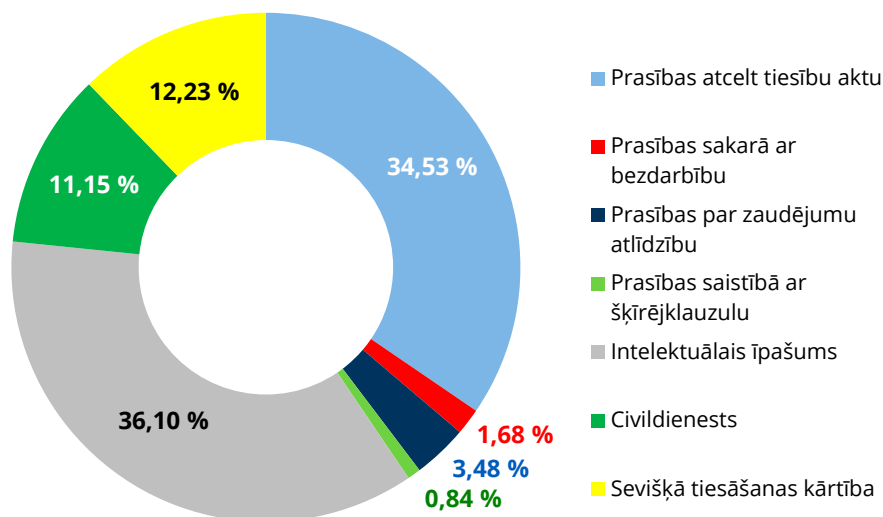

	2014	2015	2016 ¹	2017	2018
Valsts atbalsts	148	73	76	39	42
Konkurence	41	17	18	38	28
Civildienests			163	86	93
Intelektuālais īpašums	295	302	336	298	301
Citas tiešās prasības	299	292	239	346	268
Apelācijas sūdzības	36	36	39		
Sevišķā tiesāšanas kārtība	93	111	103	110	102
Kopā	912	831	974	917	834

1| 2016. gada 1. septembrī Vispārējai tiesai tika nodotas 123 civildienesta lietas un 16 sevišķā tiesāšanas kārtībā izskatāmās lietas šajā jomā.

III. Ierosinātās lietas – Prasību veidi (2014–2018)

2018

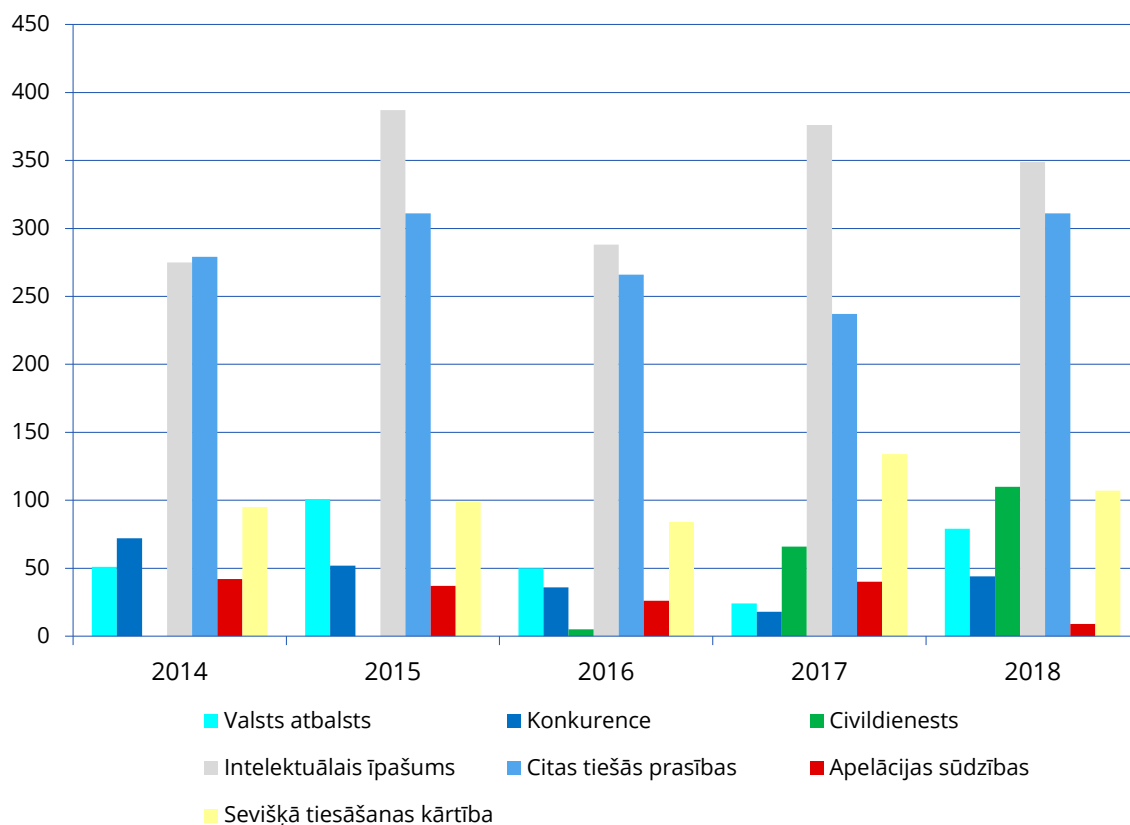

	2014	2015	2016	2017	2018
Prasības atcelt tiesību aktu	423	332	297	371	288
Prasības sakarā ar bezdarbību	12	5	7	8	14
Prasības par zaudējumu atlīdzību	39	30	19	23	29
Prasības saistībā ar šķīrējklauzulu	14	15	10	21	7
Intelektuālais īpašums	295	302	336	298	301
Civildienests			163	86	93
Apelācijas sūdzības	36	36	39		
Sevišķā tiesāšanas kārtība	93	111	103	110	102
Kopā	912	831	974	917	834

IV. Ierosinātās lietas – Prasību joma (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Brīvība veikt uzņēmējdarbību	1				1
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	1		7		2
Eiropas komunikāciju tīkli				2	1
Eiropas Savienības ārējā darbība	2	1	2	2	2
Ekonomikas un monetārā politika	4	3	23	98	27
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	3	5	2	3	
Enerģija	3	3	4	8	1
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)	4	7	4	5	4
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)	69	55	28	27	40
Institucionālās tiesības	67	53	52	65	71
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	295	303	336	298	301
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports		3	1		1
Kapitāla brīva aprīte		2	1		1
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (REACH regula)	3	5	6	10	4
Konkurence	41	17	18	38	28
Kopējā ārpolitika un drošības politika			1		
Kopējā zivsaimniecības politika	3		1	2	3
Kultūra			1		
Lauksaimniecība	15	37	20	22	25
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	8		3	1	
Nodokļi	1	1	2	1	2
Pakalpojumu sniegšanas brīvība	1		1		
Patērētāju tiesību aizsardzība	1	2	1		1
Personu brīva pārvietošanās		1	1	1	1
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmoss	2	10	8	2	1
Pieklūve dokumentiem	17	48	19	25	21
Preču brīva aprīte		2	1		
Publiskie iepirkumi	16	23	9	19	15
Rūpniecības politika	2				
Sabiedrības veselība	11	2	6	5	9
Sabiedrību tiesības	1	1			
Savienības pilsonība	1				
Šķērējklauzula	14	15	10	21	7
Sociālā politika	1		1		1
Tiesību aktu tuvināšana		1	1	5	3
Tirdzniecības politika	31	6	17	14	15
Transports	1				1
Valsts atbalsts	148	73	76	39	42
Vide	10	5	6	8	7
Kopā – EK līgums/LESD	777	684	669	721	638
Civildienesta noteikumi	42	36	202	86	94
Sevišķā tiesāšanas kārtība	93	111	103	110	102
PAVISAM KOPĀ	912	831	974	917	834

V. Pabeigtās lietas – Tiesvedību veidi (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Valsts atbalsts	51	101	50	24	79
Konkurence	72	52	36	18	44
Civildienests			5	66	110
Intelektuālais īpašums	275	387	288	376	349
Citas tiešās prasības	279	311	266	237	311
Apelācijas sūdzības	42	37	26	40	9
Sevišķā tiesāšanas kārtība	95	99	84	134	107
Kopā	814	987	755	895	1009

VI. Pabeigtās lietas – Prasību joma (2018)

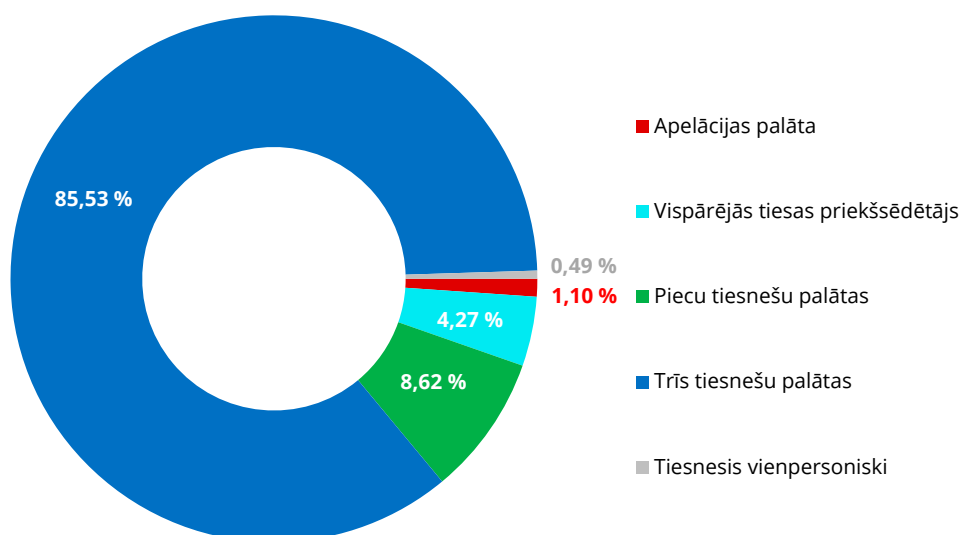
	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa		3	3
Eiropas komunikāciju tīkli		1	1
Eiropas Savienības ārējā darbība		2	2
Ekonomikas un monetārā politika	10	6	16
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	4		4
Enerģija	4	2	6
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)		5	5
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)	30	12	42
Institucionālās tiesības	29	35	64
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	267	82	349
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports	3		3
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (REACH regula)	4		4
Konkurence	39	5	44
Kopējā ārpolitika un drošības politika	1		1
Kopējā zivsaimniecības politika		2	2
Lauksaimniecība	25		25
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs		1	1
Patērētāju tiesību aizsardzība	1		1
Personu brīva pārvietošanās		1	1
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmos	5	2	7
Pieklūve dokumentiem	58	9	67
Publiskie iepirkumi	9	11	20
Sabiedrības veselība	3	2	5
Šķīrējklauzula	5	2	7
Sociālā politika	1		1
Tiesību aktu tuvināšana		1	1
Tirdzniecības politika	8	2	10
Transports		1	1
Valsts atbalsts	45	34	79
Vide	6	5	11
Kopā – EK līgums/LESD	557	226	783
Civildienesta noteikumi	87	32	119
Sevišķā tiesāšanas kārtība		107	107
PAVISAM KOPĀ	644	365	1009

VII. Pabeigtās lietas – Prasību joma (2014–2018) (spriedumi un rīkojumi)

	2014	2015	2016	2017	2018
Aizjūras zemju un teritoriju asociācija	1				
Brīvība veikt uzņēmējdarbību		1			
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	1			5	3
Eiropas komunikāciju tīkli	1		2		1
Eiropas Savienības ārējā darbība		2		4	2
Ekonomikas un monetārā politika	13	9	2	6	16
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	1	6	1	12	4
Enerģija	3	1	3	3	6
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)		5	1	5	5
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)	68	60	70	26	42
Institucionālās tiesības	33	58	46	54	64
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	275	388	288	376	349
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports	2		1		3
Jaunu valstu pievienošanās		1			
Kapitāla brīva aprīte		2	1		
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (REACH regula)	3	9	8	4	4
Konkurence	72	52	36	18	44
Kopējā ārpolitika un drošības politika	2	1			1
Kopējā zivsaimniecības politika	15	3	2	2	2
Kultūra			1	1	
Lauksaimniecība	15	32	34	21	25
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	6	4	3	5	1
Nodokļi	2	1		3	
Pakalpojumu sniegšanas brīvība	1		1		
Patērētāju tiesību aizsardzība		2	1	1	1
Personu brīva pārvietošanās		1		2	1
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmoss	1	2	6	12	7
Piekluve dokumentiem	23	21	13	14	67
Preču brīva aprīte		2	1		
Publiskie iepirkumi	18	22	20	16	20
Rūpniecības politika		2			
Sabiedrības veselība	10	15	3	3	5
Sabiedrību tiesības		1			
Savienības pilsonība	1				
Šķērējklauzula	10	2	17	17	7
Sociālā politika			1		1
Tiesību aktu tuvināšana	13		1	2	1
Tirdzniecības politika	18	24	21	15	10
Transports	3	3			1
Tūrisms	1				
Valsts atbalsts	51	101	50	24	79
Vide	10	18	4	3	11
Kopā – EK līgums/LESD	673	851	638	654	783
Civildienesta noteikumi	46	37	33	107	119
Sevišķā tiesāšanas kārtība	95	99	84	134	107
PAVISAM KOPĀ	814	987	755	895	1009

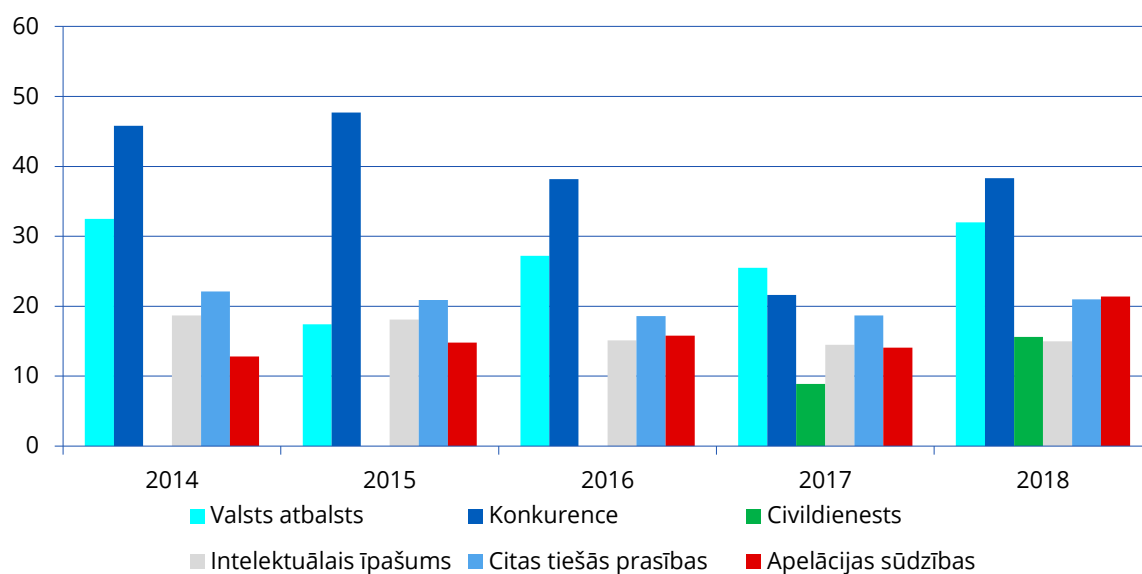
VIII. Pabeigtās lietas – Iztiesāšanas sastāvs (2014–2018)

2018

	2014			2015			2016			2017			2018		
	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā
Apelācijas palāta	21	32	53	23	14	37	25	13	38	29	17	46	9	2	11
Vispārējās tiesas priekšsēdētājs		46	46		44	44		46	46		80	80		43	43
Piecu tiesnešu palātas	9	7	16	8	3	11	10	2	12	13	5	18	84	3	87
Trīs tiesnešu palātas	398	301	699	538	348	886	408	246	654	450	301	751	546	317	863
Tiesnesis vienpersoniski				1	8	9	5		5				5		5
Kopā	428	386	814	570	417	987	448	307	755	492	403	895	644	365	1009

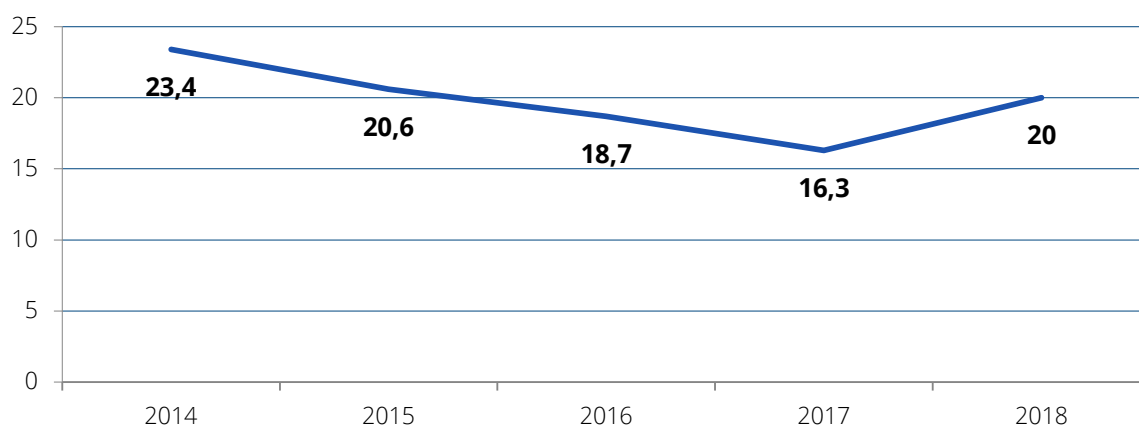
IX. Pabeigtās lietas – Tiesvedības ilgums mēnešos (2014–2018) ¹ (spriedumi un rīkojumi)

	2014	2015	2016	2017	2018
Valsts atbalsts	32,5	17,4	27,2	25,5	32
Konkurence	45,8	47,7	38,2	21,6	38,3
Civildienests				8,9	15,6
Intelektuālais īpašums	18,7	18,1	15,1	14,5	15
Citas tiešās prasības	22,1	20,9	18,6	18,7	21
Apelācijas sūdzības	12,8	14,8	15,8	14,1	21,4
Visas lietas	23,4	20,6	18,7	16,3	20

Tiesvedības ilgums (mēnešos)

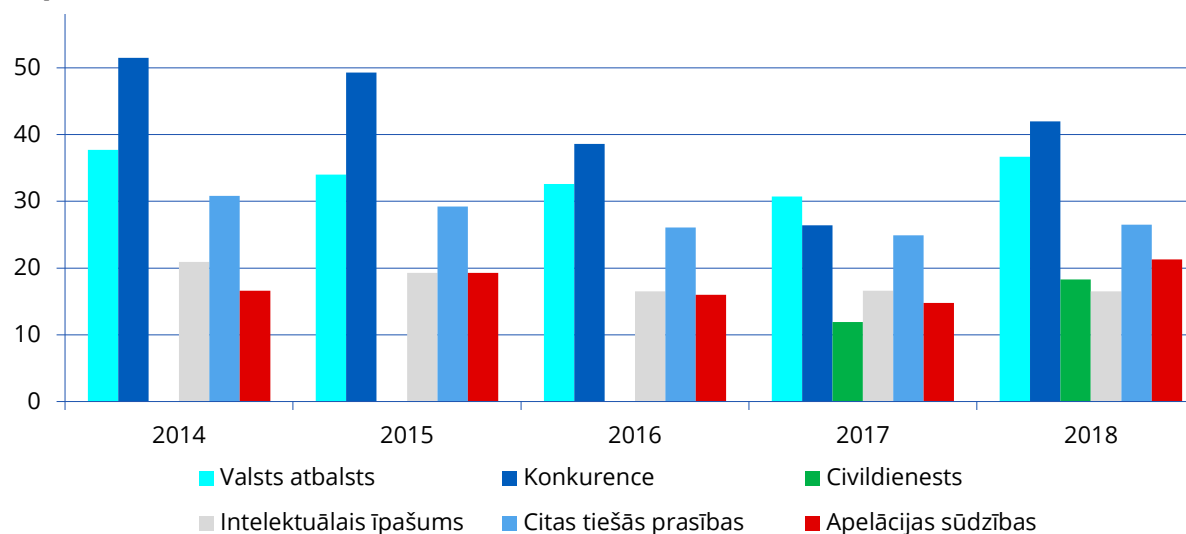
Visas ar spriedumu vai rīkojumu pabeigtās lietas

1| Ilgums ir izteikts mēnešos un mēneša desmitdaļās. Vidējā tiesvedības ilguma aprēķinā nav iekļautas: lietas, kurās pieņemts starpnieciskais lēmums; sevišķā tiesāšanas kārtība; apelācijas par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā; 2016. gada 1. septembrī Vispārējai tiesai nodotās civildienesta lietas.

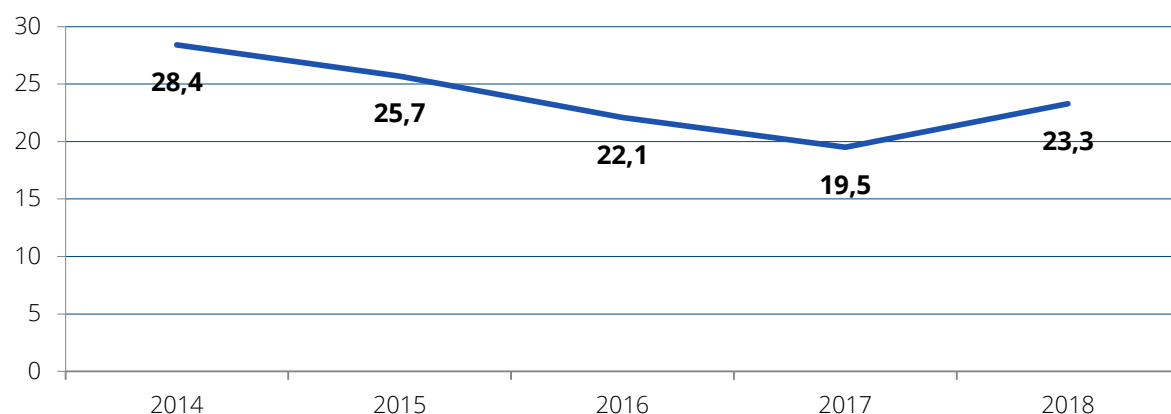
Vidējais tiesvedības ilgums civildienesta lietās, kuras 2016. gada 1. septembrī tika nodotas Vispārējai tiesai un kuras Vispārējā tiesa ir pabeigusi ar spriedumu vai rīkojumu, ir 20,3 mēneši (ņemot vērā laikposmu Civildienesta tiesā un laikposmu Vispārējā tiesā).

X. Tiesvedības ilgums mēnešos (2014–2018) ¹ (spriedumi)

	2014	2015	2016	2017	2018
Valsts atbalsts	37,7	34	32,6	30,7	36,7
Konkurence	51,5	49,3	38,6	26,4	42
Civildienests				11,9	18,3
Intelektuālais īpašums	20,9	19,3	16,5	16,6	16,5
Citas tiešās prasības	30,8	29,2	26,1	24,9	26,5
Apelācijas sūdzības	16,6	19,3	16	14,8	21,3
Visas lietas	28,4	25,7	22,1	19,5	23,3

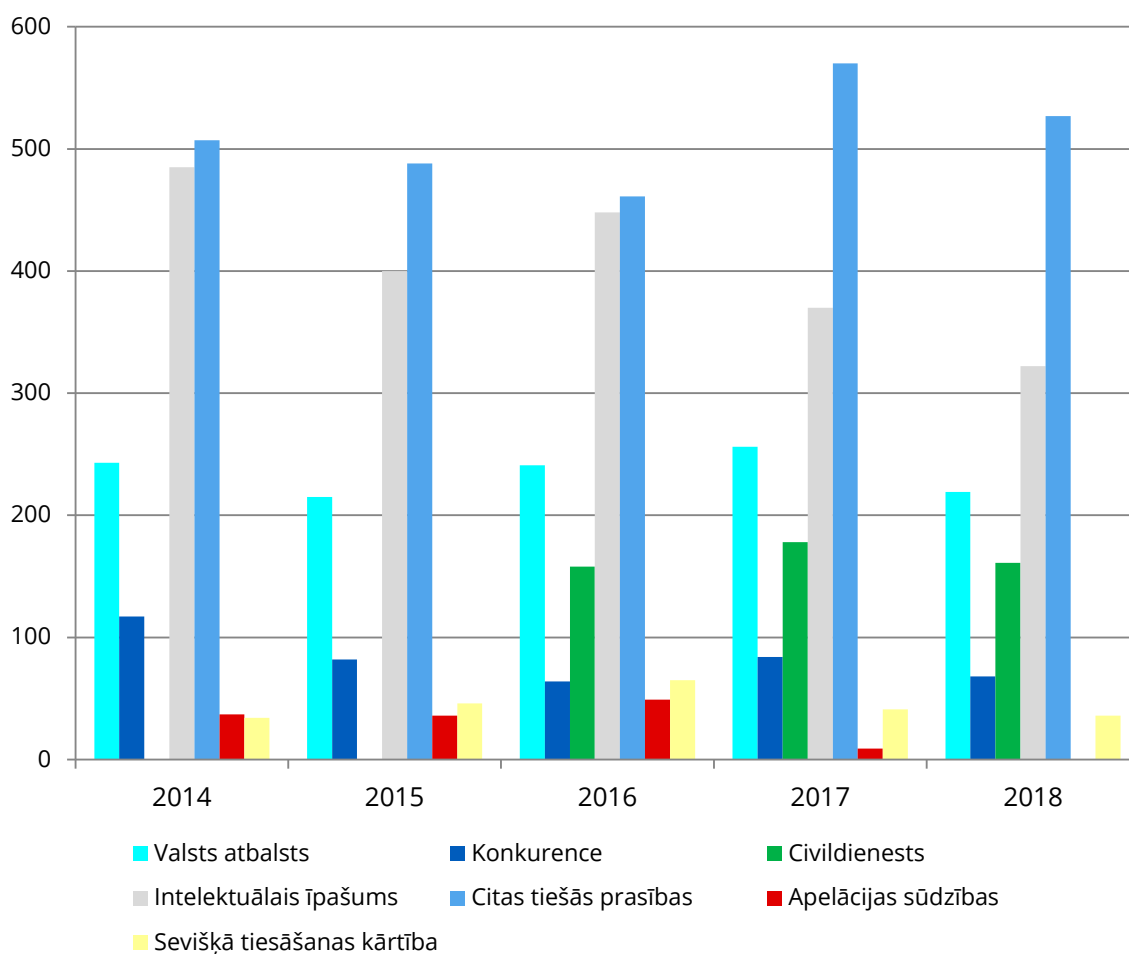
Tiesvedības ilgums (mēnešos) Visas ar spriedumu pabeigtās lietas

1| Ilgums ir izteikts mēnešos un mēneša desmitdaļās. Vidējā tiesvedības ilguma aprēķinā nav iekļautas: lietas, kurās pieņemts starp nolēmums; sevišķā tiesāšanas kārtība; apelācijas par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā; 2016. gada 1. septembrī Vispārējai tiesai nodotās civildienesta lietas.

Vidējais tiesvedības ilgums civildienesta lietās, kuras 2016. gada 1. septembrī tika nodotas Vispārējai tiesai un kuras Vispārējā tiesa ir pabeigusi ar spriedumu, ir 23,2 mēneši (ņemot vērā laikposmu Civildienesta tiesā un laikposmu Vispārējā tiesā).

XI. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Tiesvedību veidi (2014–2018)

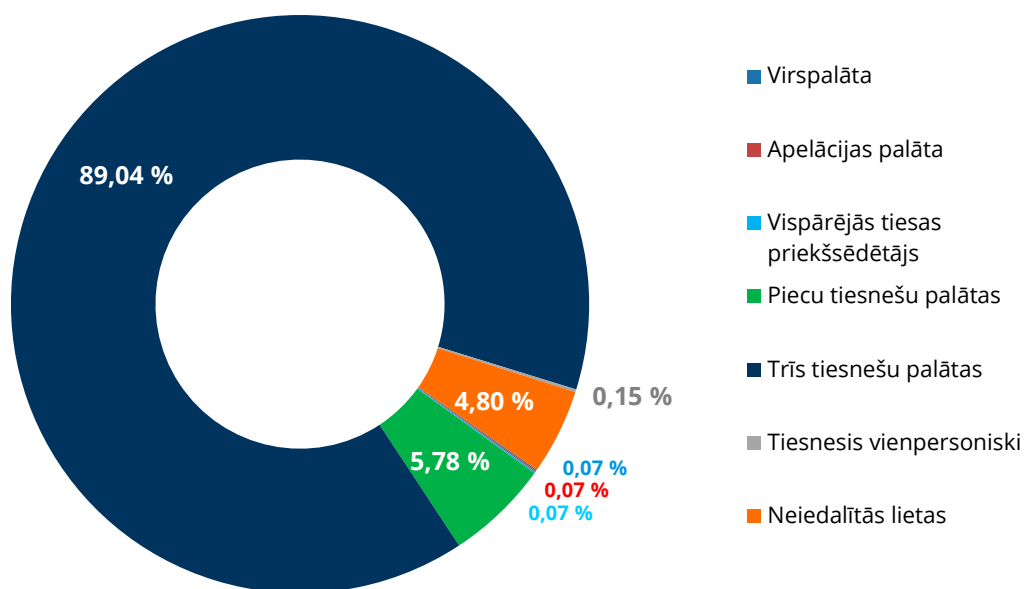
	2014	2015	2016	2017	2018
Valsts atbalsts	243	215	241	256	219
Konkurence	117	82	64	84	68
Civildienests			158	178	161
Intelektuālais īpašums	485	400	448	370	322
Citas tiešās prasības	507	488	461	570	527
Apelācijas sūdzības	37	36	49	9	
Sevišķā tiesāšanas kārtība	34	46	65	41	36
Kopā	1423	1267	1486	1508	1333

XII. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Prasību joma (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Brīvība veikt uzņēmējdarbību	1				1
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa			7	2	1
Eiropas komunikāciju tīkli	2	2		2	2
Eiropas Savienības ārējā darbība	3	2	4	2	2
Ekonomikas un monetārā politika	9	3	24	116	127
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	15	14	15	6	2
Enerģija	1	3	4	9	4
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)	5	7	10	10	9
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)	108	103	61	62	60
Institucionālās tiesības	84	79	85	96	103
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	485	400	448	370	322
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports		3	3	3	1
Jaunu valstu pievienošanās	1				
Kapitāla brīva aprīte					1
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (REACH regula)	14	10	8	14	14
Konkurence	117	82	64	84	68
Kopējā ārpolitika un drošības politika	1		1	1	
Kopējā zivsaimniecības politika	5	2	1	1	2
Kultūra	1	1	1		
Lauksaimniecība	51	56	42	43	43
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	9	5	5	1	
Nodokļi			2		2
Patērētāju tiesību aizsardzība	2	2	2	1	1
Personu brīva pārvietošanās			1		
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmos	9	17	19	9	3
Pieklūve dokumentiem	32	59	65	76	30
Publiskie iepirkumi	34	35	24	27	22
Rūpniecības politika	2				
Sabiedrības veselība	17	4	7	9	13
Sabiedrību tiesības	1	1	1	1	1
Šķīrējklauzula	17	30	23	27	27
Sociālā politika	1	1	1	1	1
Tiesību aktu tuvināšana		1	1	4	6
Tirdzniecības politika	58	40	36	35	40
Transports	3				
Valsts atbalsts	243	215	241	256	219
Vide	18	5	7	12	8
Kopā – EK līgums/LESD	1349	1182	1213	1280	1135
Civildienesta noteikumi	40	39	208	187	162
Sevišķā tiesāšanas kārtība	34	46	65	41	36
PAVISAM KOPĀ	1423	1267	1486	1508	1333

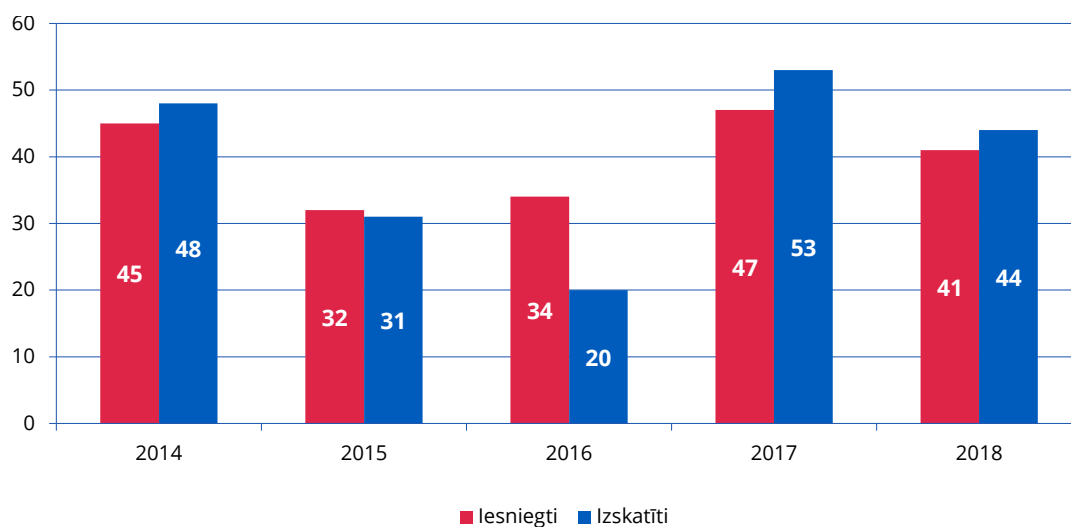
XIII. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Iztiesāšanas sastāvs (2014–2018)

2018

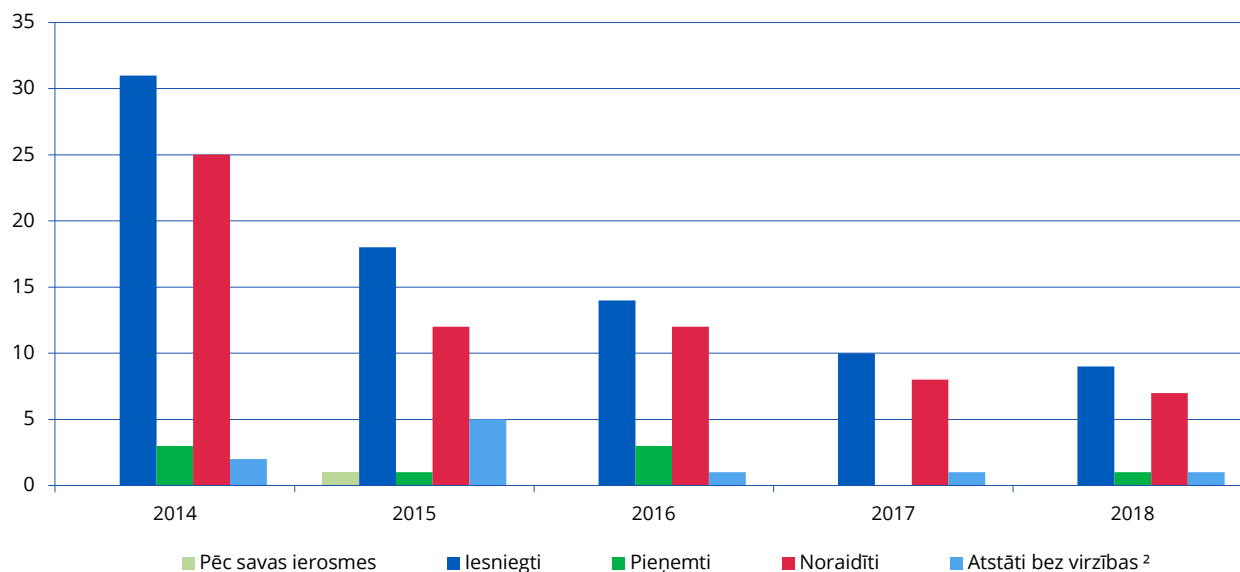
	2014	2015	2016	2017	2018
Virspalāta					1
Apelācijas palāta	37	48	51	11	1
Vispārējās tiesas priekšsēdētājs	1	12	12	1	1
Piecu tiesnešu palātas	15	6	23	100	77
Trīs tiesnešu palātas	1272	1099	1253	1323	1187
Tiesnesis vienpersoniski		1			2
Neiedalītās lietas	98	101	147	73	64
Kopā	1423	1267	1486	1508	1333

XIV. Dažādi – Pagaidu noregulējums (2014–2018)

2018					
	Iesniegtie pieteikumi par pagaidu noregulējumu	Izskatītie pieteikumi par pagaidu noregulējumu	Iznākums		
			Apmierināti	Lietas izslēgšana no reģistra / Tiesvedības izbeigšana pirms sprieduma taisīšanas	Noraidīti
Civildienesta noteikumi	8	7			7
Ekonomikas un monetārā politika	2	1			1
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)	2	2		1	1
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)	1	1			1
Institucionālās tiesības	5	5		2	3
Konkurence	2	2			2
Kopējā zivsaimniecības politika	1	1			1
Lauksaimniecība	9	7			7
Nodokļi	1	1			1
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmos	1	1			1
Pieļaušana dokumentiem	1	2			2
Publiskie iepirkumi	6	8	1	3	4
Sabiedrības veselība	1	2			2
Valsts atbalsts	1	4	1		3
Kopā	41	44	2	6	36

XV. Dažādi – Paātrinātā tiesvedība (2014–2018) ¹

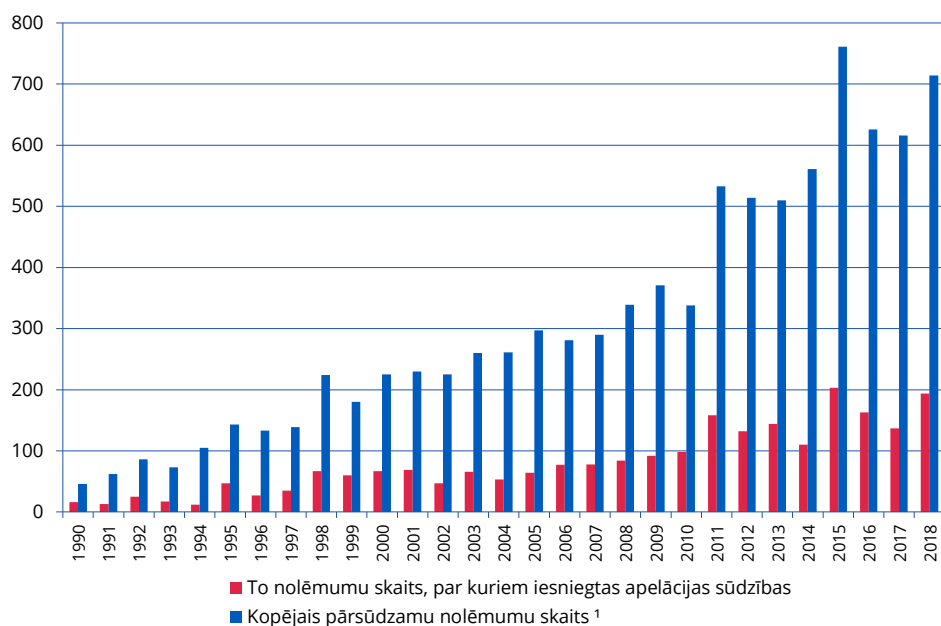

	2014				2015				2016				2017				2018			
	Pēc savas ierosmes	Iznākums			Pēc savas ierosmes	Iznākums			Pēc savas ierosmes	Iznākums			Pēc savas ierosmes	Iznākums			Pēc savas ierosmes	Iznākums		
		Pieņemti	Noraidīti	Atstāti bez virzības ²		Pieņemti	Noraidīti	Atstāti bez virzības ²		Pieņemti	Noraidīti	Atstāti bez virzības ²		Pieņemti	Noraidīti	Atstāti bez virzības ²		Pieņemti	Noraidīti	Atstāti bez virzības ²
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa									3	3							1		1	
Civildienesta noteikumi					1	1			1	1			1	1			2	2		
Eiropas Savienības ārējā darbība					1	1														
Ekonomikas un monetārā politika					1	1											1	1		
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)	9	9			4	4			1	1										
Institucionālās tiesības	1			1	2		2		2	2			5	4	1					
Kapitāla brīva aprīte					2		2													
Konkurence	1	1							1	1			1	1			3	1	2	
Lauksaimniecība					1	1											1	1		
Patērētāju tiesību aizsardzība																	1			
Pieļuve dokumentiem	2	2			2	2			2	2			2	1					1	
Preču brīva aprīte									1		1									
Publiskie iepirkumi	1	2			1	1		1	1	1			1	1						
Sabiedrības veselība	3	1	1	1					1	1										
Tirdzniecības politika									1	1										
Valsts atbalsts	13	2	10		3	2					2									
Vide	1					1														
Kopā	31	3	25	2	1	18	1	12	5	14	3	12	1	10	8	1	9	1	7	1

1| Lietas izskatīšana paātrinātājā tiesvedībā Vispārējā tiesā var tikt atļauta pēc kāda lietas dalībnieka pieteikuma un kopš 2015. gada 1. jūlija – pēc Vispārējās tiesas ierosmes.

2| Kategorijā “atstāts bez virzības” ir iekļauti šādi gadījumi: pieteikuma atsaukums, atteikšanās no prasības un gadījumi, kad prasība tiek izņemta, izdodot rīkojumu, vēl pirms ir ticis izskatīts pieteikums par lietas izskatīšanu paātrinātājā tiesvedībā.

XVI. Dažādi – Vispārējās tiesas nolēmumi, par kuriem Tiesā ir iesniegtas apelācijas sūdzības (1990–2018)

	To nolēmumu skaits, par kuriem iesniegtas apelācijas sūdzības	Kopējais pārsūdzamu nolēmumu skaits ¹	To nolēmumu skaits procentos, par kuriem ir iesniegtas apelācijas sūdzības
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	225	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	78	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	338	29 %
2011	158	533	30 %
2012	132	514	26 %
2013	144	510	28 %
2014	110	561	20 %
2015	203	761	27 %
2016	163	626	26 %
2017	137	616	22 %
2018	194	714	27 %

1| Kopējais pārsūdzamu nolēmumu skaits – spriedumi, rīkojumi par pagaidu noregulējumu, rīkojumi, ar ko noraida iestāšanos lietā, un visi galīgie rīkojumi, izņemot rīkojumus par lietas izslēgšanu no reģistra un par lietas nodošanu –, kuriem ir beidzies apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņš vai par kuriem ir iesniegtas apelācijas sūdzības.

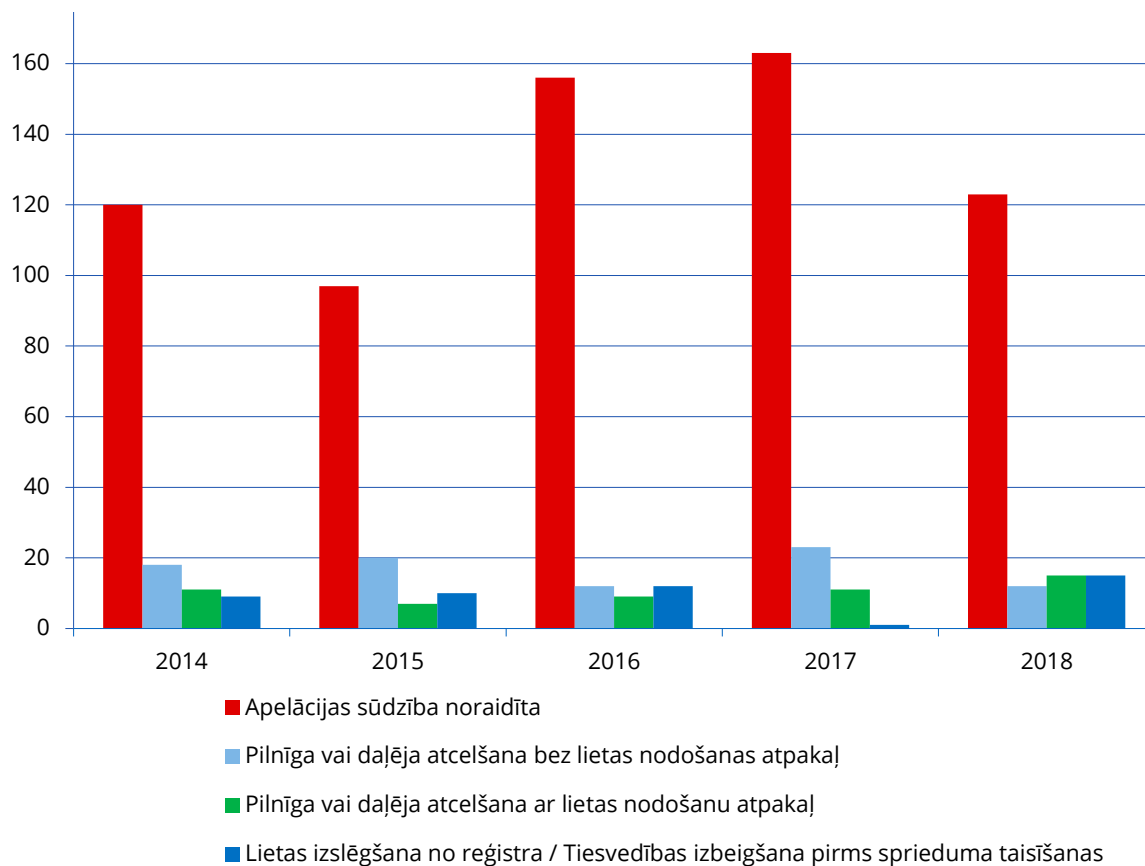
XVII. Dažādi – Tiesā iesniegto apelācijas sūdzību sadalījums atkarībā no tiesvedības veida (2014–2018)

	2014			2015			2016			2017			2018		
	Nolēmumi, par kuriem ir iesniegtas apelācijas sūdzības	Pārsūdzami nolēmumi	Apelācijas sūdzības procentuālā izteiksmē	Nolēmumi, par kuriem ir iesniegtas apelācijas sūdzības	Pārsūdzami nolēmumi	Apelācijas sūdzības procentuālā izteiksmē	Nolēmumi, par kuriem ir iesniegtas apelācijas sūdzības	Pārsūdzami nolēmumi	Apelācijas sūdzības procentuālā izteiksmē	Nolēmumi, par kuriem ir iesniegtas apelācijas sūdzības	Pārsūdzami nolēmumi	Apelācijas sūdzības procentuālā izteiksmē	Nolēmumi, par kuriem ir iesniegtas apelācijas sūdzības	Pārsūdzami nolēmumi	Apelācijas sūdzības procentuālā izteiksmē
Valsts atbalsts	15	77	19 %	22	75	29 %	23	56	41 %	8	25	32 %	20	55	36 %
Konkurence	15	44	34 %	32	61	52 %	17	41	41 %	5	17	29 %	21	35	60 %
Civildienests										8	37	22 %	15	79	19 %
Intelektuālais īpašums	33	209	16 %	64	333	19 %	48	276	17 %	52	298	17 %	68	295	23 %
Citas tiešās prasības	47	231	20 %	85	290	29 %	75	253	30 %	61	236	26 %	69	249	28 %
Apelācijas sūdzības					2										
Sevišķā tiesāšanas kārtība										3	3	100 %	1	1	100 %
Kopā	110	561	20 %	203	761	27 %	163	626	26 %	137	616	22 %	194	714	27 %

**XVIII. Dažādi – Tiesā iesniegto apelācijas sūdzību iznākums (2018)
(spriedumi un rīkojumi)**

	Apelācijas sūdzība noraidīta	Pilnīga vai daļēja atcelšana bez lietas nodošanas atpakaļ	Pilnīga vai daļēja atcelšana ar lietas nodošanu atpakaļ	Lietas izslēgšana no reģistra / Tiesvedības izbeigšana pirms sprieduma taisīšanas	Kopā
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	3				3
Civildienesta noteikumi	6	1			7
Ekonomikas un monetārā politika	1				1
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	1				1
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)			1		1
Institucionālās tiesības	18	1	2		21
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	54		5	5	64
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (REACH regula)	1				1
Konkurence	8		1	1	10
Kopējā ārpolitika un drošības politika	3	2			5
Lauksaimniecība	4	1			5
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	1	1			2
Patērētāju tiesību aizsardzība	1				1
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmos	3				3
Piekluve dokumentiem		1			1
Publiskie iepirkumi	2			1	3
Šķīrējklauzula	3				3
Tirdzniecības politika	3		1	8	12
Valsts atbalsts	11	5	5		21
Kopā	123	12	15	15	165

XIX. Dažādi – Tiesā iesniegto apelācijas sūdzību iznākums (2014–2018) (spriedumi un rīkojumi)

	2014	2015	2016	2017	2018
Apelācijas sūdzība noraidīta	120	97	156	163	123
Pilnīga vai daļēja atcelšana bez lietas nodošanas atpakaļ	18	20	12	23	12
Pilnīga vai daļēja atcelšana ar lietas nodošanu atpakaļ	11	7	9	11	15
Lietas izslēgšana no reģistra / Tiesvedības izbeigšana pirms sprieduma taisīšanas	9	10	12	1	15
Kopā	158	134	189	198	165

XX. Dažādi – Vispārējās tendences (1989–2018)

Ierosinātās, pabeigtās un izskatāmās lietas

	Ierosinātās lietas ¹	Pabeigtās lietas ²	Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1117
1998	238	348	1007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1174
2005	469	610	1033
2006	432	436	1029
2007	522	397	1154
2008	629	605	1178
2009	568	555	1191
2010	636	527	1300
2011	722	714	1308
2012	617	688	1237
2013	790	702	1325
2014	912	814	1423
2015	831	987	1267
2016	974	755	1486
2017	917	895	1508
2018	834	1009	1333
Kopā	15 208	13 875	

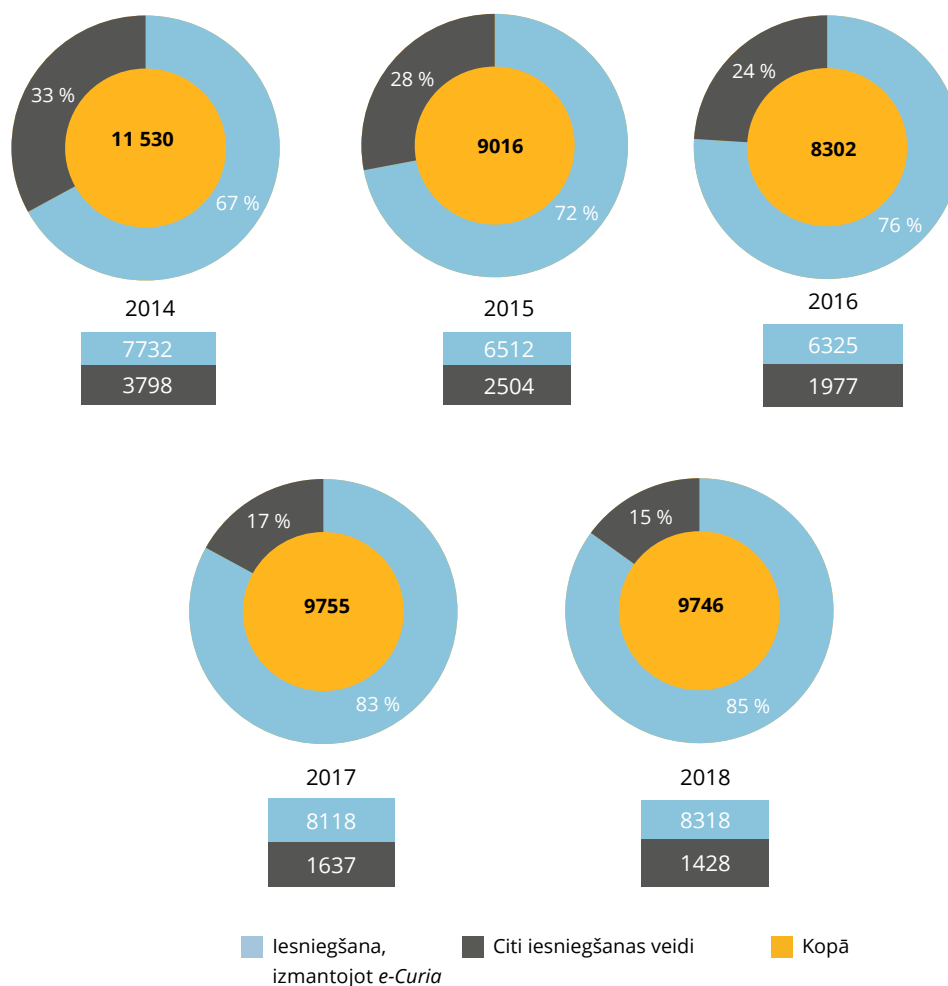
- 1| 1989. gads: Tiesa nodeva jaunizveidotajai Vispārējai tiesai 153 lietas.
1993. gads: Vispārējās tiesas kompetences pirmās paplašināšanas dēļ Tiesa nodeva 451 lietu.
1994. gads: Vispārējās tiesas kompetences otrās paplašināšanas dēļ Tiesa nodeva 14 lietas.
2004.–2005. gads: Vispārējās tiesas kompetences trešās paplašināšanas dēļ Tiesa nodeva 25 lietas.
2016. gads: 2016. gada 1. septembrī Vispārējai tiesai tika nodotas 139 civildienesta lietas.
- 2| 2005.–2006. gads: Vispārējā tiesa nodeva jaunizveidotajai Civildienesta tiesai 118 lietas.

XXI. Vispārējās tiesas kancelejas darbība (2015–2018)

Iesaistīšanās veids	2015	2016	2017	2018
Kancelejas reģistrā ierakstītie procesuālie dokumenti ¹	46 432	49 772	55 069	55 395
Pieteikumi par lietas ierosināšanu ²	831	835	917	834
Vispārējai tiesai nodotās civildienesta lietas ³	–	139	–	–
Tie pieteikumi par lietas ierosināšanu, kuros ir novērsti trūkumi (procentuālais īpatsvars) ⁴	42,50 %	38,20 %	41,20 %	35,85 %
Procesuālie raksti (kas nav prasības pieteikumi)	4484	3879	4449	4562
Pieteikumi par iestāšanās lietā	194	160	565	318
Lūgumi par konfidencialitātes ievērošanu (attiecībā uz procesuālajos dokumentos ietverto informāciju) ⁵	144	163	212	197
Kancelejas sagatavotie rīkojumi ⁶ (acīmredzama nepieņemamība pirms izsniegšanas, tiesvedības apturēšana/atjaunošana, lietu apvienošana, iebildes par nepieņemamību izskatīšanas apvienošana ar lietas izskatīšanu pēc būtības, iestāšanās lietā, kas nav apstrīdēta, izslēgšana no reģistra, tiesvedības izbeigšana pirms sprieduma taisīšanas intelektuālā īpašuma lietās, tiesvedības procesa mutvārdu daļas atkārtota sākšana un labojumi)	521	241	317	285
Palātu sanāksmes (ar kancelejas dalību)	303	321	405	381
Sēžu protokoli un ieraksti par sprieduma pasludināšanu	873	637	812	924

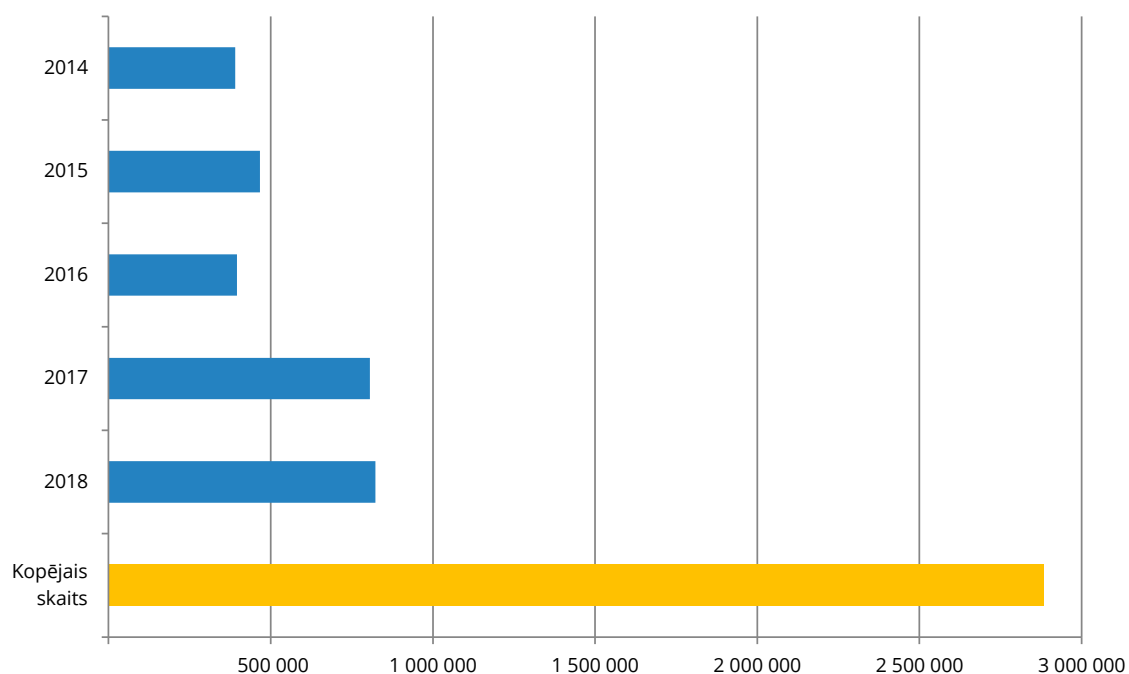
- 1] Šis skaitlis ir norāde par kancelejas darba apjomu, jo katrs ienākošais vai izejošais dokuments tiek ierakstīts reģistrā. Reģistrā ierakstīto procesuālo dokumentu skaits ir jānovērtē, ņemot vērā tiesas jurisdikcijā esošo tiesvedību raksturu. Tā kā tiešajās prasībās lietas dalībnieku skaits ir ierobežots (prasītājs, atbildētājs un attiecīgā gadījumā – persona (vai personas), kas iestājusies (iestājušās) lietā), dokumenti tiek izsniegti tikai šiem lietas dalībniekiem.
- 2] Ikviens iesniegtais procesuālais raksts (tostarp prasības pieteikums) ir jāieraksta reģistrā, jāiekļauj lietas materiālos, vajadzības gadījumā tajā jānovērš trūkumi, tas jāpaziņo tiesnešu kabinetiem ar – reizēm detalizētu – pavadlapu, tad, iespējams, jāpārtulko un jāizsniedz lietas dalībniekiem.
- 3] 2016. gada 1. septembrī.
- 4] Ja pieteikumā par lietas ierosināšanu (tas attiecas arī uz jebkādu citu procesuālo rakstu) nav ievērotas noteiktas prasības, kanceleja novērš tā trūkumus, kā paredzēts Reglamentā.
- 5] Lūgumu par konfidencialitātes ievērošanu skaits neietekmē vienā vai vairākos procesuālajos rakstos ietverto datu skaitu, attiecībā uz kuriem tiek lūgta konfidencialitātes ievērošana.
- 6] No 2015. gada 1. jūlija, kad stājās spēkā jaunais Vispārējās tiesas Reglaments, daži nolēmumi, kas iepriekš tika pieņemti rīkojumu formā (tiesvedības apturēšana un atjaunošana, lietu apvienošana, dalībvalsts vai iestādes iestāšanās lietā bez konfidencialitātes), tiek pieņemti vienkārša lēmuma formā, kas tiek iekļauts lietas materiālos.

XXII. Procesuālo dokumentu iesniegšanas Vispārējā tiesā veidi ¹

1| Kopš 2018. gada 1. decembra e-Curia ir kļuvusi par obligātu dokumentu apmaiņas veidu ar lietas dalībniekiem visu veidu tiesvedībā Vispārējā tiesā.

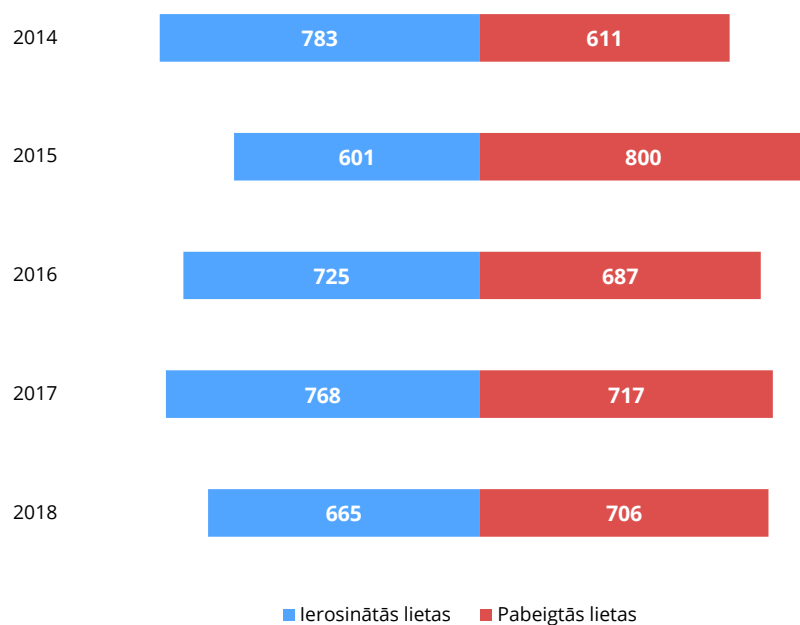
XXIII. Lappušu skaits, kas iesniegtas, izmantojot *e-Curia* (2014–2018) ¹

	2014	2015	2016	2017	2018	Kopējais skaits
Lappušu skaits, kas iesniegtas, izmantojot <i>e-Curia</i>	390 892	466 875	396 072	805 768	823 076	2 882 683

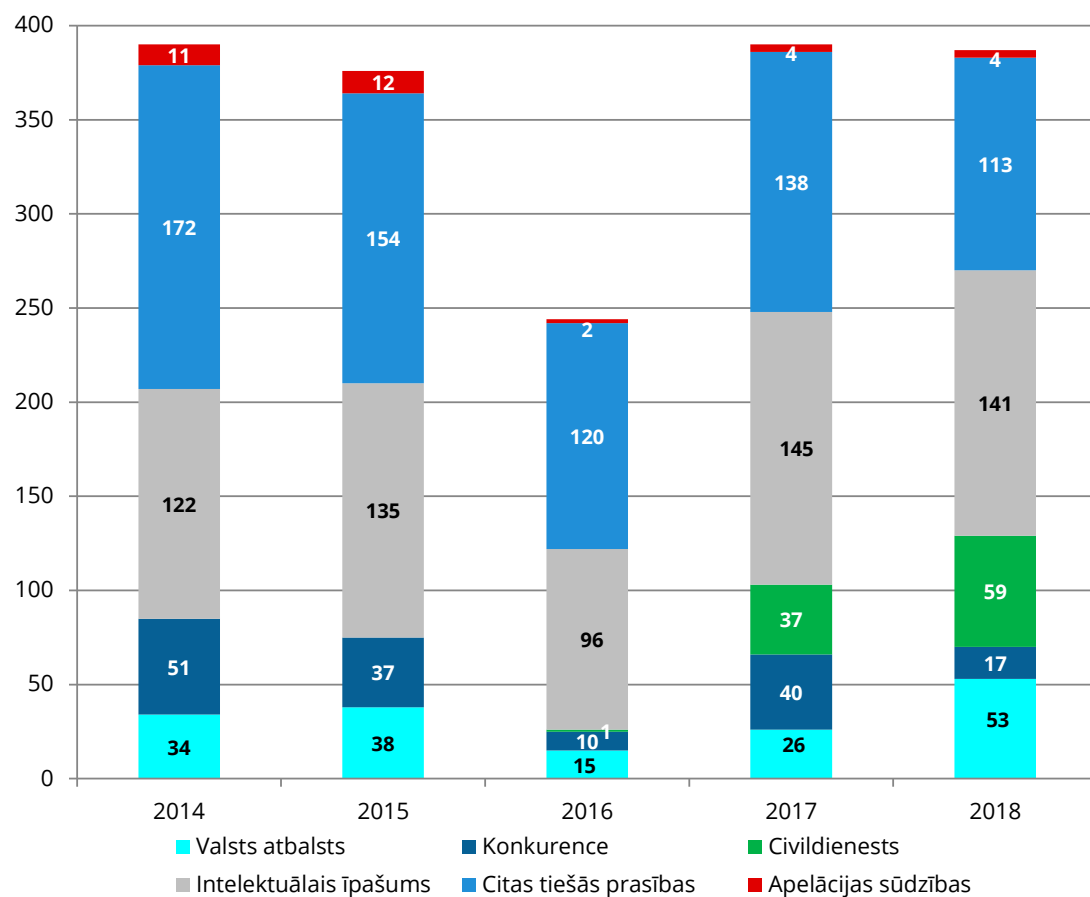
¹ Attiecībā uz 2014.–2016. gadu datus nav ietverts dokumentu par lietas ierosināšanu lappušu skaits.

XXIV. Paziņojumi *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* (2014–2018) ¹

¹ | Saskaņā ar Reglamentu (79. un 122. pants) paziņojumi par jaunajām prasībām un galīgajiem nolēmumiem ir jāpublicē *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

XXV. Skatīto lietu skaits (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Kopā	390	376	244	390	387

E | VISPĀRĒJĀS TIESAS SASTĀVS

(Protokolārā kārtība 2018. gada 31. decembrī)

Pirmā rinda, no kreisās:

tiesnese *I. Labucka*, palātu priekšsēdētāji *A. M. Collins*, *G. Berardis*, *H. Kanninen*, *M. Prek*, Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieks *M. van der Woude*, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs *M. Jaeger*, palātas priekšsēdētāja *I. Pelikánová*, palātu priekšsēdētāji *S. Frimodt Nielsen* un *D. Gratsias*, palātas priekšsēdētāja *V. Tomljenović*, palātas priekšsēdētājs *S. Gervasoni*, tiesnesis *S. Papasavvas*

Otrā rinda, no kreisās:

tiesneši *C. Iliopoulos*, *L. Madise*, *V. Kreuschitz*, *E. Buttigieg*, *J. Schwarcz* un *A. Dittrich*, tiesnese *M. Kancheva*, tiesneši *E. Bieliūnas*, *I. Ulloa Rubio* un *I. S. Forrester*

Trešā rinda, no kreisās:

tiesneši *P. Nihoul* un *R. Barents*, tiesneses *I. Reine* un *A. Marcoulli*, tiesneši *Z. Csehi*, *D. Spielmann*, *L. Calvo-Sotelo Ibáñez-Martín* un *V. Valančius*, tiesnese *N. Póltorak*, tiesneši *F. Schalin*, *E. Perillo*, *R. da Silva Passos* un *B. Berke*

Ceturtnā rinda, no kreisās:

Vispārējās tiesas sekretārs *E. Coulon*, tiesnesis *C. Mac Eochaidh*, tiesneses *K. Kowalik-Bańczyk* un *M. J. Costeira*, tiesneši *U. Öberg* un *J. Svenningsen*, tiesnese *O. Spineanu-Matei*, tiesneši *J. Passer*, *A. Kornezov* un *G. De Baere*

1. IZMAIŅAS VISPĀRĒJĀS TIESAS SASTĀVĀ 2018. GADĀ

Peter George Xuereb, kurš Vispārējās tiesas tiesneša amatā ir kopš 2016. gada 8. jūnija, beidza pildīt savus amata pienākumus līdz ar stāšanos Tiesas tiesneša amatā 2018. gada 8. oktobrī.

2. PROTOKOLĀRĀ KĀRTĪBA

NO 2018. GADA 1. JANVĀRA LĪDZ 2018. GADA 7. OKTOBRIM

M. JAEGER, priekšsēdētājs
M. van der WOUDE, priekšsēdētāja vietnieks
I. PELIKÁNOVÁ, palātas priekšsēdētāja
M. PREK, palātas priekšsēdētājs
S. FRIMODT NIELSEN, palātas priekšsēdētājs
H. KANNINEN, palātas priekšsēdētājs
D. GRATSIAS, palātas priekšsēdētājs
G. BERARDIS, palātas priekšsēdētājs
V. TOMLJENOVIĆ, palātas priekšsēdētāja
A. M. COLLINS, palātas priekšsēdētājs
S. GERVASONI, palātas priekšsēdētājs
I. LABUCKA, tiesnese
S. PAPASAVVAS, tiesnesis
A. DITTRICH, tiesnesis
J. SCHWARCZ, tiesnesis
M. KANCHEVA, tiesnese
E. BUTTIGIEG, tiesnesis
E. BIELIŪNAS, tiesnesis
V. KREUSCHITZ, tiesnesis
I. ULLOA RUBIO, tiesnesis
L. MADISE, tiesnesis
I. S. FORRESTER, tiesnesis
C. ILIOPOULOS, tiesnesis
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, tiesnesis
D. SPIELMANN, tiesnesis
V. VALANČIUS, tiesnesis
Z. CSEHI, tiesnesis
N. PÓŁTORAK, tiesnese
A. MARCOULLI, tiesnese
P. G. XUEREB, tiesnesis
F. SCHALIN, tiesnesis
I. REINE, tiesnese
E. PERILLO, tiesnesis
R. BARENTS, tiesnesis
R. da SILVA PASSOS, tiesnesis
P. NIHOUL, tiesnesis
B. BERKE, tiesnesis
J. SVENNINGSSEN, tiesnesis
U. ÖBERG, tiesnesis
O. SPINEANU-MATEI, tiesnese
M. J. COSTEIRA, tiesnese
J. PASSER, tiesnesis
K. KOWALIK-BAŃCZYK, tiesnese
A. KORNEZOV, tiesnesis

C. MAC ECHÁIDH, tiesnesis

G. DE BAERE, tiesnesis

E. COULON, sekretārs

NO 2018. GADA 8. OKTOBRA LĪDZ 2018. GADA 31. DECEMBRIM

M. JAEGER, priekšsēdētājs
M. van der WOUDE, priekšsēdētāja vietnieks
I. PELIKÁNOVÁ, palātas priekšsēdētāja
M. PREK, palātas priekšsēdētājs
S. FRIMODT NIELSEN, palātas priekšsēdētājs
H. KANNINEN, palātas priekšsēdētājs
D. GRATSIAS, palātas priekšsēdētājs
G. BERARDIS, palātas priekšsēdētājs
V. TOMLJENOVIĆ, palātas priekšsēdētāja
A. M. COLLINS, palātas priekšsēdētājs
S. GERVASONI, palātas priekšsēdētājs
I. LABUCKA, tiesnese
S. PAPASAVVAS, tiesnesis
A. DITTRICH, tiesnesis
J. SCHWARCZ, tiesnesis
M. KANCHEVA, tiesnese
E. BUTTIGIEG, tiesnesis
E. BIELIŪNAS, tiesnesis
V. KREUSCHITZ, tiesnesis
I. ULLOA RUBIO, tiesnesis
L. MADISE, tiesnesis
I. S. FORRESTER, tiesnesis
C. ILIOPOULOS, tiesnesis
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, tiesnesis
D. SPIELMANN, tiesnesis
V. VALANČIUS, tiesnesis
Z. CSEHI, tiesnesis
N. PÓŁTORAK, tiesnese
A. MARCOULLI, tiesnese
F. SCHALIN, tiesnesis
I. REINE, tiesnese
E. PERILLO, tiesnesis
R. BARENTS, tiesnesis
R. da SILVA PASSOS, tiesnesis
P. NIHOUL, tiesnesis
B. BERKE, tiesnesis
J. SVENNINGSSEN, tiesnesis
U. ÖBERG, tiesnesis
O. SPINEANU-MATEI, tiesnese
M. J. COSTEIRA, tiesnese
J. PASSER, tiesnesis
K. KOWALIK-BAŃCZYK, tiesnese
A. KORNEZOV, tiesnesis
C. MAC EOGHAIDH, tiesnesis
G. DE BAERE, tiesnesis

E. COULON, sekretārs

3. BIJUŠIE VISPĀRĒJĀS TIESAS LOCEKĻI

(amatā stāšanās kārtībā)

TIESNEŠI

Donal Patrick Michael BARRINGTON (1989–1996) (†)
Antonio SAGGIO (1989–1998), priekšsēdētājs (1995–1998) (†)
David Alexander Ogilvy EDWARD (1989–1992)
Heinrich KIRSCHNER (1989–1997) (†)
Christos YERARIS (1989–1992)
Romain Alphonse SCHINTGEN (1989–1996)
Cornelis Paulus BRIËT (1989–1998)
José Luís da CRUZ VILAÇA (1989–1995), priekšsēdētājs (1989–1995)
Bo VESTERDORF (1989–2007), priekšsēdētājs (1998–2007)
Rafael GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ (1989–2007)
Jacques BIANCARELLI (1989–1995)
Koen LENAERTS (1989–2003)
Christopher William BELLAMY (1992–1999)
Andreas KALOGEROPOULOS (1992–1998)
Virpi TIILI (1995–2009)
Pernilla LINDH (1995–2006)
Josef AZIZI (1995–2013)
André POTOCKI (1995–2001)
Rui Manuel GENS de MOURA RAMOS (1995–2003)
John D. COOKE (1996–2008)
Jörg PIRRUNG (1997–2007)
Paolo MENGOZZI (1998–2006)
Arjen W. H. MEIJ (1998–2010)
Michail VILARAS (1998–2010)
Nicholas James FORWOOD (1999–2015)
Hubert LEGAL (2001–2007)
Maria Eugénia MARTINS de NAZARÉ RIBEIRO (2003–2016)
Franklin DEHOUSSE (2003–2016)
Ena CREMONA (2004–2012)
Ottó CZÚCZ (2004–2016)
Irena WISZNIEWSKA-BIAŁECKA (2004–2016) (†)
Daniel ŠVÁBY (2004–2009)
Vilenas VADAPALAS (2004–2013)
Küllike JÜRIMÄE (2004–2013)
Verica TRSTENJAK (2004–2006)
Enzo MOAVERO MILANESI (2006–2011)
Nils WAHL (2006–2012)
Teodor TCHIPEV (2007–2010)
Valeriu M. CIUCĂ (2007–2010)
Santiago SOLDEVILA FRAGOSO (2007–2013)
Laurent TRUCHOT (2007–2013)
Kevin O'HIGGINS (2008–2013)
Andrei POPESCU (2010–2016)

Carl WETTER (2013–2016)
Peter George XUEREB (2016–2018)

PRIEKŠSĒDĒTĀJI

José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995)
Antonio SAGGIO (1995–1998) (†)
Bo VESTERDORF (1998–2007)

SEKRETĀRS

Hans JUNG (1989–2005) (†)

EIROPAS SAVIENĪBAS
TIESA

Saziņas direkcija
Publikāciju un elektronisko plašsaziņas līdzekļu nodaļa

Drukāts uz ekoloģiski tīra papīra